

શ્રી લેંગ શાલ સાગર

છપાવી પ્રસિધ્ધ કરનાર
શ્રી.શામજી વેલજી વીરાણી
શ્રી.કડવીલાઈ વીરાણી સ્મારક ટ્રસ્ટ
ક, દિવાન પરા, રાજકોટ

મુદ્રક : મુદ્રકશાળા :
 અવતીશાસ્ત્ર રેવણદા મહેતા
 નવલકાશ રેણુ,
 શાકમાસરેલ પાસે : શાકમાસરેલ.

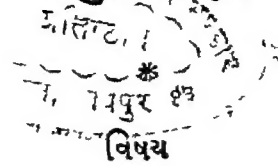
આવૃત્તિ ચાલી

વીર સવત ૨૪૮૬
 વિક્રમ સવત ૨૦૧૬
 પ્રત-૧૦૦૦ બેક દહાર

પડતર કિમત.
 રૂ. ૩-૫૦

અધી કિમત.
 રૂ. ૧-૭૫

અનુક્રમણિકા

ક્રમાંક

વિષય

પૃષ્ઠ

મંગલાચરણ	૬
૧ નિવેદન	૭-૮
૨ બા. પ્ર. શ્રી વિનોદમુનિનું સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્ર	૯-૧૯
૩ આદર્શ ખતાકર ચલે ગયે તુમ	૨૦
૪ અન્થો અને ધાર્મિક ઉપકરણોનું મૂલ્ય	૨૧
૫ લઘ્ય આત્માઓની પુણ્ય તિથિઓ	૨૨
૬ આત્મ સાધના	૨૩
૭ આચાર્ય દેવો ભવ	૨૪
૮ શ્રી સામાયિકવ્રત અર્થ સહિત	૧
૯ શ્રી સામાયિકના બત્રીસ દોષ	૬
૧૦ શ્રી કાઉસ્સગ્ગના વીશ દોષ	૧૩
૧૧ શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર અર્થ સહિત	૧૪
૧૨ શ્રી શ્રમણ સૂત્ર	૩૭
૧૩ ખામણા	૫૨
૧૪ ધર્મધ્યાનનો કાઉસ્સગ્ગ	૬૩
૧૫ દશમું-અગિયારમું વ્રત આદરવાની વિધિ	૬૫
૧૬ પોષાના અઠાર દોષ	૬૫
૧૭ શ્રાવકનાં દશ પચ્ચક્ખાણુ	૬૬
૧૮ પચ્ચ પરમેષ્ઠિના ૧૦૮ ગુણ-અર્થ સહિત	૬૮
૧૯ શ્રાવકના ૨૧ ગુણ	૭૧
૨૦ છકાયના યોલ	૭૩
૨૧ નવ તત્ત્વ	૭૭
૨૨ મગળ સ્તોત્રમ્	૧૦૭
૨૩ લઘુ દંડક	૧૦૮

૨૪ અતામતના બોલ	૧૩૦
૨૫ ઈર્ષ પ્રકૃતિના બોલ	૧૩૫
૨૬ શુભસ્માન દ્વાર	૧૪૧
૨૭ મહોટો બાસઠીઓ	૧૫૬
૨૮ ચાર ક્યાયનો ચોકડો	૧૭૩
૨૯ અઠાણુ બોલનો અલ્પ બહુત્વદ્વાર	૧૭૪
૩૦ ધોવીસ બિનાંતરા	૧૭૬
૩૧ ચાસોચ્છવાસનો ચોકડો	૧૮૩
૩૨ છ ચારાના બોલ	૧૮૬
૩૩ ત્રેવીશ પદવીના બોલ	૧૯૦
૩૪ વિરહ દ્વાર	૧૯૨
૩૫ મમાલુ બોલનો ચોકડો	૧૯૪
૩૬ પત્રીશ બોલનો ચોકડો	૧૯૬
૩૭ મોતા અધિકાર	૨૦૬
૩૮ પાત્રીશ બોલ	૧૫
૩૯ સિદ્ધ દ્વાર	૨૧૬
૪૦ જ જૂદીપ વિચાર	૨૨૪
૪૧ અર્ધ વિચાર	૨૩૭
૪૨ બત્રીસ અસજ્જામ	૨૪૬
૪૩ અધ્યયનો	૨૫૦
(૧) પુશ્ચિસ્તુષ્ણ અર્ધ સાથે	૨૫૦
(૨) પરચુરણ ગ્રામાઓ	૨૫૬
(૩) દશગૌકલિક સૂત્રનાં અધ્યયન-૧-૨-૩	
(અર્ધ સાથે)	૨૫૮
(૪) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનાં અધ્યયન ૩-૪-૬-૧૬	
(અર્ધ સાથે)	૨૬૪
૪૪ ભક્તામર સ્તોત્ર અર્ધ સાથે	૨૬૫
૪૫ હસ્તામુખંદિત સ્તોત્રમ્ (પદ્યાનુવાદ)	૩૧૧

૪૬ ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર અર્થ સાથે	૩૧૭
૪૭ ધર્મસિંહ મુનિના અઠ્ઠાવીશ બોલ	૩૨૨
૪૮ વ્યાખ્યાન પ્રારંભે કહેવાની મહાવીર સ્તુતિ	૩૨૪
૪૯ પાંચ જ્ઞાન	૩૨૭
૫૦ વ્યવહાર સમકિતના ૬૭ બોલ	૩૪૬
૫૧ ૫૨ દ્રવ્ય પર ૩૧ દ્વાર	૩૫૩
૫૨ ચાર ધ્યાન	૩૬૦
૫૩ રૂપી અરૂપીના બોલ	૩૬૨
૫૪ પ્રમાણુ-નય	૩૬૩
૫૫ કાવ્ય સંગ્રહ (વિધવિધ કાવ્યો)	૩૭૩
૫૬ ઉવસગ્ગહરં મહાપ્રભાવિક સ્તોત્રમ્	૪૦૧
૫૭ પરચક્ષુબાણુનું કાયમી કોળક	૪૦૪

*

: ફોટા :

- ૧ શ્રી શામળ વેલળ વીરાણી
- ૨ શ્રી કડવીબાઈ વીરાણી
- ૩ શ્રી વિનોદમુનિ 'સંસારી જીવનમાં શાસ્ત્ર અધ્યયન'
- ૪ સ્મરણાંજલિ.

*

નમો સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ ।

શ્રી મંગલાચરણ

*

હસ્તિગીત

સત્ થિત્ અને જ્ઞાનરૂપ, અરૂપ, અજર, અચ્ચય અહો!
'હો પુજ જ્ઞાનાલોકના, આ લોકના ભાસ્કર મહો,
જે અવિરત અનુપમેમ જ્ઞાનાલોકાધિ અવગાહન કરે,
તે જ્ઞાનસાગર વીર ત્રિશદાનક અમ અધ. તમ હરે

અર્થ - જ્ઞાનસાગર એવા ત્રિશદાનક શ્રી વીર પ્રભો!
આપ સત્-શાશ્વત, થિત્-જ્ઞાનધન અને જ્ઞાનેત્વ-જ્ઞાનકલ્પ
હોવાથી સાચા રૂપમાં સચ્ચિદાનક છે. સિદ્ધિ વરી જાશરીરી મમા
તેથી અરૂપી છે પુનઃ મ ન હોવાથી અજર છે. અવિનાશી
હોવાથી અચ્ચય છે. જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશના પુજ હો. આ લોકના
એકલે વિશ્વના મહાન ભાસ્કર છે

એક સમયનું પશુ આંતર પાયા સિવાય-પ્રતિસમય
જેના અનુપમ જ્ઞાનસાગરનું અવગાહન કરી રહ્યા છે તે જ્ઞાનસાગર
શ્રી વીર પ્રભુ અમારું અધ. (પાપ) અને તમ (અજ્ઞાનાધકાર) ને
હરી લે છે

4

અસારિ પરમગાણિ બુદ્ધિજાણીદ્ અંતુણો ।

માણસસં સુર્ગમદ્દા, સંઘમમ્મિ ચ ચીરિય ॥૧॥

આ સસારમાં પ્રાણીઓને નીચીની ધાર વસ્તુઓ (જે જીવન-
વિકાસમાં સાધનો છે તે) મળવી અતિ દુર્લભ છે -

મનુષ્યત્વ ધમ અવજ્ઞ ધર્મમદ્દા; સમમમા પરાક્રમ (૧)

ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર ૩/૧-૪

નિવેદન.

“ અસંખ્યં જીવિય મા પમાયણ ”

સ્વર્ગસ્થ યા. ધ્રુ. વિનોદસુનિજી આગમોક્ત જિનવાણીના પરમ ભક્ત હતા. આગમવચ્ચનો પર એમની અગાધ શ્રદ્ધા હતી, અને ‘ અસંખ્યં જીવિય મા પમાયણ ’ (જીવન તુટ્યું સંધાતું નથી માટે ક્ષણ માત્રનો પણ પ્રમાદ ન કરવો જોઈએ) આ તેમનું ધ્યેય હતું

વીતરાગની વાણીનો વિશેષ પ્રચાર કેમ થાય એની એમના હૃદયમા ઘણી જ ધગશ હતી વીતરાગના વચ્ચનો શ્રદ્ધાન્ કરીને એમણે ભાગવતી દીક્ષા અંગીકાર કરી. એમની દીક્ષા સસ્કાર વિધિમાં અમે નિમિત્ત ન થઈ શક્યા, એ અમારી કમનસીબી છે વીતરાગ વાણીના પ્રચારની એમની જે ઉત્કૃષ્ટ ઇચ્છા હતી તે સદ્ભાવનાની પૂર્તિરૂપે વીતરાગવાણીમાથી જે ઉત્તમ જ્ઞાન કે જે નિત્ય શ્રાવક-જીવનમા ઉપયોગી થઈ શકે તેવા સાહિત્યનું પ્રકાશન કરીને અમુક અંશે એ દુઃખને હળવું કરવા અમારા ચિત્તને શાન્ત્વન આપવાનો સ્વલ્પ પ્રયત્ન કરી આ અથ સ્વર્ગસ્થ યા ધ્રુ. શ્રી વિનોદસુનિજીને શ્રદ્ધાંજલિરૂપે અર્પણ કરીએ છીએ

સ્વર્ગસ્થ સુનિશ્રી નિર્વાણ પામ્યા પછી તેમના સ્વર્ગારોહણનું જે નિમિત્ત સરજાયું, તેનું વર્ણન તથા તેમના આદર્શ જીવનનો વૃતાંત સક્ષિપ્તમાં આ અથમા આપેલ છે તેમજ તેમના અનુપમ

દુનનને આવરી લેતો પ્રથમ સુજનતી તથા હિન્દી બાધામાં હુકમ
 તદા મય દુષ્ટે પ્રકાશન થએલ ૭ " શ્રી હૈન જ્ઞાનસાગર " નામનો
 પ્રથમ અંગે શ્રી હૈન ધર્મપ્રેમી સુસુક્ષ્મો સમક્ષ મૂઢીએ છીએ જેમાં
 નિત્ય સ્વાધ્યાય કરવા માટે ઘણું ઘણું ઇચ્છુ છે

આવા પ્રથમ સુસ્તી કિંમતે મળી શકે તે તેનો લાભ સૌ
 કોઈ વધારે પ્રમાણમાં લીએ અને હૈન જ્ઞાનનો પ્રચાર વધે એ
 કારણને અંગે અને અમારા સ્વ પૂ પિતાશ્રીની જે ખરા અત-
 કરણની ધજરા અને નાકાક્ષા હતી તેમ જ તેઓશ્રીની સુચના હતી
 તે પ્રમાણે જાણે આ પ્રથમ ' શ્રી હૈન જ્ઞાનસાગર ' તેમ જ
 શ્રી હૈન તત્ત્વ પ્રકાશ, શ્રી સમ્બન્ધ

આરાધના સુવિધાન પ્રમો-

૧૪ ન નાન, મહામત્ર

અને સજ્જાતમાળા

૨૫ મદ, શ્રી ધર્મધ્યાન

પ્રથમ, જનિત

૩૬ ૧૪૫ શ્રી હકાવ બ્રાહ્મ

તથા

૪૭ નિતુ રૂપન ચરિત્ર (સુજનતી)

૫૮ નાપાન શ્રી નવનત્ત્વ અને છવ વિચાર,

૬૯ ન નાનો તમેજ, શ્રી પ્રતિકમલ

૭૦ તથા ધાનિક પ્રથમ અને ધાર્મિક ઉપકરણો

૭૧-૭૨

૭૩ કરના અર્ધા કિમતે આપીને તેઓશ્રીની ઇચ્છા અને

લાવનાન માન આપ્યાનો અંગેને સંપૂર્ણ જ્ઞાનક યામ છે તે સાથે

આ પ્રથમની નામી આવૃત્તિ જ્ઞેનધર્મ પ્રતી સમાજ સમક્ષ સાદર સ્તુ

કરવાના અંગેને માત્ર ધર્મેલા ગુણ અવસર બહુ અમારી જાતને

કૃતકૃત્ય માર્ગે મી ૨

લિ. આત્મજય,

હુકમજી શામજી વીશણ્વી

સ્વ. ધર્માનુરાગી પૂજ્ય

શ્રી શામળ વેલ્લ વીરાણી

બા. ૫ શ્રી વિનોદમુનિનું સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્ર.

✽

આ પુસ્તક બા ૫ શ્રી વિનોદમુનિના સ્મૃતિર્થે પ્રગટ કરવામાં આવેલ છે તેથી તેમના જીવન ચરિત્રના પુસ્તકમાંથી અહીં સંક્ષિપ્તમાં તેઓશ્રીનું જીવન વૃતાત છાપવામાં આવેલ છે અને તેમને આ અથ અર્પણ કરવામાં આવે છે.

આ પરમ ગૌરાંગી પુરુષનો જન્મ, વિક્રમ સવત ૧૯૯૨ માં પોર્ટસુદાન (આફ્રિકા) માં કે જ્યાં વીરાણી કુટુંબનો વ્યાપાર આજ દિવસ સુધી ચાલુ છે, ત્યાં થયો હતો.

શ્રી વિનોદકુમારના પુણ્યવાન પિતાશ્રીનું નામ શેઠશ્રી દુર્લભજી શામજી વીરાણી અને મહાલાગ્યવાન માતૃશ્રીનું નામ બેન મણિબેન વીરાણી, બન્નેનું અસલ વતન રાજકોટ (સૌરાષ્ટ્ર) છે. બેન મણિબેન ધાર્મિક ક્રિયામાં પહેલેથી જ રુચિવાળા હતા, પરંતુ શ્રી વિનોદકુમાર ગર્ભમાં આવ્યા પછી વધારે દૃઢધર્મી અને પ્રિયધર્મી બન્યા હતા.

પૂર્વ ભવના સંસ્કારથી શ્રી વિનોદકુમારનું લક્ષ ધાર્મિક અભ્યાસ અને ત્યાગભાવ તરફ વધારે હોવા છતાં તેઓશ્રીએ નોન-મેટ્રીક સુધી અભ્યાસ કરી વ્યાવહારિક કેળવણી લીધેલી અને વ્યાપારની પેઢીમાં કુશળતા બતાવેલી.

તેઓશ્રીએ યુનાઈટેડ કિંગડમ, ફ્રાન્સ, બેલ્જિયમ, હોલેન્ડ, જર્મની, સ્વિઝર્લેન્ડ, તેમજ ઇટાલી, ઈજિપ્ત વગેરે દેશોમાં પ્રવાસ કરેલ સાં ૨૦૦૬ના બૈશાખ માસ, સને ૧૯૫૩ માં લડનમાં રાણી એલીઝાબેથના રાજ્યારોહણ પ્રસંગે તેઓશ્રી લડન ગયા હતા. કાશ્મીરનો પ્રવાસ પણ તેમણે કરેલ, પરદેશ ફરવા છતાં પણ તેમણે કોઈ વળતે પણ કદમૂળનો આહાર વાપરેલ નહીં.

ઉગતી આવતી યુવાનીમાં તેઓશ્રીએ દુનીઆના સમગ્રીય સ્થળો જેવા કે કાશ્મીર, ઈજિપ્ત અને યુરોપના સુદર સ્થળોની

મુલાકાત લીધી હોય છતાંયે તેઓને રમણીય સ્થળો કે રમણીય મુવતીઓનું આકર્ષણ થતું નહીં, એ એના પૂર્વભવના ધાર્મિક સંસ્કારોના રંગ હોતો. અને એ રંગે જ તેમને તે બધું ન ગમ્યું અને તુરત વતન પાછા ફર્યા અને સાધુ-સાધ્વીજીના કથન કરવા કેકેકેણે ગયા અને તેમના ઉપદેશોના લાભ લીધો અને નૈરાગ્યમાં જ મન લાગ્યું હું ઠા ધોવીસીના પાંચમાં આશનું વિચિત્ર વાતાવરણ એક તેમને કંઈક સોભા યતો કે તુરત જ તેનો મુલાકાત મેળવી લેતા અને ત્યાજ ભાવમાં સ્થિર રહેતા. દેશ પરદેશમાં પણ સામાયિક પ્રતિક્રમણ, શોષિતાર આદિ પચ્ચક્ષણે તેઓ ચૂક્યા નહીં છોડી કાઢીની ચેમનો ત્યાજ કરી તેઓ સુવા માટે માત્ર એક શેતરજી એક બોસીકુ અને બોસવા માટે એક આદર ફક્ત વાપરતા, અને પલગ ઉપર નહીં પણ ભૂમિ પર જ શયન કરતા અને પહેરવા માટે એક ખાદીનો લેથો અને ઝળો વાપરતા. કોઈ વખતે કબજે પહેરતાં બહુ ઠંડી હોય તો ચમતે સાદો જરમ કોટ પહેરી લેતા અને મુઠપત્તિ, પાચરજી, રબેડરજી અને બે ચાર ધાર્મિક પુસ્તકની ઝોળી સાથે રાખતા સઠાસમાં નહીં પણ જ જલમાં કોઈંત જગ્યામાં મણે ભાગે શરીરની અશુભિ દૂર કરવા જતા. હાલતા, ચાલતા, સઠાસ અને પેશાબ સળખીમાં લવલવાની બરાબર જતના કરતા.

દેશમાં કે પરદેશમાં જ્યારે તેમને કોઈની સાથે મળવાનું થતું ત્યારે તેમની સાથે અહિંસામય હૈન ધર્મનું સ્વરૂપ પ્રગટ કર્યા વગર રહેતા નહીં.

દીક્ષાર્થીઓને જલદી રીક્ષા લેવાની પ્રેરણા કરતા અને એમજ કહેતા કે હાઈની કોઈ ભરેલો નથી. “અસાંખ્ય લુપિય મા પમાયએ” આશુખ્ય તૂટતાં વાર લાગતી નથી, છવનતૂટતું સખાતું નથી માટે ધર્મકરણીયા સમયમાત્રનો પ્રમાદ ન કરવો એકલે.

ચોંકલ સપ્રદાયના મણાખરા પૂ મુનિવરો અને પૂ મહાસતીજી ઓનો તથા બિરાદ સપ્રદાયના પૂ આચાર્યશ્રી માણેકવજી મહારાજ

અને દરિયાપુરી સપ્રદાયના લાયચદંત્ર મહારાજ, શ્રમશુ સંઘના મુખ્ય આચાર્યશ્રી આત્મારામજી મહારાજ વગેરે અનેક સાધુ સાધ્વીઓના ઉપદેશનો તેમણે લાલ લીધેલ. મુળમાં સા. ૨૦૧૧ની સાલમાં શ્રી ધર્મસિંહજી સપ્રદાયના શ્રી લાલચદંત્ર મહારાજનો પરિચય થયો. લાલચદંત્ર મહારાજ પોતે, સસારપક્ષના ત્રણ પુત્રો અને બે પુત્રીઓ એમ કુલ ૬ બાલકે આખા કુટુંબે સચમ અગીકાર કરેલ, તે જાણી તેમને અદ્ભુત ત્યાગ લાવના પ્રગટ થઈ કે જે કદી ક્ષય પામી નહીં.

આ પહેલાં તેઓ જ્યારે માતા-પિતાની સાથે પૂજ્ય આચાર્ય શ્રી માલેકચંદ્રજી મહારાજનાં દર્શને બોટાદ ગયેલા ત્યારે તેમના ઉપદેશની જે અસર થઈ તે પણ મુખ્ય અસર પહેલી હતી અને બીજી અસર પૂજ્ય શ્રી લાલચંદ્રજી મહારાજના સહકુટુંબની દીક્ષા એ હતી આ બેઉ પ્રસંગોએ પૂર્વાલવની બાકી રહેલી આરાધનાને પૂરી કરવાના નિમિત્તરૂપ હોઈને વખતો વખત તેઓ માતા-પિતા પાસે દીક્ષાની આજ્ઞા માગતા હતા અને તેનો જવાબ તેમના પિતાશ્રી તરફથી એક જ હતો જે ‘હજુ વાર છે. સમય પાકવા દીઓ જ્ઞાન અભ્યાસ વધારો.’

સા. ૨૦૧૨ના અષાઠ શુદ્ધ ૧૫થી શ્રી વિનોદકુમારે આચાર્યશ્રી પુરુષોત્તમજી મહારાજ સાહેબ પાસે વેરાવળ ચાતુર્માસ દસ્મ્યાન ખાસ નિયમીત રીતે દીક્ષાની તૈયારી કરવા માટે તેમની પાસે જ્ઞાનાભ્યાસ કર્યો. તેની સાથે શ્રી પુરુષોત્તમજી મહારાજના સસાર પક્ષના કુટુંબીક, દીક્ષાના ભાવિક શ્રી જસરાજભાઈ પણ જ્ઞાનાભ્યાસ કરતા હતા. તેઓએ ત્યાં એવો નિર્ણય કરેલો કે શ્રી પુરુષોત્તમજી મહારાજ પાસે આપણે બંનેએ દીક્ષા લેવી. પહેલા વિનોદકુમારે અને પછી શ્રી જસરાજભાઈએ દીક્ષા લેવી શ્રી જસરાજભાઈની દીક્ષા તિથિ પૂ પુરુષોત્તમજી મહારાજ સાહેબે સા. ૨૦૧૩ના જેઠ શુદ્ધ પંચમી સોમવારે માંગરોલ મુકામે નકકી કરી શ્રી જસરાજભાઈ, વિનોદકુમારને રાજકોટ મળ્યા શ્રી વિનોદકુમારે શ્રી જસરાજભાઈની યથાયોગ્ય સેવા બજાવી, માંગરોલ રવાના કર્યા અને પોતે નિશ્ચયપૂર્વક દીક્ષા માટે આજ્ઞા માગી પણ તેઓના પિતાશ્રીની

એકને બેક વાળી સાજાળીને તેમના મનમાં આઘાત થયો અને દીકા હેવા માટેના તેમણે બીજા વસ્તો ચોખી કાઢ્યો.

પૂજ્ય શ્રી લાલ-નંદન મહારાજ અને તેમના શિષ્યોનો પરિચય મુળમાં થયેલ હતો અને ત્યાજમાન કોઈ કોઈ વખત પત્ર વહેવાર પણ થતાં હતાં હેલ્લા પત્રથી તેમણે જાણેલ હતું કે પૂ. શ્રી લાલ-નંદન મહારાજ, ખીચન, પૂ. આચાર્ય શ્રી શ્રમધર્મલલ મહારાજ સાહેબ પાસે જ્ઞાનાભ્યાસ અર્થે ગયા છે પોતાને પિતાશ્રીની આજ્ઞા (દીકા માટે) મળે તેમ નથી અને દીકા તો લેવી જ છે આજ્ઞા વિના કોઈ સાધુ મુનિરાજ દીકા આપશે નહિ અને સ્વયંમેવ દીકા ચોરાપૂર્ણ હોયને આચાર્ય શ્રી પુરુષોત્તમજી મહારાજ પાસે જવામાં વધુ વિદ્ય થાયે, જ્યેમ ધારીને તેઓએ દૂર રાજસ્થાનમાં આસ્થા લેવાઈ નકકી કર્યું.

તા. ૨૪-૫-૫૭ સા. ૨૦૧૮ના વૈશાખ વદ ૧૦ ને શુક્ર વારના રોજ સાજના માતૃશ્રી સાથે છેલ્લું જમણ કર્યું સોજન કરી માતૃશ્રી સામાયિકમાં બેસી ગયા તે વખતે કોઈને જાણ કર્યા વગર દીકાના વિદ્યોભાષી બચવા માટે ઘર છોડી બ, સૌરાષ્ટ્ર ભૂમિ અને એકલ સંપ્રદાયનો ત્યાગ કરી તેઓ ખીચન તરફ રવાના થયા.

શ્રી વિનોદસુનિતા નિવેદન પરથી માલુમ પડેલું કે તા. ૨૪-૫-૫૭ના રોજ રાત્રે આઠ કાળે ઘેરથી નીકળી રાજકોટ જ ક્યોને બેઘપુરની ટ્રિકિટ લીધી તા. ૨૫-૫-૫૭ના સવારે ૮ વાગ્યે મહેસાણા પહોંચ્યા ત્યાં અહીં કલાક ગાડી પગી રહે છે, તે હરમ્યાન ગામમાં જઈને હોલ કરવા માટેના વાગ ગાળીને બાકીના કરાવી નાખ્યા અને બાકીમાં બેસી ગયા, મારવાડ જ ક્યાન ત્યાં બેઘપુર જ ક્યાન ઘસને તા. ૨૬-૫-૫૭ની સવારે ૬ કા વાગ્યે ફોલોવી પહોંચ્યા ત્યાંથી પગે ચાલીને ખીચન ઉપાશ્રયમાં પહોંચ્યા અને ઉપાશ્રયમાં બિરાજતા મુનિવરોના રથોન કર્યા વધુ નમસ્કાર કરી મુખશાતા પૂછી, બહાર પૂછ્યા અને પોતાના સામાયિકનાં કપડા પહેર્યા અને પછી પૂજ્ય

શ્રી સતોની સન્મુખ સામાયિક કરવા બેઠા, તેમાં “જવ નિયમ પબ્જી-વાસામિ દુવિહુ તિવિહેણુ” ના બદલે “જવ જીવ પબ્જીવાસામિ તિવિહુ તિવિહેણુ” બોલ્યા તે શ્રી લાલચદળ મહારાજે સાંભળ્યું અને તેઓશ્રીએ પૂછ્યું કે “વિનોદકુમાર! તમે આ શું કરો છો, તેનો જવાબ આપવાને બદલે “અખાણું વોસિરામિ” બોલી પાઠ પૂરો કર્યો અને પછી વિનયપૂર્વક બે હાથ જોડીને બોલ્યા કે “સાહેબ! એતો બંની ચૂક્યું અને મેં સ્વયમેવ દીક્ષા લઈ લીધી, તે બરાબરજ છે અને તેમાં કાઈ ફેરફાર થઈ શકે તેમ નથી આ સિવાય આપશ્રીની બીજી કોઈ પણ પ્રકારની આજ્ઞા હોય તો ફરમાવો

તે જ દિવસે બપોરના મુનિશ્રી સમર્થમલજી મહારાજ સાહેબે શ્રી વિનોદકુમાર મુનિને પોતાની પાસે બોલાવ્યા અને સમજાવ્યા કે “તમે એક સારા ખાનદાન કુટુંબના વ્યક્તિ છો તમારી આ દીક્ષા અંગીકાર કરવાની રીત બરાબર નથી, કારણ કે તમારા માતા-પિતાને આ હકીકતથી દુઃખ થાય અને તેથી મારી સમતિ છે કે રજેહરણની હાંડી ઉપરથી કપડું કાઢી નાખો જેથી તમો શ્રાવક ગણાવ અને જરૂર પડે તો શ્રાવકોનો સાથ લઈ શકો, એમ ત્રણવાર પૂજ્ય “મહારાજશ્રીએ સમજાવેલા પરંતુ તેમણે ત્રણેય વખત એક જ ઉત્તર આપેલો કે “જે થયું તે થયું હવે મારે આગળ શું કરવું તે ફરમાવો”

શ્રી વિનોદમુનિના શ્રી સમર્થમલજી જેવા મહામુનિના પ્રશ્નના જવાબ પછી બીચનનો ચતુર્વિધ સઘ વિચારમાં પડી ગયો અને મુનિશ્રીઓ પર સસારીઓનો કોઈપણ પ્રકારનો નિષ્કારણ હુમલો ન આવે તે માટે શ્રી વિનોદમુનિને જણાવવામા આવ્યું કે “અમારી સલામતી માટે તમારે જાહેર નિવેદન બહાર પાડવાની જરૂર છે” ત્યારે શ્રી વિનોદમુનિએ પોતાના હસ્તાક્ષરે નિવેદન શ્રી સઘ સમક્ષ પ્રગટ કર્યું તેનો સાર નીચે મુજબ છે -

મારા માતા-પિતા મોહને વશ થઈને દીક્ષાની આજ્ઞા આપે તેમ ન હતું અને “અસંખ્ય જીવિય મા પમાયએ” ને આધારે

એક ક્ષણ પણ દીક્ષાથી વંચિત રહી શકુ તેમ નથી, એમ મને લાગ્યું. શ્રી લાલચદાસ મહારાજ સાહેબ-વજેરેએ મારી દીક્ષા માટે વિચારી પછી કરવાનું કહેલ પરંતુ મને સમજ આવતો પ્રમાણ કરવો ઠીક ન લાગ્યો, તેથી શ્રી અરિહંત ભગવતો તથા શ્રી સિદ્ધ ભગવતોની સાક્ષીએ મારા ગુરુ મહારાજ સમક્ષ પ્રવચનમાં પાઠ ભણીને, મારા આત્માના કલ્યાણ માટે દીક્ષા અંગીકાર કરી છે. સમાજને ઓટો ખ્યાલ ન આવે કે મારી દીક્ષા ક્ષણિક ભુક્તિથી અગર યેરસમજથી થઈ છે તેથી તથા સમાજમાં જૈનશાસનની પ્રભાવના થાય તે હેતુથી મારે મારો વૃત્તાંત પ્રગટ કરવો ઉચિત છે.

ઉત્તરાખ્યસનના સૂત્રના ૧૬મા અધ્યાયન પરથી મને લાગ્યું કે મનુષ્ય-જીવનનું બહુ કર્તવ્ય, મોક્ષાર્થ આપનારી દીક્ષા જ છે.

ઉચિત સુધી મેં મારા બાપુજી પાસે દીક્ષા માટે આજ્ઞા માગી અને તે વખતે પણ પહેલાની જેમ વાત ઉઠાવી દીધી અને અનંત ઉપકારી એવા મારા બાપુજી સમક્ષ હું તેમને કહ્યું ભાવાત્મા પણ કહી શકતો નહીં અને બીજી બાજુથી મને ઘણું કે આયુષ્ય અશાશ્વત છે અને આવા ઉત્તમ કાર્ય માટે મારે જરાપણ પ્રમાણ કરવો ઉચિત નથી તેથી મેં વિચારીને આ પગલું ભર્યું છે અને મને પૂર્ણ વિશ્વાસ છે કે, શ્રી વીરપ્રભુ મહાવીર સ્વામીનો સકળ સહ મારા આ કાર્યને અનુમોદશે જ “તથાસ્તુ”

રાજકોટમાં શ્રી વિનોદકુમારના ગૃહમાં પછી પાછળથી ખબર પડી કે વિનોદકુમાર કેમ રોખાવા નથી જોઈએ તપાસ થવા માંડી. જામમાં ક્યાંય પત્તો ન લાગ્યો. જોઈએ બહારગામ તારો કર્યા. ક્યાંયથી પણ સંતોષકારક સમાચાર સાંપ આ નહીં. અર્થાત્ પત્તો મળ્યો જ નહીં. જામ વિભાગજીના પરિણામે પિનાકીને જે મહિના પહેલાંની એક વાતની યાદી આવી તે એ હતી કે તે વખતે શ્રી વિનોદકુમારે આજ્ઞા માગેલી કે “બાપુજી! આપની આજ્ઞા દોષ તો આ ચાતુર્માસ ખીચત (રાજસ્થાન) બંડ કારણ કે ખીચનમાં ૫ ગુરુમહારાજ શ્રી સમર્થભલજી મુનિ કે

જેઓ સિદ્ધાંત વિશારદ છે અને અનેકાંતવાદના પૂરા જાણકાર છે, તેઓ ત્યાં બિરાજમાન છે કે જેઓશ્રી પાસે શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવા માટે પૂ. શ્રી લાલચંદ્રજી મહારાજ આદિ ઠાણા ૪ જવાના છે. તો મારી ઇચ્છા પણ ત્યાં તેમની પાસે જવાની છે.

આ વાતચીતનું સ્મરણ પિતાશ્રીને આવવા સાથે તેઓએ પં. પૂર્ણચંદ્રજી દકને પોતાની પાસે બોલાવ્યા અને વિનોદકુમાર માટેની પોતાની ચિંતા વ્યક્ત કરી. પંડિતજીનું પણ આ વાતને સમર્થન મળ્યું. તેઓશ્રીએ જણાવ્યું કે “ થોડા સમય પૂર્વે શ્રી વિનોદકુમારે મારી પાસે જાણવા માગ્યું હતું કે, ખીચનમાં કેવા પ્રકારની સગવડ છે ?” આમ મારી સાથે પણ વાર્તાલાપ થયો હતો. જન્નેને. આ પ્રમાણે એકમત થતાં પિતાશ્રીએ ખીચન તાર કરવા સૂચના કરી. તા. ૨૬-૫-૫૭ ના રોજ પૃથ્વીરાજજી માલુ ખીચન (રાજસ્થાન) ઉપર, તાર કર્યો.

તા. ૨૮-૫-૫૭ ના રોજ જવાબ આપ્યો કે શ્રી વિનોદલાલજીએ ખીચનમાં સ્વયંમેવ દીક્ષા ગ્રહણ કરી છે એટલે તેમના પિતાશ્રીએ રાવબહાદુર શ્રી એમ. પી. સાહેબ, શ્રી કેશવલાલલાઈ પારેખ અને પંડિતજી પૂર્ણચંદ્રજી દક એમ ત્રણેયને શ્રી વિનોદકુમારને પાછા તેડી લાવવા માટે ખીચન મોકલ્યા તા. ૨૮-૫-૫૭ ના રોજ રવાના થઈ તા. ૩૦-૫-૫૭ ના રોજ સવારે ફ્લોહી સ્ટેશને પહોંચ્યા. બેલગાડીમાં તેઓ ખીચન ગયા કે જ્યાં સ્થિવર મુનિશ્રી શીરોમલજી મહારાજ તથા પૂજ્ય પંડિત રત્ન, શાસ્ત્ર વિશારદ શ્રી સમર્થમલજી મહારાજ આદિ ઠાણા ૮ તથા પૂજ્ય તપસ્વીજી મહારાજ શ્રી લાલચંદ્રજી મહારાજ આદિ ઠાણા ૪ બિરાજતા હતા કુલ સાધુ-સાધ્વીની સંખ્યા અઠ્ઠાવીસથી ત્રીસની હતી.

પૂછપરછના જવાબમાં શ્રી વિનોદમુનિએ કેશવલાલલાઈ પારેખને કહ્યું કે “ મેં તો દીક્ષા અગીકાર કરી લીધી છે, તેમાં કંઈ ફેરફાર થાય તેમ નથી તમે અમારા વીરાણી કુટુંબના હિતૈષી છો અને જો સાચા હિતૈષી હો તો મારા પૂ. બા અને બાપુજીને

સમજાવીને મારી હુવે પછીની ઘોટી હીકાની આજ્ઞા અઠવાડિયાની
બહાર અપાવી દીઝો, જોટલું જ નહીં પણ 'સવિજીવ ઠરુ શાસન
રમી' ની નાવનામા અને આજ દિવસ સુધીના મારી ઉપરના ઉપકારના
બહામાં આગમને અનુલક્ષીને મારી ભાવના એ હોય જ અને છે-કે,
મારી હીકા, તેઓની હીકાનું નિમિત્ત બને અને મારા માતા-પિતા
સદ્ગતિને સાધે અર્થાત મારી સાથે હીકા લીઝે

આજા દહ જવાબના પરિણામે તે જ સમયે શ્રી 'વિનોદકુમાર', ને
પાછા લઈ જવાની ભાવનાને નિષ્ફળતા સાંપડી અને તા. ૩૧-૫-૫૭ની
રાત્રિના સવાના થઈ તા. ૨-૬-૫૭ ના સવારે મહા પરીપક્ષરૂપ
ક્ષેત્રનો અનુભવ કરી, શ્રી વિનોદકુમારના પિતાશ્રીને તમામ વાલથી
વાઠેક થયાં

યોગ વખતમાં કલેહીના શ્રી સચ્ચ પૂ શ્રી લાલચદાસ મહા
રાજને કલેહીનાં શોભાસુ કરનાની વિનતી કરી તેનો અસ્વીકાર
થવાથી સચ્ચ ગમગીન બન્યો જોડે નિર્ભય ફેરવ્યો અને અપાઠ શુદ્ધ
૧૩ ના રાજ ખીચનથી વિહાર કરી કલેહી આવ્યા.

હીજા પછી મડી ગહિનાને આવરે, કલેહી શોભાસુ હરમ્યાન,
શ્રી વિનોદકુમારને હાજતે જવાની ઓળખ થઈ અને તે માટે જવા તૈયાર
થયા જોડે તેમના ગુરુએ કહ્યું કે બહુ ગરમી છે, જરાવાર યોજી
બાંધો જોડે શ્રી વિનોદકુમારે રજોહરણ વગેરેની પ્રતિજ્ઞાના કરી તે
દમ્યાન ન રાહી શકાય એવી હાજત લાગી તેથી ફરી આજ્ઞા માત્રતાં
જવાબુ કે 'ને હાજત બહુ લાગી છે તેથી બાંડ' છું, જલદી પાછો
ફરીશ. હાજતી ગહન ગમિને દુઃખદ યના સ્વપ્ની હતી આજે જ
હાજત નોકલા જવાનો બનાવ હતો. હમેશા તો બધા સાધુઓ સાથે
મળીને દિશાઓ જતા

હાજતથી મોકળા થઈ પાછા ફરતા હતા, ત્યાં રહેવા લાઈન ઉપર
જે પ્રાણે આવી પહોંચી હતી શ્રી ૭ બાબુથી દ્રેઈન પણ આવી રહી હતી
તેની બીગલ જાગતા હતા પણ માથો ખડતી ન હતી શ્રી વિનોદકુમારનું

હૃદય થરથરી ઊઠ્યું અને મહા અનુકંપાએ મુનિના હૃદયમાં સ્થાન લીધું. હાથમાં રમેહરણ લઈ જનના જોખમની પરવા કર્યા વગર ગાયોને બચાવવા ગયા. ગાયોને તો બચાવી જ લીધી, પરંતુ આ ક્રિયામાં છકાય જીવની દયાના સાધનભૂત રમેહરણ કે જે વિનોદમુનિને આત્માથી વધારે ખ્યાલો હતો, તે રેલ્લે લાઇન ઉપર પડી ગયો અને શ્રી વિનોદમુનિએ તે પાછો સપાદન કરવામાં જડવાદને સિદ્ધ કરતાં રાક્ષસી એન્જનને ઝપાટે આવ્યા અને પોતાનું બલિકાન આપ્યું. અરિહંત...અરિહંત...એવા શબ્દો મુખમાંથી નીકળ્યાં અને શરીર તૂટી પડ્યું. રક્ત પ્રવાહ છૂટી પડ્યો અને થોડા જ વખતમાં પ્રાણોત્થઈ ગયો. બધા લોકો કહેવા લાગ્યા કે ગૌરક્ષામાં મુનિશ્રીએ પ્રાણ આપ્યાં. અંતિમ સમયે મુનિશ્રીના ચહેરાપર લવ્ય શાન્તિ જ દેખાતી હતી.

હમેશાં તેઓ જે તરફ હાજરે જતા હતા તે તરફ ફ્લોદીથી પોકરણ તરફ જવાની રેલ્લે લાઇન હતી આ લાઇન ઉપર રેલ્લે સત્તાવાળાઓએ ફાટક મૂકેલ નથી અને ત્યાં રસ્તો પણ છે એટલે પશુઓની અવરજવર હોય જ છે અને વખતો વખત ત્યાં ઢોરો રેલ્લેની હરફેટે ચડી જવાના પ્રસંગ બને છે.

ફ્લોદી સઘે આ દુર્ઘટનાના બખર રાજકોટ ટેલીફોનથી આપ્યા જે વખતે ટેલીફોન આવ્યો, તે વખતે પિતાશ્રી બહાર ગયા હતા અને માતૃશ્રી મણિબેન સામાયિક-પ્રતિક્રમણમાં બેઠાં હતાં માત્ર એક નોકર ઘરમાં હતો કે જેણે ટેલીફોન ઉઠાવ્યો પણ તે કાંઈ ટેલીફોનમાં હકીકત સમજી શક્યો નહીં અને સાચા સમાચાર મોડા મળ્યા સ્પેશલ પ્લેઇનથી ફ્લોદી પહોંચે તે પહેલાં અગ્નિસસ્કાર થઈ ગયો સૂચનાનો ટેલીફોન અધીરું કલાક મોડો પહોંચ્યો ને સંદેશો સમયસર પહોંચ્યો હોત તો માતા-પિતાને શ્રી વિનોદમુનિના શબ્દો પણ ચહેરો જોવાનો અને અંતિમ દર્શનનો પ્રસંગ મળત, પરંતુ અતરાય કર્મે તેમ બન્યું નહીં.

આથી રહેઈનનો પ્રોગ્રામ પડેલો મૂકવામાં આમ્મેા અને માતા-પિતા તા. ૧૪-૮-૫૭ના રોજ દ્રૌપદી મારફત દેવોદરી પહોંચ્યા. શ્રી દુર્લભલભાઈ અને મણિબેને પૂજ્ય તપસ્વી શ્રી લાલચંદ્રભાઈ મહારાજ સાહેબના હસ્તેન કર્યા.

આ પ્રસંગે શ્રી લાલચંદ્રભાઈ મહારાજ સાહેબે જવસરને વિદ્યાલક્ષ્મીને અને ધૈર્વનું જોકજોક જોક કરીને શ્રી વિનોદમુનિના માતા-પિતાના સાંત્વન અર્થે ઉપદેશ કર્યું કર્યો. જેનો દુઃખમાં આર આ પ્રભાવે છે.

‘હવે તો જો રત્ન આદ્યુ ગયું ! સમાજનો આશા દીપક જોડવાઈ ગયો ! ઝટ ભગીને આથમી ગયો ! હવે જો દીપ ફગીથી આવી શકે તેમ નથી.’ શ્રી વિનોદમુનિના સચર પક્ષના માતૃશ્રી મણિબેનને મુનિશ્રીએ કહ્યું કે - ભન ! ભાવિ પ્રમળ છે આ જાળતમાં મહાપુરુષોએ પણ દાઢ પોઈ તાખ્યા છે અને સૌને મરણને શરણ થવું પડે છે તો પછી આપણા જેવા પામર પ્રાણીનું શું ગતું છે ? હવે તો ચોક ફર કરીને આપણે એમના મૃત્યુનો આદ્ય જોઈને માત્ર ખીરજ ધગવાની રહી.”

પૂ. શ્રી સમયમંદલ મહારાજ સાહેબનો અભિપ્રાય:-

પ્રાથમિક તેમજ અધ્યક્ષાળના પરિચયથી મને શ્રી વિનોદ મુનિના વિશે અનુભવ થયો કે તેમની ધર્મપ્રિયતા અને ધર્માભિલાષ અર્ધિભિન્ન પેમાલુશાગરુત્તેનો પરિચય કરાવતી હતી. પ્રાપ્ત આત્મિક પ્રવૃત્તિ ગૌરવ તરફ તેમની દુષ્ટિ દૃષ્ટિએતર ચલી ન હતી, પરંતુ તેઓ વીતરાજવાણીના સસર્જથી વિષયવિમુખ, ધર્મકાર્યમાં સદા તપર અને તત્તીન રેખાતા હતા ખાત્ર પરિચયના અભાવે પણ તેમની વૈરાગ્ય ધારાથી તેમની ધર્માનુશાસીતા તથા જીવનસર્વાથી જીવન કાચ કરવામાં પણ અભરાટના સ્થાને મુખાનુભવની વૃત્તિ હસમા આવતી હતી.

હવે,

શ્રી વિનોદમુનિના જીવનના બે પ્રાનો ઉપસ્થિત થય છે તેનો

ખુલાસો કરવામાં આવે છે.

પ્ર. ૧. તેમણે આજ્ઞા વગર સ્વયમેવ દીક્ષા કેમ લીધી ?

ઉત્તર:- પાંચમા આરાના ભદ્રા શેઠાણીના પુત્ર એવંતા (અતિ મુક્ત) કુમારને તેની માતૃશ્રીએ દીક્ષાની આજ્ઞા આપવાની તદ્દન ના પાડી એટલે તેણે સ્વયમેવ દીક્ષા લીધી. ત્યારબાદ ભદ્રા શેઠાણીએ પોતાના કુમારને શુરુને સોંપી દીધા. તે જ રાત્રે તેણે બારમી લિખખુની ષડિમા અંગીકાર કરી અને શિયાબાણીના પરિવહથી કાળ કરી નહીન- શુદ્ધ વિમાનમાં ગયા તેવી જ રીતે શ્રી વિનોદકુમાર સ્વયં દીક્ષિત થયા.

પ્ર. ૨. આવા વૈરાગી જીવને આવો ભયંકર પરિવહ કેમ આવે ?

ઉત્તર:- કેટલાક ચરમ શરીરી જીવને મારણાંતિક ઉપસર્ગ આવેલ છે. જુઓ ગજસુકુમાર મુનિ, મેતારજ મુનિ, કોશલ મુનિ, કારણ કે તેમની સત્તામાં હજારો ભવનાં કર્મ હોવા બદલે, ત્યારે તેમને એકદમ મોક્ષ જવું હતું. તો મારણાંતિક ઉપસર્ગ આવ્યા વગર એટલાં બધાં કર્મ કેવી રીતે ગયે ? બા પ્ર શ્રી વિનોદમુનિને આવો પરિવહ આવ્યો, જે ઉપરથી એમ અનુમાન થાય છે કે તે એકાવતારી જીવ હોય.

શ્રી વિનોદમુનિનું વિસ્તૃત જીવનચરિત્ર જુદા પુસ્તકથી ગુજરાતી ભાષા તથા હિન્દી ભાષામાં છપાયેલ છે. તેમાંથી અહીં સાર રૂપે સંક્ષેપ કરેલ છે.

આથી પ્લેઈનનેા પ્રોગ્રામ પઠતો મૂકવામાં આવ્યો અને ગાના-પિતા તા. ૧૪-૮-૫૭ના રોજ ટ્રેઈન મારફત ફરોાદી પહોંચ્યા શ્રી સુર્વજીભાઈ અને મલ્લિએને પૂજ્ય તપસ્વી શ્રી લાલચંદ્ર મહારાજ સાહેબના હસ્તેન ઠારી.

આ પ્રસંગે શ્રી લાલચંદ્ર મહારાજ સાહેબે અવસરને પિછાડીને અને ધૈર્યનું એકાએક એકમ કરીને શ્રી વિનોદમુનિના માતા-પિતાના અર્પવન અર્થે ઉપદેશ શરૂ કર્યો જેનો દ્વઠમા સાર આ પ્રમાણે છે

‘હવે તો કો રત્ન આવ્યું અમુ ! સમાજનેા આશા ઠીપક એકવાઈ ગયો ! ઝટ બેઠીને આથમી ગયો ! હવે કો ઠીપ ફરીથી આવી શકે તેમ નથી.’ શ્રી વિનોદમુનિના સચાર પક્ષના માનુષી મલ્લિએને મુનિશ્રીએ ઠણું કે :- બેન ! ભાવિ પ્રબળ છે આ બાબતમા મહાપુરોષે પણ હાથ ધોઈ નાખ્યા છે અને સૌને મરજીને શરણ થવું પડે છે તો પછી આપણા જેવા પામર પ્રાણીનું સુ ગણ કે ? હવે તો ચોક ફરો કરીને આપણે એમના મૃત્યુને આવશ્ય એઈને માત્ર ખીરજ ખરવાની રહી.”

પૂ. શ્રી અમર્યામલ મહારાજ સાહેબનેા અભિપ્રાય:-

પ્રાથમિક તેમજ અલ્પકાળના પરિચયથી અને શ્રી વિનોદ મુનિના વિશે અનુભવ થયો કે તેમની ધર્મપ્રિયતા અને ધર્માભિલાષ અદ્વિતિય તથા ચેમાતુરામરૂતે નો પરિચય કરાવતી હતી. પ્રાથ માંગાઈક પ્રવૂર બેબવ તથા તેમની કુચિ દષ્ટિએવર થતી ન હતી, પરંતુ તેઓ વીતશમવાણીના સસર્ગથી વિચયવિમુખ ધર્મકાર્યમાં સદા તપર અને તાલીન દેખાતા હતા આમ પરિચયના અભાવે પણ તેમની બૈશમ્ય દ્વારાથી તેમની ધર્માનુરાગીતા તથા હવનબર્બાથી જનિ ઠાવ હતવામાં પણ અભશદના સ્થાને સુખાનુભવની વૃત્તિ હશમા આવતી હતી

હવે,

શ્રી વિનોદમુનિના હવનના બે પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થયે છે તેનો

“असंख्यं जीविष्य मा पमायए”

श्री विनोदकुमार वीराणी
(टीक्षा लीधा पडेवां शास्त्राभ्यास करता)

जन्म . पोर्टब्लेकन सां. १९२२

टीक्षा

भीयन - (राजस्थान)
सां. २०१३ वैशाख वद १२
ता. २६-५-५७ रवि वार

निर्वाण

इलोटी - (राजस्थान)
सां. २०१३ आवण शुद्ध १२
ता. ७-८-५७ पुष वार

મહાનુભાવો,

નીચેના ધર્મકરણી કરવામાં ઉપયોગી ધાર્મિક પુસ્તકો અને ઉપકરણો પડતર કિંમત કરતા અધીં કિંમતે આપવામાં આવે છે તે જોવાને જરૂરત હોય તેમજ નીચે જતાવેલ સ્થળેથી મેળવી લેવા અગર પોસ્ટથી મંગાવી લેવા (પોસ્ટેજ ખર્ચ અલગ થશે.)

વિગત

પડતર કિંમત અધીં કિંમત

શ્રી જૈન તત્ત્વપ્રકાશ	૬-૦૦	૩-૦૦
મમ્યગદર્શન અને અધ્યાત્મ જ્ઞાન	૪-૦૦	૨-૦૦
મહામંત્ર આરાધના, શ્રુતજ્ઞાન- પ્રશ્નોત્તરી અને તત્ત્વ સંગ્રહ	૪-૦૦	૨-૦૦
શ્રી ધર્મધ્યાન અને સ્વચાલમાળા	૩-૫૦	૧-૭૫
શ્રી જૈન જ્ઞાનસાગર	૩-૫૦	૧-૭૫
શ્રી બૃહદ્ જૈન થોક સંગ્રહ	૩-૦૦	૧-૫૦
શ્રી દકકાવ બોધ ગ્રંથ	૩-૦૦	૧-૫૦
અતિસુકત બા. ખ. શ્રી વિનોદમુનિનું જીવન ચરિત્ર (ખીજી આવૃત્તિ) ગુજરાતી	૨-૫૦	૧-૨૫
અતિસુકત બા. ખ. શ્રી વિનોદમુનિનું જીવન ચરિત્ર - હિન્દી	૨-૫૦	૧-૨૫
શ્રી સિદ્ધિના સોપાન	૧-૫૦	૦-૭૫
શ્રી નવતત્ત્વ અને જીવ વિચાર	૦-૫૦	૦-૨૫
ભાવના શતક તથા કર્મ અને આત્માનો સંયોગ	૦-૫૦	૦-૨૫
શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર	૦-૪૨	૦-૨૧
શ્રી સામાયિક સૂત્ર	૦-૧૦	૦૦-૫
ગુચ્છા ઉત્તના	૪-૨૫	૨-૧૨
કેટાસણુ ઉત્તનું	૪-૨૫	૨-૧૨
માળા (નવકારવાળી) સુખડેની	૧-૦૦	૦-૫૦
પુસ્તકો સુકેવા માટે લોકડોના સાપડા	૧-૦૦	૦-૫૦

: સ્થળ :
દિવાન પરા શેરી નં. ૬
રાજકોટ

શ્રી શામજી વેલજી વીરાણી અને

શ્રી કડવીબાઈ વીરાણી સ્મારક દસ્ત.

સ્વર્ગસ્થાની તિથિઓ,

૫ પિતામહી, ૧

શ્રી શામળ નેલળ વીરાણી ૩

[સાં. ૨૦૦૨ મહા વદ ૧૨, તા. ૨૮-૨-૪૬] ૧

૫ માતૃમહી,

શ્રી કંઠવીળાઈ વીરાણી ૪

[સાં. ૨૦૧૦ શાકરવા શુક ૧૪, તા. ૧૧-૬-૫૪] ૧

બા. પ્ર. નિનોલ્લુનિધી,

[સા. ૨૦૧૭ આવણ શુક ૧૨, તા. ૭-૮-૫૭] ૧

ઉપરોક્ત તિથિઓએ

કુટુંબીજનો તથા સ્નેહીઓ

પોતાના આત્માની ઉત્તરિને માટે ભગ્વાત્માઓના
જીવનમાંથી અનુકરણીય મત-નિયમ જેવાં કે સમાજિક,
પ્રતિક્રમણ, સ્વચ્છ ધૈર્યવિહાર, ઉપવાસ, એકાચરણ, આયુર્નિવૃત્તિ,
ઉલ્લાસી જાદિ તથા પોતાના ભાવ પ્રમાણે કરી તેઓની
વાસ્તવિક જીવન-સ્મૃતિ પોતાના જીવનમાં ઉતારે.
એની નમ્ર વિનવો.

“આપણી ભગૃતિ એજ એમની સ્મૃતિ બને”

આત્મજીવ

શામજી વેલજી વીરાણી

“અસંરવયં જીવિય મા પમાય”

પોતાના હૃદયની ચિરંતન પ્રકાશતી
ધર્મ શાન-જયોતે

અમારા જીવનમાં પણ ધર્મતા તેજ પાથરનાર
સ્વ. પૂ. પિતાશ્રી

શામજી વેલજી વીરાણી
તેમજ

સ્વ. પૂ. માતુશ્રી

કડવીનાઈ વીરાણી
અને

જન્મથીજ ધર્મતા રંગે રંગાયેલા

સ્વ. બા. બ. વિનોદ મુનિશ્રી ને

શ્રી જ્ઞાન શાન સાગર
ગ્રંથ
સમર્પણ

લી દુલભ શાન જાણનાર
ના પદ

આત્મ સાધના

(રાગ :- ધોળ, સદ્ગુરુનાં વચન વિચારતાં)

માનવભવ સાર્થક કરવા તણી, જિજ્ઞાસા જવલત સદાય...
 વદન એ વિનોદ વીરને.
 સ્વપ્ન સમ જગ નિશ્ચા બાણીયુ, વૈભવમાં ન રાચે સદાય....વંદન.
 જેણે સદ્ગુરુ શાસ્ત્રના યોગથી, બાણ્યાદુઃખકર વિષય સંભોગ...વદન.
 બાણ્યાજીવ, અજીવ આશ્રવ સવરને, વળી નિર્જરા બંધને મોક્ષ....વદન.
 જેની વિવેકદષ્ટિ બગૃત સદા, બાણે તત્ત્વ પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ...વંદન.
 એમ મુકત થયા દર્શન મોહથી, સમ્યગ્ દર્શન પામી પ્રકાશ... વંદન.
 લક્ષ જીવનનું જેણે બાણીયુ, ત્યાગે ઐહિક સુખની આશ .. વંદન.
 જેહનું સયમ જીવન મત્ર છે, નિઃસ્પૃહતા શ્વાસોચ્છ્વાસ....વંદન.
 જેણે ચારે કષાયો ઉપશમ કર્યા, અહંભાવનો જ્યા નહીં વાસ ...વદન.
 રિદ્ધિ સિદ્ધિ કીર્તિ એના કુળની, જેણે બાણ્યા છે તૃષ્ણ સમાન....વંદન.
 આત્મભાવે અપ્રમત્ત થઈ રહ્યા, નહીં પાચે પ્રમાદને સ્થાન....વંદન.
 બાણે નિજ સમ જગતના જીવને, પ્રેમ સરિતા વહે નિરપેક્ષ ...વંદન.
 જેહની આત્મસ્થિરતા અડોલ છે, ચંચલતા નહીં લવલેશ...વદન.
 સર્વભાવ પ્રત્યે ઉદાસીનતા, રહે તન્મય નિજ સ્વરૂપ....વંદન.
 જીવન મુક્ત દશા છે એહની, તેહ છે ત્રણ ભુવનનો ભૂપ ..
 વદન એ વિનોદ વીરને .

“માચાર્ય દેવો મધ :”

મારા પરમ ઉપકારી, ધર્મહિતુષ્કત
પરમ પૂજ્ય શાસન સૂપણ્ય
મહારાજમ્મી ૧૦૦૮ બાલબ્રહ્મચારી પદ્ધિતરત્ન,
મહા પ્રભાવશાળી પ્રખર તરવજ્ઞાની જ્યોત્સ્વી
મહાન આત્મા,

મુનિધી પ્રાણુલાલજી સ્વામીને

મારા અતઃકરણના શુદ્ધ ભાવથી
કોટિ કોટિ વદન હોબો

ૐ શાન્તિ । શાન્તિ ।। શાન્તિ ।।।

બુધાનુરાગી,
દુર્ગમજી શામજી વીરાણી

શ્રી સામાયિક વ્રત.

(૧) નવકાર.

નમો-નમસ્કાર હોજો અરિહંતાણુ-કર્મરૂપ વેરીના હણનાર એવા અરિહંતને, જેણે ચાર ઘનઘાતી કર્મ-જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય મોહનીય અને અંતરાય, ક્ષય કર્યા તથા જેનાથી કાંઈ રહસ્ય (છાતુ) નથી અને જે ચોત્રીશ અતિશયે તથા પાંત્રીશ પ્રકારની વાણીએ તથા ખાર શુણે કરી બિરાજમાન છે નમો-નમસ્કાર હોજો. સિદ્ધાણુ-સકલ કાર્ય સાધ્યાં જેણે તે સિદ્ધ ભગવંતને, જે આઠ કર્મ ખપાવી સિદ્ધના સુખને પામ્યા તથા એકત્રીશ શુણે કરી સહિત છે નમો-નમસ્કાર હોજો. આચરિયાણુ-આચાર્યજીને જે શુદ્ધ રીતે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને વીર્ય એ પાચ આચાર પોતે પાળે અને બીજાને પળાવે, તથા છત્રીશ શુણે કરી સહિત છે. નમો-નમસ્કાર હોજો. ઉવળજીયાણુ-ઉપાધ્યાયજીને, જે શુદ્ધ સૂત્રાર્ય ભણે, ભણાવે તથા પચીસ શુણે કરી સહિત છે નમો-નમસ્કાર હોજો લોએ-લોકને વિષે સવ્વસાહુણુ-સર્વ સાધુને, જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપના સાધનથી આત્માની સિદ્ધિને સાધનાર તથા સત્તાવીશ શુણે કરી સહિત છે

(૨) તિફંબુતો અથવા વાંઠના.

તિફંબુતો-ત્રણવાર આચાહિણુ-એ હાથ જોડીને જમણા કાનથી ડાબા કાન સુધી પચાહિણુ-મહક્ષિણા કરોને વદામિ-વાંઠું છુ એટલે પગે લાગુ છુ (પાઠાંતરે ગુણગ્રામ કહ્યું છુ) નમંસામિ-નમસ્કાર કહ્યું છું (પાંચ અગ નસાવીને) સક્કારેમિ-સત્કાર દઉં છું સમમાણેમિ-સન્માન દઉં છું કંદલાણુ-કંઠ્યાણુકારી છે મગલં-મગળકારી છે દેવય-ધર્મદેવ સમાન છે એધય-છકાય જીવને સુખદાયક, જ્ઞાનગુણસંપન્ન છે પળજીવાસામિ-સેવા કહ્યું છું (મન વચન કાયાએ)

(૩) ઈરિયાવહી.

ઈચ્છામિ-ઈચ્છું છુ. પડિક્કમિઉ-પાપ કર્મથી નિવર્તવાને. ઈરિયા-(સ્તુતામા) પથને વિષે વહિયાએ-આલતી વખત. વિરાહણાએ-

દુષ્પ દીપ્ત હોય ગમણાગમણે-આવતા જતાં પાણુ-પ્રાણીજીવને
 ક્રમણે-કચર્માં હોય. બીજ-બીજ ક્રમણે-કચર્માં હોય હરિ-
 હીમોતરી (વનસ્પતિ) ક્રમણે-કચરી હોય એસા-ઝાઝળ, ઠર
 હિતિગ-છીડીપાર પશુગ-લીલ, પુલ (પલ્લવણી) દગ-કામુ પાળી.
 મટ્ટી-કાચી મારી મકકઠા-કશીખાના પદ સ્વતાણા-કરોળીજાની
 બાળ. સક્રમણે-એ સર્વને કચર્માં હોય જે એ જીવા-મે કેઇ
 જીવને વિરાહિયા-દુષ્પ દીપ્ત હોય, વિરાધના કરી હોય એજોદિયા-
 એક ઇદ્રિય શરીરવાળા (પૃથ્વી પાણી અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિના)
 જીવ. એજોદિયા-એ ઇદ્રિય, શરીર અને જીવનના (ક્રીડા, વાળા, પોત
 અને કરમીયાં વગેરે) તેજોદિયા-ત્રણ ઇદ્રિય, શરીર, જીવ, નાકવાળાં
 (ક્રીડા મકાઈ જૂ મકકઠ, ધનેમ વગેરે.) ચર્ચિદિયા-ચાર ઇદ્રિય-
 શરીર, જીવ, નાક ને આંખવાળાં (પતખીયાં, માખી, કુકા, વીંક
 જામર, વીંછી વગેરે) પંચિદિયા-પાંચ ઇદ્રિય-શરીર, જીવ, નાક,
 આંખ ને કાનવાળાં (મનુષ્ય પશુ પંખી વગેરે.) અષ્ટિદિયા-આઠ
 આવતા હુણ હોય. વત્તિયા-નાટલા વાળ્યા હોય ધૂળે કરી કાઢ્યા
 હોય લેસિયા-મસળ્યા હોય. સ્વધાક્રિયા-એક બીજ સાથે અધક્રિયા
 હોય સ્વધક્રિયા-મૈટા સ્પર્શ કરી દુષ્પ દીપ્ત હોય પરિયાવિયા-
 સર્વ પ્રકારે પીડા ઉપજવી હોય કિલામિયા-કિલામના ઉપજવી હોય.
 કિલ્લિયા-કાળ પાડી હોય કાણુઓ-કાણલેક ઠેકાણેથી કાણુ-બીજ
 ઠેકાણે સ્વક્રમિયા-મુકમા હોય જીવિયાઓ-જીવિત વડી
 વવરોવિયા નાશ કીધો હોય તસ્સ-તેનું નિમજ્જન મિ દુકકઠ-ફળ
 અને નિષ્ફળ માણે.

(૪) તસ્સકિતરી

તસ્સ તેને કિતરી-વિશેષ શુદ્ધ કરણેણુ-કરવા સાર પાપ
 પ્રિદક્ત-લાગેલાં પાપનું ઊંચ કરણેણુ-કરવા સાર વિસેહી-વધાર
 નિમજ્જ કરણેણુ-કરવા સાર નિસક્ષી-ત્રણ શસ્ત્ર સંહિત (કપડ, નિમાણુ
 અને મિશ્માત્વ) કરણેણુ-કરવા સાર પાવાણુ-પાપ કરમાણુ-કર્મ
 નિઝામણુ-ઝાળવાને કા બે-જથે કામિ-સ્થિત રહીને કર હ કાકિ
 સ્મુગ-કાવાને પલાવવી નહિ તે અજાત્ય-તેમાં આજળ કદા મુજબ
 કદા હશે તેની છૂ રાણુ છુ હિસ્મસિએણુ-ક્રીયા શાસ્ત્ર લેવાથી નિસ્સ-
 મિએણુ-બીજો શાસ્ત્ર મુજવાથી. આસિએણુ-ઉપરસ આવવાથી

છીએણું-છીકથી જલાઇએણું-ખગાસું આવવાથી ઉડુએણું-
ઓડકાર આવવાથી, વાયનિસગ્ગેણું-વાયુ સરવાથી ભમલીએ-ફેર
તથા ચકરી આવવાથી પિત્ત-પિત્તના પ્રકોપથી મુચ્છાએ-મૂર્છા
આવવાથી. મુહુમેહિ-સૂક્ષ્મ (થોડુંક.) અંગ-શરીર. સચ્ચાલેહિ-
હલવાથી મુહુમેહિ-થોડોક-ખેલ-ખળખો આવવાથી. સચ્ચાલેહિ-
હલવાથી મુહુમેહિ-થોડોક દિઠિ-નજર (દષ્ટિ) સચ્ચાલેહિ-હલવાથી.
એવમાઇએહિ-એ આદિ બીજા મનમાં ચિતવ્યા હોય તે આગારેહિ
-આગાર એટલે મોકળથી અભગ્ગો-ભાગે નહિ અવિરાહિઓ-હાતિ
પહોચે નહિ હુન્ન-હોળે મે-મારો કાઉરસગ્ગો-કાઉરસગ્ગ એટલે
કાયાનુ અણુ હલાવવું જાવ-જ્યાં સુધી અરિહંતાણું-અરિહંતને
ભગવંતાણું-સિદ્ધ ભગવતને નમુસ્કારેણું-નમસ્કાર કરીને ન
પારેમિ-ખાન મૂકુ નહિ (પાડુ નહિ) તાવ-ત્યા સુધી કાય-કયાને
ઠાણેણું-એક સ્થાને સ્થિર રાખીને. મોણેણું-અમોલ રહીને ઝાણેણું
-ધ્યાને કરીને. અરપાણું-આત્માને વાસિરામિ-તજી છું.

આ ઠેકાણે (“ધ્વન્છામિ પહિઝ્ઝમિઉ” થી તે “જીવિયાએ
વવરોવિયા તરસ મિચ્છા મિ દુક્કંડ ” સુધી તથા એક નવકાર પાઠ
મનમાં બોલીને કાઉરસગ્ગ કરવો અને નમો અરિહંતાણુ શબ્દ બોલી
પાડવો).

(૫) લોગસ્સ.

લોગસ્સ-લોકમાં, ઉજ્જેયગરે-ઉચ્ચોત્તના કરનાર ધર્મ-ધર્મ
તિત્થયરે-ચતુર્થના સ્થાપનાર જિણે-જિન, રાગ-દ્વેષના જીતનાર.
અરિહંતે-અરિહંત દેવની કિત્તઇસ્સ-નામ લખીને સ્તુતિ-કીર્તિ કર
છું. ચઉવીસ પિ-ચોવીસે તીર્થ કરો તથા બીજા કેવલી-કેવળજ્ઞાની-
ઓની ઉસલ-પહેલા ઋષભદેવ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમા આવ્યા પછી
માતાએ સ્વપ્નામાં વૃષભ દીઠો તેથી એ નામ આપ્યું મળિય ચ-
અને બીજા અજિતનાથ સ્વામી સ્વામી ગર્ભમા આવ્યા પછી
માતા પાસે રમતા જતા તેથી એ નામ આપ્યું વદે-વાંડુ
છુ સંભવ-ત્રીજા સંભવનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમા આવ્યા
પછી હુન્કાળ ટળીને સુકાળ થયો, ધાન્યના સંભવ થયા તેથી
એ નામ આપ્યું. મહિનંદાણુ ચ-અને ચોથા અભિનદન સ્વામી

સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા પછી ઇન્દ્રે જયહાર કર્યો તેથી જો નામ જાપ્યુ
 સુમર્ધ-પાંચમા સુમતિનાથ સ્વામી, સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા પછી
 માતાને કહી મતિ ઉપજી તેથી જો નામ જાપ્યુ, ચ-વળી. પદ્મપદ્મ-
 છન્દ પદ્મપદ્મ સ્વામી, સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા પછી માતાને પદ્મ-કમળની
 શબ્દમાં સુવાની ઇન્દ્રે મધ્ય તેથી તે નામ જાપ્યુ, સુપાસ-સાતમા
 સુપાસનાથ સ્વામી, સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા પછી માતાનાં પાસાં બર-
 સદ હતા તે સુવાળાં મધ્ય તેથી જો નામ જાપ્યુ જિજ્ઞુ-રાગદ્વન
 છતનાર ચ-વળી ચદ્વપદ્મ-જ્ઞાનમા ચદ્વપદ્મ સ્વામી, સ્વામી
 જર્જમાં જાવ્યા પછી માતાને ચદ્વમાની રમુજ મધ્ય તથા ચદ્વ સરખી
 શરીરની પ્રજ્ઞા મધ્ય તેથી તે નામ જાપ્યુ વદે-વાદુ છ સુવિહ-
 નવમા સુવિધિનાથ સ્વામી સ્વામી, જર્જમાં જાવ્યા પછી નગરમાંથી
 જીવિધિ ટાળીને સુવિધિ કરી તેથી તે નામ જાપ્યુ ચ-વળી પુષ્કલ-
 તથા બીજુ નામ પુષ્કલ સ્વામી સ્વામીના કવિ પુલ સરખા હતા
 તેથી તે નામ જાપ્યુ સીમલ-કથમા શીતળનાથ સ્વામી, તેમના પિતાને
 જવર ધયેલો પછી સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા ત્યારે સ્વામીની માતાને
 હાથ ફરસાથી પિતાની કથા શીતળ થઈ તેથી તે નામ જાપ્યુ
 સિદ્ધાન્ત સુ-જ્ઞાનમા શ્રીકૃષ્ણનાથ સ્વામી શીતળ પેદવાની શબ્દમાં
 જાદ્ય દેવ રહેતો, સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા પછી માતા સૂતાં તે પછી
 તે દેવતા નામે તેથી તે નામ જાપ્યુ વાસુપુજ્ય-આરમા વાસુપુજ્ય
 સ્વામી, માતાની સુવાની શબ્દમાં દેવતા રહી કોઈને સૂચા દેતો નહિ
 પણ સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા પછી દેવતા તેમથી નાશી ઉઠતી માતાની
 પૂજા કીધી તેથી કરી જો નામ કીધુ સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા પછી
 ઇન્દ્રે માતાની પૂજા કીધી તથા કુબેરે ઘરમાં ખનની વૃષ્ટિ કરી ચ-વળી
 વિમળ તેરમા વિમળનાથ સ્વામી, સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા પછી
 માતાની પુઠ વાઢી હતી તે પાંસરી મધ્ય તેથી તે નામ જાપ્યુ મહ્યુત-
 ચદ્વમા જનતનાથ સ્વામી, સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા પછી જનત
 રત્નોની શક્તિ સ્વપ્નમાં દીઠી તેથી તે નામ જાપ્યુ ચ-જિજ્ઞુ-રાગ
 દ્વન છતનાર ધ્રુમ-પદ્મમા પદ્મનાથ સ્વામી સ્વામી જર્જમાં
 જાવ્યા પછી માતા પદ્મને પામી, સતિ સોળમા શાંતિનાથ સ્વામી. સ્વામી
 જર્જમાં જાવ્યા પછી મરહીનો રોજ મર્યોને શાંતિ મધ્ય તેથી તે નામ
 જાપ્યુ ચ-વળી વદામિ-વાદુ છ કુરુ-સત્તરમા કુરુનાથ સ્વામી,
 સ્વામી જર્જમાં જાવ્યા પછી શત્રુ કમવા સરખા થયા તેથી તે નામ જાપ્યુ
 ઝર-ઝરમા ઝરનાથ સ્વામી, સ્વામી જર્જમાં જા પા પછી માતાને

રત્નમય આરો દીઠો તેથી તે નામ આપ્યું ચ-વળી મહિંદ-
ઓગણીશમા મહિનાથ સ્વામી, ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાને
પુલની શય્યાનો દોહદ ઉપન્યો તે દેવતાએ પૂરો પાડ્યો તેથી તે નામ
આપ્યું વહે-વાહું છું મુણિમુવ્વય-વીશમા મુનિસુવ્રત સ્વામી,
સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી વેરી નમી ગયા તેથી તથા માતાએ
મુનિના જેવાં વ્રત પાળ્યાં તેથી તે નામ આપ્યું. નમિ જિણુ-એક-
વીશમા નમિનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી વેરી નમાડયા
તેણે કરી તે નામ આપ્યું ચ-વળી વંદામિ-વાહું છું રિઠ્ઠનેમિ-
બાવીશમા અરિષ્ટનેમિ સ્વામી (નેમનાથ), માતાએ સ્વપ્નમાં અરિષ્ટ
(શ્યામ) રત્નમય (નેમી) ચક્રધારા દીઠી તેથી તે નામ આપ્યું. પાસ-
ત્રેવીશમા પાર્શ્વનાથ સ્વામી, પિતાની શય્યા નીચે સર્પ આટા દેતો
હતો ને તેનો હાથ હેઠે હતો તે માતાએ ગર્જના પ્રભાવથી જોઈ લઈ
ઉપર મુક્યો અને વિઘ્ન ગયું તેથી તે નામ આપ્યું તાહ-તેમજ
વહ્નમાણુ-ચોવીશમા વર્દમાન સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી
ધન વગેરેના ખૂબ વધારા થયા તેથી તે નામ આપ્યું ચ-વળી
એવંમએ-એ પ્રકારે મે અભિથુઆ-નામે કરી સસ્તવ્યા, તે ચોવીશ
તીર્થ કર કેવા છે ? ત્રિહુય-ટાળ્યા છે રય-કર્મરૂપી રજ મદ્દા-બાધેલ
કર્મરૂપી મેલ પાહીણુ-ખપાળ્યાં છે જરમરાણુ-જરા ને મરણુ ચઉ-
વિસ પિ-ચોવીશે એકઠા જિણુવરા-જિનવર તિથયરા-તીર્થ કરો
મે-મુજને પસીયતુ-પ્રસન્ન થાઓ કિત્તિય-કીર્તિ કરાયેલા વદિય-
નમસ્કાર કરાએલા મહિંચા-શુભ ધ્યાનયોગે કરી પૂજા કરાએલા જે
એ-જે કહ્યા તે લોગસસ-લોકમાં ઉત્તમા-ઉત્તમ-સિદ્ધા-સિદ્ધ પદ
પામ્યા આરૂગ-સર્વ રોગ રહિત યોહિલક્ષ-સમકિતરૂપ યોધની
પ્રાપ્તિ સમાહિ-સમાધિ વર-પ્રધાન-મુત્તમ-સર્વોત્તમ દિતુ-દીઓ
ચ દેસુ-ચંદ્રમાથી અધિક નિમ્મલયરા-નિર્મળ છે આઈએસુ-
સૂરજ થકી અહિય-અધિક પચાસયરા-પ્રકાશના કરનાર છે. સાગર-
સમુદ્ર વર-મ્હોટો તે (સ્વયંભૂ રમણ મસુદ્ર) ગલીરા-ગલીર એટલે
મ્હોટો સમુદ્રથી પણ વધારે ગલીર છે સિદ્ધા-એવા હે સિદ્ધ ભગવાન
સિદ્ધિ-મુકિત પદ મમ-મને દિસતુ-દીઓ

સાધુ અથવા શ્રી સીમધર સ્વામીની આજ્ઞા મુજબ

(૬) સામાયિક આદરવાનો વિધિ.

દ્રવ્યથકી-મયાએ કરી, સાવજીવજીવના-પાપના આપાર કરવાના પચ્ચક્ષુઆણુ-મખી કોત્રથકી-જમીનથી આખા લોક પ્રમાણે. બધા જગતમા કાળથકી-કેટલો વખત બે બધી સુધી ઉપરાંત ન પાડ ત્યા સુધી-એ બધી ઉપરાત જેટલું રહેવું હોય તેટલું કાવથકી-મનની ખાચાથી છકેટીએ-છ પ્રકારે તે બે કરણ ને ત્રણ ભેજથી પચ્ચક્ષુઆણુ-મખી કરેમિ-કર કું બાતે-હે પૂન્ય સામાયિક-સમતાદીપી સામાયિક સાવજીવ-પાપના કામની જોમ-મન વચન કાયાના ભેજે પચ્ચક્ષુઆણુ-મખી કર કું બાત-જ્યાં સુધી નિશ્ચય પચ્ચક્ષુઆણુ-મખીની મર્યાદા કરી છે ત્યાં સુધી સેવા કર કું દુવિહ-એ કરણે તિવિહેણુ-ત્રણ ભેજે ન કરેમિ-કર નહિ ન કરવેમિ-કરાવું નહિ (એ બે કરણ) મહુસા-મનની ક્ષયતાએ કરી વચસા-વચનથી. કાચસા-કાયા પ્રવર્તાવવી (એ ત્રણ ભેજ) તસ્મ-તે સર્વને, બાતે-હે પૂન્ય ! પકિકકમામિ-નિવર્તુ છ નિહામિ-નિહ છ આત્માની આજે ગરિહામિ-ગરકુ છ શુરની સાજે આપાણુ-અશુભ ભેજમા જવા આત્માને વોસિરામિ-તણુ છ

(૭) નમોત્યુણુનો પાઠ

નમોત્યુણુ-નમસ્કાર હો અરિહતાણુ-અરિહત રૂવન લગ વતાણુ-જગતને આઈઝરાણુ-મર્મની આહિના કરનાને તિત્થમ-રાણુ-તીર્થના આપનાર જેટલો સાધુ, સાધ્વી, આવક, આલિંગ એ બાર જીવના વીધના સ્થાપનારને સ્વચ્છ પુણ્યાર્ણ-પોતાની મેળે ભુજ્યા છે તેને પુરિશુત્તમાણુ-પુરુષમાહે ઉત્તમ પુરિસસીદ્ધાણુ-પુરુષમાહે સિદ્ધ સમાન, પુરિસ વર પુદરીયાણુ-પુરુષમાહે ઉત્તમ પુરિસ કમળ સમાન-પુરિસ-પુરુષમાહે-વર-પ્રધાન, વંધ હત્થીણુ-ગધ હસ્તી સમાન છે જેમ ગધ હસ્તાને ભેળને બીજા કાથીજો નાસી બાય તેમ તિથ કરને ભેળને બધા મિથ્યાત્વી પાપદીએનો મદ ગળી બચ. લોગુત્તમાણુ-લોક માહે ઉત્તમ છ લોગનાહાણુ-લોકના નાથ છે લોગહિમાણુ લોકના દિતમારી

લોગપદવાણું-લોકને વિષે દીપક સમાન છે લોગપદ્મજ્ઞેયગરાણું-લોક માટે ઉદ્યોત કરનાર અભયદયાણું-અભય દાનના દેનાર ચક્રબુદયાણું-જ્ઞાનરૂપ ચક્રના દેનાર અગદયાણું-મોક્ષ માર્ગના દેનાર સરણદયાણું-શરણના દેનાર હૃવદયાણું-સ જમરૂપ હૃવતરના દેનાર બોહિદયાણું-સમકિતરૂપ બોધના દેનાર ધરમદયાણું-ધર્મના દેનાર ધરમદેસિયાણું-ધર્મઉપદેશના દેનાર ધરમનાયગાણું-ધર્મના નાયક ધરમસારહીણું-ધર્મરૂપ રચના સારથિ ધરમ-ધર્મને વિષે, વર-પ્રધાન ચાકરત-ચાર ગતિનો અત કરવા માટે ચક્રવટ્ટીણું-ચક્રવર્તી સમાન છે દીવો-સ સાર સમુદ્રમા ખૂડતાં જીવને ઘેટી સમાન તાણું-દુઃખના નિવારણ કરનાર સરણ-આધાર ગઈ-ચાર ગતિમા પર્ષદાણું-પડતા જીવને અપહિલ્ય-નથી હણાણું એવું. વર-પ્રધાન (કેવળ) નાણું-જ્ઞાન. દ સણું-દર્શન ઘેટી દેખણું. ધરાણું ધરનાર વિચક્ર-ગચ્છ છે છંદમાણું છંદમસ્થપણું જિણાણું-જીત્યા છે ગગદેવને જીવયાણું-ખીજને જીતાવ્યા છે રાગ, દ્વેષ તિનાણું-તર્યા છે સ સારરૂપી સમુદ્ર તારયાણું-ખીજને તારે છે સ સાર સમુદ્રથી યુક્તિણું-પોતે સમજ્યા તત્ત્વજ્ઞાનને. બોહિયાણું ખીજને તત્ત્વજ્ઞાન સમજાવનાર સુતાણું પોતે મુકાણું બહારના તથા અંતરના કર્મ બધનથી મોયગાણું-ખીજને એથી મુકાવનાર સંવચ્છાણું-સર્વ જ્ઞાની છે સંવદરિશિણું-સર્વ પદાર્થના દેખનાર સિવ-ઉપદ્રવ રહિત મલય-અચળ મરૂય-રાગ રહિત, મણુત-મરણુ રહિત મરૂઅય-ક્ષયરહિત મંચાખાહ-ખાધા પીકા રહિત મપુણુરાવિન્નિ-નથી ફરીથી અવતરવું જેને સિદ્ધિગઈ-એહવી સિદ્ધની ગતિ-નામધેય-એવું અમર નામ ઠાણું-એવું સ્થાનક સંપતાણું-પામ્યા છે. નમો જિણાણું-નમસ્કાર હોજો એવા તીર્થ'કરોને જિયભયાણું-સાત ભયના જીતનારને

(પહેલું નમોત્યુણુ શ્રી સિદ્ધ ભગવતને કહેલું બીજું શ્રી અરિહંત દેવને કહેલું તેમા ઠાણુંસંપતાણુંને ગદલે ઠાણુસંપાવિઉ કામાણું કહેલું ને પછીના બોલ કહેવા નહિ.)

ત્રીજું નમોત્યુણુ-વર્તમાનકાળના સ્વધર્માચાર્યો-સ્વધર્મોપદેશકોને કરવાનું છે તેના પાઠ :-

નમોત્યુણુ, મમધર્મ આચરિયસ્સ, મમધર્મોવદેસિયસ્સ, જીવ સંપાવિઉ કામસ્સ, નમો આચરિયસ્સ.

સામાયિક પારવાનો વિધિ

(પહેલા પાઠથી લોગસ સુધીની ક્રિયા આદરવાની રીતે કરીને છઠ્ઠા પાઠને ઠેકાણે નીચે મુજબ મ્હેલું)

દ્રવ્યચક્રી સાવજી જોગનાં પચ્ચક્ખાણુ કર્યા હતાં તે પૂર્ણ થયા તે પાઠ છુ ક્ષેત્રચક્રી આખા લોક પ્રમાણે માળચક્રી બેઘડી, ઉપરાંત ન પાઠ ત્યાં મુધી સાવચક્રી છ કોટીએ પચ્ચક્ખાણુ કર્યા હતા તે પૂરા થયા તે પાઠ છુ (૧) એકવા નવમા સામાયિક મતના ઉપરની વિધિ મુજબ આદરેલા સામાયિક મતને વિષે પચ્ચઅર્ધમારા-પાંચ અતિથાર બાણિયબ્બા-બાણુવા ન સમાધારિયબ્બા-આચરવા નહિ. ત જહા-તે આ પ્રમાણે તે આસોઈ-તે કહી રેખાડુ છ મણ્ણદુપણ્ણિકાણે-મન માહુ પ્રવર્તાબ્બુ હોય વચ્છદુપણ્ણિકાણે-વચ્ચન માહુ પ્રવર્તાબ્બુ હોય કાચદુપણ્ણિકાણે-કાયા માહી પ્રવર્તાવી હોય સામાઈમસ્સસહ-સમતાપ્પ સામાયિક અકરણાઆએ-અરાબર કીધુ કે નહિ તેના બરાબર બરા ન રહ્યા હોય સામાઈમસ્સ સામાયિક અણુવહિમસ્સ કરણુઆએ-પૂર થયા વિના પાર્થ હોય, વસ્સ-તેનુ મિચ્છા મિ દુકકક-એહુ કીધેછ નિષ્કળ થાએ.

(૨) સામાયિકના વિષે હશ મનના હરા વચ્ચનના બાર કાલાના એ બત્રીંગ દોપમાઈથી કોઈ દોપ લાગ્યો હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકક

(૩) સામાયિકમા આકારમજ્ઞા-ખાવાની ઇચ્છા થઈ હોય હાય સજ્ઞા નીક લાગી હોય મૈથુનમજ્ઞા-સી સેવવા ૧ ઇચ્છા કરી હોય. પરિચદ્ધમજ્ઞા-લાભ મેળવવાની ઇચ્છા કરી હોય એ ચાર સજ્ઞા માર્હિલી કોઈ સજ્ઞા કરી હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકક

(૪) સામાયિકમાં ત્રીકથા, ભત્તકથા, દેશકથા, રાજકથા એ ચાર કથા માર્હિલી કોઈ કથા કરી હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકક

• શ્રીઓએ આ ઠેકાણે પુરુષારથા જોમ મ્હેલું

(૫) સામાયિક સમકાએણું-સામાયિક કાયએ બરાબર રીતે. ન ફાસિયં-સ્પર્શ કર્યું.-અગીકાર કર્યું ન હોય. ન પાદિયં-તેણું જ પાળ્યું ન હોય ન સોહિયં-શુદ્ધ કર્યું ન હોય ન તીરિયં પાર ઉતાર્યું ન હોય ન કિન્તિય-કીર્તિ કીધી ન હોય ન આરાહિયં-આરાધના કીધી ન હોય આશુએ-વીતરાગ દેવની આજ્ઞા પ્રમાણે આશુપાદિતા-વિશેષે પારતા થકા ન ભવઈ-તે પ્રમાણે ન વરતાયું હોય તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકડં-તે ખોટા કીધાનુ ક્ષણ નિષ્ફળ થાય.

(૬) સામાયિક વિધિએ લીધું, વિધિએ પાચું, વિધિએ કરતાં અવિધિએ થયું હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકડં (૭) સામાયિકમાં અતિકમ, વ્યતિકમ, અતિચાર, આણુચાર, જાણુતાં અજાણુતાં મને, વચને, કાયએ કરી કાંઈ દોષ લાગ્યો હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકડં.

સામાયિકમાં કાનો, માત્રા, મીંડી, પદ, અક્ષર, ગાથા, સૂત્ર એણુ આધક વિપરીત કહેવાણું હોય તો અનંતા સિદ્ધ અને કેવળીની સાથે તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકડં.

(પછી આગળ મુજબ વ્રણ નમોત્યુણં કહેવાં.)

સામાયિક વ્રત સંપૂર્ણ.

સામાયિક કરતાં મનના દશ, વચનના દશ તથા કાયાના બાર એ પ્રમાણે બત્રીશ દોષ ન લાગે તે માટે નિરંતર ઉપયોગ રાખવો. તે બત્રીશ દોષ નીચે પ્રમાણે:-

મનના દશ દોષ.

૧ અવિવેક દોષ-સામાયિક કરે તે વારે સર્વ ક્રિયા કરે પણ મનમાં વિવેક ન હોય એટલે સામાયિક શુ ચીજ છે તે જાણે નહિ અને વિવેકસહિત સામાયિક કરવાથી કોણુ તર્યા છે ? એનાથી શુ ક્ષણ પ્રાપ્તિ છે ? એ કોનુ સાધન છે ? એમા શુ સાધ્ય છે ? વ્યવહાર સામાયિક કયુ અને નિશ્ચય સામાયિક કયુ ? સામાયિકની રીતિ જિનેશ્વરે શા પ્રમાણે કહી છે વગેરે વિવેક વિના જે સામાયિક કરે તે અવિવેકનો પ્રથમ દોષ.

૨ યથો વાચ્યા દોષ-સામાયિક કરીને ક્રીતિની વાચના કરે એટલે સામાયિક તો નિર્જરાનો હેતુ છે અને સિદ્ધપદ્મનું સાધન છે તેને બદલે તેનાથી ક્રીતિની વાચના કરે ત યથો વાંછા દોષ.

૩ ધન વાચ્યા દોષ-સામાયિક કસ્વાધી ધન-પ્રાપ્તિની ઈચ્છા કરે તે

૪ ગર્વ દોષ-સામાયિક લક્ષ્મી મનમાં ગર્વ વ્યાપ્ત્યો કે હું જ ધર્મ બાણનાર છું હું કેવું સામાયિક કરે છું । બીજા મુખ દોષો સામાયિક શું સમજે ? વગેરે બાબતનો જે ગર્વ કરવો તે ગર્વ દોષ. અમે સુધમા મોગા છીએ માટે અમારે સામાયિક કરવું પડે તે ગર્વ દોષ.

૫ ભય દોષ-એટલે દોષ પ્રકારના ભયથી કે લોકમા પોતાની નિદા યથો એવી બીકથી સામાયિક કરે પણ મનમાં સામાયિક કસ્વાધો ભાવ ન હોય તે ભય દોષ. સામાયિક ન કરે તો કામ કરવું પડ્યો એવો ભય લાવી સામાયિક કરવા એટલી ભય.

૬ નિદાન દોષ-સામાયિક કરીને ધનાધિકનું અથવા બીજું કેઈ ઈચ્છિત વસ્તુનું નિધાનું કરે તે કદરવું સામાયિકનું તો મહત્ત્વ ફળ છે, તે ન વિચારતાં એવા ખોટા કાપડા ઉપર લક્ષ રાખી નિધાનું કરી તે વેચી નાખ્યા બદલે ભય તે માટે તે નિદાન દોષ.

૭ અશય દોષ-અશયયુક્ત સામાયિક કરે એટલે મનમાં વિચારે કે સામાયિક કરીએ છીએ તો ખરા પણ આગળ ઉપર ફળ યથો કે નહિ ? એમ પ્રતીતિ નહિ તે.

૮ કષાય દોષ-કષાયભય સામાયિક કરે એટલે કેઈની સાથે રોષ વને છે તેથી તેને જવાબ દેવો નથી એમ ખારી સામાયિક કરી એમે એવું રહમ્ય છે છતાં કષાયયુક્ત કરે તે દોષિત ગણાય, તેનું નામ કષાય દોષ સામાયિકમા દોષ, માન, માયા લોભ કરે તે કષાય દોષ.

૯ અવિનય દોષ-વિનય રહિત સામાયિક કરે તે ગુરુ વધેરનો અધારોમ્મ વિનય ન કરવો તે

૧૦ અદુભાન દોષ-અદુ મ્હાન મદિત કરે પણ અકિનમ્મવધો ન કરે તે

વચનના દસ દોષ.

- ૧ કુસ્તિક વચન દોષ-જે વચન સાંભળી કોઈને લજ્જા, ભય, ક્ષાયાદિ ઉપજે તેવાં કુસ્તિક વચન સામાયિકમાં બોલે તે કુસ્તિક દોષ
- ૨ સહસાકાર દોષ-સામાયિકમાં આગળ પાછળનો ઉપયોગ રાખ્યા સિવાય અણુવિચાર્યુ બોલે તે.
- ૩ અસદારોહણ દોષ-સામાયિકમાં કોઈ ઉપર અસત્ય દોષ (તહોમત) મૂકે તે.
- ૪ નિરપેક્ષ વાક્ય દોષ-સામાયિકમાં શાસ્ત્રની અપેક્ષા વિના સ્વમતિના વચન બોલે તે.
- ૫ સક્ષેપ દોષ-સામાયિકમાં સૂત્ર પાઠે વચન સંક્ષેપ કરી બોલે, અક્ષર-પાઠાદિ હીણા બોલે તે
- ૬ કલહ કેર્મ દોષ-સામાયિકમાં કોઈની સાથે કલેશ કરે તે
- ૭ વિકથા દોષ-સામાયિકમાં સજ્જાય, ધ્યાન, ધર્મકથા, મહાપુરુષના ચરિત્ર અથવા તીર્થ કર આદિનો મહિમા વગેરે ક્રિયા કરવાની કહી છે તે પ્રમાણે ન વર્તતા રાજ્યાદિ વગેરેની ચાર કથા કરે તે
- ૮ હાસ્ય દોષ-સામાયિકમાં કોઈની મશ્કરી કરે તે
- ૯ અશુદ્ધ પાઠ દોષ-સામાયિકનાં સૂત્રાદિ ઉચ્ચાર કરે તેમાં મુખથી દીર્ઘનો હ્રસ્વ અથવા હ્રસ્વ અક્ષરને ઠેકાણે દીર્ઘ બોલે, કોઈ ઠેકાણે માત્રાહીન અથવા અધિક ઉચ્ચરે, અશુદ્ધ પાઠનો ઉચ્ચાર કરે તે
- ૧૦ મુણુ મુણુ વચન દોષ-સામાયિક લઈને ઉતાવળે પાઠનો ઉચ્ચાર કરે, સ્પષ્ટ પ્રગટ અક્ષર ન ઉચ્ચરે, પદનુ, ગાથાનુ ઠેકાણું માલૂમ ન પડે, માખીની પેઠે બાણબણ કરે એમ ગડબડ કરીને પાઠ પૂર્ણ કરે તે

કાયાના બાર દોષ.

- ૧ અયોગ્ય આસન દોષ-સામાયિક કરતી વખતે પગ ઉપર પગ ચડાવીને બેસે, મહાત્મપર્યાય થકી વિનય શુભની વૃદ્ધિની હાની કરે, વસ્ત્ર-

- વઠે જનુ બાપિને બેસે તે પ્રથમ હોય, માટે જે વઠે વિનય શુભ રહે. ઉદ્ધતાર્થ ન જણાય, અજયણ ન થાય તેવી રીતે બેસવું.
- ૨ યાસાસન દોષ-યાસનને સ્થિર ન રાખે વારવાર આમળ પાછળ બલાયમાન કરે તે પોતે અપગતા પશ્ચી કરે તે યાસાસન દોષ કહેવાય.
- ૩ ચલદષ્ટિ દોષ-સામાયિક લઈને દષ્ટિને નાસિકા ઉપર સ્થાપી મનમાં મુતપયોગ રાખી મૌનપણે જ્ઞાન ન ધરે શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવો હોય તે જયણાશુકત પુસ્તક ઉપર દષ્ટિ સખવા વગેરે શુદ્ધ સામાયિકની રીતિ જે શાસ્ત્રકરે કહેલી છે તે રીતિનો ત્યાગ કરી અકિત મુચની જેમ આરે દિશાએ નેત્રો ફેરવે તે ચલદષ્ટિ દોષ.
- ૪ સાવધક્રિયા દોષ-કાચાવઠે કંઈ સાવચ ક્રિયા કરે અથવા સાવચ ક્રિયાની સગા કરે તે
- ૫ આલ્લખન દોષ-સામાયિકમાં દીવાલ પ્રમુખનો આશ્રય બેઠી એકાદ બેસવું એ રીતિ છે તે રીતિ ત્યાગી દીવાલ, ઘાસલા વગેરેને પીઠ લગાડીને બેસે તે કારણે પુન્યા વિનાની દીવાલ ઉપર ઘણા જીવોનો વિશ્રામ હોય ત્યા પીઠ લગાડતા ઘણા જીવોની વિશ્રામના થાય અથવા બેઠી ગણુ દઈ બેસવાથી નિદ્રાદિક પ્રમાદ વધે જાને તેથી શુભ ખ્યાનાદિકમાં ખામી આવે તેથી તે દોષશુકત છે
- ૬ આકુચન પ્રસારણ દોષ-સામાયિક લઈને કારણ વિના કાચ પગ સંકેતે અથવા લાખા કરે
- ૭ આલ્લસ્ય દોષ-સામાયિકને વિષે અજિ જાળસ મરડે, ટાવકા ફેટે, કરકા કરે, કમ્મર વાંછી કરે વગેરે પ્રમાદની બહુલતાનાં કાર્યો કરે તે
- ૮ માટન દોષ-સામાયિકમાં અશુદ્ધી પ્રમુખને વાંછી કરી ટાવકા ફેટે તે.
- ૯ મલ દોષ-સામાયિક લઈને શરીરે ખસ પ્રમુખ જઇ હોય તે વફુરે, મેલ ઉતારે તે.
- ૧૦ વિભાસણ દોષ-સામાયિકમાં અજ વિભાસણ કરાવે, કાચનો ટેંકા દીએ લમણે કાચ દઈ બેસે તે.
- ૧૧ નિદ્રા દોષ-સામાયિકમાં નિદ્રા કરે તે.

૧૨ વસ્ત્ર સંકોચન દોષ-ટાઠ પ્રમુખની પ્રબળતાથી પોતાને સમસ્ત અંગે સારી પેઠે વસ્ત્ર ઓઢે તે

એ પ્રમાણે મનના દશ દોષ, વચનના દશ દોષ અને કાયાના બાર દોષ એ સર્વ બત્રીસ દોષ થાય. વિવેકી પુરુષો તે દોષ ટાળી શુદ્ધ સામાયિક કરે

નીચેના વીસ દોષ ટાળી કાઉસગ્ગ કરવો.

૧ ઘોડાની પેઠે પગ ઊંચો નીચો કરે તે ઘોટક દોષ ૨ લતાની પેઠે સૂઈ રહે તે લતા દોષ ૩ સ્થલને આધારે ઓઢી ગે રહી ઉભો બુદ્ધે તે સ્થંભ દોષ ૪ પર્વતના ફૂટની પેઠે અકકડ ઉભો રહે તે ફૂટ દોષ ૫ બાલણીઆના ઉંચા ઓઢી ગે રહી કાઉસગ્ગ કરે તે માળા દોષ ૬ બીલડીની પેઠે હાથ આગળ રાખી કરે તે શબરી દોષ. ૭ વહુની પેઠે ધુંધટો કાઢી વસ્ત્ર ઓઢે તે વધુ દોષ ૮ પ્રમાણુ ઉપરાંત વસ્ત્ર માથે રાખી કરે તે લભોત્તર દોષ શરીરને સ્તનની પેઠે ઢાકીને કરે તે સ્તન દોષ ૧૦ ગાડાની ઉધની પેઠે બે પગની પાની એકઠી રાખે તે ઊર્ધ્વિકા દોષ. ૧૧ સાખીની પેઠે વસ્ત્ર ઓઢી કરે તે સયતિ દોષ ૧૨ દિગબરની પેઠે હાથ ઉંચા રાખી કરે તે બલીન દોષ ૧૩ કાગની પેઠે નેત્ર અચળ કરે તે વાયસ દોષ ૧૪ કોઠના કૂળ એકઠાં કર્યાની પેઠે વસ્ત્ર એકઠાં કરે તે કવીઠ દોષ ૧૫ શરીરમા ભૂત પ્રવેશ જેમ મસ્તક ધૂણાવે તેમ ધૂણી કાઉસગ્ગ કરે તે શશીકંપન દોષ ૧૬ મૂંગાની પેઠે હું હું કરે તે મૂક દોષ ૧૭ આગળી પાપણે રાખી વિચાર કર્યાની પેઠે કાઉસગ્ગ કરે તે અશુલીબ્રમુહ દોષ ૧૮ દારૂ શીશામાં નાખતાં ગરમીને યોગે બડબડ થાય તેની પેઠે કરે તે વારૂણી દોષ ૧૯ તરસ્યા કપિની પેઠે હોઠ હલાવે તે પ્રેક્ષા દોષ ૨૦ બીજાની પાસે પાઠ ઉચ્ચરાવી કરે તે અન્ય પાઠોચ્ચરિત દોષ

કાઉસગ્ગ કરતી વખતે ઉપરના વીસ દોષોમાથી એક પણ દોષ ન આવે તેનું બરાબર ધ્યાન આપવું

શ્રી પ્રતિક્રમણુ સૂત્ર

પ્રતિક્રમણુ શરૂ કરતાં પહેલાં ઊંઘા થઈ સવિનયે ગુર્વાદિકને
આગર તેમની ગૌરહાજરીમાં શ્રી સીમધર ભગવાનને પ્રણામિધિ
વદણા કરી પ્રતિક્રમણુના ત્રણ આવશ્યકની આજ્ઞા માગવી

પહેલો આવશ્યક *

(આ ઠેકાણે નવકાર તથા તિહ્મુતોનો પાઠ પૂરા કરવેલ) પછી
સ્વામીનાથ પાપનું આદેશજી પ્રતિક્રમણુની આજ્ઞા (એ પ્રમાણે કરીને)
જદ ૧ થો ઇચ્છામિજી બતે । પટિક્રમણુની આજ્ઞા માગવાનો પાઠ

ઇચ્છામિજી-મારી ઇચ્છા છે બતે-હે પૂજ્ય તુલ્સોદિ-તમારી
આજ્ઞાશ્રુનાથ સુમાણે-આજ્ઞા થવાથી દેવસિવ-દિવસ સબંધી
પટિક્રમણુ-પાપને નિવારણ કરવાને ઠાએમિ-એક સ્થાને બેસુ છું
દેવસિ-દિવસ સબંધી જ્ઞાન-જ્ઞાન દસણુ-દશન શારિત્ર-
આવર્તા કર્મને શેકવા તે તપ-પૂર્વ કર્મ ખપાવવા તે અતિચાર-
લીધેલા મન ભાગવાને વેચાર થવું તે ચિત્તવનાર્થ-વિચારવાને જાણે
કરેમિ-કરુ છું કાઉસ્સગ્ર-જાણ સ્થિર રાખવી તે (નવકાર તથા
કરેમિબતેનો પાઠ બોલવેલ)

સ્તુતિ-બાર ગુણ શ્રી અરિહંતા, આઠ ગુણ શ્રી સિદ્ધભગવંતા,
છત્રીશ ગુણ શ્રી આચાર્યજીના, પચીશ ગુણ શ્રી ઉપાધ્યાયજીના સત્તવીશ
ગુણ શ્રી સાધુના, એ પછ પદમેષ્ટીના મળી એકસો આઠ ગુણ સબંધી
જ્ઞાન, કર્મ, અસ્તિ તપ સબંધી અવિનય અશ્વકિત, આજ્ઞાતના ધર્મ હોય
તે, મન, વચન કાયાએ કરી જાણપણે, અજાણપણે, આક્રુડીપણે, જાણક્રુડી
પણે દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી કાળથી, ભાવથી, દેશથી, સર્વથી વિરાધના કરી
હોય, ને દિવસ સબંધી અવજા-અપરાધ ક્રીષા હોય, કરાવ્યો
હોય, અનુભવો હોય તે સવે અરિહંતા જનતા સિદ્ધ ભગવાનની સામે
તરસ મિચ્છા મિ દુષ્ટ

* સાધુ સાધ્વી, આવક અને આનિકાએ વિશેષ કરીને અવશ્ય
કરવું તેને આવશ્યક કહે છે

પાઠ ૨ જો, ઇચ્છામિ કામિ કાઉસ્સગં.

ઇચ્છામિ-ઇચ્છું છુ કામિ-એક ઠેકાણે રહીને કરૂ છું
કાઉસ્સગ-કાયા સ્થિર રાખવી તે જો-જો મે-મારે જીવે
દેવસીઓ-દિવસ સળધી અધ્યારો-અતિચાર કેઓ-લગાડયો હોય
કામ્યો-કાયાએ કરી વામ્યો-વચને કરી માણુસિઓ-મને કરી
ઉસુતો-સૂત્રવિરૂદ્ધ કર્યું હોય ઉમ્મગ્ગો-જિન માર્ગ છોડીને અન્ય માર્ગ
પકડયો હોય અકપ્પો - ન લોગવવા જેવી વસ્તુ લોગવી હોય.
અકરણિજ્જો-ન કરવા જેવું કર્યું હોય. દુગ્ગાઓ-માહુ ધ્યાન ધર્યું
હોય દુવિચિતિઓ-માઠી ચિતવણા કરી હોય અણુયારો-
આચરવા યોગ્ય નહિ અણુચિચ્છવો-ઇચ્છવા યોગ્ય નહિ અસાવગ-
શ્રાવકને નહિ કરવા યોગ્ય પાઉગ્ગો-કોઈ પ્રયોગ કર્યો હોય. નાણે-
જ્ઞાનને વિષે તાહ-તેમજ દસણે-દર્શનને વિષે ચરિતાચરિત્તો-જેટલે
અશે પરચક્ષણુ તે ચારિત્ર અને જેટલા અપચક્ષણુ તે અચારિત્ર
તેને વિષે, સુઓ-સૂત્ર સિદ્ધાંતને વિષે સામાઇએ-સમતારૂપ સામાયિકને
વિષે તિણ્હ-ત્રણ પ્રકારની ગુણિણ-ગુણિત, -મન, વચન અને કાયા
એ ત્રણને ચિણ્હ-ચાર પ્રકારના કેસાયાણ-કષાય એટલે ક્રોધ, માન,
માયા ને લોભ. પચાણ્હ-પાચ પ્રકારના માણુવચાણ-અણુવ્રત
(પહેલેથી પાચ વ્રત) તિણ્હ-ત્રણ પ્રકારના ગુણુવચાણ-ગુણુવ્રત
(તે છકું, સાતમુ અને આઠમુ વ્રત) ચિણ્હ-ચાર પ્રકારના
સિકેખાવચાણ-શિક્ષાવ્રત (તે નવ, દસ, અગિયારને બારમુ વ્રત)
બારસાવહસ્સ-(એ કહ્યા તે) બાર પ્રકારના સાવગ-શ્રાવકના
ધર્મમસ-ધર્મને વિષે જ-જે કાંઈ ખડિયાં-ખડિત કચ્ચુ હોય, જ-
જે કાંઈ વિરાહિયાં-વિરાધ્યુ હોય તસ્સ-તેનું મિચ્છા મિ દુક્કં-
દુષ્ટ, પાપ નિષ્ક્રમ થાઓ

સ્તુતિ-પ્રથમ મારો આત્મા અનાદિકાળનો મમતાપણે પરિણમ્યો
છે તેને સમતાપણે પરિણમવાને વાસ્તે સાવજજ જોગની બધી કરવી
સમભાવનો લાભ તે સામાયિક કહીએ. પ્રથમ સામાયિક આવશ્યક તે
સમતા પરિણામ રાખવા માટે નિપજાવવો

તસ્સઉત્તરીકરણેણાંથી ઠેક અપ્પાણુ વોસિરામી સુધી કહીને
તે પછી સ્થિર રહી કાઉસ્સગ કરવો. તેમા નવાણુ અતિચાર જે
ઠરેક વ્રત વગેરેને અ તે કહેવાશે તે અથવા ચાર લોગસ્સ મનના મોક્ષવા
અને એક નવકાર ગણી કાઉસ્સગ પારવો.

બીજો આવશ્યક

સ્તુતિ- જે સમતાપણે પરિણમ્યા, મમતા પારકર્ષા, ઘોઠ રાજ
લોકને મસ્તકે સિદ્ધિ વર્ષા, સસાર સમુદ્ર નિસ્તર્કા, સર્વ ઉપમા જલકૃત
સર્વ અધમજાદર, જોવા યોવીશ તીર્થ કર જ મ, જરા મરણને પરિક્ષીલ
કરી, આત્મગુણ, આત્મપણે પરિણમ્યા, સાદિ જનત ભાવે સિદ્ધિ થયા,
સમણ રમણરૂપ જનુજવ નિયર રહ્યા તમારી સદાશયણે સમતા પ્રગટ
થવા મમતા પરિહરવાને જવસર, સમરલ, ચિતન, મનન, જ્ઞાનરૂપે
સદાશય જોલો જોવા યોવીશ તીર્થ કરની સ્તુતિરૂપ બીજો યજ્ઞવીસત્ત્વ
આવશ્યક (લોગરસને પાઠ કરવો)

ત્રીજો આવશ્યક

સ્તુતિ-કવે જોવા યોવીશ તીર્થ કર જેણે જોળખાળ્યા તેવા
મારા ધર્મશુર ધર્માચાર્ય, મહાઉપકારી, જ્ઞાનલોચનના દાતા,
જ્ઞાનતિમિરના ફૂલજુહાર મિથ્યા વ ઠલકના મિટાવજુહાર જવજાવાન
શમાવવાને જર્જે અમૃતધારા વાણી વરસાવતા, મુજ અપરાધીને ન્યાય
કરવા, માર્ગથી ભૂમ્યાને માર્ગે ચલાવ્યા, (પછી જાગ્યની વાત) જોવા
ધર્મશુર ધર્માચાર્ય ધર્મપ્રદેશક, ધર્માત્મા, છ કાયના યોગાળ, જામ
ઉદારણ, જનદુ ખસ જન, લોચનદાતા નિર્લોચી, નિર્લાલચી, સમતાવત,
ધૈયવત, વિવેકી વિજ્ઞાની જોહાન ઉપકાર નિમિત્તે મહેરબાની કરી
સાચા મિત્રપણે હાથ ઘડી મુજ કિર અપરાધી, શુભસંકિત કરવા
જુદિએ ન્યાયમાત્ર દેખાડી સાચા દેવાધિદેવને જોળખા ૮

પાઠ કરી વહણા ઇચ્છામિ અમાસમણો

(ઉત્કર બેસીને ન પાઠ બે વાર બોલવો)

ઇચ્છામિ અમાસમણો (ઉત્કર (ઉત્કર) જાસને બેસીને કરેલું)

ઇચ્છામિ-ઇચ્છુ છુ અમા-જમાવત સમણો-સાધુ વહિર્-
વાંદુ છુ જવણિજ્ઞામિ ધયાશકિત નિસીદ્ધિયાએ-જશુભ જોજને
નિવેષ કરીને અણુજ્ઞાન-જ્ઞાન જાપા મે-મુજને મિ-મયાદામા
ઉગાહ-જાનવાની નિસીદ્ધિ-નિવેષ કરીને જશુભ જોજને. અહોહમ-

-તમારા ચરણોને-કાયસંક્રાસ-મારી કાયાએ સ્પર્શ કરે છું.
 ખમણિજને-ખમજે લે-પૂજ્ય. કિલામો-કલેશ ઉપજાવ્યો હોય તે.
 અપ-ગઈ છે કિલતાણું-કિલામના તમારી ખડું-ઘણી સુભેણું-
 શુભયોગે કરી લે-પૂજ્ય દિવસો-દિવસ વધકકેતો-વહી ગયો.
 (આદ્યો ગયો) જતા લે-જતારૂપ પૂજ્ય જનણિજ-જીતી છે
 ઇદ્રિયોને ચ-અને લે-પૂજ્ય તમે ખામેભિ-ખમાવું છું.
 ખમાસમણો-ક્ષમાસહિત સાધુ તમને દેવસિયા-દિવસ સંબંધી.
 વઈકકમ-થયેલા અપરાધને આવસિયાએ-અવશ્ય કરણી કરતાં
 થયેલા અતિચારથી. પડિકકમાભિ-હું નિવર્તું છું ખમાસમણાણું-
 ક્ષમાવત સાધુની દેવસિયાએ-દિવસ સંબંધી. આસાયાણાએ-
 આશાતના તિત્તીસન્નયરાએ-તેત્રીસ તથા તેથી અનેરે પ્રકારે. જ-
 જે કિચિ-કાઈ. મિચ્છાએ-જોડું કીધું હોય. માણુ-મને દુકકડાએ-
 માહું કર્યું હોય વય-વચને દુકકડાએ-માહું બોલ્યો હોઉં કાય-કાયા
 દુકકડાએ-માઠી વર્તવી હોય કોહાએ-કોધ કર્યો હોય. માણાએ-
 માન કર્યું હોય માયાએ-કપટ કર્યું હોય લોહાએ-લોભ કર્યો હોય.
 સવ્વકોલિયાએ-સર્વ કાળને વિષે સવ્વમિચ્છોવચારાએ-સર્વ જે
 કાંઈ જોડું કર્યું હોય સવ્વ-સર્વ ધર્મમાઈ-ધર્મની કકમાણાએ-કર-
 ણીને વિષે. આસાયાણાએ-આશાતના કરી હોય જો-જો મે-મને
 દેવસિયા-દિવસ સંબંધી અધ્યારો-અતિચાર કર્યો-લાગ્યા હોય.
 તન્સ-તે અતિચારને ખમાસમણો-ક્ષમાવત સાધુ, પડિકકમાભિ-
 નિવર્તું છું નિદામિ-નિદું છું, ગરિહામિ-ગર્હું છું અપાણું-
 વોસિરામિ-આત્માને તણું છું, દોષોને આત્માથી તણું છું (આ પાઠ
 બે વખત કહેવો)

સ્તુતિ-એવા મારા ધર્મશુરુએ, મુજને ન્યાહ કરવા મહેરબાન
 થઈને મુજ અપરાધીને સુકૃત કમાણીરૂપ પુણ સખળ, અર્થ ભાવ,
 લક્ષ્મી, ભવોભવ કલ્યાણકારી, શિવ-એકાંત સુખકારી, આનંદકારી,
 જ્યવિજ્યકારી પુણ્ય અને ધર્મબુદ્ધિકારી, સુલભભોધણીજદાયક, સંવર
 કરણી ગતાવી મારી સમજણ મારફક ભાગ્ય પ્રમાણે, છતી શક્તિ પ્રમાણે,
 મૂળશુણ, ઉત્તરશુણ વ્રત, પચ્ચક્રખાણુ નિયમ મર્યાદા કરાવી છે, તે
 પાત્ર આચાર સંબંધી થોડા કાળની મર્યાદા કરી ભલા પચ્ચક્રખાણુ
 કરાવ્યાં છે પાત્ર અણુવ્રત, ત્રણ શુણવ્રત ચાર શિક્ષાવ્રતાદિને વિષે
 કોઈ અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અણુચાર દોષ લાગ્યો, હોય, તે

આલસ્ય, નિદ્રા, બદ્ધિ, આત્માને વિશુદ્ધ કરી પાપથી પાછા ખજારી
 કરીને, આત્માને વિશુદ્ધ કરવા સારૂ સમારી-સજારી, ખારી-મારી,
 વિચારી-વિચારીને દોષ નિવારવા પ્રતિક્રમણરૂપ યોગ્યો આવશ્યક કરવાની
 કૃતિ કથળે છે તે સૂક્ષ્ણ હોય. દુષ્ટિ નિર્મૂળ હોય.

સામાયિક બેઠ, અર્થવીચર્યો જોગ્યે લોગસ્ય બે અને વદણા ત્રણ
 બે ત્રણ આવશ્યક પૂરા થયા તેને વિષે કાને, માત્રા, મીઠી, પદ, અક્ષર,
 અર્થ, સત્ર જોગ્ય અધિક વિપરીત કહેવાણુ હોય તે ચિચ્છ મિ દુષ્ટ

(યોગ્ય આવશ્યકની આજ્ઞા માળવી)

યોગ્ય આવશ્યક

પાઠ ૪ યો-જ્ઞાનના અતિચારનો

દિવસસ જાંઘી—દિવસને વિષે. જ્ઞાન—જ્ઞાન દર્શન—દર્શન
 ચારિત્ર—તપને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોચિ—કાંઈ
 દેખાડુ છ આગમે—સૂત્ર, સિદ્ધાંત. તિવિદે—ત્રણ પ્રકારનાં પદ્યુત્તે-
 પદ્યુત્તે ત બહુ—જેમ છે તેમ કહે છે સુત્રાગમે—સૂત્ર જામમ-
 અત્યાગમે—અથ જાગમ જોગ્યે સૂત્રના અથ કરવા તે તદુલ્યાગમે-
 તે બે જાગમ—સૂત્ર તથા અથ બન્ને સાથે જ હોય તે જોવા જ્ઞાનને
 વિષે જે અતિચાર હોય લાગ્યા હોય તે આલોચિ—કાંઈ છ જ
 વાઈદ્ય સૂત્ર આવી પાઠા બહુયા હોય. અચ્ચામેલિય—ધ્યાન વિના
 શૂન્ય ઉપયોગે સૂત્ર બહુયા હોય દિયુદ્ધખર—જોછો અક્ષર બહુયા
 હોય. અચ્ચાદ્ધખર—અધિક અક્ષર બહુયા હોય પદ્યુત્તે—પદ જોછો
 બહુયા હોય. વિષુદ્ધાદ્ધિયુ—વિ ચરકિત બહુયા હોય. જોગ્યદ્ધિયુ—મન,
 વચન કથાના જોગ સ્થિર થયા વિના બહુયા હોય યોગ્યદ્ધિયુ—શબ્દ
 ઉચ્ચારરકિત બહુયા હોય મુદ્ધુદિન્ય—રૂઢ જ્ઞાન અવિનીતને રીધુ હોય,
 દુદ્ધુપદિચિત્ત—કુદ્ધ રીતે બહુયા હોય અકાલે કષ્ટે સ્વચ્ચાચ્ચ-
 સચ્ચાચ્ચ અધિ આર જાગમ, તે વખતે સચ્ચાચ્ચ કરી હોય. કાલે ન
 કષ્ટે સચ્ચાચ્ચ—ખરા વખત છે તે વખત સચ્ચાચ્ચ ન કરી હોય.
 અસચ્ચાચ્ચે સચ્ચાચ્ચ—સૌદી, પદ અધિ અપવિત્ર વગવાએ સચ્ચાચ્ચ
 કરી હોય. સચ્ચાચ્ચે ન સચ્ચાચ્ચ—સચ્ચાચ્ચ કરવા યોગ્ય વગા હોય
 ત્તા સચ્ચાચ્ચ ન કરી હોય તરત્ત ચિચ્છ મિ દુષ્ટ—જે ચોટ
 પ્રકારના અતિચાર માંડ્યો કેઈ હોય લાગ્યો હોય તે ખોટું કરેલું
 નિર્મૂળ યાગ્ય.

પાઠ ૫-મો સમકિતનો.

દંસણુ-સદ્દેણા, આસ્થા, સમકિત-૧-ત્રણુતત્ત્વની શુદ્ધિ પૂર્વક, પદાર્થોમાં પરમત્થ-પરમ અર્થ-નવતત્ત્વ જાણીને તેમાંથી આત્માનો અનુભવ કરવો તે આત્માના શુદ્ધ ગુણોમાં રમણના સ્થવો-રાગ, દ્વેષ રહિત દૃષ્ટિ પરિચય કરવો, વા-અથવા સુદૃઢ-મલી દૃષ્ટિથી પરમત્થ-એ મહાન અર્થની સેવાણુ-જેને અનુભવ છે, સેવના કરવી વા વિ-અને વળી વાવન્ત-સમકિત પામી તેમાંથી ખસી ગયા હોય તે કુંદંસણુ-ત્રણુસે ત્રેસઠ પાખડી (મૂળશું સમકિત જેને ન હોય) વજ્રજાણુ-તેને વજ્રવા, ત્યાગ કરવો સમ્મત-એ સમકિતવંતની સદ્દેણા-શ્રદ્ધા. એવા સમકિતના સમણોવાસએણુ-એવા સમકિત જીવ, સાધુના પાસાના સેવનાર શ્રાવકને સમ્મતરસ-સમકિતના. પંચ-પાચ અર્ધચારા-અતિચાર પેચાલા-મોટા પાતાળ કળશ સમાન જાણિયવવા-જાણુવા ન સમાચરિયવવા-(પણુ) આચરવા નહિ. તંજહા-જેમ છે તેમ તે-તે આલોહ-કહું છું સકા-સમકિતને વિષે શકા રાખે (જૈનધર્મ ખરો હશે કે ખોટો હશે ?) કે ખા-મિથ્યાત્વના મતની ઇચ્છા કરવી તે વિત્તિગિચ્છા-કરણીના ફળનો સંદેહ આણુ. પરપાસંડે બીજા પાખડીના મતના પસસા-વખાણુ કર્યા હોય પરપાસંડે-બીજા પાખડીનો સ્થવો-સમાગમ કર્યો હોય (કેમકે જે પોતાના મતમા જાણીતો ન હોય ને બીજાનો સમાગમ કરે તો તે એક તરફી વિચારથી ખસી જાય છે) એ પાચ અતિચાર મધ્યેથી કેઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કંડ-તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજે

પાઠ ૬ ઠા-પહેલું આણુમત.

પહેલું-પહેલું આણુમત-નાનું (સાધુના વ્રતથી) થૂલાઓ પાણુ ઇવાયાઓ-મોટકા પ્રાણી હણુવાથી વેરમણુ-નિવર્તુ છું ત્રસ જીવ-

૧ પાચ ગુણુ જેનામાં હોય તેને સમકિત કહેવું ૧ સમ, ૨ સંવેગ, ૩ નિર્વેદ, ૪ અનુકંપા ૫ આસ્થા

આત્મવશુ, નિવશુ, યદ્યશુ, આત્માને વિશુદ્ધ કરી પાપથી પાછાં પગલાં
 કરીને, આત્માને વિશુદ્ધ કરવા માટે સભારી-સભારી, ધારી-ધારી,
 વિચારી-વિચારીને દોષ નિવારવા પ્રતિકમણરૂપ યોગ્ય આવશ્યક કરવાની
 કૃત્યમ ઉપલ છે તે સૂક્ષ્ણ કોલે. કુચૂત નિષ્કુણ કોલે

સામાયિક એક ચક્રવીસત્ત્વો એકમે સોમસ્સ એ અને વડ્ડા ત્રણ
 એ ત્રણ આવશ્યક પૂરા થયા તેને વિષે કાનો, માત્રા, મીઠી, પદ્મ અક્ષર,
 બાધા, સૂત્ર યોગ્ય અધિક વિપરીત કહેવાણું કોલે તે મિચ્છા મિ દુક્ક

(યોગ્ય આવશ્યકની આજ્ઞા માગવી)

યોગ્ય આવશ્યક.

પાઠ ૪ યો-જ્ઞાનના અતિચારનો.

દિવસસખધી-દિવસને વિષે જ્ઞાન-જ્ઞાન દર્શન-દર્શન
 ચારિત્ર-તપને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા કોલે તે આલોહિ-મી
 કેબાડુ હુ આગમે-સૂત્ર, સિદ્ધાંત તિવિદે-ત્રણ પ્રકારના પદ્મવૃત્તે-
 પદ્મ આ ત બહા-જેમ છે તેમ કહે છે સુત્રાગમે-સૂત્ર આગમ
 અભ્યાગમે-અર્થ આગમ એટલે સૂત્રના અર્થ કરવા તે તદુભ્યાગમે-
 તે એ આગમ-સૂત્ર તથા અર્થ બંને સાથે જ કોલે તે એવા જ્ઞાનને
 વિષે જે અતિચાર દોષ લાગ્યા કોલે તે આલોહિ-કુ હુ જ
 વાઠવું સૂત્ર આમાં પાંચ અણ્યા કોલે. અભ્યામેશ્વર-ધ્યાન વિના
 શૂન્ય ઉપયોગે શૂન અણ્યા કોલે દિણ્ણકખર-જોછે અક્ષર અણ્યા
 કોલે અભ્યાકખર-અધિક અક્ષર અણ્યા કોલે પમહીણુ-પદ્મ જોછે
 અણ્યા કોલે. વિણ્ણહીણુ-નિ વરહિત અણ્યા કોલે. જોગહીણુ-મન
 વચન કથાના જોગ સ્મર તથા વિના અણ્યા કોલે. યોસહીણુ-શબ્દ
 ઉચ્ચારરહિત અણ્યા કોલે. સુદુદિન્ન-શુદ્ધ જ્ઞાન અવિનીતને રીણુ કોલે,
 દુદુપહિવિછમ-કુણ રીતે અણ્યા કોલે. અજાલે કમ્પે સંજાલે-
 સંજાલજ આદિ બાર અજાલ, તે વખતે સંજાલ કરી કોલે. કાસે ન
 કમ્પે સંજાલે-અરો અપત છે તે વખતે સંજાલ ન કરી કોલે.
 અસંજાલે સંજાલ-સોહી, પર આદિ અપવિત્ર વ્યવહારે સંજાલ
 કરી કોલે. સંજાલે ન સંજાલ-સંજાલ કરવા યોગ્ય જગા કોલે
 ત્યાં સંજાલ ન કરી કોલે તરસ મિચ્છા મિ દુક્ક-એ મોઠ
 પ્રકારના અતિચાર મોઠેલો કોલે દોષ લાગ્યા કોલે તે એકુ કરેલ
 નિષ્કુણ યોગ્ય.

પાઠ ૫-મો સમકિતનો.

દંસણુ-સદ્ગુણ, આસ્થા, સમકિત-૧-ત્રણતત્ત્વની શુદ્ધિ પૂર્વક, પદાર્થોમા પરમત્થ-પરમ અર્થ-નવતત્ત્વ જાણીને તેમાંથી આત્માનો અનુભવ કરવો તે આત્માના શુદ્ધ ગુણોમાં રમણતા સ્થવો-રાગ, દ્વેષ રહિત દષ્ટિ પરિચય કરવો, વા-અથવા મુદિત્ક-ભલી દષ્ટિથી પરમત્થ-એ મહાન અર્થની સેવાણુ-જેને અનુભવ છે, સેવના કરવી વા વિ-અને વળી વાવન્ન-સમકિત પામી તેમાંથી ખસી ગયા હોય તે કુદસણુ-ત્રણસે ત્રેસઠ પાખડી (મૂળશું) સમકિત જેને ન હોય) વજગણુ-તેને વર્જવા, ત્યાગ કરવો સમ્મત્ત-એ સમકિતવંતની સદ્ગુણ-શ્રદ્ધા. એવા સમકિતના સમણોવાસએણું-એવા સમકિત જીવ, સાધુના પાસાના સેવનાર શ્રાવકને સમ્મત્તરસ-સમકિતના. પંચ-પાચ અર્ઘ્યારા-અતિચાર પેચાલા-મોટા પાતાળ કળશ સમાન જાણિયવ્વા-જાણવા ન સમાયરિયવ્વા-(પણ) આચરવા નહિ. તંજહા-જેમ છે તેમ તે-તે આલોહિ-કહુ છુ સકા-સમકિતને વિષે શકા રાખે (જૈનધર્મ ખરો હશે કે ખોટો હશે ?) કે ખા-મિચ્છાત્વના મતની ઇચ્છા કરવી તે વિત્તિગિચ્છા-કરણીના કળનો સદેહ આણુ. પરપાસંકે-બીજા પાખડીના મતના. પસસા-વખાણુ કર્યા હોય. પરપાસંકે-બીજા પાખડીનો સંથવો-સમાગમ કર્યો હોય (કેમકે જે પોતાના મતમાં જાણીતો ન હોય ને બીજાનો સમાગમ કરે તો તે એક તરફી વિચારથી ખસી જાય છે) એ પાચ અતિચાર મધ્યેથી કેઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તો તરસ મિચ્છા મિ દુક્કે-તે ખોટું કીધેલું નિષ્કળ થાજે

પાઠ ૬ ઠો-પહેલુ આણુવત.

પહેલુ-પહેલુ આણુવત-નાનું (સાધુના વ્રતથી) થૂલાઓ પાણુ ઇવાયાઓ-મોટકા ગ્રાણી હણવાથી વેરમણું-નિવર્તું છુ ત્રસ જીવ-

૧ પાચ ગુણુ જેનામા હોય તેને સમકિત કહેવું ૧ સમ, ૨ સંવેગ, ૩ નિર્વેદ, ૪ અનુકંપા ૫ આસ્થા.

હાલતા ચાલતાં જીવ (તે કહે છે.) એકદ્રિશ-એક દ્રિશવાળા. તેકદ્રિશ-
ત્રણ દ્રિશવળા. ચક્રિરિદ્રિશ-ચાર દ્રિશવાળા, પચોદ્રિશ-પાંચ
દ્રિશવાળા. જીવ-ખાલી જાણી-જાણીને ખીલી-જોળખ્યા છતાં
સ્વસ્થ બધી-પોતાના સગાંજા બધી શરીરમાંહેલા પીઠાકારી-પોતાના
શરીરમાં પીઠા ઉપજાવે એવા જીવ સ્વઅપરાધી-પોતાના અપરાધ
જેણે કર્યો હોય તે પણ વિગણેદ્રિશ વિનાના-જ્ઞાન રહિત (જાન રહિત)
તે જાદ્રિશ, તેકદ્રિશ ચક્રિરિદ્રિશ તથા પાગલ એ વરજીને આકુટિ-
જાણીને, હજુવા-હજુવાની નિમિત્તો-સુદ્ધિએ. હજુવાના-હજુવાની
પચ્ચાક્રખાણુ-બધી. તથા સૂક્ષ્મ એકદ્રિશ પણ હજુવાનાં
પચ્ચાક્રખાણુ બાવજીવાએ-જ્યાં સુધી જીવ ત્યાં સુધી કુવિહ-
એ કરશે કરી તિવિહજી-ત્રણ જોગે કરી ન કરેમિ-કરૂ નહિ, ન
કારવેમિ-બીજા પાસે કરાવું નહીં મેજુસા-મને કરી વચસા-વચને
કરી કામસા-કામએ કરી એવા-એવા. પહેલાં-પહેલાં, મૂલ-મીટા
પ્રાણાતિપાત-જીવ હજુવા થકી વેરમણુ-નિવતવાના મતના-મતનાં
પચ્ચ-પાંચ અર્થિર-અતિચાર પેવાલા-પાતાળ કળ્યા સમાન.
જાણુજીવ-જાણુવા ન સમાવરવા-(પણ) જાણુવા નહિ.
તજજી-જેમ છે તેમ તે જાણુજી-કરૂ છ બધી-કામ જીવને
તાણીને જાણુએ હોય વહે-પણે માર માર્યો હોય છવિરજીએ-અવચ
ઉચ્ચ હોય (મન, નાક જાણી) અધભાર-પણે માર માર્યો હોય (જાન
ઉપરાંત) ભત્તપાણુવોજીએ-જન પાણી જોગવતા જટકાંબા હોય
(ભાત, પાણીની અતરાય પામી હોય) તસ્થ મિચ્છા મિ કુલ્લ-
તે જોડુ કીધેલું નિષ્ફળ થાએ.

પાઠ ૭ મા-બીજી અણુવત

બીજી અણુવત-બીજી અણુવત પૂલાએ-મીટુ મુસા-
વાચાએ-જુડુ જાણવાથી વેરમણુ-નિવર્તુ છ કન્તાલીક-કન્તા
સબધી કામમાં ગોવાલિક-બાજ, લેશ જાણી દેશ સબધી કામમાં.

પૂલાએ-જીવને જાણીને જોળખીને ઉરકેરાધને, હજુવાની
જુદીથી હજુવાની બધી છે તેમાં ગામ ચિવાજ અપરાધીની છુટ છે તે
અપરાધી કેણુ તો કે સ્વસ્થ બધી શરીર માંહેલા પીઠાકારી.

ભોમાલીક-જમીનના કામમાં થાપણુ-થાપણુ જોળવવી મોસો-
પચેન્દ્રિય જીવનો વધ થાય અથવા કોઈને મોટા દુઃખનું કારણ થાય
તેવી, મોટકી કુડી સાખ-મોટી ખોટી સાક્ષી આપવા સંખંધી
ઈત્યાદિક-એ વગેરે મોટકુ-મોટુ જૂઠું-જૂઠું. બોલવાના-બોલ-
વાની. પરચક્રખાણુ-ખંધી, ત્યાગ જાવજીવાએ-જ્યાં સુધી જીવું
ત્યાં સુધી. દુવિહ-એ કરણ. તિવિહોણું-ત્રણ જોગે કરી, ન કરેમિ-
(એ કામ) હું કરું નહિ ન કારવેમિ-(ખીજ પાસે તેવું કામ) કરાવું
નહિ. મણસા-મને કરી વચસા-વચને કરી કાયસા-કાયાએ કરી
એવા ખીજ ચૂલ-મોટા. મૂખાવાદ-જૂઠું બોલવાનું-વેરમણુ-તજ-
વાના. વ્રતના-વ્રતના પર-પાય અકથારા-અતિચાર. જાણિયજવા-
જાણવા ન સમાચરિન્વા-(પણ) આચરવા નહિ તજહા-જેમ છે તેમ
તે આલોડિ-કહુ છું. સહસા ભકખાણે-ધાસકો પડે એવું બોલાણું
હોય સહસા ભખખાણે-કોઈની છાની વાત ઉઘાડી કરી હોય સદાર-
મંતભેએ-પોતાની સ્ત્રીના મર્મ ઉઘાડા કર્યા હોય. મોસોવએસે-
ખોટો ઉપદેશ કર્યો હોય કૂલેલકરણે-ખોટા લેખ કર્યા હોય તસ્ત-
મિચ્છા મિ દુક્કડ-તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાશે

પાઠ ૮ મો-ત્રીજી આણુ વ્રત.

ત્રીજી આણુવ્રત-આણુવ્રત થુલાઓ-મોટું અદિન્નાદાણુઓ-
અણુ દીધેલું લેવાથી એટલે ચોરી કરવાથી વેરમણુ-નિવર્તું છું, ખાતર
ખણી-ખાતર ખોદીને ગાંડડી છોડી-કોઈની ગાંસડી છોડી તાણુ પર
કુચીએ કરી-કોઈનું તાણુ ખીજ કુચીએ ઉઘાડીને. પડી વસ્તુ ધણી-
યાતી જાણી-કોઈ પડેલી વસ્તુ તેના કોઈ ધણી છે એમ જાણ્યા છતાં
લેવી. ઈત્યાદિ એ વગેરે ખીજ મોટકુ અદત્તાદાન લેવાનાં પરચ-
ક્રખાણુ-મોટી કોઈની ચીજ રજ વગર લેવાની ખંધી (તેમા એટલો આગાર
કે), સગાં સખંધી તથા વ્યાપાર સંખંધી, નિભરમી વસ્તુ ઉપરાંત
બ્રમ વિનાની વસ્તુ એટલે એવી હલકી કે જે લેતા કોઈ ચોર ઠરાવે કે
ઠપકો આપે નહિ તે સિવાય ખીજ ખંધી વસ્તુઓ અદત્તાદાન લેવાનાં
પરચક્રખાણુ-આખ્યા વગર લેવાની એટલે ચોરી કરવાની ખંધી. જાવ-
જીવાએ-જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી દુવિહ-એ કરણે કરી તિવિ-
હોણું-ત્રણ જોગે કરી ન કરેમિ-હું પોતે ચોરી કરું નહિ ન કારવે-

મિ-બીજા પાસે કરવું નહિ માણુસા-મને કરી વચસા-વચને કરી
કાચસા-કાયાએ કરી એવા બીજા યુલ-મોગા અદરતાદાન-ચારી
કરવાનું વેશમણુ મતતા-તજવાના મતતા પચ્ચ-પાચ. અર્થચારા-
અતિચાર બાલિમંચા-બાલુવા ન સુમાયમિમંચા-માચરવા નહિ.
તજહા-તે જેમ છે તેમ. તે આસોઈ-કહું છું તેનાકહે-ચારુ
વસ્તુ લીધી હોય. તક્કરપ્પઓગે-ચારને મદદ આપી હોય. વિરૂઢ
શબ્દાકરમે-રાખ્ય વિરૂઢ દ્રિષ્ટુ હોય એટલે દાણચારી વગેરે શબ્દો
મનઈ કરેલા યુના કીધા હોય કુડતોલે-ખોડુ તેજ્યુ હેલ કુઠમાણે-
ખોડુ માખ્યુ હોય. મર્ચુ હોય તાપકિરવગવહારે-ચારી વસ્તુ
દેખાડી નરસી આપી હોય. તસ્સ મિચ્છ મિ દુક્ક-ત ખોડુ કીધેલ
નિષ્કળ થાએ.

પાઠ ૬ મો-ચોથુ અણુવન.

ચોથુ અણુવન-અણુવન. પૂજાઓ-મોડુ મેદુણાઓ-ગૈયુન
સેવવાથી વેશમણુ-નિવરુ છું સદાર-પોતાની સ્ત્રી જ સતોસિએ-
સતોષ રાખવો. અવસેસ-તે સિવાય બીજા કંઈ સાથે મેદુણુવિહના
ગૈયુન સેવવાની પચ્ચાક્રખાણુ-બધી ત્યાગ (અને સ્ત્રીને સસરચાર-
પોતાના ભરથારથી જ સતોસિએ-સતોષ રાખવો. અવસેસ-તે
સિવાય બીજા કંઈની સાથે મેદુણુ-ગૈયુન સેવવાનાં-કરવાની પચ્ચ
ક્રખાણુ-બધી) અને જે સ્ત્રી પુરુષને મુળથકી કાચાએ કરી
મેદુણુ-ગૈયુન સેવવાના પચ્ચાક્રખાણુ હોય-સેવવાની બધી હોય
તેને દેવતા મનુષ્ય તિથ વા-દેવતા, માણસ પશુ વગેરે સબધી
મેદુણુના ગૈયુન સેવવાની. પચ્ચાક્રખાણુ-બધી, ત્યાગ, ભવજીવાએ
-બધી સુધી છવું ત્યાં સુધી દેવતાસબધી-તેમાં દેવતાની સાથે દુવિહ
-એ કરણે તિવિદેણુ-ત્રણુ ભોગે ન કરેમિ-એ કામ કર નહિ. ન
કારવેમિ-બીજા પાસે કરવું નહિ. માણુસા-મને કરી વચસા-
વચને કરી કાચસા-કાયાએ કરી અને મનુષ્ય તિથ વા સબધી
અને માણસ તથા પશુ વગેરેને સાથે એગવિહ-એક કરણે-
એગવિદેણુ-એક ભોગે ન કરમિ-એ કામ કર નહિ કાચસા-
-કાયાએ કરી એવા ચોથા પૂજા-મોગા મેદુણુ-ગૈયુન,
વેશમણુવતના-ત્યાગ કરવાના મતતા. પચ્ચ-પાચ. અર્થચારા-

પમાણુઘટકમે-એ પગા, એ પગાની મર્યાદા જોળખી હોય.
 મુવિષપમાણુઘટકમે-ધરવખરીની મર્યાદા જોળખી હોય. તરસ
 મિચ્છામિ દુલ્લેહ-તે ખેડુ દીધેલું નિષ્ફળ થાયેલ.

પાઠ ૧૧ મો-છઠ્ઠું વિશિષ્ટત.

છઠ્ઠું વિશિષ્ટત વિશ્યાઓની મર્યાદા બાંધવાનું તત્ત્વ છઠ્ઠુંદિશિનું-
 છે. વિશ્યાનું મર્યાદાપરિમાણુ-મર્યાદા કરી છે અધ્યાદિશિનું-નીચી
 વિશ્યાની મર્યાદા પરિમાણુ-મર્યાદા કરી છે. તિરિષદિશિનું-ચીછી (વચલી)
 જમીનની વિશ્યાની (ઉત્તર, પૂર્વ, અને પશ્ચિમ) મર્યાદા પરિમાણુ-મર્યાદા
 કરી છે એ મર્યાદા પરિમાણુ કીધું છે એ પ્રમાણે મર્યાદા કરી છે. તે
 ઉપરાંત-તે સિવાય સ્વર્ગમાં-પોતાની મરજીથી કાંઈકે જઈને
 પોતાની કામગીરી કરીને કપાલ આશ્રય સેવવાના-સોગવવાના પમ્મ
 દુખાણુ બધી બાવબલવાએ-બધાં સુખી છવું ત્યાં સુખી. દુનિહ-એ
 કરણે કરી. તિવિદેશુ-ત્રણ જોગે કરી ન કરેમિ-દુ કર નહિ ન
 કરવોમિ-બીજા પાસે એ કામ કરાવું નહિ, મણુસા-મને કરી વચસા-
 વચને કરી કાયસા-કાયએ કરી એવા છઠ્ઠુંદિશિવેશમણુ પ્રતના-એ
 પ્રમાણે વિશ્યાની મર્યાદા ઉપરાંત કોઈ વિશ્યાએ જવાનું તથા રેવાના તત્ત્વ
 પંચ-પાચ અક્રમશઃ-અતિઆર બાણિયબ્બા-બાણવા ન સમાવ-
 રિયબ્બા-અમ્મરવા નહિ તથા પ્રસોજિ-તે જેમ છે
 છઠ્ઠુંદિશિપમાણુઘટકમે-જીવી (પિમાણુ અતિ)
 મર્યાદા જોળખી હોય. (પમાણુઘટકમે)
 મર્યાદા જોળખી (પમાણુઘટકમે)
 (પૂન પશ્ચિમ) જોળખી
 કોત્ર વૃદ્ધિ-એ જોળખી
 સદેહ પરમા હોય
 તે ખેડુ કી નિ

પાઠ ૧૨ મો-સાતમું વ્રત.

સાતમું વ્રત ઉલોગ-જે વસ્તુ એકજવાર લોગવાય તે ખાન-
પાનાદિ. પરિલોગવિહ-જે વસ્તુ વારવાર લોગવવામાં આવે તે ઘરેણા,
લૂગડાં વગેરે તેની મર્યાદાની પરચક્રખાણુ-ખાધી કરવી ૧
ઉદલણિયાવિહ-અગ-લૂવાના વસ્ત્રની મર્યાદા ૨ દતણુવિહ-દાતણુની
મર્યાદા ૩ ફેલવિહ-ફળની મર્યાદા ૪ અઘ્મગણુવિહ-તેલ વગેરે
શરીરે ચોપડવાની વસ્તુની મર્યાદા ૫ ઉવ્વટણુવિહ-મર્દન કરવાની
વસ્તુ (પીઠી વગેરે) ની મર્યાદા. ૬ મંજણુવિહ-નાહવાના પાણી
વગેરેની મર્યાદા ૭ વત્થવિહ-વસ્ત્રની મર્યાદા ૮ વિલેવાણુવિહ-
વિક્ષેપન કરવાની વસ્તુની મર્યાદા ૯ પુષ્કવિહ-પુષ્પ-પુવની મર્યાદા
૧૦ આભરણુવિહ-ધરેણાની મર્યાદા ૧૧ ધુપવિહ-ધુપ કરવાની
મર્યાદા ૧૨ પેન્નજવિહ-પીવાની વસ્તુ ઓસડ, કવાથ વગેરેની મર્યાદા
૧૩ ભક્ષખણુવિહ-સુખડીની મર્યાદા ૧૪ ઉદનવિહ-ધાનની જાતની
મર્યાદા. ૧૫ સુપવિહ-કઠોળની મર્યાદા ૧૬ વિગયવિહ-(ધી, તેલ,
ફદ્દ, ફહી, ગોળ આદિ) વગેરેની મર્યાદા. ૧૭ સાગવિહ-લીલોત્રી
શાકની મર્યાદા ૧૮ મહુરવિહ-મેવાની મર્યાદા. ૧૯ જમણુવિહ-
જમવાની મર્યાદા અમુક વખત આટલી વસ્તુ ખાવી ૨૦ પાણીવિહ
પાણીની મર્યાદા ૨૧ મુખવાસવિહ-સોપારી, લવિંગ, એલચી, વગેરે
મુખવાસની મર્યાદા ૨૨ વાહણુવિહ-અશ્વાદિક વાહનની મર્યાદા
૨૩ વાહનિવિહ-પગરખા વગેરેની મર્યાદા ૨૪ સયણુવિહ-શય્યા,
પદ્મ અદિ સૂવાની વસ્તુની મર્યાદા ૨૫ સચિત્તવિહ-સચેત (જીવ
સંહિત) વસ્તુની મર્યાદા ૨૬ દવ્વવિહ-ખીજાં દ્રવ્ય એટલે પદાર્થની
મર્યાદા ઇત્યાદિકેનું યથા પરિમાણ કીધું છે- એ તથા એ સિવાય
વસ્તુની જે પ્રમાણે મર્યાદા ખાધી, ફલાણી વસ્તુ મારે આજ આટલી
ખાવી કે પીવી તથા ફલાણી વસ્તુ આજ લોગવવી કે નહિ ઇત્યાદિ)
તે ઉપરાંત-જે મર્યાદા ખાધી છે તે ઉપરાંત. ઉવલોગ-જે વસ્તુ એકજ
વાર લોગવવામાં આવે તે પરિલોગ-જે વસ્તુ વારવાર લોગવવામાં
આવે તે લોગનિમિત્તો-લોગવવાની મરજી કરી લોગવવાના
પરચક્રખાણુ-લોગવવાની ખાધી જાવજીવાએ-જ્યા સુધી જીવું
ત્યાં સુધી એગવિહ-એક કરણે કરી તિવિહોણુ-ત્રણે જોગે
કરી ન કરેમિ-એ કામ કરે નહિ માણુસા-મને કરી
વયસા-વચને કરી કાયસા-કાયાએ કરી એવા-સાતમા
ઉવલોગ-એકજ વાર લોગવવાની વસ્તુ, પરિલોગ-વારવાર

જોનવવાની વસ્તુ દ્વિવિદે-એ પ્રકારે પન્નરો- ઠહી છે તજહા-તે
 જેમ છે તેમ જોયણુઉમ-જોજનનો એક લેહ. કમ્મઉમ-વ્યાપારનો
 ખીનો જોય જોયણુઉમ-જોજનના સમજોવાસજોણુ - ધાવકને
 પચઅક્રિયાર-પાચ અતિચાર બાણિયબ્બા-બણવા ન સમાજ-
 રિયબ્બા-(પણ) અચરવા નહિ. તજહા-તે જેમ છે તેમ તે આલોઈ-
 ઠહું છ સચિત્તાહારે-સચેત વસ્તુ ખાધી હોય (વનસ્પતિ આદિ કમ્મ
 ખાવું) સચિત્તપકિઅહાહારે-સચેતની સાથે લાગેલી વસ્તુ (લી મમ્મને
 ગ્રહ વગેરે) ખાધા હોય અપ્પોક્કિઓસહિભક્ખણુમા - વસ્તુમાં
 જીવના પ્રદેશ રહી ગયા હોય એવી વસ્તુ ખાધી હોય - કમ્મ પાકુ થાક
 આદિ દુપ્પોક્કિઓસહિભક્ખણુમા-માઠી રીતે પકવેલી વસ્તુ ખાધી હોય
 બામાં વગેરે તુચ્છોસહિભક્ખણુમા-ખાવું થોડું ને નાખી ફેવું વણુ,
 એવી વસ્તુ ખાધી હોય (સીતાફળ ચેરડી વગેરે) એ પાંચ પ્રકારની વસ્તુ
 ખાધી હોય તો અતિચાર લાગે કમ્મઉણુ-વ્યાપારના સમજોવાસ-
 જોણુ-ધાવકને. પન્નરસ કમ્માદાણુઠ-૧૬૨ પ્રકારે કમ આવવાની
 ઠેકણા બાણિયબ્બા-બણવા ન સમાજરિયબ્બા-અચરવા નહિ
 તજહા-જેમ છે તેમ તે આલોઈ-ઠહું છ ઈગાલકમ્મે-અગ્નિનો વેપાર
 ક્ષીધો હોય (હુહાગાદિ) વણુકમ્મે-મોટા મોટા વનના ડાઠે કપાળી
 વેપાર ક્ષીધો હોય આડીકમ્મે-સોડ કરીને વસ્તુ વેચવાનો વેપાર
 ક્ષીધો હોય (બળી, દારૂ વગેરેનો) ભાડીકમ્મે-ગાડા ઘર વગેરે નવી
 કરાવી તેના ભાડા ખાવાનો વેપાર કર્યો હોય. શ્રેણીકમ્મે-પૃથ્વીનાં જે
 ફેલાવવાનો વેપાર ક્ષીધો હોય (કૃષ, વાવ આદિ કરાવવાનો) દત-
 વાણિયજો-હાથીદાન વગેરેનો વેપાર ક્ષીધો હોય. કેસવાણિયજો-ચમરી
 આય વગેરેના વાગનો વેપાર ક્ષીધો હોય રસવાણિયજો-મહિસદિના
 રસનો વેપાર ક્ષીધો હોય લખખવાણિયજો-ઢાખ વગેરેનો વેપાર ક્ષીધો
 હોય વિસવાણિયજો-વિષ (ઝેર)નો વેપાર ક્ષીધો હોય જતપીલણુ
 કમ્મે-લાળી સથા વગેરે યજોનો વેપાર ક્ષીધો હોય નિધ્ધછણુકમ્મે-
 બળાં મોડ વગેરેના અવશવ સમાયતિ વેપાર ક્ષીધો હોય દવગ્ગિ-
 દાવણિયા દાવાનગ સળજાબ્બો હોય સર-સરોવર દહ દહ કુઠ તલાગ
 તળાવ પરિચોસણુમા ઉચેચબ્બા હોય અસપ્પજણુપિસણુવા-ઘેર
 તથા ગુલામ આદિને ઉછેરી ઉછેરીને વેચ્યા હોય તસ્સ મિચ્છા મિ
 દુક્કંક-એ ખોડુ કીપણુ નિષ્કળ થાઓ.

પાઠ ૧૩મો-આઠમું મત

આઠમું મત આણુદાદકેનું-સ્વાર્થ વિના આત્મા દકાય છે
 વેરમણુ-(તેથી) નિવર્તુ છુ ચઉવિવહે-ચાર પ્રકારે આણુદાદકે-
 અર્થ વિના દંડ પડે છે. પન્નરો-તે કહે છે તજહા-જેમ છે તેમ
 અવજાણુચરિય-આર્ત તથા રોદ્ર ધ્યાન ધરવાથી (માઠી ચિતવણુ
 કરવાથી) પામાયાચરિય-પ્રમાદ કરવાથી (આળસથી ધી, તેલ વગેરેના
 કામ ઉઘાડા રાખવાથી જીવ હિંસા થાય છે.) હિસપ્પયાણુ-હિંસા
 થાય એવા શસ્ત્રો (છરી, ચાકા સૂડી વગેરે) આપવાથી, પાવકેમ્મોવએમ
 -પાપ-કર્મનો ઉપદેશ કરવાથી એવા આઠમા આણુદાદકે-અર્થ
 વિનાના પાપ. સેવવાનાં પચ્ચક્કમાણુ-સેવવાની ણધી જાવજીવાએ
 -જ્યા સુધી જીવુ ત્યાં સુધી દુવિહં-એ કરણે તિવિહેણુ-ત્રણ જોગે
 કરી ન કરેમિ-એ પ્રમાણે કર નહિ ન કારવેમિ-ખીજ પાસે તેમ
 કરાવુ નહિ. માણુસા-મને કરી વચસા-વચને કરી કાયસા-કાયાએ
 કરી એવા આઠમા આણુદાદકે-તે અર્થ વિનાના દંડ આવે તે પાપ
 વેરમણુ-તજ દેવાના મતના પચ્ચ-પાંચ અઠ્યારા-અનિચાર
 જાણિયવ્વા-જાણવા ન સમાયરિયવ્વા-આચરવા નહિ તજહા-તે
 જેમ છે તેમ તે આલોઉ-કહું છુ કંદપ્પે-કામ વધે એવી વાત કરી
 હોય કુકેકુધએ-કુચેટા કરી હોય મોહરિએ-જેમ તેમ ખોલ્યો હોય,
 જાણ દીધી હોય સજ્જુતાહિગરણે-ઘણા હથિયારો એકઠા કરી રાખ્યા
 હોય ઉવલોગ પરિલોગઅધરનો-એકવાર લોગવાય તેવી તથા વારંવાર
 લોગવાય તેવી વસ્તુ ઉપર આસકત રહ્યો હોય તરસ મિચ્છા મિ
 દુક્કંડ-તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ

પાઠ ૧૪ મો-નવમું સામાયિક મત.

નવમું સામાયિકમત-સગતારૂપ સામાયિકનું મત સાવજજ-
 જોગનુ-પાપના કામથી વેરમણુ-નિવર્તુ છુ જાવનિયમ-જ્યા સુધી
 મર્યાદા કીધી છે ત્યાં સુધી, પજ્જુવાસામિ-શુભ જોગને સેવું દુવિહં-એ
 કરણે તિવિહેણુ-ત્રણ જોગે કરી ન કરેમિ-પાપનું કામ હું કરું નહિ ન
 કારવેમિ-ખીજ પાસે કરાવુ નહિ માણુસા-મને કરી વચસા-વચને
 કરી. કાયસા-કાયાએ કરી એવી મારી તમારી સફલણા પડપણા કરી

સામાયિકનો અવસર આવે અને સામાયિક કરી હોય તે વારે સ્પર્શનાએ કરી શકે હોય. એવા નવમા સામાયિક મતના પચ્ચ અઠાદશ-પાંચ અતિઆર બાધિયબ્ધા-બાધવા ન સમામરિયબ્ધા-આચરવા નહિ તબદા તે જેમ છે તેમ. તે આલોચિ-તે કહું છું મણુદુપ્પણિ હાથે-સામાયિકમાં માહુ વલ્યું હોય વચદુપ્પણિ હાથે-વચન માહુ વલ્યું હોય કાચદુપ્પણિ હાથે-ક્રમા માહી વર્તાવી હોય સામા ઈચરસ સર્ક-સામાયિક ક્રીષ્ટ છે છતાં, અકરણુમાએ-મશબર ક્રીષ્ટ કે નહિ તેની ખબર ન રહી હોય, સામાઈચરસ-સામાયિક ક્રીષ્ટ છે તે અણુવક્રિયસકરણુમાએ-પૂરૂ મશા વિના પાચું હોય તસ્સ નિમ્મજ્ઞ મિ દુક્કઠ-તે એટલે ક્રીષ્ટ નિષ્પૂજ્ય માને.

પાઠ ૧૫ મેા-દશમુ દેસાવગાસિક મત

દશમુ દેસાવગાસિકમત-દિશાની મર્યાદા બાધવાનું મત (બાપેલી હક ઉપરાંત છે જે વું નહિ.) દિનપ્રતિ પ્રભાત થકી પ્રારભીને-પ્રતિદિન દિવસ ઉત્તરવાને વખતે-સવારથી બીજો દિવસ ઉત્તરતાં સુધી આહરીને પુર્વાદિક છે દિસે-પૂર્વ દિશા આદિ છે દિશાએ. ૧ જેટલી ભૂમિકા-જેટલી ધરતી મોકળી રાખી છે-મર્યાદા બાધી છે એટલે સવારમાથી ઉઠીને માન કરવું કે આજ મારે ઈરેક દિશાએ આપણા ગાઉ ઉપરાંત જવું નહિ તે ઉપરાંત-બાપેલી હક ઉપરાંત સર્કચિત્રએ-પોતાની મરણથી કામાએ જઈને પાચ આશવ-કામાએ જઈને જવદિ સર્કિ પાંચ આશવ સેવવાના પચ્ચદ્ધાણુ-સેવવાની બધી બાવ અહોરત-એક દિવસ અને સત સુધી દુવિહ-જે કરણે તિવિહેણુ-તણુ જોએ ન કરેમિ-પાપ હું કરું નહિ નં કારવેમિ-બીજા પાસે કાવું નહિ, મણુસા-મને કરી વચસા-વચને કરી કાપસા-કાયાએ કરી. જેટલી ભૂમિકા મોકળી રાખી છે તેમાંજે જે દ્રવ્યાદિકની મર્યાદા કીધી છે મોકળી સમેલી ધરતીમાં પણ જે બધી કરી હોય કે બાવ આપણા પદાર્થ ઉપોગમાં લાવવા તે ઉપરાંત-તે હક ઉપરાંત, ઉવલોગ-એક જ વાર લોગવાન એવી વસ્તુ પરિલોગ-વારવાર લોગવાન એવી વસ્તુ લોગનિમિત્તો-લોગની હમ્મજે લોગવવાના પચ્ચદ્ધાણુ લોગવવાની બધી બાવ-અહોરત-એક દિવસ ને સત

૧ જી ચી નીચી, ઉત્તર, દક્ષિણ પૂર્વ પશ્ચિમ

સુધી. એગાવિહેણું-એક કરણે. તિવિહેણું-ત્રણ જોગે. ન કરેમિ- હું કરું નહિ માણુસા-મને કરીને. વયસા-વયને કરીને કાયસા-કાયાએ કરી એવી મારી તમારી સદ્કણા, પદ્મણુએ કરી દશમુ વ્રત કરવાનો અવસર આવે ને કરીએ તે વારે સ્પર્શનાએ કરી શુદ્ધ હોજો એવા દશમા દેસાવગાસિક વ્રતના પંચ અર્થચારા- પાચ અતિચાર. જાણિયવવા-જાણવા. ન સમાચરિયવવા-આચરવા નહિ. તજહા-તે જેમ છે તેમ તે આલોઉં-કહુ છું આણુવણુપઓગે-કાંઈ વસ્તુ મંગાવી ઉપયોગ કીધો હોય જીજા પાસે વસ્તુ મંગાવી હોય. પેસવણુપઓગે- ચાકરનો ઉપયોગ. ચાકર મોકલીને વસ્તુ મંગાવી હોય સદાણુવાએ- શબ્દનો ઉપયોગ, સાદ કરીને હદ ઉપરાતથી જોલાવ્યો હોય. રૂવાણુવાએ- પોતાનુ રૂપ દેખાડીને કોઈને જોલાવ્યો હોય ખડિયા-ખાહર. પોગલપદ્મએ-કાકરો નાખી જોલાવ્યો હોય. તરસ મિચ્છા મિ દુકકડં-તે જોડું કીધેલું નિષ્ફળ થાજે

પાઠ ૧૬ મો-અગિયારમું પોષધ વ્રત.

અગિયારમું પરિપૂર્ણ પોષધવ્રત-પાપરહિત થઈ સવરે કરી આત્માને પોષવો તેનું વ્રત અસણું-અન્ન. પાણું-પાણી ખાઈમં-મેવાની જાત સાઈમનાં-મુખવાસ-સોપારી આદિક ખાવાની પરચક્ર-ખાણુ-ખધી અખભનાં પરચક્રખાણુ-મૈથુન સેવવાની ખધી મણિમુવણુનાં પરચક્રખાણુ-મણિ, સોનું વગેરે રાખવાની ખધી માલાવનગ-માળા વગેરેની વિલેવણુનાં-વિલેપન કરવાની પરચક્ર-ખાણુ-ખધી. સત્થ-શસ્ત્ર, હથિયાર મુસલાદિક-સામેલા વગેરે સાવજજોગનાં પરચક્રખાણુ- પાપનું કામ કરવાની ખધી જાવ-આહોરત્ત-રાત દિવસ સુધી પજ્જુવાસામિ-એ પ્રમાણે આચરીશ. દુવિહં-એ કારણે, તિવિહેણું-ત્રણ જોગે ન કરેમિ-પાપ કરું નહિ ન કરવેમિ-જીજા પાસે કરાવું નહિ. માણુસા-મને કરી વયસા-વયને કરી કાયસા-કાયાએ કરી એવી સદ્કણા-કરવાની શ્રદ્ધા થાય પદ્મણુએ કરી-પદ્મણુએ કરી પોષા કરવાનો વખત આવ્યે પોષા કરીએ તે વારે ફરસનાએ કરી શુદ્ધિ હોજો-તે વખત શકિત મુજબ શુદ્ધ હોજો. એવા અગિયારમા પરિપૂર્ણ-પરિપૂર્ણ પોષધવ્રતના-સવરે આત્માને પોષવાના વ્રતના પંચઅર્થચારા-પાચ અતિચાર જાણિયવવા-જાણવા ન સમાચરિયવવા-આચરવા નહિ તજહા-

તે આલોહિ-તે જોય છે તેમ જુ હુ અપ્પહિસેહિય-બરાબર
તપાસીને જોયાં ન હોય દુપ્પહિસેહિય-માહી રીતે જોયા હોય
સિલ્લસંધારએ-પાળ વગેરે સેજ તથા પદારીને. અપ્પમલ્લિય-
પોલ્લુ નહોય દુપ્પમલ્લિય-માહી રીતે પોલ્લુ હોય. સિલ્લસંધા-
રએ-સેજ-પયારીને, અપ્પહિસેહિય-તપાસાને જોય ન હોય, દુપ્પહિ-
સેહિય-માહી રીતે જોય હોય. ઉચ્ચારપાસવલ્લુભુમિ કિયા તથા
પેચાએ જવાની જગ્યાને અપ્પમલ્લિય-પોલ્લુ ન હોય, દુપ્પ-
મલ્લિય-માહી રીતે પોલ્લુ હોય. ઉચ્ચારપાસવલ્લુભુમિ-કિયા તથા
પેચાએ જવાની જગ્યાને પોસહસ્સ-પોચો કીધો છે તેમાં, સમ્મ-
પ્રમાદ કરે આલુપ્પુપાહલુપા-પોવાની કિયા જાણી પાછી કીધી હોય
તરસ મચ્છ મિ દુલ્લક-તેમા મયેહુ પપા,નિમ્બજા સાએ.

પાઠ ૧૭ મો-બારમું અતિથિ સવિભાગ વ્રત.

-બારમું અતિથિ-જેની તિથિ નથી (સાધુ આહાર લેવા આવે
એ કાંઈ મુકરર નથી) સવિભાગવ્રત-જ્ઞાન કરવો એટલે આહાર કરતી
વખત ચિતવણી કરવી કે જે સાધુ પદારે તો માંડેથી બાપુ સમક્ષે
નિગમસે-નિમ્બ ય સાધુને ફાનુ-જવ રહિત એસજીએણુ-દોવ રહિત
એસજી-એ ન પાણુ-પાણી ખાધમ-મેલે સાઈમિ-મુખવાસ
વ્રથ-વસ પકિગાહ પાત કબજા કામળી પામપુ અજીએણુ-તનેકરક
આદિ પાકિયાદ-આપીને પાછી લેવાય તેવી વસ્તુ (તે કહે છે) પીદ-
ખાજેક ફેલગ-પાણુ સિલ્લ-શયા સચારએણુ-તરણા વગેરેની
પદારી ઉચ્ચ-એસદ એસજીએણુ-પણી વસ્તુથી યજેક જેની વગેરે
પકિયાતેમાલે-ત્રિભાજ કરવા યજા (આપવા યજા) વિહરિસ્સામિ-
વિચરીય એવી સદ્વર્ણુ-મદા પદ્મવર્ણુ-ઉપરેય સાધુસાધ્વીની
લોગવાઈ મળે સુજતા આહાર પાણી વદોરાવીએ તેવારે ફરસના
એ કરી શ્યાહ લેએ એવા બારમા અતિથિસવિભાગ વ્રતના-
મુકરર તિથિ નહ માટે જ્ઞાન કરી ચિતવવાના મવના પચઅહયારા-
પાત અનિચર બાણુયલ્લા-બાણુ ન સમાવરિયજા-ખસરવા
નકિ તજ/હા-ત /મ છે તન તે આલોહિ-તે રહુ હુ સચિત-
નિક્ખેવણુયા-તનવ વસ્તુની ઉપર નયેત વસ્તુ મૂકી દાસ.

સચિત્તપેહણુયા-અચેન વસ્તુથી સચેત વસ્તુ ઢાંકી હોય કાલાઈકમ્મે-
કાળ વહી ગયો હોય બગડી ગયેલી કે જોરી થયેલી વસ્તુ આપી હોય.
પરેવએસે-સાધુને વહોરાવવાનું બીજાને કહે (સાધુ આવે તે વખતે
પોતે ન આપતાં બીજાને હુકમ કરે) અચ્છરિયાએ-જાન લઈને અહીં કાર
કીધો હોય તરસ ભિચ્છા ભિ દુકુંડે, તે જોટું કીધેલું નિષ્ફળ થયો.

પાઠ ૧૮ મો—સથારાનો પાઠ.

અપચિછમ-ખીણ કાંઈ કામ કરવું રહ્યું નથી મારણુ તિથ-પંડિત
મરણને અતે સ્ત્રલેહણા-આત્માને પાપના કામથી દૂર કરવો. પોષધ-
શાલા-સથારે કરવાની જગ્યા પોંજીને-વાળી સાફ કરીને ઉચ્ચાર-
પાસવણુ-દિશા તથા પેશાબની ભૂમિકા-જગ્યા પડિલેહીને-નજરે
જોઈને ગમાણુગમણે-જતાં આવતા જીવ અપાણુ હોય તેનું પડિઝ-
મીને પ્રાયશ્ચિત લઈને દર્ભાદિક સથારો-કાલ વગેરેની પથારી
સથરીને-પાથરીને, દર્ભાદિક સથારો-કાલ વગેરેની પથારી ઉપર
દુરહીને-બેસીને 'પૂર્વ' તથા ઉત્તરાદિશિ-પૂર્વ' કે ઉત્તર દિશા તરફ
પદ્યકાદિક-પલાઈ વાળી અથવા શક્તિ પ્રમાણે આસને બેસીને-
આસન વળીને, કુર્યલ-બે હાથ સ્પર્શિગાદિય-જોડીને સિરસા-
પત્તય-માથાને આવર્તન કરી મત્યએ અજલિ કંટુ-માથા ઉપર બે
હાથ જોડેલા રાખી એવ-એમ વયાસી-કહે નમોત્યુણુ-નમસ્કાર
હોજો અરિહતાણુ-અરિહત દેવને. ભગવતાણુ-ભગવતને જાવ
સ પત્તાણુ-તે ઠેઠ સુકિત પહોંચ્યા સુધીનો પાઠ (જે સામાયિકને અંતે છે
તેટલો કહેવો) એમ અનતા સિદ્ધને નમસ્કાર કરીને વર્તમાન પોતાના
ધર્મશુરુધર્માચાર્યને નમસ્કાર કરીને પૂર્વ જે વ્રત આદર્યા છે તે આલોવી
સભારાને પડિઝમી પ્રાયશ્ચિત લઈને નિદી-(આત્માની સાથે) નિંદ
કરીને નિ.શલ્ય થઈને-શલ્ય રહિત થઈને સવ્વ પાણુઈવાય-સર્વ
પ્રકારે જીવ હિંસા કરવાની પરચક્ષામિ-બધી કરીને સવ્વ સુસાવાય
પરચક્ષામિ-સર્વ પ્રકારનું જૂઠું બોલવાની બધી કરીને સવ્વ આદિન્ના
દાણુ પરચક્ષામિ-સર્વ પ્રકારની ચોરી કરવાની બધી કરીને સવ્વ-
મેહુણુ પરચક્ષામિ-સર્વથા મૈથુનની બધી કરીને સવ્વ પરિગાહ-
પરચક્ષામિ-સર્વથા દોહતરાખવાની બધી કરીને સવ્વ કોહ પરચ-

દુઃખાભિ-સર્વાંથ ક્રોધ કરવાની બધી કરીને બાવમિચ્છાદસણુસમ્ભવે-
 તે જન્ય ધમ સેવવો તથા શમ્ય શખવું ત્યાં સુધીનાં જે અહાર પાપ
 સ્થાન ખાગળ કહેવાશે ત્યાં સુધીની અકરણિય જોમ-કરવા જોમ
 નહિ તેની પચ્ચદુઃખાભિ-બધી કરીને બાવજીવાએ-જ્યાં સુધી
 છવું ત્યાં સુધી તિવિહ-જ્ય કરશે કરી તિવિહણુ-ત્રણ જોમે કરી
 ન કરેમિ-હું પાપ કરૂં નહિ. ન કારવેમિ-બીજા પાસે કરાવું નહિ
 કરતનાણુ બાણાઈ-કોઈ પાપ કરે તે બહુ બાણુ નહિ. મણુસા-મને
 કરી વમસા-વચને કરી કામસા-કાયાએ કરી. જોમ અઘારે પાપ
 સ્થાનક-પાપનાં ઠેકાણુ. પચ્ચદુઃખીને-બધી કરાને. સંભ-સર્વ
 અસણુ-જન પાણુ-પણી. ખાઈમિ-મેવો. સાધમ-મુખવાસ.
 ચલિવિહ પિ આહાર-જે ચાર પ્રકારના આહારની પચ્ચદુઃખાભિ-
 બધી કરીને. બાવજીવાએ-છવું ત્યાં સુધી જોમ ચારે આહાર
 પચ્ચદુઃખીને જ-જે પિય-પ્રિય ધમ સરીર-આ માફ શરીર
 ઇદુ-ઈષ્ટકારી કેત-કાન્તિવાન પિય-પ્રિય મણુ-મનને શોભીત
 મણુમ-મનને ખતિ વહાણુ મિલ્લ-ખીરજ દેનાર વિસાસિય-
 વિશ્વાસનું ઠેકાણુ સમય-માનવા યોગ્ય અણુમય-વિશેષ માનવા
 યોગ્ય બહુમય-વણુ માનવા યોગ્ય બહુકરકગસમાણુ-
 ઘરણાના ઘળણા સમાન રમણુકરકઅણુમ-સ્તના કરકિયા સમાન
 માણુ સ્તીય-રખે મને કાઢ વાય. માણુ ઉન્હ-રખે મને તાપ
 લાગે માણુ ખુદા-રખે મન ભૂખ લાગે માણુ પિવાસા-રખે મને
 તરસ લાગે માણુ બાહ્યા-રખે મને સપ કરે. માણુ જોરા-
 રખે જોર ઉપાડી બાય. માણુ હસા-રખે મને ધંસ કરે
 માણુ મસગા-રખે મને મચ્છર કરે માણુ વાહિય-રખે મને
 બાધિ ઉપજે પિત્તિય-પીત બજે સ્વપિત-મ્હેષ માધ. સન્નિ-
 વાધમ-ધન્નિપાત વાય. વિવિહા શેખામકા-રખે વિવિધ પ્રકારના
 શમ ઉપજના વાય. પરિસહોવસમા-ઉપસર્ગ) બાવીશ જાતના
 પરીસહ તથા દેવતાકિની ઠરામણી. ફાસા કુસતિ-જેવી
 રીતના સ્પર્શ ઘષે ઘટે. જોય પીથેણુ-જેવું માફ શરીર વહણુ તે
 ચરિમેહિ-ઉત્થા હસાસનિસાસેહિ-પાસોન્ધાસ સુધી વાસિરામિ-
 તણુ ખું નિઠકડુ-જોમ કરીને. જોમ શરીર વાસિરાવીને-શરીરને
 તણુ ઇતિ કાલ આણુવકખમાણુ-કાગને અણુવાહિતો ઘસે
 (છવવાની આશા તથા મરણનો ભય ન રાખતો વિહિરિસ્યામિ
 વિચરીશ. જેવી સદ્દેહણુ પદ્મપણુ કરીને- જેવી મદા કે પદ્મપણુ

કરીએ. સંથારાના અવસરે સંથારો કરીએ. ત્યારે સ્પર્શનાએ કરી શુદ્ધિ
હોજે-ત્યારે શકિત પ્રમાણે શુદ્ધ થાજે એવા અપરિણમ માર-
ણુતિય-મરણને અંતે કાંઈ વસ્તુ બાકી નહિ સંલેહણુ-આત્માને
માઠાં કામથી દૂર કરવાના ઝુસણુ-ક્ષમા કરવાના આરાહણુના-
આરાધના કરવાના પચ અર્થચારા-પાચ અતિચાર જાણિયવ્યા-
જાણવા ન સમાયરિયવ્યા-આચરવા નહિ તજહા તે આલોહિ-તે
જેમ છે તેમ કહુ છું ઇહલોગાસંસપ્પઓગે-આ લોકને વિષે સુખની
વાછના કરી હોય કે મરી ગયા પછી મોટો રાજા થાઉં પરલોગા-
સંસપ્પઓગે-પરલોકને વિષે સુખની ઇચ્છા કરી હોય કે મહર્ષિક દેવતા
થાઉં જીવિયાસ સપ્પઓગે-જીવતરની ઇચ્છા કરી હોય કે ઝાઝું
જીવું તો ઠીક મરણુસ સપ્પઓગે-મરણુની ઇચ્છા કરી હોય કે દુઃખ
પામુ છું, માટે જટ મરી જાઉં તો ઠીક કામલોગાસંસપ્પઓગે-
કામ લોગની ઇચ્છા કરી હોય. તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કંડ-તે ખોટું
કીધેલું નિષ્ફળ થાજે. એમ સમકિત પૂર્વક-એમ પૂર્વે કહ્યાં તે
સમકિતના પાઠથી ખાર વ્રત સંલેખણુસહિત-ખાર વ્રત, સંથારાના
પાઠ સહિત તથા નવાણુ અતિચાર એહને વિષે જે કોઈ અતિક્રમ-
(કરેલી બધીમાં દોષના ચાર પ્રકાર છે તેમાં) અતિક્રમ એટલે બધી
કરેલી વસ્તુ કરવાનું મન કરવું વ્યતિક્રમ-તે વસ્તુ કરવા તરફ ચાલ્યો
તે દોષ અતિચાર-તે વસ્તુ હાથમાં લે, તે દોષનું નામ અણુચાર-
તે વસ્તુ લોગવે એટલે બધી લોગે તે દોષનું નામ, જાણનાં અજાણતાં
મન, વચન, કાયાએ કરી સેવ્યો હોય, સેવરાવ્યો હોય, સેવતા પ્રત્યે
રૂઠું જાણ્યું હોય તે અનતા સિદ્ધ લગવાનું અને કેવળીની સાથે
મિચ્છા મિ દુક્કંડ-નિષ્ફળ થાજે,

પાઠ ૧૯ એ-અઢાર પ્રકારના પાપસ્થાનક.

૧ પ્રાણાતિપાત-જીવહિંસા ૨ મુધાવાદ-જૂઠું બોલવું ૩
અદત્તાદાન-ચોરી કરવી ૪ મૈથુન-સ્ત્રી સેવવી ૫ પરિગ્રહ-દોલત
૬ ક્રોધ-રીસ. ૭ માન-અહંકાર ૮ માયા-કપટ. ૯ લોભ-તૃષ્ણા
રાખવી ૧૦ રાગ-પ્રીતિ ૧૧ દ્રેષ-અહેખાઇ ૧૨ કલેશ-કનિયો ૧૩
અભ્યાખ્યાન-આજા ચડાવવું ૧૪ મૈથુન્ય-ચાડી કરવી. ૧૫ પર-
પરિવાદ-પારકું વાકું બોલવું ૧૬ રઈચરઈ-(રતિ, અરતિ) ખુશી-
દિલગીરી ૧૭ માયામોસો-કપટ સહિત જૂઠું બોલવું ૧૮ મિચ્છા

દંસણુસહસ-ખેટી ઘડા તથા શય્ય પાખતું જે બહાર પાપ
સેવ્યા હોય, સેવરાખ્યા હોય સેવતાં પ્રત્યે શુદ્ધ બાણુ હોય તે
સિદ્ધ કેવળીની સામે મિત્તલ મિ દુષ્ટકે-પાપ નિષ્ફળ થાશે.

પાઠ ૨૦ મો-પચીસ પ્રકારતું મિત્થાત્વ.

૧ અભિગ્રહિક મિત્થાત્વ-અર્થ ખેટાની ખબર વજર ન
પકડી શકે, ખૂંદે નહિ તે ૨ અનાભિગ્રહિક મિત્થાત્વ-બધા
બધા શુરને માને ૩ અભિનિવેશિક મિત્થાત્વ-તીથ કરને
બધે ને ઉપદેશ અન્ય ધર્મનો આપે બસવા પોતાની બૂલ કપટથી
૪ આશયિક મિત્થાત્વ-કયો મત ખરો ને કયો મત ખોટો તે
ન કરે અને સરળ વેદે તે. ૫ અનાયોગ મિત્થાત્વ-જેમાં બિ
બાણુપણ ન હોય તે. ૬ લૌકિક મિત્થાત્વ-સોકોને વિષે જે દેવ
ભેદાભ્યા હોય તે તથા દોગડી શુરનો તથા તેમના નામના જે
જાને માને તે. ૭ લૌકીકાર મિત્થાત્વ-તીથ કર દેવની માનતા.
દેવાલુ કામ થાય તો જામ કરીય તે તથા ફળની લાલચે કામ
કરે તે કુમવચન મિત્થાત્વ-ત્રણસે ત્રેસક પામડીના મતને
૮ અજીવને જીવ સરદહે તો મિત્થાત્વ ૧૦ જીવને અજીવ સરદહે
મિત્થાત્વ ૧૧ સાધુને કુસાધુ સરદહે તો મિત્થાત્વ ૧૨ કુસાધુને
સરદહે તો મિત્થાત્વ ૧૩ જિન માર્ગને અન્ય માર્ગ સરદહે
મિત્થાત્વ ૧૪ અન્ય માર્ગને જિન માર્ગ સરદહે તો મિત્થાત્વ
અધર્મને ધર્મ સરદહે તો મિત્થાત્વ ૧૬ ધર્મને અધર્મ સરદહે
મિત્થાત્વ ૧૭ આઠ કર્મથી જે નથી મુકાણા તેને મુકાણા સરદહે
મિત્થાત્વ ૧૮ આઠ કર્મથી જે મુકાણા તેને નથી મુકાણા સરદહે
મિત્થાત્વ ૧૯ જિન માર્ગથી એણે પકડે તો મિત્થાત્વ ૨૦
માર્ગથી અધિક પકડે તો મિત્થાત્વ ૨૧ જિન માર્ગથી વિપરીત
તો મિત્થાત્વ ૨૨ અવિનય મિત્થાત્વ ૨૩ અક્રિયા મિત્થાત્વ
અજ્ઞાન મિત્થાત્વ ૨૪ આચારના મિત્થાત્વ જે પચીસ પ્રકારતું મિત્થા
સેન્યુ હોય સેવરાખ્યુ હોય સેવતાં પ્રત્યે શુદ્ધ બાણુ હોય તે ત
મિત્તલ મિ દુષ્ટકે-તે પાપ નિષ્ફળ થાશે.

ચૌદ સ્થાનકમાં સંમુચ્છિત જીવ ઉપજે છે તે.

૧ ઉચ્ચારેશુ વા-વડીનીતમાં જીવજે તે. ૨ પાસવણેશુ વા-લઘુનીતમાં જીવજે તે. ૩ ખેળેશુ વા-ખળખામાં જીવજે તે. ૪ સિંધાણેશુ વા-લીટમાં જીવજે તે. ૫ વતેશુ વા-વમનમાં જીવજે તે. ૬ પિત્તેશુ વા-પીતોડામાં જીવજે તે. ૭ પુચ્છેશુ વા-પડમાં જીવજે તે. ૮ સોણિએશુ વા-ફધિરમાં જીવજે તે. ૯ મુકકેશુ વા-વીર્યામાં જીવજે તે. ૧૦ મુકપોગલ પરિસાડિએશુ વા-વીર્યાનાં પુદ્ગલ સુકાયેલ લીનાં થાય તેમાં જીવજે તે. ૧૧ વિગયજીવકલેવરેશુ વા-જીવ ગયા પછી રહેલા કલેવરમાં જીવજે તે. ૧૨ ઇત્થીપુરિસસજ્જેશુ વા-સ્ત્રી પુરુષના સજ્જેગથી જીવજે તે. ૧૩ નગરનિહ્નમણેશુ વા-નગર માહેલી ખાળમાં જીવજે તે. ૧૪ સવ્વેશુ એવ અમુઘઠાણેશુ વા-ખર્ધા ગદ્દીનાં ઠેકાણાંમાં જીવજે તે, એ ચૌદ સ્થાનકના જીવની વિરાધના થઈ હોય તો મિચ્છા મિ દુક્કડ

“આ ઠેકાણે ઇચ્છામિ ઠામિ કાઉસસગ્ગ, નવકાર અને કરેમિભંતેના પાઠ કહેવા”

પાઠ ૨૨ મો-શ્રી ચત્તારિ મંગલ.

ચત્તારિ મંગલ-ચાર પ્રકારના માગલિક, તે કહે છે અરિહંતા-મંગલ-અરહિત દેવ માંગલિક છે સિદ્ધા મંગલ-સિદ્ધ ભગવાનો માગલિક છે સાહુ મંગલ-સાધુઓ માગલિક છે કેવલિપન્નત્તો ધમ્મો મંગલ-કેવલીનો પ્રજ્ઞેલો ધર્મ માંગલિક છે ચત્તારિ લોગુત્તમા-લોકને વિષે ચાર ઉત્તમ છે અરિહંતા લોગુત્તમા-અરહિત દેવ, લોકમાં ઉત્તમ છે, સિદ્ધાલોગુત્તમા-સિદ્ધદેવ, લોકમાં ઉત્તમ છે, સાહુ લોગુત્તમા-સાધુ, લોકમાં ઉત્તમ છે કેવલિ પન્નત્તો ધમ્મો લોગુત્તમા-કેવળીનો પ્રજ્ઞેલો ધર્મ લોકમાં ઉત્તમ છે ચત્તારિ સરણુ પવજ્જામિ-ચાર પ્રકારનું શરણુ અંગીકાર કરૂં છું, અરિહંતા સરણુ પવજ્જામિ-અરહિતનું શરણુ અંગીકાર કરૂં છું સિદ્ધા સરણુ પવજ્જામિ-સિદ્ધનું શરણુ અંગીકાર કરૂં છું સાહુ સરણુ પવજ્જામિ-સાધુનું શરણુ અંગીકાર કરૂં છું કેવલિપન્નત્ત ધમ્મ સરણુ પવજ્જામિ-કેવળીના પ્રજ્ઞેલ ધર્મનું શરણુ અંગીકાર કરૂં છું એ ચાર માગલિક, ચાર ઉત્તમ ને ચાર શરણુ કરે જે, ભવસાગરમાં તરે તે,

સકળ કર્મનોં આણે અત, મોક્ષતણાં મુખ લહે અનત, ભાવ ધરીને જે મુલ આપ, તે હવ તરીને મુક્તે જાય. સ સારમાં શરણા આર, અવર ન શરણુ કોય, જે નરનારી આદર, તેને અક્ષય અવિચળ પદ હોય. અર્થે અમૃત વસે, લબ્ધિતણાં મઠાર, શુરુ જીતમને સમરીએ તો સકલ મનબાંછિત ફળ થાતાર. ઘન દીછએ, શિવળ પાળીએ, વપ તપીએ મલી ભાવના બાવીએ તો આ ભવ પરભવ વહેલાં વહેલાં મુક્તિનાં મુખને પામીએ

આ કેશણે—સમ્પ્રતિષ્ઠામિ કાલસ્સઅ તથા પરિવાવહીના પદ કહેવા.

આલોચણુ—આર મતિ ચોવીશ હઠક, ચૌરાશી લાખ હાથ-
જોનિ, જોક કોઈ સાડી સતાણુ લાખ, કુલકોશિના હવન મારે હવે
આજના દિવસ સબખી આરણે સમારણે, મન વચન, કાયાએ કરી
ફહવ્યા હોય, દ્રવ્યપ્રાણ, ભાવપ્રાણ ફહાવ્યા હોય, પરિતાપના શિલામતા
ઉપભવી હોય, કોપે, માને માન્યએ, લોકે, રાજે, દંપે હાસ્યે, મયે,
ખળાયે પ્રીત્યે, આપથ્યપનાએ, પરસ્થાપનાએ, દુષ્ટ દેશ્યએ દુષ્ટ પ્રણામે,
દુષ્ટ ખાને, આત્મખાને રોદધ્યને કરીને, ઉર્ધ્વાએ, મમતે, હંકાર્યે,
પ્રીત્યપણે અવગ્રા કરી હોય દુઃખમા ભેઠમાં હોય મુખથી મુખ્યાં
હોય પ્રાણ પર્વાય સજા ઉદ્ધિમાદિ લબ્ધિઅદ્ધિથી બ્રહ્મ કર્મ હોય તે
સવ અદાર લાખ ચોવીસ હબર જોકસો વીસ પ્રકારે હોય લાગ્યે હોય
તો મિચ્છા મિ દુષ્ટક

શ્રમાણુ સૂત્ર

પાઠ ૨૩ મો-પહેલું શ્રમાણુ સૂત્ર.

ઘર્યામિ-ઘર્યું છું. પડિક્કમિઉ-પાપનું નિવારણ કરવાને. પગામસિન્નજાએ-ઘણું સૂવાણું હોય નિગામસિન્નજાએ-ઘણું પાથરણું કરી સૂવાણું હોય સ્થારાઉવટ્ટણાએ-સૂતાં સૂતાં વગર પોને પડખું ફેરવ્યું હોય. પરિયટ્ટણાએ-વારે વારે એ રીતે પડખા ફેરવ્યાં હોય. આઉટ્ટણાએ-હાથપગ સંકોચ્યા હોય પસારણાએ-હાથપગ પોળ્યા વિના લોળા કર્યા હોય છપ્પઈસ ઘટ્ટણાએ-છ પગી જૂને કચરી હોય. કુધએ, કંકરઈએ-ઉઘાડે મોઢે બોલાણું હોય છિધએ-ઉઘાડે મોઢે છીક ખાધી હોય જલાઈએ-ઉઘાડે મોઢે બગાસું ખાધું હોય. આમોસે-પૂળ્યા વગર ખણ્યું હોય સસરફખામોસે-સચેત્ત રજે ખરડેલ વસ્ત્રાદિકનો સ્પર્શ કર્યો હોય આઉલમાઉલાએ-આકુળ બ્યાકુળ થયો હોય સુવાણુવત્તિયાએ-સ્વપ્ના માંહે અનેક તરેહના રૂપ દીઠા હોય. ઇત્થીવિપરિયાસિયાએ-સ્ત્રી સગાતે સ્વપ્નામા ભોગ કર્યો હોય દિઠ્ઠિવિપરિયાસિયાએ-દષ્ટિએ કરી સ્ત્રી સાથે કીડા કરી હોય મણુ-વિપરિયાસિયા-મને કરી સ્વપ્નામા ભોગ કર્યો હોય પાણુભોયણુ-વિપરિયાસિયાએ-પાણી ભોજન સ્વપ્નામા કરેલ હોય, જો મે-જે મને દેવસિએ-દિવસ સળધી. અઘયારો કએ-અતિચાર લાગ્યા હોય. તસસ મિચ્છા મિ દુક્કંડ-તે પાપ નિષ્કુળ થાઓ.

.....

પાઠ ૨૪ મો-બીજું શ્રમાણુ સૂત્ર.

પડિક્કમામિ-પાપનું નિવારણ કરું છું ગોયરગ્ગ ચરિયાએ-ગાયત્રી પેઠે થોડો થોડો આહાર લેવા જતા ભિક્ષખાયરિયાએ-ભિક્ષા માગવા જતા ઉગ્ઘાડકંવાડે-અડધું કમાડ ઉઘાડ્યું હોય ઉગ્ઘાડણાએ-આખું કમાડ ઉઘાડ્યું હોય સાણા-કુતરા વચ્ચા-વાછરડાં દારા-ખાળક. સઘટ્ટણાએ-અડીને કે ઝોળગીને જવાણું હોય મટીપા-હુડિયાએ-બીજા કોઈને વાસ્તે રાખેલ લીધું હોય ખલિપાહુડિયાએ-ખાકળા ઉડાડવા સારું કર્યા હોય તે લીધા હોય ઠવણાપાહુડિયાએ-કોઈ

જિજ્ઞાસી વગેરે સારૂ શાળી મેલ્યું હોય તે હીધું હોય. સંક્રિએ સહ-
સાગારે-શકા પડ્યા છતાં બળાત્કાર કર્યાની લેવું પડ્યું હોય. અણે
સણ્યાએ-અનન. પાણેસણ્યાએ-પાણીને આણુલોમણ્યાએ-જીવાતવાળું
લોચન. પાણુલોમણ્યાએ-જીવાતવાળું પાણી હીધું હોય. બીમલોચ-
ણ્યાએ-બીજવળું લોચન હીધું હોય. હરિમલોમણ્યાએ-લીલોત્રીવળું
લોચન હીધું હોય. પચ્છકાશ્મયાએ-ખાદાર વણેર્ધા પછી કોઈ દોષ
લગાડ્યો હોય. પુરેકશ્મયાએ-ખાદાર હીધા પહેલાં કોઈ દોષ લગાડ્યો
હોય. અદિકુલકાએ-નજરે દેખાતું ન હોય ત્યાંથી લાખી હીધેલું હીધું
હોય. દગમ્મસકુલકાએ-કાચા પાણીનો સ્પર્શ કરી હીધેલો ખાદાર
હીધા હોય. રમસસકુલકાએ-સથેન-રજના સ્પર્શવાળું હીધું હોય.
પારિશ્રાદ્ધિયાએ-વણેરાવતી વખતે વેરાતી કે યજ્ઞાતી વસ્તુ હીધી
હોય. પરિશ્રાવણિયાએ-ખાવો થોડો ને નાખી દેવો ઘણો. એવો ખાદાર
હીધા હોય. ઉદ્ધાચ્છુલિકાએ-વારવાર વસ્તુ માગી હીધી હોય.
જ ઉચ્છમેણુ-જે ગદસથી દોષ લાગ્યા હોય. ઉપ્પાચ્છેસણ્યાએ-
પોતાઘડી જે દોષ લાગ્યા હોય અપરિચુદ્ધ-એવા અકસ્પનિક ખાદાર
પણી પરિચાલિકા-હીધા હોય. પરિચુત્તવા લોગાળ્યા હોય જ ન
પરિચુલિકા-જે નાખી દેવો થોડા હોય તે નાખી હીધું ન હોય. તસ્સ
મિચ્છ મિ દુલ્લક-તે પાપ નિષ્ફળ થાએ.

પાક રપ મે-ત્રીણુ મમણુ સૂત્ર

પદિકકેમામિ-પાપનું નિવારણ કહે છે ચાઉકકાલ-આર વખત
(સવારે સંજે ખાગલી રાત્રે, પાછલી રાત્રે) સંજ્ઞાસરસ અકરણુમાએ-
સંજ્ઞામ પાક ન કર્યા હોય ઉલ્લગ્ગોચક-જે વખત (સાંજે સવારે) ભડો-
વમરણુસ્સ-જક ઉપકરણ (ખાત્રાદિ તથા વસ્ત્રાદિને) અપ્પહિસેક-
ણ્યાએ-નજરે એવાં ન હોય. દુપ્પહિસેકણ્યાએ-માઠી રીતે એવાં હોય.
અપ્પમલ્લણ્યાએ-પાલ્યા ન હોય. દુપ્પમલ્લણ્યાએ-માઠી રીતે
પોલ્યા હોય. અકકકમે-અતિક્રમ હીધા હોય. (પાપ કરવાનો વિચાર)
વકકકમે-વ્યતિક્રમ હીધા હોય (પાપ કરવાને તોયાર મયો હોય) અપ્પમારે-
અતિચાર તે વસ્તુ કરવામાં લાગ્યો હોય અણુમારે-અનત્યાર તે પાપ
હીધું હોય. એ મે દેવસિઓ-જે મે દિવસ સબખી આપ્યારો-
કઓ-પાપ હીધું હોય તસ્સ મિચ્છ મિ દુલ્લક-તે પાપ નિષ્ફળ થાએ.

પાઠ ૨૬ મો-ચોથુ શ્રમણ સૂત્ર.

પડિકકમામિ-પાપનુ નિવારણ કરું છું. એગવિહ-એક પ્રકારે
અસજમેહિ-અસંજમપણુ (અત્રન) પડિકકમામિ-નિવર્તું છુ દોહિ-
એ પ્રકારના બધણેહિ-બધનથી, રાગબધણેણુ-પ્રીતિ બધન.
દોસબધણેણુ-દ્રેષ બધન પડિકકમામિ-નિવર્તું છું તીહિદડેહિ-
ત્રણ પ્રકારના દડથી માણુદડેણુ-મનનો દડ (અશુભ મને) વય-
દડેણુ-વચનનો દડ કાયદડેણુ-કાયનો દડ. પડિકકમામિ-નિવર્તું
છું તીહિ ગુત્તીહિ-ત્રણ પ્રકારની ગુપ્તિ (ન કરી હોય તેથી) માણુ-
ગુત્તીએ-મનોગુપ્તથી મનને ગોપવી રાખવુ વયગુત્તીએ-વચનને
ગોપવવુ કાયગુત્તીએ-કાયને ગોપવી રાખવી તે પડિકકમામિ-
નિવર્તું છુ. તીહિં સદ્દેહિ-ત્રણ પ્રકારનાં શદ્યથી માયાસદ્દેહિ-
કપટ રાખવુ તે શદ્ય નિયાણુસદ્દેહિ-નિયાણુ એટલે ક્રિયાનુ ક્ષણ માગી
લેવુ તે શદ્ય મિચ્છાદસણુસદ્દેહિ-જૂઠો ધર્મ તે શદ્ય પડિકકમામિ
નિવર્તું છુ તીહિ ગારવેહિ-ત્રણ પ્રકારના ગર્વથી ઇર્ષ્યાગારવેણુ-
ઋધિ (નાણા)નો ગર્વ રસગારવેણુ-સ્વાદનો ગર્વ સાયાગારવેણુ-
શાતા (શરીરના સુખનો) ગર્વ પડિકકમામિ-નિવર્તું છું તિહિં
વિરાહણુએ-ત્રણ પ્રકારની વિરાધનાથી (બગ લગાડવાથી) નાણુવિરા-
હણુએ-જ્ઞાનમા બગ પડયો હોય દસણુવિરાહણુએ-સમકિતમાં
બગ પડયો હોય ચરિત્તવિરાહણુએ-ચારિત્ર કરણીમા બંગ પડયો
હોય પડિકકમામિ-નિવર્તું છુ ચરિહિ કસાએહિ-ચાર પ્રકારના
કષાયથી કૌહકસાએણુ-ક્રોધ કષાય માણુકસાએણુ-અભિમાન
કષાય માયાકસાએણુ-કપટ કષાય લોહકસાએણુ-લોભ કષાય.
પડિકકમામિ-નિવર્તું છુ ચરિહિ સન્નાહિ-ચાર પ્રકારની સજ્ઞાથી
(ધર્યા) આહારસન્નાએ-આહારની ધર્યા. ભયસન્નાએ-બહીક
ભોગવવી મેહુણુસન્નાએ-મૈથુનની ધર્યા પરિગાહસન્નાએ-દોલત
વસ્ત્રાદિની ધર્યા પડિકકમામિ-નિવર્તું છુ ચરિહિં વિકહાહિ-
ચાર પ્રકારની વિકથાથી (પાપની કથા) ઇત્થીકહાએ-સ્ત્રીની કથા
(રૂપાદિ સબધી) ભત્તકહાએ-ભોજનની કથા (સાડ નરસુ) કલા કરવુ
દેસકહાએ-દેશની કથાને વિષે (સાડ નરસુ) કહેવુ તે.) રાયકહાએ-રાજ
વિષે (સાડ નરસુ કહેવુ) પડિકકમામિ નિવર્તું છુ ચરિહિં આણેહિ-ચાર
પ્રકારના ધ્યાનથી અટ્ટેણુ આણેણુ આર્તધ્યાન (વિષય સબધી ધ્યાન ધરવાથી)

રૂપેષુ ઋષેષુ-રૌદ્રધ્યાન (હિસાદિકનુ ધ્યાન ધરવાથી) ધર્મોષુ ઋ-
 ષેષુ-ધર્મસબંધી ધ્યાન (ન ધરવાથી) મુકર્કેષુ ઋષેષુ-મુકર્ક
 ધ્યાન (નિમજ્જ ધ્યાન ન ધરવાથી) પદ્ધિકકમાભિ-નિવર્તુ છ પચ્ચ
 હિંકિરિયાહિ-પાચ પ્રકારની ક્રિયા લાગે છે તેવી (કમ લાગે છે)
 કમઠ્યાએ-કામાએ કરી (અજ્ઞતાએ વર્તવાથી) અહિંગારણિયાએ-
 અપિઠરણથી (હિંચિયારથી) પાઉન્નિયાએ-બીજ ઉપર દ્રવ રાખવાથી.
 પારિતાવણિયાએ-બીજને પરિતાવ ઉપજાવવાથી. પાણ્ણાઈયામકિરિ-
 યાએ-જીવહિંસા કરવાથી. પદ્ધિકકમાભિ-નિવર્તુ છ પચ્ચહિ
 કામગુણેહિ-પાંચ પ્રકારના કામ વધવાના સુણથી સ્ત્રેષુ-સ્ત્રી-
 વિષયી જીત સંભળવાથી રૂપેષુ-રૂપ નીરખવાથી. રસેષુ-રસથી
 સ્પર્શ લેવાથી. ગંધેષુ-ગંધથી સુગંધીઓથી ફાંસેષુ-સ્પર્શથી-જ્ઞા-
 ના સ્પર્શ અંગીકાર કરવાથી પદ્ધિકકમાભિ-નિવર્તુ છ પચ્ચહિ
 મહુવચએહિ-પાંચ મહાવ્રતને વિષે દોષ લાગવાથી પાણ્ણાઈયામકો-
 વેરમણુ-હિંસા કરવાથી નિવર્તુ છ સુસાવાયાએવેરમણુ-સર્વથા
 જૂઠું ભાલવાથી નિવર્તુ છ આદિ નાશ્યુઓવેરમણુ-અણુદીપેહ
 લેવાથી સવસા નિવર્તુ છ મેદુણુઓ વેરમણુ-મેદુત ધરી નિવર્તુ
 છ પસ્ખિન્નકાએવેરમણુ-દોષત રાખવાથી નિવર્તુ છ પદ્ધિકક-
 માભિ-નિવર્તુ છ (પ્રાયશ્ચિત્ત લઈ છ) પચ્ચહિ સમિએહિ-
 પાચ પ્રકારની સમિનિને વિષે દોષ લાગ્યો હોય તેથી ધરિયાસમિએ-
 રસ્તે જાલતા ભેદને આલવું તે સમિતિ આસાસમિએ-જાલતા
 દોષ ન લાગે તેવું આલવું તે સમિતિ એસણાસમિએ દોષ રહિત
 આહાર આઈ લેવા તે સમિતિ આમાણુકાકમરતનિદ્રખેવણુ-
 સમિએ-આત્મા, વસ્ત્રને જનતાએ લેવા મુકવા તે સમિતિ કિન્ધ્યાર-
 પાસવણુ. ખેલજ્જલસિંધાણુ પારિટ્ટાવણિમાસમિએ-કામ
 પેશાબ, બળખે, લીંટ, મેલને પરકવવું એટલે બળનીને નાખવું તે
 સમિતિ પદ્ધિકકમાભિ-નિવર્તુ છ છહિ જીવનિકાએહિ-જ
 પ્રકારના જીવની જાતને વિષે દોષ લાગ્યા હોય તેથી પુલ્લવિકાએણુ-
 પૃથ્વીની જાત આહિકાએણુ-અપકાય. તેજિકાએણુ-અગ્નિકાય
 વાહિકાએણુ-વાયુકાય વણુસ્સકાએણુ-વનસ્પતિકાય તસ્સકાએણુ-
 અસકાય. બેદાન્દ્રયથી પચેન્દ્રિય સુધીના જીવ. પદ્ધિકકમાભિ-નિવર્તુ
 છ છહિ લેસાહિ-જ પ્રકારની લેશા એટલે જીવના પચ્ચિય (મન)
 કિન્દલેસાએ-કૃત્તવેશના જાતલ હિંસા કરવાનું મન નીલલેસાએ-નીલ
 લેશા-મેઘ દેવ આદિ પુરાણાર કરવાનું મન, કલ્પલેસાએ-વાંકા કમ કરવા

સરલપણુરહિત પોતાના દોષ ઢાંકવા, મિથ્યાત્વ તથા અનર્થપણું તે. તેઉ-
 લેસાએ-તેણુ લેશ્યા-કપટરહિત, વિનીત, દઢધર્મી, મોક્ષનો અર્થી એવા
 ગુણ હોય તે. પઉમ્હલેસાએ-પદ્મ લેશ્યા-ક્રોધ, માન કપટ આદિને પાતળાં
 કરી નાખ્યા છે તથા આત્માને દમ્યો છે મન, વચન, કાયાને જીત્યા છે, એવા
 ગુણ હોય તે. મુક્કલેસાએ-શુકલ લેશ્યા ધર્મ, ધ્યાન, શુકલ ધ્યાન,
 રાગ દ્વેષ જીત્યા છે જેણે તથા સમિતિ ગુપ્તિ સહિત એવા ગુણ
 હોય તે પડિક્કમામિ-નિવર્તુ છું સન્નાહિં ભયઠાણેહિં-સાત પ્રકારનાં
 ભયનાં ઠેકાણાથી. ૧ લોકભય. ૨ પરલોકભય ૩ ધનભય ૪ અકસ્માત-
 ભય. ૫ આજીવિકાભય. ૬ મરણભય ૭ અપજશભય પડિક્કમામિ-
 નિવર્તુ છું અરુહિં મયઠાણેહિં-આઠ પ્રકારના મદના ઠેકાણા ૧ જાતિ.
 ૨ કુળ ૩ ળળ ૪ રૂપ ૫ તપ. ૬ લાભ ૭ સૂત્ર ૮ મોટાઈ નવહિં
 ખંભચેરગુન્નાહિં-નવ પ્રકારનું પ્રદ્યયર્થઃ (સાધુની ગુપ્તિ) તે ૧ સ્ત્રી, પશુ,
 નયુંસકરહિત ઠેકાણાંમા રહેવું. ૨ સ્ત્રી સાથે એકાંત વાત કરવી નહિ ૩
 સ્ત્રીને આસને બેસવું નહિ. ૪ સ્ત્રીનું રૂપ નીરખવું નહિ. ૫ સ્ત્રી રહેતી
 હોય ત્યાં ભીંતને આંતરે રહેવું નહિ ૬ પૂર્વની કીડા સંભારવી નહિ.
 ૭ પુષ્કળ ધી સહિત સરસ આહાર જમવો નહિ ૮ અતિ આહાર
 કરવો નહિ. ૯ ચુવા, ચદન આદિ વિલેપન કરી શરીરને શોભાવવું નહિ.
 દસવિહેસમાણુધમ્મે-દશ પ્રકારનો સાધુનો ધર્મ ૧ ક્ષમા ૨ નિર્દોષતા
 ૩ કપટરહિતપણું. ૪ માનરહિતપણું, ૫ ખાર પ્રકારનું તપ કરવું ૬
 સજ્જમ પાળવો ૭ સત્ય બોલવું નિર્મળપણું. ૮ ધનરહિતપણું
 ૧૦ પ્રદ્યયર્થવ્રત ઈક્કારસહિ ઉવાસગપડિમાહિ-અગિયાર પ્રકારની
 શ્રાવકની પ્રતિમા (તપની જાત) ૧ દસણુ પ્રતિમા-એટલે સમકિત
 ચોકષુ રાખવું ૩ વ્રત પ્રતિમા એટલે ખારે વ્રત નિર્દોષ પાળવાં. ૩
 સામાયિક પ્રતિમા-દરરોજ બે વખત સામાયિક કરવું. ૪ પોસહ પ્રતિમા-
 એક મહિનામા બે પોષા કરે ૫ પોષા કરવો તેમા બને તો આખી રાત
 અથવા બે પહોર સુધી કાઉસગ્ગ કરવો. ૬ છટ્ટી પ્રતિમા-પોષાને બીજે
 દિવસે પણ પ્રદ્યયર્થ પાળવું ૭ સાતમી, સચિત્ત પરિહાર પ્રતિમા-
 સચિત્ત આહાર ન કરવો, સાત માસ સુધી ૮ અણારભ પ્રતિમા-
 આરભ-પાપ લાગે એવું કામ આઠ માસ સુધી કરે નહિ ૯ પેસારંભ
 વિવળજણુ પ્રતિમા-દાસ વગેરે આગળ પણ આરંભનું કામ ન કરાવે,
 નવ માસ સુધી ૧૦ ઉદ્દિષ્ટકૃત પ્રતિમા-પોતા સાડ કીધેલા આહાર,
 પાણી ન લે પણ નિર્દોષ હોય તે જ લે, દસ માસ સુધી. ૧ શ્રમણભૂત
 પ્રતિમા-સાધુનો વેષ ધારણ કરી તે પ્રમાણે વર્તે ને કોઈ વદણા કરે

તો કહે છે હું સાધુ નથી પણ સાધુની ક્રિયા સર્વ પાદે, અગિયાર માસ સુધી. ઉપર સુખળ અગિયાર પ્રતિમા, તે પહેલી એક માસથી છેલ્લી અગિયારમી અગિયાર માસ સુધી પારવાની છે (આમળ આવક તે સુખળ કરતા હતા) બારસહિ સિક્કાપુપહિમાહિ—બાર પ્રકારની સાધુની પ્રવિણતા નિયમ એટલે જે સાધુ એકલો વિચારી પ્રતિમા કરવા બહે તે આ પ્રમાણે કરે. ૧ પ્રતિમા—તે શેષ એક વખત એક જ દેશ બાહ્ય રતી એક દત્તિ [દાત] એટલે એકધર તથા પાણીની એક દત્તિ લેવી ને તેથી નિર્વાહ કરવા બીજા-ત્રીજા ધોધા-પાચમા-છઠ્ઠા અને સાતમા સંકિતામાં શેષ બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ અને સાત દત્તિ ઉપરાંત લેવું નહિ. એવો નિયમ તે સાત પ્રતિમા બધા ૮ સાત દિવસ સુધી એકાંતશ ઉપવાસ કરે અને ઉત્કૃષ્ટ આસન એટલે કાંચુ આસને બેસે ૬ સાત દિવસ એકાંતશ ઉપવાસ કરે પણ ૬ ઠાસને બેસે ૧૦ નવમી સુખળ પણ એલે ઠાસને એટલે જેમ આવને ઠોઢા બેસે એવી રીતે બેસી રહે. ૧૧ એક શેત દિવસની પ્રતિમા તે અગાઉથી બે ઉપવાસ કરી તે જ દિવસ ને શેત બામબહાર કાઠેસઅ કરે ૧૨ એક શતની પ્રતિમા તે પહેલાં ત્રણ ઉપવાસ કરી ત્રીજો દિવસે શત વનમાં એક ચિત્તે રહીને ઉપસર્ગ આવે તે સહે તેરસહિ દિસિયાકાણેહિ—તેર પ્રકારની ક્રિયા એટલે કર્મ બાંધવાનાં ઉપાયાં ૧ કામ આજી આરભ કરવો ૨ વખર કામ આરભ કરવો ૩ લવચાત કરવા આજી કાંઈ ક્રિયા કરે ૪ અકસ્માત ક્રિયા—તે જેમ કે હરફને તીર મારતાં માણસને વાગે ને તેનો લવ બચ ૫ મિત્રદોષ ક્રિયા તે મિત્રને વેરી કરી માને તથા અભારને ધાર બળી હણે. સુસાવામ ક્રિયા—તે જૂઠું બાલનાથી લાગે છે ૭ અદિન્નાદાણ ક્રિયા—અણદીપુ લેવાથી લાગે તે ૮ અનર્થ ક્રિયા—વગર કાંઈએ આવશ્યક આન ધરવું ૬ માનવચિત્ત ક્રિયા બહુ કરવાથી લાગે તે. ૧૦ અભિષ્ઠ ક્રિયા—પુત્ર, સેવન આદિને મોટે અપત્તથી પ્રણેા હક કરે તે ૧૧ માયા કપટ કરવું તે ક્રિયા ૧૨ લેભ-વચ્ચિયા ક્રિયા—તે લેભ કરવો તે ૧૩ ધરિયાવહિયા ક્રિયા—માર્ગે અજવત-નામી બાલતા ક્રિયા લાગે તે. ચક્રિસહિ ભૂવચામેહિ—ગોઠ પ્રકારનાં લવના જન્મ-સુદ્ધ એકેદ્રિય, બાહર એકેદ્રિય, બેકેદ્રિય, તેષદ્રિય ચૌરિદ્રિય, અસહી પચેદ્રિય, સહી પચેદ્રિય, એ સાત જાતનાં લવના અપચાંપ્તા ને પચાંપ્તા એ ચૌદ જાતનાં લવ. પચાંષ છ છે તે—૧ આકાર ૨ શરીર, ૩ ઉદ્રિય ૪ આસેષજવાસ. ૫ જાપા, ૬ મન, તે જે લવને જેટલી પચાંષ બાંધવી હોય તે બિખાયા પછી પૂરી બાંધી રહો નથી ત્યાં સુધી તે અપચાંપ્ત

શ્રી શ્રમણ સૂત્ર

કહેવાય ને પછી પર્યાપ્ત કહેવાય એ સાત જાતના જીવના એ એ બા
ક્યાં તેનું કારણ એજ કે, અપર્યાપ્તપણે પણ જીવ મરી જાય છે પન્નર
હિં પરમાહસ્મિએહિ-પદ્મ પ્રકારના પરમાધામી એટલે અધમ
દેવતા તેના નામ-૧ અખ, ૨ અબરિસ, ૩ શામ, ૪ સખળ, ૫ રૂદ્ર
૬ મહારૂદ્ર ૭ કાળ, ૮ મહાકાળ, ૯ અસિપત્ર, ૧૦ ધનુષ્ય, ૧૧ કુલ
૧૨ વાલુ ૧૩ વેતરણી, ૧૪ ખરસ્વર ને ૧૫ મહાધોષ સોલસહિ
ગાહસોલસએહિ-સૂયગડાંગ સૂત્રના પ્રથમ શ્લોકધના સોળ અધ્યય
છે. સત્તરસવિહે અસંજમેહિ-સત્તર લેહે અસયમ-૧ પૃથ્વી, ૨
પાણી, ૩ અગ્નિ, ૪ વાયુ, ૫ વનસ્પતિ ૬ બેધન્દ્રિય, ૭ તેધન્દ્રિય, ૮
ચૌરેદ્રિય, ૯ પંચેન્દ્રિય એ નવને હજીવા તે અસંજમ તથા, ૧૦ અજ
તે પુસ્તકાદિને અવિધિએ વાવરે તે. ૧૧ (પેહા) જોયા વગર જમી
પર બેસે, ૧૨ (ઉપેહા) સંજમને વિષે લાગેલા સાધુને મદદ કરે નહિ.
૧૩ (અપમ્મજજણુ) પાત્રાદિકને બરાબર પોળે નહિ ૧૪ (પરિષ્ઠાપના)
માત્રાદિકને અવિધિએ પરઠવે, ૧૫ મન, ૧૬ વચન, ૧૭ કાયા તેને
અયોગ્ય રીતે વર્તાવે, અદ્વારસવિહેઅખભેહિ-અદ્વાર પ્રકારનું
અખલચર્ય-ઉદારિક મનુષ્યને તિર્યચની સાથે વિષય સેવવો, સેવરાવવો
અને સેવતાં પ્રત્યે રૂઠું જાણવું એ ત્રણ, તે મને કરી, વચને કરી ને
કાયાએ કરી એટલે નવ, તેમજ વૈક્રિય શરીર સખધી નવ લેહ એટલે
કુલ અદ્વાર એગુણુવીસાએ નાયજ્ઞયણેહિ-શ્રી જ્ઞાતા ધર્મકથા
સૂત્રના પ્રથમ શ્લોકધના આગળીશ અધ્યયન છે વીસાએ અસમા-
હિકાણેહિ-વીશ પ્રકારના અસમાધિનાં ઠેકાણા (મોક્ષ માર્ગને વિષે
એકાંત ચિત્તની સ્થિરતાયકી વિપરીતપણે વર્તે તે અસમાધિ) ૧
ઉતાવળો ઉતાવળો ચાલે ૨ વગર પોળે ચાલે ૩ જેમ તેમ પોળને
ચાલે. ૪ ઘણા પાટ પાટલા ભોગવે ૫ શુરુતા સામુ બોલે. ૬ સાધુની
ઘાત ચિતવે ૭ પ્રાણીની ઘાત ચિતવે ૮ ક્રોધ કરે ૯ પારકું વાકું
બોલે ૧૦ પૂરી ખખર વિના નિશ્ચયકારી ભાષા બોલે ૧૧ કલેશ
કરે, ૧૨ બીજાને કલેશ ઉપજાવે ૧૩ અકાળે સજ્જાય કરે ૧૪
અહારથી આળ્યા પછી હાથ પગ પોજ્યા વગર બેસે ૧૫ પહોર રાત્રિ
ગયા પછી ઉતાવળો બોલે. ૧૬ માહોમાંકે કળ્યા કરે. ૧૭ ગરુ
લેહ કરે એટલે તડા પકાવે ૧૮ પોતે તપે અને બીજાને તપાવે
૧૯ ઘણું ખા ખા કરે ૨૦ જોઇને કામ કરવું તેમાં સાવચેતી ન
રાખે એગવીસાએ સખલેહિ-એકવીશ પ્રકારના સખળા દોષ કે
જેથી ચારિત્રને હાનિ પહોચે તે-૧ હસ્તકર્મ કરે તો સખળો દોષ

લાગે, ૨ ગૈયન એવે તો સબળો દોષ લાગે, ૩ શત્તિસોજન કરે તે,
 ૪ દોષ સહિત આહાર વર્મે તે, ૫ સચરિત આહાર ભોગવે (શ્રેય
 રાખને વાસ્તે કીધેલો આહાર જેથી ઘણુ સામર્થ્ય ઉપજે તેવો,) ૬
 વેચાતી લઈ આપેલી વસ્તુ લે તે, ૭ ઉછીની લઈ આપે તેવી વસ્તુ લે
 તે, ૮ દીક્ષા લઈને છ મહિનાની અદર બીજા યોજામાં જાય તે ૬ જો
 મહિનામાં ત્રણ નદી, નાજમાં પાંચ મેલે તો, ૧૦ જો મહિનામાં ૩ વાર
 કપટ કરે તો ૧૧ વારવાર બધી બાંત્રે તો ૧૨ પોતાની કાયાએ કરી
 છવની દિસા કરે તો, ૧૩ બાણીને જૂઠું બોલે તો ૧૪ બાણીને ચોરી
 કરે તો, ૧૫ સચિત પૃથ્વી ઉપર બેસે તો ૧૬ સચિત માટી તથા
 પાણી જેના કર્મ હેતુ તે ઉપર બેસે, સૂવે તો, ૧૭ શમ્મા, ખટ, ખાટલા
 પ્રમ્ના ભોગવે તો, ૧૮ સચિત કદમ્બાને આહાર ભોગવે તો, ૧૯ જો
 વરસમાં ૬૪ નદી, નાજા પગેથી ઊતરે તો ૨૦ જો વરસમાં ૬૪ વાર
 કપટ કરે તો, ૨૧ સચિતે કરી કાશ કે વાસણ ખરડમાં હેતુ તેના
 ખાસેથી આહાર લે તો સબળો દોષ લાગે ધાવીસાએ પરીસહેલિ-
 બાવીસ પ્રકારના પરીષદ એટલે ઉપદ્રવ-૧ કુધાને, ૨ તૃધાને ૩ ટહુને
 ૪ તાપને ૫ હથમથકને, ૬ અબેલને ૭ અચિતિ (સજ્જનને વિરો
 અરિત લાગે ને સસારને વિરોધિ લાગે તે ન લાગવા દેવી,) ૮ સીને
 ૯ સર્પાને (નાકવાને.) ૧૦ બેસવાનો (જો સ્થાનકે બેસી રહેવું
 પડે), ૧૧ સેલ્લનો (સ્થાનક વગરે બેસીબર ન મળે), ૧૨ આક્રિષ્ઠ
 વચનને, ૧૩ વધનો, ૧૪ અચવાનો, ૧૫ અલાભનો, ૧૬ શામનો, ૧૭
 તૂળુ શ્વશનો, ૧૮ મેઢનો ૧૯ સત્કારપુરસ્કારનો (આદરમાન ન મળે)
 ૨ પ્રજ્ઞનો (અણપણુ મેળવવાનો) ૨૧ અજ્ઞાનનો, ૨૨ કસબનો,
 તેવીસાએ સુવગડકાઝ્યાનુદિ-શ્રી સુપાઝાન સૂત્રના પહેલા બીજા
 સુતરકથના મળીને ત્રેવીશ અધ્યાયન છે. ચરિત્રીસાએ દેવેદિ-
 ધાવીશ ભવના દેવના-૧૦ ભવનપતિ, ૮ વાણુભવતર ૫ જ્યોતિષી
 ને ૧ વૈમાનિક (કુલ ધાવીશ) તથા ધાવીશ તીર્થકર દેવ છે પાણુ
 વીસાએ ભાવણુદિ-૫વીશ પ્રકારની જાવના-પાંચ મહામત-તેમાં
 દરેકની પાંચ પાંચ જાવના બેઠે કુલ પચીશ તે કહે છે-પહેલા મહા
 મતની-૧ કથ જાવના (જોને બાલપુ) ૨ મન જાવના (સજ્જનને
 વિરોધી મન) ૩ વન જાવના ૪ એવજા જાવના (નિરોપિ આહાર
 પત્રી લઈ) ૫નિરોએવજા જાવના (પનાકિ જતનાએ મુખમાં) બીજા
 મહામતની પાંચ જાવના-૧ બાપ વિચારીને જાવ, ૨ હાંસી ન કરે, ૩

ક્રોધ ન કરે, ૪ લોભ ન કરે, ૫ ભય ન કરે ત્રીજા મહાવ્રતની પાંચ ભાવના—જે જગાએ રહેવું હોય તેના ધણી અથવા તેની તરફના માણસની રબા લઈ તેમાં રહેવું ૨ તે માંહેની વસ્તુ રબા લીધા વિના ભોગવવી નહિ ૩ સ્થાનક સમારવું નહિ ૪ સ્વધર્મી સાથે સંવિભાગ કરી વસ્તુ ભોગવવી ૫ પોતાથી મોટા હોય તેનો વિનય કરવો ચોથા મહાવ્રતની પાંચ ભાવના—૧ સ્ત્રી, ૫થુ, નપુંસક રહિત સ્થાનક ભોગવવું ૨ સ્ત્રીની કથા વાર્તા કરવી નહિ, ૩ પૂર્વના કામભોગ સભારવા નહિ, ૪ સરસ આહાર કરવો નહિ, ૫ સ્ત્રીને આસને બેસવું નહિ પાંચમા મહાવ્રતની પાંચ ભાવના—૧ શ્રૌતેન્દ્રિય વશ કરવી ચક્ષુ ઇન્દ્રિય વશ કરવી, ૩ ધ્રાણુ ઇન્દ્રિય વશ કરવી ૪ રસ ઇન્દ્રિય વશ કરવી ૫ સ્પર્શ ઇન્દ્રિય વશ કરવી, એ કુલ પચીસ ભાવના છઠ્ઠીસાએ દસાકપ્પવ—વહારેણુ ઉદેસણુકાલાણુ—છવીશ ઉદેશા તેમાં દશાશ્રુતસ્કંધના ૧૦ પૃષ્ઠતકંપના ૬, વ્યવહાર સૂત્રના ૧૦ એ કુલ ૨૬ ઉદેશા તે શ્રદ્ધયાં તથા પાળ્યા ન હોય સત્તાવીસાએ આણુગારગુણુહિ—સત્તાવીશ પ્રકારે સાધુના ગુણુ છે—૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદંતાદાન, ૪ મૈથુન, ૫ પરિગ્રહ એ પાચથી વિરમીને મહાવ્રત પાળે, ૬ પૃથ્વી, ૭ પાણી, ૮ અગ્નિ, ૯ વાયુ, ૧૦ વનસ્પતિ અને ૧૧ ત્રસ જીવની હિંસા ન કરે, ૧૨ રાત્રિભોજન ન કરે, ૧૩ શ્રોતેન્દ્રિય, ૧૪ ચક્ષુ ઇન્દ્રિય, ૧૫ ધ્રાણુ દ્રિય, ૧૬ રસેન્દ્રિય ૧૭ સ્પર્શેન્દ્રિયને વશ કરે, ૧૮ લોભ જીતે, ૧૯ ક્ષમાવત, ૨૦ ભાવ વિશુદ્ધ, ૨૧ ક્રિયા વિશુદ્ધ, ૨૨ સજ્જમમા ચિત્ત, ૨૩ મન, ૨૪ વચન, ૨૫ કાયાને ગોપાવનાર, ૨૬ બાવીશ પરીવહના સહન કરનાર, ૨૭ મરણથી ઠરે નહી અઠ્ઠાવીસાએ આયા—રખકપ્પેહિ—અઠ્ઠાવીશ સાધુના આચાર છે તેમાના પચીસ અધ્યયન આચારાગ સૂત્રમાં છે તથા ત્રણ અધ્યયન નિશીથ સૂત્રમાં છે એગુણુ—તીસાએ પાવસુચપ્પસગેહિ—ઓગણુત્રીશ પ્રકારના પાપસૂત્ર છે—૧ વ્યતરદેવ કૃત હાસ્યાદિકનો અથ, ૨ રૂધિરાદિક વરસે તેનો અંથ ૩ ગ્રહના આળાના કૂળ લખ્યા હોય તે, ૪ ધરતીકપના કૂળનુ જ્ઞાન બતાવે તે, ૫ શરીરના લક્ષણ સંબંધી અથ, ૬ મસા, તિલકાદિના જ્ઞાનસંબંધી અથ, હાથ પગની રેખા પ્રમુખનુ જ્ઞાન બતાવે તે ૮ સ્વરના લક્ષણ સંબંધી અથ, એ આઠ મૂળ તેના પ્રતિ, વાર્તિક, એક એકના ત્રણ ત્રણ લેદ થાય છે એટલે કુલ ૨૪, ૨૫ ગાધર્વ, ૨૬ નાટક, ૨૭ વાસ્તુવિદ્યાના શાસ્ત્ર, ૨૮ આયુર્વેદ, ૨૯ ધતુર્વેદ એ ઓગણુત્રીશ પાપસૂત્ર, તીસાએ મહા—

મોહનીયકુલોદ્ધિ-ત્રીયા પ્રકારના મહામોહનીયના ઠેકાણા છે. (મહા-
મોહનીય કર્મ બધવાથી જીવ સસારમા રહ્યો છે.) તે મોહનીય ત્રીયા
પ્રકારથી બાપે તે કહે છે-૧ ત્રસજીવને પાણીમાં ઘોળી મારે, ૨ બાળક-
દિકને મોઢે ડુબા દબા મારે, ૩ બાળક વએરેને આળા ચમ વીટીને મારે,
૪ મુદગર પ્રમુખ માથામાં મારે, ૫ પરાયણરી ને મણા જીવને આધારમૂઠા
જીવ તેને મારે, ૬ મોટા શબ્દને કહે ૭ છતી શક્તિએ કમાળ
લોકની સજાળ ન સજે, ૮ ને સાધુ શુદ્ધ ધર્મમાર્ગને વિષે લાગેલો
જીવ તેને તેથી બળાટકારે બ્રજ કરે. ૯ જિનધર્મનું વાકુ ભાલે, ૧૦
જ્વત્પાવિ મહે કરી જાવાય વએરેને જાળે દે, ૧૧ શુદ્ધ સાધુને જાહાર
પાણી ન આપે, ૧૨ વણા કથિયારો એકઠાં કરે જ્ઞાનનો માર્ગ ન
પામે, ૧૪ નધર્મી-પ્રયોજ એટલે મતજન બાદિકની સાધના કરે, ૧૫
ચારિત્ર લીધા પછી વિષયની વાંછના કરે, ૧૬ પોતે વિદ્વાન ન હોય ને
હું બહુ વિદ્વાન છુ એમ ઝગ જતાવે ૧૭ તપસ્વી ન હોય ને કહે કે
હું તપસ્વી છુ, ૧૮ ધરમા માલી કેમને અગ્નિએ બાળે તથા કુમારથી
જીવજીવે. ૧૯ પોતે પાપ કરી બીજાને મારે નાળે ૨૦ કેમનું સ્વસ્થ
મમ ભરસામાં જી દે, ૨૧ કોમોળાં કોષ તથા કલેષ કરે. ૨૨ વિશ્વાસ
ભાવ કરે, ૨૩ કેમ પુરુષથી પ્રીતિ લગાડી તેની સ્ત્રીને ભેળવે, ૨૪
પોતે કુવારો નથી ને કુવારો કહે. ૨૫ જેણે પેતાને ધન આપ્યું નધર્મી
તેનું માફુ ચિતવે, ૨૬ બ્રહ્મચારી ન હોય ને કહે કે હું બ્રહ્મચારી છુ
૨૭ જે જે પ્રતાપે લોકમાં પ્રસિદ્ધ થયો હોય મહત્ત્વ પામ્યો હોય તેને
હર્ષિત કરે, ૨૮ દેશની જેતે ચિર ચિત્તા છે તેને કહે ૨૯ કાંઈ દેખતો ન
હોય તો પણ કપટે કરી કહે કે હું જ્ઞાનમાં દેવતાદિકને પ્રત્યક્ષ દેખુ છુ
૩૦ દેવને જાવગણે કે દેવ આવો દેવો કે મને કાંઈ બાપે નહિ, એ ત્રીયા
મહારનું કામ કરે તો મહામોહનીય કર્મ બાપે. એગ્રહીસાએચિજીવ-
ગુણોદ્ધિ એગ્રહીય સિદ્ધ ભગવાનનાં શુભ કહે છે-પાંચ સંઘણ ૧ પરિમંજુ
૨ વાલકો (નક્કર લેખ.) ૩ ત્રિકોણ ૪ ચોતુષ્ક, ૫ લાંબુ પાંચ
વણ-૬ કળે, ૭ લીલો, ૮ રાતો ૯ પીળો, ૧૦ મેળો પાંચ રસ
૧૧ ખાટો, ૧૨ મીઠો, ૧૩ કડવો, ૧૪ કસાવલો ૧૫ લીંબો
જે અમ-૧૬ સુગંધ, ૧૭ ફુગંધ બાહ્ય સ્પર્શ-૧૮ અરખરો
૧૯ સુહાળો, ૨૦ ઊંચો ૨૧ ટાંચો ૨૨ લંગવો, ૨૩ જાદો, ૨૪ લૂઓ,
૨૫ ચોપડો, ત્રણ વેદ-૨૬ સ્ત્રી ૨૭ પુરુષ, ૨૮ નપુસક, એમાંનું સિદ્ધને
કાંઈ નથી ૨૯ અચારીયપણુ, ૩૦ અસંગપણુ, ૩૧ જ્ઞાનાવસ્થાવ

આદિ આઠ કર્મ ખપાવ્યાં છે તે કુલ એકત્રીશ સિદ્ધનાં ગુણ બત્તી-
 સાએ જોગસંગહેદિ-બત્તીસ પ્રકારના જોગનો સચક કરવો તે કહે
 છે. ૧ શિષ્ય, આચાર્ય જેવો થાય તેને માટે તેને જ્ઞાન દેવું ૨ પોતાનું
 આચાર્યપણું (જ્ઞાન) તે બીજા આગળ પ્રકાશ કરવું ૩ કંઠણ વખતે પણ
 ધર્મની દૃઢતા મૂકે નહિ ૪ આ લોક પરલોકને વિષે કળાની ધૃષ્ટા રહિત
 તપ કરે. ૫ શિક્ષા મળી તે પ્રમાણે વર્તવું ને નવી ગ્રહણ કરતાં જવું.
 ૬ મમતા ન કરે, ૭ જાનું તપ કરે, ૮ નિર્લોભપણુ રાખે, ૯ પરીષદ
 [ઉપસર્ગ] જીતે ૧૦ સરસ ચિત્ત રાખે ૧૧ શુદ્ધ સંજમ પાળે ૧૨
 સમકિત શુદ્ધ રાખે ૧૩ ચિત્તની સમાધિ રાખે, ૧૪ કપટ રહિત
 આચાર પાળે, ૧૫ વિનય બરાબર કરે, ૧૬ સતોષીપણું, ૧૭ વૈરાગી-
 પણું, ૧૮ કપટ રહિતપણું. ૧૯ શુદ્ધ કરણી ૨૦ સવર ધરે, [પાપને
 રોકે] ૨૧ પોતાના દોષ ટાળે ૨૨ સર્વ વિષયથી વિરકત હોય ૨૩
 મૂળ ગુણ પરચક્રખાણુ [પહેલાં પાચ] મહાવ્રત પાળે, ૨૪ ઉત્તરગુણ
 પરચક્રખાણુ [એ સિવાયનાં વ્રત પાળે] ૨૫ ભાવસંહિત કાઉત્સગ્ગ કરે.
 ૨૬ પ્રમાદ રહિત વર્તે, ૨૭ હમેશાં ચારિત્રને વિષે સાવધાન રહે
 ૨૮ ધ્યાન ધરે ૨૯ મરણાત દુઃખ પડયેથી પણ ભય ન પામે. ૩૦ સ્ત્રી
 આદિના સંગને છાંડે, ૩૧ પ્રાયશ્ચિત લે [વિશુદ્ધિ કરે] ૩૨ મરણકાળે
 આરાધના કરે, તેતીસાએ આસાયણાએ-તેત્રીશ પ્રકારની ગુરુની
 અશાતના તે અવિનયને ટાળવો- ૧ ગુરુની આગળ આગળ ચાલે તો
 અવિનય કયો, ૨ ગુરુની જોડાજોડ ચાલે ૩ ગુરુને બરાધને ચાલે, ૪
 ગુરુને પૂઠ દહ જીલો રહે, ૫ ગુરુની જોડાજોડ જીલો રહે, ૬ ગુરુની
 પૂઠે અડીને જીલો રહે, ૭ ગુરુની આગળ બેસે. ૮ ગુરુની જોડાજોડ
 બેસે, ૯ ગુરુને અડીને બેસે, ૧૦ ગુરુ પહેલા આચમન લે ૧૧ ગુરુની
 સાથે દિશાએ ગયો હોય અને આવ્યા પછી તે પહેલા ધરિયાવહી
 પડિછમે, ૧૨ કોઈ માણસને ગુરુ બોલાવવા ચાહે છે તે અગાઉ પોતે
 તે માણસ સાથે વાત કરવા મડી જાય, ૧૩ પોતે સૂતો હોય ને
 જાણતો પણ હોય ને ગુરુ સાદે કરે તો બોલે નહિ, ૧૪ પોતે આહાર
 પાણી લાવ્યો તે પહેલા ગુરુને દેખાડ્યા વિના બીજાને દેખાડે,
 ૧૫ પોતે આહાર પાણી લાવ્યો તે પહેલા પોતાના શિષ્યને દેખાડે
 ને પછી પોતાના ગુરુને દેખાડે. ૧૬ પોતે જે લાવ્યો છે તે પહેલાં
 પોતાના શિષ્યને દઈને પછી ગુરુને દે, ૧૭ પોતાનો શિષ્ય
 આહાર પાણી લાવ્યો છે તે ગુરુને પૂછ્યા વિના બીજાને આપે. ૧૮
 ગુરુવાદિ સાથે આહાર કરવા બેઠો ને પોતે ઉતાવળો ઉતાવળો

સાચુ સાચુ ખાઈ જાય, ૧૬ શુરુ બોલાવે ને બોલે નહિ ૨૦ શુરુને
 બોલાવ્યા છતાં બોલે બોલે હોકારા કરે પણ જાવી ને જવાળ ન દે, ૨૧
 શુરુ બોલાવે ત્યારે બેરમી બોલે કે શુ કહ્યો છો ? ૨૨ શુરુ કામ કહે તો
 ભલદુ કહે કે તમે કરો ૨૩ શુરુને આકરે વળને બોલાવે ૨૪ શુરુને
 તિરસ્કારે બોલાવી વળન ન માને, ૨૫ શુરુ કથા કહે છે તોમાં આડું બોલે કે
 આમ કહ્યો ૨૬ શુરુ કથા કહે છે તોમાં કહે કે, તમે શુ ભૂલી ગયા કે ? ૨૭
 શુરુ ધર્મ કથા કહે તોમાં ચાલુ ન રહે, ૨૮ શુરુનો ધર્મ કથામાં લેઈ પાડે,
 ૨૯ શુરુ ધર્મ કથા કહેતા હોય તેમાં પોતે આઠો પડી જુદું બતાવે, ૩૦
 શુરુનું વાંકું બોલે, ૩૧ શુરુની પધારી ન કરી આપે ૩૨ શુરુની પધારી
 ખૂદી નાખે, ૩૩ શુરુથી જીએ જાસને બેસે, એ તેત્રીય પ્રકરણી આવે તેથી
 શુરુનો જીવનય યાય માટે તેમ કરવું નહિ. અરિહં તાણુ આસામણુએ-
 અરિહં ત દેવની આશાતના કરી હોય એટલે તેના વિષે કાંઈ ખોટું બિંતણુ
 હોય તેનું નિવારણ કરૂં છું સિદ્ધાણુ આસામણુએ—સિદ્ધભગવાનની
 આશાતના કરી હોય, તે વિષે કાંઈ સંદેહ આવ્યો હોય. આચરિયાણુ-
 આસામણુએ—આચાર્યની આશાતના કરી હોય. ઉવલસામણુ-
 આસામણુએ ઉપધ્યાયની આશાતના કરી હોય સાદુણુ આસામણુ-
 એ—સાધુની આશાતના કરી હોય સાદુણીણુ આસામણુએ—સાધ્વી-
 ની આશાતના કરી હોય. સાવધાણુ આસામણુએ—સાવધાની આશા-
 તના કરી હોય. સાવિધાણુ આસામણુએ—સાવિકાની આશાતના કરી
 હોય દેવાણુ આસામણુએ—ચાર જાના દેવતાની સદા ન જાણી
 હોય દેવીણુ આસામણુએ—દેવતાની દેવીનું મૂડું બોલી આશાતના કરી
 હોય. ધંદલોગરસઆસામણુએ—જા લોક જે મનુષ્ય તિથ વના સર્વ
 તેની નાસ્તિ કહી આશાતના કરી હોય. પરલોગરસઆસામણુએ-
 પરલોક જે દેવતા નારહીના સર્વ તેની નાસ્તિ કહી, આશાતના કરી હોય
 કેવલીણુ આસામણુએ—કેવળજ્ઞાનને વિષે શકા આણી તેની આશાતના
 કરી હોય. કેવલીપણત્તરસધર્મરસઆસામણુએ—કેવળી પ્રવૃત્તિ
 ધર્મનું માફ બોલી તેની આશાતના કરી હોય. સદેવમણુઆસુરસ-
 લોગરસ—આસામણુએ—દેવતા અને મનુષ્ય સંકિત જે લોક તેની કદા
 ન આણી આશાતના કરી હોય સંઘપાણુ ભૂમ, છત્ર, સત્તાણુ આસામ-
 ણુએ—છત્ર, જે ગ્રાહ, ગ્રાહતપણુ તથા સત્તા સંકિત છે તેની કદા ન આણી
 આશાતના કરી હોય. કાલરસઆસામણુએ—તણુ કળા નથી એમ

કહી આશાતના કરી હોય. સુચસ્સઆસાયણુએ—સૂત્ર સિદ્ધાંત વિષે શંકા લાવી આશાતના કરી હોય સુચદેવયાએઆસાયણુએ—સૂત્રદેવ જે તીર્થંકર તેની આશાતના કરી હોય વાયણુરિયસ્સઆસાયણુએ—વાચણી આપનાર આચાર્યની આશાતના કરી હોય જ વાઈદ્ય—સૂત્ર આઘા પાછાં બણ્યા હોય. વચ્ચામેલિય—ઉપયોગ વિના વારંવાર સૂત્ર બણાયેલ હોય હીણુફખર—અક્ષર એછો બોલાણો હોય અચ્ચફખર—અક્ષર અધિક બોલાણો હોય, પયહીણું—પદ એછું બોલાણું હોય. વિણુયહીણું—વિનયરહિત બણ્યો હોય જોગહીણું—ધ્યાન રાખ્યા વિના બણ્યો હોય ધોસહીણું—શુદ્ધ ઉચ્ચાર વિના બણ્યો હોય સુદુદિન્ન—સારું જ્ઞાન અવિનીતને બણાવ્યું હોય. દુકુપડિચ્છિય—પ્રમાદસહિત આળસે બણ્યો હોય. અકાલે કચ્ચો સજ્જાઓ—કવખતે સજ્જાય કરી હોય. કાલે ન કચ્ચો સજ્જાઓ—ખરાખર વખતે સજ્જાય ન કરી હોય. અસજ્જાઈએસજ્જાય—અપવિત્ર સ્થાનકમાં સજ્જાય કરી હોય સજ્જાઈએ ન સજ્જાય—સજ્જાય કરવાને યોગ્ય સ્થાન છે તે સ્થાને સજ્જાય ન કરી હોય. તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કંડં—તે સર્વ ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજે.

આલોચણુ—એક બોલથી ગાંડીને તેત્રીશ બોલ સુધી જે કોઈ બણુવા જોગ જણુતા હશે, આદરવા જોગ આદરતા હશે છાંડવા જોગ છાંડતા હશે, સફળ જન્મ જીવિત કરતા હશે, સુકિતગામી, હળુકર્મી, સુલભ બોધી, બંધ જીવ, સમતાવત, ધીરજવત લજ્જવત, ધ્યાનવત, તેને ધન્ય છે, તેને સમય સમયની વદણા હોજો મારે જીવે આજના દિવસ સંબંધી જણુવા જોગ જણુવા ન હોય, આદરવા જોગ આદર્યા ન હોય, છાંડવા જોગ છાંડ્યા ન હોય, સમકિત સહિત ખાર વ્રત સલેખણુ સહિત નવાણું અતિચાર, પાંચ આચાર સંબંધી એકસો ને વીશ દોષ અતિચાર સંબંધી, "૧" દ્રવ્યે ૨ પ્રમાદે ૩ અણુભોગે ૪ આતુરતાએ ૫ આપદાએ. ૬ શંકાએ ૭ સહસાકારે ૮ ભયે ૯ ઉપશમભાવે ૧૦ વિષમભાવે. એ દશ પડિસેવણુએ દોષ લાગ્યા હોય તે, સમકાએણું, ક્ષાસિષ પાલિયં, તીરિયં, કીટ્ટિયં, સોહિયં, સામાઈય, આરાહિય, આણુએ આણુપાલિતા, ભવઈ. મન, વચન, કાયાએ, કરણુ, કૌટિ ભાગે કરી, કરણુ કરાવણુ અનુમોદવે કરી, ખડન કરાવ્યો હોય, વિરાધના કરી હોય, દેશથી સર્વથી, દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, વિરાધના કરી હોય, ઉત્સૂત્રે, ઉન્માર્ગે, અકલ્પે, અકરણીએ, દુષ્ટ ધ્યાને, દુષ્ટ ચિંતવણુએ, અણુચાર આચરવે, અણુવણિક ઇચ્છાએ,

સકળ, વિકલ્પ ક્ષીણ હોય બારણ, સમારણ ક્ષીણ હોય હાસ્યે, ભયે,
 અજ્ઞાને મિથ્યાત્વે, જાગતે, પ્રમાદે, કષાયે, અશુભ જ્ઞેએ કરી, અતિચ્છણ,
 મતિચ્છણ, દષ્ટિચ્છણ ભાષાચ્છણ, ભાવચ્છણપણે, અશુદ્ધ ભાવે કરી
 આપસ્થાપના, પરઉપાધાપના કરવે બ્રમ્હાને, શુદ્ધિપણે, હોહુપતાપણે,
 દુષ્ટપણે, મૂઢપણે, મહાર ભુદિએ દલ કદામદપણે, અવિનયપણે,
 અભેદપણે, કામભુદિ વિષયવિકારપણે, જાળસે, આકુટિએ, અવાકુટિએ,
 બલુપણે અબલુપણે, ને કાંઈ અતિક્રમ, અતિક્રમ, અતિચાર અણુત્તાર,
 સેવ્યા હોય, સેવસંધા હોય સેવતા પ્રત્યે અનુભાષા હોય, ને આદ્યેન્ધા
 ન હોય, નિધા ન હોય, પરિક્રમ્યા ન હોય, વિશુદ્ધ કર્યા ન હોય,
 પ્રાયશ્ચિત લીધું ન હોય, ને નિવારણ સમી રીતે કર્યું ન હોય એવા
 અવિશુદ્ધ આત્મા, અપાપ ભેજે કરી આત્માને અસ્થિતની સાથે ધર્મ-
 આચર્યની સાથે, સિદ્ધાંતપ્રવચનની સાથે, આત્માની સાથે, મિશ્ર
 મિ દુષ્ટક

પાવમ્મ સૂત્ર.

નમો-નમસ્કાર દેખે શકિવીસાચે-શિવાયા તિલચરાણુ-
 તીર્થકર દેવને ઉત્સવાઈમહાવીર-અપભરેવ સ્વામી આદિ મહાવીર
 સ્વામી પર્વત. પદ્મજવસણુણુ-સેવા ભક્તિ કર છ ઈણુમેવ-એવા
 નિગાય-નિર્મલ (પત તરિત)નાં પાવમણુ-પ્રવચન સમ્ય-સાચા
 અણુત્તાર-સર્વથી ઉત્તમ દેવસિય-દેવજ્ઞાનીને કહેલ. પરિપુન-
 પ્રતિપૂર્ણ-સપૂજ નેશાઉચ-માયકારક સમુદ્ધ-અભાર શુદ્ધ
 સંસ્કૃત્તાણુ-સત્ય-વહેમને કાપનાર સિદ્ધિમગ્ગ-એવે સિદ્ધ થવાને
 માર્ગ મુક્તિમગ્ગ-(મુક્તિ) કમથી મુકવાને માર્ગ નિલ્લજાણુમગ્ગ-
 કર્મને છોડે આણુવાને માર્ગ નિલ્લજાણુમગ્ગ-(નિર્વાણ) કર્મ નિવારીને
 શીતળ થવાને માર્ગ અવિતલ-એના વિષે, અવિસર્ધિ-સરેલ શખેવા
 તરિ. સંવરદુકખાણુમગ્ગ-ધમ્મ કુખ મદ્યવાને માર્ગ છે.
 ઉત્થ ઠિયા છવા-એને વિષે સ્હેલા છવ. સિલ્લતિ-સિદ્ધ થયે
 જુજસતિ-જુજયે સવ બલુયે. મુચ્ચતિ-કમથી મુકયે. પરિનિલ્લ-
 યતિ-કમ નિવારીને શીતળમૂન થયે. સંવરદુકખાણુ મત કરતિ-
 સવ કુખને. અવ કરયે ત-તે. ધમ્મ-ધમ સમ્મદામિ-
 મધુ છ પતિયામિ-પતિતિ આણુ છુ. રોચેમિ-રુચવું
 , પું ફાસેમિ-સ્પર્શ કર છુ-તે મુજબ આણુ છ પાસેમિ-પાર છ

વર્તુ' છું આણુ'પાલેભિ-વિશેષે પાર્શ્વ' છું. ત-તે ધર્મ-ધર્મ.
 સદ્દત્તો-સદ્દત્તો. પત્તિય'તો-પ્રતીતિ કરતો. રાય'તો-રચવતો ફાસ'તો-
 સ્પર્શ કરતો. પાલ'તો-પારતો આણુપાલ'તો-વિશેષે પારતો. તસ્સ-
 તે. ધર્મસ-ધર્મ કેવલીપન્નત્તસ્સ-કેવળીનો પ્રરૂપેલ તેને અબ્બુ-
 હિઓમિ આરાહણુઓ-આરાધવાને હું ઉઘમવંત થયો છું. તત્પર
 થયો છું. વિરઓમિ-હું નિવર્તુ' છું વિરાહણુઓ-તેની વિરાધના
 કરવાથી અસંજમ-અસંજમ-પાપ પરિયાણુમિ-છાંડું છું. સંજમ-
 સંજમને ઉવસંપન્નમિ-અંગીકાર કરું છું અખંભ-અપ્રહાયર્યને
 પરિયાણુમિ-છાંડું છું ખંભ-પ્રહાયર્યને. ઉવસંપન્નમિ-
 અંગીકાર કરું છું. અકંપ-લેવાનુ અયોગ્ય તે પરિયાણુમિ-છાંડું
 છું. કંપ-લેવાનુ યોગ્ય તે. ઉવસંપન્નમિ-અંગીકાર કરું છું.
 અન્નાણુ-અજ્ઞાન, પરિયાણુમિ-છાંડું છું. નાણુ-જ્ઞાન. ઉવસંપ-
 ન્નમિ-અંગીકાર કરું છું અકિરિય-અક્રિય (ખોટી કરણી).
 પરિયાણુમિ-છાંડું છું કિરિય-સુકૃત ઉવસંપન્નમિ-અંગીકાર
 કરું છું. મિચ્છન્ત-મિથ્યાત્વને. પરિયાણુમિ-છાંડું છું સમ્મત્ત-
 સમકિતને ઉવસંપન્નમિ-અંગીકાર કરું છું અબોહિ-હુબોધ.
 પરિયાણુમિ-છાંડું છું બોહિ-સુબોધ ઉવસંપન્નમિ-અંગીકાર
 કરું છું અમગ્ગ-ઉન્માર્ગ. પરિયાણુમિ-છાંડું છું મગ્ગ-મોક્ષ
 માર્ગ ઉવસંપન્નમિ-અંગીકાર કરું છું જં સંભરામિ-જે મને
 સાંભરે છે જં ચ ન સંભરામિ-જે મને નથી સાંભરતું જં
 પડિક્કમામિ-જેનું પ્રાયશ્ચિત લીધું છે. જં ચ ન પડિક્કમામિ-
 જેનું પ્રાયશ્ચિત ન લીધું હોય તસ્સ-તે સવ્વસ્સ-સર્વ દેવસિયસ્સ-
 દિવસ સંખધી. કીધેલા-કહેલા અદ્યઆરસ્સ-અતિચાર પાપનાં.
 પડિક્કમામિ-પ્રાયશ્ચિત કરું છું. નિવારણુ કરું છું. સમણોહં-શ્રમણ
 છું સંજય-સંજતિ છું વિરય-સંસારથી વિરકત થયો છું પડિહય-
 હણ્યાં છે-પચ્ચક્ખાય-ખંધી કરીને પાવકમ્મો-પાપ કર્મને
 અનિયાણો-નિયાણા રહિત કરણીનું ફળ માગી લેવું નહિ દિટ્ઠિ-સમકિત
 દષ્ટિ. સંપન્નો-મહિત છે. માયા-કપટ મોસો-જૂઠાપણુ વિવ-
 ન્નિઓ-તણ દીધું છે વર્ણ દીધું છે અદ્દાદન્નેસુ-જે અદી.
 દીવસસુદેસુ-દીપ સમુદ્ર છે તેને વિષે પન્નરસ કમ્મભુમીસુ-પંદર
 કર્મભૂમિ ક્ષેત્રને વિષે જાવતિ-જેટલા કેઇ-કેઇ સાહુ-સાધુ રચહરણુ-
 રજોહરણુ જેવી રજ કાઢી શકાય છે ગુચ્છગ-ગુચ્છો પડિગ્ગહ-
 પાત્રના. ધારા-ધરણુહાર છે. રાખનાર છે. પચ્ચમહવ્વયધારા-

પાંચ મહાવતના ધરનાર છે અદ્યારસ્યસહસ્રસ્ય-અદ્યાર હજાર, સીદ્ધિ-
રથધારા-શ્રદ્ધાધર્મના શ્લોક રૂપી રથના ધારણ કરનાર છે અક્ષખ
અપારશ્યસ્તિ-અશ્વ છે જેના આચાર અને આચિત્ર તે સંવે-તે
સર્વને સિદ્ધિ-મસ્તક નમાવીને. માણુસા-મને કરી મત્સ્યોજ
વદ્દામિ-મસ્તકે કરી નમ્મ હુ અતિચાર આગ્રોભ્યા, પશ્ચિમ્યા, નિભ્ય,
અર્ધા, નિસદ્ધ મયા, વિશેષે, વિશેષે અરિહત સિદ્ધ, કેવળી, મણુધર,
આચાર, ઉપાધ્યાય, સાધુ, સાધ્વી ગુર્વાદિકને કુલ્લે કુલ્લે કરી ખમાવું છું

ઇતિ શ્રમણસૂત્ર સમાપ્ત.

પહેલા ખામણા

પહેલા ખામણા પચમહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે જ્યવત્તા તીર્થ-કર્તેવ
નિસજે છે તે જ્યન્ય તીર્થ કર ૨૦ અને ઉત્કૃષ્ટા હોય તે ૧૬૦ તે
સ્વામીના ગુણગામ કરતાં જ્યન્ય કમની કોડુ ખપે ઉત્કૃષ્ટે રસ ઉપજે
તો આ છવ તીર્થ કર નામ ઝોત્ર ઉપાજ્ઞ તે વીચ સ્વામીનાં નામ કહું
છું ૧ શ્રીસીમધેરસ્વામી, ૨ શ્રીગુણમધરસ્વામી ૩ શ્રીબાહુસ્વામી,
૪ શ્રીસુબાહુસ્વામી, ૫ શ્રીસુબતનાયસ્વામી, ૬ શ્રીજ્યભાનનસ્વામી ૮
શ્રીજનતવીર્યસ્વામી, ૯ શ્રીસુરપ્રભસ્વામી ૧૦ શ્રીવિશાળપ્રભસ્વામી,
૧૧ શ્રીવજ્રધરસ્વામી, ૧૨ શ્રીમદ્રાનનસ્વામી, ૧૩ શ્રીમદ્રબાહુસ્વામી,
૧૪ શ્રી શુભલકેવસ્વામી, ૧૫ શ્રીમધરસ્વામી, ૧૬ શ્રીનેમખસ્વામી,
૧૭ શ્રીવીરસેનસ્વામી, ૧૮ શ્રીમદ્દાસદ્સ્વામી, ૧૯ શ્રીવિજયસ્વામી,
૨૦ શ્રી અશ્વિતસેનસ્વામી, તેમને મારી તમારી સમય સમયની વહના
હજો તે સ્વામી કેવા છે ? માત્ર તમારા મનની વાત બાણી રેખી રહ્યા
છે, પ્રત્યક્ષની વાત બાણી રેખી રહ્યા છે, સમય સમયની વાત બાણી
રેખી રહ્યા છે, સૌંદર રાજ દોષ હસ્તામલકવત્ બાણી રેખી રહ્યા છે,
જનત જ્ઞાન છે જનત ઇચ્છા છે, જનત આરંભ છે, જનત તપ છે
જનત પીરજ છે, જનત વીર્ય છે, ખડે શુભે કરી સદિત છે, ધ્યાત્રીય
અતિચાયે કરી નિસજમાન છે, પાત્રીય પ્રકારની સત્ત્વવચન બાણી શુભે
કરી સદિત છે, એક હજારને અષ્ટ ઉત્તમ વચ્ચે કરી સદિત છે, અદ્યાર
દોષ સદિત છે બાર શુભે કરી સદિત છે આર કમ પનપાત્રીયાં શ્રુય કર્યા
છે, બાધીનાં ચાર કર્મ પાતળાં પાક્યા છે મુક્તિ જવાના કામી યકા વિચરે
છે અખ્યજ્ઞના સદેહ ભાગે છે, વલ્લેગી, સચારીરી, કેવળજ્ઞની, કેવળજ્ઞની,

યથાખ્યાત ચારિત્રના ધારણહાર છે, ક્ષાયક સમકિત, શુકલધ્યાન, શુકલ-
લેશ્યા, શુભધ્યાન, શુભભોગ, ચોસઠ ઈંદ્રના પૂજનિક, વંદનિક, અર્ચનિક
છે, પડિતવાર્ધ આદિ અનંત ગુણે કરી સહિત છે ધન્ય તે સ્વામી-
નાથ ગામ, નગર, રાયહાણી, પુરપાટણ, એક ગામથી બીજે ગામ વિહાર
કરતા હશે ત્યાં જિનેદ્રદેવ રૂપી સૂર્ય આગળ ચાલે તે વાંસે ગણધર
ચાલે, તે વાંસે શેષ સાધુ ચાલે, સ્વામી પગ ધરે ત્યાં લાખ પાંખડીનું
પદ્મ કમળ-કૂલ થઈ આવે, પાછો પગ ઉપાડે ત્યારે વિસરાળ થઈ જાય,
નદી-નાળાં આવે ત્યાં પાજ બધામ જાય, કાંઠા સમે મુખે હોય તે ઉંધે
મુખે થઈ જાય. સ્વામીજી હજારો ગાઉનો વિહાર કરી ખાગ બગીચામાં
વનપાળની આજ્ઞા લઈ સમોસરે, ત્યાંથી પચીશ પચીશ જોજનમાં માર નહિ,
મરકી નહિ, સ્વચક્ર પરચક્રના ભય નહિ, સાત પ્રકારની ભીતિ માત્ર રહે
નહિ, અહું મિથ્યાત્વ હોય ત્યાં ત્રગડા ગઢની રચના થઈ આવે, રૂપાનો ગઢ ને
સોનાના કાંગરા, સોનાનો ગઢ ને રત્નના કાંગરા, રત્નનો ગઢ અને મણિ-
રત્નના કાંગરા, ચાર દિશાએ ચાર ચાર દરવાજા થઈ આવે, એક એક દરવાજે
વીશ વીશ હજાર પગથિયાં થઈ આવે, સમોસરણને મધ્ય ભાગે સ્ફટિક
રત્નનું સિંહાસન થઈ આવે, ખારગણ અશોકવૃક્ષ થઈ આવે, અઘોડાને
ઠેકાણે ભામડળ થઈ આવે, ઉપર ચોવીસ જોડા ચામરના થઈ આવે,
વનપાળ જઈ રાજદિને વધામણી આપે, ખાર પ્રકારની પ્રખટા વખાણ-
વાણી સાબળે, સૌ સૌની ભાષામાં સૌ સમજી જાય, કોઈને થકા ઉપજે
નહિ ભવનપતિ અને તેની દેવી, વાણુવ્યતર અને તેની દેવી,
જ્યોતિષી અને તેની દેવી, વૈમાનિક અને તેની દેવી, મનુષ્ય અને
મનુષ્યણી, તિર્યચ અને તિર્યચણી એ ખાર જાતની પ્રખટા વખાણવાણી
સાંભળતાં કોઈ કોઈનું વેર ઉલ્લસે નહિ ધન્ય તે મહારાજ, જ્યાં દેશના
દેતા થકા વિચરતા હશે ત્યાં રાઈસર, તલવર, માડખિઅ, કોડખિઅ,
શેઠ, સેનાપતિ, ગાથાપતિ, સ્વામીની દેશના સામળો કણું પવિત્ર કરતા
હશે, દર્શન દેહાર કરી નેત્ર પવિત્ર કરતા હશે, અશનાદિક ચૌદ પ્રકારનું
દાન દઈ કર પવિત્ર કરતા હશે, તેને ધન્ય છે. સ્વામીનાથ, તમે પંચ
મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે ખિરાળે છો, હું અપરાધી, દીનકિકર, ગુણહીન,
અહીં બેઠો છું તમારા જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્ર, તપ સંબંધી અવિનય
આશાતના, અભકિત, અપરાધ કર્યો હોય તો મન વચન કાયાએ કરી
હાથ જોડી મસ્તક નમાવી બુજે બુજે કરી ખમાવું છું (તિદ્ધુત્તાને પાઠ
ત્રણ વાર કહેવો).

બીજા આમણા.

બીજા આમણા જનતા સિદ્ધ ભગવતને કરૂ છુ તે ભગવતના શુભશામ કરતાં જ્યન્ય કર્મની મોટો ખર્ચે, ઉદ્દેષ્ટો રસ ઉપજો તે આ છવ વીધ કર્મ નામ યોગ ઉપાજો

આ યોગીશીનાં નામ કરૂ છુ-૧ શ્રી કામદેવ સ્વામી, ૨ શ્રી અચિત્તાયસ્વામી ૩ શ્રી સત્ત્વનાથસ્વામી, ૪ શ્રી અભિનંદન સ્વામી, ૫ શ્રી મુખતિનાથસ્વામી, ૬ શ્રી પદ્મભસ્વામી, ૭ શ્રી મુપાસ્વનાથસ્વામી, ૮ શ્રી અદ્ભુતભસ્વામી, ૯ શ્રી સુવિખિતાયસ્વામી, ૧૦ શ્રી શીતળનાથસ્વામી, ૧૧ શ્રી શ્રેવાસિનાથસ્વામી ૧૨ શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામી, ૧૩ શ્રી વિમળનાથસ્વામી, ૧૪ શ્રી જ્ઞાન તનાથસ્વામી, ૧૫ શ્રી ધર્મનાથસ્વામી, ૧૬ શ્રી શાંતિનાથસ્વામી, ૧૭ શ્રી કુસુનાથસ્વામી, ૧૮ શ્રી વરનાથસ્વામી ૧૯ શ્રી અસ્થિનાથસ્વામી, ૨૦ શ્રી અનિસુમતસ્વામી, ૨૧ શ્રી નમિતાયસ્વામી, ૨૨ શ્રી નેમનાથસ્વામી, ૨૩ શ્રી પાર્શ્વનાથસ્વામી ૨૪ શ્રી મહાવીરસ્વામી, આ યોગીશી, જ્ઞાન ત યોગીશી ૫૬૨ સેકે સીધી, બૂલી, આઠ કર્મ ક્ષય કરી મોક્ષ પદાર્થ છે આઠ કર્મ તે કયા ? ૧ શાતાવરણીય, ૨ કર્મનાવરણીય, ૩ વેદનીય, ૪ મોહનીય, ૫ આયુષ્ય, ૬ નામ, ૭ યોગ, ૮ અતરાય એ આઠ કર્મ ક્ષય કરી મુક્તિ શિલાએ પહોંચ્યા છે મુક્તિશિલા કયા છે ? સમપૂત્રીથી સાતસે નેવું જોજન જિવપણે તારામ બળ આવે ત્યાંથી ૬૨ જોજન જિવપણે સૂર્યનું વિમાન છે, ત્યાંથી જો શી જોજન જિવપણે અદ્ભુતનું વિમાન છે, તે ઉપર ચાર જોજન જિવપણે નક્ષત્રના વિમાન છે, ત્યાંથી ચાર જોજન જિવપણે બુધનો તારો છે તે ઉપર ત્રણ જોજન જિવપણે શુક્રનો તારો છે તે ઉપર ત્રણ જોજન જિવપણે બૃહસ્પતિનો તારો છે ત્યાંથી ત્રણ જોજન જિવપણે મંગળનો તારો છે ત્યાંથી ત્રણ જોજન જિવપણે શનિશ્વરનો તારો છે એમ નવસે જોજન લખી જ્યોત્ષ્ણિક છે તે ઉપરાંત અસંખ્યાતા જોજન કોઈકેથી જિવપણે પહેલો સુપ્રમ નામ અને બીજો ઇશ્વાન નામ દેવલોક છે એકેકે અર્ધ અદ્ભુતને આકાર છે એ મળી પૂર્ણ અદ્ભુતને આકાર છે પહેલામાં બત્રીશ લાખ વિમાન છે બીજામાં અઠ્ઠવીશ લાખ વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર ત્રીજો સત્કુમાર અને ચોથો માર્દેક એ બે દેવલોક છે એકેકે અર્ધ અદ્ભુતને આકાર છે એ મળી પૂર્ણ અદ્ભુતને આકાર છે ત્રીજામાં બાર લાખ અને ચોથામાં આઠ લાખ વિમાન છે તે ઉપર અસંખ્યાતા જોજન ઉપર પાંચમી

પ્રલોક દેવલોક છે એકલો પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકાર છે, તેમાં ચાર લાખ વિમાન છે. તેથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર છઠ્ઠો લાંતક દેવલોક છે. એકલો પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકાર છે, તેમાં પચાસ હજાર વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર સાતમો મહાશુક દેવલોક છે એકલો પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકાર છે, તેમાં ચાલીસ હજાર વિમાન છે ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર આઠમો સહસ્ત્રાર દેવલોક છે, એકલો પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકાર છે, તેમાં છ હજાર વિમાન છે ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર નવમો આણત અને દશમો પ્રાણત એ બે દેવલોક જોડાજોડ છે, એકેકો અર્ધ ચંદ્રમાને આકાર છે, બે મળી પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકાર છે, બેમાં મળીને ચારસો વિમાન છે, ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર અગ્યારમો આરણ અને બારમો અન્યુય દેવલોક છે, એ બે જોડાજોડ છે, એકેકો અર્ધ ચંદ્રમાને આકાર છે, બે મળી પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકાર છે, બેમાં મળીને ત્રણસો વિમાન છે ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર નવ શ્રેણી છે. તેના-નામ ભદ્રે, સુભદ્રે, સુભાણસે, પિપ્પલસણે, સુદંસણે, આમોહે, સુપરિખદ્રે, જસોધરે, તેની ત્રણ ત્રિક છે તેમાં પહેલી ત્રિકમાં એકસો અગિયાર વિમાન છે, બીજી ત્રિકમાં એકસો સાત વિમાન છે, અને ત્રીજી ત્રિકમાં એકસો વિમાન છે ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઊંચપણે પાંચ અનુત્તર વિમાન છે, તેના નામ-વિજય, વિજયંત, જયંત, અપરાજિત, સર્વાર્થસિદ્ધ તે સર્વાર્થસિદ્ધ મહાવિમાનની ધ્વજ થકી બાર જોજન ઊંચપણે મુક્તિશિલા છે તે મુક્તિશિલા કેવી છે ? પિસ્તાલીસ લાખ જોજનની લાંબી પહોળી છે, મધ્યે આઠ જોજનની જાડી છે, ઊતરતા છેડે માંખીની પાંખથકી પાતળી છે, ઊજળી, ગોખીર, શંખ, ચંદ્ર, અકરત્ન રૂપાનો પટ, મોતીના હાર, ખીરસાગરના પાણી-થકી પણ અધિક ઊજળી છે તે સિદ્ધશિલા ઉપર ઊંચપણે એક જોજન તેના છેલ્લા ગાઉના છઠ્ઠા ભાગને વિષે સિદ્ધભગવતજી બિરાજી રહ્યા છે. તે સ્વામી કેવા છે ? અર્ણવે અગંધે, અરસે, અક્ષાસે, અમૂર્તિ, અવિનાશી, ભૂખ નહિ, દુઃખ નહિ, રોગ નહિ, શોક નહિ, જન્મ નહિ, જરા નહિ, મરણ નહિ, કાયા નહિ, કર્મ નહિ, અનંત અનંત સુખની લહેરમાં બિરાજી રહ્યા છે. તમે સ્વામી ત્યાં બિરાજો છો, હું અહીં બેઠો છું. તમારા જ્ઞાન, દર્શન સખધી અવિનય, આશાતના, અભકિત, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી હાથ જોડી મસ્તક નમાવી જુલો જુલો કરી ખમાવુ છું. (તિક્ષ્ણુત્તોનો પાંડ ત્રણ વખત કહેવો).

ત્રીજા ખામણા.

ત્રીજા ખામણા પચમહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિશે જણવતા કેવળી બ્રહ્મવાન નિશાને છે, તે જન્ય બે કોઠ કેવળી ઉત્કૃષ્ટ નવ કોઠ કેવળી, તે સ્વામી કેવા છે? મારા તમારા મનની વાત બાણી કેળી રહ્યા છે, ધન્યની વાત બાણી કેળી રહ્યા છે, સમય સમયની વાત બાણી કેળી રહ્યા છે, ચૌદ રાજલોક હસ્તમલકવત્ બાણી કેળી રહ્યા છે જનવ ગ્રાન છે, જનવ હશન છે જનવ ચારિત્ર છે, જનવ તપ છે જનવ વીર્ય છે જનવ ધીરજ છે, બદે ગુણે કરી સહિત છે, ચાર કર્મ ધનધાતી ક્ષય કર્યાં છે ચાર કમ પાતળા પાક્યા છે, મુક્તિ જપ્ત કરી યકા વિચર છે ભવ્ય જીવના સદેહ બાજે છે સળેલી સચરીરી, કેવળગ્રાની કેવળકર્મની છે યથાખ્યાત ચારિત્રના ધરણદાર છે, ક્ષાયક સમકિત શુકલધ્યાન, શુકલલેખ, શુભધ્યાન, શુભલેખ પરિવર્તીય જે આદિ જનવ ગુણે કરી સહિત છે ધન્ય તે સ્વામી, ખામ, નગર રાજકાણી, બ્યાં બ્યાં સ્વામી દેશના રતા યકા વિચરતા હશે ત્યાં રાષ્ટ્રસર તલવર, માઠાંજિય, કોઠાંજિય શેઠ, સેનાપતિ ગ્રામપતિ, સ્વામીની દેશના સાક્ષી કણું પવિત્ર કરતા હશે, અશન્યાદિક ચોક પ્રકરનું દાન છંદ્ર કર પવિત્ર કરતા હશે, તેને ધન્ય છે, સ્વામીનાથ, તમે પચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે નિશાને છે, હું અપરાધી, દીન કીકર ગુણહીન બહી બેઠો છું તમારું ગ્રાન, કર્યાં, ચારિત્ર, તપ સળખી અવિનય, આશાતના અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી ક્ષાય બેઠી મસ્તક નમાવી ભુજે ભુજે કરી ખમાવું છું (વિક્ષુપ્તોને પાઠ પ્રણવાર કહેવે.)

ચોથા ખામણા.

ચોથા ખામણા ગણધરણ, આચાર્યજી ઉપાધ્યાયજીને કરૂં છું ગણધરણ ભાવન ગુણે કરી સહિત છે આચાર્યજી છત્રીસ ગુણે કરી સહિત છે ઉપાધ્યાયજી પચીશ ગુણે કરી સહિત છે. મારા તમારા મર્મભુરુ ધમ આચાર્ય ધર્મ ઉપદેશના દાતાર, મહાપુરુષ, પદ્ધિતશબ્દ, મુનિરાજ ગીતાઈ બહુસુત્રી સૂત્રચિદ્ધાતના પારખમી, તરણ વારણ, તારણીનાવસમાન સફરી જહાજ સમાન, ક્ષયવૃક્ષ સમાન જિનસાસનના શણગાર ધમના નામક, સમના ગુણી સમના નામક, બેવી અનેક ઉપમાએ કરી નિશાનમાન પૂજ્યજી, સાહેબજી શ્રી (જે ક્ષાય તેમનાં નામ બોલવા.)

.સ્વામી આદિ દઈને સાધુ-સાધ્વી આલોવી, પડિશ્કમી, નિન્દી, નિ શલ્ય થઈ ગાયે, દેવગણિયે પધાર્યા છે, તેમનો ઘણો ઉપકાર છે આજ વર્તમાનકાળે, તરણ તારણ, તારણી નાવ સમાન, રત્નચિંતામણી સમાન, પાર્થમણિ સમાન, જિનશાસનના શણુગાર, સર્વે સાધુજના ગુણે કરી બિરાજમાન પૂજ્યજી સાહેબજી શ્રી (જે હોય તેમનાં નામ લેવાં)

... સ્વામી આદિ દઈ ને સાધુ સાધ્વી વિચરે છે સ્વામી કેવા છે ? પંચ મહાવ્રતના પાલનહાર, પાંચ સમિતિએ અને ત્રણ ગુપ્તિએ સહિત, છકાયના પિયેર છકાયના નાથ, સાત બયના ટાળણહાર, આઠ મદના ગાળણહાર, નવ વાડ વિશુદ્ધ પ્રભચર્યના પાળણહાર, દશવિધ યતિધર્મના અજવાળિક છે, બાર ભેદે તપસ્યાના કરણહાર છે, સત્તર ભેદે સજ્જમના ધરણહાર છે, બાવીસ પરીસહન જીતણહાર છે, સત્તાવીશ સાધુના ગુણે કરી સહિત છે, બેતાળીશ, સુડતાળીશ તથા છન્તુ દોષ રહિત આહાર પાણીના લેનાર છે, બાવન અનાચરણના ટાળણહાર છે, સચેતના ત્યાગી, અચેતના ભોગી, કચનકામિનીના ત્યાગી, માયા મમતાના ત્યાગી, સમતાના સાગર, દયાના આગર આદિ, અનેક ગુણે કરી સહિત છે ધન્ય મહારાજા તમે ગામ, નગર, પુરપાટણને વિષે બિરાજો છો, હું અપરાધી દીનકિકર ગુણહીન અહીં બેઠો છું, તમારા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપસ બધી અવિનય આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી હાથ ભેડી બુજો બુજો કરી ખમાવુ છું (તિક્ષ્ણુત્તોનો પાઠ ત્રણ વાર કહેવો)

. . .

પાંચમા ખામણા.

પાંચમા ખામણા પાંચ ભરત, પાંચ ધરવત ને પાંચ મહાવિદેહ, અઢીઢીપ ક્ષેત્રને વિષે જે સાધુ સાધ્વી બિરાજો છે તે જઘન્ય બે હજાર કોડ સાધુ સાધ્વી, ઉત્કૃષ્ટા હોય તો નવ હજાર કોડ સાધુ સાધ્વી, તેમને મારી સમય સમયની વદણા હોજો તે સ્વામી કેવા છે ? પંચમહાવ્રતના પાળણહાર છે પાંચ સમિતિએ સમિતા, ત્રણ ગુપ્તિએ ગુપ્તા, છ કાયના પિયેર, છ કાયના નાથ, સાત બયના ટાળણહાર, આઠ મદના ગાળણહાર, નવ વાડ વિશુદ્ધ પ્રભચર્યના પાળણહાર છે, દશવિધ યતિધર્મના અજવાળિક છે, બાર ભેદે તપસ્યાના કરણહાર છે સત્તર ભેદે સજ્જમના ધરણહાર છે, બાવીશ પરી સહન જીતણહાર છે, સત્તાવીશ સાધુજના ગુણે કરી સહિત છે, બેતાલીશ

સુઠતાલીય તથા છત્તુ રોષ સહિત આહાર પાષાની લેનાર છે, જાવન
જનાચરણના ટાળણહાર છે, સચેતના ત્યાગી, અચેતના લોગી, કમન
કમિનીના ત્યાગી, માયા મમતાના ત્યાગી, સમતાના સાગર ક્યાના
આગર, આદિ અનેક ગુણે કરી સહિત છે બન્ધ મહારાજ । તમે આમ
નગર પુરપાટણને વિષે બિરાજો છે, હું અપરાધી દીનકિંકર, બુલ્લહીન
આદી ભેદો છું તમારા જ્ઞાન, દર્શન, આસ્ત્ર, તપ સર્ગથી અવિનય,
આશાતના, અનકિત અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી
હાથ ભેદી મસ્તક નમાવી બુલો બુલો કરી ખમાવું છું (સાધુને ખમાવવા)
(વિદ્યુત્તોનો પાક ત્રણ વાર કહેવો)

છઠ્ઠા ખામણા

છઠ્ઠા ખામણા અટીદીપમાદી સખ્યાતા, અટીદીપ બહાર અસખ્યાતા
આવક, આવિકાને કરે છું તે આવકલ રેવા છે । કુધી, તમથી, હાને શિવને,
તમે સાવે, ગુણે કરી અધિક છે બે વખત આવશ્યક પ્રતિકમણના કરનાર છે.
મહિનામાં છ પોવાના કરનાર છે સમકિત સહિત બાર મનધારી, અગિયાર
પકિતાના સેવણહાર છે જીવ જીવ આદિ નવ તત્ત્વના જાણનાર છે, ત્રણ
મનોરથના ચિત્તવનાર છે એકવીશ આવકને ગુણે કરી સહિત છે દ્વિજા
પાતળ જીવની ક્યાના જાણનાર છે, પરધન પથ્થર બરેબર લેજે છે પરત્તી
માતા, બેન બરાબર લેજે છે દહધર્મી પ્રિયધર્મી, દેવતાના કાબાવા કહે નહિ
એવા છે, ધર્મનોરગ હાઠકાકની મિજાજને લાગે છે એવા આવક, આવિક,
સ વર પોવા, પ્રતિકમણમાં ગિરાજતા કરે તેમને આવના ડિવસ સર્ગથી
અવિનય આશાતના કરી હોય તો બુલો બુલો કરી ખમાવું છું

સાધુ સાધ્વીને વાંદુ છું, આવક આવિકાને ખમાવું છું સમકિતદશિ
જીવને ખમાવું છું, ઉપકારી બાઇ કાઈને ખમાવું છું ચેતરી લક્ષ જીવ-
ભેનિના જીવને ખમાવું છું, સાત લાખ પૃથ્વીક્ષય સાત લાખ અપકાય, સાત
લાખ તેઉકાય, સાત લાખ વાણિકાય, દશ લાખ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય, બોલ
લાખ સાધારણ વનસ્પતિકાય, બે લાખ બેઘદ્રિય, બે લાખ તેઘદ્રિય, બે લાખ
ચૌદ્રિય, આર લાખ નારદી, આર લાખ દેવતા, બાર લાખ તિર્થંક પચોદ્રિય
ચૌદ લાખ મનુષ્યની જાતિ, બે ચેતરી લક્ષ જીવભેનિના જીવને હાલવાં

કકાર પરિચય છાંડીય. ૨ ક્યારે દીક્ષા અર્થ ક્યારે સંચાર કરીય.

શ્રી ખામણા

ચાલતાં, ભડતાં, ભેમતાં, જાણતાં, અજાણતાં, હણ્યા હોય, હણાવ્યા હોય, છેલા હોય, ભેલા હોય, પરિતાપના. કિલામના ઉપજાવી હોય તો અનતા સિદ્ધ કેવળીની સામે મિચ્છા મિ હુકકં

ખામેમિ-ખમાવું છું. સવ્વે જીવ્યા-સર્વ જીવને. સવ્વે જીવા વિ-સર્વ જીવ. ખમતુ મે-મારો અપરાધ ક્ષમા કરજો મિત્તિ-મિત્રાઈ છે મે-મારે. સવ્વ ભૂએમુ-સર્વ જીવ સાથે વેર-વેર-દુશ્મનાઈ. મજ્જે-મારે. ન કેણુઈ-કેઈ સાથે નથી એવમહં-એ પ્રકારે હું. આલોઘય-કહું છું. નિદિય-નિંદા કરું છું. ખોટું કીધું તેની ગરહિય-ગરહા કરું છું. દુગણિય-ખોટું કીધું એમ કહું છું. સર્વ-સર્વ પાપ, તિવિહેણુ-ત્રણ પ્રકારે મન વચન કાયાએ કરી. પડિકકંતો-પ્રાપ્તિ થત કરું છું. વંદામિ-નમસ્કાર કરું છું જિણુ-ચઉવીસ-ચોવીસ જિન-તીર્થ કરને

ઈતિ અતિચાર આલોખ્યા પડિક્કમ્યા, નિંદા, નિઃશય થયા, વિશેષે વિશેષે અરિકત, સિદ્ધ, કેવળી, ગણુધર, આચાર્યજી, સાધુ, સાધ્વી, શુરુ આદિને બુજો બુજો કરી ખમાવ્યા છે.

(આ ઠેકાણે “ઈચ્છામિ ખમાસમણો” એ વખત પૂરું કહેવું).

એમ દિવસ, રાત, પગખી, ચૌમાસી અને સવતસરી સંખધી, મૂલશુભ, ઉત્તરશુભ, દ્રવ્યે, ભાવે, નિશ્ચયે, વ્યવહારે, સામાન્યપણે વિશેષપણે, રમણપણે, ઓછું, અધિક, વિપરીત સ્થાપ્યું હોય, માન્યું હોય, પ્રરૂપ્યું હોય, અજાણપણે, સંશયપણે, અવર્તીપણે, ઓઘસંજાએ ગાડરીઆ પ્રવાહપણે, અણસમજણપણે, આચર્યું હોય, ઈચ્છા, વાછા, મૂર્છાભાવે જે શુભ અને શુદ્ધ આચરણ-કરણી અસાર કરી હોય, તુચ્છ કરી હોય, ગુમાવી હોય, સસાર-વૃદ્ધિ કારણે જીવને જોડયા હોય, તે મારા પૂર્વના આકર્ષણ સુદ્ધાંત, મારા સર્વે પાપ ફળરૂપ સાવધ મિથ્યા-નિષ્ઠ્ઠા હોજો, એવી રીતે દિવસ અને રાત સંખધી અતિચારના દોષ પડિક્કમણ કરીને, આલોચણ, નિદણ કરીને પૂજનિક, અર્ચનિક, વદનિક, જીવને ભકિતસહિત વદણા કરીને, સર્વ પ્રાણ, જીવ, ભૂતને ખમત ખામણા કરીને, ચિત્ત ઉપશાત કરીને, વિરુદ્ધ ભાવ મટાડીને, નિજભાવ ઝડિ સંભાળીને, અસત્યપણ, બ્રાતિપણ, ડોલપણ, ભેગસ ભેગપણ, નિરાકરણ કરીને મૂળશુભ, ઉત્તરશુભના પરચક્રખાણની તજવીજ કરીને, વ્રતનાં છિદ્રો રોકીને, આશ્રવ રૂધીને, કષાયપણ ટાળીને, વિશુદ્ધપણ કરવાને હવે શરીરની મમતા કાઢક ત્યાગ કરવારૂપ, કાઈક વોસિરાવવારૂપ, પાંચે આવશ્યક

અતિઆર વિશુદ્ધ નિમિત્તો અશરીરી, અભોગી પણ આત્માનું સભાગીને
 દેહ મહાં ત્યા ૧ કરવારૂપ, પ્રાપ્તિત વ્યવહારૂપ પાંચમો આવશ્યક કરવો.
 સામાયિક ૧ અઉવીસત્યો [લોગસસ] ૨, વહ્યા ૩, પડિકમણ
 ૪ એ આર આવશ્યક પૂરા થયા ને પાંચમા આવશ્યકની આરા લેવી.

પાંચમો આવશ્યક

હેવસી-શિવસ સબધી. પાંચમીત-પાપ. વિશુદ્ધનાથ-વિશુદ્ધ
 કરવા માટે કરેમિ-હુ કરે છ કાઉસસગ-સ્થિર કયા રાખવાનું
 (આ ઠેકાણે નવકાર, કરેમિ બતે, ઇચ્છામિક્ષમિ કાઉસસગ તથા
 તાસઉતરિના પાઠ કહીને આર લોગસસનો અથવા ધમધ્યાનનો કાઉ-સગ
 નિત્ય પ્રત્યે કરવો. પાખી પડિકમણે આઠ લોગસસનો અઉમાસી
 પડિકમણે આર લોગસસનો અને સત્તરી પડિકમણે વીસ લોગસસનો
 કાઉસસગ કરવો અને એક નવકાર કહી કાઉસસગ ચારવો. પછી
 (લોગસસ એક સપૂણ ભેલવો.)

(આ ઠેકાણે ઇચ્છામિ અમાસમણે બે વખત કહેવું)

સામાયિક ૧ અઉવીસત્યો ૨, વહ્યા ૩ પડિકમણ ૪, કાઉ-
 સસગ ૫, એ પાંચ આવશ્યક પૂરા થયા એ પાંચ આવશ્યક આર
 લીધેને અવશ્યમેવ કરવા રૂપ અતીત કાલનું કૃષ્ણત્વ, આલોવી પડિકમની
 નિદી, બહણિ કરી, વર્તમાનકાળનો આશવ રૂંધી, સ્વર કરીને, હવે
 આજામી કાળસબધી અનાદિ કાળનો આહાર લેવા રૂપ આત્માને પુરજન
 મૂર્ખ, સસા, અભિલાષા વણી છે, તે મોટું કલક છે અને અણુહારી,
 નિરાશી, નિરાશળી, નિષકલકી નિરાશળી નિસગીર્વ, નિમજ, નિવજ
 અકળ, અજન્મ અગોચર, અગ્રામ સુલક્ષણપણ આત્માનું આવશ્ય,
 તેને નિવારણ કરવા સાધન કરણરૂપ, પરચક્ષણાણુ વશાશકિત, અઉવિષ
 આહાર ત્યાગરૂપ, પરચક્ષણાણુ કરણરૂપ છત્રો આવશ્યક કરવો

છત્રો આવશ્યક

‘ધારણા પ્રમાણે અઉવિહારનાં પરચક્ષણાણુ કરવા, તે નીચે મુજબ
 અઉવિહાર પિચ્છાહાર-આર પ્રકારના આહાર અસણુ-અન્ન, પાણુ-

પાણી ખાઈમિ-મેવાદિ, સાઈમિ-મુખવાસ અન્નથાણાભોગેણુ-
અન્નણતાં મુખમા કાંઈ વસ્તુ ઘલાષ જાય તેની માફી, સહસાગારેણુ-
ખળાત્કારે મોઢામા કાંઈ નાખે તેની માફી. વોસિરામિ-તણુ છું.

સામાયિક ૧, ચઝીવીસત્થો ૨, વંદના ૩, પડિક્કમણુ ૪, કાઉ-
સ્સગ્ગ ૫, ને પચ્ચક્ખાણુ ૬, તેને વિષે વીતરાગદેવની આજ્ઞામાં કાનો,
માત્ર, મીડી, પદ્, અક્ષર, ગાથા, સૂત્ર, ઝોણુ, અધિક વિપરીત કહેવાણુ
હોય ને જાણતાં અજાણતાં કાંઈ દોષ લાગ્યો હોય તે મિચ્છા મિ દુક્કડં.

મિચ્ચાત્વનુ પડિક્કમણુ, અવતનુ પડિક્કમણુ, કપાયનું પડિક્કમણુ,
પ્રમાદનુ પડિક્કમણુ, અશુભજ્ઞેગનુ પડિક્કમણુ, ખ્યાશી જોલનુ પડિ-
ક્કમણુ એ પ્રતિકમણુ વિષે અતિકમ, વ્યતિકમ, અતિચાર, અણુચાર,
જાણતા અજાણતા કાંઈ દોષ લાગ્યો હોય તે મિચ્છા મિ દુક્કડં.

ગયા કાળનું પડિક્કમણુ, વર્તમાનકાળનો સવર, આવતા કાળના
પચ્ચક્ખાણુ, કરેમિ મગલ, મહામંગલ, થયચૂર્ધમગલ, અહીં ત્રણ
નમોત્યુણુ કહેવાં

પ્રતિકમણુમાં લાગતા દોષના ૧૨૪ પ્રકાર.

નવાણુ અતિચારમાંથી જ્ઞાનના ૧૪ અતિચાર વર્ણને ખાકીના ૮૫
રજ્યા તે તથા જ્ઞાનના ૮ આચાર તે-૧ ખત્રીશ અસંજ્ઞાય ટાળી વખનસર
બણવું, ૨ વિનય સહિત બણવું, ૩ જ્ઞાનનો સત્કાર કરી બણવું, ૪ ઉપ-
ધાન સહિત બણવું, (સૂત્ર બણવાને માટે જે જે તપ કરવું કહ્યું છે તે તે
કરીને) ૫ ઉપકારીનો શુણ બૂલવો નહિ, ૬ શુદ્ધ ઉચ્ચાર સહિત બણવું
૭ અર્થ સહિત બણવું, ૮ પાઠ, અર્થ વગેરે શુદ્ધ બણવું તથા સમકિતના
૮ આચાર તે-૧ જૈનમતને વિષે શકા ન રાખવી, ૨ અન્યમતની વાચના
ન કરવી, ૩ કરણીના ક્ષણનો સદેહ ન રાખવો. ૪ અન્યમતનો આડખર દેખી
મુંઝાવું નહિ, ૫ ઉપકારીના શુણ દ્વીપાવવા, ૬ સમકિતથી પડતા જીવને
સ્થિર કરવા, ૭ ચારે તીર્થનો વાતસલ્યતા કરવી, ૮ જૈનમાર્ગનો મહિમા
નિરવધપણે પ્રકાશવો તથા ચારિત્રના ૮ આચાર, તે ૩ શુષ્ઠિ અને ૫ સમિતિ
એટલે ૧૦૮ તથા ખાર અવત તે-૫ મહાવ્રત, ૫ ઇદ્રિય, ૧ રાત્રીસોજન,

૨ મન, એ બાર તથા વીર્યાના ૩ આચાર તે ૧ ધર્મકાર્યમા બળ
ગોપવતું નહિ ૨ ધર્મકાર્ય ઉપયોગ સહિત કરવું, ૩ યજ્ઞશક્તિ ક્રિયા,
અનુષ્ઠાન કરવું એ મળી કુલ ૧૨૪ પ્રકાર થયા.

આવશ્યક (પ્રતિક્રમણ) વિષે ખુલાસો.

અરી રીતે જોતાં વીતરાગભાવિત ધર્મ તેનું મૂળ અને તેના મોટા
આધાર આવશ્યક સૂત્ર ઉપર સ્થેર છે આવશ્યક સૂત્ર વિષે અનેક જુદા
જુદા મત મતાંતર છે કેઈ કહે છે કે આવશ્યક મૂળ સંપૂર્ણ છે અને
કેઈ કહે છે કે વિચ્છેદ અમુ છે પણ તેના કરતા તદ્દન જુદી વાત છે
આજ વીતરાગભાવિત મૂળ આવશ્યક સંપૂર્ણ નથી, કારણ કે ચારાશી
અચ્છતા આવશ્યક જુદા જુદા છે એ મૂળ સંપૂર્ણ હોત તો બધા
અચ્છતું એક સરખું હોત, તેમ નથી, તેથી નક્કી થાય છે કે મૂળ સંપૂર્ણ
નથી પણ મોડું થવું હાલ જે પ્રવર્તે છે તે સૂત્રાનુસાર પાંચમા આરામ્ય
કેડા સુધી સ્થેવાનું છે.

સાધુ સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાને—આવશ્યક—અવશ્યકરીને
કસ્યાનો નિત્ય નિયમ છે તેથી આવશ્યક સૂત્ર વિચ્છેદ ગયાનું જેઓ કહે
છે તે કેઈ પણ રીતે ખરું નથી.

જે આવશ્યક સૂત્ર પોતપોતાના ગમ્મમા જુદી જુદી રીતે પ્રવર્તે
તે તેનું કારણ કે આવશ્યક સંપૂર્ણ રહ્યું નથી, તેમ સર્વાથા વિચ્છેદ અમુ
નથી. પણ તુલ્ય થઈ ગયેલ છે તેથી સૌ સૌએ પોતાના બુદ્ધિભક્ષી
જોઈએ તેટલું નવું વધારી મિલણ કરેલું છે.

આવશ્યક સૂત્રનું નામ અનુયોગદ્વાર અને નદીસૂત્રમા છે અને
તે અનિશ્ચિત છે કાલિક કે ઉત્કાલિક નથી આવશ્યકનું બીજું નામ
પ્રતિક્રમણ છે કારણ કે ધ્યાના અધ્યવનનું નામ પ્રતિક્રમણ છે અને
સૂત્રમાં પણ કેહાણે સુપ્રતિક્રમણ ધર્મ, ઉચ્ચ પલિષ્ઠતાણુ,
વિહરણ આ પાઠ છે એ રીતે આવશ્યકનું બીજું નામ પ્રતિક્રમણ છે.

શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર સમાપ્ત.

ધર્મ-ધ્યાનનો કાઉન્સિલ.

સેકિત-શું તે, ધર્મમેજાણે-ધર્મધ્યાન? ધર્મમેજાણે-ધર્મ-ધ્યાન ચક્રવિવહે-ચાર જાતના ચક્રપટ્ટીયારે-ચાર ચાર પડલેદ છે. પન્નનો-પર્યા તજહા-તે આ પ્રમાણે આણા વિજયે-આજ્ઞાનો વિચાર કરવો આવાય વિજયે-દુઃખનો વિચાર કરવો વિવાગ વિજયે-સુખ ને દુઃખ શાથી લોગવે છે તેનો વિચાર કરવો. સઠાણ વિજયે-લોકના આકારનો વિચાર કરવો ધર્મમરસાણુ ઝાણુસ્સ-ધર્મ ધ્યાનના ચત્તારિ લક્ષણા-ચાર લક્ષણ, પન્નતા તજહા-આ પ્રમાણે કહ્યા. આણુરૂઠ-ધર્મ આજ્ઞાની રૂઠિ નિસગ્ગરૂઠ-વીતરાગ દેવે પર્યા તેના ઉપર શ્રદ્ધા આણુવાની રૂઠિ ઉવમેસરૂઠ-ઉપદેશની રૂઠિ સુત્તરૂઠ-સૂત્ર સિદ્ધાંતની રૂઠિ ધર્મમરસાણુ ઝાણુસ્સ-ધર્મ ધ્યાનના, ચત્તારિ આલંબણુ-ચાર પ્રકારના આધાર પન્નતા તજહા-તે આ પ્રમાણે કહ્યા વાયાણુ-વાંચવું. પુચ્છણુ-પૂછવું પરિયટ્ટણુ-શીખેલું સભાળવું ધર્મમકહા-ધર્મકથા કરવી. ધર્મમરસાણુ-ઝાણુસ્સ-ધર્મ ધ્યાનના ચત્તારિ આણુપેહા-ચાર પ્રકારનો વિચાર પન્નતા તજહા-તે આ પ્રમાણે કહ્યા એગચ્યાણુપેહા-એકત્રાપણુનો વિચાર જીવ એકલો આળ્યો ને એકલો જશે તેને વિચાર કરવો અણિચ્યાણુપેહા-અનિત્ય-પણુનો વિચાર કરવો સ સાર અનિત્ય છે. કોઈ કોઈનું નથી એવો વિચાર અસરણુપેહા-અશરણુપણુનો વિચાર સ સારમા કોઈ કોઈને ત્રાણુ-શરણુ નથી એવો વિચાર કરવો સ સારાણુપેહા-સ સાર વિષે વિચાર, સ સાર કેવો અસ્થિર છે તે વિષે વિચાર કરવો તે

એ ધર્મ ધ્યાનનો સૂત્રપાઠ કહ્યો હવે તેનો અર્થ કહે છે.

ધર્મધ્યાનના પહેલા ચાર ભેદ-૧ આણાવિજયે, ૨ આવાયવિજયે, ૩ વિવાગવિજયે, ૪ સઠાણવિજયે

પહેલો ભેદ-આણાવિજયે, કહેતા વીતરાગ દેવની આજ્ઞાનો વિચાર ચિતવવો તે વીતરાગદેવની આજ્ઞા એવી છે કે સમકિત સહિત શ્રાવકનાં બાર વ્રત અને અગિયાર પડિમા તથા સાધુના પચ મહાવ્રત ને બાર ભિક્ષુની પડિમા, શુભધ્યાન, શુભજોગ, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, છકાય જીવની રક્ષા એ વીતરાગની આજ્ઞા આરાધવી, તેમાં સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કરવો, ચતુર્વિધ તીર્થના ગુણ કીર્તન કરવા, એ ધર્મ-ધ્યાનનો પહેલો ભેદ કહ્યો.

બીજે લેહ-અવાયવિજ્યે કહેતાં, જીવ સસારમાં દુખ શાથી લેખવે છે, તેનો વિચાર ચિતવવો. તેનો વિચાર જો કે મિથ્યાત્વ અનત, પ્રમાદ, ક્વામ, અશુભ ભેગ, અહાર પાપસ્થાનક છકાય જવતી હિંસા, એથી જીવ દુખ પામે છે, એવું દુખનું કારણ બાણી, એવો આશ્રવ માર્ગ છાંદી, સવર માર્ગ આકરવો જેથી જીવ દુખ ન પામે, એ ધર્મધ્યાનનો બીજો લેહ કહ્યો.

ત્રીજે લેહ-વિવાયવિજ્યે કહેતાં જીવ ને સુખ દુઃખ લેખવે છે તે શા થયી ? તેનો વિચાર ચિતવવો. તેનો વિચાર જો કે જીવે જેવે રસે કરી પૂર્વે જેનાં શુભાશુભ જ્ઞાનવરણીય આદિ આઠ કમ ઉપજ્યાં છે તે શુભાશુભ કર્મના ઉદયથી જીવે તે પ્રમાણે સુખ દુખ અનુભવે છે તે અનુભવતા ઘડા કોઈ ઉપર રાગ-દ્વેષ ન આણીએ, સમતાશ્રવ આણી, મન, વચન, કાયાના શુભ ભેગ સહિત, જૈનધર્મને વિશે પ્રવર્તીએ જેથી નિષાળાષ પરમ સુખને પામીએ, એ ધર્મધ્યાનનો ત્રીજો લેહ કહ્યો.

ચોથો લેહ-સહજવિજ્યે કહેતાં ત્રણ લોકના આકારનું સ્વરૂપ સુખદીકને આધારે છે લોક જીવ અજીવે કરી સપૂર્ણ કર્યો છે અસખ્યાતા ભોજનની કોણકોણ ત્રિલોકો છે, ત્યાં અસખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર છે, તથા અસખ્યાતા વાજુબ્યતરનાં નગર છે તથા અસખ્યાતા ભ્યોતિષીનાં વિમાન છે તથા અસખ્યાતા રાજધાની છે, તેને મધ્યભાગે અદ્વી દ્વીપ છે તેમાં જ્યેષ્ઠ તીર્થંકર વીર્ય ઉદ્દૃષ્ટા એકસો સાઠ અથવા એકસો સીતેર દોઝ તથા જ્યેષ્ઠ બે કોઠ ને ઉદ્દૃષ્ટા નવ કોઠ દેવળી દોઝ તથા જ્યેષ્ઠ બે દબ્બર કોઠ ને ઉદ્દૃષ્ટા નવ દબ્બર કોઠ સાધુ સાધ્વી દોઝ તેમને 'તિલ્લપુતો' આપાદિષુ પચાદિષુ વદ્યમિ, નમ સમિ સંક્રદેમિ સમ્માજેમિ, હસ્તાણ મગલ, દેવય, શ્વેધ્ય પન્નુથા સમિ, તથા ત્રિલોકમાહે અસખ્યાતા આવક આવિકા છે, તેમના ભુવ્યમામ કરવા તે ત્રિલોકાકકદ્દી અસખ્યાતા ગુણો અધિક જિજ્ઞેષ્ય છે, ત્યાં બાર દેવલોક, નવ પ્રેવલોક, પાંચ અનુત્તર વિમાન છે, તે સર્વમાં મળી ચારાશ્રી લાખ, સત્પાણુ દબ્બર, મેવીય વિમાન છે તથા તે ઉપર સિદ્ધશિલા છે. ત્યાં થી મિદ્ધ મનવતલ નિરજન નિરાકાર નિરાગે છે, તેને તિલ્લપુતોથી વ્યવ પદ્મજુષ્ઠામિ મુખી કહેવું તે જિજ્ઞેષ્ય ઘડી કાઢક વિરોધ અધિક અધિલેષ છે ત્યાં સાત નરકના ચારાશ્રી લાખ નરકવાસ છે, સાત કોઠ બદોનેર લાખ ભવનપતિનાં ભવન છે, એવા ત્રણ લોકના સર્વ સ્થાનક સમકિત ક બી ત્રિણ સર્વ જીવે અનતી અનતી વાર જ મ મરણે કરી

ફરસી મૂકયાં છે. એમ જાણી સમક્રિતસહિત શ્રુત અને ચારિત્ર ધર્મની આરાધના કરવી. જેથી અજર અમર નિરાપાધ પરમ સુખને પામીએ. એ ધર્મધ્યાનનો ચોથો લેઢ કહ્યો ઇતિ ધર્મધ્યાનનો કાઉચસગ્ગ સંપૂર્ણ

દશમું વ્રત તથા અગિયારમું વ્રત આદરવાની વિધિ.

જેને દશમું વ્રત તથા અગિયારમું વ્રત આદરવું હોય તેણે પ્રથમ વસ્ત્ર તથા રજોહરણ તથા ગુચ્છાનુ પડિલેહણ કરવું, પછી નવકારથી તત્સર્ગતરીના પાઠ સુધી જાણીને ઇરિયાવહિનો કાઉચસગ્ગ કરવો, પછી લોગસસ કહીને શુર્વાદિકને વંદણા કરવી પછી ગુરુને કહેવું કે મને ૧૦ મુ વ્રત અથવા પોષો કરાવો ત્યારે ગુરુ વ્રત અદરાવે, જો ગુરુનો જોગ ન હોય તો પોતાની મેળે પચ્ચક્રમે, પછી ત્રણ તમોત્થુણું ગણવા.

જેણે સામાયિક અથવા દેશવકાશિક કે પૌષધવ્રત કર્યું હોય તે તેમા લઘુનીત તથા વડીનીત કરવાનું કારણ પડે ત્યારે પરઠવવા જાતાં ખારણામા “આવસહિ” કહેવું પછી જઈને જોવું અને શકેંદ્રની આજ્ઞા માગવી પછી જોઈને “અણુજાણુક” કહીને જતનાએ પરઠવવું. પરઠવીને “વોસિરેહ, વોસિરેહ” કહેવું વળતા ખારણામા “નિસીહિ” કહેવું. પછી તેની ઇરિયાવહિયા પડિક્કમવી

એ ત્રણે વ્રતમા નિદ્રા કરી હોય તો તેના નિવારણ કારણે ૪ લોગસસ ને ઇચ્છામિ પડિકકમિઉ પગામ સિજ્જાએ ઇત્યાદિક પ્રથમ શ્રમણ સૂત્રનો કાઉચસગ્ગ કરવો

દશમું તથા અગિયારમું વ્રત લીધું હોય તેને પારવાની વિધિ- પ્રથમ ઇરિયાવહિયા કરવી પછી જે વ્રત લીધું, તેના અતિચાર કહેવા શેષ વિધિ સામાયિક પારવાની રીતે જાણવી ઇતિ

પોષાના અઢાર દોષ.

નીચે લખ્યા અઢાર દોષ ટાળી પૌષધવ્રત કરવું

પોષો કરવાને આગલે દિવસે-૧ શરીરની શોભા સારૂ હજામત કરાવવી નહી, નખ ઉતરાવવા નહિ અને નાહવું નહી. ૨ પ્રલયયત્રત પારવું ૩ સરસ આહાર કરવો નહી ૪ વસ્ત્ર ધોવાવવા નહી.

૫ આબુલ પહેરના નહી, ૬ વધારે પડતુ ખાવું નહી એ ૬ આખરે દિવસે ટાળવા ૭ અમલીની ગૈવાવચ્ચ કરવી નહી ૮ ચરીરની સુશુષ્ક કરવી નહી ૯ મેલ ઉત્પરવો નહી ૧૦ ઘણી નિદ્રા કરવી નહી ૧૧ પૂજ્યા વગર ખાવું નહી ૧૨ ચાર વિકયા કરવી નહી ૧૩ પરનિદ્રા કરવી નહી ૧૪ સસારી બાળનની ચર્ચા કરવી નહી ૧૫ અમઉપાત્ર નીરખવા નહી ૧૬ સસારની બાતો કરવી નહી ૧૭ બુદ્ધિ મોઢે બોલવું નહી ૧૮ સમ ઉપબાવવો નહી ઇતિ.

આવકર્તા હથ પચ્ચક્ષુખાણુ (પ્રત્યાખ્યાન)

- (૧) નમોઃકારસદ્ધિમ * (સૂર્ય ઉગ્યા પછી એ ઘડી વીતે ત્યાં સુધી) પચ્ચક્ષુખાણિ (પચ્ચક્ષુખાણુ કહ્યું છે) ચક્રિવિવહ પિ આહાર (ચાર પ્રકારના અને વીજા આહાર તે) અસણુ (અન્ન) પાણુ (પાણી) ખાઈમ (મિથા વગેરે) સાઈમ (સુખવાદ) અન્નત્માણુ લોગેણુ (અભ્યુપલે લોગવાય તેનો તથા) સહસાગારેણુ (બળાકારે કેઈ સુખમા વસ્તુ બાહી કે તેનો આગાર સખીને) વોસિરામિ (પરિચાગ કહ્યું છે)
- (૨) પોરિસી (સૂર્ય ઉગ્યા પછી એક પહેર સુધી) પચ્ચક્ષુખાણિ ચક્રિવિવહ પિ આહાર અસણુ પાણુ ખાઈમ સાઈમ અન્નત્માણુલોગેણુ સહસાગારેણુ સબ્બસમાદિવત્તિમા આરેણુ (સર્વ પ્રકાર અસમાધિ થવાથી બ્રાહ્મવેસક કરવું પડે તેનો આગાર થયું છે) પચ્છન્નકોલેણુ (મિથ અથવા રજા સૂર્ય હકર્ષ જતા વખતની ખબર ન પડે તેનો પણ આગાર રાખી) વોસિરામિ
- (૩) સાહ પોરિસી કે પુરિમલુ (સૂર્ય ઉગ્યા પછી રોહ કે એ પહેર સુધી) પચ્ચક્ષુખાણિ ચક્રિવિવહ પિ આહાર અસણુ પાણુ ખાઈમ સાઈમ અન્નત્માણુલોગેણુ સહસાગારેણુ પચ્છન્નકોલેણુ સબ્બ સમાદિવત્તિમાઆરેણુ વોસિરામિ.

નોટલા અહાર બધા છે તે પાઠ તરીકે ભાવવાના છે અને (કોઈમા પાતળા અહાર છે તે બધા અહારનો અર્થ છે તે માત્ર સમજવા માટે છે.

- (૪) એગાસાણુ—(દિવસમા એકવાર જમી રાત્રે ચઉવિહારનાં પચ્ચક્ષુખાણુ કરવા તે) એગાસાણુ ઉપરાંત દુવિહારં પિ આહારં પચ્ચક્ષુખામિ અસાણુ , ખાઇમ અન્નત્યાણુભોગેણુ સહસાગારેણુ ગુરુ અખ્ખુકાણે (ગુરુ પધારે તે) ઉભા થવાનો આગાર રાખીને તથા) આઉટલુપસારેણુ (અંગ ઉપાંગ લાંબુ દૂંકું કરવું હોય તેનો અને) સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણુ (અસમાધિને લીધે આસડ વેસડ કરવું પડે તેનો આગાર રાખીને) વોસિરામિ.
- (૫) એગઠાણુ—(એક સ્થાને બેસી અંગ ઉપાંગ હસાવ્યા વગર જ દિવસમા એક વાર જમી ચઉવિહાર કરી બેઠવું તે) ઉપરાંત ચઉવિહારં પિ આહારં પચ્ચક્ષુખામિ અસાણુ પાણુ ખાઇમ સાઇમ અન્નત્યાણુભોગેણુ સહસાગારેણુ ગુરુ અખ્ખુકાણેણુ સવ્વ સમાહિવત્તિયાગારેણુ વોસિરામિ.
- (૬) નિવિગઇવિહારં—(દિવસમા એક વાર વિગય વિના જમી રાત્રે ચઉવિહારના પચ્ચક્ષુખાણુ કરવા તે) પચ્ચક્ષુખામિ તે ઉપરાંત ચઉવિહારં પિ આહારં અસાણુ પાણુ ખાઇમ સાઇમ અન્નત્યાણુભોગેણુ સહસાગારેણુ લેવાલેવેણુ—(લેપ રહિત નહિ એવી વસ્તુનો તથા) ઉક્કિખત્તવિવેગેણુ રેટલી વિગેરે ઉપરથી કરેલું ધી મૂકેલું હોય તે) ઉપાડી લીધેલી રેટલી આવી જાય તે તેનો તથા પદુચ્ચમક્કિખએણુ (ધૃતાદિકમાં પેળી પ્રમુખ કરેલી હોય અથવા અન્નાદિકમાં ધૃતાદિકના છાટા પડ્યા હોય તે) અન્નણુતા આવી જાય તે તેનો આગાર રાખીને) સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણુ વોસિરામિ.
- (૭) આયખિલ્લુવિહારં—(વિગય રહિત—સ્વાદ વિનાનો લૂખો આહાર દિવસમા એકવાર જમીને રાત્રે ચઉવિહારના પચ્ચક્ષુખાણુ કરવા તે) પચ્ચક્ષુખામિ ચઉવિહારં પિ આહારં અસાણુ પાણુ ખાઇમ સાઇમ અન્નત્યાણુભોગેણુ સહસાગારેણુ લેવાલેવેણુ ઉક્કિખત્ત વિવેગેણુ સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણુ વોસિરામિ.
- (૮) દિવસચરિમ—(સૂર્ય જગ્યાથી તે સૂર્ય આથમે ત્યાં સુધી) પચ્ચક્ષુખામિ અસાણુ પાણુ ખાઇમ સાઇમ અન્નત્યાણુભોગેણુ સહસાગારેણુ સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણુ વોસિરામિ.

- (૬) ચક્રિત્યક્ત અથવા અપ્રત્યક્ષ (ઉપવાસ-આનંદી રાતે ઘર્ષિવિકારનાં પચ્ચક્ષ્ણાણી કરીને) પચ્ચક્ષ્ણાણિ તિવિહ ચક્રિવિહ પચ્ચક્ષ્ણાણિ અસણ પાણુ ખાઈમ સાઈમ અન્નત્યાણુલોગેણુ સહસાગારેણુ સંવસમાધિવત્તિયા-ગારેણુ વોસિશમિ.
- (૧૦) અભિગ્રહ-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, દેશથી, કળથી, આવથી અભિગ્રહ ધારવો તે સળથી) પચ્ચક્ષ્ણાણિ ચક્રિવિહ પિ આહાર પચ્ચક્ષ્ણાણિ અસણ પાણુ ખાઈમ સાઈમ અન્નત્યાણુલોગેણુ સહસાગારેણુ મહત્તરાગારેણુ (મિરાતા કહેવાથી જમવું પડે તેનો આચાર રાખીને સંવસમાધિવત્તિયાગારેણુ વોસિશમિ.

છતિ પચ્ચક્ષ્ણાણુ સંપણુ

પથ પરમેષ્ઠીના ૧૦૮ ગુણ અર્થ સંહિત
અસ્થિતના ખાર ગુણ.

૧. જ્યાં જ્યાં ભગવત સમીપરે ત્યાં ત્યાં ભગવતના ચરીરથી ખાર ગુણો જ્યાં જ્યાં પ્રયોગવુ થઈ આવે તેની નીચે બિહીને પ્રભુ કેમના હે
૨. ભગવતના સમીપરણમાં પાંચે વણની જ્યેત કૂલોની વૃષ્ટિ કરે તે કૂલોના બીડા નીચે જાને મુખ ઉપર રહે.
૩. જ્યારે ભગવત હેશના હે ત્યારે ભગવતનો સ્વર અખંડ પૂતમ.
૪. ભગવતની બન્ને બાજુએ, રત્નજડિત સુવર્ણની સંઘિવાળાં ચેત વામશે વી જાય.
૫. ભગવત હોય ત્યાં આકાશમાં વિહસાપુરણોનું રત્નજડિત સિંહાસન થઈ આવે.
૬. ભગવતના મસ્તકના પાછલા બાજે સૂયથી પશુ અધિક પ્રકાસવાળું જામ કળ થઈ આવે.
૭. ભગવતના સમીપરણમાં જર્જરવ શબ્દવાળી બેરી વાગે.
૮. ભગવતના મસ્તક ઉપર અતિશય ઉજ્જવળ જોવાં પ્રભુ હશે થઈ આવે.

૯. જ્યાં જ્યાં ભગવંત વિચરે, ત્યાં ત્યાં ભગવંતની ચારે બાજુ પચીશ પચીશ જોજન સુધીમાં પ્રાયઃ રોગ, ગૈર, ઉદર, મારિ મરકી, અતિવૃષ્ટિ, અનાવૃષ્ટિ દુષ્કાલ, પોતાના તથા પરના સૌન્દર્યને ભય એટલા વાનાં થાય નહિ. [અવાયાપગમ અતિશય]
૧૦. કેવળજ્ઞાન વડે ભગવંત લોક અને અલોકનું સ્વરૂપ સર્વ પ્રકારે દેખી રહ્યા છે.
૧૧. ભગવંતની રાજ, બળદેવ, વાસુદેવ, ચક્રવર્તી, ભવનપતિ, વાણુ-વ્યંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક પ્રમુખ ભવ્ય જીવો સેવા ભક્તિ કરવાની અભિલાષા રાખે છે. [પરમ પૂજ્યપણુનો અતિશય]
૧૨. ભગવંત એવી વાણીથી દેશના દે છે કે, દેવતા મનુષ્ય અને તિર્યંચ, એ સર્વે પોતપોતાની ભાષામાં સમજી જાય. [અનંત વાણી અતિશય].

સિદ્ધભગવતના આઠ ગુણ.

૧. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ક્ષય થવાથી, સિદ્ધભગવંત લોકાલોકનું સ્વરૂપ કેવળજ્ઞાનથી જાણે છે
૨. દર્શનાવરણીય કર્મ ક્ષય થવાથી, લોકાલોકના સ્વરૂપને દેખે છે. [કેવળદર્શન].
૩. વેદનીય કર્મ ક્ષય થવાથી, અવ્યાબાધપણું એટલે સર્વ પ્રકારની ખીડારહિત છે. [અનંત આત્મિક સુખ].
૪. મોહનીય કર્મ ક્ષય થવાથી, ક્ષાયિક સમકિતવાન છે.
૫. આયુષ્ય કર્મ ક્ષય થવાથી, અક્ષય સ્થિતિવાન છે
૬. નામ કર્મ ક્ષય થવાથી, અરૂપી, વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શથી સહિત છે.
૭. ગોત્ર કર્મ ક્ષય થવાથી અગુરુ હ્રદ્ય અર્થાત્ બિચ ગોત્ર અને નીચ ગોત્રથી રહિત છે.
૮. અતરાય કર્મ ક્ષય થવાથી, અનંત આત્મિક શક્તિ છે.

આચાર્યજીના છત્રીસ ગુણ.

૫. કોતેન્દ્રિય, ચક્ષુર્દ્રિય દ્રાણેન્દ્રિય, રસેન્દ્રિય અને સ્પર્શન્દ્રિય
પાંચ ઇન્દ્રિયોને સવરનાર હોય.
૬. નવ પ્રકારની પ્રજાજનની કૃપિતને ધારણ કરનાર હોય.
૭. ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચાર કષાયથી મુકાયેલા હોય.
૮. પાંચ મહામતે કરી સહિત.
૯. જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, આસ્તિત્વાચાર, તપાચાર, અને વીર્યાચાર,
પાંચ આચાર સહિત હોય.
૧૦. ઇર્ષ્યા, લાભ, એવશ્યા, આશ્વાસન-મત્તનિરોધના અને ઉચ્ચ
પાસવણ એલ, જલક, સિંચણ, પાસ્ત્રિવલિયા એ પાંચ સ્ત્રી
સહિત હોય.
૧૧. મન, વચન અને કાયા એ ત્રણ કૃતિ સહિત હોય.

ઉપાધ્યાયજીના પચીસ ગુણ.

૧૧. આચાર્યજી, સૂચકાણ, કાણ્ડજી, સમવાચાજી, ભગવતી, કા
ઉપાસકકાણ્ડજી, અતમક, અનુવચેવવાધ, પ્રશન્ધાકરણ અને જિ
એ અગિયાર અંગ પોતે ભણે અને બીજાને ભણાવે.
૧૨. ઉચ્ચાઈ સમર્પણેલી હવાભિગમ, પ તવણા જ જુદીપપન્ના
જ કપન્નાતિ, સૂર્યપન્નાતિ, ક્રિપયા, કપવર્કિસયા, પુષ્કિયા પુ
સુસિયા અને વન્દિદશ્ય એ બાર ઉપાંગ પોતે ભણે અને બી
એને ભણાવે.
૨. ચાકુ-સિંધરી અને કરણ-ચિત્તરી એ બેઉને શુદ્ધ રીતે પાડે.

સાધુજીના સત્તાવીસ ગુણ

૬. જસ મહામત અને છઠ્ઠી શક્તિઓજન મત પાડે.
૬. પૃથ્વી, અપ, તેજ વાઉ, વનસ્પતિ અને ત્રસકાય એ છઠ્ઠા
શક્તિ કરે.
૬. પાંચ ઇન્દ્રિય અને બીજી લાભ તેને નિમગ્ન કરે.
૧. ક્રમા શાખે.

૧. બાવ વિશુદ્ધ-ચિત્ત નિર્મળ રાખે.
૧. બાહ્ય ઉપકરણાદિનુ પડિલેકણ ઉપયોગ સહિત કરે.
૧. સંયમ ભોગને વિષે યુક્ત હોય.
- ૩ મન, વચન અને કાયાને માઠા કાર્યમાં જતાં રોકી રાખે
૧. શીતાદિક બાવીશ પરિપક્વ સહન કરે.
૧. મરણાંત ઉપસર્ગ સહન કરે, પરંતુ ધર્મ મુકે નહિ

આવકના ૨૧ ગુણ.

સમકિતી આવકનાં લક્ષણ શ્રાદ્ધવિધિ ગ્રંથમા નીચે જણાવેલા એકવીશ પ્રકારે બતાવેલાં છે

૧ તુચ્છ પરિણામી ન હોય.	૨ રૂપવંત હોય
૩ સ્વભાને સૌમ્ય હોય.	૪ લોકપ્રિય હોય
૫ કૂંર ન હોય	૬ ભાગ્યવત હોય
૭ મૂર્ખ ન હોય	૮ દક્ષિણયુક્ત હોય
૯ લજ્જાવત હોય	૧૦ દયાવંત હોય.
૧૧ સમાન દષ્ટિ હોય	૧૨ ગુણાનુરાગી હોય
૧૩ ધર્મકથાકથક હોય	૧૪ ઝડા કુટુંબવાળો હોય.
૧૫ દીર્ઘદષ્ટિ હોય	૧૬ ધર્મ, અર્થ તથા કામવર્ગના
૧૭ બાપદાદાના માર્ગને	વિશેષને જાણનાર હોય
અનુસરનાર હોય	૧૮ વડીલોની મર્યાદા જાણનાર
૧૯ કરેલા ઉપકારને જાણનાર	હોય
હોય	૨૦ પર જીવના હિતાર્થનો
૨૧ સર્વ સારાં કાર્યમાં સાવ-	કરનાર હોય.
ધાન હોય.	

સમક્ષિતવત અને અપુષ્પા સુષુપ્ત જાવડાંને પ્રથમ તે ગૃહસ્થને ઉપધેણી વિદ્યાનો સમ્પદ કરવો બોધ્યો તેમ જ પોતાની સતતિ વિદ્યાનુશાય અને તેની વૃત્તિ સ્વયમ્ વચ્ચે વળે તેવા ઉપાયો અને તેવી યોજનાઓ મોજવી બોધ્યો કેમકે વિદ્યાવટે ગૃહસ્થ સવસ્વ મેળવી શકે છે અને નિપુણ બને છે વાસ્તે વિદ્યારૂપ જ્યેષ્ઠને બુદ્ધિરૂપ પૃથ્વીને અવસ્થ સુધાસ્વી ભોધ્યો.

અથ શ્રી છ કાયનાં બોલ.

પ્રથમ છ કાયનાં નામ કહે છે :-

૧ પહેલે બોલે ઇદીયાવરકાય, ૨ બંગીયાવરકાય, ૩ સપિયા-વરકાય, ૪ સુમતિયાવરકાય, ૫ પયાવયથાવરકાય, ૬ જંગમકાય. હવે તેના ગોત્ર કહે છે-૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેઉકાય, ૪ વાઉકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય

(૧) પૃથ્વીકાયના બે લેહ-સૂક્ષ્મ ને બાહર સૂક્ષ્મ તે કોને કહીએ હણ્યાં હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, બાળ્યા બળે નહિ, તે આખા લોકમાં ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ, તે તો ફક્ત જ્ઞાની જ બાણે અને દેખે બાહર તે કોને કહીએ ? આપણી નજરે આવે અથવા ના આવે, હણ્યા હણાય, માર્યા મરે, બાળ્યા બળે, તેને બાહર કહીએ તેના નામ કહે છે- ૧ પહેલે બોલે માટી ને મીઠાની જાત, ૨ ખડી ને ખારાની જાત, ૩ કાળમિઠ મરડીઆ પાણુ ને શિલાની જાત. ૪ હિંગળો ને હરતાલની જાત, ૫ ગેરૂ ને ગોપીચંદનની જાત, ૬ રતન પરવાળાની જાત, ૭ સોળ જાતના રતન આદિ લઈને તેંતાળીસ જાતની પૃથ્વીકાય છે તેના એક કકડામા અસખ્યાતા જીવ શ્રી ભગવતે કહ્યા છે. જીવાર તથા પીછુ જેટલી પૃથ્વીકાય લઈએ, તેમાંથી એકેકો જીવ નીકળીને પારેવાં જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનનો જ બુદ્ધીપ છે તેમાં સમાય નહિ તેના કુળ બાર લાખ કોડ છે, તેનું આઉખું જઘન્ય અતર્મુહુર્તનું, ઉત્કૃષ્ટ બાવીસ હજાર વર્ષનું તેનો દયા પાળીએ તો મોક્ષના અનંતા સુખ પામીએ

(૨) અપકાય તે પાણી- તેના બે લેહ-સૂક્ષ્મ ને બાહર, સૂક્ષ્મ તે કોને કહીએ ? હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, બાળ્યા બળે નહિ, તે આખા લોકમાં ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ, તેને સૂક્ષ્મ કહીએ

હવે બાહર પાણીના નામ કહે છે-પહેલે બોલે વરસાદ ને કરાના પાણી, ૨ ઝાડળ ને ધૂમરના પાણી, ૩ ફૂવા, નદી ને તળાવના પાણી,

૪ દક્ષિણ ને ઋષભના પાણી, ૫ અગ્રા આટા પાણી ૬ મીઠાં મેળા પાણી-એ આદિ લઈને ઘણી જાતનાં પાણી છે તેના એક બિંદુમાં અસખ્યાતા હવ શ્રી લગવતે કહ્યા છે તેમાંથી એકેકો હવ નીકળીને સરસવના ઘણા જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનનો જળુદીપ છે તેમાં સમાય નહિ. તેના કુળ સાત લાખ કોડ છે તેનું આઉણ જગન્ય અતર્ફુર્તનું ઉત્કૃષ્ટ સાત હજાર વર્ષનું તેની કયા પાણીએ તો મોક્ષના જનતા મુખ પામીએ.

(૩) વેડકાય તે અગ્નિ-તેના બે લોક-સૂક્ષ્મ ને બાહર સૂક્ષ્મ તે કોને કહીએ ? હવયા હવયા નહિ, માર્યા મરે નહિ બાળ્યા બળે નહિ, તે બાળ્યા લોકમાં ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ, તેને સૂક્ષ્મ કહીએ.

હવે બાહર અગ્નિનાં નામ કહે છે-૧ પહેલે બોલે જૂલા ને જાડીની અગ્નિ, ૨ પૂમાડી ને તાપણીની અગ્નિ, ૩ વાકમક ને વોળણીની અગ્નિ, ૪ રીવા ને ઉમાણની અગ્નિ, ૫ ધગધગતાં લોકા ને અરણીની અગ્નિ, ૬ ઘાવતળાની અગ્નિ ૭ નીલાણની અગ્નિ, એ આદિ લઈને ઘણી જાતની અગ્નિ છે તેના એક તણખામાં અસખ્યાતા હવ શ્રી લગવતે કહ્યા છે. તેમાંથી એકેકો હવ નીકળીને અસખ્યાતા હવ જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનનો જળુદીપ છે તેમાં સમાય નહિ. તેનાં કુળ ત્રણ લાખ કોડ છે તેનું આઉણ જગન્ય અતર્ફુર્તનું ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ જોડાચત્રિનું તેની કયા પાણીએ તો મોક્ષનાં જનતા મુખ પામીએ.

(૪) વાઉકાય તે વાયશ-તેના બે લોક-સૂક્ષ્મ ને બાહર, સૂક્ષ્મ તે કોને કહીએ ? હવયા હવયા નહિ, માર્યા મરે નહિ બાળ્યા બળે નહિ, તે બાળ્યા લોકમાં ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ, તેને સૂક્ષ્મ કહીએ.

હવે બાહર વાયશનાં નામ કહે છે-૧ પહેલે બોલે ઉત્તમણે ને અધમણે વા, ૨ ઉત્તર ને દક્ષિણે વા, ૩ ઉચ્ચ નીચે ને તિર્થો વા, ૪ વટોળીએ ને મગીએ વા, ૫ શુભ વા ને સુધ વા એ આદિ લઈને ઘણી જાતનાં વાયશ થય છે તે વાયશ શા કહી હવણ છે ૧-ઉવાટે મોટે ભોલવાથી ૨ ગાપક નાંખવાથી, ૩ સૂપટે સોવાથી ૪ ગાગવાથી, ૫ કાંતવાથી, ૬ વિજવાથી ૭ તાલોટા જમદવાથી ૮ વિઝે વિઝવાથી,

૯ હીંચોળે હીંચવાથી, એ આદિ લઈને ઘણી જાતનાં શસ્ત્રે કરી હથાણ છે. એકવાર ઉઘાડે મોઢે બોલવાથી વાયરાના અસંખ્યાતા જીવ હથાણ છે, તેમથી એકેકો જીવ નીકળીને વડના બીજ જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનનો જ બુદ્ધીપ છે તેમા સમાય નહિ તેના કુળ સાત લાખ કોડ છે તેનુ આઉપુ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તનુ, ઉત્કૃષ્ટુ ત્રણ હજાર વર્ષનુ. તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષના અનંતા સુખ પામીએ

(૫) વનસ્પતિકાયના બે ભેદ-સૂક્ષ્મ ને બાહર. સૂક્ષ્મ તે કેને કહીએ ? હુણ્યા હથાણ નહિ, માર્યા મરે નહિ, બાળ્યા બળે નહિ, તે આખા લોકમા ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ તેને સૂક્ષ્મ કહીએ.

હવે બાહર વનસ્પતિના બે ભેદ-પ્રત્યેક ને સાધારણ. પ્રત્યેક કેને કહીએ ? શરીરે શરીરે એકેકો જીવ હોય તેને પ્રત્યેક કહીએ અને એક શરીરે અનંતા જીવ હોય તેને સાધારણ કહીએ. હવે પ્રત્યેકનાં નામ કહે છે-૧ પહેલે બોલે વૃક્ષ ને વેલાની જાત, ૨ રીગણી તળસી ને શુભમની જાત, ૩ ચેરડા આકડા ધતુરાની જાત, ૪ દાડમ સેલડી ને કેળાની જાત, ૫ ઘો કેવડો દાલડો ને તરણાની જાત, ૬ ફૂલ કમળ ને નાગરવેલની જાત, ૭ બોરડી કેરડો ને કસેલાની જાત, ૮ જુવાર, બાજરો, મઠ, મકાઈની જાત ૯ તાદળજો, સુવા, મોઘરી, વાલોર ફળીનો જાત, એ આદિ લઈને ઘણી જાતની પ્રત્યેક વનસ્પતિ છે તેમા ભગવાને ત્રણ પ્રકારના જીવ કહ્યા છે. સંખ્યાતા અસંખ્યાતા અને અનંતા તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષના અનંતા સુખ પામીએ

હવે સાધારણ વનસ્પતિના નામ કહે છે-૧ પહેલે બોલે લીલકુળ સેવાળની જાત, ૨ ગાજર ને મૂળાની જાત, ૩ ડુંગળી ને લસણની જાત, ૪ આદુ ને ગરમરતી જાત, ૫ રતાળુ ને પીડાળુની જાત, ૬ કટાલો થોર, ખરસાણી, કુંવાર ને શેલરાની જાત, ૭ મોથ ને લુણીની જાત, ૮ ઉગતા અકુરા અને કુણી કાકડીની જાત એ આદિ લઈને ઘણો જાતની સાધારણ વનસ્પતિ છે એક કદમૂળના કકડામાં શ્રી ભગવતે અનંતા જીવ કહ્યા છે તેના કુળ અઠાવીસ લાખ કોડ છે પ્રત્યેક વનસ્પતિનુ અઉપુ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તનુ, ઉત્કૃષ્ટુ દશ હજાર વર્ષનુ અને સાધારણનુ જ ઉ અંતર્મુહૂર્તનુ તેનો દયા પાળીએ તો મોક્ષના અનંતા સુખ પામીએ

(૬) ત્રમકાય તેના ચાર ભેદ-૧ બેઘદ્રિય. ૨ તેઘદ્રિય, ૩ ચૌરિ-દ્રિય, ૪ પચેદ્રિય

(૧) બે ઇન્દ્રિયના બે લેહ-અપર્માપ્તા અને પર્માપ્તા બે ઇન્દ્રિય તે કોને કહીએ ? જેને કાયા અને જીમ હોય તેને બે ઇન્દ્રિય કહીએ તેના નામ કહે છે-૧ જ્યોત્, ૨ શ્રીકા ૩ પેશા ૪ કરમીઆ, ૫ સરમીયા, ૬ માનજુમુક, ૭ અણુસીયા ૮ વાતરા ૯ શબ્દ, ૧૦ છીપ, ૧૧ કોઈ, ૧૨ ઇયળ એ આદિ લઈને ઘણી જીવતા બે ઇન્દ્રિય હવે છે તેના કુળ સાત લાખ કોડ છે, તેનું આઠેયુ જયન્ય અવમુહુર્તનું ઉત્કૃષ્ટ બાર જનનું તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષના જનતા સુખ પામીએ.

(૨) તે ઇન્દ્રિયના બે લેહ-અપર્માપ્તા અને પર્માપ્તા તે ઇન્દ્રિય તે કોને કહીએ ? જેને કાયા મુખ અને નાસિકા હોય તેને તે ઇન્દ્રિય કહીએ, તેના નામ કહે છે-૧ જૂ ૨ લીખ ૩ વાચક, ૪ મંકક, ૫ શ્રી ૬ કચવા, ૭ માલકા, ૮ ખનેકાં, ૯ જુવા, ૧૦ ઇતલી ૧૧ ગીચેકા, ૧૨ મીમેલ ૧૩ બધેયાં, ૧૪ કાનખજુક, ૧૫ મકોચ ૧૬ ઉલકા ૧૭ શબ્દ એ આદિ લઈને ઘણી જીવતા તે ઇન્દ્રિય હવે છે તેના કુળ આઠ લાખ કોડ છે આઠેયુ જયન્ય અવમુહુર્તનું ઉત્કૃષ્ટ કોચલુ પચાસ દિવસનું તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષના જનતા સુખ પામીએ.

(૩) ત્રીશંદ્રિયના બે લેહ-અપર્માપ્તા અને પર્માપ્તા ત્રીશંદ્રિય તે કોને કહીએ ? જેને કાયા મુખ, નાસિકા અને જાળ હોય તેને ત્રીશંદ્રિય કહીએ તેના નામ કહે છે-૧ માળી, ૨ મસલ, ૩ કંચ, ૪ મમ્મર ૫ ભારા ૬ લીક ૭ પવગ ૮ કરોળીઆ ૯ કસારી, ૧૦ ખડમંકલી ૧૧ મુદિયાં, ૧૨ લીલી, ૧૩ બગા, ૧૪ કુદા એ આદિ લઈને ઘણી જીવતા ત્રીશંદ્રિય હવે છે તેના કુળ નવ લાખ કોડ છે, તેનું આઠેયુ જયન્ય અવમુહુર્તનું ઉત્કૃષ્ટ ૭ માસનું તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષના જનતા સુખ પામીએ.

(૪) પચ્ચંદ્રિયના બે લેહ-અપર્માપ્તા અને પર્માપ્તા, પચ્ચંદ્રિય તે કોને કહીએ ? જેને કાયા, મુખ નાસિકા જાળ અને કાન એ પાંચ ઇન્દ્રિય હોય તેને પચ્ચંદ્રિય કહીએ પચ્ચંદ્રિયની ચાર જાત ૧ નાવકી ૨ તિર્થંચ, ૩ મનુષ્ય અને ૪ દેવતા.

તેમા ૧૪ લેહ નાવકીના, ૪૮ લેહ તિર્થંચના, ૪૦૩ લેહ મનુષ્યના અને ૧૬૮ લેહ દેવતાના, કુલ મળી ૫૬૩ લેહ થયા.

દેવતાના ચાર લેદ-૧ ભવનપતિ, ૨ વાણવ્યતર, ૩ જ્યોતિષી, ૪ વૈમાનિક મનુષ્યના ચાર લેદ-૧ પંદર કર્મભૂમિના મનુષ્ય, ૨ ત્રીસ અકર્મ-ભૂમિના મનુષ્ય ૩ છાપત અતરદ્રીપના મનુષ્ય, ૪ ચૌદ સ્થાનકનાં સમૂર્ધિમ મનુષ્ય નારકી ને દેવતાની સ્થિતિ જઘન્ય દશ હજાર વર્ષની ઉત્કૃષ્ટી તેત્રીથ સાગરોપમની, તિર્યચ ને મનુષ્યની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુદૂર્તની ઉત્કૃષ્ટી ત્રણ પદ્યની તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનતા સુખ પામીએ

ઇતિશ્રી છ કાવના ખોલ સમાપ્ત.

અથ શ્રી નવ તત્ત્વ

વિવેકી સમદષ્ટિ જીવોએ નવ પદાર્થ જેવા છે તેવા તથા રૂપ બુદ્ધિ પ્રમાણે શુરુ આમ્નાયથી ધારવા તે નવ તત્ત્વના નામ કહે છે

૧ જીવતત્ત્વ, ૨. અજીવતત્ત્વ, ૩ પુણ્યતત્ત્વ, ૪ પાપતત્ત્વ, ૫ આશ્રવતત્ત્વ, ૬ સવરતત્ત્વ, ૭ નિર્જરાતત્ત્વ, ૮ બધતત્ત્વ, ૯ મોક્ષતત્ત્વ

વ્યવહારનયે કરી જે શુભાશુભ કર્મોના કર્તા, હર્તા તથા ભોકતા છે અને નિશ્ચય નયે કરી જ્ઞાન, દર્શન તથા ચારિત્રરૂપ નિજશુભોનો જ કર્તા તથા ભોકતા છે અથવા દુઃખ સુખ જ્ઞાનોપયોગ લક્ષણવંત ચેતના સહિત હોય તથા પ્રાણ ધારણ કરે તેને પ્રથમ જીવતત્ત્વ કહીએ, તેથી વિપરીત જે ચેતનારહિત, જડસ્વભાવવાળો હોય તેને બીજું અજીવતત્ત્વ કહીએ, જેણે કરી શુભ કર્મના પુણ્યનો સચય થવાથી સુખનો અનુભવ થાય છે તેને ત્રીજું પુણ્યતત્ત્વ કહીએ, તેથી વિપરીત જેણે કરી અશુભ કર્મના પાપનો સચય થવાથી દુઃખનો અનુભવ થાય છે તેને ચોથું પાપતત્ત્વ કહીએ, જેણે કરી નવા કર્મ બધાય છે શુભાશુભ કર્મોપાદાન હેતુ હિસાદિક તેને પાંચમું આશ્રવતત્ત્વ કહીએ, જેણે કરી આવતા કર્મ રોકાય અર્થાત્ પાપ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ તેણે કરી જે આશ્રવ રોધ કરવો તેને છઠું સવરતત્ત્વ કહીએ જેણે કરી આત્મપ્રદેશમાથી દેશચક્રી કર્મ જુદાં થાય છે. અથવા પૂર્વે કરેલાં કર્મો જે ક્ષય થાય છે એટલે તપ પ્રમુખે કરી કર્મનું પચાવવું થાય છે તેને સાતમું

નિર્જાતત્ત્વ કહીએ જે નવાં કર્મોનું શરૂ કરીને તેની સાથે જીવનું બંધન થવું ક્ષીર નીરની પેઠે મળી જવું તેને બાકસુ બંધતત્ત્વ કહીએ; અને જે આત્મપ્રેરણાથી સર્વથા કર્મોના કાય થયે તેને નવસુ મોક્ષતત્ત્વ કહીએ. જે નવ તત્ત્વરૂપ વસ્તુનું યથાસ્થિત સ્વરૂપ જે પ્રમાણે સિદ્ધાંતોને વિષે કહ્યું છે તેમજ સમ્યક્દષ્ટિ જીવોને જે નવતત્ત્વ તે “સ” પરિણામો કરી બાણુવા યોગ છે અને કેટલાંકે પ્રત્યાખ્યાન પરિણામો કરી છાકવા યોગ્ય છે.

જે નવતત્ત્વ મહેલો જીવ અને અજીવ જે બે તત્ત્વ માત્ર બાણુવા યોગ્ય છે. પુરુષ, સવર, નિર્જા અને મોક્ષ જે ચાર તત્ત્વ શરૂ કરવા યોગ્ય છે; પરંતુ કર્મોનું પુરુષતત્ત્વ બ્યવહારનયે કરી માવકને શરૂ કરવું યોગ્ય છે અને નિર્જાનયે ત્યાગ કરવું જે યોગ્ય છે, તેમજ મુનિને ઉત્સર્ગે ત્યાગ કરવું યોગ્ય છે અને અપવાદે શરૂ કરવું યોગ્ય છે તથા પાપ, આશ્રવ અને બંધ જે ત્રણ તત્ત્વ તે સર્વથા સર્વને ત્યાગ કરવા યોગ્ય જ છે.

જે નવતત્ત્વનાં નામ કહ્યાં અન્યથા સંપ્રેપથી તે જીવ અજીવ જે બે તત્ત્વ જ શ્રીકાશ્યપમાહે કહ્યાં છે. કેમકે જીવને પુરુષ તથા પાપનો સંભવ છે તથા કર્મનો બંધ પણ તાદ્યાત્મિક છે અને કર્મ જે છે તે પુરુષ પરિણામ છે અને પુરુષ તે અજીવ છે તથા આશ્રવ જે છે તે પણ મિત્યા દર્શનાદિરૂપ ઉપાધિએ કરી જીવનો મલિન સ્વભાવ છે જે પણ આત્માના પ્રેરણા અને પુરુષ વિના બીજે કેમ નથી તથા સવર જે છે તે પણ આશ્રવ નિરોધ લક્ષણ દેશ સવ લેક આત્માનો નિવૃત્તિરૂપ સ્વભાવ પરિણામ ગુનાદ્યમક છે તથા નિર્જા જે છે તે પણ જીવ અને કર્મને પુષક ઉપભવવાને કારણે હિંમિ મંથન ન્યાયે કરી કર્મોના પરિણામ છે તથા સવ શક્તિએ કરી સકલ કર્મ દુષ્ટોના ક્ષય નવનીતમત દગ્ધ લલ નિર્ગળ મૃત પ્રગટરૂપ દ્રવ્યતે ચિદાનંદમય આત્માનું પ્રગટ થવું તે મોક્ષ તત્ત્વ છે તે માટે જીવ અને અજીવ જે બે તત્ત્વ જ કહીએ તથા અન્યત્ર મતાવરે સાત તત્ત્વ પણ છે કેમકે પુરુષ અને પાપ જે બે તત્ત્વનો અતર્ભાવ બંધતત્ત્વમહિ જ થાય છે કારણ જે શુભ પ્રકૃતિકમ બંધ તે પુરુષ અને અશુભ પ્રકૃતિકમ બંધ તે પાપતત્ત્વ છે માટે પુરુષ પાપ રહિત સાત તત્ત્વ કહીએ તેમ જ વળી પાંચ તત્ત્વ પણ કહ્યાં છે. ઇત્યાદિક ધર્મો વિસ્તાર વિરોધાવરૂપ તથા વરણ્ય અને લોક પ્રમથાદિ પ્રથા મહી બાણુવા.

નવ તત્ત્વના રૂપી અરૂપી ભેદોની સંખ્યાનો તથા હેય જોયાદિનો યંત્ર નીચે પ્રમાણે :-

અ ક	નામ	રૂપી ભેદ	અરૂપી ભેદ	હેય જોયાદિ
૧	જીવ	૧૪	સિદ્ધ	જોય
૨	અજીવ	૪	૧૦	જોય
૩	પુણ્ય	૪૨	૦	ઉપાદેય, હેય
૪	પાપ	૮૨	૦	હેય
૫	આસ્રવ	૪૨	૦	હેય
૬	સંતર	૦	૫૭	ઉપાદેય
૭	નિર્જરા	૦	૧૨	ઉપાદેય
૮	બંધ	૪	૦	હેય
૯	મોક્ષ	૦	૯	ઉપાદેય

૧. જીવ તત્ત્વ

જૈતન્ય લક્ષણ,* સદા સઉપયોગી, અસંખ્યાત પ્રદેશી, સુખ દુઃખનો જાણ, સુખ દુઃખનો વેદક, અરૂપી હાય તેને જીવ તત્ત્વ કહીએ.

જીવના ભેદો વિસ્તારથી કહે છે.

જીવનો એક ભેદ છે, સકળ જીવોનું જૈતન્ય લક્ષણ એક જ પ્રકારે છે તે માટે સગ્રહનયે કરીને એક ભેદે જીવ કહીએ, બે પ્રકારે પણ જીવ કહીએ. ૧ ત્રસ ને ૨ સ્થાવર તથા ૧ સિદ્ધ અને ૨ સસારી, ત્રણ પ્રકારે જીવ.

* જેમ ગોળનો શુષ્ક મીઠાશ તેમ જીવનો શુષ્ક જૈતન્ય. જેમ ગોળ અને મીઠાશ એક તેમ જીવ અને જૈતન્ય એક.

૧ સ્ત્રી વેદ, ૨ પુરુષ વેદ ને ૩ નપુસક વેદ તથા ૧ ભવ સિદ્ધિયા ૨ અભવ સિદ્ધિયા, ૩ નોભવ સિદ્ધિયા, નો અભવ સિદ્ધિયા, આર પ્રકારે છવ ૧ નારકી ૨ તિર્થંચ, ૩ મનુષ્ય ને, ૪ દેવતા તથા ૧ સમુદયની, ૧ અસમુદયની, ૩ અવધિકારીનો ૪ કેવળદશની પાંચ પ્રકારે છવ ૧ એકેદ્રિય ૨ બેદ્રિય, ૩ તેદ્રિય ૪ ચૌરેદ્રિય, ૫ પચ્ચેદ્રિય તથા ૧ સંજોગી ૨ મન જોગી ૩ વચન જોગી, ૪ કાય જોગી, ૫ અજોગી છ, પ્રકારે છવ, ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય ૩ તેદ્રિકાય, ૪ વાઉકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય, તથા ૧ સકપાયી ૨ કોષ કપાયી, ૩ માન કપાયી, ૪ માયા કપાયી, ૫ લોભ કપાયી, ૬ અકપાયી, સાત પ્રકારે છવ ૧ નારકી, ૨ તિર્થંચ, ૩ તિર્થંચણી ૪ મનુષ્ય ૫ મનુષ્યણી, ૬ દેવતા, ૭ દેવી આઠ પ્રકારે છવ, ૧ સદેશી ૨ કૃષ્ણદેશી, ૩ નીલદેશી, ૪ કાપેતલેશી, ૫ તેજુદેશી, ૬ પદ્મદેશી, ૭ શુકલદેશી, ૮ અલેશી, નવ પ્રકારે છવ, ૧ પૃથ્વી ૨ અપ ૩ તેદ્રી ૪ વાઉ ૫ વનસ્પતિ ૬ બેદ્રિય, ૭ તેદ્રિય, ૮ ચૌરેદ્રિય, ૯ પચ્ચેદ્રિય, દશ લેહે છવ, ૧ એકેદ્રિય, ૨ બેદ્રિય, ૩ તેદ્રિય, ૪ ચૌરેદ્રિય, ૫ પચ્ચેદ્રિય એ પાંચના અપર્ણાપ્તિ અને પર્ણાપ્તિ મળી દશ થયા. અગ્યાર લેહે છવ ૧ એકેદ્રિય, ૨ બેદ્રિય ૩ તેદ્રિય ૪ ચૌરેદ્રિય ૫ નારકી ૬ તિર્થંચ, ૭ મનુષ્ય, ૮ ભવનપતિ ૯ વાલુચતર ૧ અયોતિપી, ૧૧ ભૈમાનિક બાર લેહે છવ, ૧ પૃથ્વી, ૨ અપ, ૩ તેદ્રી ૪ વાઉ ૫ વનસ્પતિ, ત્રસકાય એ છતાં અપર્ણાપ્તિ ને પર્ણાપ્તિ મળી બાર થયા તેર લેહે છવ ૧ કૃષ્ણદેશી, ૨ નીલદેશી, ૩ કાપેતલેશી ૪ તેજુદેશી, ૫ પદ્મદેશી ૬ શુકલદેશી, એ છતાં અપર્ણાપ્તિ ને પર્ણાપ્તિ મળી બાર ને એક અલેશી મળી કુલ તેર થયા.

જીવના ચૌદ લેહે કહે છે- ૧ સુક્રમ એકેદ્રિયનો અપર્ણાપ્તિ, ૨ સુક્રમ એકેદ્રિયનો પર્ણાપ્તિ, ૩ બાહર એકેદ્રિયનો અપર્ણાપ્તિ ૪ બાહર એકેદ્રિયનો પર્ણાપ્તિ ૫ બેદ્રિયનો અપર્ણાપ્તિ, ૬ બેદ્રિયનો પર્ણાપ્તિ, ૭ તેદ્રિયનો અપર્ણાપ્તિ, ૮ તેદ્રિયનો પર્ણાપ્તિ ૯ ચૌરેદ્રિયનો અપર્ણાપ્તિ, ૧ ચૌરેદ્રિયનો પર્ણાપ્તિ ૧૧ અસજી પચ્ચેદ્રિયનો અપર્ણાપ્તિ, ૧૨ અસજી પચ્ચેદ્રિયનો પર્ણાપ્તિ ૧૩ સજી પચ્ચેદ્રિયનો અપર્ણાપ્તિ, ૧૪ સજી પચ્ચેદ્રિયનો પર્ણાપ્તિ એ ચૌદ લેહે જીવના કહ્યા.

અવગાર વિસ્તાર નયે કરીને પાંચસે ત્રસક લેહે જીવના કહે છે-તેમાં ત્રણસે ને ત્રણ લેહે મનુષ્યતા, એકસે આકાણુ લેહે દેવતાતા, અઘાલીસ લેહે

તિર્યંગના, ચૌદ ભેદ નારકીના એમ ૫૬૩ ભેદ થયા

મનુષ્યના ૩૦૩ ભેદ કહે છે-૧૫ કર્મભૂમિનાં મનુષ્ય, ૩૦ અકર્મભૂમિનાં મનુષ્ય, ૫૬ અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય એમ ૧૦૧ થયા, તે ક્ષેત્રના ગણ જ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા એમ ૨૦૨ અને ૧૦૧ ક્ષેત્રના સમૂહિર્મ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા એ સર્વ મળી કુલ ૩૦૩ ભેદ મનુષ્યના થયા.

કર્મભૂમિ તે કોને કહીએ ?-૧ અસિ, ૨ મસી, ૩ કૃષિ, એ ત્રણ પ્રકારના વેપારે કરી જીવે તે. તે કર્મભૂમિના ક્ષેત્ર કેટલા અને ક્યાં છે તે કહે છે-ભરત, ૫ ઇરવત અને ૫ મહાવિદેહ એ ૧૫ તે એક લાખ જોજનનો જખૂદ્વીપ છે તેમાં ૧ ભરત, ૧ ઇરવત, ૧ મહાવિદેહ એ ત્રણ ક્ષેત્ર કર્મભૂમિના જખૂદ્વીપમા છે તેને ફરતો બે લાખ જોજનનો લવણ સમુદ્ર છે, તેને ફરતો ચાર લાખ જોજનનો ધાતકીખંડ દ્વીપ છે, તેમાં ૨ ભરત, ૨ ઇરવત મહાવિદેહ છે તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો કાળોદધિ સમુદ્ર છે, તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો અર્ધપુષ્કર દ્વીપ છે, તેમાં ૨ ભરત, ૨ ઇરવત, ૨ મહાવિદેહ છે એમ સઘળાં મળીને ૫૬૨ કર્મભૂમિના મનુષ્ય કહ્યાં.

હવે અકર્મભૂમિ તે કોને કહીએ ? ત્રણ કર્મરહિત દશ પ્રકારના કંપવૃક્ષે કરી જીવે તે કેટલાં અને ક્યાં છે, તે કહે છે ૫ હિમવય, ૫ હિરણ્યવય, ૫ હરિવાસ, ૫ રમ્યદ્રવાસ, ૫ દેવકુરૂ ૫ ઉત્તરકુરૂ એ ત્રીશ અકર્મભૂમિના નામ કહ્યા ૧, હિમવય, ૧ હિરણ્યવય, ૧ હરિવાસ, ૧ રમ્યદ્રવાસ, ૧ દેવકુરૂ, ૧ ઉત્તરકુરૂ, એ છ ક્ષેત્ર જખૂદ્વીપમા છે. ૨ હિમવય, ૨ હિરણ્યવય, ૨ હરિવાસ, ૨ રમ્યદ્રવાસ, ૨ દેવકુરૂ, ૨ ઉત્તરકુરૂ એ બાર ક્ષેત્ર ધાતકી ખંડમાં છે, ૨ હિમવય, ૨ હિરણ્યવય, ૨ હરિવાસ, ૨ રમ્યદ્રવાસ, ૨ દેવકુરૂ, ૨ ઉત્તરકુરૂ, એ બાર અર્ધપુષ્કર દ્વીપમા છે એ સઘળાં મળી કુલ ૩૦ અકર્મભૂમિના મનુષ્ય કહ્યા

છાપન ભેદ અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય કહે છે.

જખૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રની મર્યાદાનો કળણકાર ચૂલહિમવત નામે પર્વત છે તે સોના જેવો પીળો છે, સો જોજનનો ઊંચો છે, સો ગાઉનો ઊંડો છે, એક હજાર બાવન જોજન ને બાર કળાનો પહોળો છે, ચોવીશ હજાર નવસે બત્રીશ જોજનનો લાંબો છે, તેને પૂર્વ પશ્ચિમને છેડે બંને દાઢા નીકળી છે એકેકી દાઢા ચોરાસીસે ચોરાસીસે જોજનની ઝાંઝેરી લાંબી છે એકેકી દાઢા ઉપર સાત સાત અંતરદ્વીપ છે. તે અંતરદ્વીપ ક્યાં છે તે કહે છે

જગતીના ઠોટમઠી જ્યુસે જોજન લવણસમુદ્રમાં જઈએ તે વા પહેલાં અતરદ્રીપ આવે તે ૩૦ જોજનનો લાંબો પહેળો છે ત્યાં ચારસે જોજન જઈએ તે વારે બીજો અતરદ્રીપ આવે, તે ૪૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહેળો છે ત્યાંથી પાંચસે જોજન જઈએ તેવારે ત્રીજો અતરદ્રીપ આવે, તે ૫૦ જોજનનો લાંબો ને પહેળો છે ત્યાંથી છસે જોજન જઈએ તે વારે ચોથો અતરદ્રીપ આવે, તે ૬૦ જોજનનો લાંબો ને પહેળો છે ત્યાંથી સાતસ જોજન જઈએ તેવારે પાંચમો અતરદ્રીપ આવે, તે ૭૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહેળો છે ત્યાંથી આઠસે જોજન જઈએ તેવારે છઠ્ઠો અતરદ્રીપ આવે, તે ૮૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહેળો છે ત્યાંથી નવસે જોજન જઈએ તેવારે સાતમો અતરદ્રીપ આવે તે ૬૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહેળો છે એમ એકેક દાદા ઉપર સાત સાત અતરદ્રીપ આવે કુલ આરે દાદાના મળી ૨૮ અતરદ્રીપ બાધવા

આવી જ રીતે ઈશ્વર સેવની મર્માદાનો કસબુદાર શિખરી નામે પર્વત છે સુલહિમવત સરખો જ બાધવો. ત્યાં પણ ૨૮ અતરદ્રીપ છે એમ સદગા મળી કુલ ૫૬ અતરદ્રીપ બાધવા તેને અતરદ્રીપનાં મનુષ્ય શા માટે કહીએ? હેઠળ સમુદ્ર છે અને ઉપર-અધર દાદામાં દ્રીપીમાં રહેનારા છે માટે અતરદ્રીપનાં મનુષ્ય કહીએ સુખ આકાંક્ષા મિતિના જેવું

એકસો ને એક દેવતાં સમૃદ્ધિભ મનુષ્ય
ચોઠ સ્થાનકમાં ઊપજે છે તે કહે છે

૧ ઉચ્ચારેસુ કહેતાં વહીનીતમાં ઉપજે ૨ પાસવણેસુ કહેતાં લમુનીતમાં ઊપજે, ૩ ખેલેસુ કહેતાં જળખામાં ઊપજે, ૪ સિંધાલેસુ કહેતાં લીટમાં ઊપજે ૫ વતેસુ કહેતાં વસતમાં ઊપજે, ૬ પિતેસુ કહેતાં લીલા પીળા પિત્તમાં ઊપજે, ૭ પૂએસુ કહેતાં પડમાં ઊપજે, ૮ સોલિએસુ કહેતાં રૂધિરમાં ઊપજે ૯ સુકેસુ કહેતાં વીપમાં ઊપજે, ૧૦ સુકા પોગલ પરિચારેસુ વા કહેતાં લીલાં કિત્વા પુદ્ગલ સુકાવાં તે ફરી જીનાં થાય તેમાં ઊપજે ૧૧ વિત્રય દુષ્ક કહેવરેસુ કહેતાં મનુષ્યના કહેવરમાં ઊપજે, ૧૨ ઇત્થીપુરિસ સન્નેએસુ કહેતાં સ્ત્રી પુરુષના સન્નેમાં ઊપજે, ૧૩ નમનનિદમણેસુ કહેતાં નમરની ખાળમાં ઊપજે, ૧૪ સનેસુ ચેવ અમુપ કહેસુ

વા કહેતાં સર્વ મનુષ્ય સંગ્રાહી અશુચિ સ્થાનકોમાં બિપત્તે; એ ચૌદ સ્થાનકના નામ કહ્યા અને ૧૦૧ ક્ષેત્રના સમૂચ્છિમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા. એ સર્વે મળી કુલ ૩૦૩ ભેદ મનુષ્યના કહ્યા

૧૯૮ ભેદ દેવતાના કહે છે.

દશ ભવનપતિના નામ-૧ અસુરકુમાર, ૨ નાગકુમાર, ૩ સુવર્ણકુમાર, ૪ વિઙ્ગુકુમાર, ૫ અગ્નિકુમાર, ૬ દ્વીપકુમાર, ૭ ઉદધિકુમાર, ૮ કિશાકુમાર, ૯ પવનકુમાર, ૧૦ થણીતકુમાર

૫૬૨ પરમાધામીના નામ-૧ અંબ, ૨ અંબરિસ, ૩ સામ, ૪ સમલ, ૫ રૂદ્ર, ૬ વૈરૂદ્ર, ૭ કાળ, ૮ મહાકાળ, ૯ અસિપત્ર, ૧૦ ધનુષ્ય, ૧૧ કુભ, ૧૨ વાલુ, ૧૩ વેતરણી, ૧૪ ખરસ્વર, ૧૫ મહાઘોષ

સોળ વાણુબ્યંતરના નામ-૧ પિશાચ, ૨ ભૂત, ૩ જક્ષ, ૪ રાક્ષસ, ૫ કિન્નર, ૬ કિપુરુષ, ૭ મહોરગ, ૮ ગંધર્વ, ૯ આણુપન્ની, ૧૦ પાણુપન્ની, ૧૧ ઇંસીવાઈ, ૧૨ ભુકંવાઈ, ૧૩ કંદીય, ૧૪ મહાકંદીય, ૧૫ કોહંડ, ૧૬ પયંગદેવ.

દશ જુભકાના નામ- ૧ આણુજુભકા, ૨ પાણુજુભકા, ૩ લયણુજુભકા, ૪ સયણુજુભકા, ૫ વત્યજુભકા, ૭ દ્રેળજુભકા, ૮ ખીયજુભકા, ૯ વિઙ્ગુજુભકા, ૧૦ અવિયતજુભકા

દશ જ્યોતિષીનાં નામ- ૧ ચદ્રમા, ૨ સૂર્ય, ૩ ગ્રહ, ૪ નક્ષત્ર ૫ તારા, એ પાંચ ચળ તે અઢી દ્વીપમાં છે ને એ જ નામના ખીજ સ્થિર તે અઢી દ્વીપ બહાર છે એ મળી દશ

ત્રણ કિલ્લિષીનાં નામ-૧ ત્રણ પલીયા, ૨ ત્રણ સાગરીયા, ૩ તેર સાગરીયા

નવ લોકાતિકના નામ-૧ સારસ્વત, ૨ આદિત્ય, ૩ વિન્દિ, ૪ વરૂણ, ૫ ગર્હતોયા ૬ તોચિયા ૭ અવ્યાબાધા, ૮ અગિચ્ચા, ૯ રિંકા

ખાર દેવલોકના નામ-૧ સુધર્મા, ૨ ઇશાન, ૩ સનતકુમાર, ૪ માહેન્દ્ર, ૫ બ્રહ્મલોક, ૬ લતક, ૭ મહાશુક, ૮ સહસ્તાર, ૯ આણુત, ૧૦ પ્રાણુત; ૧૧ આરણુ, ૧૨ અચ્યુત

નવ ત્રૈવચક્રના નામ-૧ શરે ૨ સુભરે, ૩ સુભરે, ૪ સુભરે, ૫ મિથિ સરે, ૬ સુર સરે, ૭ આમરે, ૮ સુપરિપુરે, ૯ જયોપરે.

પાંચ અનુવર વિમાનનાં નામ-૧ વિજય, ૨ વિજયત, ૩ જયત, ૪ અપરાજિત, ૫ સર્વાયસિદ્ધ.

સઘળા મળી ૬૬ જાતના દેવતા અપર્યાપ્તા ને ૬૬ જાતના પર્યાપ્તા કુલ મળી ૧૩૮ લોક દેવતાના કલા.

૪૮ લોક તિર્થયાના કહે છે

૧ પૃથ્વી, ૨ પાણી. ૩ તેઈ, ૪ વાઈ એ ચાર સૂક્ષ્મ ને ચાર ભાદર એ આક્રા અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા મળી સોળ શાબ. વતસ્પતિના ત્રણ લોક-૧ સૂક્ષ્મ, ૨ પ્રત્યેક, ને ૩ સાધારણ એ ત્રણના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા મળી ૬ જાવા મળી ૨૨ એકેદ્રિના, ત્રણ વિક્ષેદ્રિના ૧ વેષ્ટદ્રિય, ૨ તેષ્ટદ્રિય ૩ ચૌરિદ્રિય એ ત્રણના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા એ ૭ મળી ૨૮ યવા.

૧ જળચર, ૨ જળચર ૩ ઉરપર, ૪ ભુજપર, ૪ જેચર એ પાંચ સમુદ્ધિષ્ઠિ ને પાંચ ઝર્મજ એ મળી ૧૦ના અપર્યાપ્તા ને ૧૦ પર્યાપ્તા એ મળી ૨૦ કુલ મળી ૪૮ લોક તિર્થયાના કલા.

ચોદ લોક નારકીના કહે છે

સાત નરકનાં નામ-૧ ધમા ૨ વશા ૩ ચિદા, ૪ જાજા, ૫ રિક, ૬ મધા, ૭ માજનધ, એ સાતનાં નામ કલા. કહે તેનાં વોત કહે છે-૧ રત્નપ્રભા, ૨ શર્કરાપ્રભા, ૩ વાણપ્રભા, ૪ પદપ્રભા ૫ પૂમ પ્રભા, ૬ તમસપ્રભા, ૭ તમસ્તમસપ્રભા એ સાતના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા મળી ચોદ લોક નારકીના કલા.

નારકીનો વિસ્તાર કહે છે

૧ પહેલી નરકનો પિડ એક લાખ એ સીકલર લેજનનો છે, તેમાંથી એક હલાર લેજન ૬૭ નીચે મુઝીએ ને એક હલાર લેજન ૬૭ ઉપર મુઝીએ તે વચ્ચે એક લાખ અઠ્યોતેર હલાર લેજનની પોલાણ

છે તે પોલાણમાં ૧૩ પાથડા છે ને બાર આંતરાં છે તે મધ્યે ત્રીસ લાખ નરકાવાસા છે. અસંખ્યાતી નારકીને ઊપજવાની કુલીઓ છે ને અસંખ્યાતા નારકી છે તેની નીચે ચાર બોલ છે. (૧) ૨૦૦૦૦ જોજનનો ધનોદધિ છે. (૨) અસંખ્યાતા જોજનનો ધનવા છે (૩) અસંખ્યાતા જોજનનો તનવા છે. (૪) અસંખ્યાતા જોજનનો આકાશ છે એ ચાર બોલ થયા. તેની નીચે બીજી નરક છે.

બીજી નરકનો પિંડ-એક લાખ બત્રીશ હજાર જોજનનો છે તેમાંથી એક હજાર જોજન હળ ઉપર મૂકીએ ને એક હજાર જોજન હળ નીચે મૂકીએ તે વચ્ચે એકલાખ ત્રીશ હજાર જોજનની પોલાણ છે તે પોલાણમાં ૧૧ પાથડા ને ૧૦ આંતરાં છે; તે મધ્યે પચીશ લાખ નરકાવાસા છે. અસંખ્યાતી નારકીને ઊપજવાની કુલીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે તે નીચે પહેલી નરકમાં કહ્યા તે જ ચાર બોલ છે, તેની નીચે ત્રીજી નરક છે.

ત્રીજી નરકનો પિંડ-એક લાખ અઠ્ઠાવીશ હજાર જોજનનો છે તેમાંથી એક હજાર જોજન હળ ઉપર મૂકીએ ને એક હજાર જોજન હળ નીચે મૂકીએ તે વચ્ચે એક લાખ છવીશ હજાર જોજનની પોલાણ છે તે પોલાણમાં ૯ પાથડા છે ને ૮ આંતરાં છે તે મધ્યે પંદર લાખ નરકાવાસા છે, નારકીને ઊપજવાની અસંખ્યાતી કુલીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે તે નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે, તેની નીચે ચોથી નરક છે

ચોથી નરકનો પિંડ-એક લાખ વીશ હજાર જોજનનો છે તેમાંથી એક હજાર જોજન હળ ઉપર મૂકીએ ને એક હજાર જોજન હળ નીચે મૂકીએ તે વચ્ચે એક લાખ અઠાર હજાર જોજનની પોલાણ છે તે પોલાણમાં ૭ પાથડા છે ને ૬ આંતરાં છે તે મધ્યે દશ લાખ નરકાવાસા છે, તે નારકીને ઊપજવાની અસંખ્યાતી કુલીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે તે નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે તેની નીચે પાંચમી નરક છે

પાંચમી નરકનો પિંડ-એક લાખ અઠાર હજાર જોજનનો છે, તેમાંથી એક હજાર જોજન હળ ઉપર મૂકીએ ને એક હજાર જોજન હળ નીચે મૂકીએ તે વચ્ચે એક લાખ સોળ હજાર જોજનની પોલાણ છે તે પોલાણમાં ૫ પાથડા છે ને ૪ આંતરાં છે તેમાં ત્રણ લાખ નરકાવાસા છે. અસંખ્યાતી કુલીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે તેની નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે તેની નીચે છઠ્ઠી નરક છે.

છઠી નરકનો પિઠ—એક લાખ સોળ હજાર ભોજનનો છે તેમાંની એક હજાર ભોજન ફળ ઉપર મૂકીએ ને એક હજાર ભોજન ફળ નીચે મૂકીએ તે વચ્ચે એક લાખ બૌદ્ધ હજાર ભોજનની પોલાણુ છે તે પોલાણુમાં ૪ પાથકા છે ને ૨ અંતરા છે તેમાં એક લાખમાં પાચ બોધ નરકવાસી છે. અસખ્યાતી કુલીઓ છે અને અસખ્યાતા નાશકી છે, તે નીચે ઉપર કહેલા વ્યાર બોલ છે તેની નીચે સાતમી નરક છે.

સાતમી નરકનો પિઠ—એક લાખ આઠ હજાર ભોજનનો છે. તેમાંથી સાડી બાવન હજાર ભોજન ફળ ઉપર મૂકીએ ને સાડી બાવન હજાર ભોજન ફળ નીચે મૂકીએ તે વચ્ચે ત્રણ હજાર ભોજનની પોલાણુ છે તે પોલાણુમાં પાચ નરકવાસી છે. અસખ્યાતી કુલીઓ છે ને અસખ્યાતા નાશકી છે એ નીચે ઉપર કહેલા વ્યાર બોલ છે તેની નીચે અનતો બલોક છે એ નારકીનો વિસ્તાર સંપૂર્ણ થયો.

જીવનું લક્ષણ કહે છે

જ્ઞાન તે મતિજ્ઞાન, ક્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મન.પમવજ્ઞાન તથા કેવલજ્ઞાન એ પાચ જ્ઞાન, સમ્યક્ત્વ આશ્રયોને કહ્યાં છે એની સાથે મતિજ્ઞાન, ક્રુતજ્ઞાન તથા વિભગજ્ઞાન એ ત્રણ જ્ઞાન મિશ્રિત્વથી છે તે લેતાં જાકની સખ્યા થાય છે. એમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક જ્ઞાન જેમ કોય, વળી કશું ન તે અણુ, અણુ અવધિ તથા કેવલ, એ ચાર પ્રકારનાં કર્મનમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક કર્મન જેમાં કોય તથા ચારિત્ર તે આભાસિક, હેતોપસ્થાપનીય, પરિકાર વિશુદ્ધ, સુક્રમસ પરાય, સમાખ્યાત, દેશવિરતિ તથા અવિરતિ, એ સાત પ્રકારનાં દ્વિસદિકે અશુભ પરિણામથી નિવૃત્તિ તથા અવહારથી ક્રિયાનિરોધક્ય ચારિત્રમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક ચારિત્ર કોય તથા તપ એ પ્રકારનું કહ્યું છે એક દ્રવ્યથી, એના બાર લોક છે. તેના નામ નિર્જરા વત્ત્વમાં કહેવાયો. ઇચ્છાનિરોધક્ય સ્વચ્છી, એમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક તપ જેમાં કોય, તેમજ કષણ તથા લબ્ધિક્ય અથવા બળપસકમ્ય એ બે પ્રકારના નીર્મમાંનું ગમે તે એક અથવા વધારે જેમાં કોય તથા ઉપયોગ તે યજ્ઞ જ્ઞાન તથા ચાર કર્મન એ બાર પ્રકારના સકાર તથા નિરાકારક્ય ઉપયોગમાંનો ગમે તે એક અથવા વધારે ઉપયોગ જેમાં કોય, તેને સસારી અથવા સિદ્ધ જીવ કહીએ એ કૃષ્ણ, જીવ વિના બીજા પ્રકારમાં કોય નહિ, એ પ્રકારે જીવનું લક્ષણ બાણુવ ઇતિ જીવતત્ત્વ.

૨ અભ્રવતત્ત્વ.

જડ લક્ષણ ચૈતન્ય રહિત તેને અભ્રવતત્ત્વ કહીએ

હવે અભ્રવતત્ત્વના ચૌદ લેહ કહે છે ૧ ધર્માસ્તિકાયનો સ્કંધ, ૨ દેશ, ૩ પ્રદેશ, ૪ અધર્માસ્તિકાયનો સ્કંધ, ૫ દેશ, ૬ પ્રદેશ, ૭ આકાશાસ્તિકાયનો સ્કંધ, ૮ દેશ, ૯ પ્રદેશ, ૧૦ અદ્વાસમયકાળ, એ દશ લેહ અરૂપી અભ્રવના કહ્યા. રૂપી અભ્રવના ચાર લેહ કહે છે ૧૧ પુદ્ગલાસ્તિકાયનો સ્કંધ, ૧૨ દેશ, ૧૩ પ્રદેશ ૧૪ પરમાણુપુદ્ગલ એ મળી ૧૪ લેહ કહ્યા *

*સ્કંધ, દેશ, પ્રદેશની સમજણ.

પ્રદેશના સમૂહને અસ્તિકાય કહે છે ધર્માસ્તિકાય અને અધર્માસ્તિકાય લોકવ્યાપક અને આકાશાસ્તિકાય લોકલોક વ્યાપક છે એ ત્રણે સંપૂર્ણ દ્રવ્યોને સ્કંધ કહેવાય છે તેથી કામક આછો હોય અથવા સંકળ પ્રદેશાનુગત સામાન્ય પરિણામની પેરે અવયવ ધર્માસ્તિકાય આદિના જે બુદ્ધિ પરિકલ્પનાદિ પ્રકૃષ્ટ દેશ અને અતિ નિર્વિભાજ્ય અવિભાજ્ય હોય તે પ્રદેશ કહેવાય છે અખંડ દ્રવ્યરૂપ આખા પદાર્થને અથવા અનતાદિ પરમાણુના મળેલા સમૂહને સ્કંધ કહે છે સ્કંધનો કેટલોએક ભાગ જેનો સ્કંધની સાથે સળધ હોય તેને દેશ કહે છે જેનો સ્કંધની સાથે નિર્વિભાજ્ય કલ્પના કરી છતાં સ્કંધની સાથે અભિન્ન સળધ હોય તેને પ્રદેશ કહે છે અને તે જ પ્રદેશ જો સ્કંધથી ભિન્ન થાય એવો નિર્વિભાજ્ય ભાગ એટલે જેના કેવળીની બુદ્ધિએ એક ભાગના બે ભાગ થઈ શકે નહિ તેને પરમાણુ કહે છે.

ચાર દ્રવ્યોની દૃષ્ટાંતથી સમજણ.

૧ જેમ માછલાને ગતિ કરતા પાણીનો આધાર અને પાગળાને લાકડીનો આધાર તેમ જીવ પુદ્ગળને ગતિ પરિણમ્યાને ધર્માસ્તિકાયનો આધાર ૨ જેમ ઉષ્ણકાળે તૃષાએ પીડિત પથોને વૃક્ષની છાયાનો આધાર તેમ સ્થિર પરિણમ્યા જીવ પુદ્ગળને અધર્માસ્તિકાયનો આધાર ૩ જેમ એરડામા એક દીવાની જ્યોતિના પરમાણુ સમાય છે અને હજાર દીવાની પ્રભા પણ સમાય અથવા લી તમા જીલો પેસે તેનું કારણ આકાશાસ્તિકાયની અવગાહના દાન શક્તિ છે ૪ જેમ કોઈક ખાળક જન્મ્યો હોય, તે બાલ્યા

અવહાર વિસ્તાર નયે કરી પદો લે

અણ્વતત્ત્વના કહે છે

(૧) ધર્માસ્તિકાય—દ્રવ્યથી એક ૨ ક્ષેત્રથી બાબા લોક પ્ર
૩ કાળ થઈ અનાદિ અનંત ૪ ભાવથી અવશે, અજ મે, અરસે, અ
અમૃતિ ૫ સુલ્લથી અલલસહામ ૬ અધર્માસ્તિકાય—દ્રવ્યથી
૭ ક્ષેત્રથી બાબા લોક પ્રમાણે ૮ કાળથી અનાદિ અનંત, ૯ ભાવ

વસ્થાવાળો થાય, પછી યુવાન થાય, પછી વૃદ્ધ થાય, એ કે છ
સકાય સરખો છે, પણ બાળ યુવાન તથા વૃદ્ધને કરનાર કાળ છે

પુદ્ગલદ્રવ્યનું ઔપાધિક લક્ષણ કહે છે

શબ્દ, અંશકાર તથા રત્ન પ્રમુખનો પ્રભા તથા અદ્રશ્ય પ્રમુ
ખોતિ તથા જાયા અને સૂર્ય પ્રમુખનો અભાવ, વર્ણ અંધ,
સ્પર્શ એવા શુદ્ધોવાળો હોય અને એ ચોક્કસલોકમાં બાધક, સખ
પ્રદેશી અસખ્યાત પ્રદેશી તથા અનંત પ્રદેશીનો પૂરણ ગણત સખ
વાન એવો અખંડ પુદ્ગલસ્તિકાયરૂપ સ્કંધ તે સ્કંધનો એક
અથવા કાંઈ પણ ન્યૂન ભાગરૂપ રેશ તથા એ કેવલીની બુદ્ધિએ
એક ભાવના એ ભાગ કાંઈ શકે નહિ, એવો અતિ સૂક્ષ્મ સ્કં
ધિનિર્વિભાજ્યરૂપ તે પ્રદેશ તેની જ બધારે સ્કં
ધિનિર્વિભાજ્યના થાય ત્યારે તે પરમાણુ કહેવાય છે એ પુદ્ગલોનું નિર્ણ
યણું લક્ષણ છે

કાળદ્રવ્યના લોક દર્શાવે છે

એક કોઈ સઠસઠ ભાગ સત્યાતેર હજાર, બસે અને સોલ
એટલી આવશિકા એક સુદૃઢ મા માય છે એનો ભાવાર્થ કહે છે—જાણ
એક દુનિયામાં અથવા એક બપોટી વગાડવામાં આ છુટું વજ્ર ફાટ
વખતે એક તત્ત્વથી બીજે તત્ત્વને બચ તથા કમગતના પાકાના સમ
યુવાન પુરુષ ભાલાવડે વીધતા એક પાંદડાથી બીજે પાકડે ભાકુ પડે
એટલા વખતમાં અસખ્યાતા સમય કાંઈ નાથ, એટલે વજ્ર અથવા
ફાડવાના અરસામાં સૂક્ષ્માત્ સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ ને કાળ હોય છે, ને

અવર્ણે અગ ધે, અરસે, અક્ષસે, અમૂર્તિ, ૧૦ ગુણુથકી સ્થિર રહાય, ૧૧ આકાશસ્તિકાય-દ્રવ્યથકી એક, ૧૨ ક્ષેત્રથકી લોકાલોક પ્રમાણે, ૧૩ કાળથકી અનાદિ અનંત, ૧૪ ભાવથકી અવર્ણે, અગ ધે, અરસે, અક્ષસે, અમૂર્તિ, ૧૫ ગુણુથકી અવગાહનાદાન, ૧૬ કાળ-દ્રવ્યથકી અનેક, ૧૭ ક્ષેત્રથકી અદીદ્રીપ પ્રમાણે, ૧૮ કાળયત્રી અનાદિ અનંત, ૧૯ ભાવથકી અવર્ણે, અગ ધે, અરસે, અક્ષમે, અમૂર્તિ, ૨૦ ગુણુથકી વર્તના લક્ષણુ, એ વીશ અને ઉપર જે અરૂપી અશ્વના દશ ભેદ કહ્યા તે મળી કુલ ૩૦ ભેદ અરૂપી અશ્વના જાણવા

વિભાગ થઇ શકે નહિ, જેનો ભૂત અને ભવિષ્ય વિષે વિચાર થાય નહિ, એટલે વસ્ત્ર અથવા પત્ર ફાડતા પ્રથમ વર્તમાનકાળરૂપ આત્મ સૂક્ષ્મ કાળનું ઉદ્ભવન થઇને તે કયારે ભૂતકાળ થયો ? કયો વર્તમાન કાળ છે ? અને કયો ભવિષ્યકાળ થવા યોગ્ય છે ? તેનું અનુમાન થઈ શકે નહિ તેને સર્વ લઘુકાળરૂપ સમય કહે છે એવા અસંખ્યાત સમયને આવલિકા કહે છે એવી યસેને છપ્પન આવલિકાનો એક ક્ષુદ્ધક ભવ હોય છે. એ કરતા બીજા કોઈ પણ નાના ભવની કલ્પના થઈ શકે નહિ એવા કાંઈક અધિક સત્તર ક્ષુદ્ધક ભવમાં એક શ્વાસોશ્વાસરૂપ પ્રાણની ઉત્પત્તિ હોય છે, એવા સાત પ્રાણોત્પત્તિ કાળને એક સ્તોક કહે છે એવા સાત સ્તોક સમયે એક ભવ હોય છે એવા સત્યોત્તર ભવે બે ઘડીરૂપ એક મુહૂર્ત હોય છે

ત્રીસ મુહૂર્તે એક અહોરાત્રરૂપ દિવસ થાય છે, પંદર અહોરાત્રિએ પખવાડીયુ થાય છે, બે પખવાડિયે એક મહિનો થાય છે, બાર મહિને એક વર્ષ થાય છે, તેમજ અસંખ્યાતા વર્ષે એક પદ્યોપમ થાય, તેવા દશ કોડાકોડી પદ્યોપમે ૧ સાગરોપમ થાય, તેવા કોડાકોડી સાગરોપમે ૧ ઉત્સર્પિણી અને બીજા દશ કોડાકોડી સાગરોપમે ૧ અવસર્પિણી થાય, એ બે મળી વીશ કોડાકોડી માગરોપમે એક કાળચક્ર થાય, એવા અનંત કાળ ચક્રે એક પુનઃપ્રલય પરાવર્તન થાય એ સર્વ મનુષ્ય લોકમા વ્યવહારથી કાળ જાણવો

પૂર્વોક્ત જે કાળના ભેદ કહ્યા, તેથી વળી બીજા પણ કાળના ભેદ ઘણા છે જેમ કે બે માસે એક ઋતુ થાય છે, ત્રણ ઋતુએ એક અયન, બે અયને એક વર્ષ, પાંચ વર્ષે એક યુગ, ચોરાશી લાખ વર્ષે એક પૂર્વાંગ, તે એક પૂર્વાંગને ચોરાશી લાખે ગુણતા એક પૂર્વ થાય છે

પરં સેદ્દ રૂપી અણ્વના કહે છે તેમ વર્ણ ૫-૧ કાળે, ૨ લીલે, ૩ સતે ૪ પીળે ૫ ધીળે, અકેકા વર્ણમાં વીચ વીચ બેઠાલે, તે ૨ ગંધ, ૫ રસ ૫ સંઠાણ, ૮ સ્પર્શ એ મળી વીચ ને પાંચેમાં ઘડને સો થયા.

બે ગંધ-૧ સૂરભિ ગંધ, ૨ દુરભિ ગંધ, અકેકા નખમાંથી ત્રેવીચ ત્રેવીચ લેદ લાલે ૫ વર્ણ ૫ રસ, ૫ સંઠાણ ૮ સ્પર્શ એ ત્રેવીચ, બન્નેમાં મળી છેતાલીચ લેદ બાણવા

પાંચ રસ-૧ તીખે, ૨ કડ્ડે, ૩ કસામેલે ૪ ખોટો, ૫ મીઠો અકેકા રસમાં વીચ વીચ લેદ લાલે ૫ વર્ણ ૨ ગંધ ૫ સંઠાણ, ૮ સ્પર્શ, એ મળી વીચ ને પાંચેમાં ઘડ સો થયા

પાંચ સંઠાણ-૧ પરિમળા સંઠાણ, ૨ વા સંઠાણ ૩ ત્રસ ૪ અકેરસ ૫ આયવ સંઠાણ એ પાંચ અકેકા સંઠાણમાં વીચ વીચ લેદ લાલે ૫ વર્ણ ૨ ગંધ, ૫ રસ ૮ સ્પર્શ એ મળી વીચ ને પાંચેમાં ઘડને સો થયા

આઠ સ્પર્શ-૧ ખરખર ૨ સુહાળે ૩ લારે ૪ હળવે, ૫ ઢાંચે ૬ ઉંચે ૭ ઘોપડે ૮ લૂપે એ આઠ અકેકા સ્પર્શમાં ત્રેવીચ ત્રેવીચ લેદ લાલે ૫ વર્ણ ૨ ગંધ, ૫ રસ ૫ સંઠાણ, ૬ સ્પર્શ એ ત્રેવીચ લેદ લાલે ખરખરમાં ખરખર ને સુહાળે બે વજવા એમ બન્ને સ્પર્શ વજવા એમ ત્રેવીચને આઠે શુદ્ધતા ૧૮૪ થયા એ મલે મળીને પરં સેદ્દ રૂપી અણ્વના દલાલ એમ સમજા મળીને કુલ ૫૬૦ લેદ અણ્વના બાણવા ઇતિ અણ્વવત્ત્વ

૩ પુષ્પતત્ત્વ

શુભ કમ્પણીએ કરી, શુભ કમના ઉદયે કરી જોતા ફળ આત્મને લોગવતા મીઠા લાગે તેને પુષ્પતત્ત્વ કહીએ

નવ લેદે પુષ્પ ઉપરાલે તે કહે છે ૧ આન્નપુ ને, ૨ પાણ્યપુ ને, ૩ લપણ્યપુ ને, ૪ સયણ્યપુ ને, ૫ વત્થપુ ને, ૬ મનપુ ને, ૭ વચનપુ ને, ૮ કામ્યપુ ને, ૯ અસ્કારપુ ને, એ નવ લેદ પુષ્પ ઉપરાલે તેના શુભ ફળ ૪૨ લેદ લોગવે તે કહે છે

૧ શ્યામક જાદિ ૨ શ્યામા પાદ પાટલા જાદિ ૩ વચ્ચ

૧ શાતાવેદનીય-મુખનો. અનુભવ કરાવે ૨ ઉચ્ચ ગોત્ર
 ૩ મનુષ્યાગતિ ૪ મનુષ્યાનુપૂર્વી-મનુષ્યની ગતિમા દોરી જનાર કર્મ
 ૫ દેવતાની ગતિ, ૬ દેવાનુપૂર્વી-દેવતાની ગતિમા દોરી જનાર
 કર્મ ૭ પથેદ્રિયની જાતિ ૮ ઔદારિક શરીર ઔદારિક શરીર
 યોગ્ય પુદ્ગલ ગ્રહણ કરીને તથા તેને શરીરપણે પચિનાવીને જીવ પોતાના
 પ્રદેશની સાથે મેળવે તે મનુષ્ય તિર્યચનુ શરીર ૯ વૈકિય શરીર-જે
 પ્રકારનું છે ૧ ઔપપાતિક તે દેવતા તથા નારકીને હોય ૨ લઘ્વિ
 પ્રાપ્તી તે તિર્યંગ તથા મનુષ્ય લઘ્વિવત્ હોય છે, ૧૦ આહારક
 શરીર-ચૌદપૂર્વધારી મુનિનાજી તીર્થકરની ઋદ્ધિ પ્રમુખ જોવાને અર્થે
 એક હાય પ્રમાણુ દેહુ કરે છે તે. ૧૧ હૈજસ શરીર-આહારનું પચન
 કરનાર તથા તેજુસેસ્યાનો હેતુ આ સર્વ સંસારી જીવને હોય છે. ૧૨
 કાર્મણુ શરીર-કર્મના પરમાણુ આત્મપ્રદેશની સાથે મળ્યા છે તે જ
 જાણુ આ શરીર પણ સંસારી સર્વ જીવને હોય છે ૧૩ ઔદારિકતાં
 અગ ઉપાંગ-ઉદારિક શરીરના સઘળા અવયવો પામવા ૧૪ વૈકિયતાં
 અગ ઉપાંગ-૧૫ આહારકતાં અગ ઉપાંગ-૧૬ વજન્કપલ-
 નારાયસઘયણુ-લોહાના જેવું ઘણું જ મજબૂત સઘયણુ ૧૭ સમ-
 ચક્રિસસઠાણુ-પલાઠી વાળી બેસતાં ચારે બાજુ સરખી આકૃતિ થાય
 અને પોતાના અંગુલ પ્રમાણે ૧૦૮ અંગુલ પ્રમાણે શરીર ભરાય તે
 ૧૮ શુભ વર્ણ. ૧૯ શુભ ગંધ ૨૦ શુભરસ ૨૧ શુભ સ્પર્શ.
 ૨૨ અંગુરુલઘુ નામ-મધ્યમ વજનદાર શરીરની પ્રાપ્તિ થાય એટલે
 લોહાની પેઠે અતિ ભારે નહિ અને કપાસની પેઠે અતિ હલકું નહિ અને
 મધ્યમ પરિણામી હોય ૨૩ પરાધાત નામ-બીજા બળવાન જે
 અતિહંસનીય છતાં પોતે ગમે તેવા બળીઆને જીતવા સમર્થ થાય
 એવા બળની પ્રાપ્તિ થાય તે ૨૪ ઉચ્છવાસ નામ-સુખેથી શ્વાસો-
 ચ્છવાસ લઈ શકાય ૨૫ આતાપ નામ-સૂર્યના બિંબની પેઠે પરને
 તાપ ઉત્પન્ન કરવાના હેતુરૂપ તેજ્યુક્ત શરીરની પ્રાપ્તિ થાય ૨૬
 ઉદ્યોત નામ ચદ્રબિંબની માફક શીતળતા ઉત્પન્ન કરનાર ૨૭ શુભ
 ચાલવાની ગતિ ૨૮ નિર્માણુ નામ-પોતાના અંગના સર્વ અવયવો
 યોગ્ય સ્થળે જોડાવી શકે તે ૨૯ વ્રસનામ ૩૦ બાદર નામ ૩૧
 પર્વાતા નામ. ૩૨ પ્રત્યેક નામ. ૩૩ સ્થિર નામ ૩૪ શુભ
 નામ. ૩૫ સૌભાગ્ય નામ. ૩૬ સુસ્વર નામ ૩૭ આદેય નામ
 ૩૮ જશોકીર્તિ નામ. ૩૯ દેવતાનું આઉણુ. ૪૦ મનુષ્યનું
 આઉણુ. ૪૧ તિર્યચનું આઉણુ જીવલવત. ૪૨ તીર્થકર નામ
 કર્મ, એમ બેતાલીસ લેદ પુણ્યના બાણુવા ઇતિ પુણ્યતત્ત્વ.

૪ પાપતત્ત્વ.

અશુભ કરણી કરી, અશુભ કર્મતા ઉઠચે કરી, જેના
કૃષ્ણ આત્માને લોગવતાં કઠવા લાગે તેને પાપતત્ત્વ કહીએ.

અઘાર પ્રકારે પાપ ઉપરાજે તે કહે છે

૧ પ્રાણ્યાતિપાત, ૨ મૃપાવાદ, ૩ અહત્તાહાન, ૪ મૈથુન,
૫ પરિગ્રહ, ૬ ક્રોધ, ૭ માન ૮ માયા, ૯ લોભ, ૧૦ રાગ,
૧૧ ક્રોધ, ૧૨ ક્રોધ, ૧૩ અભ્યાખ્યાન, ૧૪ પૈશુન્ય, ૧૫ પર
પરિવાદ ૧૬ રતિ અશત્તિ, ૧૭ માયાભ્રમણ, ૧૮ મિચ્છાદિસમુ
પ્પન્ન, એ અઘાર પ્રકારે પાપ ઉપરાજે તે બ્રાહ્મી પ્રકારે
ભોગવે તે નીચે મુજબ-

૧ મતિજ્ઞાનાવરણીય-પાંચ ઇન્દ્રિય તથા મનેદારાએ જે નિવત
વસ્તુનું જ્ઞાન થાય એવા મતિજ્ઞાનનું આચ્છાદન એટલે બુદ્ધિ નિમગ્ન
ન હોય ૨ સુતજ્ઞાનાવરણીય-સૂત્રજ્ઞાન પામે નહિ ૩ અવધિજ્ઞાના
વરણીય ઈન્દ્રિયધિક્તિની અપેક્ષા વિના આત્મદ્રવ્યને સાક્ષાત્ રૂપી રૂબે
જણાવનાર જે જ્ઞાન તે પામે નહિ ૪ મનાપયવજ્ઞાનાવરણીય-સરી
પચેન્દ્રિયના મનોગત ભાવ જણાવનાર જ્ઞાન પામે નહિ ૫ કેવળજ્ઞાના
વરણીય-પૂર્વાકૃત આર જ્ઞાન રહિત જે એકજી નિરાવરણ જ્ઞાન હોય
એવા કેવળ જ્ઞાનનું આચ્છાદન એટલે કેવળજ્ઞાન પામે નહિ ૬ કાર્ત્તવ્ય
-છત્વી શક્તિએ જ્ઞાન આપી શકે નહિ ૭ કાર્ત્તવ્ય-લાભ મેળવી
શકે નહિ ૮ લોગ્યાતરાય-લોગ લોગવી શકે નહિ ૯ ઉપલોગ્યાતરાય
-વારવાર ભોગ ભોગવી શકે નહિ ૧૦ વીર્તવ્ય-પોતાનું બળ
દેરવી શકાય નહિ ૧૧ નિદ્રા-સુષ્પેથી જાગી ધાય તેવી જીવ ૧૨
નિદ્રા નિદ્રા-દુષ્પણો જાગી ધાય તેવી જીવ ૧૩ પ્રચક્ષા-કિર્ત્ત
વેસના નિદ્રા આબ્જા કરે ૧૪ પ્રચક્ષા પ્રચક્ષા-કરતાં કરતાં નિદ્રા
આવે ૧૫ થીશુદ્ધિનિદ્રા-દિવસનું ચિત્તવેશ્વર કામ રાત્રે જીવમાં ને
જીવમાં કરી આવે તે, આ નિદ્રાવાળો ચામુકેવળા અર્ધ બળમુક્ત હોય
છ તે નરકાગામી સમજવો ૧૬ ચામુકેવળાવરણીય ૧૭ અચામુ
કેવળાવરણીય ૧૮ અવધિદેશનાવરણીય ૧૯ કેવળદર્શના
વરણીય ૨૦ નીચા ગોત્ર ૨૧ અશ્વત્થાવેદનીય ૨૨ મિચ્છાત્ત-
મોહનીય ૨૩ સ્થાવરપણું ૨૪ સૂક્ષ્મપણું ૨૫ અપમતિપણું

૨૬ સાધારણપાણુ. ૨૭ અસ્થિરનામ-શરીર કપ્યા કરે ૨૮ અશુભનામ. ૨૯ દુર્ભાગ્યનામ. ૩૦ દુસ્વરનામ ૩૧ અનાદેય-નામ-તેના બોલ કોઈ માને નહિ. ૩૨ અજશોકીર્તિનામ. ૩૩ નરકનીગતિ. ૩૪ નરકનું આઉંખુ. ૩૫ નરકાનુપૂર્વી. ૩૬ અનંતાનુબંધી ક્રોધ-અનંતો સંસાર બંધાય તેવો જીવના સુધી ક્રોધ રહે તે. ૩૭ અનંતાનુબંધી માન. ૩૮ અનંતાનુબંધી માયા. ૩૯ અનંતાનુબંધી લોભ ૪૦ અપચ્ચક્ષ્માણાવરણીય ક્રોધ-એક વરસ સુધી રહે તેવો ક્રોધ ૪૧ અપચ્ચક્ષ્માણાવરણીય માન ૪૨ અપચ્ચક્ષ્માણાવરણીય માયા ૪૩ અપચ્ચક્ષ્માણાવરણીય લોભ. ૪૪ પચ્ચક્ષ્માણાવરણીય ક્રોધ-ચાર માસ સુધી રહે તે ૪૫ પચ્ચક્ષ્માણાવરણીય માન. ૪૬ પચ્ચક્ષ્માણાવરણીય માયા ૪૭ પચ્ચક્ષ્માણાવરણીય લોભ ૪૮ સંજવલનનો ક્રોધ-પદ્દર દિવસ સુધી રહે તે. ૪૯ સંજવલનનો માન ૫૦ સંજવલનની માયા. ૫૧ સંજવલનનો લોભ. ૫૨ હાસ્ય પડ રતિ. ૫૪ અરતિ. ૫૫ ભય ૫૬ શોક, ૫૭ દુઃખ-આણુગમતો ૫૮ સ્ત્રીવેદ. ૫૯ પુરુષવેદ. ૬૦ નપુ સકવેદ. ૬૧ તિર્યચની ગતિ. ૬૨ તિર્યચની અનુપૂર્વી ૬૩ એકેન્દ્રિયપાણુ. ૬૪ બેદ્રિયપાણુ ૬૫ તેદ્રિયપાણુ. ૬૬ ચૌરેન્દ્રિયપાણુ ૬૭ અશુભ ચાલવાની ગતિ. ૬૮ ઉપધાત નામ કર્મ કોઈનો ઘાત કરવા જતા પોતાનો જ ઘાત થાય ૬૯ અશુભ વર્ણુ ૭૦ અશુભ ગંધ ૭૧ અશુભ રસ, ૭૨ અશુભ રૂપર્શ ૭૩ ક્ષુભનારાય સઘયાણુ-એ પાસા મર્કટગંધ અને ઉપર પાટો એ બે હોય તે ૭૪ નારાય સઘયાણુ-મર્કટગંધ જ હોય તે ૭૫ અર્ધનારાય સઘયાણુ-એક પાસું મર્કટગંધ હોય તે ૭૬ કીલકુ સઘયાણુ-માહોમાહે હાડકા અને ખીલીનો ગંધ હોય તે ૭૭ છેવટુ સઘયાણુ-ખીલી ન હોય અને હાડકા માહોમાહે અઠાડી રાખ્યા હોય તે ૭૮ નીગોહ પરિમહળ સઠાણુ-વડવૃક્ષની પેઠે નાભિની ઉપર સુલક્ષણયુક્ત અને નીચે નિલક્ષણયુક્ત હોય તે ૭૯ સાદિ સઠાણુ-નાભિની નીચેનું અગ સાર અને ઉપરનું અગ નરસુ હોય તે ૮૦ વામન સઠાણુ-ઉદર લક્ષણોપેત અને હાથ, પગ, માથું, કટિ, પ્રમાણુ રહિત હોય તે ઠીંગણો ૮૧ કુખજ સઠાણુ-હાથ, પગ, માથુ કટિ, પ્રમાણુપેત અને ઉદર પ્રમુખ હીન હોય તે કુખડો ૮૨ હુંક સઠાણુ-સર્વ અવયવ અશુભ હોય તે એ બ્યાશી લેદ પાપ-તત્ત્વના જાણુવા

૫ આશ્રવતત્ત્વ

અમ્રત ને અપચ્ચક્ષુખાણે કરી વિષય ક્ષયાધને સેવવે કરી આત્મા
રૂપ જ્ઞાવને વિષે ઈદ્રિયાદિક ઘડનાળે છિદ્રે કરી કર્મપાપરૂપ બળને
પ્રવાહ આવે તેને આશ્રવતત્ત્વ કહીએ

આશ્રવતત્ત્વના સામાન્ય પ્રકારે વીસ ભેદ કહે છે .

૧ મિથ્યાત્વ તે આશ્રવ, ૨ અવન તે આશ્રવ, ૩ પ્રમાદ તે
આશ્રવ ૪ ક્ષયાય તે આશ્રવ ૫ અશુભજ્ઞેન તે આશ્રવ, ૬ પ્રણતિપાત
તે આશ્રવ, ૭ મુષાવાહ તે આશ્રવ, ૮ અક્રતાહાન તે આશ્રવ, ૯ મૈથુન
તે આશ્રવ ૧૦ પરિશ્લેષ તે આશ્રવ, ૧૧ માત્રેદ્રિય અસવરે તે આશ્રવ,
૧૨ સ્પર્શદ્રિય અસવરે તે આશ્રવ, ૧૩ પ્રાણેદ્રિય અસવરે તે આશ્રવ
૧૪ રસેદ્રિય અસવરે તે આશ્રવ, ૧૫ સ્પર્શેદ્રિય અસવરે તે આશ્રવ
૧૬ મન અસવરે તે આશ્રવ ૧૭ વચન અસવરે તે આશ્રવ, ૧૮
કાયા અસવરે તે આશ્રવ, ૧૯ ભાડ ઉપગરણ ઉપધિ જેમ તેમ છે એ
તે આશ્રવ, ૨૦ શુચિ કુસંગ કરે તે આશ્રવ ૧

વિરોધ ૬૨ ભેદ કહે છે

૫ આશ્રવ ૫ ઇદ્રિય મોહળી મૂકે ૪ ક્ષયાય અન ૩ અશુભ-
જ્ઞેન એ મળ્યાં ૧૭ ને ૨૫ ક્રિયા તે નીચે પ્રમાણે—

૧ કાયકી ક્રિયા—ક્રિયાશી જીવનું ક્રૂર યાવ તે ૩ પાઈસિઆ—
જીવ અજીવ ઉપર દેવ સખવાલી. ૪ પારિતાપ્તજીવિયા—પોતાને વધા-
પરને ખરિતાપ ઉપજાવવો તે ૫ પાણ્ડુર્ધ્વાય—જીવ ક્રિયા, ૬ અપર-
વિયા—કર્ણે પ્રસુખ ક્રિયા યાવ એવા કામની ઉપતિ કરવી અથવા
કરાવવી. ૭ પાર્શ્વર્થાલયા—ચતુષ્પદ પરિશ્લેષ મેળવી મોહ કરવો તે.
૮ મામાવત્તિયા—કપટથી કોઈને કાઢવું તે. ૯ અપચ્ચક્ષુખાણુવત્તિયા—
કોઈ જીવના પચ્ચક્ષુખાણુ કર્યા વગર લાગે તે ૧૦ મિથ્યાહસણુવત્તિયા
જિનવચન અણુસદ્દતો મોકો જે વિપરિત પ્રશ્નવા કરતાં લાગે તે
૧૧ દિક્રિયા મીતુકે કરી નમરે જોવું તે. ૧૨ પુક્રિયા—સામે

૧ કામની અળી ઉપર પાળી રહે તાંજુ પાપ કરે તે ૨ પાંચ પ્રવતના

બે કરીને સ્ત્રી, પુરુષ, ગાય, બળદ, વસ્ત્ર પ્રમુખને સ્પર્શ કરતા
 ૧૩ પાદુચિયા-કોઇને ઘેર મોટી સાહેબી દેખી દેવથી માઠી ચિંત-
 વના કરવાથી લાગે તે ૧૪ સામતોવાણીયા-પોતાના અથ્થ પ્રમુખને
 મેવા આવેત માપસો પ્રગસા કરે તેથી હર્ષ થાય તથા ઘી, દુધ,
 દહી, તેલ વગેરેના વાગળ ઉઘાડા મૂકવાથી જીવ ક્રિમા થાય તેથી
 લાગે તે ૧૫ નેસતિયા-ગન્નત્રિકના આદેશથી યંત્રશસ્ત્રાદિકનુ જે
 આકર્ષણ કરવુ અથવા શસ્ત્ર કમળવા, વાવ, ફૂવા, ખોદાવવાથી લાગે તે
 ૧૬ સાહતિયા-પોતાને હાથે અથવા ખીજથી જીવહિસા કરાવે તથા
 અભિમાનથી પોતાને હાથે ક્રો તે ૧૭ આણુવણિયા-કોઇ પાસે વસ્તુ
 માગ્યથી ૧૮ વિદારણિયા-જીવ અજીવને કાપવાથી ૧૯ અણુ-
 ભોળી ઉપયોગવિના શન્ય ચિત્તે કામ વસ્તુ લેવી મૂકવી અથવા જીઠવા
 એમવાથી લાગે તે ૨૦ આણુવકંખતિયા-આ લોક પરલોકથી
 વિરૂદ્ધ કાર્ય કરવાથી લાગે તે ૨૧ અનાપકોળી-ઉપયોગ ન રાખવાથી
 લાગે તે. ૨૨ સામુદાણી-સમુદાય એટલે ઘણા જણ મળી કોઇ કાર્ય
 કરના લાગે તે ૨૩ પેજજવત્તિયા-પ્રીતીને લીધે લાગે તે ૨૪
 દોસવત્તિયા-કોઇ કન્વાથી લાગે તે ૨૫ ઇરિયા વહિયા ક્રિયા-
 હાનના આવના લાગે તે એ પચીસ અને ઉપર સત્તર કહ્યા તે
 મળી ૪૨ ભેદ આશ્રવતત્ત્વના બાણુવા.

૬ સવરતત્ત્વ.

જીવરૂપી તળાવને વિષે કર્મરૂપ જળ આવતા, ત્રત પચ્ચક્ષ્ણાણુદિક
 દ્વારા દેવે કરી રોકીએ તેને સવરતત્ત્વ કહીએ

સવરતત્ત્વના સામાન્ય પ્રકારે વીશ ભેદ કહે છે

૧ સમકિત તે સવર, ૨ ત્રત પચ્ચક્ષ્ણાણુ તે સવર, ૩ અપ્રમાદ
 તે સવર, ૪ અકપાય તે સવર, ૫ શુભજોગ તે સવર, ૬ જીવ દયા
 પાળવી તે સવર, ૭ સત્ય વચન બોલવુ તે સવર, ૮ દત્તવત ગ્રહણ
 કરવુ તે સવર, ૯ શિયળ પાળવુ તે સવર, ૧૦ અપરિચ્છ તે સવર,
 એ દશ ૫ ઇદ્રિય, ૩ જોગ, એ મળી આઠનુ સવરવુ તે સવર, એ
 મળી અઠાર ૧૬ બડ ઉપગચાણુ ઉપધિ જતનાએ લે મૂકે તે સવર.
 ૨૦ શુચિ કુસંગ ન કરે તે સવર, એ વીશ ભેદ કહ્યા

વિશેષે ૫૭ બોદ કહે છે

૧ ઈરિમાસમિતિ-જ્યણા રાખી ઉપયોગ સહિત પુસરા પ્રમાણે જમીન નજરે ભેષ આણવું તે ૨ બાપાસમિતિ-સમ્યક્ પ્રકારે નિરવજ બાપા બોલવી ૩ એસણાસમિતિ-સમ્યક્ પ્રકારે નિરોધ આહાર વસ્ત્ર, પાત્ર વગેરે બિજાની ગવેષણા કરવી ૪ આયાણુભઠ મતનિદ્રાબેવળા સમિતિ જતનાએ લેવું મઠવું તે ૫ ઉચ્ચાર પાસવણુ ખેલ જલક સિધાણુ પાશિઠાવણિયાસમિતિ-પરઠવવાની વસ્તુ જતનાએ પરઠવવી તે એ પાંચ સમિતિ તથા ૧ મનગુપ્તિ-મન જોપવવું ૨ જ્ઞાન ગુપ્તિ-વચન જોપવવું ૩ કામગુપ્તિ-કામા જોપવવી એ આઠ પ્રવચનમાતા આદરવા તથા બાવીસ પઠીપદ (ઉપસંગ) સહન કરવા તે કહે છે

૧ કુધાનો-સૂખનો, ૨ વધાનો-તરસનો ૩ શીતનો-ઘાતનો ૪ ઉષ્ણનો-તડકાનો, ૫ દસમસનો-રાંસ મચ્છર કરડવાનો ૬ અથેલનો કાટા ત્રગ વસનો જથવા વસ ન મળે તેનો ૭ અરતિનો - ૮ સીનો-સી જોવાનો ૯ ચર્ધાનો-ચાલવાનો ૧૦ બેસવાનો- બેસી રહેવું પડે ૧૧ એજનો-રહેવાના સ્થાનકનો ૧૨ આકોશ- વચનનો-આકાશ વચન સંભળવા પડે તેનો ૧૩ વધનો-માર આવે પડે ૧૪ અથવાનો-માઝવાનો ૧૫ અલાસનો-કોઈ વસ્તુની પ્રજ્ઞા થતાં તે વસ્તુ ન મળે ૧૬ રોગનો-રોગ આવ્યે થકે આતમ્યાન કરવાનો ૧૭ તણુરપશના-તણખલા વગેરેના સ્પર્શથી દુખ થાય તે ૧૮ મેલનો-મેલને દૂર કરવાની પ્રજ્ઞાથી કાવાનો ૧૯ સત્કાર- પુરસ્કારનો-આદર સત્કાર મગવાનો ૨૦ પ્રજ્ઞાનો-જ્ઞાનતા ગવનો ૨૧ અજ્ઞાનનો-અજાણનો ૨૨ હસણનો-સમકિત, સુકમ વિચાર સામગીને ધર્મને વિષે અસહ્યણા કરવાનો એ મળી કુલ ત્રીશ થયા તથા હસ પ્રકારનો યતિધર્મ આરાધવો તે કહે છે

૧ ખતિ-ક્રમા, કોષનો અભવ ૨ સુતિ-નિર્દોષતા સ્તોષ ૩ અજવે-અપટ સહિતપણુ ૪ અઠવે-માનનો ત્યાજ ૫ સાધવે- લગુતા અપકૃપિ ૬ સચ્ચે-સત્ય શાપણુ કરવું ૭ સજમે-સત્તર લેહે સયમ પાસવો ૮ તવે-પ્રજ્ઞા નિરોધ-જાર પ્રકારે તપ કરવો

૯ ચિયાએ અથવા અકિચાએ-સમસ્ત પરિગ્રહ ત્યાગરૂપ મૂર્છા રહિત થવું ૧૦ બલચેરવાસે મૈથુનનો ત્યાગ એ દશ

બાર ભાવના ભાવવી તે કહે છે ૧ અનિત્યભાવના સસારના સર્વ પદાર્થને અનિત્ય, અસ્થિર જાણવા ૨ અશરણુ ભાવના-કોઈ કોઈને શરણુ નથી, એક ધર્મનું જ શરણુ છે ૩ સસાર-ભાવના-સસારમાં ઘણા કાળ થયા રઝળ્યા કરે છે-મા તે સ્ત્રી થાય, સ્ત્રી તે મા થાય, પિતા તે પુત્ર થાય, પુત્ર તે પિતા થાય છતાંદિ ભાવનો અનુભવ કરવો ૪ એકત્વભાવના-આ જીવ એકલો આવ્યો, એકલો જશે અને એકલો મુખ, હું બ લોગવે છે પણ તેનું કોઈ સાથી નથી એવી ભાવના ૫ અન્યત્વભાવના-જીવ કાયાથી જુદો છે અને કર્મે કરી જુદી જુદી કાયા ધારણ કરે છે તેમજ ધન તથા સ્વજનાદિ પણ અન્ય છે એવી ભાવના ૬ અશુચિભાવના-રસ કધિર, માસ, મેદ, અસ્થિ, મજ્જા, વીર્ય, પરૂ, તથા આતરડા પ્રમુખે કરી આ શરીર બનેલું છે અને જેના નવ દ્વાર સદા વહેતાં રહે છે એ શરીર કોઈ કાળે પણ પવિત્ર થવાનું નથી એવી ભાવના ૭ આશ્રવભાવના-પાપ આશ્રવે કરી પાપ બધાય છે અને તેથી જીવ હું બ લોગવે છે તેનો વિચાર ૮ સવરભાવના-વ્રત પર્યટ્ટખાણોથી આશ્રવ રોકવો અને સવર આદરવો ૯ નિર્જરાભાવના-બાર પ્રકારના તપે કરી કર્મને પથાવલું અર્થાત્ પૂર્વના સચેલા કર્મનું તોડવું તે ૧૦ લોકભાવના-લોકનું સ્વરૂપ ચિતવવું તથા આ જીવે સર્વ લોક સ્પર્શી મૂક્યો છે, ૧૧ બોધભાવના-મયાપ્રવૃત્તિ કરણને યોગે કરી અકામ નિર્જરા વડે પુણ્યના પ્રયોગે મનુષ્યભવ, આર્ય દેશ, નિરોગીપાણુ તથા ધર્મશ્રવણાદિ પ્રાપ્તિ થઈ તથાપિ, સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થવું હુર્લભ છે એવી ભાવના કરવી તે ૧૨ ધર્મભાવના-હૃસ્તર સસાર સમુદ્રમાંથી પ્રવહણુ સમાન તે શ્રી જિનપ્રણીત દશવિધ ક્ષમાદિક શુદ્ધ ધર્મ તથા જ્ઞાન, દર્શન, ચરિત્ર એ રતનત્રયાત્મક ધર્મ પામવો તે હુર્લભ તેમજ તે ધર્મના સાધક અરહિતાદિ દેવો પામવા તે પણ હુર્લભ છે એવી ભાવના કરવી એ બાર.

પાંચ પ્રકારનાં ચારિત્ર-૧ સામાયિક, ૨ છેદોપસ્થાપનીય, ૩ પરિહાર વિશુદ્ધ, ૪ સૂક્ષ્મસપરાય, ૫ યથાખ્યાત ચારિત્ર પહેલું સામાયિક ચારિત્ર કહે છે-સમ અને આયિક એ બે શબ્દનો એક સામાયિક શબ્દ થયો છે સમ એટલે રાગ કેવ રહિતપણાને

વિશેષે ૫૭ લોક કહે છે

૧ ઈશિયાસમિતિ-જ્યણા રાખી ઉપયોગ સહિત મુસરા પ્રમાણે જમીન નજરે લેઈ ચાલવું તે ૨ સાપાસમિતિ-સમ્યક્ પ્રકારે નિશ્ચય ભાષા બોલવી ૩ એસણાસમિતિ-સમ્યક્ પ્રકારે નિર્દોષ આહાર વસ્ત્ર, પાત્ર વગેરે ભિક્ષાની ગવેશણા કરવી ૪ આમણુલક મતનિદ્રાખેવણા સમિતિ જતનાએ લેવું મૂકવું તે ૫ ઉચ્ચાર પાસવણુ ખેસ જલ્લ સ્ત્રિધાણુ પારિકાવણિયાસમિતિ-પરકવવાની વસ્તુ જતનાએ પરકવવી તે એ પાસ સમિતિ તથા ૧ મનગુપ્તિ-મન ગોપવું ૨ વચન મુપ્તિ-વચન ગોપવું ૩ કાયગુપ્તિ-કાયા ગોપવવી એ આઠ પ્રવચનમાત્ર આદરવા તથા ભાવીસ પરીપદ્ધ (ઉપસંગ) સંદન કરવા તે કહે છે

૧ ક્ષુધાનો-મૂખનો, ૨ તપાનો-તરસનો ૩ શીતનો-ગ્રાહનો ૪ ઉષ્ણનો-તડકનો, ૫ દસમસનો-ગાંસ મચ્છર કચવાનો ૬ અથેહનો કાગ તૂર્ગ વચનો અથવા વચ ન મળે તેનો ૭ અશતિનો - ૮ સ્ત્રીનો-સ્ત્રી જોવાનો ૯ ઘર્ષાનો-ચાલવાનો ૧૦ ખેસવાનો-ખેસી રહેવું ૫૭ ૧૧ સેજાનો-સ્થેવાના સમાનકનો ૧૨ આકોશ-વચનનો-આકર્ષ વચન સંભાળવા ૫૭ તેનો ૧૩ વધનો-માર ખાવો ૫૭ ૧૪ અવ્યવાનો-માગવાનો ૧૫ અસાવનો-કોઈ વસ્તુની ઇચ્છા થતાં તે વસ્તુ ન મળે ૧૬ રોગનો-રોગ આવ્યે થકે આર્તધ્યાન કરવાનો ૧૭ તુલુરપશના-તણખણ વગેરેના સ્પર્શથી દુઃખ થાય તે ૧૮ મેહનો-મેહને દૂર જવાની ઇચ્છાથી કાવાનો ૧૯ સતકર-પુરકારનો-આદર સતકાર મગવાનો ૨૦ પ્રજ્ઞાનો-જ્ઞાનના ગર્વનો ૨૧ અજ્ઞાનનો-અજાણનો ૨૨ હસણનો-સમકિત સુકમ વિચાર સાક્ષીને ધર્મને વિષે અસંકલ્પ કરવાનો એ મળી મુલ ત્રીશ થયા તથા હસ પ્રકારનો ચતિધર્મ આરાધવો તે કહે છે

૧ ખતિ-સમા, કોપનો અભવ ૨ સુત્તિ-નિર્દોષતા સતેષ ૩ અજવે-કપટ સહિતપણુ ૪ મહવે-માનનો ત્યાગ ૫ સાધવે-લુપ્તા અપકૃપિ ૬ સચ્ચે-સત્ય જાવણુ કરવું ૭ સજ્જે-સત્તર લોકે સમમ પારવો ૮ તવે-ઇચ્છા નિરાખ-માર મધરે તપ કરવો

જઘન્યથી ચોથ, મધ્યમથી છઠ્ઠ અને ઉત્કૃષ્ટથી અઠ્ઠમ એવો તપ કરે અને શીત કાળે જઘન્યથી છઠ્ઠ, મધ્યમથી અઠ્ઠમ અને ઉત્કૃષ્ટથી દશમ તથા વર્ષાકાળે જઘન્યથી અઠ્ઠમ, મધ્યમથી દશમ અને ઉત્કૃષ્ટથી દ્વાદશ કરે, પારણે આયંબીલ કલ્પસ્થિતપણે નિત્ય કરે, એમ છ મહિના તપ કરે, તે પછી ફરી ચાર તપસ્યાના કરનાર તે વૈયાવચ્ચીયા થાય અને વૈયાવચ્ચ કરનાર તપિયા થાય તે પણ છ માસ લગે તપ કરે, તે વાર પછી ગુરુ વાચનાચાર્ય છ માસ લગી તપસ્યા કરે તે વારે આઠ મહિના સુધી તપ સંપૂર્ણ કરી પછી જિનકલ્પ આદરે અથવા ગરુડમા પણ આવે, એ તપ જે પ્રથમ સંઘયણી, પૂર્વધર, લઘ્વિવત હોય તે પ્રચર કર્મના પરિપાકને અર્થે અગીકાર કરે, એ ચારિત્ર પાંચ ભરત, પાચ ઐરવતમા પહેલા અને છેલ્લા તીર્થ કરના તીર્થમા હોય એ પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્રનો સંક્ષેપથી વિચાર કહ્યો.

ચોથું સૂક્ષ્મસપરાય ચારિત્ર—સૂક્ષ્મ છે કષાય જ્યાં તેને સૂક્ષ્મ સપરાય ચારિત્ર કહીએ તે ઉપશમશ્રેણીએ કર્મ ઉપશમા વતા અથવા ક્ષપકશ્રેણીએ કર્મ અપાવતા હોય ત્યાં નવમે ગુણુઠાણે લોભના સખ્યાતા ખડ કરી તેને ઉપશમશ્રેણીવાળો જે હોય તે ઉપશમાવે તથા ક્ષપકશ્રેણીવાળો હોય તે અપાવે, તે સખ્યાતા ખડ માહેલો જે વારે છેલ્લો એક ખડ રહે તેના અસખ્યાતા સૂક્ષ્મ ખડ કરીને દશમે ગુણુઠાણે ઉપશમાવે અથવા ક્ષપક હોય તે અપાવે, તે દશમા ગુણુઠાણાનું નામ સૂક્ષ્મસપરાય અને ચારિત્રનું નામ પણ સૂક્ષ્મસપરાય જાણવું. એ ચારિત્ર બે લેદ છે, એક શ્રેણી ચઢતાને વિશુદ્ધ માનસિક હોય, બીજો ઉપશમ શ્રેણીથી પડતાને સકલિષ્ટમાનસિક જાણવું ઉપશમિકને એ ચારિત્ર આખા સંસારમા પાચ વાર અને એક ભવમા બે વાર આવે.

પાંચમું યથાખ્યાત ચારિત્ર—તે જ્યાં તથાવિધે કરીને અકષાયપણ અર્થાત જ્યાં સંજવલનાદિકે કરી સર્વથા રહિતપણુ કહીએ તે યથાખ્યાત ચારિત્ર જાણવું તેના બે લેદ છે. એક છદ્મસ્થિક અને બીજો કેવળિક છદ્મસ્થિક તે છદ્મસ્થ ઉપશમિકને અગિયારમે ગુણુઠાણે હોય, અને ક્ષપકને બારમે ગુણુઠાણે હોય, બીજો કેવળી તેને તેરમે અને ચૌદમે ગુણુઠાણે હોય, તે કેવળિક જાણવું એ ચારિત્ર સમસ્ત જીવલોકને વિષે પ્રસિદ્ધ છે તે કેવી રીતે પ્રસિદ્ધ છે તે કહે છે જે ચારિત્ર આચરીને સુવિહિત સાધુ તે અજરામર સ્થાનક પામે એટલે જન્મ, જરા અને મરણ રહિત એવું જે મોક્ષરૂપ સ્થાનક તે પામે ધિતિ સંવર તત્ત્વ

માટે આમ જોટલે ગમણુ પ્રાપ્ત છે જ્યાં તે સુખ કહીએ, તે જ્યાં
ઉત્પન્ન થાય તેને સામાયિક કહેવાય છે વળી સુખ તે જ્ઞાન, દર્શન,
ચારિત્ર તેના આયિક તે જ્યાં જ્યાં થાય છે, જોટલે જેણે કરી જ્ઞાન
દર્શન તથા ચારિત્ર એ ત્રણેની પ્રાપ્તિ થાય તેને સર્વ સાવલ યોગ
ત્યાગરૂપ અને નિરવલ યોગ સેવનરૂપ સામાયિક કહીએ એને સમ્યક્
ચારિત્ર પણ કહે છે એ સામાયિક ચારિત્ર જીવને પ્રાપ્ત થયા વિના
બીજા ચારિત્રનો લાભ થાય નહિ માટે એને આદિમા કહ્યું છે

બીજી છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર-તે પૂર્વોક્ત સર્વ વિસ્તિ
સામાયિક ચારિત્રને જ છેદાદિ વિશેષપણે વિશેષીએ એ વારે મુખથી
તથા અર્ધથી તાતા પ્રકાશપણુ અને તે વારે છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર
થાય છે એટલે પૂર્વ પર્યાયનો છેદ કરવો અને ઉપસ્થાપન જોટલે
ત્રણુધિધે આપેલુ પચ્ચમહાવ્રતરૂપણુ જે મહાવ્રતને વિષે હોય તે
છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર કહીએ જ્યાં નવા પર્યાયેનું સ્થાપન કરવું
તથા પચ્ચ મહાવ્રતનો ઉચ્ચાર કરાવવો તે બે લોક એક સાતિચાર તે
મૂળ ગુણુ ઘાતિને પ્રાચારિત્તરૂપ અને બીજા નિરતિચાર તે ઈત્વર
સામાયિકવ્રત નવ દીક્ષિત શિષ્યને છજીવજીવીના અભ્યક્ત સવલ પછી
હોય તથા બીજા તીર્થ આશ્રમી તે, જેમ પાશનાથના તીર્થથી, વર્ધમાન
સ્વામીના તીર્થે આવી આર મહાવ્રતરૂપ પ્રમ્ ત્યાગીને પચ્ચ મહાવ્રતરૂપ
પ્રમ્ આદરે તેને હોય.

ત્રીજી પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર-તપ વિશેષ તેણે કરી વિશુદ્ધિ
જોટલે કર્મનાં નિર્જરા જે ચારિત્રને વિષે હોય તેને પરિહાર વિશુદ્ધ
ચારિત્ર કહીએ તે બે લોક છે તેમાં પહેલુ જે વાર જણુ નિવશિત
ચારિત્રના આ સેવક એ કસપમાં પ્રવર્તતા હોય તેનું ચારિત્ર તે નિવિશ
માનસિક પરિહાર વિશુદ્ધિએ ચારિત્ર બાણુ અને બીજી જે વાર
જણુ તેના અનુચારી હોય તેને નિવિશ દકર્ષક પરિહાર વિશુદ્ધિએ
ચારિત્ર બાણુ. તે આ રીતે:- નવ જણુનો ગચ્છ જૂદો નીકળે તે
તીર્થ કર પાસે જાયવા પૂર્વે જેણે તીર્થ કર પાસેથી એ ચારિત્ર પરિવળુ
હોય તેની પાસે એ ચારિત્ર પરિવળુ હવે તે નવ સાધુમાં વાર જણુ
પરિહારક જોટલે તપના કરનાથ થાય તે નિવિશમાનસિક બાણુ
અને વાર તેના વૈભાવધના કરનાથ થાય તે નિવિશદકર્ષિક
બાણુ તથા એકને વાચનાચાય ગુરુચાનકે કરાવે પછી
તે આર પરિહારક છ માસ સુધી તપ કરે તેમાં જીવમળે

છ પ્રકારનો અભ્યંતર તપ કહે છે.

૧ પ્રાયશ્ચિત્ત-કરેલા અપરાધની શુદ્ધિ કરવી, ૩૫૮ રહિતપણે લાગેલા દોષ ગુરુ આગળ પ્રકાશ કરી તેની આલોચણા લેવી ૨ વિનય-શુભાંિકની અકિત કરવી તથા આશાતના ટાળવી ૩ વૈયાવચ્ચ-અન્ન, પાણી, વસ્ત્ર તથા ઔષધ પ્રમુખે કરી યથાયોગ્ય સેવા-અકિત કરવી. ૪ સંનઝાય-૧ પોતાને ભણવું શિષ્યાદિકને ભણાવવું તથા વાચવું. ૨ સંઘેહ પડવાથી શુભાંિકને પૂછવું ૩ શિષેહુ કરી સભારવું ૪ ધારેહુ ચિતન કરવું, ૫ ધર્મ સળધી કદા કહેવી તથા ઉપદેશ કરવો એ પાંચ ભેદ. ૫ ધ્યાન-આત્, રૌદ્ર, એ બે ધ્યાન ટાળી ધર્મ અને શુકલ એ બે ધ્યાનથી મનની એકાગ્રતાએ અવલગન કરવું ૬ કાઉસ્મગ્ગ-કદા હલાવવી નહિ તે કાઉસ્મગ્ગ દ્રવ્યે તથા ભાવે એ બે ભેદ છે એ છ ભેદને સમ્યક્ દ્રષ્ટિ જીવ તપ કરી આને. એમ બાર પ્રકારના તપે કરી નિર્જરા તત્ત્વ કહ્યો ધતિ

૮ બંધતત્ત્વ

આત્માના પ્રદેશને કર્મ પુદ્ગળના ફળ, ખીર નીરની પેઠે લોહપિંડ અગ્નિની પેઠે લોહીમૂત થઈ બધાય તેને બંધતત્ત્વ કહીએ

બંધતત્ત્વના ચાર ભેદ કહે છે.

૧ પ્રકૃતિબંધ-કર્મનો સ્વભાવ તથા પરિણામ. ૨ સ્થિતિ બંધ-જે કર્મની જેટલી સ્થિતિ છે તે. ૩ અનુભાગબંધ-કર્મનો તીવ્ર, મદ્દાદિ રસ પરિણામરૂપ ૪ પ્રદેશ બંધ-કર્મ પુદ્ગળના પ્રદેશ

ચાર પ્રકારનો બંધ મોદકને દ્રવ્યોંતે કહે છે.

૧ પ્રકૃતિબંધ

સુઠ પ્રમુખ પદાર્થ નાખી મોદક કર્યો હોય તે વાયુ રોગનું હરણુ કરે છે જીરૂ પ્રમુખ ટાઢી વસ્તુ નાખી મોદક કર્યો હોય તે પિત્તરોગનું હરણુ કરે છે, ઇત્યાદિક જે દ્રવ્યના સયોગે કરી તે મોદક નીપજ્યો હોય દ્રવ્યના ગુણાનુસાર તે મોદક વાત, પિત્ત તથા કફાદિ રોગનું હરણુ કરે છે તે તેના સ્વભાવ જાણવો તેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો જ્ઞાન અપકારક સ્વભાવ છે સામાન્ય ઉપયોગરૂપ જે દર્શન તેને નાશ કરવાનો

૭ નિજ રાતત્વ

આત્માના પ્રદેશથી, બાર લેટે તપસ્યાએ કરી, દેશયક્ષી કર્મનું નિર્જરવું, ધરીને દૂર થવું તેને નિર્જરાતત્વ કહીએ.

નિર્જરા બે પ્રકારે છે ૧ દ્રવ્ય નિજરા, ૨ ભાવ નિર્જરા તથા અકામ અને સકામ એવા બે લોક પણ છે પુણ્યન કર્મનું ને સકલું તે દ્રવ્ય નિર્જરા અને આત્માના શુદ્ધ પરિણામે કરી કર્મની સ્થિતિ જે પોતાની મેળે પાકે અથવા બાર પ્રકારના તપે કરી નીવડે ક્યાં એના ને કર્મ પરમાણુ તે જેનાથી સડે એવા ને આત્માના પરિણામ સાથે તે ભાવ નિર્જરા. તિથ વ્યાક્રિતી માફક ઇચ્છા વિના કષ્ટ સહન કરવા કર્મ પુણ્યગનું ક્ષયન થાય છે, તે દ્રવ્ય અથવા અકામ નિર્જરા બાર પ્રકારના તપે કરી સચમી થકા કષ્ટ સહન કર્યાથી ને કર્મ પરમાણુનું ક્ષયન કરવું અથવા સાધવું તે ભાવ અથવા સકામ નિર્જરા આ બંને નિજરામાં ભાવ અથવા સકામ નિજરા એક છે

તે નિર્જરાતત્વ, બાર પ્રકારના તપના લેટે કરી કહે છે એટલે બાર પ્રકારનો તપ કરવાથી અનાદિ સમય સર્વ કર્મોનું પરિણામન થાય છે તેનેજ નિજરાતત્વ કહે છે

બાર પ્રકારના તપથી કર્મોની નિર્જરા થાય છે તે તપના બે લોક છે એક બાહ્ય તપ, બીજો અભ્યંતર તપ તેમજ બાહ્ય તપના છ પ્રકાર કહે છે

૧ અનરશન-આહારનો ત્યાગ, ૨ હિંસાકરી ન્યૂનતા કરવી-ઉપમરણ અથવા આહાર પાણીમાં ઝાણ કરવું, ૩ ધૃતિસક્ષેપ-દ્રવ્ય ધેન ક્રાંત અને ભાવમાં આજીવિકાનો સંક્ષેપ કરવો એટલે અભિનય તથા નિયમાદિક ધારવા. ૪ રસપરિત્યાગ-વિખ્યાદિક સારા સારા રસનો ત્યાગ. ૫ કાયકલેશ-તપ, લેખાદિક કષ્ટનું સહન કરવું કાંઈકસગન કરવો. ૬ પ્રતિસહીનતા-અન ઉપગનું સ્વચ્છ ગોપન કરવું એ છ પ્રકારનો બાહ્ય તપ તે સચથી તથા દેશથી એવા બે લોક લાણવા ને કષ્ટને મિષ્ટાત્વીઓ થયું તપ કરી માને છે જેને લોક પણ દેખી રાક છે જેથી કષ્ટ પાતુ ને લાભ અર્થ થાય અને બાહ્ય શરીરને તપાવે તેથી એ છ પ્રકારનો અંતર તપ કહી

- ૨ દર્શનાવરણીયકર્મ-પોળીઆ સમાન. તેની નવ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુદ્ધૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમની.
- ૩ વેદનીયકર્મ-મધે તથા અપ્રીણે ખરડયા ખડગ સમાન તેની બે પ્રકૃતિ. સ્થિતિ જઘન્ય ૨ સમયની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમની.
- ૪ મોહનીયકર્મ-મદિરાના છાક સમાન, તેની અઢાવીશ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુદ્ધૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી સીતેર કોડાકોડી સાગરોપમની
- ૫ આયુષ્યકર્મ-હોડ સમાન, તેની ચાર પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુદ્ધૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી તેત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમની
- ૬ નામકર્મ-ચિતારા સમાન, તેની એકસો ત્રણ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય આઠ મુદ્ધૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી નીશ કોડાકોડી સાગરોપમની
- ૭ ગોત્રકર્મ-કુભારના આકડા સમાન, તેની બે પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય આઠ મુદ્ધૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની
- ૮ અતરાય કર્મ-ભડારી સમાન, તેની પાચ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુદ્ધૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમની

૩ અનુભાગબધ સક્ષેપથી બતાવે છે-રાગાદિઅસ્ત જીવ, અભવ્ય જીવની રાશિથી અનંત ગુણા અને સિદ્ધતા જીવેની રાશિને અનંતમે ભાગે એટલે પરમાણુઓ નિષ્પન્ન કર્મ સ્કંધ સમય સમય પ્રત્યે ગ્રહણ કરે છે તે દળીયાને વિષે પરમાણુ દીઠ કપાયના વશથી સર્વ જીવની રાશિથી અનંત ગુણા રસ વિભાગના પરિચ્છેદ હોય, તે રસ તીવ્ર, તીવ્રતર, તીવ્રતમ તથા મદ મદતર, મદતમાદિ અનેક પ્રકારે હોય ત્યાં અશુભ ખ્યાશી પાપ પ્રકૃતિનો તીવ્ર સંકલેશ પરિણામે કરી બધાય અને શુભ બેતાલીસ પુણ્ય પ્રકૃતિનો તીવ્રરસ વિશુદ્ધિએ કરી બધાય તથા મદરસાનુબધ તેથી વિપર્યય હોય તે આવી રીતે-શુભ પ્રકૃતિનો મદરસ સંકલેશ પરિણામે કરી બધાય અને અશુભ પ્રકૃતિનો મદરસ વિશુદ્ધિએ કરી બધાય

પ્રદેશબધ સક્ષેપથી કહે છે તે-લોકને વિષે ૧ ઔદારિક ૨ વૈકિંચ - ૩ આહારક, ૪ તૈજસ, ૫ ભાષા, ૬ ધ્યાસોચ્છવાસ ૭ મન અને ૮ કાર્મણુ

દર્શનાવરણીય કર્મનો સ્વભાવ છે અને ત બબ્યાબાધ મુખને યાજવાનો વેદનીય કર્મનો સ્વભાવ છે સમ્યક્ત્વ તથા ચારિત્રને યાજવાનો મોહનીય કર્મનો સ્વભાવ છે અક્ષય સ્થિતિને યાજવાનો આસુ કર્મનો સ્વભાવ છે શુદ્ધ અવગાહનાને યાજવાનો નાન કર્મનો સ્વભાવ છે આત્માના અશુરુ લક્ષુ મુખને યાજવાનો ગોત્ર કર્મનો સ્વભાવ છે અને અને ત ઘન, અને ત લાભ, અને ત લોભ, અને ત ઉપલોભ તથા અને ત વીર્યને યાજવાનો અતરાય કર્મનો સ્વભાવ છે

૨ સ્થિતિ-ખંધ

જેમ તે જ મોહને પશુ, માસ, બે માસ ત્રણ માસ તથા ચાર માસ મુખી રહેવાને કાળનું માન છે, તેમ કેઇક કર્મની જન્મ-અત-અંતર અને ઉત્પત્તિ સીતે કાઠાકોટી સામરેત્પમની સ્થિતિ હોય, તે સ્થિતિની વચ્ચે જે કર્મ જેટલી રહેવાની સ્થિતિએ બાંધ્યું હોય તે કર્મ જેટલો કાળ રહે તેને કાળનું અવધારણુ બેટલે નિશ્ચય કરવારૂપ સ્થિતિ-ખંધ કહીયે.

૩ અનુભાગ-ખંધ

તે જ મોહક કેઇ મીઠો હોય, કડવો હોય અને કેઇ તીવ્રો હોય તેમ જ કેઇ મોહકનો બેઠકાળીએ રસ હોય કેઇનો બેઠકાળીએ રસ હોય ઇત્યાદિ અનેક પ્રકારે અપ-વિશેષ હોય છે; તેમ કેઇ કર્મનો શુભ, વીત્ર, મહ વિપાક હોય છે અને કેઇ કર્મનો અશુભ વીત્ર મહ વિપાક હોય છે જેમ સાતા-નેહનીયદિમા કેઇકનો અશુભ રસ અપ હોય અને કેઇકનો અશુભ રસ ધણો હોય તેને ત્રીજો અનુભાગ ખંધ કહીએ

૪ પ્રદેશ-ખંધ

તે જ મોહક કેઇ અપકળથી મપો હોય, કેઇ બહુ દળથી મપો હોય અને કેઇ બહુતર દળથી મપો હોય તેમ કેઇ કર્મ પુદ્ગલનાં દગ મોજ હોય છે અને કેઇનાં વધારે હોય છે તેનું પરિણામ તે પ્રદેશખંધ

આકે કર્મ ઉપર પ્રકૃતિ તથા સ્થિતિ.

- ૧ જ્ઞાનવરણીય કર્મ-આખના પાયા સમાન, તેની પાંચ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જ્યાં જ અતર્કુતની, ઉત્પત્તિ ત્રીયા કાઠકોટી સામ-રેત્પમની

૬ અન્યલિંગસિદ્ધા-યોગી, સંન્યાસી પ્રમુખ તાપસના વેષે મોક્ષ ગયા તે વદકલચીરી આદિ

૭ સ્વલિંગસિદ્ધા-સાધુના વેષે મોક્ષ ગયા તે, શ્રી જંખૂસ્વામી વગેરે સાધુ મુનિરાજો

૮ સ્ત્રીલિંગસિદ્ધા-સ્ત્રી લિંગે મોક્ષ ગયા તે, ચંદનખાળા આદિ

૯ પુરુષલિંગસિદ્ધા-પુરુષ લિંગે મોક્ષ ગયા તે, ગૌતમઆદિક

૧૦ નપુસકલિંગસિદ્ધા-નપુસક લિંગે મોક્ષ ગયા તે, ગાગેય અણુગાર પ્રમુખ

૧૧ પ્રત્યેકબુદ્ધસિદ્ધા-કોઈ પદાર્થ દેખીને પ્રતિબોધ પામવાથી પોતાની મેળે ચારિત્ર લઈ મોક્ષ ગયા તે કરકડુ પ્રમુખ

૧૨ સ્વયંબુદ્ધસિદ્ધા-ગુરુના ઉપદેશ વિના પોતાની મેળે જાતિસ્મરણ આદિ જ્ઞાનથી પ્રતિબોધ પામી મોક્ષ ગયા તે, કપિલ આદિ.

૧૩ બુદ્ધબોદ્ધીસિદ્ધા-ગુરુનો ઉપદેશ સાભળી વૈરાગ્ય પામી મોક્ષ ગયા તે.

૧૪ એકસિદ્ધા-એક સમયમાં એક જ જીવ મોક્ષ ગયો તે, મહાવીર સ્વામી.

૧૫ અનેકસિદ્ધા-એક સમયમાં ઘણા જીવ મોક્ષ ગયા તે ઋષભાદિક સ્વામી પ્રમુખ.

એ પદર ભેદ સિદ્ધના જાણુવા યદ્યપિ તીર્થસિદ્ધ અને અતીર્થ-સિદ્ધ એ બે ભેદમાં ખીજા તેર ભેદ આવી જાય છે, તથાપિ વિશેષ દેખાડવા સારૂ ૧૫ ભેદ કહ્યા

૪ પ્રકારે જીવ મોક્ષ જાય તે કહે છે.

૧ જ્ઞાને કરી, ૨ દર્શને કરી, ૩ ચારિત્રે કરી, ૪ તપે કરી

મોક્ષનાં નવ દ્વાર કહે છે.

૧ સત્યદ્વ પ્રરૂપણદ્વાર ૨ દ્રવ્યદ્વાર ૩ ક્ષેત્રદ્વાર, ૪ સ્પર્શનાદ્વાર, ૫ કાળદ્વાર, ૬ અતરદ્વાર, ૭ ભાગદ્વાર, ૮ ભાવદ્વાર, ૯ અદ્યપણ્યદ્વત્વદ્વાર એ

એ આઠ જાતિની કર્મની વગણા છે તે એકેસી વર્ગણા જીવને જીવ્ય યોગ્ય તથા અમરણ્ય યોગ્ય એવા બે પ્રકાર છે પ્રથમ એ પ્રદેશર્થ માંડીને અભવ્યથી અનત ગુણધિક પ્રદેશ લાગે. ઔદારિક વગણા તે પ્રદેશ પ્રદેશ અને સ્થૂળ માટે જીવને અમરણ્ય યોગ્ય વગણા બાણવી બીજા ઔદારિક જીવ્ય કરવા યોગ્ય તે પણ અનતી વર્ગણા બાણવી ત્યાર પછી ધણા પ્રદેશ અને સૂક્ષ્મ પરિણામ માટે ઔદારિકને અમરણ્ય યોગ્ય તથા વૈકલ્પિકની અપેક્ષાએ ઘણા પ્રદેશ અને સ્થૂળ પરિણામ માટે વૈકલ્પિકને પણ અમરણ્ય યોગ્ય-એમ બેઉને જીવ્ય કરવાને અરોગ્ય તે પણ અભવ્યથી અનત ગુણધિક વગણા બાણવી ત્યાર પછી વૈકલ્પિકને જીવ્ય યોગ્ય વગણા બાણવી એમ સર્વ આઠ જાતિની વગણા તે વિષે જીવ્ય યોગ્ય અને અમરણ્ય યોગ્ય વગણા બાણવી ધર્મિ જાણતવ.

૬ મોક્ષતત્ત્વ

સકળ આત્માના પ્રદેશથી સકળ કર્મનું જૂઠું સકળ બંધનથી મુક્તિ, સકળ કાયની ત્રિવિધ થાય તેને મોક્ષતત્ત્વ કહીએ

પદર ભેદે મિશ્ર થાય છે તે ઠંઠે છે

- ૧ તીથસિદ્ધા-તીથ કરને કેવળજ્ઞાન ઉપજ્યા પછી જે મોક્ષ ગયા તે અલ્પપર પ્રમુખ
- ૨ અતીથસિદ્ધા-તીથ કરને કેવળજ્ઞાન જિજ્ઞાસા પહેલા જે મોક્ષ ગયા તે, માફેવી માતા પ્રમુખ
- ૩ તીથ કરસિદ્ધા-તીથ કર પદવી પામીને મોક્ષ ગયા તે, તે અવમર્શિક અરિહંત ભગવાન
- ૪ અતીથ કરસિદ્ધા-તીથ કર પદ પા મા વિના સામાન્ય કેવળી મ્હો મોક્ષ ગયા તે
- ૫ ગુહસ્થિતિસિદ્ધા-ચક્રસ્થના વડે રહ્યા થકા મોક્ષ ગયા તે માફેવી માતા પ્રમુખ

૬ અન્યલિંગસિદ્ધા-યોગી, સન્યાસી પ્રમુખ તાપસના વેષે મોક્ષ ગયા તે વલ્કલચીરી આદિ

૭ સ્વલિંગસિદ્ધા-સાધુના વેષે મોક્ષ ગયા તે, શ્રી જંબૂસ્વામી વગેરે સાધુ મુનિરાજો

૮ સ્ત્રીલિંગસિદ્ધા-સ્ત્રી લિંગે મોક્ષ ગયા તે, ચંદનબાળા આદિ

૯ પુરુષલિંગસિદ્ધા-પુરુષ લિંગે મોક્ષ ગયા તે, ગૌતમદિક.

૧૦ નપુસકલિંગસિદ્ધા-નપુસક લિંગે મોક્ષ ગયા તે, ગાગેય અથાગાર પ્રમુખ

૧૧ પ્રત્યેકબુદ્ધસિદ્ધા-કોઈ પદાર્થ દેખીને પ્રતિબોધ પામવાથી પોતાની મેળે ચારિત્ર લઈ મોક્ષ ગયા તે કરકડુ પ્રમુખ.

૧૨ સ્વયંબુદ્ધસિદ્ધા-શુરુના ઉપદેશ વિના પોતાની મેળે જાતિસ્મરણ આદિ જ્ઞાનથી પ્રતિબોધ પામી મોક્ષ ગયા તે, કપિલ આદિ.

૧૩ બુદ્ધબોદ્ધિસિદ્ધા-શુરુનો ઉપદેશ સાંભળી વૈરાગ્ય પામી મોક્ષ ગયા તે.

૧૪ એક સિદ્ધા-એક સમયમાં એક જ જીવ મોક્ષ ગયો તે, મહાવીર સ્વામી.

૧૫ અનેકસિદ્ધા-એક સમયમાં ઘણા જીવ મોક્ષ ગયા તે ઋષભદિક સ્વામી પ્રમુખ.

એ પંદર લેહ સિદ્ધના જાણવા યદ્યપિ તીર્થસિદ્ધ અને અતીર્થ-સિદ્ધ એ બે લેહમાં બીજા તેર લેહ આવી જાય છે, તથાપિ વિશેષ દેખાડવા સારૂ ૧૫ લેહ કહ્યા.

૪ પ્રકારે જીવ મોક્ષ જાય તે કહે છે.

૧ જ્ઞાને કરી, ૨ દર્શને કરી, ૩ ચારિત્રે કરી, ૪ તપે કરી

મોક્ષનાં નવ દ્વાર કહે છે.

૧ સતપદપ્રરૂપણદ્વાર ૨ દ્રવ્યદ્વાર ૩ ક્ષેત્રદ્વાર, ૪ સ્પર્શનાદ્વાર, ૫ કાળદ્વાર, ૬ અતરદ્વાર, ૭ ભાગદ્વાર, ૮ ભાવદ્વાર, ૯ અરૂપબહુત્વદ્વાર એ

નવનાં નામ કર્તા (૧) સત્પદ્મપદ્માદાર તે મોક્ષ પ્રતિ પૂર્વ કાળે
હતી, હમણાં પણ છે, આવતા કાળે હશે તે જતી અસ્તિ છે, પણ
આકાશના ફૂલની પરે નાસ્તિ નથી. (૨) દુઃખ પ્રમાણે તે સિદ્ધ જનતા
છે અભવ્ય છત્રથી જનતગુણા અધિક છે વનરપતિ વર્ણને ૨૩
હઠથી સિદ્ધતા છવ્વ જનતગુણા અધિક છે (૩) શ્રેત્રદાર તે સિદ્ધ
શિલા પ્રમાણે છે, સિદ્ધશિલા ૪૫ લાખ જોગનની લાંબી પહોળી છે
અને ત્રિગુણી ઝાઝેરી પરિધી છે અને જાંબપણે ૩૩૩ ધનુષ્યને ૩૨
આંગળ પ્રમાણે એટલા શ્રેત્રમાં સિદ્ધ રહ્યા છે (૪) સ્પર્શના દ્વાર તે
સિદ્ધ શ્રેત્રથી કાંઈક અધિકી સિદ્ધની સ્પર્શના છે. (૫) કાળદાર તે એક
સિદ્ધ આશ્રમી સાદિ જનત, સર્વ સિદ્ધ આશ્રમી અનાદિ જનત.
(૬) અતરદાર-તે ફરી સિદ્ધને સસારમાં આવતરવું નથી અને એક
સિદ્ધ ત્યાં જનત સિદ્ધ છે અને જનત સિદ્ધ ત્યાં એક સિદ્ધ છે
એટલે સિદ્ધ બેમાં અતર નથી (૭) ભાગદાર તે સમગ્રા છત્રને સિદ્ધતા
છવ્વ જનતમે ભાગે છે, લોકને અસખ્યાતમે ભાગે છે. (૮) ભાગદાર
તે સિદ્ધમાં ક્ષાયિકભાવ કેવળજ્ઞાન કેવળદર્શન, ક્ષાયિક સમર્પિત છે
અને પારિણમિક ભવ તે સિદ્ધપણુ બાવવું (૯) અપખલ્લુત્વદાર
તે સર્વથી મોડા નપુસક સિદ્ધ તેથી સ્ત્રી સખ્યાતગુણી સિદ્ધ તેથી
પુરુષ સખ્યાતગુણા સિદ્ધ એક સમયે નપુસક ૧૦ સિદ્ધ યાવ, સ્ત્રી
૨૦ સિદ્ધ યાવ, પુરુષ ૧૦૮ સિદ્ધ યાવ.

ચોદ બોલ કહે છે

૧ ત્રસપણે, ૨ બાહરપણે, ૩ સગીપણે, ૪ વજ્રસખનાસખ
સવયણપણે, ૫ શુકલધ્યાનપણે, ૬ મનુષ્યગતિ ૭ ક્ષાયિક સમર્પિત,
૮ સખ્યાત અશિત ૯ પક્ષિતીય ૧૦ કેવળજ્ઞાન, ૧૧ કેવળદર્શન,
૧૨ અન્નસિદ્ધિ ૧૩ પરમશુકલસેથી, ૧૪ પરમ ચરીરી. એ ચોદ
બોલનો ધણી મોક્ષ જ્ય જ્ય ને હાથની અરસેલાવાળો ઉદ્ધૃતી
પાંસસે ધનુષની અરસેલાવાળો અધન્ય નવ વરસનો, ઉત્કૃષ્ટ પૂર્વકોટીના
આયુષ્યવાળો કમ જ્ઞાનનો હોય તે મોક્ષમાં જાય. ઇતિ મોક્ષતત્ત્વ ઇતિ
નવતત્ત્વ સ પૂર્ણ

भंगल स्तोत्रे

अर्द्धं तो भगवंतं धद्रु मङ्किताः, सिद्धाश्च सिद्धिं स्थिताः;

आचार्यां जिनशासनोन्नतिकराः, पूज्या उपाध्यायकाः ।

श्री सिद्धांत सुपाठका मुनिवरा, गन्तव्याराधकाः,

पश्येते परमेष्ठिनः प्रतिदिनं, कुर्वन्तु वो भंगलम् ॥

प्राक्ष्मी अर्द्धनगालिका भगवती, राजभती, द्रौपदी,

कौशल्या च भृगावती च सुलसा, सीता सुभद्रा शिवा,

कुति शीतवती नलस्यहयिता, यूल। प्रभावत्यपि,

पद्मावत्यपि सुहरी प्रतिदिनं, कुर्वन्तु वो भंगलम् ॥

वीरः सर्वं सुरा सुरेद्र मङ्कितो, वीरं भुधा. सश्रिता,

वीरेष्वाभिडतः स्वकर्मं निचये, वीराय नित्यं नमः ।

वीरात्तीर्थभिदं प्रवृत्तमतुल, वीरस्य धार तपो,

वीरे श्री धृति कीर्तिं कति निचय, श्री वीरभद्र दिशः ॥

અથ શ્રી લઘુકંઠક

(આર્યા)

સરીરોગાણ સઘયણ, સઠાણ કસાય તદ્દ દુતિ સન્નાઓ ॥

સેસિંદિય સમુગ્ધાળ, સન્નિ વેદે ય પજ્જસિ ॥ ૧ ॥

દિદ્ધિ દંસણ નાળ અનાળે, જોણુવઓ તદ્દા કિમાશરે ॥

ઉવવાય ઠિહ સમુદ્દામે, વયણ મહ માગહ વેવ ॥ ૨ ॥

એ બે ગાથા સૂત્ર પાઠે કહી તેમાં ચાવીસ દ્વાર કહ્યા.

તે ચાવીસ દ્વાર અથ સહિત કહે છે

(શરીર કે) શરીર પાથ ૧ ઔદારિક, ૨ વૈકિય ૩ આદારક,
૪ તેજસ અને ૫ કાર્મણ ॥ ૧ ॥

(બોગાહલુ કે) અવધેણુ, ઔદારિકની અવધેણુ જન્મન્સ આંગ
ળનો અસુખ્યાતમે ભાગ અને ઉત્કૃષ્ટી એક દ્વાર જોજન અંતેરી
કમળના એકને ન્યાયે અણુવી, વૈકિયની અવધારણી અવધેણુ જ
આમળનો અસુખ્યાતમે ભાગ અને ઉં લાખ જોજન અંતેરી અણુવી,
૩ આદારકની અવધેણુ જ ૦ મુદા દ્વારની અને ઉં એક દ્વારની
૪-૫ તેજસ અને કાર્મણની અવધેણુ જ ૦ આમળનો અસુખ્યાતમે
ભાગ અને ઉ ચોક્ક રાજ લોક પ્રમાણે તે કેવળ સમુદ્દાતાની અપેક્ષાએ
તથા પોતપોતાના શરીર પ્રમાણે અણુવી ॥ ૨ ॥

(સઘયણ કે) સઘયણ છ ૧ વજ્રમવસનાશય સઘયણ,
૨ કમ્પભાગરાશ સ ૦ ૩ નાશય સ ૦ ૪ અર્ધનાશય સ ૦ ૫ કિલિહ
સ ૦ અને ૬ કિલિહ સઘયણ ॥ ૩ ॥

(સઠાણ કે) સઠમાન છ-૧ સમચકીરસ સસ્થાન, ૨ નિજેક
પરિમળ સ ૦ ૩ સાહિ સ ૪ વામન સ ૦ ૫ કુચ સ ૦ અને
૬ કુંઠ સસ્થાન ॥ ૪ ॥

(કષાય કે૦) કષાય ચાર-૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા અને ૪ લોભ
॥ ૫ ॥ (તહહુતિ કે૦) તેમજ આગળ કહેશે, તે પ્રકારે હોય.

(સન્નાઓ કે૦) સંજ્ઞા ચાર-૧ આહાર સંજ્ઞા, ૨ જય સંજ્ઞા,
૩ મૈથુન સંજ્ઞા અને ૪ પરિચ્છેદ સંજ્ઞા ॥ ૬ ॥

(લેસ કે૦) લેશ્યા છ-૧ કૃષ્ણ લેશ્યા, ૨ નીલ લેશ્યા, ૩ કાપોત
લેશ્યા, ૪ તેજુ લેશ્યા ૫ પદ્મ લેશ્યા અને ૬ શુકલ લેશ્યા ॥ ૭ ॥

ઇન્દ્રિય પાચ-૧ શ્રોતેન્દ્રિય, ૨ ચક્ષુષ્દ્રિય, ઘ્રાણેન્દ્રિય, ૪ રસેન્દ્રિય
અને ૫ સ્પર્શેન્દ્રિય ॥ ૮ ॥

(સમુદ્ધાએ કે૦) સમુદ્ધાત સાત-૧ વેદની સમુદ્ધાત, ૨ કસાય
સ૦, ૩ મારાણ્તિક સ૦, ૫ વૈકિય સ૦, ૫ તૈજસ સ૦, ૬ આહારક
સ૦ અને ૭ કેવળ સમુદ્ધાત ॥ ૯ ॥

(સન્ની કે૦) સન્ની અને અસન્ની,-તેમા જેને મન હોય તે સન્ની
અને મન ન હોય તે અસન્ની ॥ ૧૦ ॥

(વેદ કે૦) વેદ ત્રણ-૧ સ્ત્રી વેદ, ૨ પુરુષ વેદ અને ૩ નપુસક
વેદ ॥ ૧૧ ॥

(ય કે૦) વળી (પલ્લવત્તિ કે૦) પર્યાપ્તિ છ તે-૧ આહાર પર્યાપ્તિ,
૨ શરીર ય૦, ૩ ઇન્દ્રિય ય૦, ૪ શ્વાસોચ્છવાસ ય૦, ૫ ભાષા ય૦ અને
૬ મન પર્યાપ્તિ ॥ ૧૨ ॥

છ પર્યાપ્તિ સ્વરૂપ દર્શાવે છે.

પુદ્ગલના ઉપયયથી થયો જે પુદ્ગલ પરિણમન હેતુ શક્તિ વિશેષ,
તેને પર્યાપ્તિ કહે છે એના બે લેહ છે-એક લઘિપર્યાપ્તિ અને બીજી
કરણપર્યાપ્તિ, જે કર્મના ઉદયથી આરભેલી સ્વયોગ્ય પર્યાપ્તિ સર્વ
પૂરી કરી નથી, પણ કરશે તેને લઘિપર્યાપ્તિ કહે છે અને જેણે સ્વયોગ્ય
પર્યાપ્તિ સર્વ પૂરી લીધી તેને કરણપર્યાપ્તિ કહે છે.

અપર્યાપ્તિ પણ બે પ્રકારની છે-એક લઘિ અપર્યાપ્તિ, બીજી કરણ
અપર્યાપ્તિ આરંભેલી સ્વયોગ્ય પર્યાપ્તિ પૂરી કરે નહિ તેને લઘિ

અપર્યાપ્તિ કહે છે અને જે સ્વયંભૂત પર્યાપ્તિ સર્વ પૂરી કરશે. પણ હજી ક્ષીણી નથી, તેને કરણ અપર્યાપ્તિ કહે છે.

પર્યાપ્તિ છ પ્રકારે છે હરેક જીવને ભર્તાતરની ઉત્પત્તિ સમયે જે શક્તિવડે આકાર લઈને તેને રસપણે પરિણમાવવાનો જે શક્તિ વિશેષ તેને આકારપર્યાપ્તિ કહે છે પછી તે રસરૂપ પરિણામને રસ, સ્પર્શ, ગ્રાંથ મેઠ, અસ્મિ, મલ્લ તથા વીચ જે સાત માતૃપણે પરિણમાવીને શરીર બાંધવાનો જે શક્તિ વિશેષ તેને શરીરપર્યાપ્તિ કહે છે પછી તે સાત માતૃપણે પરિણમાવ્યો જે રસ, તે જેને જેટલા દ્રવ્ય ઇદ્રિય ભેદજે તેને તેટલા ઇદ્રિયપણે પરિણમાવવાનો જે શક્તિવિશેષ તેને ઇદ્રિયપર્યાપ્તિ કહે છે પર્યાપ્તિ જે શબ્દ સર્વ સાથે જોડવા કેમકે જે કહેલી ત્રણ પર્યાપ્તિ પૂરી કર્યા વિના કોઈ જીવ મરણ પામે નહિ, માટે પર્યાપ્તિ શબ્દ વચમાં કહ્યો છે જે ત્રણ પર્યાપ્તિ બાંધીને પછી શ્વાસોચ્છવાસ પણે શ્વાસ વળજણનાં દલિત લઈ શ્વાસોચ્છવાસપણે પરિણમાવીને અવલબી મૂકવાનો જે શક્તિ વિશેષ તેને શ્વાસોચ્છવાસ પર્યાપ્તિ કહે છે ભ્રાષાચોચ પુષ્પાજ લઈ ભાષાપણે પરિણમાવીને અવલબી મૂકવાનો જે શક્તિવિશેષ તેને ભાષાપર્યાપ્તિ કહે છે અને મનોવ્રજણ શ્વાસ પુષ્પાજ લઈ મનપણે પરિણમાવીને અવલબી મૂકવાનો જે શક્તિવિશેષ તેને મન પર્યાપ્તિ કહે છે એવી રીતે જે છ પ્રકારે પર્યાપ્તિ કહી છે

આકાર પર્યાપ્તિ, શરીરપર્યાપ્તિ, ઇદ્રિયપર્યાપ્તિ, તથા શ્વાસોચ્છવાસ પર્યાપ્તિ જે ચાર પર્યાપ્તિ એકેદ્રિયને હોય ને તે ચાર પર્યાપ્તિઓની સાથે પાંચમી ભાષા પર્યાપ્તિ બેઠીને પાંચ પર્યાપ્તિ તે વિકલેદ્રિય એટલે બેઠેદ્રિય તેઠેદ્રિય તથા ચૌદેદ્રિય પ્રત્યેકને હોય, જે જ પાંચ પર્યાપ્તિઓ અસંસી પંચેદ્રિયને હોય અને છ જે પર્યાપ્તિઓ સંસી પંચેદ્રિયને હોય.

(દિલ્લ કે૦) હાથિ જણ. ૧ સમકિતહાષ્ટિ, ૨ સિમ્બાત્વહાષ્ટિ, અને ૩ સમ્પ્રતિભાત્વહાષ્ટિ ॥ ૧૩ ॥

(હસલુ કે૦) દર્શન ચાર. ૧ અમુદર્શન, ૨ અચમુદર્શન, ૩ અવધિ દર્શન ૪ કેવળદર્શન ॥ ૧૪ ॥

(નાણુ કે૦) જ્ઞાન પાંચ. ૧ મતિજ્ઞાન, ૨ કૃતિજ્ઞાન, ૩ અવધિજ્ઞાન ૪ મતપ્રવચ્ચાન અને ૫ કેવળજ્ઞાન ॥ ૧૫ ॥

(અન્નાણુ કે૦) અજ્ઞાન ત્રણ. ૧ મતિ અજ્ઞાન ૨ શ્રુત અજ્ઞાન અને ૩ વિભગ જ્ઞાન ॥ ૧૬ ॥ -

(જોગ કે૦) યોગ પદર ૪ મનના, ૪ વચનના અને ૭ કાયાના તેમા ૧ સત્ય મનયોગ, ૨ અસત્ય મં, ૩ મિશ્ર મં અને ૪ વ્યવહાર મં એ ચાર મનના જાણુવા તથા ૧ સત્ય વચનયોગ, ૨ અસત્ય, ૩ મિશ્ર ૩, ૪ વ્યવહાર ૩ એ ચાર વચનના જાણુવા તથા ૧ ઔદારિક ૨ ઔદારિકનો મિશ્ર, ૩ વૈકિય, ૪ વૈકિયનો મિશ્ર, ૫ આહારક, ૬ આહારકનો મિશ્ર, અને ૭ કાર્મણુકાય યોગ એ સાત કાયાના જાણુવા સર્વે મળી પંદર યોગ જાણુવા ॥ ૧૭ ॥

(ઉપયોગ કે૦) ઉપયોગ બાર, તે પાંચ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ચાર દર્શન એ બાર ઉપયોગ જાણુવા ॥ ૧૮ ॥

(તહા કિમાહારે કે૦) તેમ જ અનુક્રમે આહાર લે જં ત્રણ દિશિનો અને ૭ છ દિશિનો ત્રણ દિશિ તે ૧ ઊંચી, ૨ નીચી અને ૩ તીરછી, અને દિશિ તે ૧ પૂર્વ ૨ પશ્ચિમ, ૩ ઉત્તર ૪ દક્ષિણ, ૫ ઊંચી અને ૬ નીચી તથા ત્રણ પ્રકારનો આહાર લે તે ૧ સચિત ૨ અચિત અને ૩ મિશ્ર તથા ત્રણ પ્રકારનો આહાર લે તે ૧ ચોખ, ૨ રોમ અને ૩ કવળ એ ત્રણ પ્રકારનો આહાર ॥ ૧૯ ॥

(ઉવવાય કે૦) કેટલા દંડકનો આવીને ઉપજે ? તે આગળ કહેવાશે ॥ ૨૦ ॥

(કિંઈ કે૦) સ્થિતિ તે જં અતર્મુદ્ધૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટિ તેત્રીશ સાગરોપમની તે સ્થિતિ આગળ કહેવાશે ॥ ૨૧ ॥

(સમુહાએ કે૦) ૧ સમોહિયા મરણ, ૨ અસમોહિયા મરણ, તેમાં સમોહિયા મરણ તે કીકીનો લારની પેઠે જીવના પ્રદેશ છૂટા છૂટા નીકળે તે અને અસમોહિયા મરણ તે બદ્ધકના લડાકાની પેઠે જીવના પ્રદેશ સામટા નીકળે તે ॥ ૨૨ ॥

(અવણુ કે૦) કેટલા દંડકમાં અવીને જાય તે આગળ કહેવાશે ॥ ૨૩ ॥

(ગતિ કે૦) ગતિ પાંચ, તે ૧ નરકની, ૨ નિર્ધનની ૩ મનુષ્યની, ૪ દેવતાની અને ૫ સિદ્ધની તેમા જે જુલુ તે ગતિ

(આગર્હ કે૦) આવવું તે આગતિ, તે ચાર પ્રકારની ૧ નરકની
૨ તિર્થંજની ૩ મનુષ્યની અને ૪ દેવતાની. (શિવ કે૦) નિર્દેશ એ એ
આશાનો અર્થ કહ્યો ॥ ૨૪ ॥

પ્રાણ દશ, તેમાં પાંચદિના પાંચ પ્રાણ તે ૧ શોનેદ્રિય; ૨
અણુષ્ઠિય, ૩ પ્રાણેદ્રિય, ૪ રસેદ્રિય અને ૫ સ્પર્શેન્દ્રિય ૬ મનબળ,
૭ વચનબળ ૮ ક્રિયાબળ ૯ ધ્યાસામ્યવાસ અને ૧૦ આઈષુ એ દશ
એ પચ્ચીશ દ્વાર કહ્યા ॥ ૨૫ ॥

ચોવીશ કંઠના નામ કહે છે

પ્રથમ તારણિનો ૬૭૬ તે સાત નરકનાં નામ કહે છે ૧ બમા,
૨ વસા ૩ શીલા, ૪ અજણા, ૫ રિદ્ધા ૬ મણ અને ૭ માણમલી.
તેનાં ધોત્ર કહે છે ૧ રત્નપ્રમા, ૨ શર્કરાપ્રમા ૩ વાણુપ્રમા, ૪ પદ્મપ્રમા,
૫ ધૂમપ્રમા, ૬ વામપ્રમા અને ૭ વમત્તમાપ્રમા એ સાત મળી એક
૬૭૬ થયો.

દશ ભવનપતિના દશ કંઠક, ૧ અસુરકુમાર, ૨ નામ કું ૩
સુવર્ણ કું ૪ વિદુત કું ૫ અગ્નિ કું ૬ દિપ કું ૭ ઉષ્ણિ કું
૮ વિદ્યા કું, ૯ પવન કું અને સ્તનિવકુમાર.

પાંચ યાવરના પાંચ કંઠક ૧ ઈદિ યાવરકામ ૨ જળી યાં
૩ સપિ યાં ૪ સુમતિ યાં અને ૫ પમાવચ યાવરકામ તેના ધોત્ર
કહે છે ૧ પૃથ્વીકામ ૨ અપક્ષવ ૩ તેલકામ, ૪ વામુકામ અને
૫ વનરપતિકામ.

ત્રણ વિકલેદ્રિયના ત્રણ કંઠક. ૧ બેષદ્રિય, ૨ તેષદ્રિય અને
૩ ભૌરેદ્રિય.

વીશમો તિર્થંજ પચ્ચેદ્રિયનો ૬૭૬ તિર્થંજ પચ્ચેદ્રિયના પાંચ
લોક તે ૧ જળચર, ૨ સ્થળચર ૩ ઉરચર, ૪ ભુજચર, અને ૫
ખેચર જળચર તે કોને કહીએ? જે જળમા ચાલે તેને જળચર
કહીએ. તેના અનેક લોક મચ્છ કચ્છ ગાદા, મગ્ગ સુસુમર પ્રમુખ
॥ ૧ ॥ જે પૃથ્વી ઉપર ચાલે તેને સ્થળચર કહીએ, તેના ચાર લોક
૧ એકધુરા, ૨ દોધુરા ૩ અઠિપયા અને ૪ સણપયા તેમાં એકધુરા
તે ઘોડા, ખર પ્રમુખ, દોધુરા તે ૧૧૫ લેસ પ્રમુખ, અઠિપયા તે
સુવાળા પગ્ગ સોનીની ભેરજીને માટે પગ તે ઢાઢી એમ પ્રમુખ.
સણપયા તે નહેરવાળા જીવ તે સિદ્ધ વામ, ચિત્તા કૂતરા, નીલકમ્પ

પ્રમુખ એ સ્થળચરના ૪ લેદ જાણવા ॥ ૨ ॥ ઉરપર તે હૈયાભર ચાલે
તે સર્પની જાત. તેની બે જાત, એક ફેણ માટે તે અને બીજી ફેણ ન
માટે તે ॥ ૩ ॥ ભુજપર સર્પ તે ભુજાએ તથા હૈયાભર ચાલે તે ભુજ-
પર સર્પ, તેના અનેક લેદ નોળ, કોળ, કાકિડા, ઘોડ, ઉંદર, ખિસ-
કોડી પ્રમુખ ॥ ૪ ॥ ખેચર તે જે આકાશે ચાલે તે પંખીની જાતિ તે
પંખીના ચાર લેદ, ૧ ચર્મ પંખી ૨ રોમ પંખી, ૩ વિતત પંખી, ૪
સમુગ પંખી, ચર્મ પંખી તે ચામડાની પાંખે તે છાપા, વાગુલ પ્રમુખ
॥ ૧ ॥ રોમ પંખી તે રોમરાયની પાખ તે સૂડા, ચકલાં, પારેવા
પ્રમુખ ॥ ૨ ॥ એ બે પંખી અઢી દ્વીપમાંહી અને અઢી દ્વીપ બહાર
છે વિતત પંખી, તે જેની પાખ પડાળી જ રહે તે વિતત પંખી
કહીએ ॥ ૩ ॥ સમુગ પંખી, તે જેની પાખ ડાબડાની પેઠે બીડી રહે
તે સમુગ પંખી કહીએ એ બે પંખી અઢી દ્વીપ બહાર જ છે. એ
પાચ તિર્થ ચ પચેંદ્રિય, સમૂર્ણીમ અને ગર્ભજ જાણવા એ વીશમે
તિર્થ ચ પચેંદ્રિયનો દડક થયો

એકવીશમે મનુષ્ય પચેંદ્રિયનો દડક, તે મનુષ્ય પચેંદ્રિયના
૪ લેદ—૧ પદર કર્મભૂમિના મનુષ્ય, ૨ ત્રીશ અકર્મ ભૂમિના મનુષ્ય,
૩ છપ્પન અતદ્વીપના મનુષ્ય અને ૪ ચૌદ સ્થાનકના સંમૂર્ણીમ
મનુષ્ય કર્મભૂમિ તે કેને કહીએ ? જ્યાં અસિ, મસિ, અને કૃષિ એ
ત્રણ પ્રકારના વ્યાપાર છે. તે ૧ (અસિ કે૦) તરવાર પ્રમુખ હથિયારનુ
બાંધવુ, ૨ (મસિ કે૦) લાખવાનો વ્યાપાર કરવો, ૩ (કૃષિ કે૦)
ખેતીવાડી પ્રમુખ વ્યાપાર કરવો એ ત્રણ પ્રકારના વ્યાપાર કરીને જે
જીવે, તે કર્મભૂમિના મનુષ્ય કહીએ તે કર્મભૂમિના ક્ષેત્ર કેટલા ?
પાચ ભરત, પાચ ઐરવત, પાચ મહાવિદેહ, એ પદર ક્ષેત્ર કર્મભૂમિના
છે તે કયે કયે ઠેકાણે છે ? તે કહે છે એક લાખ જોજનનો જ ખૂદ્દીપ
છે તેમા એક ભરત, એક ઐરવત, અને એક મહાવિદેહ, એ ત્રણ
કર્મભૂમિનો ક્ષેત્ર, જખૂદ્દીપ મધ્યે છે તે જખૂદ્દીપને ફરતો બે લાખ
જોજનનો લવણ સમુદ્ર છે તેને ફરતો ચાર લાખ જોજનનો ધાતકીખડ
દ્વીપ છે, તેમા બે ભરત, બે ઐરવત અને બે મહાવિદેહ, એ છ ક્ષેત્ર
ધાતકીખડ મધ્યે છે, તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો કાળોદધિ સમુદ્ર
છે, તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો પુષ્કરાર્ધ દ્વીપ છે તેમા બે ભરત,
બે ઐરવત અને બે મહાવિદેહ, એ છ ક્ષેત્ર, પુષ્કરાર્ધ દ્વીપ મધ્યે છે,
એ પદર કર્મભૂમિ કહ્યા.

ત્રીશ અકર્મભૂમિ અકર્મભૂમિના મનુષ્ય તે કોને કહીએ ? જ્યાં અસિ, મસિ અને કૃષિ એ ત્રણ વ્યાપાર નથી અને આ પ્રકારનાં કષ્ટ વૃદ્ધ કરીને જીવે તે અકર્મભૂમિના મનુષ્ય કહીએ. તે કયા ક્યા ? પાંચ હેમવય, પાંચ હિરણ્યવય પાંચ હરિવાસ પાંચ રમ્યકવાસ પાંચ દેવકુરુ અને પાંચ ઉતરકુરુ એ ત્રીશ તે કયે કયે ઠેકાણે છે ? એક હેમવય, એક હિરણ્યવય, એક હરિવાસ, એક રમ્યકવાસ, એક દેવકુરુ એક ઉતર કુરુ એ છ ભુવલિધાનાં ક્ષેત્ર જ બુદ્ધીપ મધ્યે છે એથી જમણાં એટલે બાર ક્ષેત્ર ધાતકિષ્કિંઠમા છે. તેમજ બાર ક્ષેત્ર પુષ્કરાદિ દ્વીપમાં છે એ ત્રીશ અકર્મભૂમિ કહ્યાં.

છપ્પન અતરદ્વીપ અતરદ્વીપ તે કોને કહીએ ? હવણ સમુદ્રના પાણી ઉપર, અતરગ ડહામાં દ્વીપ ઉપર રહેનાર માટે અતરદ્વીપના મનુષ્ય કહીએ તે કયા છે ? જરાવ ક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરનાર પીજા સુવર્ણનો સુલહિમવત નામે પવત છે તે એકસો ભેજનનો લાગે છે, એકસો અઠ્ઠના હોઠા છે તથા એક હજાર ભાવન ભેજન અને બાર હજારના પહેળા છે સાતીશ હજાર નવસે જતીશ ભેજનનો લાગે છે તેને પૂર્વ પશ્ચિમને હોડે બંને ડહા નીકળી છે, તે એકેસી ડહા કોરાશીસે કોરાશીસે x ભેજનથી ગાંઝેરી લાગી છે. તે એકેસી ડહા ઉપર સાત સાત અતરદ્વીપ છે જગતીથી ડહા ઉપર ત્રણસે ભેજન જઈએ ત્યારે ત્રણસે ભેજનનો લાગે પહેળા પહેલો દ્વીપ આવે ॥ ૧ ॥ ત્યાંથી ચારસે ભેજન જઈએ ત્યારે ચારસે ભેજનનો લાગે પહેળા બીજો દ્વીપ આવે ॥ ૨ ॥ ત્યાંથી પાંચસે ભેજન જઈએ ત્યારે પાંચસે ભેજનનો લાગે પહેળા ત્રીજો દ્વીપ આવે ॥ ૩ ॥ ત્યાંથી છસે ભેજન જઈએ ત્યારે છસે ભેજનનો લાગે પહેળા ચોથો દ્વીપ આવે ॥ ૪ ॥ ત્યાંથી સાતસે ભેજન જઈએ ત્યારે સાતસે ભેજનનો લાગે પહેળા પાંચમો દ્વીપ આવે ॥ ૫ ॥ ત્યાંથી આઠસે ભેજન જઈએ, ત્યારે આઠસે ભેજનનો લાગે પહેળા છઠ્ઠો દ્વીપ આવે ॥ ૬ ॥ ત્યાંથી નવસે ભેજન જઈએ, ત્યારે નવસે ભેજનનો લાગે પહેળા સાતમો દ્વીપ આવે ॥ ૭ ॥ એમ ત્યારે ડહા ઉપર થઈને સાત કોટુ અપ્પવીશ યાચ એમજ બૈશવત ક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરનાર શિખરીનામા પવત છે તે પણ પીજા સુવર્ણનો છે તે સુલહિમવત પર્વતની પેઠે બાણનો તેને પણ પૂવ પશ્ચિમને

+ કોરાશીસોને બહોલે કોટ ૧૮૦ ભેજન પણ કહે છે અને દરેક અતરદ્વીપા અનુક્રમે જગતીથી ૩૦૦-૪૦૦-૫૦૦ યાવત ૬૦૦ ભેજન દર હોવાનું કહે છે

છેડે બખ્ખે ડાઠા નીકળી છે, તે એકેકી ડાઠા ઉપર સાત સાત અંતરદ્રીપ છે એમ અઠ્ઠાવીશ હુ છપ્પન અંતરદ્રીપ છે તેનું સુખ અકર્મભૂમિની પેઠે જાણવું.

ચૌથ સ્થાનકના સમૂર્જિત મનુષ્ય, ૧ (ઉચ્ચારેસુવા કે૦) વડી- નિતમા ઊપજે, (પાસવણેસુવા કે૦) લઘુનિતમા ઊપજે, ૩ (ખેણેસુવા- કે૦) બળખામા ઊપજે, ૪ (સિધાણેસુવા કે૦) નાસિકાના શ્લેષ્મરા ઊપજે, ૫ (વતેસુવા કે૦) વમનમાં ઊપજે, ૬ (પિત્તેસુવા કે૦) પિત્તો- ડામા ઊપજે, ૭ (પુએસુવા કે૦) પડમા ઊપજે, ૮ (સોણિએસુવા કે૦) રૂધિરમાં ઊપજે, ૯ (સુકડેસુવા કે૦) વીર્યમા ઊપજે, ૧૦ (સુક્રપોગ્ગલ પરિસાડિએસુવા કે૦) વીર્યાદિના પુદ્ગલ સુકાણા તે બીના થયા તેમા ઊપજે, ૧૧ (વિગય જીવ કલેવરેસુવા કે૦) જીવ રહિત મૃતકના કલે- વરમા ઊપજે, ૧૨ (ઇત્થિ પુરિસ સજેગેસુવા કે૦) સ્ત્રીપુરુષના સયો- ગમા ઊપજે, ૧૩ (નગરની ધમણેસુવા કે૦) નગરની ખાળ પ્રમુખમા ઊપજે અને ૧૪ (સંવેસુ એવ અસુધ ઠાણેસુવા કે૦) મનુષ્ય સખધી પિયા પ્રમુખ અશુચિ સ્થાનકમા ઊપજે. એ અસંખ્યાતા સંમૂર્જિત મનુષ્ય અતસુર્જિતમા મનુષ્યના શરીરથી વસ્તુ દૂર થાય, તેમા ઊપજે, એવા એકસો એક ક્ષેત્રના ગર્ભજ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા અને એકસો એક પર્યાપ્તા તથા એકસો એક સમૂર્જિત મનુષ્યના અપર્યાપ્તા એમ ત્રણસે ત્રણ લેદનો એકવીશમા મનુષ્યનો દંડ થયો,

બાવીશમો વાણુવ્યંતરનો દડક તેની સોળ જાત છે. ૧ પિશાય, ૨ ભૂત, ૩ ચક્ષ, ૪ રાક્ષસ, ૫ કિન્નર, ૬ કિપુરુષ, ૭ મહોરગ, ૮ ગધર્વ, ૯ આણુપન્ની, ૧૦ પાણુપન્ની, ૧૧ ઇસિવાઈ, ૧૨ ભૂઈવાઈ, ૧૩ કદ્વિય, ૧૪ મહાકદ્વિય, ૧૫ કોહડંડ અને ૧૬ પયગદેવ એ સોળ જાતના વાણુવ્યંતરનો બાવીશમો દડક થયો

ત્રેવીશમો જ્યોતિષીનો દડક તેની દશ જાત છે ૧ ચદ્રમા, ૨ સૂર્ય, ૩ ગ્રહ, ૪ નક્ષત્ર, ૫ તારા એ પાચ ચળ તે અઢીદ્રીપમા છે અને એ પાચ સ્થિર તે અઢીદ્રીપ બહાર છે એ દશ જાત, બે ચદ્રમા અને બે સૂર્ય જબૂદ્રીપમા છે, ચાર ચદ્રમા અને ચાર સૂર્ય લવણ સસુદ્રમા છે, બાર ચદ્રમા અને બાર સૂર્ય ધાતકીખડમા છે, બેતાલીશ ચદ્રમા અને બેતાલીશ સૂર્ય કાળોદધિ સસુદ્રમા છે, બહો- તેર ચદ્રમા અને બહોતેર સૂર્ય પુષ્કરાર્ધદ્રીપમા છે, એમ સર્વ મળીને મનુષ્યક્ષેત્રમા એકસો બત્રીશ ચદ્રમા અને એકસો બત્રીશ સૂર્ય પરિવાર સહિત ચળ છે પરિવાર તે જ્યા એક ચદ્રમા અને એક સૂર્ય હોય ત્યા

અદ્વાશી બ્રહ્મ, અદ્વાવીયુ નક્ષત્ર, છાસઠ હલ્લર નવસે ને પચોતેર કોણ
મેડી, તારા એ સર્વ મંદ્રમા સૂર્યનો પરિવાર ગણવો. અસખ્યાતા
બદ્રમા અને અસખ્યાતા સૂર્ય પરિવાર સંક્રિત મનુષ્ય ક્ષેત્ર બહાર,
અસખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્રમા સ્થિત છે, એ દશ જ્ઞાતનો ત્રેવીશમો
જ્યોતિષીનો હકક થયો.

શોવીશમો વૈમાનિકનો હકક તેના છવીશ લોક છે. બાર દેવલોક,
નવ ઐવેલક અને પાંચ અનુત્તર વિમાન, એ છવીસ તેના નામ કહે છે-
૧ સૌખ્ય, ૨ ઈશાન, ૩ સનતુમાર ૪ માહેદ્ર, ૫ બ્રહ્મલોક ૬ ભાતક
૭ મહાશુક્ર ૮ સહસાર, ૯ જાણુત, ૧૦ પ્રાણુત, ૧૧ આરણુ અને ૧૨
અમ્બુત. એ બાર દેવલોકનાં નામ કહ્યાં. નવ ઐવેલકનાં નામ કહે છે
૧ ભરે, ૨ મુભરે, ૩ સુભેએ, ૪ સુમાણુએ, ૫ મિલસણુએ, ૬ મુલસણુએ,
૭ આમોહે ૮ સુપરિભજ, અને ૯ જસોષરે. પાંચ અનુત્તર વિમાનનાં
નામ કહે છે ૧ વિજય ૨ વિજયત, ૩ જયત, ૪ અપરાજિત ૫
સર્વાધિસિદ્ધ, એ શોવીશમો વૈમાનિકનો હકક કહ્યો. હવે પદ્મ પરમા
ધાર્મીના નામ કહે છે ૧ જળ ૨ અજલીય ૩ શ્યામ ૪ સખળ, ૫
રૂદ્ર, ૬ વૈરૂદ્ર, ૭ કાળ, ૮ મહાકાળ, ૯ અગ્નિપત્ર ૧૦ મનુષ્ય, ૧૧
કુમ્ભ, ૧૨ વાહુક ૧૩ વૈનરવી, ૧૪ ખરસ્વર અને ૧૫ મહાધેનુ. એ
પદ્મ પરમાધાર્મી તે અસુરકુમારમાં બળ્યા દશ જ્ઞાતિના જ બ્રહ્મ તેનાં
નામ કહે છે. ૧ જાણુજ બ્રહ્મ, ૨ પાણુજ બ્રહ્મ, ૩ લયણુજ બ્રહ્મ ૪
સયણુજ બ્રહ્મ, ૫ વત્યજ બ્રહ્મ. ૬ પુષ્પજ બ્રહ્મ ૭ કૃણજ બ્રહ્મ, ૮ જીજ
જ બ્રહ્મ, ૯ નિલજુજ બ્રહ્મ, અને ૧૦ અવિયતજ બ્રહ્મ, એ દશ જ્ઞાતિના
જ બ્રહ્મ દેવતા તે વાણુઅવરમા બળ્યા ત્રણ કિશિવધીના નામ ૧ ત્રણ
પલિયા, ૨ ત્રણ સાગરીઆ અને ૩ તેર સાગરીઆ એ ત્રણ કિશિવધી,
દેવલોક અતર નિવાસી માટે વૈમાનિકમાં બળ્યા. હવે નવ લોકાતિકર્તા
નામ કહે છે ૧ સારસ્વત, ૨ આદિત્ય, ૩ વહ્નિ ૪ વરુણ ૫ મહાદેવ
૬ તોષિયા ૭ અવ્યાબાધા, ૮ અગ્નિયા અને ૯ રિદ્ધા એ નવ લોકા
તિક બ્રહ્મલોકવાસી માટે ઉત્તમ વૈમાનિકમાં બળ્યા. ઇતિ શોવીશ હકકના
નામ કહ્યા ॥ ૨૪ ॥

હવે સાત લોક ને બહેતેર લાખ ભવનપતિનાં ભવન છે. ચારાશી
લાખ નરકવાસા છે વાણુઅવરના અસખ્યાતા નગર છે. જ્યોતિષીનાં
અસખ્યાતા વિમાન છે અસખ્યાતી રાજ્યાની છે ચારાશી લાખ
સત્તાણુ હલ્લર ત્રેવીશ વૈમાનિકના વિમાન છે, મનુષ્યના સખ્યાતા
વાસ છે, શેષ નવ હકકના અસખ્યાતા વાસ છે, તે સર્વનું વણુન અન્ય
સિદ્ધાંતોથી અણુર્ત

સિદ્ધશિલાના બાર નામ ૧ ઇસિતિવા, ૨ ઇસિપભારાતિવા, ૩ તાલુ-
તિવા, ૪ તાલુ તાલુતિવા, ૫ સિદ્ધિતિવા, ૬ સિદ્ધાલયેતિવા, ૭ મુત્તિતિવા
૮ મુતાલયેતિવા, ૯ લોયગેતિવા, ૧૦ લોગથુભિયેતિવા, ૧૧ લોગપડિઓ-
હેતિવા, ૧૨ સવ્વપાણુભૂય જીવસત્તા સુહાવહેતિવા, એ મોક્ષના બાર
નામ કહ્યા.

એ કિચિત્ માત્ર નામ દ્વાર સ પૂર્ણમ

ચોવીસ દ્વાર તે ચોવીશ દડક ઉપર ઉતારે છે.

પહેલો નારકીનો દડક.

નારકીને શરીર ત્રણુ-વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણુ ભવધારણી
શરીરની અવધેણા જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉત્કૃં
પાયસે ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રિય શરીરની જ૦ અંગું સંખ્યાં અને
ઉત્કૃં હજાર ધનુષની પહેલી નરકે જ૦ અંગું અસં અને ઉત્કૃં
પોણા આઠ ધનુષ ને છ આગળની અને ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો જ૦
અંગું સંખ્યાં અને ઉત્કૃં સાડાપદર ધનુષ ને બાર આગળની બીજી
નરકે જ૦ અંગું અસં અને ઉત્કૃં સાડાપદર ધનુષ ને બાર આગળની
અને ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો જ૦ અંગું સંખ્યાં અને ઉત્કૃં સવાએકત્રીસ
ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો જ૦ અંગું અને ઉત્કૃં
સાડીબાસઠ ધનુષની ચોથી નરકે જ૦ અંગું અસં અને ઉત્કૃં
સાડીબાસઠ ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો જ૦ અંગું સંખ્યાં અને
ઉત્કૃં સવાસો ધનુષની પાંચમી નરકે જ૦ અંગું અસં અને ઉત્કૃં
સવાસો ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો જ૦ અંગું સંખ્યાં અને ઉત્કૃં
અઢીસે ધનુષની છઠી નરકે જ૦ અંગું અસં અને ઉત્કૃં અઢીસે
ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો જ૦ અંગું સંખ્યાં અને ઉત્કૃં
પાયસે ધનુષની સાતમી નરકે જ૦ અંગું અસં અને ઉત્કૃં પાયસે
ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો જ૦ અંગું સંખ્યાં અને ઉત્કૃં
હજાર ધનુષની. સઘયણુ-નારકી અસઘયણીય, નારકીને એક હુક સંસ્થાન.
કષાય ચારે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ, પણ નારકીને ક્રોધ ઘણો.
સજ્ઞા ચારે, આહારસજ્ઞા, ભયસજ્ઞા, મૈથુનસજ્ઞા અને પરિગ્રહસજ્ઞા
પણ નારકીને ભય ઘણો. નારકીને લેશ્યા ત્રણુ, પહેલી સમુચ્ચે, પહેલી
બીજી નરકે એક કપોત લેશ્યા, ત્રીજી નરકે બે લેશ્યા, કાપોત ઘણી

ધણી અને નીલ યોદ્ધા, એથી નરકે એક નીલ દેશ્યા પાંચમી નરકે
 બે દેશ્યા, નીલ ધણી અને કૃષ્ણ યોદ્ધા, છઠ્ઠી નરકે એક કૃષ્ણ દેશ્યા,
 સાતમી નરકે મહાકૃષ્ણ દેશ્યા. ઉદ્ધિય પાંચ ૧ સોત્રેદ્ધિય ૨ ચક્ષુ
 ઉદ્ધિય, ૩ દ્યાલેદ્ધિય, ૪ સેદ્ધિય અને ૫ રપર્થેદ્ધિય. સમુદ્ધાવ વ્યાર તે
 વેદની કથાય, આશ્વાતિથ અને વૈદિય, (સન્નિ કેં) પહેલી નરકે સહી
 ને અસહી બે બે હોય બીજીથી માંડી સાતમી નરક સુધી એકલા
 સહી છે વેદ, નારકીને એક ન્યુસક વેદ. નારકીને પર્વાય ૭ પણ
 ભાષા અને મન લેખાં બાધે. નારકીને દૃષ્ટિ ત્રણ સમક્ષિત દૃષ્ટિ,
 મિથ્યાદૃષ્ટિ, અને સમામિથ્યાદૃષ્ટિ. નારકીને ઇશન ત્રણ વ્યક્ષુદ્ધાન,
 અવ્યક્ષુદ્ધાન અને અવધિક્ષાન. નારકીને જ્ઞાન ત્રણ, મતિજ્ઞાન, કુતજ્ઞાન
 અને અવધિજ્ઞાન. અજ્ઞાન ત્રણ, મતિઅજ્ઞાન કુતઅજ્ઞાન અને વિભજ-
 જ્ઞાન નારકીને યોગ અગ્રીભાર તે વ્યાર મનના, વ્યાર વચનના ત્રણ
 કાયાના, તે વૈદિય, વૈદિયનો મિશ્ર અને કામલુક્યયોગ એમ અગ્રિયાર
 યોગ નારકીને ઉપયોગ નવ તે ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્રણ
 ઇશન, એમ નવ. (તહા કેં) તેમજ આહાર દે, તે ૪૦ ઉત્કું ૭
 વિશિનો. આહાર દે તે બે પ્રકારનો, એજ અને શમ આહાર તે પણ
 અશુભ અને અચિત્ત (ઉવવાય કેં) આવીને ઉપજે તે પહેલી નરકે
 બે હકના મનુષ્ય ગર્ભ ૪, તિય ૩ ગર્ભ ૪ અને સમ્યક્ષિમ બે બે
 હકના આવીને ઉપજે અને બીજીથી માંડીને સાતમી સુધી ગર્ભ ૪
 તિય ૩ અને ગર્ભ ૪ મનુષ્યના આવી ઉપજે સ્થિતિ, પહેલી નરકે ૪૦
 ઇશ હબર વધની અને ઉત્કું એક સાગરની બીજી નરકે ૪૦ એક
 સાગ. ઉત્કું ત્રણ સાગ. ત્રીજી નરકે ૪૦ ત્રણ સાગ. ઉત્કું સાવ
 સાગ, ચોથી નરકે ૪૦ સાવ સાગ. ઉત્કું ઇશ સાગ. પાંચમી નરકે ૪૦
 ઇશ સાગ. ઉત્કું સત્તર સાગ. છઠ્ઠી નરકે ૪૦ સત્તર સાગ. ઉત્કું બાવીસ
 સાગ. સાતમી નરકે ૪૦ બાવીસ સા. ઉત્કું તેત્રીસ સાગરની. સમો-
 દ્ધિયા મરણ અને અસમોદ્ધિયા મરણ બે પ્રકારે છે વ્યવણ તે નારકી
 અવીને બે હકના બાય તે મનુષ્ય અને તિર્થંજીમાં બાય તેમાં સાતમી
 નરકનો નીકળ્યો એક તિથ વના હકમાં બાય (ગધ કેં) નારકી મરીને
 બે ગતિમા બાય, તે મનુષ્ય અને તિય ત્રમા બાય આવે પણ બે
 ગતિનો તે મનુષ્ય અને નિય ચનો, પ્રાણુ ઇશ લાલે યોગ ત્રણ, મન,
 વચન અને કાયાના બે ત્રણ

હતિ પ્રથમ નારકીનો હક

દશ ભવનપતિના દશ દંડક

તેમા શરીર ત્રણ ગૈકિય, તૈજસ અને કાર્મણુ. ભવનપતિની અવધેણુ જાં અંગું અસં ઉત્કૃં સાત હાયની, અને ઉત્તર ગૈકિય કરે તો જાં અંગું સં ઉત્કૃં લાખ જોગનની સઘણુ નથી સસ્થાન એક-સમચરિસ કષાય ચારે, પણ દેવતાને લોભ ઘણો સજ્ઞા ચારે, પણ દેવતાને પરિચક્ર સજ્ઞા ઘણી લેશ્યા, કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત અને તેજુ, ઇન્દ્રિય પાચે છે મમુદ્ધાત પાચ, વેદની, કષાય, મારણાતિક ગૈકિય અને તૈજસ સજ્ઞી અસજ્ઞી બે જાણવા, વેદ બે, શ્રી અને પુરુષ પર્થાય પાચ, ભાષા અને મન લેગા બાધે દ્વિષ ત્રણ, દર્શન ત્રણ, એક કેવળ-દર્શન નહિ જ્ઞાન ત્રણ, મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન અજ્ઞાન ત્રણ યોગ અગીઆર, તે ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના, વૈકિય, વૈકિયનો મિશ્ર અને કાર્મણુ કાયયોગ, ઉપયોગ, નવ, ત્રણજ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન, તેમજ આહાર લે તે જાં અને ઉત્કૃં છ દિશિનેા આહાર લે વળી બે પ્રકારે આહાર લે ઓજ આહાર ને રોમ આહાર તે પણ શુભ અને અચિત. (ઉવવાય કેં) બે દંડકના આવીને બેપજે તે મનુષ્ય ને તિર્યચના આવીને બેપજે (કિંઈ કેં) સ્થિતિ ભવનપતિમા દક્ષિણ દિશાના અસુરકુમારનો સ્થિતિ જાં દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃં એક સાં તેની દેવીની જાં દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃં સારાત્રણ પદ્યોપમની તેના નવનિકાયના દેવતાની જાં દશ હજાર વર્ષની ઉં દોઢ પદ્યોપમની, તેની દેવીની જાં દશ હજાર વર્ષની, ઉં પોણા પદ્યની ઉત્તર દિશાના અસુરકુમારની સ્થિતિ જાં દશ હજાર વર્ષની, ઉં એક સાગર ઝાઝેગની, તેની દેવીની જાં દશ હજાર વર્ષની ઉં સારાચાર પદ્યોપમની, તેના નવનિકાયના દેવતાની જાં દશ હજાર વર્ષની, ઉં બે પદ્યોપમની દેશેબિણી તેની દેવીની જાં દશ હજાર વર્ષની ઉં એક પદ્યોપમ દેશેબિણીની સમોહિયા મરણુ અને અસમોહિયા મરણુ એ બે મરણુ લાલે ચવણુ તે ચવીને પાંડ દંડકમા જાય, તે પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, મનુષ્ય અને તિર્યચ એ પાચમ જાય (ગઈ કેં) મરીને બે ગતિમાં જાય (આગઈ કેં) આવે પણ બે ગતિનો, મનુષ્ય અને તિર્યચનો, પ્રાણુ દશ લાલે જોગ ત્રણ

ઇતિ દશ ભવનપતિના દશ દંડક.

ધણી અને નીલ યોદી, ચોથી નરકે એક નીલ લેશ્યા, પાંચમી નરકે બે લેશ્યા નીલ ધણી અને કૃષ્ણ યોદી, છઠી નરકે એક કૃષ્ણ લેશ્યા, સાતમી નરકે મહાકૃષ્ણ લેશ્યા. ઉદ્ધિય પાંચ. ૧ યોગેદ્ધિય ૨ અક્ષુ ઉદ્ધિય, ૩ દ્વાલેદ્ધિય, રસેદ્ધિય અને પ રપર્યોદ્ધિય. સમુદ્ધિયાત ધાર તે વેદની કપાય, મારણાતિક અને વૈદિય, (સન્નિ કે૦) પહેલી નરકે સહી ને અસહી બે બે હોય બીજીથી માંડી સાતમી નરક સુધી એકલા સહી છે વેદ, નારકીને એક નપુસક વેદ નારકીને પર્યાય છ પવ્વ ભાષા અને મન ભેગાં બાધે નારકીને દષ્ટિ ત્રણ. સમકિત દષ્ટિ, મિથ્યાદષ્ટિ અને સમામિથ્યાદષ્ટિ. નારકીને કશંત ત્રણ. વ્યસુદ્ધ્યાંત, અવ્યસુદ્ધ્યાંત અને અવધિદ્ધ્યાંત. નારકીને જ્ઞાન ત્રણ. મતિજ્ઞાન, કુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન. અજ્ઞાન ત્રણ. મતિઅજ્ઞાન કુતઅજ્ઞાન અને વિભાજ જ્ઞાન નારકીને યોગ અગ્રીઆર તે ધાર ગનના, ધાર વચનના, ત્રણ કાયાના તે વૈદિય, વૈદિયનો મિથ્ય અને કાર્મણાકયયોગ એમ અમિથ્યાર યોગ નારકીને ઉપયોગ નવ તે ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્રણ દ્ધ્યાન; એમ નવ. (તહા કે૦) તેમજ આહાર દે, તે જ૦ ઉત્કૃં છ દિશિનો આહાર દે તે બે પ્રકારનો, જોજ અને શમ આહાર તે પવ્વ અશુભ અને અશિત્ત (ઉવવાય કે૦) બાવીને ઉપલે તે પહેલી નરકે બે હકકના મનુષ્ય ગર્ભ જ, તિય ચ ગભ જ અને સમ્પ્રિંમ બે બે હકકના બાવીને ઉપલે અને બીજીથી માંડીને સાતમી સુધી ગભ જ તિય ચ અને ગભ જ મનુષ્યના બાવી ઉપલે સ્થિતિ, પહેલી નરકે જ૦ દ્ધ્યા હજાર વચની અને ઉત્કૃં એક સાગરની બીજી નરકે જ૦ એક સાગર ઉત્કૃં ત્રણ સાગર ત્રીજી નરકે જ૦ ત્રણ સાં ઉત્કૃં સાત સાગર ચોથી નરકે જ૦ સાત સાં ઉત્કૃં દ્ધ્યા સાં, પાંચમી નરકે જ૦ દ્ધ્યા સાં ઉત્કૃં સત્તર સાં છઠી નરકે જ૦ સત્તર સાં ઉત્કૃં બાવીસ સાં, સાતમી નરકે જ૦ બાવીસ સાં ઉત્કૃં તેત્રીસ સાગરની સમી દ્ધિયા મરણ અને અસમીદ્ધિયા મરણ બે પ્રકાર છે ચવણ તે નારકી અબીને બે હકકમાં બાય તે મનુષ્ય અને તિય થમાં બાય તેમાં સાતમી નરકનો નીકળ્યે એક તિય થના હકકમાં બાય (ગમ્ કે૦) નારકી મરીને બે મતિમાં બાય, તે મનુષ્ય અને તિય થમા બાય આવે પવ્વ બે મતિનો તે મનુષ્ય અને તિય થનો, પ્રાણુ દ્ધ્યા લાલે યોગ ત્રણ, મન, વચન અને કાયાના બે ત્રણ

ઇતિ પ્રથમ નારકીનો હકક

દશ ભવનપતિના દશ દહકે

તેમા શરીર ત્રણ વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્માણુ. ભવનપતિની અવધેણા જ૦ અંશુ૦ અસ૦ ઉત્કૃ૦ સાત હાયની, અને ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો જ૦ અંશુ૦ સ૦ ઉત્કૃ૦ લાખ જોગનની સઘણ નથી મસ્થાન એક-સમગ્રઉરસ કપાય ચારે, પણ દેવતાને લોભ ઘણો સજ્ઞા ચારે, પણ દેવતાને પરિચક્ષુ સજ્ઞા ઘણી લેશ્યા, કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત અને તેજુ, ઇન્દ્રિય પાંચે છે મમુદ્ધાત પાંચ, વેદની, કપાય, મારણાતિક વૈક્રિય અને તૈજસ સંજ્ઞી અસંજ્ઞી બે જાણવા, વેદ બે, સ્ત્રી અને પુરુષ પર્યાય પાત્ર, ભાષા અને મન ભોગા બાધે દ્વિષ્ટ ત્રણ, દર્શન ત્રણ, એક કેવળ-દર્શન નહિ જ્ઞાન ત્રણ, મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન અજ્ઞાન ત્રણ યોગ અગીઆર, તે ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના, વૈક્રિય, વૈક્રિયનો મિશ્ર અને કાર્માણુ કાયયોગ, ઉપયોગ, નવ, ત્રણજ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન, તેમજ આહાર લે તે જ૦ અને ઉત્કૃ૦ છ દિશિનો આહાર લે વળી બે પ્રકારે આહાર લે એજ આહાર ને રોમ આહાર તે પણ શુભ અને અચિત. (ઉવવાય કે૦) બે દહકના આવીને ઊપજે તે મનુષ્ય ને તિર્યચના આવીને ઊપજે (ઇંદ્ર કે૦) સ્થિતિ ભવનપતિમાં દક્ષિણ દિશાના અસુરકુમારનો સ્થિતિ જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃ૦ એક સા૦ તેની દેવીની જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃ૦ સાદાત્રણ પદ્યોપમની તેના નવનિકાયના દેવતાની જ૦ દશ હજાર વર્ષની ઉ૦ દ્વાદ પદ્યોપમની, તેની દેવીની જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ પોણા પટ્ટની ઉત્તર દિશાના અસુરકુમારની સ્થિતિ જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ એક સાગર ઝાઝેગની, તેની દેવીની જ૦ દશ હજાર વર્ષની ઉ૦ સારાચાર પદ્યોપમની, તેના નવનિકાયના દેવતાની જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ બે પદ્યોપમની દેશેઊણી તેની દેવીની જ૦ દશ હજાર વર્ષની ઉ૦ એક પદ્યોપમ દેશેઊણીની સમોહિયા મરણુ અને અસમોહિયા મરણુ એ બે મરણુ લાભે ચવણુ તે ચવીને પાડ દંડકમા જાય, તે પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, મનુષ્ય અને તિર્યચ એ પાચમ્સ જાય (ગદ્ય કે૦) મરીને બે ગતિમા જાય (આગર્ષ કે૦) આવે પણ બે ગતિનો, મનુષ્ય અને તિર્યચનો, પ્રાણુ દશ લાભે જોગ ત્રણ

છતિ દશ ભવનપતિના દશ દહકે.

પાપ સ્થાવરના પાપ કંઠકે

૧ પૃથ્વી ૨ પાણી ૩ તેજ ૪ વનસ્પતિ એ ચારને શરીર ત્રણ તે ઔદારિક તેજસ અને કાર્મણ અને વાયુને શરીર ચાર, તે ઔદારિક વૈક્રિય તેજસ અને કાર્મણ, પૃથ્વી પાણી, તેજ અને વાયુ એ ચારેની અવધેણા જ ને ઉદ્ધ૦ અશુભનો અસ૦ ભાગ અને વનસ્પતિની જ૦ અશુ૦ અસ૦યા ઉદ્ધ૦ હલ્લર જ્ઞેજનની ઝાંઝેરી, કમળ પ્રમુખની સમયણ એક ઉવટુ, સસ્થાન એક હુંક, પાણેના સસ્થાન કંઠે છે ૧ પૃથ્વીનું સસ્થાન મસૂરની ઢળ તથા અદ્રમાને આકારે. ૨ પાણીનું સસ્થાન પાણીના પરપોટાને આકારે ૩ તેજનું સસ્થાન સોયના ભારાને આકારે ૪ વાયરાનું સસ્થાન ખ્વજાને આકારે. ૫ વનસ્પતિનું સસ્થાન નાના પ્રકારનું કપાચ ચારે, સહા ચારે દેશ્યા- પૃથ્વી, પાણી વનસ્પતિ એ ત્રણને અપર્યાપ્તા વેળા દેશ્યા ચાર પહેલી, બાકીના અપર્યાપ્તામા અને પાણેના પર્યાપ્તામા દેશ્યા ત્રણ પહેલી. ઈદ્રિય એક કાયાની, સમુદ્ધાત પૃથ્વી પાણી તેજ ને વનસ્પતિ એ ચારને ત્રણ તે વેદની કપાચ ને મારણાતિક અને વાયરાને સમુદ્ધાત ચાર તે વૈદિકની વધી સત્તી તે પાપે સ્થાવર અસત્તી વેદ એક તપુસક પર્યાય પાણેને ચાર - આહાર પર્યાય, શરીર પર્યાય ઈદ્રિય પર્યાય, શાસ્ત્રોચ્છવાસ પર્યાય દ્રષ્ટિ એક મિથ્યાત્વ કથન એક અચક્ષુકથન, જ્ઞાન નથી, અજ્ઞાન એ તે મતિઅજ્ઞાન ને સુતઅજ્ઞાન. પૃથ્વી પાણી તેજ અને વનસ્પતિ એ ચારને યોગ ત્રણ તે ૧ ઔદારિક ૨ ઔદારિકનો મિશ્ર અને ૩ કાર્મણ કાય યોગ અને વાયરાને યોગ પાંચ તે વૈક્રિય અને વૈક્રિયનો મિશ્ર એ બે વધ્યા ઉપયોગ ત્રણ પાણેને બે અજ્ઞાન ને એક અચક્ષુકથન, (તકા ઠેઠ) તેમજ આહાર લે જનન્ય ત્રણ રિશિનો ઉદ્ધ૦ છ રિશિનો કેવળ વજ્ર ને બે પ્રકારનો આહાર કર, ઉવવાય તે આવીને બેપજે, પૃથ્વી પાણી ને વનસ્પતિમા ત્રેવીશ કંઠના એક નારદી વજ્રને અને તેજ વાયુમા દશ કંઠકન્ય આવીને બેપજે, પાંચ સ્થાવર ત્રણ વિકલેદ્રિય, મનુષ્ય ને નિષ્ક મ ૧ પૃથ્વીની સ્થિતિ જ૦ અતમુદ્ગત ના ઉ બાવીશ હલ્લર વજની ૨ પાણીની સ્થિતિ જ૦ અ૦ ઉ૦ આગ હલ્લર વર્ષની. તેજની સ્થિતિ જ૦ અતમુદ્ગતની ઉ૦ ત્રણ અદોસમિની ૪ વાયરાની સ્થિતિ જ૦ અતમુદ્ગતની ઉ૦ ત્રણ હલ્લર વજની, ૫ વનસ્પતિની સ્થિતિ જ૦ અતમુદ્ગતની ઉ૦ દશ હલ્લર વર્ષનો સમીપ્રિયા મરણ અને અસમીપ્રિયા મરણ એ બે મરણ છે એવણ તે અવીને પૃથ્વી પાણી ને વનસ્પતિ એ દશ કંઠા બાપ પાપ સ્થાવર ત્રણ વિકલેદ્રિય, મનુષ્ય ને તિય અર્માં

નવ દંડકમાં જાય, મનુષ્ય વર્ણ પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેદ્રિય ને તિર્યચ
(ગઈ કેં) ગતિ તે મરીને પૃથ્વી, પાણી ને વનસ્પતિ, બે ગતિમાં
જાય. મનુષ્ય ને તિર્યચમાં અને તેઉ, વાચુ એક, તિર્યચગતિમાં જાય
આગધ તે પૃથ્વી પાણી, વનસ્પતિમાં ત્રણ ગતિનો આવે તે દેવતા,
મનુષ્ય ને તિર્યચનો. ગ્રાણ પાંચયને ચાર ૧ એકેદ્રિયપણું, ૨ કાયબળ,
૩ શ્વાસોચ્છવાસ, ૪ આઉષુ જોગ એક, કાય જોગ.

ધતિ પાંચ સ્થાવરના પાંચ દંડક

ત્રણ વિકલેદ્રિયના ત્રણ દંડક.

બે ધદ્રિય, તેધદ્રિય, અને ચૌરેદ્રિયમાં શરીર ત્રણ ઔદારિક,
તૈજસ ને કાર્મણુ, બે ધદ્રિયની અવધેણા જ૦ અગુ૦ અસં ઉ૦ બાર
જોજનની તેધદ્રિય જ૦ અગુ૦ અસં ઉ૦ ત્રણ ગાઉની ચૌરેદ્રિયની
જ૦ અગુ૦ અસં ઉ૦ ચાર ગાઉની સઘયણુ એક છેવટુ, સસ્થાન
એક હુંડ, કપાય, ચારે, સંજા ચારે, લેશ્યા ત્રણ પહેલી, બેધદ્રિયને ધદ્રિય
બે ૧ કાયા અને ૨ જીભ તેધદ્રિયને ધદ્રિય ત્રણ, તે નાસિકા વધી.
ચૌરેદ્રિયને ધદ્રિય ચાર, તે આજો વધી સમુદ્ધાત ત્રણ, વેદની, કપાય ને
મરણાતિક સજી તે અસજી વેદ ૧ નપુસક પર્યાય પાંચ, મન નહિ,
દષ્ટિ બે, સમકિત દષ્ટિ ને મિથ્યાત્વદષ્ટિ બેધદ્રિય, તેધદ્રિય ને એક
અચક્ષુદર્શન ચૌરેદ્રિયને બે દર્શન, ચક્ષુદર્શન ને અચક્ષુદર્શન, જ્ઞાન
બે મતિજ્ઞાન ને ઈતજ્ઞાન અજ્ઞાન બે, મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન. જોગ
ચાર ૧ ઔદારિક, ૨ ઔદારિકનો મિશ્ર, ૩ કાર્મણુકાય જોગ ૪ વ્યવ-
હાર વચન બેધદ્રિય, તેધદ્રિયને ઉપયોગ પાચ, બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન ને
એક અચક્ષુદર્શન ચૌરેદ્રિયને ઉપયોગ છ, બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન ને બે
દર્શન (તહા કેં) તેમજ આહાર લે, જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટો છ કિશિને
આહાર લે તથા ત્રણ પ્રકારનો આહાર લે, ૧ ઝોજ, ૨ રોમ અને ૩
કવલ ઉવવાય તે આવીને જીપજે દશ દંડકના પાચ સ્થાવર, ત્રણ
વિકલેદ્રિય, મનુષ્ય અને તિર્યચ બે ધદ્રિયની સ્થિતિ જ૦ અતર્મુહૂર્તની
ઉ૦ બાર વર્ષની તેધદ્રિયની જ૦ અતર્મુહૂર્તની ઉ૦ ઝોગણુપચાસ દિવસની
ચૌરેદ્રિયની જ૦ અતર્મુહૂર્તની ઉ૦ છ મહિનાની સમોહિયા મરણુ ને
અસમોહિયા મરણુ બે છે ચવણુ તે ચ્યવીને દશ દંડકમાં જાય, પાચ
સ્થાવર, ત્રણ વિકલેદ્રિય, મનુષ્ય ને તિર્યચમાં આગધ તે આવે
પણુ બે ગતિના તે મનુષ્ય ને તિર્યચના બે ધદ્રિયને ગ્રાણ

છ બે ઈન્દ્રિયના છ પ્રાણ, ચરોઈન્દ્રિયબળ, સ્પર્શોન્દ્રિયબળ, ઠાવબળ વચન
બળ, શ્વાસોચ્છવાસ, આઉંચુ તેઈન્દ્રિયને પ્રાણ સાવ, તે નાસિકા વધી અને
ચૌરોન્દ્રિયને આઠ પ્રાણ તે આંખ વધી જોગ બે, વચનજોગ ને કાચજોગ
ઈતિ વણુ વિદોન્દ્રિયના ત્રણ ઠંકે.

વીશમો તિર્થંચ પંચોન્દ્રિયનો ઠંકેક

પાંચે સમૂચ્છિમને શરીર તણ, બૌદ્ધિક તેજસ ને કમલ
અને ગર્ભજને તાર શરીર તે વૈકિંચ વધુ એ પાંચની અવધેણા કહે
છે જળમ્બર સમૂચ્છિમ ને ગર્ભજની જાં અણું અસં ઉં હંબર
જોવતની. સ્થળમ્બર સમૂચ્છિમની જાં અણું અસં ઉં પ્રત્યેક
ગાઉની. ગર્ભજની જાં અણું અસં ઉં છ ગાઉની ઉપર સમૂચ્છિમ
સપની જાં અણું અસં ઉં પ્રત્યેક જોવતની અને ગર્ભજની જાં
અણું અસં ઉં હંબર જોવતની, ભુજપર સમૂચ્છિમ સપની જાં
અણું અસં ઉં પ્રત્યેક ધનુષની. ગર્ભજની જાં અણું અસં ઉં
પ્રત્યેક ગાઉની એચર સમૂચ્છિમ ને ગર્ભજનો જાં અણું અસં
ઉં પ્રત્યેક ધનુષની અને ઉત્તર વૈકિંચ કરે તો જાં અણું સપા
ઉં તવસે જોવતની, સમૂચ્છિમને જોક છેવટુ સમયણ ગર્ભજને છ
સમયણ સમૂચ્છિમને જોક હુંક સ્થાન ગર્ભજને છ સ્થાન,
કાચ આરે, પણ તિર્થંચને માયા ધણી સસા આરે પણ તિર્થંચને
આકાર સસા ધણી દેશ્યા સમૂચ્છિમને તણ પહેલી, ગર્ભજને છ
દેશ્યા, ઈન્દ્રિય પાંચે છે સમૂચ્છિમને સમુદ્ધાત તણ, તે વેદની કાચ,
ને મારણાંતિક, અને ગર્ભજને સમુદ્ધાત પાંચ, તે વેદની, કાચ
માણ્યંતિક, વૈકિંચ અને તેજસ. સસી અસસી બે છે સમૂચ્છિમને
વેક જોક તપુસક. ગર્ભજને તણ વેક સમૂચ્છિમને પ્યાંવ પાચ, મન
નહિ અને ગર્ભજને છ પ્યાંવ છે સમૂચ્છિમને દષ્ટિ બે, સમકિત ને
મિધ્યાત્વ ગર્ભજને દષ્ટિ તણ સમૂચ્છિમને દશન બે, તે અણુદશન
અઅણુદશન ગર્ભજને તણ દશન સમૂચ્છિમને જ્ઞાન બે મવિજ્ઞાન
ને સુવજ્ઞાન, ગર્ભજને તણ જ્ઞાન, અજ્ઞાન સમૂચ્છિમને બે, મવિ
અજ્ઞાન ને જ્ઞાન અજ્ઞાન અને ગર્ભજને તણ અજ્ઞાન સમૂચ્છિમને
યોગ આર તે બૌદ્ધિકતા બે કામણ કાચજોગ ને અવહાર વચન
ગર્ભજને તેર યોગ તે આધારકતા બે નહિ સમૂચ્છિમને ઉપયોગ
છ તે બે જ્ઞાન બે અજ્ઞાન અને બે દશન ગર્ભજને ઉપયોગ
તણ તે તણ જ્ઞાન અજ્ઞાન ને તણ દશન તેમજ

આહાર જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટો છ દિશિનો લે તથા ત્રણ પ્રકારે આહાર લે તે ઓજ, રોમ ને કેવળ, ઉવવાય તે સંમૂર્ચિમમા દશ દંડકના આવીને ઊપજે પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેદ્રિય, મનુષ્ય ને તિર્યચ ગર્ભજમા ચોવીશે દંડકના આવીને ઊપજે. સ્થિતિ જળચર સંમૂર્ચિમ ને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પૂર્વ કોડની. સ્થળચર સંમૂર્ચિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ચોરાશી હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ત્રણ પદ્યો પમની. ઉરપર સર્પ સંમૂર્ચિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ત્રેપન હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પૂર્વકોડની ભુજપર સર્પ સંમૂર્ચિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ખેતાલીશ હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પૂર્વકોડની. ખેચર સંમૂર્ચિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ખડોતેર હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ સમોહિયા મરણ ને અસમોહિયા મરણ એ બે મરણ છે ચવણ તે ચવીને સંમૂર્ચિમ જાય તો ખાવીસ દંડકમા, જ્યોતિષી ને વૈમાનિકમાં જાય નહિ અને ગર્ભજ ચોવીશે દંડકમાં જાય ગઈ તે સંમૂર્ચિમ મરીને ચાર ગતિમા જાય અને ગર્ભજ પણ ચાર ગતિમાં જાય આગાઈ તે સંમૂર્ચિમમા બે ગતિનો આવે, મનુષ્ય ને તિર્યચનો અને ગર્ભજમાં ચાર ગતિનો આવે સંમૂર્ચિમને નવ પ્રાણ, એક મન નહિ અને ગર્ભજને દશ પ્રાણ લાલે સંમૂર્ચિમને જોગ બે, કાયજોગ ને વચનજોગ અને ગર્ભજને ત્રણ જોગ મન, વચન ને કાયજોગ

ઈતિ વીશમો તિર્યચ પચેદ્રિયનો દંડક

એકવીશમો મનુષ્યનો દંડક

સંમૂર્ચિમ મનુષ્યમાં ત્રણ શરીર, ઉદારિક, તૈજસ ને કાર્મણ. બુગલિયામા પણ તે જ ત્રણ શરીર, પંદર કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યમા પાંચ શરીર લાલે. સંમૂર્ચિમની અવશેષા જ૦ ને ઉ૦ અંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ગર્ભજ મનુષ્યની ભરત, ઐરવત એ બેમા આરાને મેળે જાણવી. પહેલે આરે બેસતા ત્રણ ગાઉની અને ઉતરતા આરે બે ગાઉની બીજે આરે બેસતાં બે ગાઉની અને ઉતરતા એક ગાઉની ત્રીજે આરે બેસતાં એક ગાઉની અને ઉતરતા પાચસે ધનુષની. ચોથે આરે બેસતા પાચસે ધનુષની અને ઉતરતાં સાત હાથની પાંચમે આરે બેસતા સાત હાથની અને ઉતરતા એક હાથની છઠ્ઠે આરે બેસતાં એક હાથની અને ઉતરતા મૂઢા હાથની, પછી ચડતા અવળા

સવળી બાલુવી પાંચ મહાવિદેહમાં પાંચસે ધનુષની, ઉત્તર વૈશ્વિક કરે
 તેા જ૦ અગુ૦ સખ્યા૦ લાખ ભોજનની ઝાઝેરી હેમવધ, દિરલુવમમા
 જ૦ અગુ૦ અસ ઉ૦ એક આઈની. હરિવાસ રમ્યકવાસમાં જ૦
 અગુ૦ અસ૦ ઉ બે ગાઈની દેવકુરુ ઉત્તરકુરુમાં જ૦ અગુ૦ અસ૦
 ઉ૦ ત્રણ આઈની. છાપન અતરદીપની જ૦ અગુ૦ અસ ઉ૦ આડસે
 ધનુષની સમૃદ્ધિમને એક છેલ્લુ સઘયલુ જુગલિયાને એક વજ્રમ્મલ
 નારાજ સઘયલુ પદર કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યને છ સઘયલુ
 સમૃદ્ધિમને એક હુડ સસ્માન જુગલિયાને એક સમચઉરસ સસ્માન
 કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યને છ સસ્માન કપાય ચારે પણ મનુષ્યને
 માન ધણુ સજ્ઞા ચારે પણ મનુષ્યને મૈથુન સજ્ઞા ધણી, સમૃદ્ધિમને
 પહેલી તણુ દેશ્યા જુગલિયાને પહેલી ચાર દેશ્યા અને ગર્ભજને છ
 દેશ્યા. ઇન્દ્રિયપાસે સમૃદ્ધિમને સમુદ્ધવાત ગણુ તે વેદની, કપાય તે
 મારણાતિક જુગલિયાને પણ તે જ ત્રણ સમુદ્ધવાત કર્મભૂમિના ગર્ભજ
 મનુષ્યને સાત સમુદ્ધવાત, સજ્ઞા અસજ્ઞા બે. સમૃદ્ધિમને એક નપુસક
 વેદ જુગલિયામાં બે વેદ સ્ત્રીને પુરુષ, કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યમાં
 સ્ત્રી, પુરુષ ને નપુસક એ ગણુ વેદ સમૃદ્ધિમને પર્વાય ચાર. લાખાને
 મન નહિ. ગર્ભજને છ પર્વાય, સમૃદ્ધિમને એક મિષ્ણાત્વ દષ્ટિ, દશ
 અક્રમભૂમિમાં બે દષ્ટિ, સમકિત અને મિષ્ણાત્વ વીશ અક્રમભૂમિને
 છાપન અતર દીપમા એક મિષ્ણાત્વ દષ્ટિ અને કર્મભૂમિના મનુષ્યમાં
 ત્રણ દષ્ટિ સમકિત મિષ્ણાત્વ અને સમામિષ્ણાત્વ, સમૃદ્ધિમ અને
 જુગલિયાને બે દશન-ચતુદશન ને અચતુદશન. ગર્ભજને ચારે દશન
 લાસે. જ્ઞાન દશ અક્રમભૂમિમાં બે અને વીશ અક્રમભૂમિ, છાપન
 અતરદીપ, અને સમૃદ્ધિમને નથી અને ગર્ભજને પાંચ જ્ઞાન
 સમૃદ્ધિમ તથા જુગલિયાને અજ્ઞાન બે મતિ અજ્ઞાન ને સુત અજ્ઞાન
 ગર્ભજને ત્રણ સમૃદ્ધિમને ભોગ ત્રણ ઔદારિકના બે ને ૧ કામણ
 કામ યોગ. જુગલિયાને ભોગ બળીઆર, ૪ મનના, ૪ વચનના. ૨
 ઔદારિકના ૧ કામણ કામ ભોગ ગર્ભજને પદર ભોગ ઉપયોગ, દશ
 અક્રમભૂમિ તે પાંચ દેવકુરુ ને પાંચ ઉત્તરકુરુ એ દશમા છ, તે બે
 જ્ઞાન બે અજ્ઞાન ને બે દશન અને વીશ અક્રમભૂમિ છાપન અતર
 દીપમાં ને સમૃદ્ધિમને ચાર બે અજ્ઞાન, બે દશન ગર્ભજને બાર
 ઉપયોગ તેમજ આહાર હે તેા જ૦ ને છ દિશિને તથા ત્રણ પ્રકારે
 આહાર હે આજ શેમ ને કવળ, ઉવવાય તે સમૃદ્ધિમમાં અક્ર
 દકના આવીને ઊપજે પૂષ્ટી, પાણી, વારપતિ, ત્રણ વિકસેદ્રિય મનુષ્ય
 ને તિર્વચ જુગલિયામાં બે દકના આવીને ઊપજે તે મનુષ્ય અને

તિર્યચના, કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યમાં જાવીશ દંડકના ઉપજે, તેઉં-વાયુના નહીં. સમૂર્જિષ્ઠમની સ્થિતિ જૉ ને ઉૉ અંતર્મુદ્ગર્તની ગર્ભજની આરાતા મેળે જાણવી ભરત ધરવતમા પહેલે આરે ખેસતા ત્રણ પદ્યોપમની, ઉતરતા બે પદ્યોપમની. ખીજે આરે ખેસતાં બે પદ્યોપમની ઉતરતાં એક પદ્યોપમની ત્રીજે આરે ખેસતાં એક પદ્યોપમની, ઉતરતાં પૂર્વ કોડની ચોથે આરે ખેસતા, પૂર્વ કોડની, ઉતરતા સવાસો વર્ષની પાંચમે આરે ખેસતા સવાસો વર્ષની, ઉતરતા વીશ વર્ષની છઠે આરે ખેસતા વીશ વર્ષની, ઉતરતા સોળ વર્ષની, એમ ચડતા અવળા સવળી જાણવી હિમવય, હિરણ્યવયમા એક પદ્યોપમની, હરિવાસ રમ્યકવાસમાં બે પદ્યોપમની, દેવકુરૂ, ઉતરકુરૂમા ત્રણ પદ્યોપમની, છપ્પત અંતરદ્વીપમાં પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ, પાંચ મહાવિદેહમાં પૂર્વકોડની સમોહિયા મરણુ ને અસમોહિયા મરણુ એ બે મરણુ છે. ચવણુ તે ચવીને સમૂર્જિષ્ઠમ દશ દંડકમાં જાય, પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેદ્રિય, મનુષ્ય ને તિર્યચમાં જાય જુગદ્વીઆ તેર દંડકમાં જાય, તે દેવતાના તેર દંડકમા કર્મભૂમિના ગર્ભજ ચોવીશે દંડકમાં જાય, ગર્ધ તે સમૂર્જિષ્ઠમ મરીને બે ગતિમા જાય, તે મનુષ્ય ને તિર્યચમા જાય જુગદ્વીઆ મરીને એક દેવગતિમા જાય કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્ય પાંચે ગતિમાં જાય આગઈ તે સમૂર્જિષ્ઠમમા આવે તો બે ગતિનો તે મનુષ્ય ને તિર્યચનો ગર્ભજમા ચારે ગતિનો આવે સમૂર્જિષ્ઠમને પ્રાણુ આઠ ભાષા ને મન નહિ ગર્ભજને દશ પ્રાણુ સમૂર્જિષ્ઠમને એક કાયાનો જોગ ગર્ભજને ત્રણ જોગ

(ઇતિ એકવીશમો મનુષ્યનો દંડક)

જોવીશમો વાણુવ્યંતરનો દંડક

તેમાં શરીર ત્રણ વૈક્રિય, તૈજસ ને કાર્મણુ અવધેણુ જૉ અંશુૉ અસં ઉૉ સાત હાથની અને ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો જૉ અંશુૉ સખ્યાૉ ઉૉ લાખ જોજનની સઘયણુ નથી. સઠાણુ એક સમયઉરસ, કપાય ચારે પણુ દેવતાને લોભ ઘણો સજ્ઞા ચારે પણુ દેવતાને પરિગ્રહ સજ્ઞા ઘણી. લેશ્યા ચાર પહેલી. ઇદ્રિય પાંચે. સમુદ્ધાત પાંચ આહારક ને કેવળ નહીં સંજ્ઞી અસજ્ઞી વેદ બે, સ્ત્રી ને પુરુષ. પર્યાય છ પણુ ભાષા અને મન લેગાં જાધે દષ્ટિ ત્રણ, દર્શન ત્રણ જ્ઞાન ત્રણ, અજ્ઞાન ત્રણ, જોગ અગીઆર, તે ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના તે વૈક્રિય, વૈક્રિયનો મિશ્ર અને કાર્મણુ કાય જોગ, એમ અગીઆર ઉપયોગ નવ,

સવળી બલુવી પાંચ મહાવિદેહમાં પાંચસે મનુષ્યની ઉત્તર વૈકિંચ કરે
 તે ૪૦ અશુભ સપ્તાહ લાખ ભોજનની ઝાઝેરી હેમવસ, દિવસવસ
 ૪૦ અશુભ અસ. ૭૦ એક ગાઉની હરિવાસ રમ્બઠવાસમાં ૪૦
 અશુભ અસ. ૭૦ એ ગાઉની દેવકુર ઉત્તરકુરમાં ૪૦ અશુભ અસ.
 ૭૦ ત્રણ ગાઉની. હાપન અતરદીપની ૪ અશુભ અસ. ૭૦ જાણે
 મનુષ્યની સમૃદ્ધિ મને એક છેવટુ સઘવણ. જુગલિયાને એક વજ્રસપ્ત-
 નાચ સઘવણ. પદર કર્મભૂમિના અર્ધજ મનુષ્યને ૭ સઘવણ
 સમૃદ્ધિ મને એક દુક સસ્થાન. જુગલિયાને એક સમચરસ સસ્થાન.
 કર્મભૂમિના અર્ધજ મનુષ્યને ૭ સસ્થાન કપાય ચારે પણ મનુષ્યને
 માન ધણુ સરૂ ચારે પણ મનુષ્યને મૈષુન સરૂ ધણી, સમૃદ્ધિ મને
 પહેલી તણુ દેસ્વા જુગલિયાને પહેલી ચાર દેસ્વા અને અર્ધજને ૭
 દેસ્વા. હૃદયપાથે સમૃદ્ધિ મને સમુદ્ધાત તણુ તે વેદની, કષાય તે
 આરણ્યિક જુગલિયાને પણ તે ૪ તણુ સમુદ્ધાત. કર્મભૂમિના અર્ધજ
 મનુષ્યને સાત સમુદ્ધાત સગી અસગી બે. સમૃદ્ધિ મને એક નપુસક
 વેદ જુગલિયામાં બે વેદ શ્રી ને પુરુષ, કર્મભૂમિના અર્ધજ મનુષ્યમાં
 શ્રી, પુરુષ ને નપુસક બે તણુ વેદ, સમૃદ્ધિ મને પર્વાય ચાર. જાપાને
 મન નહિ. ગર્ભજને ૭ પર્વાય, સમૃદ્ધિ મને એક મિષ્ણાત્વ દષ્ટિ, ૬૪
 અકમભૂમિમાં બે દષ્ટિ, સમકિત અને મિષ્ણાત્વ વીશ અકમભૂમિને
 હાપન અતર દીપમાં એક મિષ્ણાત્વ દષ્ટિ અને કર્મભૂમિના મનુષ્યમાં
 તણુ દષ્ટિ સમકિત મિષ્ણાત્વ અને સમામિષ્ણાત્વ સમૃદ્ધિ મને
 જુગલિયાને બે દશન-અશુદ્ધશન ને અચક્ષુદ્ધન. અર્ધજને ચારે દશન
 લાણે. જ્ઞાન ૬૪ અકમભૂમિમાં બે અને વીશ અકમભૂમિ હાપન
 અતરદીપ, અને સમૃદ્ધિ મને ત્રણ અને ગભજને પાંચે ગાન-
 સમૃદ્ધિ મ તથા જુગલિયાને અજ્ઞાન બે મતિ અજ્ઞાન ને સુત અજ્ઞાન
 અકમજને તણુ સમૃદ્ધિ મને એક તણુ. ઔદરિકના બે ને ૧ કામણ
 કામ યોગ. જુગલિયાને એક અગીઆર, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨
 ઔદરિકના ૧ કામણ કામ એક. અકમજને પદર એક. ઉપયોગ, ૬૪
 અકર્મભૂમિ તે પાંચ દેવકુર ને પાંચ ઉત્તરકુર એ ૬૪માં ૭, તે બે
 જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન ને બે દશન અને વીશ અકમભૂમિ હાપન અતર
 દીપમાં ને સમૃદ્ધિ મને ચાર બે અજ્ઞાન, બે દશન, અકમજને ચાર
 ઉપયોગ તેમજ આકાર છે તે ૪૦ ને ૭ દિશિને તથા ત્રણ પ્રકારે
 આકાર છે એક ચેમ ને કષણ, ઉવવાય તે સમૃદ્ધિ મમાં આઠ
 દક્ષના આવીને ઊપજે પૂઠી, પાણી, વનસ્પતિ, તણુ વિકલેદ્રિય મનુષ્ય
 ન તિવેચ જુગલિયામાં બે દક્ષના આવીને ઊપજે તે મનુષ્ય અને

તિર્યચના, કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યમાં બાવીશ દહકના ઉપજે, તેઉ-વાયુના નહી. સમૂર્ચ્છિમની સ્થિતિ જાં ને ઉં અંતર્મુદ્ધર્તની ગર્ભજની આરાના મેળે જાણવી ભરત ધરવતમાં પહેલે આરે ખેસતા ત્રણ પદ્યોપમની, ઉતરતા બે પદ્યોપમની. ખીજે આરે ખેસતાં બે પદ્યોપમની ઉતરતાં એક પદ્યોપમની ત્રીજે આરે ખેસતાં એક પદ્યોપમની, ઉતરતાં પૂર્વ કોડની ચોથે આરે ખેસતાં, પૂર્વ કોડની, ઉતરતા સવાસો વર્ષની પાંચમે આરે ખેસતા સવાસો વર્ષની, ઉતરતા વીશ વર્ષની છઠે આરે ખેસતાં વીશ વર્ષની, ઉતરતા સોળ વર્ષની, એમ ચડતા અવળા સવળી જાણવી હિમવય, હિરણ્યવયમાં એક પદ્યોપમની, હરિવાસ રમ્યકવાસમાં બે પદ્યોપમની, દેવકુરૂ, ઉતરકુરૂમાં ત્રણ પદ્યોપમની, છપ્પન અંતરદ્રીપમાં પદ્યોપમનો અસખ્યાતમો ભાગ, પાંચ મહાવિદેહમાં પૂર્વકોડની સમોહિયા મરણુ ને અસમોહિયા મરણુ એ બે મરણુ છે. ચવણુ તે ચ્યવીને સંમૂર્ચ્છિમ દશ દહકમાં જાય, પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેદ્રિય, મનુષ્ય ને તિર્યચમાં જાય. જુગલ્લીઆ તેર દહકમાં જાય, તે દેવતાના તેર દહકમાં કર્મભૂમિના ગર્ભજ ચોવીશે દહકમાં જાય, ગર્ધ તે સમૂર્ચ્છિમ મરીને બે ગતિમાં જાય, તે મનુષ્ય ને તિર્યચમાં જાય જુગલ્લીઆ મરીને એક દેવગતિમાં જાય કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્ય પાંચે ગતિમાં જાય આગઈ તે સમૂર્ચ્છિમમાં આવે તો બે ગતિનો તે મનુષ્ય ને તિર્યચનો ગર્ભજમાં આરે ગતિનો આવે સમૂર્ચ્છિમને પ્રાણુ આઠ ભાષા ને મન નહિ ગર્ભજને દશ પ્રાણુ સમૂર્ચ્છિમને એક કાયાનો જોગ ગર્ભજને ત્રણ જોગ

(ઇતિ એકવીશમો મનુષ્યનો દહક)

બાવીશમો વાણુવ્યંતરનો દહક

તેમાં શરીર ત્રણ વૈક્રિય, તૈજસ ને કાર્મણુ અવધેણુ જાં અંશું અસં ઉં સાત હાથની અને ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો જાં અંશું સખ્યાં ઉં લાખ જોજનની સઘયણુ નથી સઠાણુ એક સમચઉરસ, કષાય આરે પણુ દેવતાને લોભ ધણુ સજ્ઞા આરે પણુ દેવતાને પરિગ્રહ સજ્ઞા ધણી લેશ્યા ચાર પહેલી, ઇદ્રિય પાંચે સમુદ્ધાત પાંચ આહારક ને કેવળ નહીં સંજ્ઞી અસજ્ઞી વેદ બે, સ્ત્રી ને પુરુષ પર્યાય છ પણુ ભાષા અને મન જોગ બાધે દષ્ટિ ત્રણ, દર્શન ત્રણ જ્ઞાન ત્રણ, અજ્ઞાન ત્રણ, જોગ અગીઆર, તે ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના તે વૈક્રિય, ગૈકિયનો મિશ્ર અને કાર્મણુ કાય જોગ, એમ અગીઆર ઉપયોગ નવ,

ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન, તેમજ આહાર છે તો જન્મ ને ઉં છ દિશિનો તથા બે પ્રકારે જ્યોત્ષ્ણ ને શમ તથા શુભ અને અશિષ્ણ આહાર ઉપવાસ તે બે ઠઠકતા આવીને છિપજે તે મનુષ્ય ને તિર્થંચના વાણવ્યતરની સ્થિતિ જાં દશ હજાર વર્ષની, ઉં એક પશ્ચાત્તમની. તેની દેવીની જાં દશ હજાર વર્ષની ઉં અધ પશ્ચાત્તમની સમોદ્ધિયા મરણ ને અસમોદ્ધિયા મરણ બે બે પ્રકારે છે એવણુ તે સ્થવીને પાંચ ઠઠકતા બાધ તે પશ્વી, પાણી, વનસ્પતિ મનુષ્ય ને તિર્થંચ બે પાંચ. જઈ તે મરીને બે ગતિમાં બાધ, તે મનુષ્ય ને તિર્થંચમા. આજડ તે આવે પણ બે ગતિના તે મનુષ્ય ને તિર્થંચના પ્રાણુ દશ જોગ ત્રણ મન, વચન ને કાયાના ઇતિ બાવીશમે વાણુ વ્યતરનો ઠઠક

ત્રેવીશમે જ્યોતિષીનો ઠઠક

તેમાં શરીર ત્રણ ગૈકિય, તૈજસ ને કાર્મણુ અવશેણ જાં અણુ અસ ઉં સાત હાથની અને ઉત્તર ગૈકિય ઠરેતો જાં અણુ અસ ૦ ઉં હાથ બોજનની, સધણુ નથી સકાય એક સમચઉરસ કવાય આરે સજા આરે દેશ્યા એક તેણુ ઈદ્રિય પાંચે સમુદ્ધાત પાચ, આહારક ને કેવળ નહી, સજી છ, વેદ બે પર્વાય છ પણ જાણ ને મન જોગ્યા બાધે દૃષ્ટિ ત્રણ દર્શન ત્રણ, જ્ઞાન ત્રણ અજ્ઞાન ત્રણ, જોગ જગીઆર આર મનના આર વચનના ત્રણ કાયાના તે ગૈકિય, વૈકિયનો મિશ્ર, ને કામણુ કાષ્ઠજોગ ઉપયોગ નવ, ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન, ત્રણ દર્શન તેમજ આહાર છે તો, જાં ને ઉં ૬ દિશિનો તથા બે પ્રકારે તે જ્યોત્ષ્ણ ને શમ તે પણ શુભ ને અશિષ્ણ આહાર ઉપવાસ તે બે ઠઠકતા આવીને ઉપજે તે મનુષ્ય ને તિર્થંચના. અક્રમાની સ્થિતિ જાં પા પશ્ચની, ઉં અધ પશ્ચ ને પચાસ હજાર વર્ષની સૂચની જાં પા પશ્ચની ઉં એક પશ્ચ ને હજાર વર્ષની તેની દેવીની જાં પા પશ્ચની ઉં અધ પશ્ચ ને પાંચસે વર્ષની બ્રહ્મની જાં પા પશ્ચની ઉં એક પશ્ચની તેની દેવીની જાં પા પશ્ચની ઉં અધ પશ્ચની નક્ષત્રની જાં પા પશ્ચની ઉં અધ પશ્ચની, તેની દેવીની જાં પા પશ્ચની ઉં પા પશ્ચની ગાંઠેરી તારાની જાં પશ્ચનો આક્રમે ભાગ ઉં પાવનો આક્રમે ભાગ અંઠેરી સમોદ્ધિયા મરણ ને અસમોદ્ધિયા મરણ બે બે મરણ છે એવણુ તે સ્થવીને પાંચ ઠઠકમા બાધ, તે પૃથ્વી, પાણી વનસ્પતિ મનુષ્ય ને તિર્થંચ

ગઈ તે મરીને એ ગતિમા જાય, તે મનુષ્ય ને તિર્થંચ. આગઈ તે આવે પણ એ ગતિનેા તે મનુષ્ય ને તિર્થંચનો આવે પ્રાણ દશ, જોગ ત્રણ ઇતિ ત્રેવીશમે જ્યોતિષીનેા દંડક

ચોવીશમે વૈમાનિકનો દંડક

વૈમાનિક દેવમાં શરીર ત્રણ, વૈક્રિય, તૈજસ ને કાર્મણુ અવધેણા, સૌધર્મ, ઇશાન એ એ દેવલોકે જ૦ અશુ૦ અસ૦ ઉ૦ સાત હાથની ત્રીજે, ચોથે દેવલોકે છ હાથની. પાંચમે, છઠ્ઠે દેવલોકે પાંચ હાથની, સાતમે, આઠમે, દેવલોકે ચાર હાથની, નવમે, દશમે, અગ્નિઆરમે અને બારમે દેવલોકે ત્રણ હાથની, નવ ઐવેયકે એ હાથની, ચાર અનુત્તર વિમાનમાં એક હાથની સર્વાર્થસિદ્ધમાં મૂઢા હાથની, ઉત્તર વૈક્રિય કરે તો બાર દેવલોક સુધી જ૦ અશુ૦ સંખ્યા૦ ઉ૦ લાખ જોજનની. સંઘયણ નથી. સસ્થાન એક સમચક્રિસ, કષાય ચારે પણ લોભ ઘણા, સજ્ઞા ચારે પણ પરિગ્રહ સજ્ઞા ઘણી, લેશ્યા પહેલે બીજે દેવલોકે તેજુ લેશ્યા ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે એક પદ્મ લેશ્યા છઠ્ઠાથી માંડી નવ ઐવેયકમાં એક શુકલ લેશ્યા અને પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં એક પરમ શુકલ લેશ્યા. ઇન્દ્રિય પાંચે. બાર દેવલોક સુધી સમુદ્ધાત પાંચ, તે આહારક ને કેવળ નહી, નવ ઐવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં ત્રણ તે વેદની, કષાય ને મરણાતિક સજ્ઞી એકલા છે વેદ પહેલે બીજે દેવલોક એ વેદ ત્રીજાથી તે સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી એક પુરુષ વેદ, પર્યાય છ પણ લાખા મન લેગા બાધે દષ્ટિ, બાર દેવલોકમાં ત્રણ, નવ ઐવેયકમાં એ દષ્ટિ, પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં એક સમકિત દષ્ટિ દર્શન ત્રણ, જ્ઞાન ત્રણ, અજ્ઞાન બાર દેવલોકે, નવ ઐવેયકે ત્રણ અને પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં અજ્ઞાન નથી જોગ અગિયાર ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના તે વૈક્રિય, વૈક્રિયનો મિશ્ર ને કાર્મણુ કાયયોગ એમ અગિયાર ઉપયોગ બાર દેવલોક ને નવ ઐવેયકમાં ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન, ત્રણ દર્શન પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં છ ઉપયોગ, ત્રણ જ્ઞાન ત્રણ દર્શન તેમજ આહાર લે તો જ૦ 'ને ઉ૦ છ દિશિનો તથા એ પ્રકારે ઝોજ ને રોમ તે પણ અચિત્ત ને શુભ ઉવવાય તે આવીને ઉપજે, પહેલા દેવલોકથી માંડીને આઠમાં દેવલોક સુધી એ દંડકના તે મનુષ્ય ને તિર્થંચના અને નવમેથી તે સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી એક મનુષ્યનો આવે. પહેલે દેવલોકે સ્થિતિ જ૦ એક પદ્યની, ઉ૦ એ સાગરની, તેના પરિગ્રહિત દેવીની જ૦ એક પદ્યની, ઉ૦ સાત પદ્યની અને અપરિગ્રહિત દેવીની જ૦ એક પદ્યની,

૭૦ પદ્મપત્નિ પત્નિ દેવલોકે ૪૦ એક પદ્મપત્નિ ઝાઝેરી ૭૦ બે
 સાગર ઝાઝેરી તેની પરિશ્રદિત દેવીની ૪૦ એક પદ્મપત્નિ ઝાઝેરી ૭૦
 નવ પદ્મપત્નિ અને અપરિશ્રદિત દેવીના ૪૦ એક પદ્મપત્નિ ઝાઝેરી, ૭૦
 પદ્મપત્નિ પદ્મપત્નિ ત્રીજે દેવલોકે ૪૦ બે સાગરની ૭૦ સાત સા ત્યાં
 દેવી નથી પણ તેહાવી બાપ એક દેવલોકે ૪૦ બે સાં ઝાઝેરી ૭૦
 સાત સાં ઝાઝેરી પાંચમે દેવલોકે ૪૦ સાત સાં ૭૦ ૬૫ સા.
 છઠ્ઠે દેવલોકે ૪૦ ૬૫ સાં, ૭૦ બૌદ સાં સાતમે દેવલોકે ૪૦ બૌદ
 સાગરની ૭૦ સત્તર સાં આઠમે દેવલોકે ૪૦ સત્તર સાં ૭૦ અઠાર
 સાં નવમે દેવલોકે ૪૦ અઠાર સાં, ૭૦ જોત્રણીશ સાં ૬૫મે દેવ
 લોકે ૪૦ જોત્રણીશ સાં ૭ વીશ સાં અગ્રીઆરમે દેવલોકે ૪૦
 વીશ સા , ૭૦ એકવીશ સાં બારમે દેવલોકે ૪૦ એકવીશ સા ,
 ૭૦ બાવીશ સાં પ્રથમ ઐવેયકે ૪૦ બાવીશ સા ૭૦ ત્રેવીશ સાં,
 બીજા ઐવેયકે ૪૦ ત્રેવીશ સાં ૭૦ ચોવીશ સાં ત્રીજા ઐવેયકે ૪૦
 ચોવીશ સાગરોપમની ૭૦ પચીસ સાં ચોમી ઐવેયકે અષ્ટમ પચીશ
 સાં ૭૦ છવીશ સાગરો, પાંચમી ઐવેયકે ૪૦ છવીશ સાં ૭૦
 સત્તાવીશ સાં; છઠ્ઠી ઐવેયકે ૪૦ સત્તાવીશ સાં ૭૦ અઠ્ઠાવીશ સાં
 સાતમી ઐવેયકે ૪૦ અઠ્ઠાવીશ સાં ૭૦ જોગણુત્રાશ સાં, આઠમી
 ઐવેયકે ૪૦ જોગણુત્રાશ સાં ૭૦ ત્રીશ સાં નવમી ઐવેયકે ૪૦
 ત્રીશ સા ૭૦ એકત્રીશ સાં આર અનુત્તર વિમાનગા ૪૦ એકત્રીશ
 સાં ૭૦ તેત્રીશ સાં અને સર્વાધિસિદ્ધમાં ૪૦ ને ૭૦ તેત્રીશ સાં
 સમોદ્ધિયા મરણ ને અસમોદ્ધિયા મરણ એ બે મરણ લાલે અવણ તે
 અવળે પહેલા બીજા દેવલોકના દેવતા પાપ દહકમાં બાપ, તે પૂરી,
 પાણી, વનસ્પતિ મનુષ્ય ને તિર્યક ત્રાજાથી તે આઠમા દેવલોકના
 દેવતા બે દહકમાં બાપ તે મનુષ્ય ને તિર્યક નવમેથી માંદીને સર્વાધિ
 સિદ્ધ સુધીના દેવતા એક દહકમાં બાપ તે મનુષ્યમાં બાપ અમ્મ તે પહે-
 લેથી માંદીને આઠમા દેવલોકના દેવતા બે અતિમા બાપ અને નવમેથી
 માંદીને સર્વાધિસિદ્ધ સુધીના એક મનુષ્યની અતિમાં અપ આમમ્મ તે
 પહેલેથી માંદીને આઠમા દેવલોક સુધી બે અતિનો આવે તે મનુષ્ય ને
 તિર્યકનો આવે અને નવમાથી માંદીને સર્વાધિસિદ્ધ સુધી એક મનુષ્યનો
 આવે માણુ ૬૫ એજ ત્રણ

હતિ શ્રી ચોવીશમે ભૈશ્વનિકને દહક

સિદ્ધનો દ્વાર કહે છે.

સિદ્ધને શરીર નથી સિદ્ધની અરૂપી ધન આત્મ પ્રદેશની અવ-
 ઘેણા જાં એક હાથ ને આઠ અંગુલની, મધ્યમ ચાર હાથ ને સોળ
 આંગળની અને ઉં ત્રણસે ત્રેવીશ ધનુષ્ય ને બત્રીશ આંગળનીં સિદ્ધને
 સંઘયણુ નથી. સિદ્ધને સંસ્થાન નથી સિદ્ધને કષાય નથી. સિદ્ધને
 સજ્ઞા નથી. સિદ્ધને લેશ્યા નથી સિદ્ધને ઇન્દ્રિય નથી સિદ્ધને સમુદ્ધાત
 નથી સિદ્ધ સજ્ઞી, અસંજ્ઞી નથી સિદ્ધને વેદ નથી સિદ્ધને પર્યાય નથી.
 સિદ્ધને સમકિત દૃષ્ટિ છે સિદ્ધને એક કેવળ દર્શન છે, સિદ્ધને એક
 કેવળ જ્ઞાન છે, સિદ્ધને અજ્ઞાન નથી સિદ્ધને જોગ નથી સિદ્ધને જો
 ઉપયોગ, તે કેવળજ્ઞાન ને કેવળદર્શન છે સિદ્ધને આહાર નથી ઉવવાય
 તે આવીને ઉપજે એક દંડકનો તે મનુષ્યનો સિદ્ધની સ્થિતિનો છેડા
 નથી સિદ્ધને મરણુ નથી સિદ્ધને અવવુ નથી. ગર્હ તે મરીને સિદ્ધને
 કોઈ ગનિર્મા જવુ નથી આગર્હ તે સિદ્ધમાં એક મનુષ્યનો આવે,
 સિદ્ધને પ્રાણુ નથી સિદ્ધને જોગ નથી

ઈતિ લઘુકંડકના બોલ સમાપ્ત

અથ શ્રી ગતાગતના બોલ

- ૧ પહેલી નરકે આગત ૨૫ લેહની, તે ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સહી તિર્થંચ ને ૫ અસહી તિર્થંચ, એ પચીસના પર્વાતાની. ગત ૪૦ લેહની તે કર્મભૂમિ ને ૫ સહી તિર્થંચ એ ૨૦ ના પર્વાતા અને અપર્વાતા એરહે ૪૦ ની.
- ૨ બીજી નરકે આગત ૨૦ લેહની તે ઉપર ૨૫ કણા તેમાંથી ૫ અસહી તિર્થંચના પર્વાતા વચ્ચે. ગત ૪૦ લેહની પૂર્વવત્.
- ૩ ત્રીજી નરકે આગત ૧૬ લેહની તે ઉપર ૨૦ લેહ કણા તેમાંથી શુદ્ધપરનો એક લેહ વચ્ચે. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.
- ૪ ચોથી નરકે આગત ૧૮ લેહની તે ઉપર ૧૬ કણા તેમાંથી એકરનો એક લેહ વચ્ચે. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.
- ૫ પાંચમી નરકે આગત ૧૭ લેહની તે ઉપર ૧૮ કણા તેમાંથી સ્વદ્ગચરનો એક લેહ વચ્ચે. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.
- ૬ છઠ્ઠી નરકે આગત ૧૬ લેહની તે ઉપર કણા તેમાંથી ઉરપરનો એક લેહ વચ્ચે. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.
- ૭ સાતમી નરકે આગત ૧૬ લેહની તે ૧૫ કર્મભૂમિ ને ૧ મચ્છ જળચરના પર્વાતાની શ્રી વચ્ચે ગત ૧૦ લેહની ૫ સહી તિર્થંચના પર્વાતા અને અપર્વાતાની.
- ૮ એકાવન બતના દેવતા. (૧૦ ભવનપતિ ૧૫ પરમાશ્રમી ૧૬ વાસુદેવ અને ૧૦ જ્ઞાતકા) મા આગત ૧૧૧ લેહની તે ૧૦૧ ક્ષેત્રના સહી મનુષ્ય, ૫ સહી તિર્થંચ અને ૫ અસહી તિર્થંચ એ ૧૧૧ ના પર્વાતાની. ગત ૪૬ ની તે ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સહી તિર્થંચ, ૩ પુષ્પી, પાણી અને વનસ્પતિ એ ૨૩ ના પર્વાતા અને અપર્વાતાની.
- ૯ જ્યોતિષી અને પહેલા દેવલોકમાં આગત ૫ લેહની તે ૧૫ કર્મભૂમિ ૫ સહી તિર્થંચ અને ૩૦ અકર્મભૂમિ એ ૫ ના પર્વાતાની, ગત ૪૬ ની પૂર્વવત્.

- ૧૦ બીજા દેવલોકમાં આગત ૪૦ લેહની તે ઉપર ૫૦ કદા તેમાંથી ૫ હેમવય અને ૫ હિરણ્યવય એ ૧૦ ના પર્યાપ્તા વળ્યા. ગત ૪૬ ની પૂર્વવત
- ૧૧ પહેલા કિલ્લિપીમાં આગત ૩૦ લેહની તે ઉપર ૪૦ કદા તેમાંથી ૫ હુરિવાસ અને ૫ રમ્યકવાસ એ ૧૦ લેહ વળ્યા ગત ૪૬ની પૂર્વવત
- ૧૨ ત્રીજા દેવલોકથી આઠમા દેવલોક સુધી (૬ દેવલોક, ૯ લોકાતિક અને ૨ કિલ્લિપી એ ૧૭) માં આગત ૨૦ લેહની તે ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સંજી તિર્યચ એ ૨૦ ના પર્યાપ્તાની. ગત ૪૦ લેહની તે ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સંજી તિર્યચના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની
- ૧૩ નવમા દેવલોકથી સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી (૪ દેવલોક ૬ ઐવેયક, ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૧૮) માં આગત ૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તાની ગત ૩૦ લેહની તે કર્મભૂમિના પ્રચાપ્તા તથા અપર્યાપ્તાની.
- ૧૪ પૃથ્વી, પાણી અને વનરપતિ એ ત્રણમાં આગત ૨૪૩ લેહની, ૧૦૧ સમૂર્ચિમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા, ૧૫ કર્મભૂમિના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૩૧ અને ૪૮ લેહ તિર્યચના એવં ૧૭૬ ની લટની, x ૬૪ લેહ દેવતાના (૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણુવ્યંતર, ૧૦ જલકા, ૧૦ જ્યોતિષી, ૨ દેવલોક અને ૧ કિલ્લિપી) પર્યાપ્તા કુલ ૨૪૩ થયા ગત ૧૭૬ની લટની
- ૧૫ તેઉ અને વાયુ એ બેમાં આગત ૧૭૬ ની લટની ગત ૪૮ લેહ તિર્યચની
- ૧૬ ત્રણ વિકલેદ્રિય (ભેદદ્રિય, તેષદ્રિય અને ચૌદ્રિય) માં આગત ૧૭૬ ની લટની, ગત પાણુ ૧૭૬ ની લટની
- ૧૭ અસંજી તિર્યચમાં આગત ૧૭૬ની લટની ગત ૩૬૫ લેહની તે ૫૬ અતરદ્વીપા, ૫૧ જાતના દેવતા (ઉપર પ્રમાણે) ૧ પહેલી નરક એ ૧૦૮ ના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તા એટલે ૨૧૬ અને ૧૭૬ની લટ સર્વ મળીને ૩૬૫ લેહ થયા.

x જ્યાં લટ આવે ત્યાં આ બતાવ્યા પ્રમાણે ૧૭૬ લેહ સમજવા.

- ૧૮ સહી તિર્થંકર્યા આગત ૨૬૭ લેહની તે ૮૧ લેહ દેવતાના (૬૬ લેહમાંથી ઉપરના ૪ દેવલોક, ૬ ઐવેયક અને ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૧૮ લેહ વલ્લ્યાં બાધી રહ્યા તે) ૧૭૬ ની લા અને ૭ નરકના પર્યાપ્તા એમ ૨૬૭ ની ગત પામીની જુદી જુદી કહે છે. જળચરની ૫૨૭ લેહની તે ૫૬૩ માંથી નવમા દેવલોકથી સર્વાર્થસિદ્ધ સુખીના અદાર જાતના દેવતા અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૨૬ લેહ વલ્લ્યાં શેષ ૫૨૭ રહ્યા તે. ઉપરની જત ૫૨૩ લેહની તે ૫૨૭ માંથી છઠ્ઠી તથા સાતમી એ બે નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ ૪ લેહ વલ્લ્યાં. સ્થળચરની જત ૫૨૧ની તે ૫૨૩ માંથી પાંચમી નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ બે લેહ વલ્લ્યાં. એચરની જત ૫૧૬ ની તે ૫૨૧ માંથી ચાથી નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ બે લેહ વલ્લ્યાં. કુચપરની જત ૫૧૭ ની તે ૫૧૬ માંથી ત્રીજી નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ બે લેહ વલ્લ્યાં.
- ૧૯ સમૂચ્ચિત્ત મનુષ્યમાં આગત ૧૭૧ લેહની તે ૧૭૬ ની લટમાંથી તેહ, વાઉના આઠ લેહ વલ્લ્યાં શેષ ૧૭૧ રહ્યા તે, ગત ૧૭૬ ની લટની.
- ૨૦ સહી મનુષ્યમાં આગત ૨૭૬ લેહની તે ૧૭૬ ની લટમાંથી તેહ, વાઉના આઠ લેહ વલ્લ્યાં. શેષ ૧૭૧ તથા ૬૬ જાતના દેવતા અને ૬ નરકના પર્યાપ્તા સર્વ મળી ૨૭૬ લેહ થયા ગત ૫૬૩ લેહની.
- ૨૧ અકમ જૂમિમા આગત ૨ લેહની. ૧૫ કર્મજૂમિ અને ૫ સહી તિર્થંકર એમ ૨૦ની જત જુદી જુદી કહે છે. ૫ દેવગુરુ અને ૫ ઉત્તરગુરુની જત ૧૨૮ લેહની તે ૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમા માંથી ૧૬ વાલુચ્ચતર ૧ જ શક્તિ, ૧૦ બ્યોપતિપી, ૨ દેવલોક પહેલુ બીજું અને ૧ કિરિપી, એ ૬૪ જાતના દેવતાના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૨૮ ૫ હરિવાસ અને ૫ શ્વેતવાસની જત ૧૨૬ ની તે પૂર્વે ૧૨૮ રહ્યા, તેમાંથી પહેલા કિરિપીના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા એ બે લેહ વલ્લ્યાં. ૫ હેમવમ અને ૫ હિલ્લુવવનો જત ૧૨૪ લેહની તે પૂર્વે ૧૨૬ રહ્યા તેમાંથી લીલ્લ દેવલોકના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા એ બે લેહ વલ્લ્યાં.
- ૨૨ હપ્પન અતરદીપમા આગત ૨૫ લેહની તે ૧૫ કર્મજૂમિ ૫ સહીતિર્થંકર અને ૫ અસહીતિર્થંકર એ ૨૫ ના પર્યાપ્તાની.

તે ૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણુવ્યતર, ૧૦ જ ભકા
એમ ૫૧ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૦૨.

ઈતિ ચોવીશ દંડકનો ગતાગત સંપૂર્ણ

૨૩ તીર્થંકરદેવમા આગત ૩૮ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક, ૬ લોકાંતિક.
૬ ઐવેયક, ૫ અનુત્તર, વિમાન અને ૩ પહેલી, બીજી, ત્રીજી નરક
એમ ૩૮ ની ગત મોક્ષની

૨૪ ચક્રવર્તીમાં આગત ૮૨ ભેદની, તે ૬૬ જાતના દેવતામાંથી ૧૫
પરમાધામી અને ૩ કિલ્લિવધી એ ૧૮ વર્ણ્યા શેષ ૮૧ રહ્યા તે
અને ૧ પહેલી નરક એમ ૮૨ ભેદની ગત ૭ નરકના અપર્યાપ્તા
અને પર્યાપ્તાની

૨૫ બળદેવમા આગત ૮૩ ભેદની, તે પૂર્વે ૮૨ કહ્યા તે અને એક
બીજી નરક એમ ૮૩ ભેદ ગત ૭૦ ભેદની, તે ૧૨ દેવલોક, ૬
લોકાંતિક ૬ ઐવેયક, ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૩૫ ના અપર્યાપ્તા
અને પર્યાપ્તાની.

૨૬ વાસુદેવમા આગત ૩૨ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક, ૬ લોકાંતિક, ૬
ઐવેયક અને ૨ નરક પહેલી અને બીજી, એમ ૩૨ ની. ગત ૧૪
ભેદની તે ૭ નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની

૨૭ કેવળીમાં આગત ૧૦૮ ભેદની તે ૬૬ જાતના દેવતામાંથી ૧૫
પરમાધામી, ૩ કિલ્લિવધી એ અઢાર વર્ણ્યા, શેષ ૮૧ રહ્યા તે
૧૫ કર્મભૂમિ ૫ સંજ્ઞીતિર્યચ, ૪ નરક પહેલી અને પૃથ્વી,
પાણી, વનસ્પતિ એ ૩ એમ સર્વ મળી ૧૦૮ ભેદ થયા તે. ગત
મોક્ષની.

૨૮ સાધુમાં આગત ૨૭૫ ની તે ૧૭૬ ની લટમાંથી તેઉ-વાઉના ૮
વર્ણ્યા શેષ ૧૭૧, ૬૬ જાતના દેવતા અને ૫ નરક એમ ૨૭૫
ની ગત ૭૦ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક, ૬ લોકાંતિક, ૬ ઐવેયક
અને ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૩૫ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૨૯ શ્રાવકમાં આગત ૨૭૬ ભેદની તે પૂર્વે ૨૭૫ કહ્યા તે અને ૧
છઠ્ઠી નરક વધી ગત ૪૨ ભેદની, તે ૧૨ દેવલોક અને ૬ લોકાંતિક
એ ૨૧ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૩૦ સમદષ્ટિમા આગત ૩૬૩ ભેદની તે ૧૭૬ ની લટમાંથી ૧૫ કર્મભૂમિના
પર્યાપ્તા તથા તેઉ વાઉના ૮ એ ૨૩ વર્ણ્યા શેષ ૧૫૬ તથા ૧૦૧

૧૮ સગ્રી તિથ ચમા આગત ૨૬૭ લેહની તે ૮૧ લેહ દેવતાના (૬૬ લેહમાથી ઉપરના ૪ દેવલોક, ૬ ત્રૈવેયક અને ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૧૮ લેહ વલ્લ્યાં. ખાસી રહ્યા તે) ૧૭૬ ની લટ અને ૭ નરકના પર્વાસા એમ ૨૬૭ ની. અત પાંચેની જુદી જુદી કહે છે જળચરની પર ૭ લેહની તે ૫૬૩ માથી નવમા દેવલોકથી સર્વાર્થસિદ્ધ સુધીના અઢાર બાતના દેવતા અપર્વાપ્તા અને પર્વાપ્તા એટલે ૨૬ લેહ વલ્લ્યાં શેષ પર ૭ રહ્યા તે. ઉપરની અત પર ૩ લેહની તે પર ૭ માથી છઠી તથા સાતમી એ બે નરકના અપર્વા પ્તા અને પર્વાપ્તા એ ૪ લેહ વલ્લ્યાં સ્થળચરની અત પર ૧ની તે પર ૩ માથી પાંચમી નરકના અપર્વાપ્તા અને પર્વાપ્તા એ બે લેહ વલ્લ્યાં જેચરની અત ૫૧૬ ની તે પર ૧ માથી ચાથી નરકના અપર્વાપ્તા અને પર્વાપ્તા એ બે લેહ વલ્લ્યાં ભુજપરની અત ૫૧૭ ની તે ૫૧૬ માથી ત્રીજી નરકના અપર્વાપ્તા અને પર્વાપ્તા એ બે લેહ વલ્લ્યાં.

૧૯ સમુદ્ધિર્મ મનુષ્યમા આગત ૧૭૧ લેહની તે ૧૭૬ની લટમાંથી તેઉં વાઉના આઠ લેહ વલ્લ્યાં શેષ ૧૭૧ રહ્યા તે, અત ૧૭૬ ની લટની.

૨૦ સગ્રી મનુષ્યમા આગત ૨૭૬ લેહની તે ૧૭૬ની લટમાંથી તેઉં વાઉના આઠ લેહ વલ્લ્યાં શેષ ૧૭૧ તથા ૬૬ બાતના દેવતા અને ૬ નરકના પર્વાપ્તા સર્વ મળી ૨૭૬ લેહ થયા. અત ૫૬૩ લેહની.

૨૧ અહમ ભૂમિમા આગત ૨ લેહની. ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સગ્રી તિથિ એમ ૨૦ની અત જુદી જુદી કહે છે. ૫ દેવકુરુ અને ૫ ઉત્તરકુરુની અત ૧૨૮ લેહની તે ૧૦ મવનપતિ, ૧૫ પરમા માથી ૧૬ વાણ્વવ્યતર ૧૦ જ સદા, ૧૦ ક્ષેત્રિપી, ૨ દેવલોક પહેલુ બીજુ અને ૧ કિશિપી, એ ૬૪ બાતના દેવતાના અપર્વાપ્તા અને પર્વાપ્તા એટલે ૧૨૮ ૫ હરિવાસ અને ૫ રમ્યક વાસની અત ૧૨૬ ની તે પૂર્વે ૧૨૮ કહ્યા તેમાંથી પહેલા કિશિપીના અપર્વાપ્તા ને પર્વાપ્તા એ બે લેહ વલ્લ્યાં. ૫ હેમવથ અને ૫ હિરણ્યવતી અત ૧૨૪ લેહની તે પૂર્વે ૧૨૬ કહ્યા તેમાંથી વીંબા દેવલોકના અપર્વાપ્તા ને પર્વાપ્તા એ બે લેહ વલ્લ્યાં.

૨૨ હરપત અતરદીપમા આગત ૨૫ લેહની તે ૧૫ કર્મભૂમિ ૫ સગ્રીતિથિ અને ૫ અસગ્રીતિથિ એ ૨૫ ના પર્વાપ્તાની.

તે ૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણવ્યતર, ૧૦ જંભકા એમ ૫૧ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૦૨.

ઈતિ ચોવીશ દંડકનો ગતાગત સંપૂર્ણ.

૨૩ તીર્થ કરદેવમાં આગત ૩૮ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક, ૬ લોકાંતિક, ૬ ઐવેયક, ૫ અનુત્તર, વિમાન અને ૩ પહેલી, બીજી, ત્રીજી નરક એમ ૩૮ ની ગત મોક્ષની

૨૪ ચક્રવર્તીમાં આગત ૮૨ ભેદની, તે ૬૬ જાતના દેવતામાંથી ૧૫ પરમાધામી અને ૩ ટિલ્વધી એ ૧૮ વળ્યાં શેષ ૮૧ રહ્યા તે અને ૧ પહેલી નરક એમ ૮૨ ભેદની ગત ૭ નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની

૨૫ બળદેવમાં આગત ૮૩ ભેદની, તે પૂર્વે ૮૨ કહ્યા તે અને એક બીજી નરક એમ ૮૩ ભેદ, ગત ૭૦ ભેદની, તે ૧૨ દેવલોક, ૬ લોકાંતિક ૬ ઐવેયક, ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૩૫ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની

૨૬ વાસુદેવમાં આગત ૩૨ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક, ૬ લોકાંતિક, ૬ ઐવેયક અને ૨ નરક પહેલી અને બીજી, એમ ૩૨ ની. ગત ૧૪ ભેદની તે ૭ નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની

૨૭ કેવળીમાં આગત ૧૦૮ ભેદની તે ૬૬ જાતના દેવતામાંથી ૧૫ પરમાધામી, ૩ કિલ્વધી એ અઢાર વળ્યાં, શેષ ૮૧ રહ્યા તે. ૧૫ કર્મભૂમિ ૫ સંજ્ઞીતિર્યાચ, ૪ નરક પહેલી અને પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ એ ૩ એમ સર્વ મળી ૧૦૮ ભેદ થયા તે. ગત મોક્ષની.

૨૮ સાધુમાં આગત ૨૭૫ ની તે ૧૭૬ ની લટમાંથી તેઉ-વાઉના ૮ વળ્યાં શેષ ૧૭૧, ૬૬ જાતના દેવતા અને ૫ નરક એમ ૨૭૫ ની ગત ૭૦ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક, ૬ લોકાંતિક, ૬ ઐવેયક અને ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૩૫ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની

૨૯ શ્રાવકમાં આગત ૨૭૬ ભેદની તે પૂર્વે ૨૭૫ કહ્યા તે અને ૧ છટ્ટી નરક વધી ગત ૪૨ ભેદની, તે ૧૨ દેવલોક અને ૬ લોકાંતિક એ ૨૧ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની

૩૦ સમદષ્ટિમાં આગત ૩૬૩ ભેદની તે ૧૭૬ ની લટમાંથી ૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તા તથા તેઉ વાઉના ૮ એ ૨૩ વળ્યાં શેષ ૧૫૬ તથા ૧૦૧

સશ્ચીમજી, ૬૬ જાતના દેવતા અને ૭ નરકના પર્વાપ્તા એમ સર્વ મળી ૪૬૩ લેહ થયા. ગત ૨૨૨ ની તે ૮૧ જાતના દેવતા, ૬૬ લેહમાંથી ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિશ્કિવધી એ ૧૮ વર્ણના ૧૫ કમભૂમિ, ૫ સશ્ચીતિયના, ૬ નરક એમ ૧૦૭ ના અપર્વાપ્તા અને પર્વાપ્તા એટલે ૨૧૪ ત્રણ વિકલોદ્ધિયના અપર્વાપ્તા અને ૫ અસશ્ચીતિયના અપર્વાપ્તા એમ સર્વ મળી ૨૨૨ થયા તે ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિશ્કિવધીના પર્વાપ્તા અને અપર્વાપ્તા એ ૪૬ લેહ લેળવતાં ૨૫૮ લેહની ગત થયું છે. લોકો કહે છે

૩૧ મિથ્યાત્વીમાં આગત ૩૭૧ લેહની તે પૂર્વે ૩૬૩ કહ્યા તેમાં તેહ વાળના ૮ લેહ વધ્યા. ગત ૫૫૩ લેહની તે ૫૬૩ માંથી ૫ અનુત્તર વિમાનના અપર્વાપ્તા અને પર્વાપ્તા એ ૧૦ લેહ વર્ણના

૩૨ જીવેહ અને પુરુષવેહમાં આગત ૩૭૧ લેહની મિથ્યાત્વીની પેઠે ગત પુરુષવેહની ૫૬૩ ની, જીવેહની, ૫૬૧ ની સાતમી નરકના એ લેહ વર્ણના

૩૩ નપુસકવેહમાં આગત ૨૮૫ લેહની તે ૬૬ જાતના દેવતા, ૧૭૬ ની લેહ અને નારકી એમ ૨૮૫ ની ગત ૫૬૩ લેહની

ઇતિ જ્ઞાનજતના યોગ સંપૂર્ણ

અથ શ્રી કર્મ પ્રકૃતિના બોલ.

૧ પહેલું જ્ઞાનાવરણીય કર્મ તે આંખના પાટા સમાન. ૨ બીજું દર્શનાવરણીય કર્મ તે રાતના પોળીઆ સમાન. ૩ ત્રીજું વેદનીય કર્મ તે મધ તથા અક્રીણે ખરડયા ખડગ સમાન. ૪ ચોથું મોહનીય કર્મ તે મહિરાપાન સમાન, ૫ પાંચમું આયુષ્ય કર્મ તે હેડ સમાન ૬ છઠું નામ કર્મ તે ચિતારા સમાન ૭ સાતમું ગોત્ર કર્મ તે કુભારના ચાકડા સમાન ૮ આઠમું અતરાય કર્મ તે રાતના ભંડારી સમાન ૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મે અનંત જ્ઞાન ગુણ ઢાકયો છે ૨ દર્શનાવરણીય કર્મે અનંત દર્શનગુણ ઢાકયો છે, ૩ વેદનીય કર્મે અનંત અવ્યાખ્યા આત્મિક સુખ રોક્યું છે ૪ મોહનીય કર્મે ક્ષાયક સમકિત ગુણ રોક્યો છે ૫ આયુષ્ય કર્મે અક્ષય સ્થિતિ ગુણ રોક્યો છે ૬ નામ કર્મે અમૂર્તિ ગુણ રોક્યો છે ૭ ગોત્ર કર્મે અશુર લઘુ ગુણ રોક્યો છે ૮ અતરાય કર્મે અનંત આત્મિક શક્તિ ગુણ રોક્યો છે

૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ૬ પ્રકારે બાધે પહેલે બોલે નાણપરિણીયાએ તે જ્ઞાનીના લુડા બોલે, બીજે બોલે નાણનિન્હવણુયાએ તે જ્ઞાનીને ઉપકાર બોલવે, ત્રીજે બોલે નાણઆસાયણુએ તે જ્ઞાનીની આશાતના કરે, ચોથે બોલે નાણઅતરાએણુ તે જ્ઞાનની અંતરાય પડાવે, પાંચમે બોલે નાણપ-ઉસેણુ તે જ્ઞાની ઉપર દ્વેષ કરે, છઠે બોલે નાણવિસંનાયણુએણુ તે જ્ઞાની સાથે ખોટા ઝગડા, વિખવાદ કરે, એ છ પ્રકારે બાધે, તે પાંચ તથા ૧૦ પ્રકારે ભોગવે, તે પાંચ કયા તે કહે છે ૧ મતિજ્ઞાનાવરણીય, ૨ શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય, ૩ અવધિજ્ઞાનાવરણીય, ૪ મન પર્યાવજ્ઞાનાવરણીય, ૫ કેવલજ્ઞાનાવરણીય એ ૫ જ્ઞાન પ્રગટ થવા દીએ નહિ તથા ૧૦ પ્રકારે ભોગવે તે કહે છે ૧ સોયાવરણે, ૨ સોયવિન્નાણુવરણે, નેત્તાવરણે ૪ નેત્તવિન્નાણુવરણે, ૫ દ્વાણુવરણે ૬ દ્વાણુવિન્નાણુવરણે ૭ રસાવરણે ૮ રસવિન્નાણુવરણે, ૯ ક્ષાસાવરણે, ૧૦ ક્ષાસવિન્નાણુવરણે એ ૧૦ પ્રકારે ભોગવે જ્ઞાનાવરણીય કર્મની સ્થિતિ, જ્યં ૦ અતમુહૂર્તની ઉત્ત ૦ ત્રીશ કોડકોડી સાગરોપમની અને અખાધા કાળ ત્રણ હજાર વર્ષનો

૨ બીજું દર્શનાવરણીય કર્મ ૬ પ્રકારે બાધે તે કહે છે. ૧ પહેલે બોલે ઠસણપરિણીયાએ ૨ ઠસણનિન્હવણુયાએ, ૩ ઠસણઆસાયણુએ,

સહીમનુષ્ય, ૬૬ જાતના દેવતા અને ૭ નરકના પર્વાપ્તા એમ સર્વ મળી ૩૬૩ લોક થયા. ગત ૨૨૨ ની તે ૮૧ જાતના દેવતા, ૬૬ લોકમાથી ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિશ્વિષી એ ૧૮ વર્ણના ૧૫ કમંભૂમિ, ૫ સહીતિર્થસ, ૬ નરક એમ ૧૦૭ ના અપર્વાપ્તા અને પર્વાપ્તા એટલે ૨૧૪ તથા વિકલેદ્રિયના અપર્વાપ્તા અને ૫ અસહીતિર્થસના અપર્વાપ્તા એમ સર્વ મળી ૨૨૨ થયા તે. ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિશ્વિષીના પર્વાપ્તા અને અપર્વાપ્તા એ ૩૬ લોક લેખવાં ૨૫૮ લોકની ગત પણ કેલ્લાલે ઠહે છે.

૩૧ મિથ્યાત્વીમાં આગત ૩૭૧ લોકની તે પૂર્વે ૩૬૩ કલ્પ તેમાં તેક વાઈના ૮ લોક વધ્યા. ગત ૫૫૩ લોકની તે ૫૬૩ માંથી ૫ જનુ ત્તર વિમાનના અપર્વાપ્તા અને પર્વાપ્તા એ ૧૦ લોક વર્ણા.

૩૨ શ્રીલેહ અને પુરુષલેહમાં આગત ૩૭૧ લોકની મિથ્યાત્વીની પેઠે ગત પુરુષલેહની ૫૬૩ ની, શ્રીલેહની, ૫૬૧ ની સાતમી નરકના બે લોક વર્ણા.

૩૩ નપુસકલેહમાં આગત ૨૮૫ લોકની તે ૬૬ જાતના દેવતા, ૧૭૬ ની લેહ અને નારકી એમ ૨૮૫ ની ગત ૫૬૩ લોકની

ઈતિ જતાગતના બોલ સપૂજ

ઘાત સમકિતની કરે ૧ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ તે તળાવના ખોટ (સુકેલ બાગમાં તડ) સમાન, ૨ અપ્રત્યાખ્યાની માન તે હાડકાના સ્તંભ સમાન, ૩ અપ્રત્યાખ્યાની માયા તે ઘેરાના યુગ સમાન, ૪ અપ્રત્યાખ્યાની લોભ તે નગરની ખારના કર્મ સમાન. એ ચારે ગતિ તિર્યચની કરે, સ્થિતિ વરસ એકની કરે, ઘાત દેશવતની કરે ૮ ૧ પચ્ચક્ષુખાણુવરણીય ક્રોધ તે વેળુની લીંટી સમાન, ૨ પચ્ચક્ષુખાણુવરણીય માન તે લાકડાના સ્તંભ સમાન, ૩ પચ્ચક્ષુખાણુવરણીય માયા તે ગોમૂત્રિકા સમાન, ૪ પચ્ચક્ષુખાણુવરણીય લોભ તે ગાડાના ખંજન સમાન એ ચારે ગતિ મનુષ્યની કરે, સ્થિતિ ચાર માસની કરે, ઘાત સર્વ વ્રતની કરે. ૧૨. ૧ સંજવલનો ક્રોધ તે પાણીની લીટી સમાન, ૨ સંજવલનુ માન તે નેતરના સ્તંભ સમાન, ૩ સંજવલની માયા તે વાંસની છોઈ સમાન, ૪ સંજવલનો લોભ તે પતંગ તથા હરિદ્રાના રંગ સમાન, એ ચારે ગતિ દેવતાની કરે, સ્થિતિ પદ્મ દિનની કરે, ઘાત કેવળજ્ઞાનની કરે ૧૬ એ સોળ કષાય હવે ૯ નોકષાય કહે છે ૧૭ હાસ્ય ૧૮ રતિ. ૧૯ અરતિ. ૨૦ ભય. ૨૧ શોક ૨૨ દુર્ગંધા. ૨૩ સ્ત્રીવેદ ૨૪ પુરુષવેદ ૨૫ નપુસકવેદ, એ ચારિત્ર મોહનીયની, ૨૫ પ્રકૃતિ. હવે દંસણ મોહનીયની ૩ પ્રકૃતિ કહે છે, ૧ સમકિત મોહનીય, ૨ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૩ સમામિથ્યાત્વ મોહનીય, એવ સર્વ મળી ૨૮ પ્રકૃતિ તેની સ્થિતિ જઘ. અતર્મુહૂર્તની ઉત. મિથ્યાત્વ આશ્રી ૭૦ કોડકોડી સાગરોપમની, અખાધા કાલ ૭ હજાર વર્ષનો.

૫ પાંચમું આયુષ્ય કર્મ સોળ પ્રકારે બાંધે, તેમાં નારકીનું આયુષ્ય ૪ પ્રકારે બાંધે, તે ૧ મહાઆરભિયાએ, મહાપરિગ્ગહિયાએ, ૩ કુણ્મિ + આહારેણ, ૪ પરિહિયવહેણ તિર્યચનુ આયુષ ૪ પ્રકારે બાંધે, ૧ માઈલયાએ, ૨ નિયડિલયાએ, ૩ અલિયવયણેણ, ૪ કુડતોલે કુડમાણે મનુષ્યનુ આયુષ ૪ પ્રકારે બાંધે, ૧ પગધ્મદિયાએ, ૨ પગધિવિણયાએ, ૩ સાણુકેસયાએ, ૪ અમચ્છરિયાએ, દેવતાનુ આયુષ ૪ પ્રકારે બાંધે, ૧ સરાગસજમેણ, ૨ સજમાસજમેણ, ૩ બાલતવોક-રમેણ, ૪ અકામનિર્જરાએ, એ સોળ પ્રકારે બાંધે, તે ૪ પ્રકારે લોગવે, નારકી અને દેવતાનુ આયુષ જઘ ૧૦ હજાર વર્ષને અતર્મુહૂર્ત અધિકનુ ઉત ૩૩ સાગર તે પૂર્વકોડિનો ત્રીજો ભાગ અધિક

૪ કસણ્જતશબ્દેણ, ૫ કસણ્પઉસેણ, ૬ કસણ્વિષવાયણ્જોએણ
એ ૭ પ્રકારે બાધે, તે ૬ પ્રકારે સોઝવે તે કહે છે ૧ અશુદ્ધ્યનાવર
ણીય, ૨ અચક્ષુશનાવરણીય ૩ અવચિદ્દશનાવરણીય, ૪ કેવળ-
દર્શનાવરણીય, ૫ નિક્કા, ૬ નિક્કાનિક્કા, ૭ પ્રચલા, ૮ પ્રચલાપ્રચલા
૬ ધીણ્વિનિક્કા ૬ પ્રકારે સોઝવે. દર્શનાવરણીય ઈર્મની સ્થિતિ જલ્પ
અતસુંદૃતની ઉત્ત ૩૦ કૌઠાકોટી સાગરોપમની અને અબાધા કળ
ત્રણ હબ્બર વર્ષનો.

૩ ત્રીજી વેદનીય ઈર્મ તેના બે ભેદ ૧ સાતા વેદનીય, ૨
અસાતા વેદનીય તેમા સાતા વેદનીય કથ પ્રકારે બાધે તે કહે છે ૧
પાણ્ણલુકપથાએ ૨ ભુચાણ્ણલુકપથાએ ૩ લવાણ્ણલુકપથાએ ૪ સત્તાણ્ણ-
લુકપથાએ, ૫ અદ્દણ્ણ પાણ્ણલુક ભુચાણ્ણ લવાણ્ણ સત્તાણ્ણ અણ્ણલુકપથાએ,
૬ અસોયણ્ણાએ, ૭ અણ્ણુત્તપણ્ણાએ ૮ અટિપણ્ણાએ ૬ અપીટ્ણાએ
૧૦ અપરિચાવણ્ણાએ, એ ૧૦ પ્રકારે બાધે, તે આઠ પ્રકારે સોઝવે. ૧
મણ્ણુવાસણ્ણ, ૨ મણ્ણુવારણ્ણ, ૩ મણ્ણુવાગણ્ણ, ૪ મણ્ણુવારણ્ણ ૫ મણ્ણુવા-
જણ્ણ, ૬ મણ્ણુસુકયા, ૭ વમણ્ણુકયા ૮ કાયમણ્ણુકયા એ ૮ તેની સ્થિતિ
જલ્પ ૧ સમમની ઉત્ત ૧૫ કૌઠાકોટી સાગરોપમની, અબાધાકળ ચેક
હબ્બર વર્ષનો આસાતાવેદનીય ૧૨ પ્રકારે બાધે તે કહે છે ૧ પરકુળ
ણ્ણાએ, ૨ પરસોયણ્ણાએ ૩ પરકુરણ્ણાએ, ૪ પરપિપ્પણ્ણાએ ૫
પરપિટ્ણાએ ૬ પરપરિચાવણ્ણાએ ૭ અણ્ણુલુક પાણ્ણલુક ભુચાણ્ણ લવાણ્ણ
સત્તાણ્ણ કુમણ્ણાએ ૮ સોયણ્ણાએ, ૬ કુરણ્ણાએ ૧૦ તિપણ્ણાએ
૧૧ પિટ્ણાએ ૧૨ પરિચાવણ્ણાએ, એ ૧૨ પ્રકારે બાધે તે આઠ
પ્રકારે સોઝવે. ૧ અમણ્ણુવાસણ્ણ, ૨ અમણ્ણુવારણ્ણ, ૩ અમણ્ણુવાગણ્ણ,
૪ અમણ્ણુવારણ્ણ ૫ અમણ્ણુવાજણ્ણ, ૬ અમણ્ણુસુકયા ૭ વમણ્ણુકયા, કાય-
મણ્ણુકયા તેની સ્થિતિ જલ્પ એક સાગરના સાત ભાગ કરીએ એવા ૩
ભાગ એક પત્થને અસખ્યાતમે ભાગ ઉણ્ણની, ઉત્ત ૩૦ ત્રીશ કૌઠાકોટી
સાગરોપમની એનો અબાધા કળ ત્રણ હબ્બર વરસનો.

૪ ચોથુ મોહનીય ઈર્મ ૭ પ્રકારે બાધે. ૧ તિવ્વકોઠે ૨ તિવ્વ-
માણ્ણે, ૩ તિ વમાયાએ, ૪ તિવ્વકોઠે, ૫ તિ વકસણ્ણમેહણ્ણિજે, ૬
તિવ્વઅસ્તિમેહણ્ણિજે એ પ્રકારે બાધે તે ૨૮ પ્રકારે સોઝવે. ૧
અનતાનુમપી મેધ તે પર્વતની રાઈ (કપ) સમાન, ૨ અનતાનુમપી
માન તે પથ્થરના સ્તંભ સમાન, ૩ અનતાનુમપી માયા તે વાસની
મહિ સમાન ૪ અનતાનુમપી લોભ તે હિરમળના રંગ
સમન એ ચારે ગતિ નરકની કરે, સ્થિતિ બાવણ્ણની કરે,

૫૮ ચોપડયો ફરસ, ૫૯ લૂખો ફરસ, ૬૦ નરકાનુપૂર્વી, ૬૧ તિય્યાનુ-
પૂર્વી, ૬૨ મનુષ્યાનુપૂર્વી, ૬૩ દેવતાનુપૂર્વી, ૬૪ શુભવિહાયગતિ, ૬૫
અશુભવિહાયગતિ, એ ૬૫ પિંડપ્રકૃતિ થઈ, ૬૬ પરાધાતનામ ૬૭
ઉસ્વાસનામ, ૬૮ અશુરલઘુનામ, ૬૯ આતાપનામ, ૭૦ ઉદ્યોતનામ,
૭૧ ઉપધાતનામ, ૭૨ તીર્થાંકરનામ, ૭૩ નિર્માણનામ, ૭૪ ત્રસનામ,
૭૫ ખાદરનામ, ૭૬ પ્રત્યેકનામ, ૭૭ પર્યાપ્તનામ, ૭૮ સ્થિરનામ,
૭૯ શુભનામ, ૮૦ સૌભાગ્યનામ, ૮૧ સુસ્વરનામ, ૮૨ આદેયનામ,
૮૩ જ્યોત્કીર્તિનામ, ૮૪ સ્થાવરનામ, ૮૫ સૂક્ષ્મનામ, ૮૬ સાધારણ-
નામ, ૮૭ અપર્યાપ્તનામ, ૮૮ અસ્થિરનામ, ૮૯ અશુભનામ, ૯૦
દુર્ભાગ્યનામ, ૯૧ દુસ્વરનામ, ૯૨ અનાદેયનામ, ૯૩ અજ્યોત્કીર્તિનામ,
એ ૯૩ પ્રકૃતિ થઈ તેમાં ૧૦ બધનની અધિક ભેગવતા ૧૦૩ પ્રકૃતિ
પણુ અથવાળા કહે છે, અથવા નામકર્મની ૪૨ પણુ ખરી. ૧ ગતિ,
૨ જાતિ, ૩ શરીર, ૪ અગોપાગ, ૫ બધન, ૬ સંધાતન, ૭ વર્ણુ,
૮ ગધ, ૯ રસ, ૧૦ ફરસ, ૧૧ સઘયણુ, ૧૨ સંઠાણુ, ૧૩ અનુપૂર્વી,
૧૪ વિહાયગતિ, એ ૧૪ અને પ્રત્યેક પ્રકૃતિ ૮ ત્રશનો દશકો ૧૦
સ્થાવરનો દશકો ૧૦, એવ ૪૨ થઈ તથા વિસ્તારે ચૌદની ૬૫ તથા
પ્રત્યેક પ્રકૃતિ ૮, ત્રશનો દશકો ૧૦ સ્થાવરનો દશકો ૧૦, એવ
વિસ્તારે ૬૦ પ્રકૃતિ થઈ, નામકર્મની સ્થિતિ જઘન્ય આઠ મુહૂર્તની
ઉત્તમ વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની, અખાધા કાળ ૨ હજાર વરસનો

૭ હવે ગોત્રકર્મના ૨ લેહ ૧ જાંચ ગોત્ર, ૨ નીચ ગોત્ર, તેમા
જાંચગોત્ર ૮ પ્રકારે બાધે, ૧ જાંચઅમદેણુ, ૨ કુલઅમદેણુ, ૩ બળ
અમદેણુ, ૪ રૂવઅમદેણુ, ૫ તપઅમદેણુ, ૬ સુયઅમદેણુ, ૭ લાભ-
અમદેણુ, ૮ ઇસ્સરિયઅમદેણુ, એ આઠ મહ અણુકરવે કરી જાંચગોત્ર
બાધે તે આઠ પ્રકારે ભોગવે ૧ જાંચ વીસીડીઆ, ૨ કુલવીસીડીઆ, ૩
બળવીસીડીઆ, ૪ રૂવવીસીડીઆ, ૫ તપવીસીડીઆ, ૬ સુયવીસીડીઆ,
૭ લાભવીસીડીઆ, ૮ ઇસ્સરિયવીસીડીઆ, એ આઠ પ્રકારે ભોગવે ૧ હવે
નીચગોત્ર ૮ પ્રકારે બાધે તે ૧ જાંચમએણુ, ૨ કુલમએણુ, જાંચ
ઇસ્સરિયમએણુ, એ વગેરે ઉપર કહ્યા તે ૮ મહ કરી નીચગોત્ર બાધે,
તે આઠ પ્રકારે ભોગવે જાંચવીસીડીઆથી જાંચ ઇસ્સરિયવીસીડીઆ સુધી
ઉપર કહ્યા તે ગોત્રકર્મની સ્થિતિ જઘન ૮ મુહૂર્તની ઉત્તમ વીશ કોડા-
કોડી સાગરોપમની, અખાધા કાળ બે હજાર વર્ષનો

૮ આઠમુ અતરાયકર્મ, પાચ પ્રકારે બાધે ૧ દાનાતરાય, ૨ લાભા-
તરાય, ૩ ભોગાતરાય, ૪ ઉવભોગાતરાય, ૫ વીર્યાતરાય, એ પાચ અતરાય

મનુષ્ય અને તિર્યચ્ચનુ આયુષ્ય જથ્થો નતમુકૃત ઉત્તર ૩ પથ્ય ને પૂર્વજાનનો ત્રીજો ભાગ અધિક.

૬ છઠું નામ કર્મ તેના બે લોક ૧ શુભનામ ૨ અશુભનામ શુભનામ કર્મ ૪ પ્રકારે બાધે, ૧ કાયુજુમાએ, ૨ ભાસુજુમાએ ૩ ભાજુમાએ, ૪ અવિસવાયજુમાએ તે ૧૪ પ્રકારે ભોગવે, ૧ ઇકુસક ૪ ઇકુરુવા ૩ ઇકુમધા ૪ ઇકુરસા ૫ ઇકુકાસા ૬ ઇકુમધ ૭ ઇકુકિમ ૮ ઇકુવવલે, ૯ ઇકુજસોકિતી ૧૦ ઇકુકાલુ કર્મભલવિરિય પુરિસાધાર પરછમ્મે, ૧૧ ઇકુસરયા, ૧૨ કતસરયા ૧૩ વિષસરયા, ૧૪ મલુસરયા એ ૧૪ પ્રકારે ભોગવે. અશુભનામ કર્મ ૪ પ્રકારે બાધે, ૧ કાયજલુજુમાએ ૨ ભાસાલુજુમાએ, ૩ ભાવાલુજુમાએ ૪ વિસવાયજુમાએ તે ૧૪ પ્રકારે ભોગવે ૧ અલિહાસકા ૨ અલિહા રુવા ૩ અલિહામધા ૪ અલિહરસા, ૫ અલિહકાસા, ૬ અલિહમધ ૭ અલિહકિમ ૮ અલિહકાવલે ૯ અલિહાજસોકિતી ૧૦ અલિહ ઉકાલુ કર્મભલ વીરિયપુરિસાધાર પરછમ્મે, ૧૧ કિલસરયા ૧૨ કિલસરયા, ૧૩ અલિહસરયા, ૧૪ અકતસરયા એ ૧૪ પ્રકારે ભોગવે, ૬ વે નામ કર્મની ૬૩ પ્રકૃતિ કહે છે ૧ નરકગતિ, ૨ તિર્યચગતિ ૩ મનુષ્યગતિ, ૪ દેવગતિ, ૫ એકેદ્રિય જાતિ, ૬ બેષદ્રિય જાતિ, ૭ તેષદ્રિય જાતિ, ૮ ચૌરેદ્રિય જાતિ ૯ પચૌદ્રિય જાતિ, ૧ ઉદરિકશરીર ૧૧ વૈકિય શરીર ૧૨ આહારક શરીર, ૧૩ તેજસ શરીર, ૧૪ કામજુ શરીર ૧૫ ઉદારિક અજોષાંગ, ૧૬ વૈકિયઅજોષાંગ, ૧૭ આહારકઅજોષાંગ, ૧૮ ઉદારિકભયન ૧૯ વૈકિયભયન, ૨૦ અહારકભયન, ૨૧ તેજસ ભયન, ૨૨ કામજુભયન ૨૩ ઉદારિકભયન, ૨૪ વૈકિયભયન, ૨૫ આહારક સધાતન ૨૬ તેજસ સધાતન ૨૭ કામજુસધાતન, ૨૮ વજસવભનાધિયસધયજુ ૨૯ અપભનારાયસધયજુ, ૩૦ નાનાય સધયજુ ૩૧ અહનાતાયસધયજુ ૩૨ કિતકુસધયજુ ૩૩ છેવટુસધયજુ, ૩૪ સમચરિસકલજુ, ૩૫ નિએકપરીમજ્જતકાજુ, ૬૩ સાદિસકલજુ, ૩૭ વામનસકલજુ, ૩૮ કુન્દસકલજુ, ૩૯ કુ સકાજુ ૬૦ કામેવજુ, ૪૧ ઉદાવજુ, ૪૨ રતેવજુ ૬૩ પીતેવજુ ૬૪ પેતેવજુ, ૪૫ ગુરજિ નય ૪૬ કુ મિતપ ૪૭ વીએનસ ૪૮ ક વોતસ ૪૯ કસાયેકારસ ૫૦ અધારક ૫૧ મીઠિરસ ૫૨ ખરખરેપય (૬૧૪) ૫૩ સુચાડ ૬૧૪ ૫૪ જરે ૬૧૮, ૫૫ અપો ૬૨૮, ૫૬ સો ૬૨૮ ૫૭ ઝો ૬૨૮, ૫૮ ઝો ૬૨૮ ૫૯ ઝો ૬૨૮ ૬૦ ઝો ૬૨૮ ૬૧ ઝો ૬૨૮ ૬૨ ઝો ૬૨૮ ૬૩ ઝો ૬૨૮ ૬૪ ઝો ૬૨૮ ૬૫ ઝો ૬૨૮ ૬૬ ઝો ૬૨૮ ૬૭ ઝો ૬૨૮ ૬૮ ઝો ૬૨૮ ૬૯ ઝો ૬૨૮ ૭૦ ઝો ૬૨૮ ૭૧ ઝો ૬૨૮ ૭૨ ઝો ૬૨૮ ૭૩ ઝો ૬૨૮ ૭૪ ઝો ૬૨૮ ૭૫ ઝો ૬૨૮ ૭૬ ઝો ૬૨૮ ૭૭ ઝો ૬૨૮ ૭૮ ઝો ૬૨૮ ૭૯ ઝો ૬૨૮ ૮૦ ઝો ૬૨૮ ૮૧ ઝો ૬૨૮ ૮૨ ઝો ૬૨૮ ૮૩ ઝો ૬૨૮ ૮૪ ઝો ૬૨૮ ૮૫ ઝો ૬૨૮ ૮૬ ઝો ૬૨૮ ૮૭ ઝો ૬૨૮ ૮૮ ઝો ૬૨૮ ૮૯ ઝો ૬૨૮ ૯૦ ઝો ૬૨૮ ૯૧ ઝો ૬૨૮ ૯૨ ઝો ૬૨૮ ૯૩ ઝો ૬૨૮ ૯૪ ઝો ૬૨૮ ૯૫ ઝો ૬૨૮ ૯૬ ઝો ૬૨૮ ૯૭ ઝો ૬૨૮ ૯૮ ઝો ૬૨૮ ૯૯ ઝો ૬૨૮ ૧૦૦ ઝો ૬૨૮

૫૮ ચોપડયો ફરસ, ૫૯ લૂખો ફરસ, ૬૦ નરકાનુપૂર્વી, ૬૧ તિર્થચાનુ-
પૂર્વી, ૬૨ મનુષ્યાનુપૂર્વી, ૬૩ દેવતાનુપૂર્વી, ૬૪ શુભવિહાયગતિ, ૬૫
અશુભવિહાયગતિ, એ ૬૫ પિંડપ્રકૃતિ થઈ, ૬૬ પરાધાતનામ ૬૭
ઉત્સાસનામ, ૬૮ અશુરુલ્લધુનામ, ૬૯ આતાપનામ, ૭૦ ઉદ્યોતનામ,
૭૧ ઉપધાતનામ, ૭૨ તીર્થકરનામ, ૭૩ નિર્માણનામ, ૭૪ ત્રસનામ,
૭૫ બાદરનામ, ૭૬ પ્રત્યેકનામ, ૭૭ પર્યાપ્તનામ, ૭૮ સ્થિરનામ,
૭૯ શુભનામ, ૮૦ સૌભાગ્યનામ, ૮૧ સુસ્વરનામ, ૮૨ આદેયનામ,
૮૩ જ્યોત્સીર્તિનામ, ૮૪ સ્થાવરનામ, ૮૫ સૂક્ષ્મનામ, ૮૬ સાધારણ-
નામ, ૮૭ અપર્યાપ્તનામ, ૮૮ અસ્થિરનામ, ૮૯ અશુભનામ, ૯૦
દુર્ભાગ્યનામ, ૯૧ દુસ્વરનામ, ૯૨ અનાદેયનામ, ૯૩ અજ્યોત્સીર્તિનામ,
એ ૯૩ પ્રકૃતિ થઈ તેમા ૧૦ બંધનની અધિક ભેળવતા ૧૦૩ પ્રકૃતિ
પણુ અથવાળા કહે છે, અથવા નામકર્મની ૪૨ પણુ ખરી. ૧ ગતિ,
૨ જાતિ, ૩ શરીર, ૪ અગોપાંગ, ૫ બંધન, ૬ સંધાતન, ૭ વર્ણુ,
૮ ગંધ, ૯ રસ, ૧૦ ફરસ, ૧૧ સઘયણુ, ૧૨ સંઠાણુ, ૧૩ અનુપૂર્વી,
૧૪ વિહાયગતિ, એ ૧૪ અને પ્રત્યેક પ્રકૃતિ ૮ ત્રશનો દશકો ૧૦
સ્થાવરનો દશકો ૧૦, એવ ૪૨ થઈ તથા વિસ્તારે ચૌદની ૬૫ તથા
પ્રત્યેક પ્રકૃતિ ૮, ત્રશનો દશકો ૧૦ સ્થાવરનો દશકો ૧૦, એવ
વિસ્તારે ૬૦ પ્રકૃતિ થઈ, નામકર્મની સ્થિતિ જઘન્ય આઠ મુહૂર્તની
ઉત્તમ વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની, અબાધા કાળ ૨ હજાર વરસનો

૭ હવે ગોત્રકર્મના ૨ ભેદ ૧ ઊંચ ગોત્ર, ૨ નીચ ગોત્ર, તેમા
ઊંચગોત્ર ૮ પ્રકારે બાંધે, ૧ જાઈઅમદેણુ, ૨ કુલઅમદેણુ, ૩ બળ-
અમદેણુ, ૪ રૂવઅમદેણુ, ૫ તપઅમદેણુ, ૬ સુયઅમદેણુ, ૭ લાભ-
અમદેણુ, ૮ ઈસ્સરિયઅમદેણુ, એ આઠ મદ અણુકરવે કરી ઊંચગોત્ર
બાંધે તે આઠ પ્રકારે ભોગવે ૧ જાઈ વીસીડીઆ, ૨ કુલવીસીડીઆ, ૩
બળવીસીડીઆ, ૪ રૂવવીસીડીઆ, ૫ તપવીસીડીઆ, ૬ સુયવીસીડીઆ,
૭ લાભવીસીડીઆ, ૮ ઈસ્સરિયવીસીડીઆ, એ આઠ પ્રકારે ભોગવે ૧ હવે
નીચગોત્ર ૮ પ્રકારે બાંધે તે ૧ જાઈઅમદેણુ, ૨ કુલઅમદેણુ, જાવ
ઈસ્સરિયઅમદેણુ, એ વગેરે ઉપર કહ્યા તે ૮ મદ કરી નીચગોત્ર બાંધે,
તે આઠ પ્રકારે ભોગવે જાઈવીસીડીઆથી જાવ ઈસ્સરિયવીસીડીઆ સુધી
ઉપર કહ્યા તે ગોત્રકર્મની સ્થિતિ જઘન ૮ મુહૂર્તની ઉત્તમ વીશ કોડા-
કોડી સાગરોપમની, અબાધા કાળ એ હજાર વર્ષનો

૮ આઠમું અંતરાયકર્મ, પાત્ર પ્રકારે બાંધે ૧ દાનાતરાય, ૨ લાભા-
તરાય, ૩ ભોજાતરાય, ૪ ઉવભોજાતરાય, ૫ વીર્યાતરાય, એ પાત્ર અતરાય

પાઠવે કરી અતરાયકર્મ જાધે તે પાંચ પ્રકારે જોગવે. ૧ જ્ઞાનાંતરાય ૨ જ્ઞાનાંતરાય ૩ જોગાંતરાય, ૪ ઉવજોગાંતરાય, ૫ વીર્યાંતરાય, જે પાંચ પામે નહિ. જે અતરાયકર્મની સ્થિતિ જાણ્ય અતર્કુર્તની ઉત્તર ત્રીશ કોટકોટી સાગરોપમની, અબાધા કાળ ૩ હજાર વર્ષનો.

આઠ કર્મ બાંધ્યાની ૮૫ પ્રકૃતિ ૬ જ્ઞાનાવરણીયની ૬ હર્ષના વરણીયની ૨૨ વેદનીયની ૬ મોહનીયની ૧૬ આયુષની ૮ નામની, ૧૬ ઓત્રની ૫ અતરાયની, જેવ સવ મળી ૮૫ પ્રકૃતિ બાંધ્યાની જાણવી અને જોગ્યાની ૬૩ પ્રકૃતિ. તે ૧૦ જ્ઞાનાવરણીયની ૬ હર્ષના વરણીયની, ૧૬ વેદનીયની, ૫ મોહનીયની તે ૧ સમ્મત્તવેયણિએ, ૧ મિષ્ત્તવેયણિએ ૩ સમ્મામિષ્ત્તવેયણિએ, ૪ કસાયવેયણિએ, ૫ નોકસાય વેયણિએ, જે ૫, આયુષની ૪ નામની ૨૮, ઓત્રની ૧૬ અતરાયની ૫, જે સવ મળી ૬૩ પ્રકૃતિ જોગ્યાની જાણવી. અથવા ૧૪૮ પ્રકારે પણ જોગવે જ્ઞાનાવરણીયની ૫ હર્ષનાવરણીયની ૬, વેદનીયની ૨ મોહનીયની ૨૮, આયુષની ૪ નામકર્મની ૬૩ ઓત્રકર્મની ૨ અતરાયની ૫, જેવ સર્વ મળીને ૧૪૮ પ્રકૃતિ જાણવી. તથા બાંધત નામ કર્મની ૧૦ પ્રકૃતિ ગ્રંથાતરે કરી છે તે મેળવતા ૧૫૮ પ્રકૃતિ પણ થાય અથવા મૂળ પ્રકૃતિ ૮ તેની ઉત્તર પ્રકૃતિ ૩૧. જ્ઞાનાવરણીયની ૫ હર્ષનાવરણીયની ૬ વેદનીયની ૨ મોહનીયની ૨ આયુષની ૪ નામની ૨ ઓત્રની ૨, અતરાયની ૫, જેવ ૩૧ પ્રકૃતિ થાય તેને વિસ્તાર ૧૪૮ કર્મ પ્રકૃતિ જાણવી. જે બોલ સિદ્ધાંત પ્રમાણે છે.

કૃતિ કર્મપ્રકૃતિના બોલ સમાપ્ત.

અથ શ્રી ગુણસ્થાનદ્વાર.

[અનુષ્ટુપવૃત્ત]

નામ ૧ લક્ષણગુણ ૨ ઠિઙ્ ૩ ।
 કિરિઆ ૪ સત્તા ૫ બંધ ૬ વેદેય ૭ ॥
 ઉદય ૮ ઉદિરણા ૯ ચૈવ ॥
 નિજ્જરા ૧૦ ભાવ ૧૧ કારણા ૧૨ ॥૧॥
 પરિવહ ૧૩ મગ્ગ ૧૪ આયાય ૧૫ ।
 જીવાય ભેદે ૧૬ જોગ ૧૭ ઉચ્ચિત્તોગ ૧૮ ॥
 હેસ્તા ૧૯ ચરણ ૨૦ સમ્મત્તમ્ ૨૧ ।
 અપ્પાવહુચ્ચ ૨૨ ગુણઠાણેહિ ॥ ૨ ॥

એ બે ગાથામાં ૨૨ દ્વાર કહ્યા

પહેલો નામદ્વાર કહે છે.

પહેલું મિથ્યાત્વ ગુણઠાણુ, બીજું સાસ્વાદાન ગું, ત્રીજું સમા-
 મિચ્છત ગું, ચોથું અવિરતિ સમ્યક્ત્વદષ્ટિ ગું, પાંચમું દેશવિરતિ
 ગું છઠું પ્રમત્તસજ્જતિ ગું સાતમું અપ્રમત્તસજ્જતિ ગું, આઠમું
 નિયદ્વિબાહર ગું, નવમું અનિયદ્વિબાહર ગું દશમું સૂક્ષ્મસપરાય ગું
 અગીઆરમું ઉપશાત્તમોહ ગું બારમું ક્ષીણમોહ ગું, તેરમું સન્નેગી
 કેવળી ગું ચૌદમું અન્નેગી કેવળી ગુણઠાણુ

બીજો લક્ષણ ગુણુદ્વાર કહે છે.

પહેલા મિથ્યાત્વ ગુણઠાણુના લક્ષણ કહે છે શ્રી વીતરાગની
 વાણીથી ઓણું, અધિક વિપરીત, સરદહિ, પડપે, ફરસે, તેહને મિથ્યાત્વ
 કહીએ. ઓછી પડપણા તે કોને કહીએ, જેમ કોઈ કહે જે જીવ
 અંશુઠા માત્ર છે, તદુલ માત્ર છે, શામા માત્ર છે, દીપક માત્ર છે
 તેહને ઓછી પડપણા કહીએ બીજી અધિક પડપણા તે કોને કહીએ ?
 એક જીવ સર્વ લોક બ્રહ્માંડ માત્રમા વ્યાપી રહ્યો છે તેહને અધિક
 પડપણા કહીએ ત્રીજી વિપરીત પડપણા તે કોને કહીએ ?

પાઠવે કરી અતશયકર્મ જાપિ તે પાંચ પ્રકારે ભોજવે. ૧ દાનાતરાય, ૨ લાભાતરાય ૩ ભોગ્યાતરાય, ૪ ઉવભોજાતરાય, ૫ વીર્ષાતરાય, એ પાંચ પામે નહિ. એ અતશયકર્મની સ્થિતિ જન્ય અતમુકુલની ઉત્તર ત્રીશ ઠાઠાકોટી સામરોપમની અભાધ કાળ ૩ હજાર વર્ષનો.

આઠ કર્મ બાધ્યાવી ૮૫ પ્રકૃતિ ૬ જ્ઞાનાવરણીયની ૬ હર્ષના વરણીયની ૨૨ વેદનીયની ૬ મોહનીયની, ૧૬ આયુવની ૮ નામની, ૧૬ ઓત્રની ૫ અતરાયની, એવ સર્વ મળી ૮૫ પ્રકૃતિ બાધ્યાની બધુવી અને ભોગ્યાની ૬૩ પ્રકૃતિ. તે ૧૦ જ્ઞાનાવરણીયની ૬ હર્ષનાવરણીયની, ૧૬ વેદનીયની, ૫ મોહનીયની, તે ૧ સમ્મત્તવેયણિએ, ૧ મિછત્તવેયણિએ ૩ સમ્મામિછત્તવેયણિએ, ૪ કસાયવેયણિએ, ૫ નેકસાયવેયણિએ, એ ૫, આયુવની ૪ નામની ૨૮, ઓત્રની ૧૬ અતરાયની ૫, એ સર્વ મળી ૬૩ પ્રકૃતિ ભોગ્યાની બધુવી અથવા ૧૪૮ પ્રકારે પણ ભોગવે જ્ઞાનાવરણીયની ૫, હર્ષનાવરણીયની ૬, વેદનીયની ૨ મોહનીયની ૨૮, આયુવની ૪ નામકર્મની ૬૩ ગોત્રકર્મની ૨, અતરાયની ૫, એવ સર્વ મળીને ૧૪૮ પ્રકૃતિ બધુવી. તથા બંધન નામ કર્મની ૧૦ પ્રકૃતિ પ્રમાતરે ૪૬૧ છે તે મેળવતા ૧૫૮ પ્રકૃતિ પણ થાય અથવા મૂળ પ્રકૃતિ ૮ તેની ઉત્તર પ્રકૃતિ ૩૧. જ્ઞાનાવરણીયની ૫, હર્ષનાવરણીયની ૬ વેદનીયની ૨ મોહનીયની ૨ આયુવની ૪ નામની ૨ ઓત્રની ૨, અતરાયની ૫ એવ ૩૧ પ્રકૃતિ થાય તેનો વિસ્તાર ૧૪૮ કર્મ પ્રકૃતિ બધુવી એ ભાલ સિદ્ધાંત પ્રમાણે છે.

ઇતિ કર્મ પ્રકૃતિના ભાલ સમાપ્ત.

હું પણ આવું છું એમ કહીને મિશ્રગુણઠાણાવાળે વાંદવાને પગ ઉપાડ્યો, એટલામા બીજો મહા મિથ્યાત્વી મિત્ર મળ્યો, તેણે પૂછ્યું કે શા લાણી બન્યો છો ? મિશ્રગુણઠાણાવાળો કહે છે, સાધુ મહાપુરુષને વાંદવા બંધએ છીએ. ત્યારે મહામિથ્યાત્વી કહે છે, એકને વાંદો શું થાય ? એ તો મેલા, ઘેલા છે એમ કહીને ભોળાવી નાખ્યો, એથી પાછો ગયો. સાધુજ્ઞાનીને શ્રાવકે પૂછ્યું, સ્વામી ! વાંદવા પગ ઉપાડ્યો તેકને શું ગુણ નીપળ્યો ? જ્ઞાની ગુરુ કહે છે કાળા અડદ સરખો હતો તે છડીદાળ સરખો થયો, કૃષ્ણપક્ષી ટળીને શુકલપક્ષી થયો, અનાદિ કાળનો ઊલટો હતો તે સુલટો થયો, સમકિત સન્મુખ થયો પણ પગ ભરવા સમર્થ નહીં, તે વિષે ગૌતમ સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી વાંચા, નમસ્કાર કરીને શ્રી ભગવતને પૂછવા લાગ્યા સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નીપળ્યો ? શ્રી ભગવત કહે, તે જીવ ૪ ગતિ, ૨૪ દહકમા ભમીને પણ દેશે ઊંચુ અર્થ પુદ્ગળ પરાવર્તનમાં ઉત્કૃષ્ટો સ સારનો પાર પામશે

ચોથું અવિરતિ સમ્યક્ત્વદષ્ટિ ગુણઠાણુ તેનું શું લક્ષણ ? ૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે ૧ અનતાનુગાધી ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ, ૫ સમ્યક્ત્વ મોહનીય, ૬ મિથ્યાત્વ મોહનીય ૭ મિશ્ર મોહનીય એ ૭ પ્રકૃતિ કઈક ઉદય આવે તેકને ક્ષય કરે અને સત્તામા દળ છે તેકને ઉપશમાવે, તેને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કહીએ તે સમ્યક્ત્વ અસંખ્યાતીવાર આવે અને ૭ પ્રકૃતિના દળને સર્વથા ઉપશમાવે, ઠાંકે તેને ઉપશમસમકિત કહીએ તે સમકિત પાત્રવાર આવે, અને ૭ પ્રકૃતિના દળને સર્વથા ક્ષય કરે તેને ક્ષાયિક સમકિત કહીએ તે સમ્યક્ત્વ ૧ વાર આવે. ચોથે ગુણઠાણુ આવ્યો થકો જીવાદિ પદાર્થ દ્રવ્યથી ૧, ક્ષેત્રથી ૨, કાળથી ૩, ભાવથી ૪, નોકારશીઆદિ છમાસી તપ જાણે, સરહંકે, પડપે પણ ફરસી શકે નહિ તે વિષે ગાતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવતને પૂછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નીપળ્યો ? શ્રી ભગવત કહે, હે ગૌતમ ! તે જીવ સમકિત વ્યવહાર પાણે શુદ્ધ પ્રવર્તે તો જ્ઞાન્ય ત્રીજે મોક્ષ જાય, ઉત્કૃષ્ટો પદર ભવે મોક્ષ જાય, વેદક સમકિત એક વારે આવે. એક સમયની સ્થિતિ છે પૂર્વ જો આયુષ્યનો બંધ પડ્યો ન હોય તો ૭ યોલમા બંધ પાડે નહિ ૧ નરકનું આયુષ્ય, ૨ ભવનપતિનું આયુષ્ય, ૩ તિર્યચનું આયુષ્ય, ૪ વાણવ્યતરનું આયુષ્ય, ૫ જ્યોતિષીનું આયુષ્ય, ૬ સ્ત્રી વેદ, ૭ નપુંસક વેદ, એ સાત યોલમા આયુષ્યનો બંધ પાડે નહિ, તે જીવ, ૮ આચાર, સમકિતના આરાધી ચતુર્વિધ સંઘની વતસલતા

કોઈ કહે ને પાત્ર ભૂત પૈશ્વિ આત્મા ઉપજ્યો છે અને એકને વિનાયે જીવ વીણ્યો છે તે જઈ છે, તે ચક્રી કીર્તન્ય ઉપજે, વીણ્યે એમ કહે તેકને વિપરીત પદ્ધતિ કહીએ. એમ નવ પદાર્થનું વિપરીતપણું સરકે, પદ્ધતે કસે તેકને મિથ્યાત્વ કહીએ પણ જૈન માથે આત્મા અકૃત્રિમ, અખંડ, અવિનાશી, નિત્ય છે. શરીર માત્ર વ્યાપક છે તે વિષે ગૌતમ સ્વામી હાથ બેઠી, માન મોટી વહણા, નમસ્કાર કરીને શ્રી ભગવતને પૂછવા લાગ્યા. સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું બુદ્ધ નીપજ્યો ? શ્રી ભગવતે કહ્યું ને જીવરૂપ કહી તે કમરૂપ એકીએ કરી ૪ અંતિ ૨૪ કક્ક ૮૪ લાખ જીવાલેનીમાં વારવાર પરિભ્રમણ કરે પણ ધસત રેનો પાર પામી નહિ.

બીજા બુદ્ધકાણાનાં લક્ષણ કહે છે જેમ કોઈ પુરુષ ખીરખાંતું લોજન લખ્યો. પછી વસન કહ્યું ત્યારે કોઈક પુરુષે પૂછ્યું, ભાઈ ! કાંઈ સ્વાદ રહ્યો ? એટલે કહે ને ઘોઘ સ્વાદ રહ્યો તે સમાન સમક્ષિત થયું અને વચ્ચે તેટલું સમક્ષિત ગયું. ૧ બીજું દ્રષ્ટાંત કહે છે. જેનો ધડાનો નાક પહેલો અંદર જલીર પછી રણેલો રહી ગયો. અંદરજલીર સમાન સમક્ષિત ગયું અને રણેલો રહી ગયો તેટલું સાસ્વાદન. ૨ ત્રીજું દ્રષ્ટાંત જાણાનું જીવરૂપ જાણો તેના પરિણામરૂપ યજ્ઞથી સમ કિતરૂપ ફળ મેહરૂપ વાયરે કરી તરુનું મિથ્યાત્વરૂપ ધરતીએ જાવી પડ્યું નથી વચ્ચમાં છે ત્યાં સુધી સાસ્વાદન કહીએ અને ધરતીએ જાવી પડ્યું ત્યારે મિથ્યાત્વ તે વિષે ગૌતમ સ્વામી હાથ બેઠી માન મોટી શ્રી ભગવતને પૂછવા લાગ્યા. સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું બુદ્ધ નીપજ્યો ? શ્રી ભગવતે કહે કૃષ્ણપક્ષી કવો તે શુક્રપક્ષી યયો અર્ધ પુરુષાદ્ય સંસાર લોગવનો રહ્યો જેમ કોઈ પુરુષને માથે લાખ કોઈ દેલું હતું તે પરદેશ જઈને કમાઈ આવ્યો. દેલું દેતાં એક અપેલીનું દેલું રહ્યું તેનું વ્યાજ ધણ અધ પુરુષ સંસાર લોગવનો રહ્યો. સાસ્વાદન સમક્ષિત પાંચવાર આવે.

ત્રીજા બુદ્ધકાણાનાં લક્ષણ કહે છે ત્રીજું મિમ્બુલુકાણું તે જે વસ્તુ મળીને મિમ્બ શીખડને દ્રષ્ટિ. જેમ શીખડ ખાંડો ને મોઠાં તેમ મીઠાંથી સમાન સમક્ષિત ને ખાંડથી સમાન મિથ્યાત્વ ત વિન મામ પણ રૂંટો બાજે તથા અન્ય માગ પલ રૂંટો બાજે જેમકે નગર ભંજાર સાધુ મહાપુરુષ પદાર્થો છે તેકને આવક વાંચવા બાધ છે એવામાં મિમ્બદ્વિવાળો મિત્ર મળ્યો તેણે પૂછ્યું, કયાં બાજો ? આવક કહો, સાધુ મહાપુરુષને વાંચવા જઈએ છીએ એટલું મિમ્બદ્વિવાળો કહ્યું, એકને વાંચે શું થાય ? આવક કહે ને મહા લાભ થાય તેથી ત કહો.

હું પણ આવું છું એમ કહીને મિશ્રગુણઠાણાવાળે વાંદવાને પગ ઉપાડ્યો, એટલામા બીજો મહા મિથ્યાત્વી મિત્ર મળ્યો, તેણે પૂછ્યું કે શા ભણી જાઓ છો ? મિશ્રગુણઠાણાવાળો કહે છે, સાધુ મહાપુરુષને વાંદવા જમ્યે છીએ. ત્યારે મહામિથ્યાત્વી કહે છે, એહને વાંદ્યે શું થાય ? એ તો મેલા, ઘેલાં છે એમ કહીને લોળવી નાખ્યો, એથી પાછો ગયો. સાધુજ્ઞાનીને શ્રાવકે પૂછ્યું, સ્વામી ! વાદવા પગ ઉપાડ્યો તેહને શું ગુણ નીપજ્યો ? જ્ઞાની ગુરુ કહે છે કાળા અડદ સરખો હતો તે છડીદાળ સરખો થયો, કૃષ્ણપક્ષી ટળીને શુકલપક્ષી થયો, અનાદિ કાળને બિલટો હતો તે સુલટો થયો, સમકિત સન્મુખ થયો પણ પગ ભરવા સમર્થ નહીં, તે વિષે ગૌતમ સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી વદણા, નમસ્કાર કરીને શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નીપજ્યો ? શ્રી ભગવત કહે, તે જીવ ૪ ગતિ, ૨૪ દહકમા ભમીને પણ દેશે ઉણુ અર્ધ પુદ્ગળ પરાવર્તનમાં ઉત્કૃષ્ટો સ સારનો પાર પામશે

ચોથું અવિરતિ સમ્યક્ત્વદષ્ટિ ગુણઠાણુ તેનું શું લક્ષણ ? ૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે ૧ અનતાનુબધી ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ, ૫ સમ્યક્ત્વ મોહનીય, ૬ મિથ્યાત્વ મોહનીય ૭ મિશ્ર મોહનીય એ ૭ પ્રકૃતિ ક્રમક ઉદય આવે તેહને ક્ષય કરે અને સત્તામાં દળ છે તેહને ઉપશમાવે, તેને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કહીએ તે સમ્યક્ત્વ અસંખ્યાતીવાર આવે અને ૭ પ્રકૃતિના દળને સર્વથા ઉપશમાવે, ઢાકે તેને ઉપશમસમકિત કહીએ તે સમકિત પાચવાર આવે, અને ૭ પ્રકૃતિના દળને સર્વથા ક્ષય કરે તેને ક્ષાયિક સમકિત કહીએ તે સમ્યક્ત્વ ૧ વાર આવે ચોથે ગુણઠાણુ આવ્યો થકો જીવાદિ પદાર્થ દ્રવ્યથી ૧, ક્ષેત્રથી ૨, કાળથી ૩, ભાવથી ૪, નોકારશીઆદિ છમાસી તપ જાણે, સરદહે, પડપે પણ ફરસી શકે નહિ તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નીપજ્યો ? શ્રી ભગવત કહે, હે ગૌતમ ! તે જીવ સમકિત વ્યવહારપણે શુદ્ધ પ્રવર્તતો જઘન્ય ત્રીજે મોક્ષ જાય, ઉત્કૃષ્ટો પદર ભવે મોક્ષ જાય, વેદક સમકિત એક વાર આવે, એક સમયની સ્થિતિ છે પૂર્વ જો આયુષ્યનો બધ પડ્યો ન હોય તો ૭ બોલમા બધ પાડે નહિ ૧ નરકનું આયુષ્ય, ૨ ભવનપતિનું આયુષ્ય, ૩ તિર્યચનું આયુષ્ય, ૪ વાણવ્યતરનું આયુષ્ય, ૫ જ્યોતિષીનું આયુષ્ય, ૬ સ્ત્રી વેદ, ૭ નપુસક વેદ, એ સાત બોલમા આયુષ્યનો બધ પાડે નહિ, તે જીવ, ૮ આચાર, સમકિતના આરાધી અતુર્વિધ સઘની વસલતા

પરમહંસ' અને ભકિતભર કરતો. મહો જ્યન્ય પહેલે દેવલોકે ઉપજે ઉત્તમ બારમે દેવલોકે ઉપજે ૫ નવજ્ઞાની સામે, પૂર્વ કર્મને ઉપજે કરીને મત પચ્ચક્ષુખાણુ કરી ન શકે, પણ અનેક વરસની મમલો પાસકની પ્રવલ્યનિ પાળક કહીએ, ઇશાસુત સ્વયે આવક કહ્યા છે તે માટે ઇશન આવકને અવિરય મમલીડી કહીએ.

પચિમુ દેશવિરતિ ગુણકણુ તેનું શુ લક્ષણ? અહીં ચોથા કુલ સ્થાનની રીતે ૭ પ્રકૃતિ (કર્ષક સંપત્ત)નો સ્વરૂપ છે ઉપશમ કે ક્ષયેષ શમ હોય અને અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ આરનો ક્ષયેષશમ હોય પાચમે ગુણકણુ આપ્યો. મહો જીવાકિક પદ્ય દ્રવ્યથી દોષથી, કાળથી શાવધા નોકારસી આદિ ક્રોધે છમાસી તપ બાણે સરકકે પરે શકિત પ્રમાણે સ્વયે એક પચ્ચક્ષુખાણુથી મહીને ૧૨ મન, ૧૨ આવકની પડિમા આદરે ચાવત સહેખણા મુધી અનયન કરી આશયે, તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ ભેડી માન મોડી શી ભમ વતને પૂછવા લાગ્યા, સ્વામીનાય! તે જીવને શુ શુલ્ક નીપજ્યો? ત્યારે શી ભજવતે કહ્યું જન ત્રીએ ભવે મોક્ષ જાય ઉત્ત ૧૫ ભવે મોક્ષ જાય જ પહેલે દેવલોકે ઉપજે ઉત્તમ ૧૨મે દેવલોકે ઉપજે તે સાધુના મતની અપેક્ષાએ દેશવિરતિ કહીએ, પણ પરિણામથી અમતની ક્રિયા ઉતરી મહો છે અસ્પૃશ્યતા અસ્પર્શભ અસ્પર્શ મહી મુચીલ મુમત્વી ધમિષ્ઠ, ધર્મમત્વી કસ્યઉમવિહારી મહાસંવેગવિહારી ઉત્તરી, વેદમ્યવત, એકાંતજાતે સમ્મજ્જમાર્ગી સુસાધુ, સુપાત્ર ઉત્તમ ક્રિયાવાહી અસ્તિક આરાધક જૈનમાર્ગપ્રભાવક, અરિદતના શિશ્ય વર્ણવ્યા છે, ગીતાર્થ બાણે છે સિદ્ધાંતની શાખ છે આવકપણુ એક ભવર્મા પ્રયેક હબરવાર આવે.

છકું પ્રમત્ત સજ્જનિ ગુણકણુ તેનું શુ લક્ષણ? અહીં કર્ષન સંપત્તને સ્વરૂપ ઉપશમ કે ક્ષયેષશમ કરે અને પ્રત્યાખ્યાની તથા અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ માન માયા અને લોભ એ આઠ પ્રકૃતિનો ક્ષયેષ પશમ કરે તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ ભેડી માન મોડી શી ભમવતને પૂછવા લાગ્યા તે જીવને શુ શુલ્ક નીપજ્યો? શી ભાવન કહ્યું - તે જીવ દ્રવ્યથી દોષથી કાળથી ભાવથી જીવાકિક તપ પદ્યને તથા નોકારસી આદિ છમાસી તપ બાણે સરકકે પરે કરસે. સાધુપણુ એક ભવર્મા નવસેવાર આવે તે જીવ જય ય ત્રી? ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્ત ૧૫ ભવે મોક્ષ જાય આરાધક જીવ જયન પહેલે દેવલોકે ઉપજે ઉત્તમ અનુત્તર વિમાને ઉપ ૧૭ એકે સજ્જન નિર્મળ પામે

૧૨ ભેદે તપસ્યા કરે પણ યોગ ચપળ, કષાય ચપળ, વચન ચપળ, દષ્ટિમાં ચપળતાનો અશ છે, તેણે કરીને યદ્યપિ ઉત્તમ અપ્રમાદીથકા રહે છે તો પણ પ્રમાદ રહે છે માટે પ્રમાદપણે કરી તથા કૃષ્ણાદિ લેશ્યા, અશુભ ભોગ કોષક કાળે પ્રણિત પરિણમે છે, માટે કષાય પ્રકૃષ્ટમત્ત થઈ જાય તેને પ્રમત્ત સંજિત ગુણુદાણું કહીએ.

સાતમું અપ્રમત્ત સંજિત ગુણુદાણું, તેહનું શુ લક્ષણુ: પાંચ પ્રમાદ છોડે ત્યારે સાતમે ગુણુદાણું આવે તે ૫ પ્રમાદનાં નામ (ગાથા) ૧ મદ, ૨ વિષય, ૩ કષાય, ૪ નિદા, ૫ વિકથા પંચમા ભણિયા, એ એ પંચ પમાયા, જીવા પડતિ સંસારે ૧ એ ૫ પ્રમાદ છોડે અને ૧૬ પ્રકૃતિનો ક્ષયોપશમ કરે ને ૧૫ પૂર્વે કહી તે અને સંજલનો કોષ, એમ ૧૬ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તેને શુ ગુણુ નીપજ્યો? જીવાદિ પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી તથા નોકારસી આદિ દેષને છમાસી તપ, ધ્યાન જુગતપણે જાણે સરદહે, પડપે, ફરસે, તે જીવ જઘન્ય તે જ ભવે મોક્ષ જાય ઉત્કૃષ્ટો ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય ગતિ તો પ્રાય: કલ્પાતીતની થાય ધ્યાનને વિષે, અનુષ્ઠાનને વિષે અપ્રમત્ત ઉદ્યત થકા રહે છે, તથા શુભ લેશ્યાપણે જ કરીને નથી પ્રમત્ત કષાય જેને તેને અપ્રમત્ત સંજિત ગુણુદાણું કહીએ. ક્ષપક અથવા ઉપશમ શ્રેણી જેને માડવાની હોય તે અહીં યથાપ્રવૃત્તિકરણુ કરે

આઠમું નિયતિ બાદર ગુણુદાણું તેનું શુ લક્ષણુ? ૧૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે સોળ પૂર્વે કહી તે, સંજલનું માન મળી ૧૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી, માન મોડી શ્રી ભગવતને પૂછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ! તે જીવને શુ ગુણુ નીપજ્યો? શ્રી ભગવતે કહ્યું, પરિણામધારા, અપૂર્વકરણુ જે કોઈ કાળે જીવને કોઈ દિને આનંદુ નથી તે શ્રેણી જુગત જીવાદિ પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, નોકારસી આદિ દષ્ છમાસી તપ જાણે, સરદહે, પડપે, ફરસે, તે જીવ જઘન્ય તે જ ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્તમ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય, અહીંથી શ્રેણી ૨ કરે ૧ ઉપશમશ્રેણી, ને ૨ ક્ષપકશ્રેણી ઉપશમ શ્રેણીવાળો જીવ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દળને ઉપશમાવતો અગિયારમા ગુણુદાણું સુધી જાય, પડિવાધ પણ થાય, હાયમાન પરિણામપણે પરિણમે અને ક્ષપકશ્રેણીવાળો જીવ તે મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દળને ખપાવતો, શુદ્ધ મૂળમાથી નિર્જરા કરતો, નવમે, દશમે ગુણુદાણું થઈને બારમે ગુણુદાણું જાય, અપડિવાધ જ હોય વર્ધમાન પરિણામ પરિણમે.

હવે નીચટ્ટિ બાહરનેા અર્થ તે નિવર્ત્યો છે બાહર કયાયથી બાહર સપ
સપ ક્રિયાથી શ્રેણી કરવે અભ્યંતર પરિણામે, અભ્યવસાય સ્થિતિ થતે
બાહર અપગતાથી નિવર્ત્યો છે માટે નીચટ્ટિ બાહર શુણ્કાણુ કહીએ તથા
બીજુ નામ અપૂર્ણ કરણ શુણ્કાણુ પણ કહીએ શા માટે એ કોઈ કહે
છવે પૂર્વ શ્રેણી કરી નહોતી અને એ શુણ્કાણુ પહેલું જ કરણ તે
પશ્ચિમીમાંનું આવરણ ક્ષમકરણપ કરણ પરિણામધારા વર્ધનરૂપ શ્રેણી
કરે તેહને અપૂર્વકરણ શુણ્કાણુ કહીએ.

નવમુ અનીચટ્ટિબાહર શુણ્કાણુ તેનું શુ કારણ? સત્તાવીસ
પ્રકૃતિને ઉપશમાવે અથવા ક્ષમ કરે તે ૧૭ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને
સજ્જની ૧ માસ, ૨ સ્ત્રીવેદ ૩ પુરુષવેદ ૪ નપુસકવેદ તથા હાસ્ય,
રતિ, અરતિ અથ શોક, દુર્મધન એ ૨૭ પ્રકૃતિને ક્ષમ કે ઉપશમ
કરે તે વિષે ગૌતમસ્વામી કાચ બેડી માન મોડી શ્રી ભગવતને પૂછના
લામ્યા સ્વામીનાથ! તે છવને શુ શુણ્ક નીપજ્યો? શ્રી ભગવતે કહ્યું,
તે છવને છવદ્વિઠ પદ્માય તથા નોકારસી આદિ ઇંદ્રિયે છમાસી વપ,
દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી કાચથી નિર્વિકાર અમાથી વિષય નિરવાચના
પણે બાણે સરદહે, પરૂપે કરસે, તે છવ જન્ય તે જ જવે મોક્ષ
લ્ભ્ય. અનીચટ્ટિબાહર તે સર્વમા પ્રકારે નિવર્ત્યો નથી અથ માત્ર હજી
બાહરસ પગાય ક્રિયા થકી છે તે માટે અનીચટ્ટિબાહર શુણ્કાણુ કહીએ
“આઠમા નવમા શુણ્કાણુના શબ્દાય x ધણા જ સ્તીર છે તે જન્ય
પચસ બ્રહ્મદિઠ અથ તથા સિદ્ધાંતથી સમજવા.”

x નિચટ્ટિ (નવૃત્તિ) એટલે પરિણામીની ચિન્તવ અને જનન
વૃત્તિ એટલે અચિન્તવતા. આઠમા શુણ્કાણુને ચિત્ત ચિત્ત છવે અસમી
પ્રતિસમય અનુક્રમે વધતા અસખ્ય લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણુ અધ્યવ
સાયસ્થાનકો હોય છે જેઓ આ શુણ્કાણુના પ્રથમ સમયને પ્રથમ કયા
કાય છે અને થયે તે સર્વ છવોની અપેક્ષાએ જન્યથી મોટી ઉત્કૃષ્ટ
મુખી અસખ્ય લોકાકાશના પ્રદેશ જેટલા અધ્યવસાય સ્થાન હોય છે
અસખ્યાતા અસખ્ય પ્રકાર હોવાથી પ્રથમ સમયવર્તી સર્વ છવોના
અને સર્વ સમયોમાં વર્તતા છવોના અધ્યવસાયો અસખ્યાતા કયા છે
આ શુણ્કાણુના પ્રથમ સમયના જય જ અધ્યવસાય સ્થાનથી પ્રથમ
સમયનું ઉત્કૃષ્ટ અધ્યવસાયસ્થાનક અનંત શુણ્ક વિશુદ્ધ છે પ્રથમ સમ
યના ઉત્કૃષ્ટ અધ્યવસાય સ્થાનકથી બીજા સમયનું જન્ય અધ્યવસાય
સ્થાનક અનંતશુણ્ક વિશુદ્ધ છે એમ ઉકલા સમય મુખી લખવું

દશમુ સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણઠાણું, તેને શું લક્ષણ? તે ઉપશમ કે ક્ષય થયેલી હોય છે, અહીં સૂક્ષ્મ લક્ષ્મી છેવટનો હિસ્સો બાકી હતો તે ખપાવતાં ખપાવતા છેલ્લે સમયે સર્વથા લોભનો ક્ષય કે ઉપશમ થાય છે. તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાય જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા સ્વામીનાથ! તે જીવને શુ ગુણ નીપજ્યો? શ્રી ભગવંતે કહ્યું, તે જીવ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, જીવાદિ પદાર્થ તથા નોકારસી આદિ દહને છમાસી તપ, નિરબિલાપ, નિર્વાચના, નિર્વેદકતાપણે, નિરાશી, અવ્યામોહ, અવિભ્રમપણે જાણે, સરદહે, પડપે, ફરસે તે જીવ બધન્ય તે જ ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્તરીજે ભવે મોક્ષ જાય સૂક્ષ્મ-થોડીક-લગારેક પાતળી શી સપરાય ક્રિયા હોવાને લીધે તેને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણું કહીએ

અગિયારમુ ઉપશાંતમોહ ગુણઠાણું, તેનું શુ લક્ષણ? ૨૮ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિને ઉપશમાવે સર્વથા ઢાકે, (ભસ્મભારી પ્રછન્ન અગ્નિવત) તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાય જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ! તે જીવને શુ ગુણ નીપજ્યો? શ્રી ભગવંતે કહ્યું, તે જીવ જીવાદિ પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, નોકારસી આદિ દહને છમાસી તપ વીતરાગ ભાવે, યથાખ્યાત ચારિત્ર પણે જાણે, સરદહે, પડપે, ફરસે, એવામા જો કાળ કરે તો અનુત્તર

આ ગુણસ્થાનકના કોઈ એક સમયને પ્રાપ્ત થયેલા જીવોમાં પરસ્પર અધ્યવસાયોની નિવૃત્તિ-ભિન્નતા-હોય છે. તેથી તે નિયતિ કહેવાય છે, તેમજ આ ગુણસ્થાને ૨૭ પ્રકૃતિ ઉપશમ કે ક્ષય કર્યા વગર નિવૃત્તિ પામે નહિ

નવમા ગુણસ્થાનને એક સાથે પ્રાપ્ત થયેલા જીવોમાં અધ્યવસાયની નિવૃત્તિ એટલે ભિન્નતા હોતી નથી તેથી તે અનિયતિ કહેવાય છે વળી દશમા ગુણસ્થાનના સૂક્ષ્મ લોભ રૂપ કષાયની અપેક્ષાએ અહીં બાહર (સ્થુલ) સપરાય (કપાય) નો ઉદય હોવાથી તેને અનિવૃત્તિ-બાહરસંપરાય ગુણસ્થાનક પછી કહે છે તેનો કાળ અંતર્મુદૂર્તનો છે. તેના પ્રથમ સમયથી માડી પ્રતિસમય ઉત્તરોત્તર અનંતગુણ વિશુદ્ધ અધ્યવસાય સ્થાનક હોય છે તેની અંતર્મુદૂર્તની સ્થિતિના, જેટલા સમયો તેટલા તેના અધ્યવસાય સ્થાનકો હોય છે કેમકે આ ગુણસ્થાનમાં પ્રવેશ કરનારને એક સમયે એક જ અધ્યવસાય સ્થાનક હોય છે. એટલે નવમા સ્થાનકના જેટલા સમય તેટલા તેના અધ્યવસાય સ્થાનકો સમજવા,

વિમાનમાં જાય, પછી મનુષ્ય થઈ મોક્ષ જાય અને જો સૂક્ષ્મ લોકોનો ઉચ્ચ થાય તો ક્ષાય અગ્નિ પ્રગટે પછી પડે, હથમાથી સવચા પડે તો પહેલે ગુણકણે જાય, પણ અગ્નિચારમેથી ચઢવું તો નથી ઉપશ્યાત તે ઉપશ્યો છે મોઢ સવચા જળે કરી અગ્નિ જોલાવ્યાની પેઠે. યોગે નહિ કાંચો છે માટે ઉપશ્યાતમોઢ ગુણકણ કહીએ.

બારમું ક્ષીણમોઢ ગુણકણ તેને શુ લક્ષણ ૧૨૮ પ્રકૃતિને સવચા ખપાવેલી હોય છે તેણે ક્ષીણમોઢ કહેવાય કષપકમેલી, ક્ષમિક ભાવ, ક્ષમિકસમકિત ક્ષમિક યથાખ્યાત ચારિત્ર, કરણસત્ય જોગસત્ય, ભાવસત્ય અમારી અકલાથી વીતરાણી ભાવનિર્મય સપૂર્ણ સવુઠ સપૂર્ણ ભાવિતાત્મા, મહાતપસ્વી, મહાસુશીલ, અમોહી, અવિઘ્નરી, મહાજ્ઞાની, મહાધ્યાની વધમાન પરિણામી, અપરીવાઈ થઈ અતમુદ્ભૂત રહે. જો ગુણકણે પ્રજા કરવો નથી, પુનઃજન્મ છે નહિ એલે સમયે પચ્ચ જ્ઞાનાવરણીય, નવ હથનાવરણીય, પચ્ચવિધ અતરમ ક્ષય કરવો ધમ કરી તેરમા ગુણકણને પહેલે સમયે કેવળ જ્યોતિ પ્રગટે તે માટે ક્ષીણમોઢ ગુણકણ કહીએ.

તેરમું સંજોગી કેવળી ગુણકણ તેનું શુ લક્ષણ ૧૨૯ જોલ સંહિત તેરમે ગુણકણે વિચરે ૧ સંજોગી, ૨ સશરીરી, ૩ સલેશી, ૪ શુકલલેશી, ૫ યથાખ્યાતચારિત્ર, ૬ ક્ષમિકસમકિત ૭ પદ્ધિતવીર્ષ, ૮ શુકલધ્યાન ૯ કેવળજ્ઞાન, ૧૦ કેવળ હથ ન જો હથ સંહિત જ્યોત્ય અતમુદ્ભૂત ઉત્ દેશેઉલ્લુ પૂર્વ કોટી સુખી વિચરે, ઘણા જીવને તારી, પ્રતિજ્ઞાથી ન્યાલ કરીને બીજા, બીજા શુકલધ્યાનના પાયાને ખ્યાળને ચોઈમે જાય, સંજોગી તે શુભ મન વચન કાયાના જોલ સંહિત છે બાહ્યલોકોપકરણ છે ગમનામમનાદિક ક્રિયા શુભ સંહિત છે કેવળજ્ઞાન, કેવળ હથ ન, ઉપયોગ સમચાતર અવિચિત્તપણ શુદ્ધ પરિણામે તે માટે સંજોગી કેવળી ગુણકણ કહીએ. આ ગુણધ્યાનના છેવટના ભગમા રોલેશીકરણથી અત્ત આત્મવીય પ્રમટ થવાથી જોગેનું રૂપન થવા મઠિ અને જોગી રૂપાઈ બધ તારે જોઈમુ અજોગી કેવળી ગુણ કણ પ્રાયે થાય તેનું શુ લક્ષણ ૧૩૦ શુકલધ્યાનનો કોઈ પાયે, સમુચ્છિતક્રિય, અનતર અપ્રતિપાતી અનિવૃત્તિધ્યાતા મતજોગ રૂપી, વચનજોગ રૂપી, કાપજોગ રૂપી અને પ્રાણનિરોધ કરી રૂપાતીત પરમ શુકલધ્યાન ખ્યાત ૭ જોલ સંહિત વિચરે તેરમે ૧૦ જોલ કહ્યા તેમાંથી ૧ સંજોગી ૨ સલેશી ૩ શુકલલેશી, જો ત્રણ વર્ણને જે ૭ જોલ સંહિત સંકલ ત્રિદિને શબ્દ મેરુ તેની પેઠે અંડલ અત્ત તર અવરધાને પામી રોલેશીપ્પે સ્ત્રી પચ્ચ લયુ

અક્ષર ઉચ્ચારપ્રમાણ કાળ રહી શેષ ૧ વેદનીય, ૨ આયુષ્ય ૩ નામ ૪ ગોત્ર એ ચાર કર્મ ક્ષીણ કરીને મુકિતપદ પામે શરીર ઔદારિક, તૈજસ, કાર્માણુ સર્વથી છાંડીને સમશ્રેણી, ઋતુગતિ, અન્ય આકાશ પ્રદેશ અણુઅવગાહતો, અણુકરસતો, એક સમય માત્રમાં ઊર્ધ્વગતિ, અવિચ્છિન્નગતિએ તીકા જાય, “એરંડખીજ બધન મુકતવત, નિર્લેપ તુંખીવત, કોદંડમુકતબાણવત, ઇંધનવહિનમુકત, લૂપ્તવત ” તીકાં સિદ્ધ થોને જઈ સાકારોપયોગે સિદ્ધિ થાય, બુદ્ધ થાય, પારગત થાય, પરપરાગત થાય, સકલકાર્ય અર્થ સાધી, કૃતકૃતાર્થ, નિષ્કિંતાર્થ, અતુલ્ય સુખ-સાગર નિમગ્ન સાદિ અનત ભાગે સિદ્ધ થાય એ સિદ્ધ પદનો ભાવ-રમરણુ ચિંતન મનન કદીકાળે મુજને હોશે ? સો ઘટી, પળ, ધન્ય સફળ હોશે અન્નેગી તે જોગ રહિત કેવળ સહિત વિચરે તેને અન્નેગી કેવળી ગુણુઠાણુ કહીએ.

ત્રીજો સ્થિતિદ્વાર કહે છે.

પહેલા ગુણુઠાણુની સ્થિતિ ૩ પ્રકારની છે, અણુદીઆ અપજ્જ-વસીઆ તે જે મિથ્યાત્વની આદિ નથી ને અત પણુ નથી તે અભવ્ય-જીવના આશ્રી મિથ્યાત્વ ૧ અણુદીઆ સપજ્જવસીઆ તે જે મિથ્યાત્વની આદિ નથી પણ અત છે તે ભવ્ય જીવના મિથ્યાત્વ આશ્રી ૨ સાદીઆસપજ્જવસીઆ તે જે મિથ્યાત્વની આદિ પણ છે ને અત પણ છે તે પડીવાઈ સમદિહીના મિથ્યાત્વ આશ્રા તેની સ્થિતિ જઘન્ય અત-મુદ્ધૂર્ત ઉત્તમ અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તન દેશે ઉણી. પછી અવશ્ય સમકિત પામીને મોક્ષ જાય ૩ ૧ બીજા ગુણુઠાણુની સ્થિતિ જ૦ ૧ સમય ઉ૦ ૬ આવલીકા ને ૭ સમયની ૨, ત્રીજા ગુણુઠાણુની સ્થિતિ જ૦ ઉ૦ અતમુદ્ધૂર્તની ૩, ચોથા ગુણુઠાણુની સ્થિતિ જ૦ અત૦, ઉ૦ ૬૬ સાગરોપમ ઝાઝેરાની તે ૨૨ સાગરોપમની સ્થિતિએ ગણુવાર ખારમે દેવલોકે ઉપજે, ત્રણ પૂર્વકોડો અધિક મનુષ્યના ભવ આશ્રી જાણુવી તથા જે વાર અનુત્તર વિમાનમા ૩૩ સાગરોપમની સ્થિતિએ ઉપજે ૩૩ દુ છાસઠ સાગરોપમ અને ૩ પૂર્વકોડી અધિક મનુષ્યના ભવ આશ્રી જાણુવી ૫ પાયમા, છઠ્ઠા, તેરમા ગુણુઠાણુની સ્થિતિ જ૦ અત૦ ઉ૦ દેશે ઉણી તે સાડા આઠ વર્ષ ઉણી પૂવ કોડીની, સાતમાથી અગિયારમા ગુ૦ સુધી જ૦ ૧ સમય૦ ઉ૦ અત૦ ખારમા ગુ૦ ની સ્થિતિ જઘન્ય ઉ૦ અત૦ અઉદમા ગુણુઠાણુની સ્થિતિ પાય હુરવ અક્ષર અ૧ ઇર ઉ૩ ઋજ લૂપ યોલવા પ્રમાણુ જાણુવી.

વિમાનમાં બામ, પછી મનુષ્ય મર્ધ મોક્ષ બામ અને જો સૂક્ષ્મ લોકોને ઉભય થાય તો કપાય જસિ પ્રમટે પછી પટે, દશમાથી સવયા પટે તો પહેલે ગુણકણે જામ, પણ અજિયારમેથી સહનું તો નથી ઉપચાંત તે ઉપચમ્યો છે મોક્ષ સવયા જળે કરી અગિન જોલાવ્યાની પેઠે ઠાજ્યો નહિ ઠાક્યો છે માટે ઉપચાંતમોક્ષ ગુણકણ કહીએ.

બારમું ક્ષીણમોક્ષ ગુણકણ તેને શુ લક્ષણ ૧૨૮ પ્રકૃતિને સવયા ખપાવેલી જોય છે તેથી ક્ષીણમોક્ષ કહેવાય કષપકમેણી ક્ષાણિક ભાવ, ક્ષાયિકસમકિત ક્ષાયિક મધ્યાખ્યાત ચારિત્ર, કરણસત્ય જ્ઞેયસત્ય, ભાવસત્ય અમારી અકપાથી વીતરાની ભાવનિર્મય સપૂર્ણ સવુક, સપૂર્ણ ભવિતાત્મ, મહાતપમ્વી, મહાસુશીલ, અમોહી, અવિમરી, મહાજ્ઞાની, મહાધ્યાની વધમાન પરિણામી અપડીવાઈ મર્ધ અતમુદ્ધૃત રહે જો ગુણકણે મળ કરવો નથી, પુનઃજવ છે નહિ એલે સમયે પાલ જ્ઞાનાવરણીય નવ દશનાવરણીય, પચાવિધ અતરામ ક્ષય કરવો ધમ કરી, તેરમા ગુણકણને પહેલે સમયે કેવળ જ્યોતિ પ્રમટે તે માટે ક્ષીણમોક્ષ ગુણકણ કહીએ

તેરમું સંજ્ઞેથી કેવળી ગુણકણ તેનું શુ લક્ષણ ૧૨૯ જોલ સહિત તેરમે ગુણકણે વિચરે ૧ સંજ્ઞેથી, ૨ સચરીરી, ૩ સહેથી, ૪ શુકલદેથી ૫ મધ્યાખ્યાતચારિત્ર, ૬ ક્ષાયિકસમકિત ૭ પદ્ધિતવીય, ૮ શુકલધ્યાન ૯ કેવળજ્ઞાન, ૧૦ કેવળ દશન જો દશ જોલ સહિત જન્ય અતમુદ્ધૃત ઉત્ દેશેઉલ્લુ પૂર્વ કોણી સુધી વિચરે, ધણા છવને વારી, પ્રતિજોષી ન્યાલ કરીને જીભ, ત્રીજા શુકલધ્યાનના પાયાને પ્યાઈને યોદમે જાવ સંજ્ઞેથી તે શુભ મન વચન કામાના જ્ઞેય સહિત છે બાહ્યલોપકરણ છે જમનામમનાદિક ઘેષ્ઠા શુભ સહિત છે કેવળજ્ઞાન, કેવળ દશન, ઉપયોગ સમચાતર અવિછિન્નપણુ શુદ્ધ પરિણામે તે માટે સંજ્ઞેથી કેવળી ગુણકણ કહીએ. આ અવુસ્થાનના ઉત્પટના ભાગમાં શેલેશીકરણથી અત્યંત આત્મવીય પ્રમટ થવાથી જોગોનું રૂપન થવા મઠિ અને જોયા રૂપાઈ જાવ ત્યારે ઓઠમુ જોગેથી કેવળી ગુણ કણ પ્રાપ્ત થાય તેનું શુ લક્ષણ ૧૩૦ શુકલધ્યાનનો ઘોષો પામે, સમુચ્છિન્નકિય, અનતર અપ્રતિષ્ઠાતી અનિવૃત્તિધ્યાતા મતજોગ રૂપી, વચનજોગ રૂપી, કાયજોગ રૂપી અને પ્રાણનિરોધ કરી રૂપાલીલ, પરમ શુકલધ્યાન ધ્યાના ૭ જોલ સહિત વિચરે તેરમે ૧૦ જોલ ક્યા તેમાથી ૧ સંજ્ઞેથી, ૨ સહેથી ૩ શુકલદેથી, જો ત્રણ વર્ણને રોપ ૭ જોલ સહિત સકલ ગિરિનો શાલ મેરુ તેની પેઠે અટોલ, અનલ નિધર અવસ્થાને પામે. શેલેશીપણે કહી પાલ લપ

૫ ની કરે તો આયુષ્ય ૧, મોહનીય ૨, વેદનીય ૩ એ ૩ વર્ણને. અગિયારમે ખારમે ૫ ની ઉદ્દીરણા આયુષ્ય ૧, મોહનીય, ૨ વેદનીય ૩ એ ૩ વર્ણને તથા ૨ ની કરે તો નામ, ગોત્ર ૨ એ ૨ ની તેરમે શુભ ૨ કર્મની ઉદ્દીરણા નામ ૧, ગોત્ર ૨ એ ૨ ની કરે ચૌદમે શુભ ઉદ્દીરણા કરે નહિ (ચેવ કે) નિશ્ચયે.

દશમેા નિર્જરાદ્વાર કહે છે

પહેલાથી તે અગિયારમા શુભઠાણા સુધી ૮ કર્મની નિર્જરા ખારમે ૭ કર્મની નિર્જરા, મોહનીય વર્ણને તેરમે ચૌદમે ૪ કર્મની નિર્જરા-વેદનીય ૧, આયુષ્ય ૨, નામ ૩, ગોત્ર ૪

અગિયારમેા ભાવદ્વાર કહે છે.

૧ ઉદયભાવ ૨ ઉપશમભાવ, ૩ ક્ષાયિકભાવ, ૪ ક્ષયોપશમભાવ, ૫ પારિણામિકભાવ, ૬ સનીવાધભાવ, પહેલે ને ત્રીજે શુભઠાણે ૩ ભાવ-૧ ઉદય, ૨ ક્ષયોપશમ, ૩ પારિણામિક, બીજે શુભઠાણે તથા ચોથાથી તે અગિયારમા શુભઠાણા સુધી ઉપશમ શ્રેણીવાળાને, ૪, ભાવ ૧ ઉદય, ૨ ઉપશમ, ૩ ક્ષયોપશમ ૪ પારિણામિક તથા ૪ થી ૮ શુભ મા જેને ક્ષાયક સમકિત આગ્રુ હોય તેને ઉપશમને બદલે ક્ષાયક ભાવ હોય અને ૯ થી ૧૧ શુભ સુધી પાચ ભાવ હોય ૮ માથી માડીને ખારમા સુધી ક્ષયક શ્રેણીવાળાને ૪ ભાવ-૧ ઉદય, ૨ ક્ષયોપશમ, ૩ ક્ષાયિક, ૪ પારિણામિક તેરમે, ચૌદમે શુભ ૩ ભાવ-૧ ઉદય, ૨ ક્ષાયિક, ૩ પારિણામિક સિદ્ધમા ૨ ભાવ ક્ષાયિક અને પારિણામિક

ખારમેા કારણદ્વાર કહે છે.

કર્મબંધના કારણ ૫-૧ મિથ્યાત્વ, ૨ અવિરતિ, ૩ પ્રમાદ, ૪ કપાય, ૫ જોગ પહેલે ત્રીજે શુભ ૫ કારણ લાલે બીજે ચોથે, ૪ કારણ લાલે મિથ્યાત્વ વર્ણને પાચમે છકે શુભ ૩ કારણ લાલે ૧ મિથ્યાત્વ, ૨ અવિરતિ વર્ણને સાતમેથી તે દશમા શુભઠાણા સુધી. ૨ કારણ લાલે ૧ કપાય ૨ જોગ અગિયારમે ખારમે તેરમે, ૧ કારણ લાલે તે જોગ ચૌદમે કોષ કારણ નથી

૧. ચોથો ક્રિયાદ્વાર કહે છે

પહેલે ને ત્રીજે યજ્ઞકાણ્ડે ૨૪ ક્રિયા લાલે, ઇરિયાવહી ક્રિયા વર્ણને બીજે ચોથે યજ્ઞ ૨૪ ક્રિયા લાલે ઇરિયાવહી ૧ ને મિથ્યાત્વની ૨, એ બે વર્ણને પાંચમે યજ્ઞ ૨૨ ક્રિયા લાલે, મિથ્યાત્વ ૧ અવિસ્તિ ૨ ઇરિયાવહી ૩ એ ૩ વર્ણને છઠે યજ્ઞ ૨ ક્રિયા-જ્ઞ ૨ ભીષ્મા ૧ આયાવત્તિયા ૨ લાલે. સાતમેથી દશમા સુધી માત્રાવત્તિયા ક્રિયા લાલે અગિયારમે બારમે, તેરમે યજ્ઞ ૧ ઇરિયાવહી ક્રિયા લાલે ચૌદમે યજ્ઞ ૬ ક્રિયા લાલે નહિ.

પાચમે સત્તાદ્વાર કહે છે

પહેલા યજ્ઞકાણ્ડથી તે અગિયારમા યજ્ઞ સુધી આઠ કમ નો સત્ત્વ, બારમે સાત કમની સત્તા-૧ મોહનીય કમ વર્ણને તેરમે ચૌદમે યજ્ઞ ૪ કમની સત્તા-વેદનીય ૧ આયુષ ૨ નામ ૩ યોગ ૪

છઠ્ઠો બધદ્વાર કહે છે

પહેલા યજ્ઞકાણ્ડથી તે સાતમા યજ્ઞ સુધી ત્રીજી યજ્ઞ વર્ણને ૮ કમ બાંધે અને ત્રીજે બાંધે તે આયુષ્ય વર્ણને ત્રીજે આઠમે નવમે યજ્ઞ ૭ કમ બાંધે આયુષ્ય વર્ણને દશમે યજ્ઞ ૬ કમ બાંધે આયુષ્ય ૧ ને મોહનીય એ ૨ વર્ણને અગિયારમે બારમે, તેરમે યજ્ઞ ૧ સાતા વેદનીય બાંધે ચૌદમે યજ્ઞ અબધ

સાતમે વેદ ને આઠમે ઉદયદ્વાર લેખો કહે છે

પહેલા યજ્ઞકાણ્ડથી તે દશમા યજ્ઞ સુધી ૮ કમ વેદ ને ૮ નો ઉદય, અગિયારમે, બારમે ૭ કમ વેદ ને ૭ નો ઉદય મોહનીય વર્ણને તેરમે ચૌદમે ૪ કમ વેદ ને ૪ નો ઉદય વેદનીય ૧ આયુષ્ય ૨, નામ ૩ યોગ ૪

નવમે ઉદીરણદ્વાર કહે છે

પહેલા યજ્ઞકાણ્ડથી માંડીને સાતમા યજ્ઞ સુધી ૮ કમની ઉદીરણ તથા ૭ ની કરે તે આયુષ્ય વર્ણને. આઠમે નવમે યજ્ઞ સાત કમની ઉદીરણ તે આયુષ્ય વર્ણને તથા ૬ ની કરે તે આયુષ્ય ૧, મોહનીય ૨ એ ૨ વર્ણને દશમે ૬ ની ઉદીરણ કરે આયુષ્ય ૧, મોહનીય ૨, એ ૨ વર્ણને અને

૫ ની કરે તો આયુષ્ય ૧, મોહનીય ૨, વેદનીય ૩ એ ૩ વર્ષને. અગિયારમે ખારમે ૫ ની ઉદીરણા આયુષ્ય ૧, મોહનીય, ૨ વેદનીય ૩ એ ૩ વર્ષને તથા ૨ ની કરે તો નામ, ગોત્ર ૨ એ ૨ ની તેરમે શુભ ૨ કર્મની ઉદીરણા નામ ૧, ગોત્ર ૨ એ ૨ ની કરે ચૌદમે શુભ ઉદીરણા કરે નહિ (એવ કે) નિશ્ચયે.

દશમો નિર્જરાદ્વાર કહે છે

પહેલાથી તે અગિયારમા શુભકાળા સુધી ૮ કર્મની નિર્જરા ખારમે ૭ કર્મની નિર્જરા, મોહનીય વર્ષને તેરમે ચૌદમે ૪ કર્મની નિર્જરા-વેદનીય ૧, આયુષ્ય ૨, નામ ૩, ગોત્ર ૪.

અગિયારમો ભાવદ્વાર કહે છે.

૧ ઉદયભાવ ૨ ઉપશમભાવ, ૩ ક્ષાયિકભાવ, ૪ ક્ષયોપશમભાવ, ૫ પારિણામિકભાવ, ૬ સનીવાષભાવ, પહેલે ને ત્રીજે શુભકાળે ૩ ભાવ-૧ ઉદય, ૨ ક્ષયોપશમ, ૩ પારિણામિક, બીજે શુભકાળે તથા ચોથાથી તે અગિયારમા શુભકાળા સુધી ઉપશમ શ્રેણીવાળાને, ૪, ભાવ ૧ ઉદય, ૨ ઉપશમ, ૩ ક્ષયોપશમ ૪ પારિણામિક તથા ૪ થી ૮ શુભ મા જેને ક્ષાયક સમકિત આપ્યું હોય તેને ઉપશમને બદલે ક્ષાયક ભાવ હોય અને ૯ થી ૧૧ શુભ સુધી પાંચ ભાવ હોય ૮ માથી માડીને ખારમા સુધી ક્ષયક શ્રેણીવાળાને ૪ ભાવ-૧ ઉદય, ૨ ક્ષયોપશમ, ૩ ક્ષાયિક, ૪ પારિણામિક તેરમે, ચૌદમે શુભ ૩ ભાવ-૧ ઉદય, ૨ ક્ષાયિક, ૩ પારિણામિક મિદ્ધમા ૨ ભાવ ક્ષાયિક અને પારિણામિક

બારમો કારણદ્વાર કહે છે.

કર્મબંધના કારણ ૫-૧ મિથ્યાત્વ, ૨ અવિરતિ, ૩ પ્રમાદ, ૪ કષાય, ૫ ભોગ પહેલે ત્રીજે શુભ ૫ કારણ લાભે બીજે ચોથે, ૪ કારણ લાભે મિથ્યાત્વ વર્ષને પાંચમે છઠ્ઠે શુભ ૩ કારણ લાભે ૧ મિથ્યાત્વ, ૨ અવિરતિ વર્ષને સાતમેથી તે દશમા શુભકાળા સુધી. ૨ કારણ લાભે ૧ કષાય ૨ ભોગ અગિયારમે ખારમે તેરમે, ૧ કારણ લાભે તે ભોગ ચૌદમે કોષ કારણ નથી

તેરમે પરિપક્વદાર કહે છે

પહેલાથી તે ચોથા શુભકાળે સુખી થયે પરિપક્વ ૨૨ લાસે પછ તે
કુખરૂપ છે, નિર્વશરૂપ પરિણામ નહિ. પાંચમાથી તે ૬ મા શુભકાળે
સુખી ૨૨ પરિપક્વ લાસે એક સમયે ૨૦ વેદે ટાકનો ત્યા તાપનો નહિ,
તાપનો ત્યા ટાકનો નહિ. આલવાનો ત્યા બેસવાનો નહિ બેસવાનો ત્યા
આલવાનો નહિ. છઠમે અગિયારમે, બારમે ૧૪ પરિપક્વ લાસે આઠ વે
મોહનીય કર્મને ઉઠ્યે હતા તે વચ્ચાં તે કહે ૭ ૧ અલેલનો ૨ અર-
તિનો ૩ સીનો ૪ બેસવાનો, ૫ આઠાશનો ૬ માચનાનો, ૭ સત્કર્મ-
પુરસ્કાર એ ૭ ચારિત્ર મોહનીય કર્મને ઉઠ્યે હતા તે અને ૮ શ્રી
કસણ પરિપક્વ કર્મને મોહનીયને ઉઠ્યે હતો તે, એ વચ્ચાંને શેષ ૧૪
રહ્યા તે મહિલા ૧ સમયે ૧૨ વેદે ટાકનો ત્યા તાપનો નહિ, તાપનો
ત્યા ટાકનો નહિ આલવાનો ત્યા રથાનકનો નહિ રથાનકનો ત્યા આલવાનો
નહિ તેરમે ચોથે શુભકાળે ૧૧ પરિપક્વ લાસે પૂર્વે ૧૪ રહ્યા તેમાંથી
એક પ્રજાનો ૨ અજ્ઞાનનો એ ૨ સુતાવરણીય કર્મને ઉઠ્યે હતા તે
અને એક અલાભનો, અવશય કર્મને ઉઠ્યે હતો તે એ ૩ વચ્ચાંને શેષ
૧૧ રહ્યા તે મહિલા ૧ સમયે ૬ વેદે ટાકનો ત્યા તાપનો નહિ, તાપનો
ત્યા ટાકનો નહિ, આલવાનો ત્યા રથાનકનો નહિ રથાનકનો ત્યા
આલવાનો નહિ.

ચોદમે ભાગણુદાર કહે છે

પહેલે શુભકાળે ભાગણુ ૪ ત્રીજે ચોથે, પાંચમે, સાતમે બધ
બીજે શુભ ભાગણુ ૧ પડે અને પહેલે આને પણ ચાલું નથી ત્રીજે
ભાગણુ ૪ પડે તો પહેલે આવે અને ઘટે તો ચોથે પાંચમે અને
સાતમે બધ ચોથે ભાગણુ ૫ પડે તો પહેલે બીજે આવે અને ચઢે તો
પાંચમે, સાતમે બધ પાંચમે ભાગણુ ૫ પડે તો પહેલે બીજે ત્રીજે
ચોથે આવે અને ઘટે તો સાતમે બધ છઠ્ઠે ભાગણુ ૬ પડે તો પહેલે,
બીજે, ત્રીજે ચોથે પાંચમે આવે અને ઘટે તો સાતમે બધ સાતમે
ભાગણુ ૩ પડે તો છઠ્ઠે ચોથે આવે અને ચઢે તો આઠમે બધ આઠમે
ભાગણુ ૩ પડે તો સાતમે ચોથે આવે અને ઘટે તો નવમે બધ નવમે ભાગણુ
૩, પડે તો આઠમે ચોથે આવે અને ચઢે તો દશમે બધ દશમે ભાગણુ
૪ પડે તો નવમે ચોથે આવે, ઘટે તો અગિયારમે, બારમે બધ અગિ-
યારમે ભાગણુ ૨ કાળ કષે તો અનુત્તર વિમાને બધ, પડે તો દશમે

તથા પહેલે આવે ચડવું નથી ખારમે માર્ગણા ૧, તેરમે જાય, પડવું નથી. તેરમે માર્ગણા ૧, ચૌદમે જાય, પડવું નથી. ચૌદમે માર્ગણા એકે નથી, મોક્ષ જાય

પંદરમે આત્માદ્વાર કહે છે.

આત્મા ૮, દ્રવ્ય આત્મા ૧, કષાય આત્મા ૨, યોગ આત્મા ૩, ઉપયોગ આત્મા ૪, જ્ઞાન આત્મા ૫, દર્શન આત્મા ૬, ચારિત્ર આત્મા ૭, વીર્ય આત્મા ૮, પહેલે, ત્રીજે ગુણ ૬ આત્મા, જ્ઞાન ૧, ચારિત્ર ૨ એ ૨ વર્ણને. બીજે, ચોથે ગુણ ૭ આત્મા, ચારિત્ર વર્ણને પાચમે ગુણકાણે પણ ૭ આત્મા, દેશથી ચારિત્ર છે છટ્ટાથી દશમા ગુણકાણી સુધી આઠ આત્મા અગિયારમે, ખારમે, તેરમે ૭ આત્મા, કષાય વર્ણને ચૌદમે ૬ આત્મા કષાય ને જોગ વર્ણને સિદ્ધમાં ૪ આત્મા, જ્ઞાન આત્મા ૧, દર્શન આત્મા ૨, દ્રવ્ય આત્મા ૩, ઉપયોગ આત્મા ૪

સોળમે જીવભેદદ્વાર કહે છે.

પહેલે ગુણકાણે ૧૪ ભેદ લાભે બીજે ગુણ ૬ ભેદ લાભે બેઈ દ્વિય ૧, તેઈ દ્વિય ૨, ચૌરે દ્વિય ૩, અસંજીતિર્ય ચ પચે દ્વિય ૪, એ ૪ ના અપર્યાપ્તા, ને સજી પચે દ્વિયનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો એ ૬. ત્રીજે ગુણ ૧ સજી પચે દ્વિયનો પર્યાપ્તો લાભે ચોથે ગુણકાણે ૨ ભેદ લાભે, સંજી પચે દ્વિયનો ૧ અપર્યાપ્તો ને ૨ પર્યાપ્તો પાચમેથી તે ૧૪ મા ગુણકાણી સુધી ૧ સજી પચે દ્વિયનો પર્યાપ્તો લાભે.

સત્તરમે જોગદ્વાર કહે છે.

પહેલે, બીજે ને ચોથે ગુણકાણે જોગ ૧૩ લાભે, બે આહારકના વર્ણને ત્રીજે ગુણ ૧૦ જોગ લાભે ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઔદારિકનો, ૧ વૈકિયનો એ ૧૦ લાભે પાચમે ગુણકાણે ૧૨ જોગ ૨ આહારકના ને એક કાર્મણનો એ ૩ વર્ણને છઠ્ઠે ગુણ ૧૪ જોગ લાભે. ૧ કાર્મણનો વર્ણને સાતમે ગુણ ૧૧ જોગ ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઔદારિકનો, ૧ વૈકિયનો, ૧ આહારકનો એવ ૧૧ આઠમેથી માડીને ૧૨મા ગુણકાણી સુધી જોગ ૯ લાભે, ૪ મનના, ૪ વચનના ને ૧ ઔદારિકનો તેરમે ગુણકાણે ૭ જોગ લાભે, બે મનના, બે વચનના, ઔદારિકનો ૧ ઔદારિકનો મિશ્ર ૨, કાર્મણકાય જોગ ૩ એવ ૭ ચૌદમે ગુણકાણે જોગ નથી.

અભ્યસનો ઉપયોગદ્વાર કહે છે

પહેલે ને ત્રીજે શુભકાળે ૬ ઉપયોગ લાલે, ૩ જાગ્રત ને ૩ ઈશન બીજે થાયે, પાંચમે સુષુપ્ત ૬ ઉપયોગ લાલે, ૩ જ્ઞાન, ૩ ઈશન છઠ્ઠી તે બારમા શુભકાળા સુધી ઉપયોગ ૭ લાલે, ૪ જ્ઞાન ને ૩ ઈશન તેરમે ચૌદમે શુભકાળે તથા સિદ્ધમાં ૨ ઉપયોગ. કેવળજ્ઞાન ૧ ને કેવળઈશન ૨

બોધાવણીશરમે દેશ્યાદ્વાર કહે છે

પહેલાથી તે છઠ્ઠા શુભકાળા સુધી ૬ દેશ્યા લાલે, સાતમે સુષુપ્ત ઉપલી ૩ દેશ્યા લાલે. બાઠમેથી ત્રીસમે બારમા શુભકાળા સુધી રાત્રી દેશ્યા લાલે. તેરમે સુષુપ્ત ૧ પરમ શુભ દેશ્યા લાલે ચૌદમે સુષુપ્ત દેશ્યા નથી.

વીશરમે ચારિત્ર દ્વાર કહે છે

પહેલાથી તે યોગ્યા શુભકાળા સુધી કોઈ ચારિત્ર નથી. પાંચમે સુષુપ્ત દેશ્યા સામાયિક ચારિત્ર છે છઠ્ઠે સાતમે સુષુપ્ત ૩ ચારિત્ર લાલે, સાતમાયિક ચારિત્ર ૧ છેલોપસ્થાપનીય ચારિત્ર ૨ પરિક્ષાસ્થિતુક ચારિત્ર ૩ જો ૩ લાલે. બાઠમે નવમે શુભકાળે ૨ ચારિત્ર લાલે, સામાયિક ૧ છેલોપસ્થાપનીય ૨ ઈશમે સુષુપ્ત સુક્ષ્મસપ્તમ ચારિત્ર લાલે. અભિચારમેથી તે ચૌદમા શુભકાળા સુધી ૧ વચાખ્યાત ચારિત્ર લાલે.

બોધાવણીશરમે સમક્રિતદ્વાર કહે છે

પહેલે ને ત્રીજે શુભકાળે સમક્રિત નથી બીજે સુષુપ્ત ૧ સમક્રિત જ્ઞાન સમક્રિત લાલે ચોથી તે સાતમા શુભકાળા સુધી ૪ સમક્રિત લાલે ઉપશમ ૧ કથોપશમ ૨ વેદિક ૩ ક્ષાયિક સમક્રિત ૪ જાગ્રતે સુષુપ્ત ૩ સમક્રિત લાલે, ઉપશમ ૧ કથોપશમ ૨, ક્ષાયિક ૩. નવમે, ઈશમે અભિચારમે શુભકાળે ૨ સમક્રિત લાલે. ઉપશમ ૧ ક્ષાયિક ૨ જાગ્રતે, તેરમે ચૌદમે શુભકાળે તથા સિદ્ધમાં ૧ ક્ષાયિક સમક્રિત લાલે.

બોધાવણીશરમે અવપચક્ષુત્વદ્વાર કહે છે

અર્થથી યોગ્યા અભિચારમા શુભકાળાવાળા, બેક સમયે ઉપશમ મેથી વાળા ઉત્કૃષ્ટ ૫૪ દવ લાલે ૧ તેથી બારમા શુભકાળાવાળા સ પેશુષુપ્ત

એક સમયે ક્ષપકચ્છેણીવાળા એકસો ને આઠ જીવ લાભે ૨ તેથી આઠમા, નવમા, દશમા ગુણકાણાવાળા સ ખેજ ગુણાં ૧૦ ૪૦ બસે ૭૦ નવસે લાભે ૩. તેથી તેરમા ગુણકાણાવાળા સ ખેજગુણા, ૪૦ બે કોડી, ઉત્તમ નવ કોડી લાભે ચાર તેથી સાતમા ગુણકાણાવાળા સ ખેજગુણા, ૪૦ બસે કોડી ઉત્તમ નવસે કોડી લાભે ૫ તેથી છઠ્ઠા ગુણકાણાવાળા સ ખેજગુણા ૪૦ બે હજાર કોડી ઉત્તમ નવ હજાર કોડી લાભે ૬. તેથી પાંચમા ગુણકાણાવાળા અસ ખેજગુણા, તિર્યચ શ્રાવક બળ્યા ૭ તેથી બીજા ગુણકાણાવાળા અસ ખેજગુણા, ૪ ગતિમા લાભે ૮ તેથી ત્રીજા ગુણકાણાવાળા અસ ખેજગુણા ૪ ગતિમા વિશેષ છે ૯ તેથી ચોથા ગુણકાણાવાળા અસ ખેજગુણા, ઘણી સ્થિતિવાળા ઘણા દેવતા નારકી વગેરે છે. માટે ૧૦. તેથી ચૌદમા ગુણકાણાવાળા ને સિદ્ધભગવંતજી અનંતગુણા ૧૧ તેથી પહેલા ગુણકાણાવાળા અનંતગુણા, એકેદ્રિય પ્રમુખ સર્વ મિથ્યાદષ્ટિ છે તે માટે ૧૨.

ધતિ ગુણકાણાના ૨૨ દ્વાર સમાપ્ત

હવે છ ભાવ કહે છે

૧ ઉદય ભાવ, ૨ ઉપશમ ભાવ, ૩ ક્ષાયિક ભાવ, ૪ ક્ષયોપશમ ભાવ, ૫ પારિણામિક ભાવ, ૬ સન્નિવાઇ ભાવ ઉદયભાવના ૨ ભેદ, ૧ જીવ ઉદયનિષ્પન્ન, ને ૨ અજીવ ઉદયનિષ્પન્ન જીવ ઉદયનિષ્પન્નના ૩૩ બોલ પામે ૪ ગતિ, ૬ કાય, ૬ લેશ્યા, ૪ કષાય, ૩ વેદ એવં ૨૩ ને ૧ મિથ્યાત્વ, ૨ અજ્ઞાન, ૩ અવિરતિ, ૪ અસ સ્ત્રીપણ, ૫ આહારકપણ, ૬ છન્નસ્થપણ, ૭ સન્નેગીપણ, ૮ સંસાર પરિયટ્ણા, ૯ અસિદ્ધ, ૧૦ અકેવળી એવ ૩૩ અજીવ ઉદયનિષ્પન્નના ૩૦ બોલ પામે, ૫ વર્ણ, ૨ ગધ, ૫ રસ, ૮ સ્પર્શ, ૫ શરીર, ૫ શરીરના વ્યાપાર. એવં ૩૦ ઉભય મળીને ૩૩ ને ૩૦ ત્રેસઠ ભેદ ઉદયભાવના કહ્યા.

ઉપશમભાવે ૧૧ બોલે છે, ૪ ચાર કષાયનો ઉપશમ, ૫ રાગનો ઉપશમ, ૬ દ્વેષનો ઉપશમ, ૭ દર્શન મોહનીયનો ઉપશમ, ૮ ચારિત્ર-મોહનીયનો ઉપશમ એવં ૮ મોહનીયની પ્રકૃતિ અને ૯ ઉવસમિય હંસણલક્ષિ તે સમકિત, ૧૦ ઉવસમિયાચરીત્તલક્ષિ, ૧૧ ઉવસમિયા અકષાયછઉમત્ય વિતરાગલક્ષિ એવ ૧૧.

ક્ષાયિક ભાવે ૩૭ બોલ છે - ૫ જ્ઞાનાવરણીયની, ૬ દર્શનાવરણીયની, ૨ વેદનીયની, ૧ રાગની, ૧ દ્વેષની, ૪ કષાયની, ૧ દર્શનમોહનીયની, ૧

આસ્ત્રિભેદનીયની ૪ આયુષની, ૨ નામની, ૨ ગોત્રની, ૫ અતસમની એવ ૩૭ પ્રકૃતિનો ક્ષય કરે તેહને ક્ષાયિક ભાવ કહીએ; તે ૬ ભેદ પામે ૧ ક્ષાયિક સમકિત, ૨ ક્ષાયિક યજ્ઞાખ્યાત આસ્ત્રિ, ૩ કેવળજ્ઞ ૪ કેવળજ્ઞ ન અને ક્ષાયિક જ્ઞાનપદિ લખિના ૫ લેક એમ ૬

કથોપશ્યમભાવે ૩૦ બોલ છે ૪ જ્ઞાન પ્રથમ ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન ૩ દષ્ટિ, ૪ આસ્ત્રિ પ્રથમ, ૧ અસ્તિત્વાસ્ત્રિ તે ક્ષાયિકપદ્ય પદ્ય ૧ આચારની પદવી ૧ સૌંદર્ય પૂર્વ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ ૫ ઇન્દ્રિયની ૫ લખિ, ૫ જ્ઞાનપદિલખિ. એવ સર્વ મળી ૩૦ બોલ.

પારિણમિક ભાવના ૨ લેક ૧ સાદિપારિણમિક ૨ અનર્ધિ પારિણમિક સાદિ વિષયે અનર્ધિ વિષયે નહિ. સાદિપારિણમિક અનેક લેક છે જૂનો સુરા મદિરા જૂનો ઝોળ, તદુલ એ આદિ ૩૭ બોલ ભજવતીની સામે છે અનર્ધિપારિણમિકભાવના ૧૦ બોલ, ૧ ધર્માસ્તિકાયા, ૨ અધર્માસ્તિકાયા, ૩ આકાશાસ્તિકાયા ૪ પુણ્યસ્તિકાયા ૫ જ્ઞાનાસ્તિકાયા ૬ કાળ, ૭ લોક ૮ અલોક, ૯ ભવ્ય ૧૦ અભવ્ય એવ ૧૦

સન્નિવાર્ધ ભાવના ૨૬ ભાગ, ૧૦ દિકસંજોગીના, ૧૦ ત્રિક સંજોગીના ૫ ચૌકસંજોગીના, ૧ પચસંજોગીનો એવ ૨૬ ભાગ એકનો વિચાર શ્રી અનુયોગદ્વાર સિદ્ધાંતથી ભણવો ૬ છતિ.

૧૪ ગુણકાણ્ડા ઉપર ૧૦ શેષકદાર ઉત્તારે છે

૧ હેતુદાર ૨૫ કથાય ૧૫ જોગ એવ ૪૦ ને ૬ કાચ ૫ ઇદ્રિય, ૧ મન એ ૧૨ અવત, અવ પર ને ૫ મિથ્યાત્વ, એવ ૫૭ હેતુ પહેલે ગુણકાણ્ડે ૫૫ હેતુ તે આદારકના ૨ વર્ણને ૧ બીજે ૩૦ ૫૦ હેતુ તે ૫૫ માંથી ૫ મિથ્યાત્વ દબ્યા ૨ ત્રીજે ૩ ૪૩ હેતુ તે ૫૭માંથી ૪૫ અનતાનુભવીના, ૧ ઔદારિકનો મિત્ર ૧ વૈકિયનો મિત્ર ૨ આદારકના ૧ કામજુનો, ૫ મિથ્યાત્વના એવ ૧૪ વળ્યા. શેષ ૪૩ ૩ કાચે ૩૦ ૪૬ હેતુ તે પૂર્વ ૪૩ કથા તે અને ૧ ઔદારિકનો મિત્ર વકિસનો મિત્ર, ૩ કામજુકાચ જોગ, એ ૩ વળ્યા સવ મળીને ૪૬ ૪ પચમી સુ ૪૦ હેતુ તે પૂર્વે ૪૬ કથા તેમાંથી ૪ અપ્રત્યાખ્યાનીની કોઈકી ૧ ત્રસકાચનો અવત, ૧ કામજુકાચજોગ એવ ૬ મળ્યા શેષ ૪૦ હેતુ ૫ છઠ્ઠે ૨૭ હેતુ, પૂર્વે ૪૦ કથા તેમાંથી

૪ પ્રત્યાખ્યાનાવરણીયની ચોકડી, ૫ સ્થાવરનો અવ્રત, ૫ ઇદ્રિયનો અવ્રત ને એક મનનો અવ્રત, એવ ૧૫ વર્ગ્યા, શેષ ૨૫ રહ્યા ને ૨ આહારકના વધ્યા, એવ સર્વ મળી ૨૭ હેતુ ૬, માતમે ગું ૨૪ હેતુ તે પૂર્વે ૨૭ કહ્યા તેમાથી એક ઔદારિક મિશ્ર, ૨ વૈકિંચ મિશ્ર, ૩ આહારક મિશ્ર, એ ૩ વર્ગ્યા, શેષ ૨૪ હેતુ ૭ આઠમે ગું ૨૨ હેતુ તે પૂર્વે ૨૪ કહ્યા તેમાથી ૧ વૈકિંચનો, ૧ આહારકનો, એ બે વર્ગ્યા, શેષ ૨૨ હેતુ ૮ નવમે ગું ૧૬ હેતુ તે પૂર્વે ૨૨ કહ્યા તેમાથી ૧ હાસ્ય, ૨ રતિ, ૩ અરતિ, ૪ ભય, ૫ શોક ૬ દુઃખ છ એ ૬ વર્ગ્યા શેષ ૧૬ હેતુ. ૯. દશમે ગું ૧૦ હેતુ તે ૯ ભોગ ને ૧ સજ્જલનો લોભ એવં ૧૦ હેતુ. ૧૦. અગિયારમે ખારમે ગું ૯ હેતુ તે ૯ ભોગ જાણવા. તેરમે ગું ૭ હેતુ તે ૭ ભોગ જાણવા. ચૌદમે ગું હેતુ નથી

૨ દંડકદ્વાર, પહેલે ગું ૨૪ દંડક, બીજે ગું ૧૬ દંડક તે ૫ સ્થાવરના વર્ગ્યા, ત્રીજે ચોથે ગું ૧૬ દંડક તે ૩ વિકલેન્દ્રિય વર્ગ્યા, પાંચમે ગું ૨ દંડક, ૧ સન્નીમનુષ્ય, ૨ સન્નીતિયંચ. છઠ્ઠાથી તે ચૌદમા ગુણકાણા સુધી ૧ મનુષ્યનો દંડક.

૩ જીવાળોનીદ્વાર, પહેલે ગું ૮૪ લાખ જીવાળોની. બીજે ગું ૩૨ લાખ તે એકેન્દ્રિયની વર્ગ્યા, ત્રીજે ચોથે ગું ૨૬ લાખ જીવાળોની પાંચમે ગું ૧૮ લાખ જીવાળોની છઠ્ઠાથી તે ૧૪મા ગુણકાણા સુધી ૧૪ લાખ જીવાળોની

૪ અતરદ્વાર, પહેલે ગું જઘં અતર્મુદ્ધૂર્ત ઉત્તં ૬૬ સાગર ઝાઝેરાતુ. બીજાથી માડીને અગિયારમા ગુણકાણા સુધી જં અંતં અથવા પલનો અસંખ્યાતમો ભાગ એટલા કાલ વિના ઉપશમ શ્રેણી કરીને પડે નહિ ઉં અર્ધ પુદ્ગલ દેશે જિજ્ઞુ, ખારમે, તેરમે ને ચૌદમે ગુણું આતરૂ નથી એ એક જીવ આશ્રી.

૫ ધ્યાનદ્વાર, પહેલે બીજે ત્રીજે ગું ૨ ધ્યાન પહેલાં, ચોથે પાંચમે ગુણું ૩ ધ્યાન પહેલાં છઠ્ઠે ગુણું ૨ ધ્યાન, ૧ આર્ત ને ૨ ધર્મ. સાતમે ગુણુ ૧ ધર્મધ્યાન આઠમેથી માડીને ચૌદમા ગુણકાણા સુધી ૧ શુકલધ્યાન

૬ સ્પર્શનાદ્વાર, પહેલુ ગુણકાણુ ૧૪ રાજલોક સ્પર્શે બીજું ગુણુ અધોગામ વિજયથી જિજ્ઞુ તે ૯ ઐવેયેક સુધી સ્પર્શે ત્રીજું ગુણુ લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ સ્પર્શે ચોથુ ગુણુ અધોગામ વિજયથી ૧૨મા દેવલોક

આસ્ત્રિભોહનીયની ૪ આમુષની, ૨ નામની, ૨ ઝોત્રની, ૫ જાતરાની, એવ ૩૭ પ્રકૃતિનો ક્ષય કરે તેહને ક્ષાયિક ભાવ કહીએ, તે ૬ લોક પામે, ૧ ક્ષાયિક સમકિત ૨ ક્ષાયિક યથાખ્યાત આસ્ત્રિ, ૩ કેવળજ્ઞ ૪ કેવળદર્શન અને ક્ષાયિક દાનાદિ, લગ્નિના ૫ લોક એમ ૬

ક્યોપશમભાવે ૩૦ ભોલ છે ૪ જ્ઞાન પ્રથમ, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન ૩ દષ્ટિ, ૪ આસ્ત્રિ પ્રથમ ૧ અસ્તિતાઅસ્તિ તે પ્રાવકષ્ટુ પ્રથે ૧ આચાર્યની પદવી ૧ ચૌદ પૂવ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ ૫ ઇન્દ્રિયની ૫ લગ્નિ, ૫ દાનાદિલગ્નિ, એવ સર્વ મળી ૩૦ ભોલ.

પારિણમિક ભાવના ૨ લોક ૧ સાદિપારિણમિક ૨ અનાદિ પારિણમિક સાદિ વિણુથે અનાદિ વિણુથે નહિ. સાદિપારિણમિક અનેક લોક છે જૂનો મુરા મદિરા, જૂનો યોગ, તદુલ એ જ્ઞાતિ ૭૩ ભોલ ભજનવીની સામે છે અનાદિપારિણમિકભાવના ૧૦ ભોલ, ૧ ધર્માસ્તિકાય, ૨ અધર્માસ્તિકાય, ૩ આકાશસ્તિકાય ૪ પુરુષસ્તિકાય ૫ જીવાસ્તિકાય ૬ કાળ, ૭ લોક ૮ અલોક, ૬ ભવ ૧૦ અભવ એવ ૧૦

સન્નિવાર્ધ ભાવના ૨૬ ભાંગા, ૧૦ દિક્ષસભોગીના; ૧૦ ત્રિ-સભોગીના, ૫ ચૌકસભોગીના, ૧ પચસભોગીનો એવ ૨૬ ભાંગા એહનો વિચાર શ્રી અનુયોગદ્વાર સિદ્ધાંતથી ભણવો ૬ ઇતિ.

૧૪ ગુણકાણ્વી ઉપર ૧૦ લેખકદાર ઉતારે છે

૧ હેતુદાર ૨૫ ક્ષાય ૧૫ ભેજ એવ ૪૦ ને ૬ કાય ૫ દ્વિય, ૧ મન એ ૧૨ અમત, અવ પર ને ૫ મિથ્યાત્વ એવ ૫૭ હેતુ ખેલે ગુણકાણે ૫૫ હેતુ તે આકારકના ૨ વર્ણને ૧ બીજે ૪૦ ૫૦ હેતુ તે ૫૫ માંથી ૫ મિથ્યાત્વ દબા ૨ ત્રીજે ૪ ૪૩ હેતુ તે ૫૭ માંથી ચાર અનતાનુભવીના, ૧ ઔદ્યરિકનો મિથ ૧ વૈકિમનો મિથ ૨ આચારકના ૧ કામજુનો, ૫ મિથ્યાત્વના એવ ૧૪ વર્ણ્યા. થેવ ૪૩. ૩ કાયે ૪૦ ૬૬ હેતુ તે પૂર્વ ૪૩ કાય તે અને ૧ ઔદ્યરિકનો મિથ નકિયના મિથ ૩ કામજુકાય ભેજ, એ ૩ વધ્યા સવ મળીને ૪૬ ૪ ૫૫મે ૪૦ ૪૦ હેતુ તે પૂર્વ ૪૬ કાય તેમાંથી ૬ અમ યાખ્યાની ૫ કાય ૧ નસકાયનો અમત, ૧ કામજુકાયભેજ એવ ૬ વર્ણ્યા, થેવ ૪૦ હેતુ ૫ ૭૬ ૪ ૨૭ હેતુ, પૂર્વે ૪૦ કાય તેમાંથી

૪ પ્રત્યાખ્યાનાવરણીયની ચોકડી, ૫ સ્થાવરનો અવ્રત, ૫ ઇદ્રિયનો અવ્રત ને એક મનનો અવ્રત, એવ ૧૫ વળ્યા, શેષ ૨૫ રહ્યા ને ૨ આહારકતા વધ્યા, એવ સર્વ મળી ૨૭ હેતુ ૬, સાતમે ગું ૨૪ હેતુ તે પૂર્વે ૨૭ કહ્યા તેમાથી એક ઔદારિક મિશ્ર, ૨ વૈક્રિય મિશ્ર, ૩ આહારક મિશ્ર, એ ૩ વળ્યા, શેષ ૨૪ હેતુ ૭ આઠમે ગું ૨૨ હેતુ તે પૂર્વે ૨૪ કહ્યા તેમાથી ૧ વૈક્રિયનો, ૧ આહારકનો, એ બે વળ્યા, શેષ ૨૨ હેતુ ૮ નવમે ગું ૧૬ હેતુ તે પૂર્વે ૨૨ કહ્યા તેમાથી ૧ હાસ્ય, ૨ રતિ, ૩ અરતિ, ૪ લય, ૫ શોક ૬ દુઃખ એ ૬ વળ્યા શેષ ૧૬ હેતુ. ૬ દશમે ગું ૧૦ હેતુ તે ૬ જોગ ને ૧ સજવલનો લોભ એવં ૧૦ હેતુ ૧૦ અગિયારમે ખારમે ગું ૬ હેતુ તે ૬ જોગ જાણવા તેરમે ગું ૭ હેતુ તે ૭ જોગ જાણવા ચૌદમે ગું હેતુ નથી

૨ દંડકદ્વાર, પહેલે ગું ૨૪ દંડક, બીજે ગું ૧૬ દંડક તે ૫ સ્થાવરના વળ્યા, ત્રીજે ચોથે ગું ૧૬ દંડક તે ૩ વિકલેન્દ્રિય વળ્યા, પાંચમે ગું ૨ દંડક, ૧ સસીમનુષ્ય, ૨ સસીતિયંચ. છઠ્ઠાથી તે ચૌદમા ગુણુઠાણા સુધી ૧ મનુષ્યનો દંડક

૩ જીવાજ્ઞેનીદ્વાર, પહેલે ગું ૮૪ લાખ જીવાજ્ઞેની. બીજે ગું ૩૨ લાખ તે એકેન્દ્રિયની વર્ણ, ત્રીજે ચોથે ગું ૨૬ લાખ જીવાજ્ઞેની પાંચમે ગું ૧૮ લાખ જીવાજ્ઞેની છઠ્ઠાથી તે ૧૪મા ગુણુઠાણા સુધી ૧૪ લાખ જીવાજ્ઞેની

૪ અંતરદ્વાર, પહેલે ગું જઘં અતર્મુહૂર્ત ઉત્તં ૬૬ સાગર ઝાઝેરાનુ. બીજાથી માંડીને અગિયારમા ગુણુઠાણા સુધી જં અતં અથવા પલને અસંખ્યાતમો ભાગ એટલા કાલ વિના ઉપશમ શ્રેણી કરીને પડે નહિ ઉં અર્ધ પુહગલ દેશે ઉણુ, ખારમે, તેરમે ને ચૌદમે ગુણું આંતર નથી એ એક જીવ આશ્રી.

૫ ધ્યાનદ્વાર, પહેલે બીજે ત્રીજે ગું ૨ ધ્યાન પહેલાં, ચોથે પાંચમે ગુણું ૩ ધ્યાન પહેલાં છઠ્ઠે ગુણું ૨ ધ્યાન, ૧ આર્ત ને ૨ ધર્મ. સાતમે ગુણુ ૧ ધર્મધ્યાન આઠમેથી માંડીને ચૌદમા ગુણુઠાણા સુધી ૧ શુકલધ્યાન

૬ સ્પર્શનાદ્વાર, પહેલુ ગુણુઠાણુ ૧૪ રાજલોક સ્પર્શે બીજુ ગુણું અધોગામ વિનયથી ઊચુ તે ૬ ઐવેયેક સુધી સ્પર્શે. ત્રીજુ ગુણું લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ સ્પર્શે ચોથુ ગુણું અધોગામ વિનયથી ૧૨મા દેવલોક

સુખી સ્પર્શે પાસઠું સુલું પણ એમ જ સ્પર્શે છદ્ધાથી તે અગ્નિમાસમા
 સુલુલવાવાળા અધોગામ વિજયથી પ અનુત્તર વિમાન સુખી સ્પર્શે
 બારસુ સુલું લોકનો અસખ્યાતમો ભાગ સ્પર્શે, તેસુ સુલુ સર્વ
 લોક સ્પર્શે, તોસુ સુલુલુ લોકનો અસખ્યાતમો ભાગ સ્પર્શે

૭ તીર્થ કર યોગ, ૪ સુલુલુલે બાધે, કોયે પાસમે, છૂ ને
 માતમે ચેપ સુલુલુલે ન બાધે. તીથ કર દેવ ૬ સુલુલુલુ સ્પર્શે તે ૪
 ૬, ૭ ૮ ૯, ૧૦ ૧૨ ૧૩ ૧૪ એ ૬

૮ સુલુલુલુ ૧૪મા, ૧ ૪, ૫, ૬, ૧૩ એ પાસ થાનવા, ચેપ
 ૬ સુલુલુલુ અશાન્ધતા.

૯ સુલુલુલુ ૧૪મા, ૧, ૨ ૩ ૪ ૫, ૬ ૭ એ ૭ સુલુ
 લુલે ૬ સમયલુ આઠમાથી તે ૧૪મા સુલુલુલુ સુખી એક વજનસભ
 નારાય સમયલુ.

૧ આર્થાંજી ૨ અવેદિ ૪ પરિહારવિશુદ્ધાચારિવત ૪ પુલાક-
 લખિવત, ૫ અમમાદી સાધુ ૬ ચૌદપૂર્વી સાધુ, ૭ આકારક ચરીરી,
 એનું કોઈ દેવતા સાહારલુ કરી શકે નહિ.

હતિ કાપકદાર અને સુલુલુલુદાર સમાપ્ત.

અથ શ્રી મહોદી બાસઠીઓ.

[અનુબ્ધપટ્ટ]

જીવ ૧ ગઈ ૧ ઇંદિય ૩ કાળ ૪ । જોગ ૫ વેદ ૬
કસાય ૭ લેસ્સા ૮ ॥ સમ્મત ૯ નાળ ૧૦ દંસળ ૧૧ ।
સંજય ૧૨ ઉવઆળ ૧૩ આહારે ૧૪ ॥૧॥ માસગ ૧૫ પરિત
૧૬ પજ્જતિ ૧૭ । સુહુમ ૧૮ સન્નિ ૧૯ મન્વતિય ૨૦ ચરિ-
મેય ૨૧ ॥ જીવેયત્તેત્તવંધે । પુગલપમહાદંડણ્ણેવ ॥ ૨ ॥

એ બે ગાથાનો વિસ્તાર કહે છે.

૧ જીવદ્વાર

૧ સમુચ્ચય જીવમા, જીવના લેહ ૧૪. ગુણુઠાણુ. ૧૪, જોગ ૧૫,
ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬

૨ ગતિદ્વાર

૧ નરક ગતિમા જીવના લેહ ૩, ૧ સંજીનો અપર્યાપ્તો ૨ પ્રર્યાપ્તો
ને ૩ અસંજીનો અપર્યાપ્તો ગુણુઠાણુ. ૪ પ્રથમ, જોગ ૧૧, ૪
મનના, ૪ વચનના. ૧ ગૈકિય, ૧ ગૈકિયનો મિશ્ર, ૧ કાર્મણુ-
કાયજોગ, એવ ૧૧ ઉપયોગ ૬, ૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન-
લેશ્યા, ૩ પ્રથમ

૨ તિર્યાચની ગતિમા, જીવના લેહ ૧૪, ગુ. ૫ પ્રથમ, જોગ ૧૩
આહારકના ૨ વર્ણને, ઉપ. ૬, ૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન-
લેશ્યા ૬

૩ તિર્યાચાણીમા, જીવના લેહ ૨, સંજીનો અપર્યાપ્તો ને ૨ પર્યાપ્તો
ગુ. ૫ પ્રથમ, જોગ ૧૩, ઉપયોગ ૬, ૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન,
૩ દર્શન, લેશ્યા ૬

૪ મનુષ્યની ગતિમા, જીવના લેહ ૩; ૧ સંજીનો અપર્યાપ્તો,
૨ પર્યાપ્તો, ૩ અસંજીનો અપર્યાપ્તો, ગુ. ૧૪, જોગ ૧૫,
ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬

૫ મનુષ્યસ્ત્રીમા લવના લેહ ૨ સહીના. ગુ. ૧૪, ભેગ ૧૭
આહારકના ૨ વર્ણને, ઉપયોગ ૧૨, દેશમા ૬

૬ દેવતાની બતિમાં, લવના લેહ ૩, ૧ સહીનો અપર્ણાપ્તો, ૨
પર્ણાપ્તો, ૩ અસહીનો અપર્ણાપ્તો, ગુ. ૪ પહેલા, ભેગ ૧૧, ૪
મનના, ૪ વચનના ૨ વૈકિયના, ૧ કામલુનો. ઉપયોગ ૬ દેશમા ૬.

૭ દેવાંગનામાં લવના લેહ ૨, ૧ સહીનો અપર્ણાપ્તો ને ૨ પર્ણાપ્તો
ગુ. ૪ પ્રથમ ભેગ ૧૧, ૪ મનના ૪ વચનના, ૨ વૈકિયના ને
૧ કામલુનો, ઉપયોગ ૬ દેશમા ૪

૮ સિદ્ધાન્તિમા લવના લેહ નથી, મુલુકાણા નથી, ભેગ નથી, ઉપ-
યોગ ૨; ૧ કેવળજ્ઞાન, ૩ કેવળદર્શન દેશમા નથી.

એ આઠ લેહનો અપભ્રંશ સર્વથી શ્રી મનુષ્યસ્ત્રી ૧ તેથી
મનુષ્ય સમૂહિ મ જ્ઞાતા અસ ખેલ્લુમુલુ ૨ તેથી નારહી અસ ખેલ્લુ-
મુલુ ૩ તેથી તિર્થચણી અસ ખેલ્લુમુલુ ૪ તેથી દેવતા અસ ખેલ્લુ-
મુલુ ૫ તેથી દેવી સ ખેલ્લુમુલુ ૬ તેથી સિદ્ધાન્તવત અનતકુલ
૭ તેથી તિર્થચ અનતકુલ ૮

૩ હરિદ્રિયદાર

૧ હરિદ્રિયામા લવના લેહ ૧૪ મુલુકાણા ૧૨ પ્રથમ ભેગ ૧૫
ઉપયોગ ૧૦ તે ૧ કેવળજ્ઞાન ૨ કેવળદર્શન એ ૨ વર્ણને દેશમા ૬

૨ હરિદ્રિયામા, લવના લેહ ૪ ૧ સૂક્ષ્મ હરિદ્રિયનો અપર્ણાપ્તો ને
૨ પર્ણાપ્તો, ૩ બાહ્ય હરિદ્રિયનો અપર્ણાપ્તો ને પર્ણાપ્તો ગુ.
૧ પ્રથમ ભેગ ૫ બૌદ્ધશિક્ષ ૧, બૌદ્ધશિક્ષનો મિશ્ર ૨, વૈકિય ૩
વૈકિયનો મિશ્ર ૪, કામલુ માયભેગ ૫. ઉપયોગ ૩ ૨ અજ્ઞાન ને
૧ અજ્ઞાનદર્શન દેશમા ૪

૫ હરિદ્રિય ૧ તે હરિદ્રિય ૨, બૌદ્ધશિક્ષ એ ૩ મા લવના લેહ ૨
પાતપાતાનો અપર્ણાપ્તો ૧ ને પર્ણાપ્તો ૨ ગુ. ૨ પહેલા ભેગ
૪, ૨ બૌદ્ધશિક્ષનો, ૧ કામલુનો ને ૧ અવધાર વચનનો ઉપયોગ
હરિદ્રિય, હરિદ્રિયામા, ૫, ૨ જ્ઞાન, ૨ અજ્ઞાન ને ૧ અજ્ઞાનદર્શન
અને બૌદ્ધશિક્ષમા ૬ તે ૧ અજ્ઞાનદર્શન વધુ, દેશમા ૩

૬ પંચેન્દ્રિયામાં, જીવના લેદ ૪, ૧ સંજીનો અપર્યાપ્તો, ૨ પર્યાપ્તો, ૩ અસંજીનો અપર્યાપ્તો ને ૪ પર્યાપ્તો, ગુ ૦ ૧૨ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦ કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન ૨ એ ૨ વળ્યા. લેશ્યા ૬.

૭ અણ્વિદિયામાં, જીવનો લેદ ૧ સંજીનો પર્યાપ્તો, ગુણ ૦ ૨ તેરમું ને ચૌદમું, જોગ ૭; ૨ મનના તે સત્ય મન ૧, વ્યવહાર મન ૨, એ વચનના તે સત્ય વચન ૧, વ્યવહાર વચન ૨ અને ઔદારિકનો ૫, ઔદારિકનો મિશ્ર ૬, કાર્મણુકાયજોગ ૭, ઉપયોગ ૨ કેવળજ્ઞાન ૧ કેવળદર્શન ૨ લેશ્યા ૧ શુકલ

એનો અદ્યખડુત્વ, સર્વથી થોડા પંચેન્દ્રિયા ૧, તેથી ચૌદેન્દ્રિયા વિશેષાદિયા ૨, તેથી તેઈદ્રિયા વિશેષાદિયા ૩ તેથી બેઈદ્રિયા વિશેષાદિયા ૪, તેથી અણ્વિદિયા અનંતગુણ ૫, તેથી એકેદ્રિયા અનંતગુણ ૬, તેથી સંઈદ્રિયા વિશેષાદિયા ૭

૪ કાયદ્વાર,

૧ સકાયામાં જીવના લેદ ૧૪, ગુણુઠાણુ ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬

૪ પૃથ્વીકાય ૧, અપકાય ૨, વનસ્પતિકાય ૩ એ ૩ માં, જીવના લેદ ૪ ગુણુ ૧ જોગ ૩, ઉપયોગ ૩, લેશ્યા ૪

૬ તેઉકાય ૧, વાઉકાય ૨ એ ૨ માં, જીવના લેદ ૪, ગુ ૦ ૧, જોગ ૩ તેઉમા ૩ ને વાઉમા ૫ તે ૨ વૈક્રિયના વધ્યા, ઉપયોગ ૩, લેશ્યા ૩

૭ ત્રસકાયમાં, જીવના લેદ ૧૦ તે ૪ એકેદ્રિયના વળ્યા, ગુણુઠાણુ ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬

૮ અકાયામાં, જીવના લેદ નથી, ગુણુઠાણુ નથી, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નથી

એનો અદ્યખડુત્વ, સર્વથી થોડા ત્રસકાયા ૧, તેથી તેઉકાયા અસખેન્નગુણ ૨, તેથી પૃથ્વીકાય વિશેષાદિયા ૩ તેથી અપકાયા વિશેષાદિયા x ૪,

તેથી વાઉકાય વિશેષાદિયા ૫, તેથી આકાયા અનતશુભા ૧ તેથી
વનરપતિયાયા અનતશુભા ૭, તેથી સકાયા વિશેષાદિયા ૮

૫ ભોગદાર

- ૧ અભોગીમાં જીવના ભેદ ૧૪ શુભાશુભા ૧૩, ભોગ ૧૫, ઉપયોગ
૧૨ લેશ્યા ૬
- ૨ મનભોગીમાં જીવનો ભેદ ૧ સહીનો પર્યાપ્તો, શુ. ૧૩,
ભોગ ૧૪ એક કામ ભુનો વળીને ઉપયોગ ૧૨ લેશ્યા ૬
- ૩ વચનભોગીમાં જીવના ભેદ ૫ ભેદદ્રિય ૧, તેગદ્રિય ૨ બીરદ્રિય
૩ અસહીપદ્રિય ૪, સહીપદ્રિય ૫, એ ૫ ના પર્યાપ્ત,
શુભાશુભા ૧૩ ભોગ ૧૪ કામ ભુ વળીને, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬
- ૪ કામભોગીમાં, જીવના ભેદ ૧૪ શુભાશુભા ૧૩ ભોગ ૧૫, ઉપયોગ
૧૨ લેશ્યા ૬
- ૫ અભોગીમાં, જીવનો ભેદ ૧ સહીનો પર્યાપ્તો શુભાશુભા ૧ ચોક્કસ
ભોગ નહિ ઉપયોગ ૨ કેવળજ્ઞાન ને કેવળદશન, લેશ્યા નથી.

એકનો અપભ્રંશ, સવધી શોધ મનભોગી ૧ તેથી વચનભોગી
અસપેક્ષશુભા ૨ તેથી અભોગી (શુ. ૧૪ અને સિદ્ધ) અનતશુભા
૩, તેથી કામભોગી અનતશુભા ૪ તેથી સભોગી વિશેષાદિયા ૫

૬ વેદદાર

- ૧ સવેદીમાં, જીવના ભેદ ૧૪ શુભ. ૬ પ્રથમ ભોગ ૧૫, ઉપયોગ
૧૦, કેવળજ્ઞાન ૧ કેવળદશન ૨ વળીને લેશ્યા ૬
- ૩ શ્રી વેદ ૧ પુરુષવેદ ૨, એ ૨ મા, જીવના ભેદ ૨ સહીના
શુભ. ૬ ભોગ પુરુષવેદમાં ૧૫, અને સ્ત્રીવેદમાં ૧૩ તે ૨
આકારકતા વળીને, ઉપયોગ ૧૦ લેશ્યા ૬
- ૪ નપુંસકવેદમાં, જીવના ભેદ ૧૪ શુભ. ૬ ભોગ ૧૫ ઉપયોગ
૧૦ કેવળજ્ઞાન ૧ કેવળદશન ૨ વળીને લેશ્યા ૬

૫ અવેદીમા જીવનો લેઢ ૧ સજીનો પર્યાપ્તો, ગુણ ૬, નવમાથી તે ૧૪ મા સુધી, જોગ ૧૧, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઔદારિકના ને ૧ કાર્મણનો એવં ૧૧. ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જને, લેશ્યા ૧, શુકલ.

એનો અદ્યખહુત્વ, સર્વથી થોડા પુરુષવેદી ૧, તેથી સ્ત્રીવેદી સખેજગુણ ૨, તેથી અવેદી (સિદ્ધ સહિત) અનંતગુણ ૩ તેથી નપુંસકવેદી અનંતગુણ ૪, તેથી સવેદી વિશેષાહિયા ૫.

૭ કષાયદ્વાર.

- ૧ સકષાયીમાં, જીવના લેઢ ૧૪ ગુણ ૧૦ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન ૨ વર્જને, લેશ્યા ૬.
- ૪ ક્રોધ ૧, માન ૨, માયા ૩, એ ૩ માં, જીવના લેઢ ૧૪, ગુણ-કાણા ૯, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશ્યા ૬.
- ૫ લોભકષાયીમાં, જીવના લેઢ ૧૪ ગુણકાણા ૧૦ પહેલાં, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશ્યા ૬
- ૬ અકષાયીમા, જીવનો લેઢ ૧ સજીનો પર્યાપ્તો ગુણ ૪ ઉપરના, જોગ ૧૧, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઔદારિકના, ૧ કાર્મણનો એવં ૧૧, ઉપયોગ ૯, ૫ જ્ઞાન, ૪ દર્શન એવં ૯, લેશ્યા ૧.

એનો અદ્યખહુત્વ, સર્વથી થોડા અકષાયી ૧, તેથી ક્રોધકષાયી અનંતગુણ ૨, તેથી માનકષાયી વિશેષાહિયા ૩, તેથી માયાકષાયી વિશેષાહિયા ૪, તેથી લોભકષાયી વિશેષાહિયા ૫, તેથી સકષાયી વિશેષાહિયા ૬.

૮ લેશ્યાદ્વાર.

- ૧ સલેશીમા, જીવના લેઢ ૧૪, ગુણકાણા ૧૩, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬
- ૪ કૃષ્ણ ૧, નીલ ૨, કાપુત ૩, એ ૩ લેશ્યામા જીવના લેઢ ૧૪ ગુણકાણા ૬ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, એ કેવળના વર્જ્યા, લેશ્યા પોતપોતાની.
- ૫ તેજુલેશીમા, જીવના લેઢ ૩, સજીનો અપર્યાપ્તો ૧, પ્રર્યાપ્તો ૨, ખાદર એકે દ્રિયનો અપર્યાપ્તો ૩, ગુણ ૭ પ્રથમ, જોગ ૧૫ ઉપયોગ ૧૦, લેશ્યા ૧. તેજુ.

તેથી વાઉકાય વિશેષાદિયા ૫, તેથી અધ્યાયા અનવશુષ્ણ ૧ તેથી
વનસ્પતિયાયા અનવશુષ્ણ ૭, તેથી સંક્રાયા વિશેષાદિયા ૮

૫ ભોગદ્વાર

- ૧ સભોગીમાં જીવના લેહ ૧૪ શુષ્કાણુ ૧૩, ભોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨ લેસ્થા ૬
- ૨ મનભોગીમાં જીવનો લેહ ૧, સગીનો પર્યાપ્તો ૩૦ ૧૩, ભોગ ૧૪ લેહ કામ લુનો વળીને ઉપયોગ ૧૨ લેસ્થા ૬
- ૩ વચનભોગીમાં, જીવના લેહ ૫ બેઈદ્રિય ૧, તેઈદ્રિય ૨, ચૌરદ્રિય ૩ અસગીપચેદ્રિય ૪, સગીપચેદ્રિય ૫, જો ૫ ના પર્યાપ્ત, શુષ્કાણુ ૧૩ ભોગ ૧૪ કામ લુ વળીને, ઉપયોગ ૧૨, લેસ્થા ૬
- ૪ કામભોગીમાં, જીવના લેહ ૧૪ શુષ્કાણુ ૧૩ ભોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨ લેસ્થા ૬
- ૫ અભોગીમાં, જીવનો લેહ ૧ સગીનો પર્યાપ્તો શુષ્કાણુ ૧ ચૌરુ ભોગ નહિ ઉપયોગ ૨ કેવળજ્ઞાન ને કેવળકર્મ, લેસ્થા નથી.

જેક્રનો અપખંડુત્ત, સુવધી યોગ મનભોગી ૧ તેથી વચનભોગી
અસચેત્તુષ્ણ ૨ તેથી અભોગી (શુ. ૧૪ અને સિદ્ધ) અનવશુષ્ણ
૩, તેથી કામભોગી અનવશુષ્ણ ૪ તેથી સભોગી વિશેષાદિયા ૫

૬ વેદદ્વાર

- ૧ સવેદીમાં, જીવના લેહ ૧૪ શુષ્ક. ૬ પ્રથમ ભોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, કેવળજ્ઞાન ૧ કેવળકર્મ ૨ વળીને લેસ્થા ૬
- ૩ શ્રી વેદ ૧ પુરુષવેદ ૨, જો ૨ મા, જીવના લેહ ૨ સગીના શુષ્ક. ૬ ભોગ પુરુષવેદમાં ૧૫, અને સ્ત્રીવેદમાં ૧૩ તે ૨ આધારકના વળીને, ઉપયોગ ૧૦ લેસ્થા ૬
- ૪ નપુંસકવેદમાં, જીવના લેહ ૧૪ શુષ્ક. ૬ ભોગ ૧૫ ઉપયોગ ૧૦ કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળકર્મ ૨ વળીને લેસ્થા ૬

૭ સમામિથ્યાત્વ દષ્ટિમાં, જીવનો લેઢ ૧ સજીનો પર્યાપ્તો, ગુણ-
કાણું ૧ ત્રીજી, જોગ ૧૦, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઔદારિકનો
૧ વૈક્રિયનો એવ ૧૦, ઉપયોગ ૬, લેશ્યા ૬

એનો અદ્યબહુત્વ, સર્વથી થોડા સાસ્વાદાન સમકિતી ૧, તેથી
ઉપશમ સમકિતી સંખેજગુણા ૨. તેથી મિશ્રદષ્ટિ સંખેજગુણા ૩,
તેથી ક્ષયોપશમ અને વેદક સમકિતી માહોમાહે તુલ્ય અને અસંખે-
જગુણા ૫ તેથી ક્ષાયિક સમકિતી અનંતગુણા ૫, તેથી સમુચ્ચય
સમકિતી વિશેષાહિયા ૭, તેથી મિથ્યાત્વ દષ્ટિ અનંતગુણા ૮.

૧૦ જ્ઞાનદ્વાર.

૧ સમુચ્ચયજ્ઞાનીમાં, જીવના લેઢ ૬, બેઠદ્રિય ૧, તેઠદ્રિય ૨,
ચૌરેદ્રિય ૩, અસંજીપચેદ્રિય ૪ એ ૪ ના અપર્યાપ્તા ને
સજીનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો એવ ૬, ગુણકાણા ૧૨ પહેલુ ત્રીજું
વળને, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૬, ૫ જ્ઞાન ને ૪ દર્શન, લેશ્યા ૬

૩ મતિજ્ઞાની ૧, શ્રુતજ્ઞાની ૨ એ બેમાં, જીવના લેઢ ૬. ગુણકાણા
૧૦, પહેલુ, ત્રીજું તેરમું, ચૌદમું વળને, જોગ ૧૫, ઉપયોગ
૭ લેશ્યા ૬

૪ અવધિજ્ઞાનીમાં, જીવના લેઢ ૨ સજીના, ગુણકાણા ૧૦, જોગ ૧૫,
ઉપયોગ ૭, લેશ્યા ૬

૫ મનઃપર્યાવજ્ઞાનીમાં, જીવનો લેઢ ૧ સજીનો પર્યાપ્તો, ગુણકાણા
૭ છઠ્ઠાથી બારમા સુધી, જોગ કાર્મણુનો વળને, ઉપયોગ ૭,
લેશ્યા ૬

૬ કેવળજ્ઞાનીમાં, જીવનો લેઢ ૧ સજીનો પર્યાપ્તો, ગુ. ૨, તેરમું
ને ચૌદમું જોગ ૭, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા ૧ પરમશુકલ

૭ અજ્ઞાનીમાં, જીવના લેઢ ૧૪, ગુણકાણા ૨, પહેલું ને ત્રીજું,
જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વળને, ઉપયોગ ૬, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન,
લેશ્યા ૬.

૮ મતિશ્રુત અજ્ઞાનીમાં, જીવના લેઢ ૧૪, ગુણકાણા ૨, પહેલું ત્રીજું,
જોગ ૧૩, ઉપયોગ ૬, લેશ્યા ૬.

૧૦ વિભંગજ્ઞાનીમાં, જીવના લેઢ ૨ સજીના, ગુણકાણા ૨ પહેલું ને
ત્રીજું, જોગ ૧૩, ઉપયોગ ૬, લેશ્યા ૬.

૬ પદ્મલેશીમાં, જીવના લેહ ૨ સહીના, શુભ્ર ૭ પ્રથમ, જોન ૧૫ ઉપયોગ ૧૦ લેશ્યા ૧ પદ્મ.

૭ શુભ્રલેશીમાં જીવના લેહ ૨ સહીના શુભ્ર ૧૩ પ્રથમ, જોન ૧૫, ઉપયોગ ૧૨ લેશ્યા ૧ શુભ્ર

૮ અલેશીમાં, જીવનો લેહ ૧ સહીનો પર્માપ્તો શુભ્ર ૧ ચોક્કસ, જોન નથી, ઉપયોગ ૨, કેવળજ્ઞાન ૧ કેવળકથન ૨, લેશ્યા નથી.

જોડનો અભ્યન્નકૃત્વ સવધી ધોમ શુભ્રલેશી ૧, તેથી પદ્મલેશી સ ખેન્નકૃત્વ ૨ તથી તેજુલેશી સ ખેન્નકૃત્વ ૩, તેથી અલેશી સિદ્ધ સક્તિ અનવશુષા ૪ તેથી કાપુલલેશી અનવશુષા ૫ તેથી નીલલેશી વિશેષાદિયા ૬ તેથી કૃષ્ણલેશી વિશેષાદિયા, તેથી સલેશી વિશેષાદિયા ૮.

૬ સમકિતકાર

૧ સમુચ્ચય સમ્યક્ત્વદષ્ટિમાં જીવના લેહ ૬ જોડિય ૧, તેમજિય ૨, ચોરિય ૩ અસહીપચેદિય ૪, એ ૪ ના અપર્માપ્તો અને સહીપચેદિયનો અપર્માપ્તો ને પર્માપ્તો એવ ૬, શુભ્ર ૧૨ પહેલુ શ્રીજી નહીને, જોન ૧૫, ઉપયોગ ૬ ૩ અજ્ઞાન વર્તને લેશ્યા ૬.

૨ સાસ્વાદાન સમ્યક્ત્વદષ્ટિમાં જીવના લેહ ૬ શુભ્ર ૦ બીજી, જોન ૧૩ આકાશના ૨ વર્તને ઉપયોગ ૬ ૩ જ્ઞાન ૩ કથન લેશ્યા ૬

૩ ઉપશમ સમ્યક્ત્વદષ્ટિમાં, જીવના લેહ ૨ સહીના શુભ્ર ૮ કાચાથી ૧૧માં સુધી, જોન ૧૫, ઉપયોગ ૭, ૪ જ્ઞાન, ૩ કથન લેશ્યા ૬

૪ હયોપશમ ને વેદક સમ્યક્ત્વદષ્ટિમાં જીવના લેહ ૨ સહીના શુભ્ર ૪ થી આઠમાં સુધી, જોન ૧૫, ઉપયોગ ૭ લેશ્યા ૬

૫ ક્ષમિક સમ્ય જીવના લેહ ૨ સહીના શુભ્રકાણા ૧૧, કાચાથી ૮ થી આઠમાં સુધી, જોન ૧૫, ઉપયોગ ૬ ૩ અજ્ઞાન વર્તને લેશ્યા ૬

૬ તિષ્ઠાત્વદષ્ટિમાં જીવના લેહ ૧૪ શુભ્રકાણા ૧ પ્રથમ, જોન ૧૩ આકાશના ૨ વર્તને ઉપયોગ ૬ ૩

૭ સમામિથ્યાત્વ દષ્ટિમા, જીવનો લેઢ ૧ સજીનો પર્યાપ્તો, ગુણ-
ઠાણુ ૧ ત્રીજુ, જોગ ૧૦, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઔદારિકનો
૧ વૈક્રિયનો એવં ૧૦, ઉપયોગ ૬, લેશ્યા ૬

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા સાસ્વાદાન સમકિતી ૧, તેથી
ઉપશમ સમકિતી સંખેજગુણા ૨. તેથી મિશ્રદષ્ટિ સંખેજગુણા ૩,
તેથી ક્ષયોપશમ અને વેદક સમકિતી માહોમાહે તુલ્ય અને અસંખે-
જગુણા ૫ તેથી ક્ષાયિક સમકિતી અનંતગુણા ૫, તેથી સમુચ્ચય
સમકિતી વિશેષાહિયા ૭, તેથી મિથ્યાત્વ દષ્ટિ અનંતગુણા ૮.

૧૦ જ્ઞાનદ્વાર.

- ૧ સમુચ્ચયજ્ઞાનીમા, જીવના લેઢ ૬, ઓઈદ્રિય ૧, તેઈદ્રિય ૨,
ચૌરેદ્રિય ૩, અસંજીપચેદ્રિય ૪ એ ૪ ના અપર્યાપ્તા ને
સજીનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો એવં ૬, ગુણઠાણાં ૧૨ પહેલુ ત્રીજું
વર્ણને, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૬, ૫ જ્ઞાન ને ૪ દર્શન, લેશ્યા ૬
- ૩ મતિજ્ઞાની ૧, શ્રુતજ્ઞાની ૨ એ એમા, જીવના લેઢ ૬, ગુણઠાણાં
૧૦, પહેલુ, ત્રીજું તેરમું, ચૌદમું વર્ણને, જોગ ૧૫, ઉપયોગ
૭ લેશ્યા ૬
- ૪ અવધિજ્ઞાનીમા, જીવના લેઢ ૨ સજીના, ગુણઠાણા ૧૦, જોગ ૧૫,
ઉપયોગ ૭, લેશ્યા ૬
- ૫ મનપર્યવજ્ઞાનીમાં, જીવનો લેઢ ૧ સંજીનો પર્યાપ્તો, ગુણઠાણાં
૭ છઠ્ઠાથી બારમા સુધી, જોગ કાર્મણુનો વર્ણને, ઉપયોગ ૭,
લેશ્યા ૬
- ૬ કેવળજ્ઞાનીમાં, જીવનો લેઢ ૧ સજીનો પર્યાપ્તો, ગુ. ૨, તેરમું
ને ચૌદમું જોગ ૭, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા ૧ પરમશુકલ
- ૭ અજ્ઞાનીમાં, જીવના લેઢ ૧૪, ગુણઠાણાં ૨, પહેલું ને ત્રીજું,
જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્ણને, ઉપયોગ ૬, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન,
લેશ્યા ૬.
- ૮ મતિશ્રુત અજ્ઞાનીમા, જીવના લેઢ ૧૪, ગુણઠાણા ૨, પહેલું ત્રીજું,
જોગ ૧૩, ઉપયોગ ૬, લેશ્યા ૬.
- ૧૦ વિલંગજ્ઞાનીમા, જીવના લેઢ ૨ સજીના, ગુણઠાણા ૨ પહેલુ ને
ત્રીજું, જોગ ૧૩, ઉપયોગ ૬, લેશ્યા ૬.

કોનો અપમહુત્વ, સર્વથી યોગ્ય અપર્ક ૦ યાની ૧, તેથી અવધિજ્ઞાની અસંખ્યાતગુણ ૨ તેથી મતિજ્ઞાની ને મુતજ્ઞાની મહિમાથી સુસ્થ વિશેષાદિયા ૪ તેથી નિભજ જ્ઞાની અસંખ્યાગુણ ૫, તેથી કેવળજ્ઞાની અનતગુણ ૬ તેથી જ્ઞાની વિશેષાદિયા ૭ તેથી મતિ-અતજ્ઞાની મહિમાથી સુસ્થ ને અનતગુણ ૮, તેથી જ્ઞાની વિશેષાદિયા ૧૦

૧૧ દર્શનદ્વાર

- ૧ અમુદર્શનીમાં, જીવના લેહ ૬ ચૌરદિય ૧, અસહીયચૌરદિય ૨, સહીયચૌરદિય ૩ એ ૩ ના અપર્યાપ્તિ ને પર્યાપ્તિ ગુણગુણ ૧૨ પ્રથમ ભેજ ૧૪ કાર્મણનો વર્ણને, ઉપયોગ ૧૦ કેવળના ૨ વર્ણ્યા, લેસ્થા ૬
- ૨ અમુદર્શનીમાં, જીવના લેહ ૧૪ ગુણગુણ ૧૨, ભેજ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦ લેસ્થા ૬
- ૩ અવધિજ્ઞાનીમાં, જીવના લેહ ૨, ગુણગુણ ૧૨ ભેજ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦ લેસ્થા ૬
- ૪ કેવળજ્ઞાનીમાં જીવનો લેહ ૧ ગુણગુણ ૩, તેરમુ, ચૌરુ, ભેગ ૭ ઉપયોગ ૨, લેસ્થા ૧.

કોનો અપમહુત્વ સર્વથી યોગ્ય અવધિજ્ઞાની ૧ તેથી અમુદર્શની અસંખ્યાતગુણ ૨, તેથી કેવળજ્ઞાની અનતગુણ ૩ તેથી અમુદર્શની અનતગુણ ૪

૧૨ સંજ્ઞાદ્વાર

- ૧ સંજ્ઞાવિમાં જીવનો લેહ ૧, સંજ્ઞાનો પર્યાપ્તિ ગુણગુણ ૬, છૂટાથી તે ૧૪ માં મુખી, ભેગ ૧૫, ઉપયોગ ૬ ૩ અજ્ઞાન વર્ણને લેસ્થા ૬
- ૩ સામાન્યિક ૧, ઉદોપસ્થાપનીય ૨ એ બે આરિત્રમાં જીવનો લેહ ૧ સંજ્ઞાનો પર્યાપ્તિ, ગુણગુણ ૪ છૂટાથી ૬ માં મુખી, ભેજ ૧૪, કાર્મણનો વર્ણને ઉપયોગ ૭, ૪ જ્ઞાન ને ૩ દર્શન, લેસ્થા ૬
- ૪ પરિદારવિશુદ્ધ આરિત્રમાં જીવનો લેહ ૧, ગુણગુણ ૨ છૂટું ને સાતમુ ભેગ ૬ ૪ મનના, ૪ વચનના, ને ૧ બોધારિતનો, ઉપયોગ ૭, લેસ્થા ૩ ઉપલી.

- ૫ સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્રમાં, જીવનો લેઢ ૧, ગુણઠાણુ ૧ દશમુ, જોગ ૬, ઉપયોગ ૭, લેશ્યા ૧ શુકલ.
- ૬ યથાખ્યાત ચારિત્રમાં, જીવનો લેઢ ૧, ગુણઠાણુ ૪ ઉપલા, જોગ ૧૧, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઔદારિકના ને ૧ કાર્મણુનો, ઉપયોગ ૬, ૩ અજ્ઞાન વર્જને, લેશ્યા ૧.
- ૭ સજતાસંજતિમાં, જીવનો લેઢ ૧, ગુણઠાણુ ૧ પાંચમું, જોગ ૧૨, આહારકના ૨ ને ૧ કાર્મણુનો વર્જને ઉપયોગ ૬, ૩ જ્ઞાન ને ૩ દર્શન લેશ્યા, ૬
- ૮ અસજતિમાં જીવના લેઢ ૧૪, ગુણઠાણુ ૪ પ્રથમ જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જને, ઉપયોગ ૬ ૩ જ્ઞાન ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન લેશ્યા ૬
- ૯ નો સજતિ, નો અસંજતિ, નો સજતાસજતિમાં, જીવનો લેઢ ૦, ગુણ ૦, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નથી.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્રિયા ૧, તેથી પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્રિયા સખેનજગુણા ૨, તેથી યથાખ્યાત ચારિત્રિયા સખેનજગુણા ૩, તેથી છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્રિયા સખેનજગુણા ૪, તેથી સામાયિક ચારિત્રિયા સખેનજગુણા ૫ તેથી સજતિ વિશેષાહિયા ૬, તેથી સજતાસજતિ અસખ્યાતગુણા ૭, તેથી નોસજતિ, નોઅસજતિ, નોસજતાસજતિ અનંતગુણા ૮, તેથી અસજતિ અનંતગુણા ૯

૧૩ ઉવચોગદાર

- ૧ સાગરોવત્તામાં જીવના લેઢ ૧૪, ગુણઠાણુ ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨ લેશ્યા ૬
- ૨ અણુગારોવત્તામાં જીવના લેઢ ૧૪, ગુણઠાણુ ૧૩ દશમુ વર્જને, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬

એનો અલ્પબહુત્વ સર્વથી થોડા અણુગારોવત્તા ૧, તેથી સાગરોવત્તા સખેનજગુણા ૨

૧૪ આહારદ્વાર

- ૧ આહારક્રમા, જવના લેહ ૧૪, સુણઠાણા ૧૩ પહેલા, ભેજ ૧૪, કાર્મણનો વર્ણને, ઉપચોગ ૧૨ લેશ્યા ૬
- ૨ અણુહારક્રમા, જવના લેહ ૮, સાત અપર્યાપ્તા ને ૧ સહીને પર્ણિતો, સુણ ૫ પહેલા, બીજી ઘાણુ તેરમુ ને ચોથુ એ ૫ ભેજ ૧ કાર્મણનો ઉપચોગ ૧૦ મનપર્યવગ્ગાન ૧ ને અસુધ્ધન ૨ એ વર્ણને, લેશ્યા ૬

એનો અરુપબદ્ધત્વ સવધી થોડા અણુહારક ૧ તેથી આહારક્રમ અસખેચગુણ ૨

૧૫ ભાષગદ્વાર

- ૧ ભાષગ્રામા જવના લેહ ૫, ભેષદ્રિય ૧ તેષદ્રિય ૨ ચૌષદ્રિય ૩ અસગ્રીપચેદ્રિય ૪ સગ્રીપચેદ્રિય ૫, એ ૫ ના પર્ણિતા સુણ ઠાણા ૧૩ પ્રથમ, ભેજ ૧૪ કાર્મણનો વર્ણને, ઉપચોગ ૧૨, લેશ્યા ૬
- ૨ અભાષગ્રામા, જવના લેહ ૧ તે ૧૪ માથી ભેષદ્રિય ૧ તેષદ્રિય ૨, ચૌષદ્રિય ૩ અસગ્રીપચેદ્રિય ૪ એ ૪ વર્ણા સુણ ૫ તે પહેલા ૧ બીજી ૨ ઘાણુ ૩ તેરમુ ૪ ચોથુ ૫, ભેજ ૫ તે ૨ આદ્યરિકના, ૨ વૈકિચના ને કાર્મણનો; ઉપચોગ ૧૧ તે મનપર્યવગ્ગાન નહિ લેશ્યા ૬

એનો અરુપબદ્ધત્વ સવધી થોડા ભાષગ ૧ તેથી અભાષગ્રામ અનવગુણ ૨

૧૬ પરિત્તદ્વાર

- ૧ પરિત્તસસત્રીમા, જવના લેહ ૧૪ સુણ ૧૪ ભે. ૧૫ ઉપચોગ ૧૨ લેશ્યા ૬
- ૨ અપરિત્તસત્રીમા જવના લેહ ૧૪, સુણ ૧ પહેલા, ભેજ ૧૩ આહારક્રમા ૨ વર્ણને ઉપચોગ ૬, અગ્નાન ૩ દ્યૌન ૩ લેશ્યા ૬
- ૩ નોપરિત્ત નોઅપરિત્તમા જવના લેહ ૦, સુણ ૦, ભેજ નથી, ઉપચોગ ૨ લેશ્યા નથી.

એનો અદ્યબહુત્વ સર્વથી થોડા પરિત્ત ૧, તેથી નોપરિત્ત નોઅપરિત્ત અનંતગુણા ૨, તેથી અપરિત્ત અનંતગુણા ૩.

૧૭ પર્યાપ્તાદ્વાર.

- ૧ પર્યાપ્તામાં, જીવના લેહ ૭, ગુણઠાણા ૧૪, ભેગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.
- ૨ અપર્યાપ્તામાં, જીવના લેહ ૭, ગુણ ૦ ૩ તે પહેલું બીજું ને ચોથું ભેગ ૫ તે ૨ ઔદારિકના, ૨ વૈક્રિયના ને ૧ કાર્મણુનો, ઉપ ૬, ૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન એવ લેશ્યા ૬
- ૩ નોપર્યાપ્તા નોઅપર્યાપ્તામાં, જીવના લેહ ૦, ગુણ ૦ ૦, ભેગ નથી, ઉપ ૨, લેશ્યા નથી

એનો અદ્યબહુત્વ, સર્વથી થોડા નોપર્યાપ્તા નોઅપર્યાપ્તા ૧, તેથી અપર્યાપ્તા અનંતગુણા ૨, તેથી પર્યાપ્તા સંખેજગુણા ૩

૧૮ સૂક્ષ્મદ્વાર

- ૧ સૂક્ષ્મમાં, જીવના લેહ ૨, સૂક્ષ્મ એકેદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ૧ ને પર્યાપ્તો ૨, ગુણ ૧ પ્રથમ, ભેગ ૩, બે ઔદારિકના, ૧ કાર્મણુનો, ઉપ ૩, બે અજ્ઞાન ને ૧ અચક્ષુદર્શન, લેશ્યા ૩
- ૨ બાહરમાં, જીવના લેહ ૧૨ તે ૨ સૂક્ષ્મના વજ્યાર્યા, ગુણ ૧૪, ભેગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.
- ૩ નોસૂક્ષ્મ, નોબાહરમાં, જીવના લેહ ૦ ગુણ ૦ ૦, ભેગ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નથી.

એનો અદ્યબહુત્વ, સર્વથી થોડા નોસૂક્ષ્મ નોબાહર ૧, તેથી બાહર અનંતગુણા ૨, તેથી સૂક્ષ્મ અસંખેજગુણા ૩

૧૯ સજ્ઞીદ્વાર.

- ૧ સજ્ઞીમાં જીવના લેહ ૨ ગુણઠાણા ૧૨ પહેલા ભેગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦ કેવળના ૨ વજ્યાર્યા, લેશ્યા ૬

૧૪ આહારદ્વાર

- ૧ આહારક્રમા, જીવના લેહ ૧૪, સુષુઠાણા ૧૩ પહેલાં, ભોજ ૧૪, કાર્મણનો વર્ણને, ઉપયોગ ૧૨ લેસ્થા ૬
- ૨ અણુહારક્રમા, જીવના લેહ ૮, સાત અપર્યાપ્તિ ને ૧ સરીનો અપર્યાપ્તિ, સુષુ ૫ પહેલું, બીજી ચોથું તેરમું ને ચોથું એ ૧ ભોજ ૧ કાર્મણનો. ઉપયોગ ૧૦ મનપર્યાવરણ ૧ ને અસુચ્ય ૨ એ વર્ણને, લેસ્થા ૬

એનો અવગણ્ય સવધી થોડા અણુહારક ૧, તેથી આહાર અસુચ્યસુચ્ય ૨

૧૫ ભાષગદ્વાર

- ૧ ભાષગ્રામા જીવના લેહ ૫ ભેદદ્વિય ૧ તેષદ્વિય ૨ ચોરદ્વિય ૩ અસરીપચેદ્વિય ૪ સરીપચેદ્વિય ૫, એ ૫ ના પર્યાપ્તિ સુષુઠાણા ૧૩ પ્રથમ, ભોજ ૧૪ કાર્મણનો વર્ણને, ઉપયોગ ૧૨, લેસ્થા ૬
- ૨ અભાષગ્રામા જીવના લેહ ૧ તે ૧૪ માથી ભેદદ્વિય ૧ તેષદ્વિય ૨, ચોરદ્વિય ૩ અસરીપચેદ્વિય ૪ એ ૪ વર્ણ સુષુ ૫ તે પહેલું ૧ બીજી ૨ ચોથું ૩ તેરમું ૪ ચોથું ૫ ભોજ ૫ તે ૨ ભૌતિકના, ૨ વૈકલ્પિકના ને કાર્મણનો. ઉપયોગ ૧૧ તે મનપર્યાવરણ નહિ, લેસ્થા ૬

એનો અવગણ્ય સવધી થોડા ભાષગ્રા ૧ તેથી અભાષગ્રા અનવગણ્ય ૨

૧૬ પરિત્તદ્વાર

- ૧ પરિત્તસારીમા, જીવના લેહ ૧૪ સુષુ ૧૪ ભોજ ૧૫ ઉપયોગ ૧૨ લેસ્થા ૬
- ૨ અપરિત્તસારીમા જીવના લેહ ૧૪, સુષુ ૧ પહેલું, ભોજ ૧૩ આહારક્રમા ૨ વર્ણને ઉપયોગ ૬, અજ્ઞાન ૩ ધ્યાન ૩ લેસ્થા ૬
- ૩ નેપરિત્ત ને અપરિત્તમા જીવના લેહ , સુષુ , ભોજ નથી ઉપયોગ ૨ લેસ્થા નથી.

એનો અદ્વયબુદ્ધિ, સર્વથા થોડા અચરમ ૧, તેથી ચરમ અનંતગુણ ૨.

- ૧ સમુચ્ચય કેવલીમા, જીવના લેહ ૨ સંજ્ઞાના ગુ ૧૧ ઉપદા, નેગ ૧૫, ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જને, લેશ્યા ૬.
- ૨ વીતરાગીમાં, જીવનો લેહ ૧, ગુ ૪, તે અગિયારમાંથી ચૌદમાં સુધી, નેગ ૧૧, ઉપયોગ ૯, લેશ્યા ૧
- ૩ જુગલિયામાં, જીવના લેહ ૨, સંજ્ઞાના ગુ ૨ પહેલું, ને ચોથું, નેગ ૧૧ તે ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઔદારિકના ૧ કાર્મણનો એવં ૧૧, ઉપ ૬, બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન, બે દર્શન એવં ૬ લેશ્યા ૪ પ્રથમ.
- ૪ અસંજ્ઞા તિર્યચ પચેદ્રિયમાં જીવના લેહ ૨, ગુ ૨ પ્રથમ નેગ ૪ તે ૨ ઔદારિકના, ૧ કાર્મણનો ને ૧ વ્યવહાર વચનનો એવં ૪, ઉપયોગ ૬, ૨ જ્ઞાન ૨ અજ્ઞાન દર્શન, લેશ્યા ૩ પ્રથમ.
- ૫ સમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યમાં, જીવનો લેહ ૧, ગુ ૧ પહેલું, નેગ ૩ તે ૨ ઔદારિકના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપયોગ ૪, ૨ અજ્ઞાન ને ૨ દર્શન. લેશ્યા ૩.

એનો અદ્વયબુદ્ધિ, સર્વથી થોડા જુગલિયા ૧, તેથી સમૂર્ચ્છિમ મનુષ્ય અસંખ્યગુણ ૨, તેથી અસંજ્ઞા તિર્યચ અસંખ્યગુણ ૩ તેથી વીતરાગી અનંતગુણ ૪, તેથી સમુચ્ચય કેવળી વિશેષાદિયા ૫.

- ૧ ઔદારિક શરીરમાં, જીવના લેહ ૧૪, ગુ ૧૪ નેગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨ લેશ્યા ૬.
- ૨ વૈકિય શરીરમાં, જીવના લેહ ૪; ૨ સંજ્ઞાના ને ૧ અસંજ્ઞાનો+ અપર્યાપ્તો અને ૧ બાહર વાઉકાયનો પર્યાપ્તો એવં ૪, ગુ ૭ પ્રથમ નેગ ૧૨, ૨ આહારકના ને ૧ કાર્મણનો એ ૩ વળ્યા, ઉપયોગ ૧૦ તે ૨ કેવળના વળ્યા, લેશ્યા, ૬.

+ અસંજ્ઞા તિર્યચ પચેન્દ્રિય મરીને પહેલી નરકે તથા ૫૧ ભતના દેવતામા ઉપને છે ત્યાં અપર્યાપ્તાવસ્થામા અસંજ્ઞા જ હોય છે. એ અપેક્ષાએ વૈકિય શરીરમાં અસંજ્ઞાના અપર્યાપ્તાનો લેહ ગણેલ છે.

૨ અસહીમાં, જીવના લેહ ૧૨ તે ૨ સહીના વળ્યાં મુલ્ય ૧ પ્રથમ ભેગ ૧, ૨ જોડાઈના ૨ વૈકલ્પિક, ૧ કામધર્મ, ૧ વ્યવહાર વચનનો એવ ૬, ઉપ ૬, ૨ જ્ઞાન, ૨ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન એવ ૬, લેશ્યા ૪ પ્રથમ.

૩ નોસહી નોઅસહીમાં જીવનો લેહ ૧ સહીનો પર્ણાંતે, મુ. ૨ તેવમુ, બોદમુ ભેગ ૭, ઉપ ૨, લેશ્યા ૧ પ્રથમ મુલ્ય.

એનો અત્યંતુલ્ય સર્વથી થોડા સહી ૧, તથા નોસહી નોઅસહી અનતમુલ્ય ૨, તેથી અસહી અનતમુલ્ય ૩

૨૦ ભવ્યઅભવ્યદ્વાર

૧ ભવ્યમાં, જીવના લેહ ૧૪ મુલ્યદ્વાર ૧૪ ભેગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬

૨ અભવ્યમાં, જીવના લેહ ૧૪, મુલ્ય ૧ પ્રથમ, ભેગ ૧૩ અભવ્ય રહના ૨ વજીને ઉપયોગ ૬ લેશ્યા ૬

૩ નોભવ્ય નોઅભવ્યમાં, જીવના લેહ ૦ મુલ્ય ૦ ભેગ ૦ તથા ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નથી.

એનો અત્યંતુલ્ય સર્વથી થોડા અભવ્ય ૧, તેથી નોઅભવ્ય અનતમુલ્ય ૨ તેથી ભવ્ય અનતમુલ્ય ૩

૨૧ અસરમદ્વાર

૧ અસરમાં, જીવના લેહ ૧૪ મુલ્યદ્વાર ૧૪, ભેગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨ લેશ્યા ૬

૨ અસરમમાં જીવના લેહ ૧૪ મુલ્ય ૧ પ્રથમ, ભેગ ૧૧ આકારના ૨ વજીને ઉપયોગ ૮ તથા અજ્ઞાન તથા દર્શન (અભવ્યને) તથા કેવળજ્ઞાન કેવળદર્શન (સિદ્ધને) લેશ્યા ૬

અસરમ એટલે જેનો ઉપયોગ નહોતો તે અભવ્ય તથા સિદ્ધ અત્યંતને અસરમ અપુલ્ય.

એનો અદ્વયબહુત્વ, સર્વથા થોડા અચરમ ૧, તેથી ચરમ અનંતગુણ ૨.

- ૧ સમુચ્ચય કેવલીમાં, જીવના લેહ ૨ સંજીના ગુ ૧૧ ઉપલા, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૬, ૩ અજ્ઞાન વર્ણને, લેશ્યા ૬.
- ૨ વીતરાગીમાં, જીવનો લેહ ૧, ગુ ૪, તે અગિયારમાંથી ચૌદમા સુધી, જોગ ૧૧, ઉપયોગ ૬, લેશ્યા ૧
- ૩ જુગલિયામાં, જીવના લેહ ૨, સંજીના ગુ ૨ પહેલું, ને ચોથું, જોગ ૧૧ તે ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઔદારિકના ૧ કાર્મણનો એવં ૧૧, ઉપ ૬, બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન, બે દર્શન એવં ૬ લેશ્યા ૪ પ્રથમ.
- ૪ અસંજી તિર્થ ચ પંચેન્દ્રિયમાં જીવના લેહ ૨, ગુ ૨ પ્રથમ જોગ ૪ તે ૨ ઔદારિકના, ૧ કાર્મણનો ને ૧ વ્યવહાર વચનનો એવં ૪, ઉપયોગ ૬, ૨ જ્ઞાન ૨ અજ્ઞાન દર્શન, લેશ્યા ૩ પ્રથમ.
- ૫ સમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યમાં, જીવનો લેહ ૧, ગુ ૧ પહેલું, જોગ ૩ તે ૨ ઔદારિકના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપયોગ ૪, ૨ અજ્ઞાન ને ૨ દર્શન લેશ્યા ૩

એનો અદ્વયબહુત્વ, સર્વથા થોડા જુગલિયા ૧, તેથી સમૂર્ચ્છિમ મનુષ્ય અસંજીગુણ ૨, તેથી અસંજી તિર્થ ચ અસંજીગુણ ૩ તેથી વીતરાગી અનંતગુણ ૪, તેથી સમુચ્ચય કેવળી વિશેષાહિયા ૫.

- ૧ ઔદારિક શરીરમાં, જીવના લેહ ૧૪, ગુણ ૧૪. જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨ લેશ્યા ૬.
- ૨ વૈકિય શરીરમાં, જીવના લેહ ૪; ૨ સંજીના ને ૧ અસંજીનો અપર્યાપ્તો અને ૧ બાહર વાઉકાયનો પર્યાપ્તો એવં ૪, ગુણ ૭ પ્રથમ જોગ ૧૨, ૨ આહારકના ને ૧ કાર્મણનો એ ૩ વર્ણ્યા, ઉપયોગ ૧૦ તે ૨ કેવળના વર્ણ્યા, લેશ્યા, ૬.

+ અસંજી તિર્થ ચ પંચેન્દ્રિય મરીને પહેલી નરકે તથા ૫૧ ભતના દેવતામાં ઉપજે છે ત્યા અપર્યાપ્તાવસ્થામાં અસંજી જ હોય છે. એ અપેક્ષાએ વૈકિય શરીરમાં અસંજીના અપર્યાપ્તાનો લેહ ગણેલ છે.

૩ આધારક શરીરમાં, જીવતો એક ૧ સમીનો પર્માત્મે, મુલ ૨ છૂંક
ને સાતમુ એક ૧૨ ૨ મેક્ષિના ને કાર્મણનો એક ૩ વર્ણ્ય,
ઉપ ૭ ૪ જ્ઞાન ને ૩ ધ્યાન, લેશ્યા ૬

૫ તેજસ, કાર્મણ શરીરમાં, જીવના એક ૧૪ મુલ્યાવ ૧૪ નેમ
૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬

એનો અપ્યમહુત્ત, સર્વથી શ્રેષ્ઠ આધારક શરીરી ૧ તેથી વેક્ષિ
શરીરી અસખ્યાતમુલ ૨ તેથી બોધારક શરીરી અસખ્યાતમુલ ૩,
તેથી તેજસ કાર્મણ શરીરી માહોમાહી તુલ્ય ને અનતમુલ ૫

ઈતિ મહોટો બાસહીઓ સમાપ્ત.

અથ શ્રી ચાર કપાયનો થોકડો

શ્રી પન્નવણ્ણ સૂત્ર પદ ઔદમે કપાયનો વર્ણવ આદ્યો છે કપાય ૧૬ પ્રકારે કહી તે: ૧ પોતાને માટે, ૨ પરને માટે, ૩ તદુભય કહેતા બન્ને માટે, ૪ જેત કહેતાં ઉઘાડી જમીનને માટે, ૫ વધ્યુ કહેતાં ઢાંકી જમીનને માટે ૬ શરીર માટે, ૭. ઉપાધિને માટે, ૮. નિરર્થકપણે, ૯ જાણતા, ૧૦ અજાણતા, ૧૧ ઉપશાતપણે, ૧૨. અણ-શાતપણે, ૧૩. અનતાનુબંધી ક્રોધ, ૧૪ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૧૫. પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૧૬. સજ્જનો ક્રોધ, એવ ૧૬ તે ૧૬ સમુચ્ચય જીવઆશ્રી અને ચોવીશ દંડક આશ્રી એમ ૨૫ ને સોળે ગુણતાં ૪૦૦ થયા. હવે કપાયના દળીઆ કહે છે, ચણીઆ, ઉપચણીઆ, બાખ્યા, વેદ્યા, ઉદીરીઆ, નિર્ઝર્યા એવં ૪ તે ભૂતકાળ, વર્તમાનકાળ અને ભવિષ્ય-કાળ આશ્રી એમ ૬ ને ૩ ત્રણે ગુણતા ૧૮ થાય. તે એક જીવ આશ્રી અને ૧૮ બહુ જીવ આશ્રી એવ ૩૬ થાય તે સમુચ્ચય જીવ આશ્રી અને ચોવીશ દંડક આશ્રી, એમ ૩૬ ને ૨૫ થી ગુણતાં ૯૦૦ થાય. અને ૪૦૦ ઉપર કહ્યા તે મળી કુલ ૧૩૦૦ ક્રોધના, ૧૩૦૦ માનના, ૧૩૦૦ માયાના અને ૧૩૦૦ લોભના, એવ સર્વ મળી ૫૨૦૦ થાય.

શ્રી અઠાણુ બોલનો અદ્ય બહુત્વદ્વાર

૧ સર્વથી ઘોઠા મળાંજ મનુષ્ય.	૨૭ પહેલાં દેવલોકના દેવતા સં.
૨ મનુષ્યાણી સ ખેજવણી.	૨૮ પહેલાં દેવલોકની દેવી સં.
૩ બાહર તેઉકાચના પર્માપ્તા
અસ ખેજવણી.	૨૯ ભવનપતિ દેવતા અસં.
૪ અનુત્તર વિમાનના દેવતા અં.	૩૦ ભવનપતિની દેવી સં.
૫ ઉપલી ત્રિકના દેવતા સં.	૩૧ પહેલી નરકના નારહી અસં.
૬ મધ્યમ ત્રિકના દેવતા સં.	૩૨ ખેજરની પુરુષ અસં.
૭ હેઠલી ત્રિકના દેવતા સં.	૩૩ ખેજરની સ્ત્રી સં.
૮ જારમા દેવલોકના દેવતા સં.	૩૪ અજામર પુરુષ સં.
૯ અગિયારમા દેવં દેવતા સં.	૩૫ અજામર સ્ત્રી સં.
૧૦ દશમા દેવલોકના દેવતા સં.	૩૬ અજામર પુરુષ સં.
૧૧ નવમા દેવલોકના દેવતા સં.	૩૭ અજામર સ્ત્રી સં.
૧૨ સાતમી નરકના નારહી અસં.	૩૮ અતર દેવતા સં.
૧૩ છઠી નરકના નારહી અસં.	૩૯ અતર દેવી સં.
૧૪ આઠમા દેવં દેવતા અસં.	૪૦ અપોતિથી દેવતા સં.
૧૫ સાતમા દેવં દેવતા અસં.	૪૧ અપોતિથીની દેવી સં.
૧૬ પાંચમી નરકના નારહી અસં.	૪૨ ખેજર નપુ સંક સં.
૧૭ છઠા દેવલોકના દેવતા અસં.	૪૩ અજામર નપુ સંક સં.
૧૮ એમી નરકના નારહી અસં.	૪૪ અજામર નપુ સંક સં.
૧૯ પાંચમા દેવં દેવતા અસં.	૪૫ ઔરદ્રિય પર્માપ્તા સં.
૨૦ ત્રીજી નરકના નારહી અસં.	૪૬ પર્માદ્રિય પર્માં વિશેષાદિયા
૨૧ ઘોઠા દેવં દેવતા અસં.	૪૭ ભેદદ્રિય પર્માં વિશેષાદિયા
૨૨ ત્રીજા દેવં દેવતા અસં.	૪૮ તેષદ્રિય પર્માં વિં.
૨૩ બીજી નરકના નારહી અસં.	૪૯ પર્માદ્રિય અપં અસં.
૨૪ સ મૂર્ચિત મનુષ્ય અસં.	૫૦ ઔરદ્રિય અપં વિં.
૨૫ બીજા દેવં દેવતા અસં.	૫૧ તેષદ્રિય અપ વિં.
૨૬ બીજા દેવલોકની દેવી સં.	૫૨ ઔદ્રિય અપં વિં.
	૫૩ પ્રત્યેક શરીર બાહર વનસ્પતિ

	૫૦	અસં	૭૫	પડિવાઈ	સમદિટી	અનં
૫૪	બાદર	નિગોદિઆ	૫૦	ના	શરીર	૭૬ સિદ્ધ ભગવંતજી અનં
					અસં	૭૭ બાદર વનસ્પતિ ૫૦ અનં
૫૫	પુઠવિકાયા	૫૦	અસં			૭૮ બાદર ૫૦ વિં
૫૬	બાદર	અપકાયા	૫૦	અસં		૭૯ બાં વનસ્પતિ અપં અસં
૫૭	બાદર	વાઉકાયા	૫૦	અસં		૮૦ બાદર અપં વિં
૫૮	બાદર	તેઉકાયા	અપં	અસં		૮૧ સમુચ્ચય બાદર વિં
૫૯	બાદર	પ્રત્યેક	શરીરી	વનસ્પતિ		૮૨ સૂક્ષ્મ વનસ્પતિ અપંઅસં
				અપં	અસં	૮૩ સૂક્ષ્મ અપં વિં
૬૦	બાં	નિગોદિઆ	અપં	નાં	શરીર	૮૪ સૂક્ષ્મ વનસ્પતિ ૫૦ સં
					અસં	૮૫ સૂક્ષ્મ ૫૦ વિં
૬૧	બાદર	પુઠવી	અપં	અસં		૮૬ સમુચ્ચય સૂક્ષ્મ ૫૦ વિં
૬૨	બાં	અપકાય	અપં	અસં		૮૭ ભવ્ય સિદ્ધિઆ વિં
૬૩	બાદર	વાઉં	અપં	અસં		૮૮ નિગોદિઆ જીવ વિં
૬૪	સૂક્ષ્મ	તેઉં	અપં	અસં		૮૯ વનસ્પતિ જીવ વિં
૬૫	સૂક્ષ્મ	પુઠવીં	અપં	વિં		૯૦ એકે દ્રિયા જીવ વિં
૬૬	સૂક્ષ્મ	અપં	અપં	વિં		૯૧ તિર્યંચ જીવ વિં
૬૭	સૂક્ષ્મ	વાઉં	અપં	વિં		૯૨ મિથ્યાદષ્ટિ જીવ વિં
૬૮	સૂક્ષ્મ	તેઉ	૫૦	સં		૯૩ અવિરતિ જીવ વિં
૬૯	સૂક્ષ્મ	પુઠવીં	૫૦	વિં		૯૪ સકવાયા જીવ વિં
૭૦	સૂક્ષ્મ	અપં	૫૦	વિં		૯૫ છઉમત્યા જીવ વિં
૭૧	સૂક્ષ્મ	વાઉં	૫૦	વિં		૯૬ સજોગી જીવ વિં
૭૨	સૂક્ષ્મ	નિગોદિઆ	અપં	ના	શરીર	અસં ૯૭ સ સારસ્થા જીવ વિં
૭૩	સૂક્ષ્મ	નિગોદિઆ	૫૦ના	શરીર	સં	૯૮ સંવ જીવ વિં
૭૪	અભવ્ય	અનતગુણા				

હતિ શ્રી પન્નવણાસૂત્રપદ ત્રીજેથી અકાશુ બોલનો
અદ્યબહુત્વ સ પૂર્ણ

અથ શ્રી ચોવીશ જિનાંતરાં

૧ અઢાર કોઠાકોઠ સાગરને અતરે પહેલા શ્રી આદિનાથ તીર્થ કર વનિતા નજરીને વિષે થયા નાશિરાબા પિતા, મરૂદેવી રાણી માતા, હેમવણે વૃષભ લાછન, પાસે ધનુષ દેહીમાન, ચોરાશી લાખ પૂર્વનું આયુષ વીશ લાખ પૂર્વ કુવરપણે રહ્યા ત્રેસઠ લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવળ્યા પાળી પ્રવળ્યા લીધા પછી એક હજાર વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપજ્યું, સાધુ, સાધ્વી આવક અવિકાકૃપ અતુર્વિધ સમ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને, ત્રીજા અગસત્ર ત્રણ વર્ષ ને સાઠા અઠ મહિના બાકી રહ્યા ત્યારે મહા વહ તેરજને દહાકે, હથ હજાર સાધુ સલાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૨ પહેલા શ્રી આદિનાથ તીર્થ કર નિર્વાણ, મોક્ષ પહેલ્યા પછી પચાસ લાખ કોઠ સાગરને અતરે બીજા અજિતનાથ તીર્થ કર અયોધ્યા નજરીને વિષે થયા જિતશત્રુ રાજા પિતા, વિજયદેવી રાણી માતા, હેમવણે ગજ કહેતા હસ્તીનું લાછન, સાઠા વારસે ધનુષનું દેહીમાન ચોતેર લાખ પૂર્વનું આયુષ, અઢાર લાખ પૂર્વ કુવરપણે રહ્યા ત્રેપન લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું એક લાખ પૂર્વની પ્રવળ્યા પાળી પ્રવળ્યા લીધા પછી બાર વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપજ્યું સાધુ, સાધ્વી, આવક અવિકાકૃપ અતુર્વિધ સમ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સલાતે નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૩ બીજા અજિતનાથ તીર્થ કર મોક્ષ પહેલ્યા પછી ત્રીશ લાખ કોઠ સાગરને અતરે ત્રીજા સભવનાથ તીર્થ કર સાવથી નજરીને વિષે થયા જિતાઇ રાજા પિતા સૈન્યદેવી રાણી માતા, હેમવણે અથ કહેતા ઘેઠાનું લાછન, વારસે ધનુષનું દેહીમાન સાઠ લાખ પૂર્વનું આયુષ, પદર લાખ પૂર્વ કુવરપણે રહ્યા, ગુજાલીશ લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વ પ્રવળ્યા પાળી, પ્રવળ્યા લીધા પછી ચૌદ વર્ષે કેવળ જ્ઞાન ઉપજ્યું સાધુ, સાધ્વી આવક, અવિકાકૃપ અતુર્વિધ સમ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સલાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૪. ત્રીજા સંભવનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી દશ લાખ કોડ સાગરોપમને આંતરે ચોથા અભિનદન તીર્થંકર, વનિતા નગરીને વિશે થયા. સંવર રાજા પિતા, સિદ્ધાર્થ રાણી માતા, હેમવર્ણ, વાનરનું લાંછન, સાડાત્રણસેં ધનુષનુ દેહીમાન, પચ્યાસ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં સાડાબાર લાખ પૂર્વ કુંવર પછે રહ્યા, સાડીછત્રીસ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યુ, એક લાખ પૂર્વની પ્રવળ્યા પાળી, પ્રવળ્યા લીધા પછી અઠાર વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યુ. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૫. ચોથા અભિનદન તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ લાખ કોડ સાગરને આંતરે પાંચમા સુમતિનાથ તીર્થંકર કુશલપુરી નગરીને વિશે થયા, મેઘરથ રાજા પિતા, સુમંગલા દેવી રાણી માતા, હેમવર્ણ, કૌચ પખીનુ લાંછન, ત્રણસેં ધનુષનુ દેહીમાન, ચાલીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં દશ લાખ પૂર્વ કુવરપછે રહ્યા, ઓગણત્રીશ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યુ, એક લાખ પૂર્વની પ્રવળ્યા પાળી, પ્રવળ્યા લીધા પછી વીશ વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ, સઘતીર્થ સ્થાપીને, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા.

૬. પાંચમા સુમતિનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ, મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નેવું હજાર કોડ સાગરને આંતરે છઠ્ઠા પદ્મપ્રભુ તીર્થંકર કૌસંખી નગરીને વિશે થયા. શ્રીધર રાજા પિતા, સુસિમા દેવી રાણી માતા, રાતે વર્ણ, પદ્મકમળનુ લાંછન, અઢીસો ધનુષનુ દેહીમાન, ત્રીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ, સાડાસાત લાખ પૂર્વ કુવરપછે રહ્યા, સાડીએકવીશ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યુ, એક લાખ પૂર્વની પ્રવળ્યા પાળી પ્રવળ્યા લીધા પછી છઠ્ઠે મહિને કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યું, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સઘતીર્થ સ્થાપીને, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને તોતેર સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા.

૭ છઠ્ઠા શ્રી પદ્મપ્રભુ તીર્થંકર નિર્વાણ, મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ હજાર કોડ સાગરને આંતરે સાતમા સુપાર્શ્વનાથ તીર્થંકર વાણ્યારસી નગરીને વિશે થયા. પ્રતિષ્ઠ રાજા પિતા, પૃથ્વી દેવી રાણી માતા,

હેમવલ્લે, સાધીઆનું લાછન, બસે ધનુષનું દેહીમાન, વીસ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં પાચ લાખ પૂર્વ કુવરપણે રહ્યા, ચૌદ લાખ પૂર્વ, સજ પાળ્યુ, એક લાખ પૂર્વની પ્રવલ્લ્યા પાળી પ્રવલ્લ્યા લીધા પછી નવ માસે કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યુ સાધુ, સાધ્વી, આવક, આવિકારૂપ, ચતુર્વિધ સઘ તીર્થ સ્થાપીને, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને પાંચસે સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા

૮ સાતમા શ્રી સુપાન્થનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોઆ પછી નવસે કોઠ સાગરને આતરે આઠમા યદ્રમલ તીર્થંકર ચદનપુરી નગરીને વિશે થયા મહાસેન રાજા પિતા, હકમણાદેવી રાણી માતા, ઉત્તમવલ વલ્લે, યદ્રમાનું લાછન, દોહસો ધનુષનું દેહીમાન, હથ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં અઘીલાખ પૂર્વ કુવરપણે રહ્યા, સાડા છ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યુ, એક લાખ પૂર્વ પ્રવલ્લ્યા પાળી પ્રવલ્લ્યા લીધા પછી છઠ્ઠે મહિને કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યુ સાધુ, સાધ્વી, આવક, આવિકારૂપ ચતુર્વિધ સઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હબર સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા

૯ આઠમા શ્રી યદ્રમલ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોઆ પછી નેવું કોઠ સાગરને આતરે નવમા શ્રીસુવિધિનાથ તીર્થંકર કાકદી નગરીને વિશે થયા સુગ્રીવ રાજા પિતા, રમાદેવી રાણી માતા, ઉત્તમવલ વલ્લે, મગરમખનું લાછન, સો ધનુષનું દેહીમાન, બે લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં અઘ લાખ પૂર્વ કુવરપણે રહ્યા અઘ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યુ એક લાખ પૂર્વ પ્રવલ્લ્યા પાળી પ્રવલ્લ્યા લીધા પછી ચાર મહિને કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યુ સાધુ, સાધ્વી, આવક આવિકારૂપ ચતુર્વિધ સઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હબર સાધુ સઘાતે નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૧૦ નવમા શ્રીસુવિધિનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોઆ પછી નવ કોઠ સાગરને આતરે હથમા શ્રી શીતગનાથ તીર્થંકર ભદ્રીલપુર નગરીને વિશે થયા હથરજ રાજા પિતા, નદાદેવી રાણી માતા હેમવલ્લે, શ્રીવત્સ સાધિયાનું લાછન નેવું ધનુષનું દેહીમાન એક લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં પા લાખ પૂર્વ કુવર પણે રહ્યા અઘ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યુ, પા લાખ પૂર્વની પ્રવલ્લ્યા પાળી પ્રવલ્લ્યા લીધા પછી ત્રણ

માસે કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યુ સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિંધ સઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૧૧ દશમા શ્રી શીતળનાથ તીર્થ કર નિર્વાણ પહોંચ્યા પછી એક કૌડ સાગરમાં એકસો સાગર, છાસઠ લાખ, છવીસ હજાર વરસને ઉણે આંતરે, અગિયારમા શ્રેયાંસનાથ તીર્થકર સિહપુરી નગરીને વિશે થયા. વિષ્ણુ રાજ પિતા અને વિષ્ણુ દેવી રાણી માતા, હેમવણે, ગેડાનુ લાંછન. એંસી ધનુધનુ દેહીમાન, ચોરાસી લાખ વર્ષનુ આયુષ, તેમાં ૨૧ લાખ વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, ૪૨ લાખ વર્ષનુ આયુષ, તેમાં ૨૧ લાખ વર્ષની પ્રવળ્યાર્યા પાળી, પ્રવળ્યાર્યા લીધા પછી બે માસે કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યુ. સાધુ સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિંધ સઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૧૨ અગિયારમા શ્રી શ્રેયાસનાથ તીર્થ કર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ૫૪ સાગરને આંતરે, બારમા શ્રી વાસુપૂજ્ય તીર્થ કર ચ પાપુરી નગરીને વિશે થયા વાસુપૂજ્ય રાજ પિતા, જયાદેવી રાણી માતા, રાતેવણે ભેસનુ લાંછન, સિત્તેર ધનુધનુ દેહીમાન, બોતેર લાખ વર્ષનુ આયુષ તેમાં અઠાર લાખ વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, ચોપન લાખ વર્ષની પ્રવળ્યાર્યા લીધા પછી એક માસે કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યુ, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિંધ સઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને છસે સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૧૩ બારમા શ્રી વાસુપૂજ્ય તીર્થ કર નિર્વાણ, મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ત્રીશ સાગરને આંતરે તેરમા શ્રી વિમળનાથ તીર્થ કર ક પીલપુર નગરીને વિશે થયા કૃતવર્મા રાજ પિતા, શ્યામાદેવી રાણી માતા. હેમવણે, સૂવરનુ લાંછન સાઠ ધનુધનુ દેહીમાન, સાઠ લાખ વરસનુ આયુષ, તમા ૫૬૨ લાખ વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, ત્રીશ લાખ વર્ષ રાજ પાળ્યુ ૧૫ લાખ વર્ષની પ્રવળ્યાર્યા પાળી પ્રવળ્યાર્યા લીધા પછી બે મહિને કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યુ સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિંધ સઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને ૬૦૦ સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૧૪ તેરમા શ્રી વિમળનાથ તીર્થ કર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ સાગરને આંતરે ચૌદમા અનંતનાથ તીર્થ કર અયોધ્યા નગરીને વિશે

ઘયા. સિંહસેન રાજા પિતા, સુમયાદેવી રાણી માતા, હેમવલ્લે, શકરનું લાંછન, પચાસ ધનુષનું દેહીમાન, ૩૦ લાખ વર્ષનું આયુષ તેમાં સાઠ સાત લાખ વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, પંદર લાખ વર્ષ રાજ પાળ્યું, સાઠાસાત લાખ વર્ષની પ્રવચ્ચા પાળી, પ્રવચ્ચા લીધા પછી ૩ મહિને કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યું સાધુ, સાધ્વી, આવક, આવિકારૂપ ચતુર્વિધ સઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાગી ગણીની પેટી આપીને સાતસે સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા

૧૫. ચૌદમા શ્રી અનંતાય તીર્થંકર નિર્વાણ, મોક્ષ પહેાચ્યા પછી ચાર સાગરને આતરે પંદરમાં ધર્મનાથ તીર્થંકર સ્તનપુરી નગરીને વિશે ઘયા. જ્ઞાન રાજા પિતા, સુમતાદેવી રાણી માતા, હેમવલ્લે, વજ્રનું લાંછન, ખિસ્તાલીય ધનુષનું દેહીમાન ૬૪ લાખ વર્ષનું આયુષ, તેમાં અઢી લાખ વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, સાઠ છ લાખ વર્ષ રાજ પાળ્યું, એક લાખ વર્ષની પ્રવચ્ચા પાળી, પ્રવચ્ચા લીધા પછી બે મહિને કેવળજ્ઞાન પામ્યા. સાધુ, સાધ્વી, આવક, આવિકારૂપ ચતુર્વિધ સઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાગી ગણીની પેટી આપીને આઠસે સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૧૬. પંદરમા શ્રી ધર્મનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ, મોક્ષ પહેાચ્યા પછી ત્રણ સાગર તેમાં પોણાપચ્ચને ઉલ્લે આતરે સોળમા શ્રી શાંતિનાથ તીર્થંકર હસ્તીનાપુર નગરીને વિશે ઘયા, વિંધસેન રાજા પિતા, અશ્વિ રાદેવી રાણી માતા, હેમવલ્લે મુગનું લાંછન, ચાળીશ ધનુષનું દેહીમાન, એક લાખ વરસનું આયુષ, તેમાં પા લાખ વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, અર્ધ લાખ વર્ષ રાજ પાળ્યું પા લાખ વર્ષની પ્રવચ્ચા પાળી, પ્રવચ્ચા લીધા પછી એક મહિને કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યું, સાધુ, સાધ્વી, આવક આવિકારૂપ ચતુર્વિધ સઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાગી ગણીની પેટી આપીને નવસે સાધુ સઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા

૧૭. સોળમા શ્રી શાંતિનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહેાચ્યા પછી અર્ધ પચ્ચને આતરે સત્તરમા શ્રી કુસુનાથ તીર્થંકર અજપુર નગરીને વિશે ઘયા. સુરરાજા પિતા, સુસાદેવી રાણીમાતા, હેમવલ્લે, છાગલ કહેવાં બોકડાનું લાંછન, પાંત્રીશ ધનુષનું દેહીમાન. પચાણ્ હબાર વર્ષનું આયુષ, તેમાં પોણી ઓવીશ હબાર વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, પોણી ઓવીશ હબાર વર્ષ રાજ પાળ્યું, પોણી ઓવીશ હબાર વર્ષ ચક્રવર્તીની

પદવી ભોગવી, પોણી ચોવીશ હજાર વર્ષની પ્રવળ્યા પાળી, પ્રવળ્યા લીધા પછી સોળ મહિને કેવળજ્ઞાન ઉપજ્યુ. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા

૧૯. સત્તરમા શ્રી કુચુનાથ તીર્થ કર નિર્વાણ, મોક્ષ પહોંચ્યા પછી પા પદ્યમાંથી એક કોડ ૧ હજાર વર્ષને ઉણે આંતરે ૧૮મા શ્રી અરનાથ તીર્થ કર નાગપુર નગરીને વિશે થયા. સુદર્શન રાજા પિતા, દેવકીદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણ, નદાવર્ત સાથિયાનુ લાંછન, ત્રીશ ધનુષનુ દેહીમાન, ચોરાશી હજાર વર્ષનુ આયુષ, તેમાં ૨૧ હજાર વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, ૨૧ હજાર વર્ષ રાજ્ય પાળ્યુ ૨૧ હજાર વર્ષ ચક્રવર્તીની પદવી ભોગવી, ૨૧ હજાર વર્ષ પ્રવળ્યા પાળી, પ્રવળ્યા લીધા પછી ત્રણ મહિને કેવળજ્ઞાન ઉપજ્યુ, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા

૧૯ અઠારમાં અરનાથ તીર્થ કર નિર્વાણ, મોક્ષ પહોંચ્યા પછી એક કોડ ને એક હજાર વરસને અંતરે ૧૯ મા મલ્લિનાથ તીર્થ કર મિથિલા નગરીને વિશે થયા કુલ રાજા પિતા, પ્રભાવતી રાણી માતા, નીલવર્ણ, કળશનુ લાંછન, પચ્ચીશ ધનુષનુ દેહીમાન, પચાવન હજાર વર્ષનુ આયુષ, તેમાં સો વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, બાકી પ્રવળ્યા પાળી, પ્રવળ્યા લીધા પછી ત્રીજે પહોરે કેવળજ્ઞાન ઉપજ્યુ સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને પાચસે સાધુ અને પાચસે સાધ્વી સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૨૦ ઓગણીસમા મલ્લિનાથ તીર્થ કર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ચોપન લાખ વરસને આંતરે વીશમા શ્રી મુનિસુવત તીર્થ કર રાજગ્રહી નગરીને વિશે થયા. સુમિત્ર રાજા પિતા, પદ્માવતી રાણી માતા, શ્યામ વર્ણ, કાચબાનુ લાંછન, વીશ ધનુષનુ દેહીમાન, ત્રીસ હજાર વર્ષનુ આયુષ, તેમાં સાડાસાત હજાર વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, પદર હજાર વર્ષ રાજ પાળ્યુ, સાડાસાત હજાર વર્ષ પ્રવળ્યા પાળી, પ્રવળ્યા લીધા પછી અગિયાર મહિને કેવળજ્ઞાન ઉપજ્યુ, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૨૧ વીંશમા શ્રી મુનિસુવત તીર્થંકર મોક્ષ પદોચ્ચા પછી છ લાખ વર્ષને આંતરે ૨૧મા નમિનાથ તીર્થંકર મધુરા નગરીને વિશે થયા. વિજય રાજા પિતા, વિષ્ણુદેવી રાણી માતા, હેમવલ્લે, નીલોત્પલ કમળનું લાંછન, ૫૪૨ ધનુષનું દેહીમાન, ૬૪ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય, અઢી હજાર વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, સાડા છ હજાર વર્ષ રાજ પાળ્યું, એક હજાર વર્ષ પ્રવચ્ચા પાળી, પ્રવચ્ચા લીધા પછી નવ મહિને કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યું, સાધુ, સાધ્વી, આવક, આનિકારૂપ ચાર તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપી એક હજાર સાધુ સધાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૨૨ એકવીંશમા શ્રી નમિનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પદોચ્ચા પછી પાંચ લાખ વર્ષને આંતરે ૨૨ મા નેમિનાથ તીર્થંકર સોરીપુર નગરીને વિશે થયા. સુમુદ્રવિજય રાજા પિતા, શીવાદેવી રાણી માતા, રથામવલ્લે, ૪૫૫૫ લાંછન, ૬૪ ધનુષનું દેહીમાન, એક હજાર વર્ષનું આયુષ્ય, તેમાં ત્રણસે વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, સાતસે વર્ષ પ્રવચ્ચા પાળી, પ્રવચ્ચા લીધા પછી ચોપન દહાડે કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યું સાધુ, સાધ્વી, આવક, આનિકારૂપ ચાર તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને પાંચસે ને છત્રીય સાધુ સધાતે સ્વામી નિર્વાણ, મોક્ષ પધાર્યા.

૨૩ બારીંશમા શ્રી નેમિનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પદોચ્ચા પછી પોણી ચોર્ધાસી હજાર વર્ષને આંતરે ૨૩ મા પાર્શ્વનાથ તીર્થંકર નાણુ-રસી નગરીને વિશે થયા. અશ્વમેન રાજા પિતા, વામાદેવી રાણી માતા, નીલવલ્લે સર્પનું લાંછન, નવ હાથનું દેહીમાન, સો વર્ષનું આયુષ્ય, તેમાં ૩૦ વર્ષ કુવરપણે રહ્યા, સિત્તેર વખ પ્રવચ્ચા પાળી, પ્રવચ્ચા લીધા પછી ચોર્ધાસી દહાડે કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યું, સાધુ સાધ્વી, આવક, આનિકારૂપ ચાર તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સધાતે નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૨૪ ત્રેવીંશમા શ્રી પાર્શ્વનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પદોચ્ચા પછી અઢીસે વર્ષને આંતરે ચોવીંશમા શ્રી મહાવીર તીર્થંકર ક્ષત્રિયકુલનામ નગરીને વિશે થયા. સિદ્ધાથ રાજા પિતા ત્રિશલાદેવી રાણી માતા, હેમવલ્લે, સિંહનું લાંછન સાત હાથનું દેહીમાન, બારે વર્ષનું આયુષ્ય, તેમાં ૩ વખ કુવરપણે રહ્યા ૪૨ વખની પ્રવચ્ચા પાળી, પ્રવચ્ચા લીધા પછી સાડા બાર વર્ષને એક પખવાડીએ કેવળજ્ઞાન ઊપજ્યું સાધુ, સાધ્વી,

શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને આસો વદ અમાવાસ્યાની રાત્રે પાવાપુરી નગરીને વિશે ચોથા આરાના ત્રણ વર્ષ ને સારા આઠ મહિના ળાકી રહ્યા ત્યારે સ્વામીનાથ એકાકીપણે, બે દિવસનુ અનશન કરી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

પહેલા તીર્થ કર શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી અને ચોવીશમા તીર્થ કર શ્રી મહાવીર સ્વામી એ બેઉ વચ્ચે એક કોડાકોડ સાગરોપમનું ઝાંઝેરું તેમા ૪૨ હજાર વર્ષ ઉણાનુ આતરૂ જાણુવુ

ધતિ શ્રી ચોવીશ તીર્થ કરનાં આંતરાં સ પૂર્ણ.

અથ શ્રી શ્વાસોચ્છવાસનો થોકડો

શ્રી પન્નવણાણ સૂત્ર પદ સાતમે શ્વાસોચ્છવાસનો અધિકાર ચાલ્યો છે, તેમા નારકી અને દેવતા કેવી રીતે શ્વાસોચ્છવાસ લીએ છે ? વીર પ્રભુએ કહ્યું કે હે ગૌતમ ! નારકીના જીવ નિરતર ધમણની પેરે શ્વાસોચ્છવાસ લીએ છે અસુરકુમારના દેવતા જઘન્ય સાત થોક, ઉત્કૃષ્ટા એક પક્ષ ઝાંઝેરો શ્વાસોચ્છવાસ લીએ છે વાણવ્યતર ને નવીનકાયના દેવતા જઘન્ય સાત થોક, ઉત્કૃષ્ટા પ્રત્યેક મહૂર્તે, જ્યોતિષી ૪૦ અને ઉં પ્રત્યેક મહૂર્તે, પહેલે દેવલોકે ૪૦ પ્રત્યેક મહૂર્તે અને ઉં બે પક્ષે બીજે દેવલોકે ૪૦ પ્રત્યેક મહૂર્ત આઝરે ઉં બે પક્ષે ઝાંઝેરે ત્રીજે દેવલોકે ૪૦ બે પક્ષે, અને ઉં સાત પક્ષે ચોથે દેવલોકે ૪૦ બે પક્ષે ઝાંઝેરે અને ઉં સાત પક્ષે ઝાંઝેરે. પાચમે દેવલોકે ૪૦ સાત પક્ષે ઉં દશ પક્ષે છઠે દેવલોકે ૪૦ દશ પક્ષે ઉં ચૌદ પક્ષે સાતમે દેવલોકે ૪૦ ચૌદ પક્ષે ઉં સત્તર પક્ષે આઠમે દેવલોકે ૪૦ સત્તર પક્ષે ઉં અઠાર પક્ષે નવમે દેવલોકે ૪૦ અઠાર પક્ષે, ઉં ઝોગણીસ પક્ષે દશમે દેવલોકે ૪૦ ઝોગણીસ પક્ષે, ઉં વીશ પક્ષે અગિયારમે દેવલોકે ૪૦ વીશ પક્ષે, ઉં એકવીસ પક્ષે બારમે દેવલોકે ૪૦ એકવીશ પક્ષે, ઉં બાવીસ પક્ષે પહેલી ત્રિકમાં ૪૦ બાવીશ પક્ષે, ઉં પચીસ પક્ષે, બીજી ત્રિકમા ૪૦ પચીસ પક્ષે ઉં અઠાવીશ પક્ષે ત્રીજી ત્રિકમા ૪૦ અઠાવીશ પક્ષે ઉં એકત્રીસ પક્ષે ચાર અનુત્તર વિમાનમા ૪૦ એકત્રીસ પક્ષે, ઉં તેત્રીસ પક્ષે સર્વાર્થ-સિદ્ધમા ૪૦ અને ઉં તેત્રીસ પક્ષે એમ તેત્રીસ પખવાડીએ શ્વાસ જીચો લે અને તેત્રીસ પખવાડીએ શ્વાસ નીચો મૂકે

નંબર	વીરના નામ	પિતાનું નામ	માતાનું નામ	લાઇન
૧	શ્રી મયજદેવ	નાભીપુલકર	મદ્દેવી	૧૫૫
૨	શ્રી અજીતનાથ	જિતશત્રુ	વિજયા	હસ્તિ
૩	શ્રી સત્તવનાથ	જિતાથ	સેનાદેવી	જામ
૪	શ્રી અભિનંદન	સવરશભા	સિદ્ધાર્થ	વાંદર
૫	શ્રી સુમતિનાથ	મેઘરાજા	મંજળા	કોમલપત્રી
૬	શ્રી પદ્મપ્રભ	શ્રીધરશભા	સુશીમા	૧૬૬
૭	શ્રી સુપાન્થ નાથ	પ્રતિષ્ઠાશભા	પૃથ્વી	સાધીઆ
૮	શ્રી અદ્વૈત	મહાસેનરાજા	લક્ષ્મણા	અદ્વૈ
૯	શ્રી સુવિખિનાથ	સુગ્રીવરાજા	રામાસુખી	મગ્ગરમથ
૧૦	શ્રી શીતળનાથ	દશરથ	નંદા	શ્રીવત્સ
૧૧	શ્રી સેર્થાસનાથ	વિષ્ણુ	વિષ્ણુ	જેડા
૧૨	શ્રી વાસુપૂજ્ય	વસુપૂજ્ય	જ્યા	પાટા
૧૩	શ્રી વિમળનાથ	કૃતવર્મા	રજામા	વરાહ
૧૪	શ્રી જનતનાથ	સિદ્ધસેન	સુધમા	સીવાણી
૧૫	શ્રી ધમનાથ	ભાદુ	સુમતા	૧૭૭
૧૬	શ્રી સ્મૃતિનાથ	વિશ્વસેન	અશ્વિસ	હસ્તિ
૧૭	શ્રી કુસુનાથ	શર	સુરાદેવી	જાકરે
૧૮	શ્રી અરનાથ	સુદશન	દેવકોરાણી	નંદાવત્
૧૯	શ્રી મહિષનાથ	કુલ	મહાવતી	જાગશ
૨૦	શ્રી સુનિસુમલ	સુમિત્ર	પદ્માવતી	કામજો
૨૧	શ્રી નમિનાથ	વિજય	વિપુલા	કમળ
૨૨	શ્રી નેમિનાથ	કમુદ્રવિજય	શિવાદેવી	શાખ
૨૩	શ્રી પાન્થ નાથ	જામસેન	વામાદેવી	સપ
૨૪	શ્રી મહાવીર	સિદ્ધાર્થ	ત્રિશલદેવી	સિંહ

ધનુષ શરીરમાન	આયુમાન	યક્ષનાં નામ.	યક્ષણીનાં નામ
૫૦૦	૮૪ લાખ પૂર્વ,	ગૌમુખ	ચક્રેશ્વરી
૪૫૦	૭૨ " "	મહાયક્ષ.	અજીતબાળા
૪૦૦	૬૦ " "	ત્રિમુખ.	રૂરીતારી
૩૫૦	૫૦ " "	નાયક.	કાલીકા.
૩૦૦	૪૦ " "	તુભરં.	મહાકાલી.
૨૫૦	૩૦ " "	કુસમય.	શ્યામા.
૨૦૦	૨૦ " "	માતંગ.	શાન્તા.
૧૫૦	૧૦ " "	વિજય	ભૂકીટી.
૧૦૦	૨ " "	અજીત.	સુતારિકા.
૯૦	૧ " "	બ્રહ્મા.	અશોકા.
૮૦	૮૪ લાખ વર્ષ.	જક્ષેત.	માનવી.
૭૦	૭૧ " "	કુમાર.	ચંડા.
૬૦	૬૦ " "	પદ્મુખ.	વિહિતા.
૫૦	૩૦ " "	પાતાળ.	અંકુશા.
૪૫	૧૦ " "	કિન્નર.	કંઠર્પ
૪૦	૧ " "	ગરૂડ.	નિર્વાણા
૩૫	૯૫ હજાર વર્ષ	ગધર્વ.	બલા.
૩૦	૮૪ " "	યક્ષેઠ.	ધણા.
૨૫	૫૫ " "	કુબેર.	ધરણપ્રિયા
૨૦	૩૦ " "	વરુણ.	નરદત્તા
૧૫	૧૦ " "	ભૂકુટી.	ગધારી
૧૦	૧ " "	ગોમેધ	અબિકા
૯ હાથ	૧૦૦ વર્ષ.	યશ્વર્.	પદ્માવતી.
૭ હાથ	૭૨ વર્ષ	માતંગ.	સિંધ્યાયિકા.

અથ શ્રી છ આરાના બોલ

(૧) પહેલો આરા, ૪ કોઠાકોટી સાગરોપમનો, સુસમ સુસમ એટલે એકઠુ સુખમાં સુખ, ૩ ગાઉનું દેહીમાન, ૩ પદ્યોપમનું આઉપુ; ૨૫૬ પાંસળી, ધરતીની સરસાઈ સાકર સરખી; (દરેક આરા ઉત્તરવાડું દેહમાન, આઉપુ, પાંસળી તથા ધરતીની સરસાઈ તે પછીનો આરા બેસતાં જે હોય તે બાબતી), વચ્ચેના નારાય સમયનું તમચરિત સઠાણ, ત્રણ દિવસને આતર આહારની ઇચ્છા ઉપને, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે; અને તેમા ૧૦ પ્રકારનાં કલ્પવૃક્ષ મનવાચિત સુખ પહેાચાડે, ત્રણ આરા સુધી જુગલિયા (એક પ્રકારના મનુષ્ય સુગલ) હોય છે, તેના આઉપા આરા છ માસ રહે ત્યારે પશ્ચાત્ત આઉપુ બાધે, ત્યારે જુગલવૃક્ષ એક જોડુ પ્રસવે, તે ઉદ્ભવ પ્રતિ પાલન ૪૬ દિવસ કરે. સ્ત્રીપુરુષને કલ્પ માત્રનો વિયોગ ન પડે, એકને ઈંક ને એકને બગાસુ આવે એટલે મરીને દેવતાની જાતિમાં બન. તેમના શરીરનું નિહરણુ દેવતા કરે તેમને ગૈર વિરોધ, ઇર્ષ્યા, ઝેર હાતાં નથી.

(૨) બીજો આરા બેસતાં વણું, ગધ, રસ, સ્પર્શના પર્મવ અનતા હીણા થયા; ૩ કોઠા સાં નો, સુસમ એટલે એકઠુ સુખ; ૩ ગાઉનું દેહીમાન, બે પદ્યોપમનું આં; ૧૨૮ પાંસળી, બે દિવસને આતરે આહારની ઇચ્છા ઉપને, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ ખાંડ સરખી, ૧૦ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષ મનવાચિત સુખ પહેાચાડે; સમયનું, સઠાણ અને બાહીના બોલ પહેલા પ્રમાણે પરતુ ઉદ્ભવ પ્રતિપાલણુ ૬૪ દિવસ કરે.

(૩) ત્રીજો આરા બેસતાં વણું ના પર્મવ અનતા હીણા થયા. આરા ૨ કોઠા સાં નો, સુસમ સુસમ એટલે સુખ વણુ ને દુખ યોડાં ૧ ગાઉનું દેં ને ૧ પદ્યોપમનું આં ૬૪ પાંસળી, એકાંતર આહારની ઇચ્છા ઉપને ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ ગોળ સરખી; બાહીના બોલ બીજા આરા પ્રમાણે, પરતુ ઉદ્ભવ પ્રતિ પાલન ૭૬ દિવસ કરે.

એ ત્રણ આરામાં જરા, રોગ, ક્રૂરુપ હોય નહીં સ પૂર્ણ અયોર્ધાત્ર, વિવશ સુખ પામે તે જાનપુરુષનાં જીવ બાબતુવા ત્રીજા આરામા ૮૪ લાખ પૂર્ણ ૩ વર્ષને ૮૪ માસ બાહી રહ્યા ત્યારે સર્વાથિ સિદ્ધ વિમાન થઈ ૩૩ સાગરનું

આં ભોગવીને વનિતા નગરી, નાભીકુલકર રાજ પિતા, મરૂદેવી માતાની કુખે શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી ઊપજ્યા, હા માસે જન્મ્યા. પ્રથમ ઋષભનુ સ્વપ્ન દેખીને ઋષભદેવ નામ દીધું. તેમણે જુગલિયા-ધર્મ નિવારીને અસિ, મસિ, કૃષિ આદિ ૭૨ કળા શીખવી; અનુકંપા નિમિત્તે ૨૦ લાખ પૂર્વ સુધી કુંવરપણે રહ્યા ને ૬૩ લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું. ભરતને રાજ્ય આપીને ૪૦૦ સાધુ સાથે સયમ લીધો તે એક લાખ પૂર્વ પાળ્યો કેવળ પામીને અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર પન્નાસને બેસીને ૧૦૦૦૦ સાધુ સાથે મોક્ષ પધાર્યા, ત્રીજા આરામાં ગતિ પ બાણવી.

(૪) ચોથો આરો બેસતા અનતા પર્યવ-વર્ણ વગેરેના હીણા થયા. એ આરો ૧ કો. સાં મા ૪૨૦૦૦ વર્ષ ઉણાં (ઓછા) નો બાણવો. હસમ-સુસમ એટલે દુઃખ ઘણું ને સુખ થોડું, ૫૦૦ ધનુષનું દેહીમાન, કોઠ પૂર્વનું આઉણુ, છ સઘયણુ ને છ સઠાણુ, ૩૨ પાસળી, દિન દિન પ્રત્યે (રોજને રોજ) આહારની ઇચ્છા ઉપજે ત્યારે પુરુષ ૩૨ કવળ, સ્ત્રી ૨૮ ને નપુસક ૨૪ કવળનો આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ સારેરી, ઉતરતે આરે થોડેરી, એ આરાના છેવટ ૭૫ વર્ષ ને ૮૧ માસ બાકી રહ્યા, ત્યારે ૧૦ મા દેવલોકે ૨૦ સાગરોપમનુ આં ભોગવીને માહણકુડ નગર (બ્રાહ્મણકુડ)મા ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણને ઘેર દેવાનદાની કુખે શ્રી મહાવીર સ્વામી ઊપજ્યા, ત્યાં ૮૨૧ રાત્રી રહ્યા, ૮૩ મી રાત્રે શેકેન્દ્રનુ આસન ચળ્યું એટલે હરણુગમેષી દેવને ગર્ભ સાહરણુની આજ્ઞા આપી તેણે ગર્ભસાહારીને કુંડીઆમના સિદ્ધાર્થ રાજાની ત્રિશલાદેવી રાણીના ગર્ભસ્થાનમાં મૂક્યા, ત્યા ગર્ભકાળ પૂર્ણ કરી જન્મ પામ્યા અને ૩૦ વર્ષ કુંવરપણે રહી દીક્ષા લીધી પછી સાડાબાર વર્ષને એક પખવાડીએ કેવળ પામ્યા કુલ ૪૨ વર્ષ દીક્ષા પાળી ચોથા આરાના ૩ વર્ષ અને ૮૧ માસ બાકી રહ્યા ત્યારે મોક્ષ પધાર્યા

(૫) પાંચમો આરો બેસતાં વર્ણ ૫૦ ના અકંતા પર્યવ હીણા થયા, આ આરો હસમ એટલે એકલું દુઃખ, ૨૧૦૦૦ વર્ષનો, ૭ હાથનું હેં, ૧૨૫ વર્ષનું આં ૬ સઘયણુ ને ૬ સઠાણુ, ઉતરતે આરે ૧ છેવટું સઘયણુ ૧ હુંડ મઠાણુ, ૧૬ પાસળી દિનદિન પ્રત્યે આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની

અથ શ્રી છ આરાના બોલ

(૧) પહેલા આરા, ૪ કોડાકોટી સાગરાપમનો, સુસમ સુસમ કોટલે એકલ સુખમાં સુખ, ૩ ગાઉતુ રેહીમાન, ૩ પલ્થોપમનુ આઉતુ; ૨૫૬ પાસળી; ધરતીની સરસાઈ સાકર સરખી; (દરેક આરા ઉતરતાં રેહમાન, આઉતુ, પાસળી તથા ધરતીની સરસાઈ તે પછીનો આરા બેસતાં જે હોય તે બાણવી), વજ્રસાથ નારાય સમયલુ સમયઉરસ સઠાલુ, તલુ દિવસને આંતરે આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે; અને તેમાં ૧૦ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષ મનવાંચિત સુખ પહેાચાડે, તલુ આરા સુખી જુગલિયા (એક પ્રકારના મનુષ્ય સુખલ) હોય છે, તેના આઉખા આડા છ માસ રહે ત્યારે પરજનુ આઉતુ બાધે, ત્યારે જુગલવી એક બેઠકુ પ્રસવે, તે છાંરુ પ્રતિ પાલન ૪૬ દિવસ કરે સ્ત્રીપુરુષને સલુ માત્રનો વિયોગ ન પડે, એકને છોક્ર ને એકને બગાસુ આવે એટલે મરીને રેવતાની મતિમા બચ તેમનાં શરીરનુ નિહરલુ રેવતા કરે તેમને બૈર વિરોધ, ઇર્ષ્યા, ઝેર હોતા નથી.

(૨) બીજે આરા બેસતાં વણું, મધ, રસ, સ્પર્શના પર્જવ અનવા હીણા થયા; ૩ કોા સાં નો, સુસમ એટલે એકલ સુખ; બે ગાઉતુ રેહીમાન, બે પલ્થોપમનુ આાં ૧૨૮ પાસળી, બે દિવસને આંતરે આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ આં સરખી, ૧૦ પ્રકારનાં કલ્પવૃક્ષ મનવાંચિત સુખ પહેાચાડે; સમયલુ, સઠાલુ અને બાહીના બોલ પહેલા પ્રમાણે, પરતુ છાંરુની પ્રતિપાલણા ૬૪ દિવસ કરે.

(૩) ત્રીજે આરા બેસતાં વણું ના પર્જવ અનવા હીણા થયા; આરા ૨ કોા સાં નો સુસમ દુસમ એટલે સુખ થલુ ને દુઃખ થોડું. ૧ ગાઉતુ રેં ને ૧ પલ્થોપમનુ આાં ૬૪ પાસળી, એકાંતર આહારની ઇચ્છા ઉપજે ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ બોળ સરખી, બાહીના બોલ બીજા આરા પ્રમાણે, પરતુ છાંરુ પ્રતિ પાલન ૭૬ દિવસ કરે.

એ તલુ આરાનાં જરા, રોગ, ક્રૂરુપ હોય નહીં સ પૂર્ણ બ ગોપાંજ, વિવલ સુખ પામે તે જ્ઞાનપુરુષના રૂળ બાણવા. ત્રીજા આરામા ૮૪ લાખ પૂર્વ ૩ વર્ષને ૮૫ માસ બાહી રહ્યા ત્યારે સર્વાંચિ સિદ્ધ વિમાન થકી કઠ સાગરનું

આં લોગવીને વનિતા નગરી, નાલીકુલકર રાજા પિતા, મરૂદેવી માતાની કુખે શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી ઊપજ્યા, હા માસે જન્મ્યા. પ્રથમ ઋષભનુ સ્વપ્ન દેખીને ઋષભદેવ નામ દીધું. તેમણે જુગલિયા-ધર્મ નિવારીને અસિ, મસિ, કૃષિ આદિ ૭૨ કળા શીખવી; અનુકંપા નિમિત્તે ૨૦ લાખ પૂર્વ સુધી કુવરપણે રહ્યા ને ૬૩ લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું. ભરતને રાજ્ય આપીને ૪૦૦ સાધુ સાથે સંયમ લીધો તે એક લાખ પૂર્વ પાળ્યો કેવળ પામીને અઠાપદ પર્વત ઉપર પન્નાસને ખેસીને ૧૦૦૦૦ સાધુ સાથે મોક્ષ પધાર્યા, ત્રીજા આરામાં ગતિ પ જાણવી.

(૪) ચોથો આરો ખેસતાં અનતા પર્યવ-વર્ણ વગેરેના હીણા થયા. એ આરો ૧ કો. સાં મા ૪૨૦૦૦ વર્ષ ઉણાં (ઓછા) નો જાણવો. હસમ-સુસમ એટલે દુઃખ ઘણું ને સુખ થોડું, ૫૦૦ ધનુષનું દેહીમાન, કોડ પૂર્વનું આઉણુ, છ સઘયણુ ને છ સઠાણુ, ૩૨ પાંસળી, દિન દિન પ્રત્યે (રાજને રાજ) આહારની ઇચ્છા ઉપજે ત્યારે પુરુષ ૩૨ કવળ, સ્ત્રી ૨૮ ને નપુસક ૨૪ કવળનો આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ સારેરી, ઉતરતે આરે થોડેરી, એ આરાનાં છેવટ ૭૫ વર્ષ ને ૮૧ માસ બાકી રહ્યા, ત્યારે ૧૦ મા દેવલોકે ૨૦ સાગરોપમનુ આં લોગવીને માહણકુડ નગર (બ્રાહ્મણકુડ)માં ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણને ઘેર દેવાનદાની કુખે શ્રી મહાવીર સ્વામી ઊપજ્યા, ત્યાં ૮૨૧ રાત્રી રહ્યા, ૮૩ મી રાત્રે શકેન્દ્રનુ આસન ચળ્યું એટલે હરણુગમેષી દેવને ગર્ભ સાહરણુની આજ્ઞા આપી તેણે ગર્ભસાહારીને કુડીઆમના સિદ્ધાર્થ રાજની ત્રિશલાદેવી રાણીના ગર્ભસ્થાનમાં મૂક્યા, ત્યાં ગર્ભકાળ પૂર્ણ કરી જન્મ પામ્યા અને ૩૦ વર્ષ કુંવરપણે રહી દીક્ષા લીધી પછી સાડાબાર વર્ષને એક પખવાડીએ કેવળ પામ્યા કુલ ૪૨ વર્ષ દીક્ષા પાળી ચોથા આરાના ૩ વર્ષ અને ૮૧ માસ બાકી રહ્યા ત્યારે મોક્ષ પધાર્યા

(૫) પાંચમો આરો ખેસતા વર્ણ ૫૦ ના અકંતા પર્યવ હીણા થયા, આ આરો હસમ એટલે એકલુ દુઃખ, ૨૧૦૦૦ વર્ષનો, ૭ હાથનું દેઠ, ૧૨૫ વર્ષનું આં ૬ સઘયણુ ને ૬ સઠાણુ, ઉતરતે આરે ૧ છેવટુ સઘયણુ ૧ હુંડ મઠાણુ, ૧૬ પાસળી દિનદિન પ્રત્યે આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની

અથ શ્રી છ આરાના બોલ

(૧) પહેલા આરા, ૪ કોઠાકોટી સાતરોપમનો, સુસમ સુસમ એટલે એકલુ સુખમાં સુખ; ૩ ગાઉનું દેહીમાન, ૩ પદ્યોપમનું આઉણ; ૨૫૬ પાંસળી; ધરતીની સરસાઈ સાકર સરખી; (દરેક આરા ઉતરતાનું દેહમાન, આઉણ, પાંસળી તથા ધરતીની સરસાઈ તે પછીનો આરા ભેસતાં જે હોય તે બધુની), વચ્ચેના નારાય સધમણ. સમન્વિત સઠાણ, ત્રણ દિવસને આતરે આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, અને તેમા ૧૦ પ્રકારનાં કદંબવૃક્ષ મનવાંછિત સુખ પહોંચાડે, ત્રણ આરા સુખી જુગલિયા (એક પ્રકારના મનુષ્ય જુગલ) હોય છે, તેના આઉણા આઠા છ માસ રહે ત્યારે પરબવનું આઉણ બાધે, ત્યારે જુગલણી એક એકલુ પ્રસવે, તે ભેડનું પ્રતિપાલન ૪૬ દિવસ કરે સ્ત્રીપુરુષને કલુ માત્રનો વિયોગ ન પડે, એકને છોક્ર ને એકને બગાસુ આવે એટલે મરીને દેવતાની ગતિમા બાબ તેમનાં શરીરનું નિહરણુ દેવતા કરે. તેમને ગૈર વિરોધ, ઇર્ષ્યા, ઝેર હોવા નથી.

(૨) બીજે આરા ભેસતાં વણું, ગંધ, રસ, રૂપમાંના પદ્મવ અનતા હીણા થયા; ૩ કોઠા સાં નો, સુસમ એટલે એકલુ સુખાવે આઉણું દેહીમાન, બે પદ્યોપમનું આં; ૧૨૮ પાંસળી, બે દિવસને આતરે આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ ખાંડ સરખી, ૧૦ પ્રકારનાં કદંબવૃક્ષ મનવાંછિત સુખ પહોંચાડે; સધમણ, સઠાણ અને બાહીના બોલ પહેલા પ્રમાણે; પરંતુ છોડની પ્રતિપાલણ ૬૪ દિવસ કરે.

(૩) ત્રીજે આરા ભેસતાં વણું ના પદ્મવ અનતા હીણા થયા આરા ૨ કોઠા સાં નો, સુસમ હુસમ એટલે સુખ ઘણું ને હુખ થોડું; ૧ ગાઉનું દેહ ને ૧ પદ્યોપમનું આં; ૬૪ પાંસળી, એકાતર આહારની ઇચ્છા ઉપજે ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ ગોળ સરખી; બાહીના બોલ બીજા આરા પ્રમાણે, પરંતુ છોડનું પ્રતિપાલન ૭૬ દિવસ કરે.

એ ત્રણ આરામાં જરા, રાગ, ક્રોધ, હોય નહીં સ પૂર્ણ બે ઓપાંખ, વિષય સુખ પામે તે જ્ઞાનપુરુષનાં રૂળ બધુવા ત્રીજા આરામાં ૮૪ લાખ પૂર્ણ ૩ વર્ષને ૮૫ માસ બાહી રહ્યા ત્યારે સર્વાથ સિદ્ધ વિમાન થઈ ૩૩ સાતરનું

આં લોગવીને વનિતા નગરી, નાલીકુલકર રાજા પિતા, મરૂદેવી માતાની કુખે શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી જિપજ્યા, દા માસે જન્મ્યા. પ્રથમ ઋષભનું સ્વપ્ન દેખીને ઋષભદેવ નામ દીધું. તેમણે જુગલિયા-ધર્મ નિવારીને અસિ, મસિ, કૃષિ આદિ ૭૨ કળા શીખવી; અનુકંપા નિમિત્તે ૨૦ લાખ પૂર્વ સુધી કુંવરપણે રહ્યા ને ૬૩ લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું. ભરતને રાજ્ય આપીને ૪૦૦ સાધુ સાથે સંયમ લીધો તે એક લાખ પૂર્વ પાળ્યો કેવળ પામીને અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર પન્નાસને બેસીને ૧૦૦૦૦ સાધુ સાથે મોક્ષ પધાર્યા, ત્રીજા આરામાં ગતિ પ બાણવી.

(૪) ચોથો આરો બેસતા અનતા પર્યવ-વર્ણ વગેરેના હીણા થયા. એ આરો ૧ કો સાં માં ૪૨૦૦૦ વર્ષ ઉણાં (ઓછા) નો બાણવો. હુસમ-સુસમ એટલે હુઃખ ઘણું ને સુખ થોડું, ૫૦૦ ધનુષનું દેહીમાન, કોડ પૂર્વનું આઉણુ, છ સઘયણુ ને છ સંઠાણુ, ૩૨ પાંસળી, દિન દિન પ્રત્યે (રોજને રોજ) આહારની ઈચ્છા ઉપજે ત્યારે પુરુષ ૩૨ કવળ, સ્ત્રી ૨૮ ને નપુસક ૨૪ કવળનો આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ સારેરી, ઉતરતે આરે થોડેરી, એ આરાના છેવટ ૭૫ વર્ષ ને ૮૧ માસ બાકી રહ્યા, ત્યારે ૧૦ મા દેવલોકે ૨૦ સાગરોપમનુ આં લોગવીને માહણકુંડ નગર (બ્રાહ્મણકુંડ)માં ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણને ઘેર દેવાનદાની કુખે શ્રી મહાવીર સ્વામી જિપજ્યા, ત્યાં ૮૨૧ રાત્રી રહ્યા, ૮૩ મી રાત્રે શકેન્દ્રનું આસન ચળ્યું એટલે હરણુગમેષી દેવને ગર્ભ સાહરણુની આજ્ઞા આપી તેણે ગર્ભસાહારીને કુડીઆમના સિદ્ધાર્થ રાજાની ત્રિશલાદેવી રાણીના ગર્ભસ્થાનમાં મૂક્યા, ત્યાં ગર્ભકાળ પૂર્ણ કરી જન્મ પામ્યા અને ૩૦ વર્ષ કુંવરપણે રહી દીક્ષા લીધી પછી સાડાબાર વર્ષને એક પખવાડીએ કેવળ પામ્યા કુલ ૪૨ વર્ષ દીક્ષા પાળી ચોથા આરાના ૩ વર્ષ અને ૮૧ માસ બાકી રહ્યા ત્યારે મોક્ષ પધાર્યા.

(૫) પાંચમો આરો બેસતા વર્ણ ૫૦ ના અકંતા પર્યવ હીણા થયા, આ આરો હુસમ એટલે એકલું હુ ય, ૨૧૦૦૦ વર્ષનો, ૭ હાથનું દેઠ, ૧૨૫ વર્ષનું આં ૬ સઘયણુ ને ૬ સંઠાણુ, ઉતરતે આરે ૧ છેવટુ સઘયણુ ૧ હુંડ મઠાણુ, ૧૬ પાંસળી દિનદિન પ્રત્યે આહારની ઈચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની

સરસાઈ કાષ્ઠિક સારેરી ઉતરતે આરે કુભારના નીલાકાની ક્ષાર સરખી
બે આરે ગતિ ૪, મોક્ષ અટકી.

પાચમા આશના લક્ષણ, ૧ મોટા નગર તે ગામડા સરખા થયે, ૨
ગામ તે મસાણુ સરીખા, ૩ બહા કુળના છેદ તે ઢાસ-ઢાસીપણુ કર્યે
૪ પ્રધાન તે લાલચુ થાયે, ૫ રાજ્ય તે જમદક સરખા ૬ બહાકુળની
ત્રી તે લજ્જાસ્થિત થયે, ૭ રૂડા કુળની સ્ત્રી વેસ્ત્રા સરખી થયે, ૮
પુત્રો સ્વચ્છદી થયે, ૯ શિષ્ય ગુરુના અપવાદ બોલયે, ૧૦ દુર્લભ
સુખી થયે, ૧૧ સંબંધન કુખી થયે, ૧૨ દુર્લભ ને દુઃકાળ ઘણા પડ્યે,
૧૩ ઉદર, સર્પાદિકની ઢાઢ ધણી થયે, ૧૪ બ્રાહ્મણ અધના દોહી થયે, ૧૫
કિંસાધર્મના પ્રરૂપક ધણા થયે, ૧૬ ભોક્ષ ધર્મનાં ધણા ભોક્ષ થયે, ૧૭
મિથ્યાત્વી દેવતા ધણા પૂજાયે, ૧૮ મિથ્યાત્વી દોષક ધણા થયે. ૧૯
માણસને દેવદર્શન દુર્લભ થયે, ૨૦ વિદ્યાધરના વિદ્યાના પ્રભાવ દોહા
હયે, ૨૧ ગોરસ, દૂધ, દહી ના સરસાઈ થોડી હયે; ૨૨ બળદ પ્રમુખના
બળ, આઉખા થોડા હયે, ૨૩ સાધુ સાધ્વીને માસકરૂપ તથા ચાતુર્માસ
કર્મા જેવા ક્ષેત્ર થોડા હયે, ૨૪ આવકની ૧૧ પડિમા ને સાધુની ૧૨
પડિમા વિષ્ણેક બાયે, ૨૫ ગુરુ શિષ્યને બણાવયે નહી, ૨૬ શિષ્ય
અવિનીત, કલેશકારી હયે, ૨૭ નધર્મી ઝમઝા કરનારાં કુમાણસ ધણાં
હયે, ૨૮ સુમાણસ થોડા, ૨૯ આચાર્ય પોતપોતાના ગચ્છની પરપસ,
સમાચારી જુદી જુદી પ્રવર્તાવયે તથા મૂઢ મૂખ જનને મોઢ પમડીને
મિથ્યાત્વ પાસમા પાડયે, ઉત્સુત્ર ભાખયે, પોતપોતાની પ્રથાસામ્ય
રાખયે, નિંદક કુણુદિ હયે; ૩૦ સરલ, ભવિષ્ય, ન્યામી, પ્રામાણિક
માણસ થોડા; ૩૧ સ્તેષ્ઠના સંભ્ય ધણા, કિંદુ રાજ્ય અરૂપ ત્રિવિધા
ને થોડા; ૩૨ મોટા કુળના રાજા નીચ કામ કરયે; અન્યાયઅધર્મ,
કુબ્યસનમા ધણા રાખયે

આ આસમા ધાતુ સર્વ વિષ્ણેક બાયે, દોહાની ધાતુ રહેયે;
બામકાની મહોરે બાલયે; એવી મહોરે જેની પાસે હયે તે ધનવત
કહેવાયે; ૧ ઉપ ૧૮ કરયે તે માસખમણુ સરખો થયે; જ્ઞાન તથા સત્ય
સર્વ વિષ્ણેક બાયે; તેમા હયવૈકલિકના પહેલા ૪ અધ્યયન રહેયે, તે
ઉપર ૪ છવ બેકાવતારી થયે. તેના નામ; ૧ 'દુપસહ' નામે સાધુ

૨; 'કાલ્પણી' નામનાં સાધ્વી, ૩ નાગિલ શ્રાવક, ૪. નાગશ્રી શ્રાવિકા; અષાઠ શુદ્ધ ૧૫ ને દિને શકેદ્રનું આસન ચળશે, ત્યારે શકેદ્ર ઉપયોગ મૂકી જોશે કે આજ પાંચમો આરો ઉતરી કાલે છઠ્ઠો આરો બેસશે, ત્યારે શકેદ્ર આવી ઉપર કહ્યા ૪ જીવને કહેશે કે કાલે છઠ્ઠો આરો બેસશે, માટે આજોવો, પડિષ્ક્રમો ને નિ સદ્ય થાઓ; એટલે તે જીવ સર્વ જીવને ખમાવીને સથારો કરશે, ત્યારે મહા સ વર્ત્તક વાયરો થશે તેણે કરીને પહાડ, પર્વત, ગઢ, બેટ, કોઠા, વાવ, દૂવા, સરોવર, સર્વે વિસરાલ થશે, વૈતાલ્ય પર્વત, ગંગા, સિંધુ; ઋષભકુટ ને લવણુની ખાડી એ પ વર્ણને સર્વ સ્થાનક તૂટી પડશે, તે ૪ જીવ સમાધિ પ્રમાણે કાળ કરીને દેવલોકમાં જશે ત્યારે ૪ બોલ વિચ્છેદ જશે, ૧ પહેલે પહોરે જૈન ધર્મ, ૨ બીજે પહોરે ૩૬૩ પાખડીના મિથ્યાત્વી ધર્મ, ૩ ત્રીજે પહોરે રાજનીતિ, ૪ ચોથે પહોરે બાહર અગ્નિ વિચ્છેદ જશે.

(૬) છઠ્ઠો આરો બેસતાં વર્ણુ વગેરેના અનતા પર્યાવ હીણા થયા, ૨૧૦૦૦ વર્ષનો, 'દુસમ દુસમ' એટલે એકલુ દુ ખમાં દુ ખ, ૧ હાથનુ દે ૦ ૨૦ વર્ષનુ આ ૦ ઉતરતે આરે મૂઢાહાથની કાયા, ૧૬ વર્ષનુ આ ૦, ૧ છેવટુ સઘયણુ ને હુંડ સઠાણુ, ૮ પાસળી, ઉતરતે આરે ૪ પાસળી, છ વર્ષની સ્ત્રી ગર્ભ ધરશે, તે કાળાં, કુદર્શની, રોગી ને રીસાળ, નખ ને મોંવાળા ઘણાં એવા છોકરાં પ્રસવશે, તે કુતરીની પેઠે પરિવાળ લેજો, ફેરવશે, ગંગા સિંધુ નદીઓ રહેશે, તેમાં ૭૨ બીલ છે, ૩-૩ માળ છે, તેમાં મનુષ્ય, તિર્યચ, પખી બીજ માત્ર રહેશે, ગંગાસિંધુ નદીનો દર ૧૧ જોજનનો મહોટો પટ છે તેમાં રથના ચીલા પ્રમાણે પહોળુ અને ગાડાની ધરી ખૂડે એટલુ જીડુ પાણી રહેશે. તેમાં મચ્છ, કચ્છ ઘણા થશે તે ૭૨ બીલના મનુષ્યો સાજ ને સવાર મચ્છ, કચ્છ કાઢીને વેળુમા ભારશે, તે સૂર્ય ઘણો તપશે, ટાઢ ઘણી પડશે તેણે કરી સીઝવાઈ રહેશે. તેનો આહાર કરશે, તેના હાડકા, ચામડા, તિર્યચ, ચાટીને રહેશે માનવીના માથાની તુંબડીમા પાણી લાવીને પીશે, એ આરામા નવકાર, સમકિત, વ્રત, પરચક્ષાણુ રહિત હશે તે જીવો અવતરશે એવુ જ્ઞાણી જે જીવ જૈન ધર્મ પાળશે તે સુખી થશે.

અથ શ્રી ત્રેવીસ પદવીના બોલ

તેનાં નામ કહે છે પ્રથમ ૭ એકેદ્રિય રત્ન, ૭ પચ્ચેદ્રિય રત્ન
 ૬ મહોટી પદવી. તેમાં ૭ એકેદ્રિય રત્નનાં નામ કહે છે ચક્ર રત્ન
 ૧, છત્ર રત્ન ૨, ચમૈ રત્ન ૩, હડ રત્ન ૪, અસિ રત્ન ૫, મહિ-
 રત્ન ૬, કાંગણિ રત્ન ૭, એ ૭ એકેદ્રિય રત્નના નામ કહ્યાં. હવે
 પચ્ચેદ્રિય રત્નના નામ કહે છે સેનાપતિ ૧, આધાપતિ ૨, વાહિંક
 ૩, પુરોહિત ૪, સ્ત્રી ૫, અન્ધ ૬, ગજ ૭, એ પચ્ચેદ્રિય રત્નનાં નામ
 કહ્યાં. હવે ૬ મહોટી પદવીના નામ કહે છે અરિહતની ૧, અકવર્તીની
 ૨, બલદેવની ૩, વાસુદેવની ૪, કેવલીની ૫, સાધુની ૬, શાવકની
 ૭, સમ્યક્દષ્ટિની ૮, મહાલિંગ રાજની ૯, એ ૬ મહોટી પદવી કહી.
 એવ સર્વ મળી ૨૩ પદવી હવે ૧૪ રત્ન શુ શુ કામ કરે તે,
 ચક્ર રત્ન, ૫૬ બહુ સાધના માર્ગ બતાવે ૧, છત્ર રત્ન તે ૪૮ કોષ
 પ્રમાણે છાયા કરે ૨, ચમૈ રત્ન તે નદિ આદિ પાર ઉતારે ૩, હડ
 રત્ન તે વમસુ સુધાના બાર ઉઘાડે ૪ અસિરત્ન તે શત્રુને હથે ૫
 મહિરત્ન તે ઉચોત કરે ૬ કાંગણિ રત્ન તે ૪૬ માંડવા આઢેજે વધા
 તોલા માપ વધારે ૭, સેનાપતિ તે દેશ સામે ૮, આધાપતિ તે પાન,
 રસવતી નિપજાવે ૯, વાહિંક તે આવાસ, ઘર નિપજાવે ૧૦, પુરોહિત
 તે શાવ સાબ કરે વધા શાન્તિકર્મ કરે, વિદ્યા ટાળે ૧૧ સ્ત્રીરત્ન તે
 ભોગ સાધનને કામ આવે ૧૨, અન્ધ ને ગજ બેઠા બઠવાને કામ
 આવે ૧૬ હવે ૧૪ રત્ન કર્યાંકયા જીપજે તે કહે છે ચક્ર ૧, છત્ર ૨,
 અસિ ૩, હડ ૪, એ આયુષસાળામાં જીપજે ચમૈ, મહિ ને
 કાંગણિ એ ૩ લક્ષ્મીના ભાગરમા જીપજે સેનાપતિ ૧, આધાપતિ ૨,
 વાહિંક ૩, પુરોહિત ૪ એ ૪ પોતાના નગરમાં જીપજે સ્ત્રી વિદ્યા
 ધરની ધેણીમા જીપજે અન્ધ ને ગજ એ ૨ ગૌતાકયને મૂલે જીપજે,
 હવે ૧૪ રત્નની કાયાનું પરિમાણ કહે છે, ચક્ર, છત્ર ને ૬૦ એ ૩
 વાન પ્રમાણે, વાન તે ૪ હાથ પ્રમાણે, ચમૈરત્ન તે ૨ હાથ પ્રમાણે
 અસિરત્ન તે ૫૦ અંગુલનું લાંબુ ૧૬ અંગુલનું પહોળું, ને ચમૈ
 અંગુલનું બહુ, મહિરત્ન ૪ અંગુલનું લાંબુ ને ૨ અંગુલનું પહોળું,

કાંગણિરત્નને છ તળાં, આઠ ખુણાં, બાર હાંસો, સોનીની એરણને સંઠાણે, ૧ અંગુલનું લાંબુ, પહોળું ને ઊંચું. સેનાપતિ ૧ ગાથાપતિ ૨, વાહ્નિક ૩, પુરોહિત ૪, એ ૪ની અવગાહના ચક્રવર્તી પ્રમાણે ૭ થી બાણવી. સ્ત્રીરત્ન ચક્રવર્તીથી ૪ અંગુલ નીચી હોય. અશ્વરત્ન ૧૦૮ અંગુલનો લાંબો—કાનના મૂળથી તે પૂછના મૂળ લગે અને ૮૦ અંગુલનો ઊંચો ગજરત્ન ચક્રવર્તીથી બમણો ઊંચો હોય એ ૨૩ પદવી. હવે જે ગતિમાથી નીકળ્યો તે કેટલી પદવી પામે તે કહે છે પહેલી નરકના નીકળ્યા ૧૬ પદવી પામે. તે ૨૩ માહેથી ૭ એકેદ્રિય રત્ન વર્ણ્યા ૧, બીજી નરકના નીકળ્યા ૧૫ પદવી પામે પૂર્વે ૧૬ કહી તેહમાંથી ૧ ચક્રવર્તીની વર્ણ ૨, ત્રીજી નરકના નીકળ્યા તેર પદવી પામે તે ૧૫ માંથી બલદેવ ને વાસુદેવ એ બે વર્ણ્યા ૩, ચોથી નરકના નીકળ્યા ૧૨ પદવી પામે. તે તેરમાંથી ૧ તીર્થંકર વર્ણ્યા ૪, પાંચમી નરકના નીકળ્યા અગિયાર પદવી પામે તે ૧૨ માહેથી ૧ કેવલી વર્ણ્યા ૫, છઠ્ઠી નરકના નીકળ્યા દશ પદવી પામે તે સાધુજી વર્ણ્યા ૬ સાતમી નરકના નીકળ્યા ૩ પદવી પામે અશ્વ ૧, ગજ ૨, સમ્યક્ત્વ દષ્ટિ ૩, એ ૩ પદવી પામે. ૭ ભવનપતિ, વાણુવ્યતર, જ્યોતિષી એ ૩ ના નીકળ્યા એકવીશ પદવી પામે તે વાસુદેવ ૧, ને તીર્થંકર એ ૨, વર્ણ્યા. યૃષ્ટવી, પાણ્ડી, વનસ્પતિ, ગર્ભજ મનુષ્ય ને ગર્ભજ તિર્થંચ એટલાના નીકળ્યા ૧૬ પદવી પામે ૨૩માંથી તીર્થંકર ૧, ચક્રવર્તી ૨, બલદેવ ૩, વાસુદેવ ૪, એ ૪ વર્ણ્યા બેઘદ્રિય તેઘદ્રિય, ચૌરદ્રિય, સમૂર્જિષ્ઠ તિર્થંચને સમૂર્જિષ્ઠ મનુષ્ય એ પાંચના નીકળ્યા ૧૮ પદવી પામે ૧૬ માંથી ૧ કેવલી વર્ણ્યા, તેઉવાઉના નીકળ્યા ૯ પદવી પામે તે એકેદ્રિયરત્ન ને હાથી ૧, ઘોડો ૨, એ ૯ પદવી પામે પદર પરમાધામી ને પહેલા કિલ્લિષીના નીકળ્યા ૧૮ પદવી પામે તે ૨૩ માંથી ૪ ઉત્તમ પુરુષ ને કેવલી વર્ણ્યા, ઉપલા ૨ કિલ્લિષીના નીકળ્યા ૧૧ પદવી પામે તે ૧૮ માંથી ૭ એકેદ્રિય વર્ણ્યા, શેષ ૧૧ પામે સુધર્મ ૧, ઇશાન ૨, એ બે દેવલોકના નીકળ્યા ૨૨ પદવી પામે. ત્રીજાથી તે આઠમા દેવલોક સુધીના તથા નવ લોકાતિકના નીકળ્યા ૧૬ પદવી પામે તે ૨૩ માંથી ૭ એકેદ્રિય રત્ન વર્ણ્યા શેષ ૧૬ પામે નવમા દેવલોકથી નવ ઐવેચક સુધીના નીકળ્યા

ચૌદ પદવી પામે તે ૧૬ માથી અથ ૧ ને ગજ ૨ એ ૨ વચ્ચાં શેષ ૧૪ પામે પાચ અતુત્તર વિમાનના નીકળ્યા ૮ પદવી પામે. તે ૨૪ માથી ૧૪ રત્ન, ૧ બહદેવ ને ૧ વાસુદેવ વચ્ચાં શેષ ૮ પામે. સહીમાઢી ૧૫ પદવી લાભે તે ૨૩ માથી ૭ એકે દ્રિષ ને ૧ કેવલીની એ ૮ વળી, શેષ ૧૫ લાભે અસહીમાઢી ૮ પદવી લાભે ૭ એકે દ્રિષ ને ૧ સમકિતની એ લાભે તીર્થંકર તથા ચક્રવર્તીમા ૬ પદવી લાભે તે તીર્થંકરની ૧, ચક્રવર્તીની ૨, મહાલિકની ૩ સમકિતની ૪, સાધુની ૫ કેવલીની એ ૬ લાભે વાસુદેવમા ૩ પદવી લાભે, વાસુદેવની ૧ સમકિતની ૨, મહાલિકની ૩, એ ૩ લાભે બહદેવમા પાચ પદવી લાભે, બહદેવની ૧ માહલિકની ૨, સાધુની ૩, કેવલીની ૪, સમકિત દષ્ટિની ૫, એ પાચ લાભે. મનુષ્યમાઢી પદવી ૧૩ લાભે, નવ મહોતી પદવી ને સેનાપતિ ૧, ગાધાપતિ ૨, વાર્ધિંક ૩, પુરોહિત ૪, એવ સર્વ મળી ૧૩ પદવી લાભે. મનુષ્યજીમાઢી પદવી ૫ લાભે સમકિતની ૧, આવિકાની ૨, સાધ્વીની ૩, કેવલીની ૪, સ્ત્રી ૧૨૧ની ૫, એ ૫.

ઇતિ ૨૩ પદવીના બોલ સમાપ્ત.

—

અથ શ્રી વિરહ દ્વાર

ૐ

સમુચ્ચય ચાર પ્રતિનો વિરહકાલ જમન્ય ૧ સમયનો ઉત્કૃષ્ટો ૧૨ મુહૂર્તનો. હવે પહેલી નરકે જ ૦ ૧ સમયનો ઉ ૦ ૨૪ મુહૂર્તનો ૧ બીજી નરકે જ ૦ ૧ સમયનો ઉ ૦ ૭ દિનનો ૨, ત્રીજી નરકે જ ૦ ૧ સમયનો ઉ ૦ ૧૫ દિનનો ૩ ચોથી નરકે જ ૦ ૧ સમયનો, ઉ ૦ ૧ માસનો ૪ પાંચમી નરકે જ ૦ ૧ સમયનો ઉ ૦ ૨ માસનો ૫, છઠી નરકે જ ૦ ૧ સમયનો ઉ ૦ ૪ માસનો ૬, સાતમી નરકે જ ૦ ૧ સમયનો ઉ ૦ ૬ માસનો ૭ ઉપજવાનો તથા વ્યવવાનો વિરહ પડે. હવે ૬૪ ભવનપતિનો જ ૦ ૧ સમયનો, ઉ ૦ ૨૪ મુહૂર્તનો. પાંચ

એકેન્દ્રિય અવિરહિયા, સંજ્યાતાને ઠામે સંજ્યાતા ઊપજે, અસંજ્યાતાને ઠામે અસંજ્યાતા ઊપજે; અનંતાને ઠામે અનંતા ઊપજે સમય સમય ઊપજે. સમય સમય ચલે. ત્રણ વિગલે દ્રિયનો જાં ૧ સમયનો, ઉં અ ત. મુહૂર્તનો સંમૂર્જિમ તિર્યચ પચે દ્રિયનો જાં ૧ સમયનો, ઉં અ ત. મુહૂર્તનો ગર્ભજ તિર્યચ મચે દ્રિયનો જાં ૧ સમયનો ઉં ૧૨ મુહૂર્તનો. સંમૂર્જિમ મનુષ્યનો જાં ૧ સમયનો ઉં ૨૪ મુહૂર્તનો. ગર્ભજ મનુષ્યનો જાં ૧ સમયનો ઉં ૧૨ મુહૂર્તનો વાણુચ તાર, જ્યોતિષી અને ગૈમાનિકમાં પહેલા, બીજા દેવલોક સુધીનો જાં ૧ સમયનો ઉં ૨૪ મુહૂર્તનો વિરહ કાલ ત્રીજે દેવલોકે જાં ૧ સમયનો ઉં ૯ દિન તે ધીશ મુહૂર્તનો. ચોથે દેવલોકે જાં ૧ સમય ઉં ૧૨ દિન તે ૧૦ મુહૂર્તનો, પાંચમે દેવલોકે જાં ૧ સમય ઉં સાડા બાવીશ દિનનો છઠ્ઠે દેવલોકે જાં ૧ સમયનો ઉં ૪૫ દિનનો. સાતમે દેવલોકે જાં ૧ સમયનો, ઉં ૮૦ દિનનો ત્રિરહકાલ. આઠમે દેવલોકે જાં ૧ સમયનો, ઉં ૧૦૦ દિનનો. નવમે, દશમે દેવલોકે જાં ૧ સમયનો ઉં સંજ્યાતા માસનો, જ્યાં લગે ૧ વરસ ન હોય અગિયારમે, બારમે દેવલોકે જાં ૧ સમયનો ઉં સંજ્યાતા વરસનો, જ્યાં લગે સો વરસ ન હોય પહેલી ત્રીકે જાં ૧ સમયનો ઉં સંજ્યાતા વર્ષના સેકડા, જ્યાં લગે હજાર વરસ ન હોય બીજી ત્રીકે જાં ૧ સમયનો, ઉં સંજ્યાતા હજાર વરસ, જ્યાં લગે લાખ વરસ ન હોય. ત્રીજી ત્રીકે જાં ૧ સમયનો, ઉં સંજ્યાતા લાખ વરસનો, જ્યાં લગે કોઠ વરસ ન હોય ચાર અનુત્તર વિમાનમાં જાં ૧ સમયનો, ઉં પદ્યના અસંજ્યાતમા ભાગનો વિરહકાલ, સર્વાર્થસિદ્ધમાં જાં ૧ સમયનો, ઉં પદ્યના સંજ્યાતમા ભાગનો ત્રિરહકાલ. સિદ્ધનો વિરહ જાં ૧ સમયનો, ઉં છ માસનો વિરહ કાલ ચાર ગતિમા પચે દ્રિય આશ્રી વિરહ કાલ જાં ૧ સમયનો ઉં ૧૨ મુહૂર્તનો સર્વાંશ્વર સ્થાનકનો વિરહ જાં ૧ સમયનો ઉં ૬ માસનો

ઇતિ શ્રી વિરહ દ્વાર સમાપ્ત

અથ શ્રી પ્રભાષુ ભોધનો થોડો

સબ્ય જીવના ભોધને અર્થે ત્રણ પ્રકારના અગુણ તથા ત્રણ પ્રકારના પલ્લોપમતુ માન, સૂત્ર અનુયોગદ્વારથી કહે છે, તેમાં પ્રથમ ત્રણ પ્રકારના અગુણનાં નામ, આત્મ અગુણ ૧, ઉત્સેષાગુણ ૨, પ્રમાણાગુણ ૩, આત્મ અગુણનું માન કહે છે, ભારવાહિ ૧૫ શ્લોક છે, તિર્થ જે કાળે જે આર જે મનુષ્ય હોય તે મનુષ્ય પોતપોતાને ૧૨ અગુણે ૧ મુખ ધાય, અને ૬ મુખે એક પુરુષનું ઉચ્ચપણાનું માન ધાય, એટલે ૧૨ નવા ૧૦૮ આત્મ અગુણનો પુરુષ ઊભો હોય. તે પુરુષને પ્રમાણપેત કહીએ. ૧ માનમુક્ત પુરુષ કોને કહીએ ? પુરુષ પ્રમાણે છે કુડી હોય તેને જળે કરી પરિપૂર્ણ બરીએ. તેમાં પુરુષ ભેડે. તે વારે એક દ્રોણ પ્રમાણે જળ કુડી માંડીથી બાર નીકળે તથા એક દ્રોણ પ્રમાણે જળે કરી કુડી ઊભી હોય, તે કુડીમાં તે પુરુષ ભેડે તો પરિપૂર્ણ જળે ભરાય તને માનોપેત પુરુષ કહીએ. દ્રોણ તે ઠેવઠો હોય તે કહે છે. બે અસલીએ ૧ પસલી ધાય, બે પસલીએ ૧ સર્પ ધાય, ચાર સર્પએ ૧ કુહવ ધાય, ચાર કુહવે ૧ પાયો ધાય, ચાર પાયે ૧ આઠો ધાય, ચાર આઠે ૧ દ્રોણ ધાય. બે દ્રોણનું માન કહ્યું બે રીતે માનોપેત પુરુષ કહીએ. ૨ ઉન્માનમુક્ત પુરુષ કોને કહીએ ? જે પુરુષ તેજો ધર્મો અર્ધ ભાર ધાય તેને ઉન્માનમુક્ત પુરુષ કહીએ. અર્ધ ભારનું માન કહે છે એક હજાર ને પચાસ પહે અર્ધ ભાર ધાય. બે અર્ધ ભારનું માન કહ્યું ૩ પ્રભાષુ માન ઉન્માનમુક્ત લક્ષણ, સામિયાદિ ન્યબન, મસ લીલાદિક ગુણ, સમા, શાન્તાદિક સહિત જે પુરુષ હોય તે ઉત્તમ પુરુષ બલુવે. ઉત્તમ પુરુષ ૧૦૮ આત્મ અગુણનો બે ચો હોય. ૧ મધ્યમ પુરુષ ૧૦૪ આત્મ અગુણનો બે ચો હોય ૨ જે પુરુષ ૧૦૮ આત્મ અગુણથી ન્યૂનાધિક હોય, સ્વર આરોધ વચન ૧, સત્ત્વધીર્મ ૨ સાર તે રૂપાદિ બે ૩ ગુણે વર્ણિત હોય તે પરનો કાસ ક્રિકર ધાય એટલા ૬ આત્મ-અગુણે ૧ પમના મધ્ય ભાગનું પહોળપણ ધાય. બે પમે ૧ વેત ધાય. બે વેતે ૧ હાય, બે હાયે ૧ કુચિ ધાય, બે કુચિએ ૧ ધનુષ ધાય. બે ધનુષે ૧ ગાઉ ધાય. ચાર ગાઉએ ૧ ભોજન ધાય. જે કાળે મનુષ્યનું આત્મ અગુણ હોય તે આત્મ અગુણે તે

વખતના નગર, ગામ, વન, કૂવા, તળાવ, વાવ, ગઢ, પોળ, કોઠા, યાન, રથ, ગાડાદિક ૭૩ જોડનાં નામ કહ્યા છે. ૧ ઉત્સેધાંશુલતુ માન કહે છે, અનંતા સૂક્ષ્મ પરમાણુ ભેળા કરીએ ત્યારે ૧ વ્યવહારી પરમાણુ થાય તથા જાળીને વિષે સૂર્યના કિરણ તેમાં રજ ઊડતી દેખાય, તે રજનો અનંતમો ભાગ તેને વ્યવહારી પરમાણુ કહીએ, અન્યમતિવાળા રજના તેત્રીસમા ભાગને પરમાણુ કહે છે તે વ્યવહારી પરમાણુ, શસ્ત્રાદિ કોઈ પ્રકારે છેદાય નહિ, અગ્નિમાં બળે નહિ, પાણીમાં ચાલ્યો જાય પણ લીજાય નહિ ગંગા મહાનદીનો પ્રવાહ ઊંચો ચુલ-હિમવંત પર્વતથી પડે છે તે પ્રવાહ સામે ચાલ્યો જાય પણ બળાય નહિ, ઘાત પામે નહિ, પાણીના ઊંડુમા રહે પણ પાણી ન થાય. તે અતિ તીવ્ર શસ્ત્ર કરી દેવતાની શકિતએ છેદતા એક ખડનો બીજો ખડ ન થાય તેને તત્ત્વજ્ઞાતા પરમાણુ કહે છે. એવા અનંતા વ્યવહારી પરમાણુ એકઠા મળે તેવારે ૧ ઉષ્ણસન્નિઓ થાય આઠ ઉષ્ણસન્નિઓ ૧ સથુસન્નિઓ થાય આઠ સથુસન્નિઓ ૧ ઉર્ધ્વરેણુ થાય. આઠ ઉર્ધ્વરેણુએ ૧ ત્રસરેણુ, બેઈદ્રિયાદિક ત્રસજીવને ચાલતા રજ ઉડે તે ત્રસરેણુ કહેવાય, આઠ ત્રસરેણુ એ ૧ રથરેણુ, રથાદિક હિંડતા રજ ઉડે તે રથરેણુ થાય આઠ રથરેણુ એ ૧ દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂના જુગલિયા મનુષ્યના વાળાગ્રનું જડપણુ થાય. આઠ દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂના વાળાગ્રે ૧ હરિવાસ, રમ્યક્રવાસ ક્ષેત્રના જુગલિયાના વાળાગ્રનું જડપણું થાય આઠ હરિવાસ, રમ્યક્રવાસના વાળાગ્રે ૧ હિમવય, હિરણ્યવય ક્ષેત્રના જુગલિયાના વાળાગ્રનું જડપણુ થાય, આઠ હિમવય, હિરણ્યવયના વાળાગ્રે ૧ પૂર્વ પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રના મનુષ્યના વાળાગ્રનું જડપણુ થાય. આઠ પૂર્વ પશ્ચિમ મહાવિદેહના વાળાગ્રે ૧ ભરત, ઐરવતના મનુષ્યના વાળાગ્રનું જડપણુ થાય એવા ૮ વાળાગ્રે ૧ લિખ થાય આઠ લિખે ૧ જૂ થાય, આઠ જૂએ ૧ જવમધ્ય થાય, આઠ જવ મધ્યે ૧ અગુલ થાય, છ અગુલે ૧ પગ થાય, ૧૨ અગુલે ૧ વેત થાય. ૨૪ અગુલે ૧ હાથ થાય, ૪૮ અગુલે ૧ કુક્ષિ થાય, ૯૬ અગુલે ૧ ધનુષ થાય, ૨ હજાર ધનુષે ૧ ગાઉ થાય, ૪ ગાઉએ ૧ જોજન થાય, એ ઉત્સેધાંશુલે ૨૪ દડકની અવધેણા વર્ણવી છે પ્રમાણુશુલનું માન કહે છે. ભરતાદિક ચક્રવર્તીનું કાગણિ રત્ન હોય તે ૮ સોનેયા ભાર છે. સોનેયાનો

તોલ કહે છે ૪ મધુર ત્રિફલ ૧ થેત સરસવ ધાય, ૧૬ સરસવે ૧
 અરઠ ધાય, ૨ અરઠે ૧ શુભ ધાય, ૫ શુભએ ૧ માસો ધાય, ૧૬
 માસે ૧ સોનેરો ધાય, એવા ૮ સોનેરા ભારતું કાગણિ રત્ન હોય, તેને
 ૭ તળા, ૮ ખુણા, ૧૨ હાંસ છે સોનીની અઢિરણને સઠાણે છે
 તે કાગણિ રત્નની એકેલી હાંસ ઉત્સેધાંશુલની પહોળી છે અને તે
 ઉત્સેધાંશુલ તે મમણ ભગવત મહાવીરનું અર્ધઅશુલ ધાય,
 તેને હજારમણ કરીએ ત્યારે ૧ પ્રમાણશુલ ધાય એટલે
 મહાવીર સ્વામીનાં પાત્રસે આત્મઅશુલે ૧ પ્રમાણશુલ ધાય
 એવા ૬ પ્રમાણશુલે ૧ પર્વ ધાય, ૧૨ અશુલે ૧ વેત ધાય, ૨૪
 અશુલે ૧ હાય ધાય ૪૮ અશુલે ૧ કુણિ ધાય ૯૬ અશુલે ૧ મધુર
 ધાય, ૨ હજાર મધુરે ૧ ગાઉ ધાય ૪ ગાઉએ ૧ એજન ધાય જે
 પ્રમાણશુલે પૃથ્વી, પર્વત, વિમાન, નરકાવાસા, દ્વીપ, સમુદ્ર, નરક,
 દેવલોક, લોક, અલોક, શાશ્વતી જમીન, રત્નપ્રભાદિક ૨૮ બોલનું તથા
 દ્વીપસમુદ્રાદિ ૨૮ બોલનું લાંબાપણું, પહોળાપણું, વિશાળપણું, વિદ્યપણું,
 પરિધિ પ્રમુખના માન વણુબ્યા છે ૩ એ ૩ પ્રકારના અશુલ કહ્યા,
 તે પ્રત્યેક પ્રત્યેકના ત્રણ ત્રણ લોક, એણિઅશુલ ૧, પ્રવર્તશુલ ૨, વર્ત-
 શુલ ૩ તિહાં અસત્કર્યપનાએ મેણી તે અસખ્યાતા એજન કાલકોટી
 પ્રમાણે લાંબી, અને એક આકાશ-પ્રદેશની પહોળી, બહુપણે લોખંડ
 સુખી હોય તે મેણીને મેણી શુણે કરીએ તેને પ્રવર કહીએ ૨. તે
 પ્રવરને મેણી શુણે કહીએ તેને વન કહીએ. ૩ તે વનકૃત લોકને
 સખ્યાતશુણે કરીએ ત્યારે સખ્યાતા લોક અલોકમા ધાય, તે સખ્યાતા
 લોકને અસખ્યાતા શુણે કરીએ ત્યારે અસખ્યાતા લોક અલોકમા ધાય
 ન ૧ ખ્યાતા લોકને અનતશુણે કરીએ ત્યારે અનતા લોક અલોકમાં
 ધાય અને તે અનતા લોકના જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે તેટલા નિર્ગો-
 હના એક શરીરમાંથી નિર્ગોહીઆ છવ છે અસખ્યાતા સૂક્ષ્મ નિર્ગોહ ૧
 બાહર નિર્ગોહ ધાય, એક નિર્ગોહમાં અનતા છવ બહુવા એ ૩ પ્રકારના
 અશુલ કહ્યા ૩ પ્રકારના પર્યોપમનું માન કહે છે તેમાં પર્યોપમના
 ૩ લોક ઉદાર પર્યોપમનું ૧ અદાપર્યોપમનું ૨, ક્ષેત્રપર્યોપમ ૩,
 એક એકના બળે લોક, સૂક્ષ્મ ને બાહર, પ્રથમ બાહર ઉદાર પર્યો-
 પમનું સ્વરૂપ કહે છે એક એજનનો ઉત્સેધાંશુલે લાંબા, પહોળા ને

ભાડા એવો ૧ પાલો (ફૂવો) કલ્પીએ તેની ત્રિગુણી ઝાઝેરી પરિધિ
 હોય, તે પાલો દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂના જુગલિયાના મસ્તકના કેશ તે એક
 દિનથી માડીને ૭ દિનના ઉગ્યા વાલાએ કરી ભરીએ, એવો તો ઠાંસી-
 ઠાંસીને ભરીએ કે અગ્નિમાંથી બળે નહિ. વાયરે કરી ભડે નહિ, પાણીએ
 ઠરી સડે નહિ, પોલારનાં અભાવથી વિધ્વસે નહિ, દુર્ગંધ થાય નહીં.
 ચંકવતીનું સૈન્ય ઉપર ચાલે તો પણ નમે કે ડાલે નહિ, ગગાનદીનો
 પ્રવાહ ઉપર ચાલે તો પણ પાણીમાંથી ભેદાય નહિ પાલામાંથી સો સો
 વર્ષે એક એક વાળાએ કાઢીએ; એમ કાઢતા જેટલે કાળે પાલો ખાલી
 થાય, બાકી એકે રજ રહે તેટલા કાળે બાહર ઉદ્ધાર-પલ્લોપમ
 કહીએ તે પલ્લોપમ સખ્યાત વર્ષનો જાણવો એવા દશ કોડાકોડી
 પલ્લોપમે બાહર ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય કેવળ પડપણા માત્ર છે,
 એ બાહર ઉદ્ધાર પલ્લોપમ ૧, સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર પલ્લોપમનું માન
 કહે છે. જેમ એક જોજનનો પાલો કલ્પીએ તે પૂર્વવત તે પાલામાંથી
 દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂના જુગલિયાના માથાના કેશ એક દિનથી સાત દિનના
 ઉગ્યા વાલાએ લઈએ એકેકા વાલાએના અસખ્યાતા ખંડ કરીએ, તે
 ખંડ કેવડા નાના થાય? ચક્ષુ ઇન્દ્રિયની અવધેણાથી અસખ્યાતમે ભાગે
 અને નાના સૂક્ષ્મ વનસ્પતિ જીવના શરીરની અવધેણાથી અસખ્યાતગુણ
 મહોટો અને જેવડું એક બાહર પૃથ્વીકાયના જીવનું શરીર તેવડા
 વાલાએના ખંડ નાના થાય. તે વાલાએના ખંડ, અગ્નિએ બળે નહિ,
 વાયરે ભડે નહિ, તે વાલાએને ખંડ કરી પાલો ઠાંસી ઠાંસીને ભરીએ,
 તે પાલામાંથી સો સો વર્ષે એકેકા વાલાએનો ખંડ કાઢીએ, એમ
 કાઢતા જેટલે કાળે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળે સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર-
 પલ્લોપમ કહીએ એ પલ્લોપમ અસખ્યાતા કાળનો થાય એવા દશ
 કોડાકોડી પલ્લોપમે ૧ સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય એ સાગરોપમે
 દ્વીપ સમુદ્રનું માન વર્ણવ્યું છે અહીં ઉદ્ધાર સાગરોપમના જેટલા
 સમય થાય તેટલા દ્વીપ સમુદ્ર તીરછા લોકમાં છે જ બૂદ્ધીપ એક લાખ
 જોજનનો લાખો પહોળો એનાથી બમણો લવણ સમુદ્ર બે લાખ
 જોજનનો, ધાતકી ખંડ ૪ લાખ જોજનનો, એમ ઠામ બમણા અસ-
 ખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર જાણવા, એ સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર પલ્લોપમ ૧, અદ્ધા
 પલ્લોપમનું સ્વરૂપ કહે છે, તેના બે ભેદ, સૂક્ષ્મ ને બાહર તેમા બાહર
 અદ્ધા પલ્લોપમ કેહને કહીએ, એક જોજનનો લાખો, પહોળો ને

છાયા મારે હસિ સરખો પૂર્વવત પાલો કહીએ. દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ જુન-
 લિયા મનુષ્યના વાળાએ કરી પાલો ઠાસી ઠાંસીને ભરીએ પછી સો સો વરસે
 એકેકો વાલાએ કાઢીએ એમ કાઢતા જેઠે કાળે તે પાલો ખાલી થાય,
 તેટલા કાળને, બાહર અદ્ધા પશ્યોપમ કહીએ. એ પશ્ય સખ્યાતા કોડી
 વરસે થાય. એવા હથ કોઠાકોડી બાહર અદ્ધા પશ્યોપમે ૧ બાહર અદ્ધા
 સાગરોપમ થાય. કેવલ પ્રરૂપણા માત્ર છે ૧ સૂક્ષ્મ અદ્ધા પશ્યોપમનું
 સ્વરૂપ કહે છે, એક જોજનનો લાંબો પહોળો ને જીઠો પૂર્વવત કહીએ.
 તેમ પૂર્વવત દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રના જુનલિયાના વાળાએ અસખ્યાતા
 ખડ કરી ભરીએ, પાલામાથી સો સો વરસે એકેકો ખડ કાઢીએ,
 જેટલે કાળે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળને સૂક્ષ્મ અદ્ધા પશ્યોપમ
 કહીએ. એવા હથ કોઠાકોડી પશ્યોપમે ૧ સૂક્ષ્મ અદ્ધા સાગરોપમ થાય,
 એ સાગરોપમ નારદી, તિર્થંચ મનુષ્ય અને દેવતા એ ૪ ત્રિતિય
 આયુષ વર્ણવ્યા છે, ૨ ક્ષેત્ર પશ્યોપમ કહે છે ક્ષેત્ર પશ્યોપમના ૨ લેહ
 સૂક્ષ્મ ને બાહર તેમાં બાહર ક્ષેત્ર પશ્યોપમ કેહને કહીએ ? એક જોજનનો
 લાંબો, પહોળો ને જીઠો પૂર્વવત પાલો કહીએ, તેમ પૂર્વવત દેવકુરૂ,
 ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રના જુનલિયાના માથાના વાળાએ ભરીએ, તે પાલા
 માંડીલા વાળાએના ફરસ્યા આકાશ પ્રદેશને સમયે સમય અપહરતા
 જેટલે કાળે તે પાલો ખાલી થાય તેટલા કાળને બાહર ક્ષેત્ર પશ્યોપમ
 કહીએ. એ પાલો ખાલી થતા અસખ્યાતી અવસર્ગિણી, ઉત્સર્ગિણી
 વહી જાય, એવા હથ કોઠાકોડી પશ્યોપમે ૧ બાહર ક્ષેત્ર સાગરોપમ
 થાય, કેવલ પ્રરૂપણા માત્ર છે મતાંતરે જીવ જીવનાં પરિણામ લખ્યા
 છે ૧, સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પશ્યોપમનું સ્વરૂપ કહે છે એક જોજનનો લાંબો,
 પહોળો ને જીઠો પૂર્વવત પાલો કહીએ, તેમાં દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રના
 જુનલિયાના વાળાએના અસખ્યાતા ખડ કરી ભરીએ, તે પાલા
 માંડીલા વાળાએના ફરસ્યા આકાશ પ્રદેશ તથા અણુફરસ્યા આકાશ
 પ્રદેશ છે, તે ફરસ્યા અણુફરસ્યા આકાશ પ્રદેશને સમયે સમયે અપ-
 હરીએ. જેટલે કાળે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળને ૧ સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર
 પશ્યોપમ કહીએ. એવા હથ કોઠાકોડી સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પશ્યોપમે ૧ સૂક્ષ્મ
 ક્ષેત્ર સાગરોપમ થાય. એ સાગરોપમના ભાવ, દષ્ટિવાદ સૂરે વર્ણવ્યા છે.
 ૨ એ ત્રણ પ્રકારના અણુ તથા ત્રણ પ્રકારના પશ્યોપમનું જ્ઞાન કહ્યું કવિ.

અથ શ્રી પચીસ બોલનો થોડો.

૧ પહેલે બોલે મહાવીર પ્રભુએ એકાએક દીક્ષા લીધી અને મોક્ષ પણ એકાએક ગયા. ઉર્ધ્વલોકે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન એક લાખ ભેજનનું છે, તીરછા લોકે જ બુદ્ધીપ એક લાખ ભેજનનો છે. અઘો લોકે સાતમી નરકે અપઘઠાણ નરકાવાસો એક લાખ ભેજનનો છે, ચિત્રા નક્ષત્ર, શાંતિ નક્ષત્ર, આર્દ્રા નક્ષત્ર એ ત્રણ નક્ષત્રનો એકેકો તારો કહ્યો છે ૨ બીજે બોલે ધર્મકરણી કરતી વખતે બે દિશા સન્મુખ બેસી કરવી તે પૂર્વ અને ઉત્તર. બે પ્રકારે ધર્મ કહ્યો છે; ગૃહસ્થ ધર્મ અને સાધુ ધર્મ બે પ્રકારે જીવ કહ્યા છે, સિદ્ધના જીવ અને સસારી જીવ બે પ્રકારે દુખ કહ્યું છે, તે શારીરિક દુખ અને માનસિક દુખ પૂર્વાશ્લેષગુણી નક્ષત્ર, ઉત્તરાશ્લેષગુણી નક્ષત્ર, પૂર્વા ભાદ્રપદ અને ઉત્તરાભાદ્રપદ એ ચાર નક્ષત્રના બંને તારા કહ્યા છે. ૩ ત્રીજે બોલે શ્રાવક ત્રણ મનોરથ ચિંતવે તે એવી રીતે કે હે ભગવાન ! હું આરભ અને પરિગ્રહ ક્યારે છાંડીશ ? હે ભગવાન ! હું પચ મહાવ્રતધારી ક્યારે થઈશ ? હે ભગવાન ! હું આલોચણા કરી સથારો ક્યારે કરીશ ? તે વખતને ધન્ય છે ત્રણ પ્રકારના જિન કહ્યા, ૧ અવધિજ્ઞાની જિન, ૨ મનપર્યવજ્ઞાની જિન. ૩ કેવળજ્ઞાની જિન, ત્રણ પ્રકારના પાત્ર સાધુને બપે તે ૧ માટીનું, ૨ તુબડાનું ૩ કાળું, સાત નક્ષત્રના ત્રણ ત્રણ તારા કહ્યા છે, અભિચ, શ્રવણ, અશ્વિની, ભારણી, મૃગશર, પુષ્પ, જ્યેષ્ઠા એ સાત નક્ષત્ર ૪ ચોથે બોલે શ્રાવકને ચાર વિસામો કહ્યા છે ભાર વહેનારને દ્રષ્ટાતે એવી રીતે કે ભાર એક ખભેથી બીજે ખભે લે તે એક વિસામો ૧, કોઈ જગ્યાએ ચોટલે કે ચોતરે બોલે મૂકીને પેશાબ કરવા જાય કે ઝાડે ફરવા જાય તે બીજે વિસામો ૨, ગામ દૂર હોય, રસ્તામાં ધર્મશાળા કે યજ્ઞનું દેવળ આવે ત્યાં રાત રહે તે ત્રીજે વિસામો ૩, પોતાને કે ધણીને ત્યાં ભાર મૂકે તે ચોથો વિસામો, ૪ હવે એ દ્રષ્ટાંત શ્રાવકના ઉપર ઉતારે છે. તે જેમ ભાર લીધો તેમ શ્રાવકને બોલે તે અઢાર પાપ રૂપ. તેના ચાર વિસામો નીચે પ્રમાણે, શ્રાવક આઠમ, પાખી

ઉપવાસ, એકાસણુ કરે તે પાપ રૂપ બોલે, એક ખાંધેથી બીજે ખાંધે
 દેવા રૂપ ત પહેલો વિસામો કેમકે ઉપવાસ કર્યો ત પોતાની બતને
 માટે આવાનું બધ કયું અથવા પાપ બધ કયું પણ બીજાને માટે કરવું
 પડે છે, તેથી પહેલો વિસામો બણવો ૧, આવક એક સામાયિક, બે
 સામાયિક અથવા બે ઘડીનું, ચાર ઘડીનું દેશાવગાનિક કરે ત બીજે
 વિસામે બણવો. કેમકે એટલો વખત પાપમાંથી રાહારે. ૨, આવક
 આઠમ પાખીતા પોપધ કરે તે રાત રહેવા રૂપ ત્રીજે વિસામો ૩,
 આવક આલોમણુ કરી સમારે કરે ત્યારે સર્વ પાપથી નિવર્ત્યો એ બાક
 ઘેર મૂકવા રૂપ ચોથો વિસામો, ૪ આવકને ચાર પ્રકારનું રાત્રિસોજન
 કહ્યું છે તે જેમકે રાત્રીએ રાધે અને દિવસે ખાય તે અશુદ્ધ ૧, દિવસે
 રાધે અને રાત્રીએ ખાય તે પશુ અશુદ્ધ. ૨, રાત્રે રાધે અને રાત્રે
 ખાય તે પશુ અશુદ્ધ, ૩ દિવસે રાધે અને દિવસે ખાય તે શુદ્ધ ૪,
 વળી એ જ ચાર ભાંજા બીજી રીતે કહે છે; અધારી જગ્યાએ રાધે અને
 અજવાળે ખાય તે પશુ અશુદ્ધ ૧ અજવાળામાં રાધે અને અધારી જગ્યાએ
 ખાય તે પશુ અશુદ્ધ ૨, અધારી જગ્યાએ રાધે અને અધારી જગ્યાએ
 ખાય તે અશુદ્ધ ૩ અજવાળી જગ્યાએ રાધે અને અજવાળી જગ્યાએ
 ખાય તે શુદ્ધ ૪, પૂર્વાધ્યા નક્ષત્ર, ઉત્તરાધ્યા નક્ષત્ર, અનુરાધા નક્ષત્ર,
 એ ત્રણના ચાર ચાર તારા કહ્યા છે ૫ પાંચમે બોલે સમક્ષિતના લક્ષણ
 પાંચ. શમ ૧, સવેગ ૨, નિર્વેદ ૩, અનુકંપા ૪, આસ્થા ૫, પાંચ
 સમક્ષિતનાં રૂપણ કહ્યા છે મિથ્યાત્વીએ બોલાવ્યા પહેલા પોતે તેને
 બોલાવે તે ૧, મિથ્યાત્વીના સામુ વારવાર બોલું તે ૨, મિથ્યાત્વીને
 પહોંચાડવા જવું તે ૩ કામ વિના તેના મકાન ઉપર જવું તે ૪ વાર
 વાર તેના મકાન ઉપર જવું તે ૫ જે પાંચ રૂપણ પાંચ સમક્ષિતના
 રૂપણ કહે છે ખર્ચને વિષે અતુરાઈ રાખે તે સમક્ષિતનું રૂપણ ૧ જિત
 શાસનને અનેક રીતે દિપાવે તે ૨ સાધુની સેવા કરે તે ૩ પ્રમંથી
 ઠગવાને સ્થિર કરે તે ૪ સાધુ, સ્વધર્મીની ભેલાવખ્ય કરે તે ૫ જે
 પ્રાંચ રૂપણ બણવા ચરીરમાંથી પાંચ ઠેકણેથી છૂવ નીકળે તે કહે
 છે ૫ અને તળીએથી નીકળે તે નરકે ભય ૧ ભૂએથી નીકળે તે તિર્ક
 અર્માં ભય ૨ છાતીએથી નીકળે તે મનુષ્યમાં ભય, ૩ મસ્તકેથી
 નીકળે તે દેવલોકમાં ભય ૪ અને સર્વાંગથી નીકળે તે મોક્ષ ભય ૫
 પાંચ પ્રકારે છૂવ ખમ ન પામે તે કહે છે અશુદ્ધ કરી ૧, ક્રોધી ૨, શત્રુ

૩, પ્રમાદી-૪, આળસુ ૫, પાંચ નક્ષત્રના પાંચ પાંચ તારા કહ્યા છે તે રોહિણી ૧, પુનર્વસુ ૨, ધનિષ્ઠા ૩, વિશાખા ૪, હસ્ત ૫, ૬ છઠ્ઠે બોલે છ પ્રકારે સાધુ આહાર કરે તે કહે છે. ક્ષુધાવેદની સમાવવાને માટે, ગૈયાવચ્ચ કરવાને માટે, ઇર્યાસમિતિ શોધવાને માટે ૩, સયમના નિર્વાહને માટે ૪, આયુષ્ય નિલાવવાને માટે ૫, રાત્રીએ ધર્મ જાગરણ કરવાને માટે ૬. છ ધર્મના દેવ ગુરુના નામ કહે છે. જૈન ધર્મમાં દેવ અરિહત, ગુરુનિર્ઋથ. ૧, ગૌદ મતમાં દેવ બુદ્ધ ગુરુ કુળી. ૨, શીવ મતમાં દેવ રૂદ્ર, ગુરુ ચૌગી, ૩. દેવી મતમાં દેવી ધર્મ, ગુરુ વૈરાગી. ૪ ન્યાય મતમાં દેવ જગત્કર્તા, ગુરુ સન્યાસી. ૫. મીમાંસક-મતમાં દેવ અલાપ, ગુરુ દરવેશ, ૬. સમક્રિતની છ જતના કહે છે અન્યતીર્થીના ગુણગ્રામ ન કરે, ૧, અન્યતીર્થીને માને વાંદે ને પૂજે નહિ. ૨, અન્યતીર્થીના બોલાવ્યા વિના પોતે બોલે નહિ, ૩, વારંવાર એ સાથે અલાપ સલાપ કરે નહિ ૪, અન્યતીર્થીને તરણુતારણુ મોની અન્ન પાણી આપે નહિ (દયા, બુદ્ધિ, અનુકંપાનો આગાર) ૫, અન્ય તીર્થીને ધર્મબુદ્ધિએ વક્ષ, પાત્ર આપે નહિ શાતા નિમિત્તે આપે. ૬, છ લેશ્યાના વિચાર કહે છે કૃષ્ણ લેશ્યાવાળાને જીવ હિંસા કરવાની ઇચ્છા હોય ૧, નીલ લેશ્યાવાળાને ચોરીની ઇચ્છા હોય. ૨, કાપુત લેશ્યાવાળાને મૈથુનની ઇચ્છા હોય ૩ તેજુ લેશ્યાવાળાને તપશ્ચર્યાકરવાની ઇચ્છા હોય ૪, પદ્મ લેશ્યાવાળાને દાન દેવાની ઇચ્છા હોય. ૫, શુકલ લેશ્યાવાળા મોક્ષની ઇચ્છા હોય ૬, કૃતિકા, અશ્વિના એ બે નક્ષત્રના છ છ તારા છે, સાતમે બોલે સાત કારણે છન્દસ્ત જાણવો પ્રાણાતિપાત લગાડે. ૧, મૃધાવાદ લગાડે. ૨, અદત્તાદાન લગાડે ૩, શબ્દ, રૂપ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ તેનો સ્વાદ, લે ૪, પૂજા સત્કાર વાછે ૫ નિર્વંધ પડે પણ સાવધ લાગે ૬, જેવું પડે તેવું કરી શકે નહિ ૭, એ સાત વાનાં જેનામા હોય તે છન્દસ્ત જાણવો સાત પ્રકારે આઉણુ ઘટે તે કહે છે. ધ્રાસ્કો પડવાથી મરે ૧, શસ્ત્રથી મરે ૨, મત્રમૂંઠથી મરે ૩, ઘણું આહારે અજીર્ણથી મરે ૪, શૂલાદિકની વેદનાથી મરે ૫ સર્પાદિક કરડેથી મરે ૬ શ્વાસોચ્છવાસ રૂધાવાથી મરે, ૭, એ સાત પ્રકારે આઉણુ તૂટે. ૭, હવે સાત નય કહે છે, નિગમ નય, ૧ સગ્રહ નય, ૨, વ્યવહાર.

ઉપવાસ, એકાસણ કરે તે પાપ રૂપ બોલે, એક આપેથી બીજે આપે
 લેવા રૂપ ત પહેલો વિસામો કેમકે ઉપવાસ કર્યો ત પોતાની ભત્તને
 માટે ખાવાનું બધું કર્યું અથવા પાપ બધું કર્યું પણ બીજાને માટે કર્યું
 પડે છે, તેથી પહેલો વિસામો બાણવો. ૧, આવક એક સામાજિક, એ
 સામાજિક અથવા એ ધરીનું, આર ધરીનું દેશાવગાસિક કરે ત બીજો
 વિસામો બાણવો. કેમકે એટલો વખત પાપમુંધી રાકાયો. ૨, આવક
 આક્રમ પાખીતા પોષક કરે તે રાત રહેવા રૂપ ત્રીજો વિસામો. ૩,
 આવક આલોચણ કરી સચાશ કરે ત્યારે સર્વ પાપથી નિવર્ત્યો એ વ્યાર
 લેર મૂકવા રૂપ ચોથો વિસામો, ૪ આવકને આર પ્રકારનું રાત્રિસોજન
 કર્યું છે તે જેમકે રાત્રીએ રાધે અને દિવસે ખાય તે અશુદ્ધ ૧, દિવસે
 રાધે અને રાત્રીએ ખાય તે પશુ અશુદ્ધ ૨, રાત્રે રાધે અને રાત્રે
 ખાય તે પશુ અશુદ્ધ, ૩ દિવસે રાધે અને દિવસે ખાય તે શુદ્ધ ૪,
 વળી એ જ વ્યાર ભાગા. બીજી રીતે કહે છે, અધારી જગ્યાએ રાધે અને
 અજવાળે ખાય તે પશુ અશુદ્ધ ૧ અજવાળામાં રાધે અને અધારી જગ્યાએ
 ખાય તે પશુ અશુદ્ધ ૨, અધારી જગ્યાએ રાધે અને અધારી જગ્યાએ
 ખાય તે અશુદ્ધ ૩ અજવાળી જગ્યાએ રાધે અને અજવાળી જગ્યાએ
 ખાય તે શુદ્ધ ૪, પૂર્વાષાઠા નક્ષત્ર, ઉત્તરાષાઠા નક્ષત્ર, અનુરાધા નક્ષત્ર
 એ ત્રણના ચાર ચાર તારા કહ્યા છે ૫ પાંચમે બોલે સમક્રિતના ભૂખ
 પાત્ર. યમ ૧, સવેગ ૨, નિર્વેક ૩, અનુક્ર પા ૪, આસ્થા ૫, પાંચ
 સમક્રિતનાં દૂષણ કહ્યા છે મિથ્યાત્વીએ બોલાવ્યા પહેલા પોતે તેને
 બોલાવે તે ૧, મિથ્યાત્વીના સાચુ વારવાર બોલું તે ૨, મિથ્યાત્વીને
 પહેંચાડવા જવું તે ૩ કામ વિના તેના મહાન ઉપર જવું તે ૪, વાર
 વાર તેના મહાન ઉપર જવું તે ૫. એ પાત્ર દૂષણ પાંચ સમક્રિતનાં
 ભૂખ કહે છે ખર્મને વિષે ચતુરાષ્ઠ રાત્રે તે સમક્રિતનું ભૂખ ૧ જિત
 શાસનને અનેક રીતે દિપાવે તે ૨ સાધુની સેવા કરે તે ૩ ખર્મથી
 કમવાને સ્થિર કરે તે ૪ સાધુ, સ્વધર્મની ભૈભાવચ્ચ કરે તે ૫. એ
 પાત્ર ભૂખ બાણવો. શરીરમાંહેથી પાંચ ઠેકાણેથી ભૂખ નીકળે તે કહે
 છે ૫ અને તળીએથી નીકળે તે નરકે ભય. ૧ બાજેથી નીકળે તે તિર્થ
 અમા ભય. ૨ છાતીએથી નીકળે તે મનુષ્યમા ભય, ૩ મસ્તકેથી
 નીકળે તે દેવલોકમાં ભય ૪ અને સર્વોચ્ચ નીકળે તે શાશ્વત્ ભય ૫
 પાંચ પ્રકારે ભૂખ ખર્મ ન પામે તે કહે છે અદ્ધકારી ૧, ક્રોધી ૨, રાગી

ઉપજે, ૨; ઘણું ઉંઘે તો રોગ ઉપજે, ૩, ઘણું જાગે તો રોગ ઉપજે; ૪, દિશા રોકે તો રોગ ઉપજે, ૫, પેશાબ રોકે તો રોગ ઉપજે, ૬ ઘણું ચાલે તો રોગ ઉપજે; ૭, અણુગમતી વસ્તુ ભોગવે તો રોગ ઉપજે. ૮. વારવાર વિધય સેવે તો રોગ ઉપજે. ૯ નવ બોલ સમજવાના કહ્યા તે કહે છે. રજપૂતને ક્રોધ ઘણો. ૧ ક્ષત્રિયને માન ઘણું. ૨ શુણ્ઠકાને માયા ઘણી, ૩, બ્રાહ્મણને લોભ ઘણો. ૪ મિત્રને રાગ ઘણો. ૫, શૌકને દ્રેષ ઘણો. ૬, બુગારીને શોચ ઘણો. ૭, ચોરની માતાને ચિંતા ઘણી ૮, કાચરને ભય ઘણો. ૯, દશમે બોલે નારકીના જીવને દશ પ્રકારની વેદના કહે છે અનંતી ભૂખ. ૧, અનંતી તરસ, ૨, અનંતી ટાઢ, ૩; અનંતી ગરમી ૪, અનંતો દાઢ. ૫, અનંતો ભય ૬, અનંતો જ્વર ૭, અનંતી ખરજ. ૮, અનંતું પરવશપણ. ૯ અનંતો શોક ૧૦. દશ પ્રકારે શ્રાવકને પસ્તાવું પડે તે કહે છે. સાધુની જોગવાઈ હોય અને પ્રશ્નાદિક પૂછે નાહ તો સાધુ વિહાર કર્યા પછી પસ્તાવું પડે ૧, વખાણ વાણી સાંભળે નહિ તો પસ્તાવું પડે સામાયિક-પ્રતિક્રમણ કરે નહિ તો પસ્તાવું પડે. ૩, આહાર પાણી અસુખતો હોય તો પસ્તાવું પડે, ૪, ભણવાની જોગવાઈ હોય અને ભણે નહિ તો પસ્તાવું પડે, ૫, સ્વધર્મીની ખબર લે નહિ તો પસ્તાવું પડે, ૬ ધર્મ જાગરણ જાગે નહિ તો પસ્તાવું પડે, ૭, સાધુની વિનયભક્તિ કરે નહિ તો પસ્તાવું પડે, ૮, સાધુની સાર સંભાળ લે નહિ તો પસ્તાવું પડે. ૯, સાધુ વિહાર કરી જાય ને ખબર ન પડે તો પસ્તાવું પડે. ૧૦ દશ કારણે દેવતાનું આયુષ્ય બધાય. દશ પ્રકારે જ્ઞાનમા વૃદ્ધિ કરનાર નક્ષત્રના નામ મૃગશર. ૧, આર્દ્રા ૨, પુષ્ય. ૩, પૂર્વા ભાદ્રપદ ૪, પૂર્વાષાઢા ૫; પૂર્વાશ્લેષુની. ૬, મૂળ. ૭, અશ્લેષા ૮ હસ્ત ૯ ચિત્રા ૧૦ એ દશ નક્ષત્રમા જ્ઞાન ભણે તો વૃદ્ધિ થાય ને વિદ્વન્ જાય ૧૧ અગિયારમે બોલે મહાવીરના ૧૧ ગૌધરના નામ કહે છે ઇંદ્રભૂતિ ૧ અમ્બિભૂતિ ૨, વાયુભૂતિ ૩, વ્યકત ૪, સુધર્મા સ્વામી. ૫, મહિત પુત્ર ૬, મૌરીપુત્ર ૭, અકપિત ૮, અચળ બ્રાતા. ૯, મહેતાર્ય. ૧૦ પ્રભાશ. ૧૧, અગિયાર બોલે જ્ઞાન વધે તે કહે છે ઉદ્ધમ કરતા જ્ઞાન વધે. ૧, નિદ્રા તજે તો જ્ઞાન વધે ૨, ઉણોઢરી કરે તો જ્ઞાન વધે ૩, થોડું બોલે તો જ્ઞાન વધે. ૪, પડિતની સોખત કરે તો જ્ઞાન વધે. ૫,

નય, ૩, ઋજુ સૂત્ર નય, ૪, શબ્દ નય, ૫, સમભિરૂઢ નય, ૬, જોવશૂદ
 નય, ૭, એ સાત પ્રકારે નય કહ્યા મહા નક્ષત્રના સાત તારા કહ્યા છે ૮
 આઠમે યોલે આચાર્યની આઠ સપદા, આચાર સપદા, ૧, શરીર
 સપદા ૨ સૂત્ર સપદા, ૩, વચન સપદા, ૪, પ્રયોગ સપદા, ૫,
 મતિ સપદા, ૬, સમજ સપદા, ૭, વાચના સપદા, ૮, એકલવિહારી
 સાધુસાધ્વીનાં આઠ અવગુણ કહ્યા છે તેનાં નામ કોપી હોય તે એકલો
 રહે, ૧, અહંકારી હોય તે એકલો રહે. ૨, કપટી હોય તે એકલો
 રહે, ૩, લોભી હોય તે એકલો રહે. ૪, પાપ કરવામા આસક્ત હોય
 તે એકલો રહે. ૫, કુતૂહલી-મશ્કરો હોય તે એકલો રહે ૬, કુવારો
 હોય તે એકલો રહે. ૭, માઠા આચારનો ધણી હોય તે એકલો રહે
 ૮, આઠ ગુણનો ધણી એકલો હોય તેના નામ. સમયને ૧૪
 પ્રમાણનો ધણી શુરુની આસા લઈ એકલો રહે ૧, ઘણા સૂત્રો
 બહુ એકલો રહે ૨, જમન્ય કશ પૂર્વનો બહેલો, ઉત્કૃષ્ઠ
 થઈ પૂર્વનો બહેલો એકલો રહે, ૩, ચાર જ્ઞાનનો ધણી એકલો રહે
 ૪, મહાભળનો ધણી એકલો રહે, ૫, કલેશ રહિત હોય તે એકલો
 રહે, ૬, સતોષી હોય તે એકલો રહે, ૭, ચેતવંત હોય તે એકલો
 રહે, ૮, આઠ ઠેકાણે મનુષ્યને ઘેરાયુ ઉત્પન્ન થાય તે કહે છે નર-
 નારી પરસ્પર વાલો કરે ત્યારે ઘેલા, ૧, બાળકને રમાડે ત્યારે ઘેલા, ૨
 કલેશ કરે ત્યારે ઘેલા ૩, હાર, ભાંગ, કેરી પદાર્થ પીએ ત્યારે ઘેલા,
 ૪, પેશબ પાણી બાંધીને કરે ત્યારે ઘેલા, ૫, અરીસામા સુખ જુએ
 ત્યારે ઘેલા, ૬, શયન સમય ઘેલા, ૭, હોળીમાં પુરુષો અને બાઈ
 પૂનમે જીવો ૮ દેખતા આઠ પ્રકારે અધ કહ્યા તે કહે છે, કામાધ ૧
 કોમાધ ૨, કૃપણાધ ૩, માનાધ, ૪ મહાધ, ૫, ચોરાધ ૬, જુગત્યાધ
 ૭, સુતર્યાધ ૮, એ આઠ આધળા બહુવા આઠ મહાપાપી કહે છે
 આત્મમાલી મહા પાપી ૧ વિશ્વાસમાલી મહા પાપી, ૨ ગુણ ઓળવ
 નાર મહા પાપી ૩, ગુરુ દ્રોહી મહા પાપી, ૪, કુડી સાક્ષી પૂરે તે
 મહા પાપી ૫, બોટી સલાહ આપે તે મહા પાપી, ૬ પશ્ચાદ્ધમાણ
 વારવાર ભાગે તે મહા પાપી, ૭, હિંસામય ધર્મ પડે તે મહા પાપી
 ૮ નવમે યોલે નવ પ્રકારે શરીરમાં શય જીવે તે કહે છે ઘણુ ખાવ
 તો શય ઉપલે ૧ અભિરુચિમાં ખાવ તથા ઘણુ બેસી રહે તો શય

બોલ ૧૩, એ તેર કાઠીઆ. ૧૪, ચૌદમે બોલે વ્યાખ્યાન સાંભળનારનાં
 ૧૪ ગુણ કહે છે. લક્ષિતવત હોય. ૧, મીઠા બોલો હોય ૨ ગર્વરહિત
 હોય ૩, સાંભળ્યા ઉપર રૂચિ હોય ૪, અપળતારહિત એકાગ્ર ચિત્તે
 સાંભળનાર હોય ૫, જેવું સાંભળે તેવું પૂછનારને ખરાખર કહે ૬,
 વાણીને પ્રકાશમા લાવનાર હોય ૭, ઘણાં શાસ્ત્ર સાંભળીને તેના રહ
 સ્યનો જાણુ હોય ૮, ધર્મકાર્યમાં આળસ ન કરનાર હોય ૯,
 ધર્મ સાંભળતાં નિદ્રા ન કરનાર હોય ૧૦, બુદ્ધિવંત હોય ૧૧, દાતાર
 ગુણ હોય, ૧૨, જેની ખાસે ધર્મ સાંભળે તેના ગુણનો ફેલાવો કરનાર
 હોય ૧૩, કોઈની નિદા ન કરે તેમજ તેમનો વાદવિવાદ ન કરે ૧૪,
 ૧૫ પંદરમે બોલે વિનીત શિષ્યના પંદર ગુણ કહે છે ગુરુથી નીચા
 આસને બેસવાવાળો હોય ૧, અપળપણા રહિત હોય ૨, માયા રહિત
 હોય ૩, કુતૂહલરહિત હોય ૪, કર્કશ વચનરહિત હોય ૫, લાંબો
 પહોચે તેવો ક્રોધ ન કરનાર હોય ૬, મિત્ર સાથે મિત્રતા રાખે ૭
 સૂત્ર ભણી મદ ન કરે ૮, આચાર્યાદિની નિદા ન કરે. ૯ શિષ્યામણ
 જેનાર ઉપર ક્રોધ ન કરે ૧૦ ગૂઠ પાછળ વાલેસરીના ગુણ બોલે ૧૧,
 કલેશ, મમતા, રહિત હોય ૧૨, તત્ત્વનો જાણુ હોય ૧૩, વિનયવત
 હોય ૧૪, લજ્જાવંત તથા ઇન્દ્રિયનો દમનાર હોય ૧૫, સોળમે બોલે
 સોળ પ્રકારના વચન જાણુવા તે કહે છે એક વચન ઘટ, પટ, વૃક્ષ
 ૧, દ્રિવચન ઘટૌ, ખટૌ, વૃક્ષૌ ૨, બહુવચન ઘટા , પટા :, વૃક્ષા
 ૩, સ્ત્રીલિંગે વચન કુમારી નગરી, નદી. ૪, પુરુષલિંગે વચન
 દેવ નર, અરિહંત, સાધુ ૫ નપુસકલિંગે વચન 'કપટ', કમળ,
 નેત્ર. ૬, અતીતકાળ વચન (ગયો કાળ) : કરેલુ થયેલુ, ૭ અના-
 ગતકાળ વચન (આવતો કાળ) કરશે, થશે, ભાંગશે, ૮ વર્તમાન
 કાળ વચન . કરે છે થાય છે, ભણે છે ૯ પરોક્ષ વચન : એ
 કાર્ય તેણે કર્યું ૧૦ પ્રત્યક્ષ વચન એમજ છે ૧૧, ઉપનીત વચન
 એ પુરુષ રૂપવત છે ૧૨, અપનીત વચન . જેમ એ પુરુષ કુરૂપવત છે
 ૧૩, ઉપનીત અપનીત વચન : જેમ એ રૂપવંત પણ કુશીલીઓ છે
 ૧૪, અપનીત ઉપનીત વચન , જેમ એ પુરુષ કુશીલીઓ પણ રૂપ-
 વંત છે ૧૫, અધ્યાત્મ વચન ભગ્ન બોલે (તુટેલુ વચન) ૩
 વાણીઆની પેરે ૩ પા ૧૬ સપ્તસ્મે બોલે સપ્તર પ્રકારનો સયમ

વિનય કરે તો જ્ઞાન વધે ૬, કપટરહિત તપ કરે તો જ્ઞાન વધે ૭, સસાર અસાર બંધે તો જ્ઞાન વધે ૮, માંહોમાંહી ચર્ચા-વાર્તા કરે તો જ્ઞાન વધે ૯, શાન્તી પાસે બંધે તો જ્ઞાન વધે ૧૦, ઇંદ્રિયોના વિવશો ત્યાગ કરે તો જ્ઞાન વધે ૧૧, મૂળ નક્ષત્રના અગિયાર તારા છે ૧૨ ધ્યાનમાં બોલે બાર કારણે આત્માનું પરમ કલ્યાણ થાય તે કહે છે. સમક્રિત નિર્મળ થાણે તો આત્માનું પરમ કલ્યાણ થાય. મેલિક રાત્રની પેરે ૧, ત્રિયાણુરહિત કરણી કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-તામચી તાપ સતી પેરે ૨, સન વચન કાયાના ભોગ કબજે રાખે તો પરમ કલ્યાણ થાય. ગજસુકુમાર મુનિની પેરે ૩, છતી રક્તિભેદક્રમા કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-પરદેરી રાત્રની પેરે ૪, પાવ ઈંદ્રિયનું રમન કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-ધર્મરૂપી અણુગારની પેરે ૫, સાધુનો શુદ્ધ આચાર પાળે તો પરમ કલ્યાણ થાય-ધર્મા અણુગારની પેરે ૬, ધર્મ ઉપર અભા-મતિવ શાખે તો પરમ કલ્યાણ થાય-વરૂણ નામ નતુવાના મિત્રની પેરે ૭, માયા કપટ છડે તો પરમ કલ્યાણ થાય-મલિનાયના છ મિત્રની પેરે ૮, આશ્રમમાં સવર નીપજાવે તો પરમ કલ્યાણ થાય-સંજલિ રાત્રની પેરે ૯, શોગ આવે હાથ લોચ ન કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય અનાધી નિર્મલની પેરે ૧૦ પરિવહ આભે સમભાવ રાખે તો પરમ કલ્યાણ થાય-મેતારજ મુનિની પેરે ૧૧ તૃપ્તિ ઉત્પન્ન થાય-તેને ખાલી વાળે તો પરમ કલ્યાણ થાય-કપીલ કેવળીની પેરે ૧૨ ૧૩-તેરમે બોલે તેર તણખા કહે છે-જન્મરૂપી રૂ અને મરણરૂપી તણખો ૧ સંજોગરૂપી રૂ અને વિજોગરૂપી તણખો ૨, શાતારૂપી રૂ અને અશાતા રૂપી તણખો ૩ સપ્તારૂપી રૂ અને આપહારૂપી તણખો ૪, હરમરૂપી રૂ અને શોકરૂપી તણખો ૫, શીલરૂપી રૂ અને કુશીલરૂપી તણખો ૬, જ્ઞાનરૂપી રૂ અને અજ્ઞાનરૂપી તણખો ૭, સમક્રિત રૂપી રૂ અને મિશ્રાત્મક રૂપી તણખો ૮, સજ્જમરૂપી રૂ અને અસજ્જમરૂપી તણખો ૯, વખતી રૂપી રૂ અને ક્રોધરૂપી તણખો ૧૦, વિવેકરૂપી રૂ અને અભિમાનરૂપી તણખો ૧૧ સ્નેહરૂપી રૂ અને ત્રાસારૂપી તણખો ૧૨, સતોષરૂપી રૂ અને દોષરૂપી તણખો ૧૩, જો તેર તણખા હવે તેર મઠીઆ કહે છે જુગાર ૧ આળસ ૨ શોક ૩ ભય ૪, વિક્રમ ૫, કૌતુક ૬, ક્રોધ ૭, કપલુ ભુલિ ૮, અજ્ઞાન ૯, વહેમ ૧૦, નિદ્રા ૧૧, મદ ૧૨

વિનય કરે તો ૧૦, બે વખત પ્રતિક્રમણ કરે તો ૧૧, વ્રત
પચ્ચક્ષુખાણુ ચોખખાં પાળે તો ૧૨, ધર્મધ્યાન, શુકલધ્યાન ધ્યાવે
તો ૧૩, બાર લેદે તપ કરે તો ૧૪, સુપાત્રને દાન દે તો ૧૫,
ગૈયાવચ્ચ કરે તો ૧૬, સર્વ જીવને સુખ ઉપજાવે તો ૧૭, અપૂર્વ
જ્ઞાન લાભે તો ૧૮ સૂત્રની ભકિત કરે તો ૧૯, તીર્થ કરનો માર્ગ દીપાવે
તો ૨૦, એ વીસ ૨૧, એકવીશમે બોલે શ્રાવકના એકવીશ ગુણ કહે
છે. અશ્વુદ્ર ૧, જશવંત ૨, સૌમ્ય પ્રકૃતિ ૩ લોકપ્રિય ૪, સ્વભાવ
આકરો નહિ ૫, પાપથી ડરે ૬, શ્રદ્ધાવત ૭, લખ્ધલક્ષ ૮, લજ્જાવત
૯, દયાવત ૧૦, મધ્યસ્થ ૧૧, ગલીર ૧૨, સૌમ્યદષ્ટિ ૧૩ ગુણરાગી
૧૪, ધર્મકથક ૧૫, સાચાનો પક્ષ કરનાર ૧૬, શુદ્ધ વિચારી ૧૭,
ધરડાની રીતે ચાલનાર ૧૮, વિનયવત ૧૯, કીધેલા ગુણને ભૂલે નહીં
૨૦, પરહિતકારી ૨૧, એ એકવીશ ૨૨ બાવીસમે બોલે બાવીસ જણ
સાથે વાદ ન કરવો તે કહે છે, ધનવત સાથે ૧ બળવંત સાથે ૨,
ધણુ પરિવાર સાથે ૩ તપસ્વી સાથે ૪, હલકા માણસ સાથે ૫
અહકારી સાથે ૬, ગુરુ સાથે ૭, સ્થિર સાથે ૮, ચોર સાથે ૯,
જુગારી સાથે ૧૦, રોગી સાથે ૧૧, ક્રોધી સાથે ૧૨, જુઠાબોલા સાથે
૧૩, કુસંગી ૧૪, રાજા સાથે ૧૫ શીતળ લેશ્યાવાળા સાથે ૧૭, મોઢે
મીઠાબોલા સાથે ૧૮, દાનેશ્રી સાથે ૧૯, જ્ઞાની સાથે ૨૦, ગુણકા સાથે
૨૧, બાળક સાથે ૨૨, એ બાવીસ ૨૩, ત્રેવીસ મે બોલે પાંચ ઇન્દ્રિયના
ત્રેવીશ વિષય કહે છે, શ્રોતેન્દ્રિયના ત્રણ વિષય, જીવ શબ્દ ૧. અજીવ
શબ્દ ૨ મિશ્ર શબ્દ ૩, ચક્ષુ ઇન્દ્રિયના પાંચ વિષય, કાળો ૧, પીળો
૨, લીલો ૩, રાતો ૪, ઘોળો ૫, ઘ્રાણુ દ્રિયના બે વિષય, સુભીં ગંધ
૧, દુભીં ગંધ ૨, કુલ દશ દ્રસ ઇન્દ્રિયના આઠ વિષય, તે ખરખરો
૧૧, સુહાળો ૧૨, હલકો ૧૩, ભારે ૧૪, ટાઢો ૧૫, ઉનો ૧૬, લુખો
૧૭, ચીકણો ૧૮, રસઇન્દ્રિયના પાંચ વિષય તીજો ૧૯, કડવો ૨૦,
કપાયલો ૨૧, ખાટો ૨૨, મીઠો ૨૩ ૨૪ ચોવીસમે બોલે ચોવીસ
ટોટા કહે છે, ભણવા ગણવાની આળસ કરે તો જ્ઞાનનો ટોટો, બહુસૂત્રીની
શાખ ૧, સાધુ સાધ્વીનાદર્શન ન કરે તો સમકિતનો ટોટો સોમિલ
બ્રાહ્મણની શાખ ૨, વખતસર પ્રતિક્રમણ ન કરે તો વ્રત પચ્ચક્ષુખાણુનો
ટોટો, ઉત્તરાધ્યયન અધ્યયન ૨૫ ની શાખ ૩, સાધુ-સાધ્વી માહોમાહી

કહે છે પૃથ્વીકાયની ૬૫ પાળવી તે સયમ ૧, અપકાયની ૬૫ પાળવી તે સયમ ૨, તેઉકાયની ૩, વાયુકાયની ૪, વનસ્પતિકાયની ૫, ભેઈદ્રિયની ૬, તે ઇદ્રિયની ૭ ચૌરદ્રિયની ૮, પચ્છિદ્રિયની ૯ અણ્વકાયની ૧૦, પેહાની ૧૧, ઉપેહાની ૧૨, પમજાણીની ૧૩, પરીકાવણીઆ ૧૪, મન ૧૫, વચન ૧૬, કાયા ૧૭, એ સત્તર પ્રકારનો સયમ ૧૭ અદારમે બોલે અદાર દ્રવ્ય દિશા કહે છે પૂર્વ ૧, પશ્ચિમ ૨, ઉત્તર ૩, દક્ષિણ ૪, ઇશાન ખુણે ૫, અગ્નિખુણે ૬, ૬, નૈઋત્ય ખુણે ૭ વાયવ્ય ખુણે ૮ વિદિશાના આઠ આંતરા એ બધા યદનિ સોળ જીવો સત્તર અને નીચી અદાર, એ અદાર અદાર ભાવ દિશા કહે છે ; પૃથ્વી ૧, અપ ૨, તેઉ ૩, વાયુ ૪, અગ્નીઆ ૫, મૂળબીઆ ૬, પોરબીઆ ૭, ખમબીઆ ૮, ભેઈદ્રિય ૯, તેઈદ્રિય ૧૦ ચૌરદ્રિય ૧૧, પચ્છિદ્રિય ૧૨, તિર્થંચ ૧૩, કમંભૂમિ ૧૪, અકમંભૂમિ ૧૫, છપ્પન અવશ્વરીયા ૧૬, દેવતા ૧૭ નાશ્કી ૧૮, એ અદાર, ઓગણીસમે બોલે કાઉસગ્ગના ઓગણીસ દોષ કહે છે ઈંચણ ઉપર એક પગ રાખીને કાઉસગ્ગ કરે તો દોષ ૧, કાયા આવીપાત્રી હલાવે તો દોષ ૨, ઓઠીઝણુ રે તો દોષ ૩, માથુ નમાવી જિલો રહે તો દોષ ૪, બે હાથ જીઆ રાખે તો દોષ ૫, માઢે, માઢે ઓઢે તો દોષ ૬, પગ ઉપર પગ રાખે તો દોષ ૭, શરીર વાકુ રાખે તો દોષ ૮, સાધુની બરાબર રહે તો દોષ ૯, ગાડાની જીખની પેર જિલો રહે તો દોષ ૧૦ કેડેથી વઢિા જિલો રહે તો દોષ ૧૧, રજ દશણુ જિલો રાખે તો દોષ ૧૨, એક આસને ન રહે તો દોષ ૧૩, આંખ ઠેકાણે ન રાખે તો દોષ ૧૪, માથુ હલાવે તો દોષ ૧૫, ઓખારો કરે તો દોષ ૧૬ ઘીલ હલાવે તો દોષ ૧૭, ઘીલ મરડે તો દોષ ૧૮, શૂન્ય ચિત્ત રાખે તો દોષ ૧૯, ૨૦ વીસમે બોલે વીસ પ્રકારે જીવ તીર્થંકર બોત્ર બાધે તે કહે છે અરિહતનાં શુભગ્રામ કરે તો કમંની કોઠ ખપાવે ઉત્કૃષ્ટ રસ આવે તો તીર્થંકર બોત્ર બાધે ૧ સિદ્ધનાં શુભગ્રામ કરે તો ૨ સિદ્ધાતનાં શુભગ્રામ કરે તો ૩ ગુરુનાં શુભગ્રામ કરે તો ૪ સ્થિવરનાં શુભગ્રામ કરે તો ૫ બહુસૂત્રીનાં શુભગ્રામ કરે તો ૬ વપસ્વીનાં શુભગ્રામ કરે તો ૭ જ્ઞાન ઉપર ઉપયોગ બારવાર રાખે તો ૮, શુદ્ધ સમક્ષિત પાળે તો ૯

વિનય કરે તો ૧૦, બે વખત પ્રતિક્રમણ કરે તો ૧૧, વ્રત પચ્ચક્ષ્ણાણ ચોખ્ખાં પાળે તો ૧૨, ધર્મધ્યાન, શુકલધ્યાન ધ્યાવે તો ૧૩, બાર ભેદે તપ કરે તો ૧૪, સુપાત્રને દાન દે તો ૧૫, ગૈયાવચ્ચ કરે તો ૧૬, સર્વ જીવને સુખ ઉપજાવે તો ૧૭, અપૂર્વ જ્ઞાન ભણે તો ૧૮ સૂત્રની ભકિત કરે તો ૧૯, તીર્થ કરનો માર્ગ દીપાવે તો ૨૦, એ વીસ. ૨૧, એકવીશમે બોલે શ્રાવકના એકવીશ ગુણ કહે છે અશ્વઋ ૧, જશવત ૨, સૌમ્ય પ્રકૃતિ ૩. લોકપ્રિય ૪, સ્વભાવ આકરો નહિ ૫, પાપથી કરે ૬, શ્રદ્ધાવત ૭, લબ્ધલક્ષ ૮, લજ્જાવત ૯, દયાવત ૧૦, મધ્યસ્થ ૧૧, ગભીર ૧૨, સૌમ્યદષ્ટિ ૧૩ ગુણરાગી ૧૪, ધર્મકથક ૧૫, સાચાનો પક્ષ કરનાર ૧૬, શુદ્ધ વિચારી ૧૭, ધરડાની રીતે ચાલનાર ૧૮, વિનયવત ૧૯, કીધેલા ગુણને ભૂલે નહીં ૨૦, પરહિતકારી ૨૧, એ એકવીશ. ૨૨ બાવીસમે બોલે બાવીસ જણ સાથે વાદ ન કરવો તે કહે છે, ધનવત સાથે ૧ બળવત સાથે ૨, ઘણો પરિવાર સાથે ૩. તપસ્વી સાથે ૪, હલકા માણસ સાથે ૫ અહંકારી સાથે ૬, શુરુ સાથે ૭, સ્થિર સાથે ૮, ચોર સાથે ૯, ભુગારી સાથે ૧૦, રોગી સાથે ૧૧, ક્રોધી સાથે ૧૨, ભુડાબોલા સાથે ૧૩, કુસંગી ૧૪, રાજા સાથે ૧૫ શીતળ લેશ્યાવાળા સાથે ૧૭, મોઢે મીઠાબોલા સાથે ૧૮, દાનેશ્રી સાથે ૧૯, જ્ઞાની સાથે ૨૦, ગુણકા સાથે ૨૧, બાળક સાથે ૨૨, એ બાવીસ ૨૩, ત્રેવીસ મે બોલે પાંચ ઇન્દ્રિયના ત્રેવીશ વિષય કહે છે, શ્રોતેન્દ્રિયના ત્રણ વિષય, જીવ શબ્દ ૧. અજીવ શબ્દ ૨ મિશ્ર શબ્દ ૩, ચક્ષુ ઇન્દ્રિયના પાંચ વિષય, કાળો ૧, પીળો ૨, લીલો ૩, રાતો ૪, ઘોળો ૫, ઘ્રાણેન્દ્રિયના બે વિષય, સુભીં ગંધ ૧, દુભીં ગંધ ૨, કુલ દશ ફરસ ઇન્દ્રિયના આઠ વિષય, તે ખરખરો ૧૧, સુહાળો ૧૨, હલકો ૧૩, ભારે ૧૪, ટાઢો ૧૫, ઉનો ૧૬, હુખો ૧૭, ચીકણો ૧૮, રસઇન્દ્રિયના પાંચ વિષય તીજો ૧૯, કડવો ૨૦, કષાયલો ૨૧, ખાટો ૨૨, મીઠો ૨૩ ૨૪ ચોવીસમે બોલે ચોવીસ ટોટા કહે છે, ભણવા ગણવાની આગસ કરે તો જ્ઞાનનો ટોટો, બહુસૂત્રીની શાખ ૧, સાધુ સાધ્વીનાદર્શન ન કરે તો સમકિતનો ટોટો સોમિલ પ્રાજ્ઞાણની શાખ ૨, વખતસર પ્રતિક્રમણ ન કરે તો વ્રત પચ્ચક્ષ્ણાણનો ટોટો, ઉત્તરાધ્યયન અધ્યયન ૨૫ ની શાખ ૩, સાધુ-સાધ્વી માંહેામાહી

ગૌમાવશ્ય ન કરે તો તીર્થના ટોટો; કાણાગની શાખ ૪; તપસ્વાનીને
 આવાસ્તી ધોરી કરે તો દેવતામાં જિજ્ઞાસી પદવીનો ટોટો દશબૈલિક
 ભગવતીની શાખ ૫, કઠણુ કણુપ ભાવ રાખે તો શીતગાનો ટોટો, સમ-
 વામગની શાખ ૬; અજતનાથી ચાલે તો જીવદમાનો ટોટો; દશબૈલ
 શિકની શાખ ૭ રૂપનો ને ગૌવનનો નહ કરે તો શુભ કર્મનો ટોટો,
 પન્નવણાની શાખ ૮, મોટાનો વિનય ન કરે તો તીર્થકરની આજ્ઞાનો
 ટોટો, વ્યવાહાર સૂત્રની શાખ ૯ માયા કપટ કરે તો જશ-શ્રીતિનો
 ટોટો, આચાર્યની શાખ ૧૦ પાછલી રાત્રે ધર્મ બ્રહ્મિકા ન બલે તો
 ધર્મધાનનો ટોટો, નિશીથની શાખ ૧૧, કોષ કલેશ કરે તો સ્નેહ
 ભાવનો ટોટો, ચેડા કુલિકની શાખ ૧૨, મન જિજ્ઞાસુ નીચુ કરે તો
 અક્ષતનો ટોટો, ભૃગુ પુરોહિતની શાખ ૧૩, સીના લાલસુને પ્રજા-
 ચર્ચનો ટોટો, ઉત્તરાધ્યનની શાખ ૧૪, સાધુ-સાધ્વી, ધાવક-ધાવિક
 મહિમામાંથી જેવ મેળાય ન રાખે તો જૈન ધર્મનો ટોટો, શાખ પોમ-
 લીજની શાખ ૧૫, સુપાત્રને ઉસ્વાસ ભાવે જ્ઞાન ન આપે તો પુર-
 પ્રકૃતિનો ટોટો, કપિલા હાસીની શાખ ૧૬, સાધુ ગામ, નગર વિહાર
 ન કરે તો ધર્મ કથાનો ટોટો, શેલક રાજકુલિની શાખ ૧૭ ભલે
 નહિ તો જિનશાસનનો ટોટો, સમાચારીની શાખ ૧૮, મત પચ્ચક
 ખાણની આલોચણા કરે નહિ તો મોક્ષના સુખનો ટોટો, પાશ્વનાથની
 બસે છપ્પન સાધ્વીની શાખ ૧૯ અરિહંત ધર્મ ને ચાર તીર્થના
 અવર્ણવાદ બોલે તો સત્ ધર્મનો ટોટો, કાણાગની શાખ ૨૦ સામ્ય
 વચન માને નહીં તો જિજ્ઞાસુ ઋતિનો ટોટો, પ્રજ્ઞાદત્તની શાખ ૨૧,
 સાધુ-સાધ્વી, ગુરુ-ગુરુજીની આજ્ઞા ઉદ્ધરે તો આરાધકપણાનો ટોટો,
 સુકુમાલિકાની શાખ તથા ખખકલની શાખ ૨૨, ભગવાનના વચન
 ઉપર મદ્દા ન રાખે તો શુદ્ધ માર્ગનો ટોટો, જમાલીની શાખ ૨૩,
 ભલેસુ વારવાર સભાળે નહિ તો મેળવેલી વિદ્યાનો ટોટો, જવજ્ઞની
 શાખ ૨૪ ૨૫ પચ્ચીસમે બોલે સાધાપચ્ચીશ આર્યદેશ તથા તેની
 નગરીના નામ કહે છે મગધ દેશ-રાજગૃહિ નગરી ૧, અજ દેશ,
 અપાનગરી ૨, બગદેશ-તામલિક નગરી ૩ કલીંગ દેશ-કચ્છપુર
 નગરી ૪ કાસીદેશ-વાલ્મીકી નગરી, ૫, કોશળદેશ-અયોધ્યાનગરી
 ૬ કુદ્દેશ-ગાજપુર નગરી ૭, કુષવર્તદેશ-સોરીપુર નગરી ૮, પચ્ચાજ

દેશ-ક પિલપૂર નગરી ૯ જંગલ દેશ-અહીંછત્રા નગરી ૧૦ કચ્છ દેશ-
કૌસંબી નગરી ૧૧, સાંડીલ દેશ-નદીપુર નગરી ૧૨ માળવ દેશ-
ભદિલપુર નગરી ૧૩, વચ્છ દેશ-વૈરાટનગરી ૧૪, દશારણ દેશ-મૃગાવતી
નગરી ૧૫, વરણદેશ-ધચ્છાપુરી નગરી ૧૬, વિદેહ દેશ-શિવાવતી
નગરી ૧૭, સિંધદેશ-વિતીભય પાટણ નગરી ૧૮, સૌવીર દેશ-મથુરા
નગરી ૧૯, વિદેહ દેશ-મિથિલા નગરી ૨૦, સુરસેન દેશ-પાવાપુર
નગરી ૨૧, ભગ દેશ-માંસપુર નગરી ૨૨, પાટણ દેશ-કાંડવતી નગરી
૨૩, કુણાલ દેશ-સાવર્થી નગરી ૨૪, સોરઠ દેશ-દ્વારકા નગરી ૨૫,
કેકાઈ દેશ-શ્વેતાંબિક નગરી ૨૬, એ સાડીપચીસ આર્ય દેશ.

છતિ શ્રી પચીસ બોલ

અથ શ્રી શ્રોતા અધિકાર

શ્રી નક્ષિત્રમાં શ્રોતા અધિકાર નીચે મુજબ છે :

ગાથા-૧ સેલ ઘણુ, ૨ કુડગ ૩, ચાલણી, ૪ પરિપુણગ, ૫ હંસ,
૬ મહિસ, ૭ મેસે ય ૮ મસગ, ૯ જલુગ, ૧૦ બિરાલી, ૧૧ બહંગ,
૧૨ ગો, ૧૩ ભેરિ, ૧૪ આભીરી સા ૧

ચૌદ પ્રકારના શ્રોતા છે તેમા

૧. સેલ ઘણુ-તે પથ્થર ઉપર જેમ મેઘ વરસે પણ પથ્થર
પાણીથી ભીજ્ય નહિ, તેમ એકેક શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળે પણ
સમ્યક્જ્ઞાન પામે નહિ, બુદ્ધ થાય નહિ

દ્રષ્ટાંત-કુશિબ્ય રૂપી પથ્થર, સદ્ગુરુ રૂપી મેઘ અને બોધ
રૂપ પાણી, મુગશેલીઆ તથા પુષ્કરાવર્ત મેઘનુ દ્રષ્ટાત્. જેમ પુષ્ક-
રાવર્ત મેઘથી મુગશેલીઓ પલળ્યો નહિ તેમ એકેક કુશિબ્ય મહાન્
સવેગાદિક ગુણયુક્ત આચાર્યના પ્રતિબોધ્યા પણ સમજે નહિ, વૈરાગ્ય
રંગ પામે નહિ, માટે તે શ્રોતા છાંડવા યોગ્ય છે. એ અવિનીતનુ
દ્રષ્ટાત્ બહુવુ

જેમ કાળી ભૂમિને વિષે મધ વરસે તો તે ઘણી ભીંજે તથા પાણી પણ રાખે તથા ગોપુમાદિક (મર્કટ પ્રમુખ) ની ઘણી નિષ્પત્તિ કરે તેમ વિનીત સુશિષ્ય પણ ગુરુની ઉપદેશરૂપ વાણી સાંભળી હૃદયમાં ખારી રાખે, ગૌરાએ કરી ભીંજાય અને અનેક બીજા ભવ્ય જીવને વિનય ધર્મ વિષે પ્રવત્તિ, માટે તે ક્રોતા આદરવાયોગ્ય છે ૧

૨ કુલમ-કુલતુ દ્રષ્ટાંત. તે કુલના આઠ ભેદ છે, તેમાં પ્રથમ ઘટો સપૂર્ણ ઘડના અણે કરી વ્યાપ્ત છે તેના ત્રણ અણ ૧ તે મધે પાણી ભર્યા મર્કટ કિંમિત્ બહાર બાંધ નહિ. ૨ પોતે ચીતળ છે માટે બીજાની પણ તૃષા ઉપશમાવે, ચીતલ કરે. ૩ પશુની મલિનતા જ પાણીથી દૂર કરે. તેમ જોડેક ક્રોતા વિનયાદિ અણે કરી સપૂર્ણ ભર્યા છે તે ત્રણ અણ કરે ૧ શુદ્ધિકરના ઉપદેશ સર્વ ખારી રાખે, કિંમિત્ વિસારે નહિ. ૨ પોતે જ્ઞાન પાત્રી ચીતલ થયા પામ્યા છે અને ભવ્ય જીવને ત્રિવિધતાપ સમાવી ચીતળ કરે. ૩ ભવ્ય જીવની સદેહ રૂપી મલિનતા ટાળે. જે ક્રોતા આદરવાયોગ્ય છે.

૨ જોડે ઘટો પડખે ઠાણો છે તેમાં ભરે તો અઠધ પાણી રહે તે અઠધ પાણી વધી બાંધ. તેમ જોડેક ક્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળે તો અઠધ ખારી રાખે, અઠધ વિસરી બાંધ.

૩ જોડે ઘટો ફેટે ઠાણો છે તેમાં પાણી ભરે તો સર્વ પાણી વધી બાંધ પણ રહે નહિ તેમ જોડેક ક્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળે તો સર્વ વિસારે પણ ખારે નહિ.

૪ જોડે ઘટો નવો છે તેમાં પાણી ભરે તો ઘાટો ઘાટો ઝડીને ખાલી થાય, તેમ જોડેક ક્રોતા જ્ઞાનાદિ અવ્યાસ કરે પણ ઘાટો ઘાટો જ્ઞાન વિસારે.

૫ જોડે ઘટો દુર્ગંધ વાસિત છે, તેમાં પાણી ભરે તો પાણીના ગુણ બગાડે, તેમ જોડેક ક્રોતા મિશ્રાત્વાદિક દુર્ગંધે કરી વાસિત છે તેમને સૂત્રાદિક ભણાવતાં જ્ઞાનના ગુણને વણસાડે

૬ જોડે ઘટો સુગંધે કરી વાસિત છે તેમાં પાણી ભરે તો પાણીના ગુણને વધારે, તેમ જોડેક ક્રોતા સમક્રિતાદિક સુગંધે કરી વાસિત છે તેમને સૂત્રાદિક ભણાવતાં જ્ઞાનના ગુણને ઊપાવે.

૭ એક ઘડો કાચો છે તેમાં પાણી ભરે તો ઘડો ભીંજાઈને ત્રિશુલી જાય, તેમ એકેક શ્રોતા અદ્યપ્તુદિવાળાને સૂત્રાદિકનું જ્ઞાન આપતાં તે નયપ્રમુખને નહિ જાણવાથી તે જ્ઞાનથી તથા માર્ગથી ભ્રષ્ટ થાય.

૮ એક ઘડો ખાલી છે તે ઉપરથી ખુઝાડ ઢાંકી વર્ષાકાળે નેવાં હેઠે પાણી ઝીલવા મૂકયું, પણ પાણી અંદર આવે નહિ, ને તળે પાણી ઘણું થવાથી ઉપર તરે ને વાયરાદિકે કરી ભીંત પ્રમુખે અથડાઈને ફૂટી જાય; તેમ એકેક શ્રોતા સદ્ગુરુની સલામાં વ્યાખ્યાન સાંભળવા બેસે પણ જિંઘ પ્રમુખના યોગે કરી જ્ઞાનરૂપ પાણી હૃદયમાં આવે નહિ ને ઘણી જિંઘના પ્રભાવે કરી ખોટા ડાળરૂપ વાયરે કરી અથડાય છે, તો સલાથી અપમાન પ્રમુખ પામે તથા જિંઘમાં પડવાથી પોતાના શરીરને નુકસાન થાય.

૩ ચાલણી—એકેક શ્રોતા ચાલણી સમાન છે, ચાલણીના બે પ્રકાર: ૧. એવો છે કે ચાલણી પાણીમાં મૂકે ત્યારે પાણીથી સંપૂર્ણ ભરી દેખાય અને ઉપાડી લઈએ ત્યારે ખાલી દેખાય, તેમ એકેક શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સલામાં સાંભળવા બેસે ત્યારે વૈરાગ્યાદિ ભાવનાએ કરી સંપૂર્ણ ભર્યા દેખાય અને સલાથી ઉઠી બહાર જાય ત્યારે વૈરાગ્યરૂપ પાણી કિંચિત્ પણ દેખાય નહિ એ શ્રોતા છાંડવાયોગ્ય છે.

૨. ચાલણીએ ઘઉં પ્રમુખનો આટો (લોટ) ચાળવા માંડ્યો, ત્યારે આટો નીકળી જાય ને કાંકરા પ્રમુખ કચરો ગ્રહી રાખે, તેમ એકેક શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળતાં ઉપદેશક તથા સૂત્રના શુભ શુભ જાવા દે, અને સખલના પ્રમુખ અવશુભ રૂપ કચરો ગ્રહી રાખે, માટે તે છાંડવા યોગ્ય છે.

૪ પરિપુણ્ણ—તે સુઘરી પક્ષીના માળાનું દંટાંત. સુઘરી પક્ષીના માળાથી ઘૃત (ધી) ગાળતાં ઘૃત ઘૃત નીકળી જાય અને કીટી પ્રમુખ કચરો ગ્રહી રાખે, તેમ એકેક શ્રોતા આચાર્ય પ્રમુખના શુભ ત્યાગ કરી અવશુભ ગ્રહણ કરે એ શ્રોતા છાંડવાયોગ્ય છે.

૫ હસ—હસને દ્વંધ, પાણી એકઠાં કરી પીવા માટે આખ્યા હોય, તો તે પોતાની ચાંચમાં ખટાશના શુભ કરી દ્વંધ પીએ ને પાણી ને પીએ, તેમ વિનીત શ્રોતા શુર્વાદિકના શુભ ગ્રહે ને અવશુભ ન લે, એ આદર્શણીય છે.

૬ મહિપ-લેસો જેમ પાણી પીવા માટે જલમયમાં જાય, પાણી પીવા જલમા પ્રથમ પ્રવેશ કરે, પછી મસ્તક પ્રસુખે કરી પાણી ડહોળે ને મલમૂત્ર કરી પછી પોતે પીવે, પણ શુદ્ધ જલ પોતે ન પીએ, અન્ય મૂઘને પણ પીવા ન હે, તેમ કુશિષ્ય શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિકમાં કલેશરૂપ પ્રમાદિકે કરી વ્યાખ્યાન ડહોળે, પોતે શાંતપણે સાંભળે નહિ ને અન્ય સલાજનોને શાંત રસથી સાંભળવા ન હે, એ છાંડવા યોગ્ય છે.

૭ મેધ-બકરા જેમ પાણી પીવા જલસ્થાનકે નદી પ્રસુખમાં જાય, ત્યારે કઠિ રહી પગ નીચા નમાવી પાણી પીએ, ડહોળે નહિ ને અન્ય મૂઘને પણ નિર્મળ પીવા હે, તેમ વિનીત શિષ્ય શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિક નમ્રતા તથા શાંત રસથી સાંભળે, અન્ય સલાજનોને સાંભળવા હે, એ આદરણીય છે.

૮ મસજ-તેના બે પ્રકાર ૧ મસજ તે આમડાની કોઘલી તેમાં વાચરો ભરાય ત્યારે અત્યંત કૂલેલી હેખાય પણ તુલા શમાવે નહિ, પણ વાચરો નીકળી જાય ત્યારે ખાલી થાય, તેમ એકેક શ્રોતા અભિમાનરૂપ વાચરો કરી શુષ્ક જ્ઞાનીવત્ વડાકા મારે પણ પોતાના તથા અન્યના આદમાને શાંત રસ પમાડે નહિ, એ છાંડવા યોગ્ય છે.

૨. મસજ તે મચ્છર નામે, જતુ, અન્યને ચટકા મારી ખસ્તિપ ઉપજાવે પણ શુભ ન કરે અને ખલુજ ઉપજાવે, તેમ એકેક કુશ્રોતા ગુર્વાદિકને જ્ઞાન-અભ્યાસ કરાવતાં બહોં પરિશ્રમ આપે તથા કુવચનરૂપ ચટકા મારે પણ શુભ તે વૈયાવચ્ચ પ્રસુખ કાઠપણ ન કરે અને મિત્રમાં અસમાધિ ઉપજાવે એ છાંડવા યોગ્ય છે.

૬ જલ્મ-તેના બે પ્રકાર ૧ જલો નામે જતુ ગાય પ્રસુખના સ્તનમાં વળગે ત્યારે લોહી પીએ પણ દુધ ન પીએ, તેમ એકેક અવિનીત કુશિષ્ય શ્રોતા આચાર્યાદિકની સાથે રહ્યા થકા તેમનાં છોડો ગવેવે પણ ક્રમાદિક શુભ ન અટકણ કરે, માટે છાંડવા યોગ્ય છે.

૨ જળો નામે જતુ ગુમ્મા ઉપર મૂકીએ ત્યારે ચટકો મારે ને દુધ ઉપજાવે અને સુઠકાલ (ખગડેલું) લોહી પીએ ને પછી માંતિ કરે, તેમ એકેક વિનીત શિષ્ય શ્રોતા આચાર્યાદિક સાથે રહ્યા થકા પ્રથમ વચનરૂપ ચટકો ભરે-કાલે બકાલે બહુ અભ્યાસ કરતાં મહેનત

કરાવે-પછી સદેહરૂપી બિગાડકાઠી ગુર્વાદ્વિકને શાંતિ ઉપબન્ધે-પરદેશી રાજવત્ એ આદરવા યોગ્ય છે.

૧૦ બિરાદી-બિલાડી દ્વધનુ ભાજન સીકાથી લોંચપર નીચું નાંખીને રજકણુ સહિત દ્વધ પીએ, તેમ એકેક શ્રોતા આચાર્યાદિક પાસેથી સૂત્રાદિક અભ્યાસ કરતા અવિનય બહુ કરે, તથા પર પાસે પ્રશ્ન પૂછાવી સૂત્રાર્થ ધારે પણ પોતે વિનય કરી ધારે નહિ, માટે તે શ્રોતા છાંડવા યોગ્ય છે

૧૧. જાહગ-સહલો તે તિર્થ ચની જાત વિશેષ-તે પ્રથમ પોતાની માતાનુ દ્વધ થોડે થોડે પીએ ને તે પાચન થાય પછી વળી થોડુ પીએ એમ થોડે થોડે દ્વધથી પોતાના શરીરને પુષ્ટ કરે પછી મોટો ભુજ ગનાં માન મર્દન કરે, તેમ એકેક શ્રોતા આચાર્યાદિક પાસેથી પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે કાળે કાળે થોડે થોડે સૂત્રાદિક અભ્યાસ કરે, અભ્યાસ કરતાં ગુર્વાદિકને અત્યંત સતોષ ઉપબન્ધે, કેમકે આપેલો પાઠ બરાબર અસ્ખલિત કરે ને તે કર્યા પછી વળી બીજીવાર અને ત્રીજીવાર એમ થોડે થોડે લે ને પછી બહુશ્રુત થઈ મિથ્યાત્વી લોકોનાં માન મર્દન કરે એ આદરવા યોગ્ય છે

૧૨. ગો-ગો તે 'ગાય' ના બે પ્રકાર ૧ જેમ દ્વધવતી ગાયને કોઈ એક શેઠ પાડાશીને ત્યાં આપી ગામ જાય, પણ તે પાડાશી ઘાસ પાણી પ્રમુખ બરાબર ગાયને નહિ આપવાથી ગાય ભૂએ તૃષાએ પીડાતી થકી દ્વધમાં સુકાય, ને હુ ખી થાય તેમ એકેક અવિનીત શ્રોતાએ ગુર્વાદિકની આહાર પાણી પ્રમુખ ગૈયાવ્રત્ય નહિ કરવાથી તેમનો દેહ ગ્લાનિ પામે ને શ્રુતાદિકમાં ઘટાડો થાય ને અપયશ પામે.

૨, એક શેઠ પાડાશીને દ્વજણી ગાય સોંપી ગયો પાડાશીએ ઘાસ, પાણી પ્રમુખ રૂઢે પ્રકારે આપવાથી દ્વધમાં વધારો થયો ને તે કીર્તિને પામ્યો તેમ એકેક વિનીત શ્રોતા (શિષ્ય) ગુર્વાદિકની આહાર પાણી પ્રમુખ ગૈયાવ્રત્યની વિધિએ કરી ગુર્વાદિકને શાતા ઉપબન્ધે તો તેમને જ્ઞાનમાં વધારો થાય ને તે કીર્તિને પામે, એ શ્રોતા આદરવા યોગ્ય છે

૧૩. ભેરી-તેના બે પ્રકાર ૧ એ છે જે, ભેરીનો વગાડનાર પુરુષ રાજના હુકમ પ્રમાણે ભેરી વગાડે તો રાજ ખુશી થઈ તેને

૬ મહિષ-લેસો જેમ પાણી પીવા માટે જલાશયમાં જાય, પાણી પીવા જલમાં પ્રથમ પ્રવેશ કરે, પછી મસ્તક પ્રમુખે કરી પાણી ડહોળે તે મલમૂલ કરી પછી પોતે પીવે પણ શુદ્ધ જલ પોતે ન પીએ, અન્ન મૂધને પણ પીવા ન દે, તેમ કુશિષ્ય શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિકમાં કલેશરૂપ પ્રમાદિકે કરી વ્યાખ્યાન ડહોળે, પોતે શાંતપણે સાંભળે નહિ તે અન્ન સભાજનોને શાંત રસથી સાંભળવા ન દે, એ છાંડવાયોગ છે.

૭ મેષ-બકરા જેમ પાણી પીવા જલસ્થાનકે નહીં પ્રમુખમાં જાય, ત્યારે કાંઈ રહી પગ નીચા નમાવી પાણી પીએ, ડહોળે નહિ તે અન્ન મૂધને પણ નિર્મળ પીવા દે, તેમ વિનીત શિષ્ય શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિક નમ્રતા તથા શાંત રસથી સાંભળે, અન્ન સભાજનોને સાંભળવા દે, એ આદરણીય છે.

૮ મશ્વર-તેના બે પ્રકાર: ૧ મસગ તે મામઠાની ઠાણથી તેમાં વાયરો જતાય ત્યારે અત્યંત ફૂલેલી હેખાય પણ તૃષ્ણ સમાવે નહિ, પણ વાયરો નીકળી જાય ત્યારે ખાલી થાય, તેમ જોકેક શ્રોતા અભિમાનરૂપ વાયરો કરી શુષ્ક જ્ઞાનીવત તરહાકા મારે પણ પોતાના તથા અન્યના આત્માને શાંત રસ પમાડે નહિ, એ છાંડવાયોગ છે.

૨ મસગ તે મચ્છર નામે, જલ, અન્નને ચટકા મારી પરિતાપ ઉપજાવે પણ ગુણ ન કરે અને ખલુજ ઉત્પન્ન કરે, તેમ જોકેક કુશ્રોતા ગુર્નાદિકને જ્ઞાનઅભ્યાસ કરાવતાં ધણો પરિશ્રમ આપે તથા કુવચનરૂપ ચટકા મારે પણ ગુણ તે ચૈયાવચ્ચ પ્રમુખ કાંઈપણ ન કરે અને વિત્તમાં અત્તમાધિ ઉપજાવે એ છાંડવા યોગ્ય છે.

૬ જલુગ-તેના બે પ્રકાર ૧ જલો નામે જલુ ગાય પ્રમુખના સ્તનમાં વળે ત્યારે લોહી પીએ પણ દુધ ન પીએ, તેમ જોકેક અવિનીત કુશિષ્ય શ્રોતા આધ્યાત્મિકની સાથે રહ્યા થકા તેમનાં છિત્રો ગવેને પણ ક્રમાદિક ગુણ ન પ્રદણ કરે, માટે છાંડવા યોગ્ય છે.

૨, જળો નામે જલુ ગુમઠા ઉપર મૂકીએ ત્યારે ચટકો મારે તે દુધ ઉપજાવે અને મુઠાણ (બગડેજી) લોહી પીએ તે પછી શાંતિ કરે, તેમ જોકેક વિનીત શિષ્ય શ્રોતા આધ્યાત્મિક સાથે રહ્યા થકા પ્રથમ વચનરૂપ ચટકો ભરે-કાલે બકાલે બહુ અભ્યાસ કરતાં મહેનત

કરાવે-પછી સંદેહરૂપી બિગાડકાઠી શુર્વાદિકને શાંતિ ઉપજાવે-પરદેશી રાજવત્ એ આદરવા યોગ્ય છે.

૧૦ બિરાલી-બિલાલી દૂધનુ ભાજન સીકાથી લોંચપર નીચું નાંખીને રજકણ સહિત દૂધ પીએ, તેમ એકેક શ્રોતા આચાર્યાદિક પાસેથી સૂત્રાદિક અભ્યાસ કરતાં અવિનય બહુ કરે, તથા પર પાસે પ્રશ્ન પૂછાવી સૂત્રાર્થ ધારે પણ પોતે વિનય કરી ધારે નહિ, માટે તે શ્રોતા છાંડવા યોગ્ય છે.

૧૧. જાહંગ-સહલો તે તિયં ચની જાત વિશેષ-તે પ્રથમ પોતાની માતાનુ દૂધ થોડે થોડે પીએ ને તે પાચન થાય પછી વળી થોડુ પીએ એમ થોડે થોડે દૂધથી પોતાના શરીરને પુષ્ટ કરે પછી મોટો બુજ ગનાં માન મર્દન કરે, તેમ એકેક શ્રોતા આચાર્યાદિક પાસેથી પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે કાળે કાળે થોડે થોડે સૂત્રાદિ અભ્યાસ કરે, અભ્યાસ કરતાં શુર્વાદિકને અત્યંત સતોષ ઉપજાવે, કેમકે આપેલો પાઠ બરાબર અસ્ખલિત કરે ને તે કર્યા પછી વળી બીજીવાર અને ત્રીજીવાર એમ થોડે થોડે લે ને પછી બહુશ્રુત થઈ મિથ્યાત્વી લોકોના માન મર્દન કરે. એ આદરવા યોગ્ય છે

૧૨ ગો-ગો તે 'ગાય' નાં જે પ્રકાર ૧ જેમ દૂધવતી ગાયને કોઈ એક શેઠ પાડોશીને ત્યાં આપી ગામ જાય, પણ તે પાડોશી ઘાસ પાણી પ્રમુખ બરાબર ગાયને નહિ આપવાથી ગાય ભૂખે તૃષાએ પીકાતી થકી દૂધમાં સુકાય, ને હ.ખી થાય તેમ એકેક અવિનીત શ્રોતાએ શુર્વાદિકની આહાર પાણી પ્રમુખ ગૈયાવ્રત્ય નહિ કરવાથી તેમનો દેહ ગ્લાનિ પામે ને શ્રુતાદિકમાં ઘટાડો થાય ને અપયશ પામે.

૨, એક શેઠ પાડોશીને દૂધણી ગાય સોંપી ગયો. પાડોશીએ ઘાસ, પાણી પ્રમુખ રૂઢે પ્રકારે આપવાથી દૂધમાં વધારો થયો ને તે કીર્તિને પામ્યો તેમ એકેક વિનીત શ્રોતા (શિષ્ય) શુર્વાદિકની આહાર પાણી પ્રમુખ ગૈયાવ્રત્યની વિધિએ કરી શુર્વાદિકને શાતા ઉપજાવે તો તેમને જ્ઞાનમાં વધારો થાય ને તે કીર્તિને પામે, એ શ્રોતા આદરવા યોગ્ય છે.

૧૩ લેરી-તેના જે પ્રકાર ૧ એ છે જે, લેરીનો વગાડનાર પુરુષ રાજના હુકમ પ્રમાણે લેરી વગાડે તો રાજ ખુશી થઈ તેને

પુજ્ય દ્રવ્ય આપે, તેમ વિનીત શિષ્ય વીર્ય કર તથા ગુર્વાદિકની આજ્ઞા પ્રમાણે સૂત્રાદિકની સ્વાધ્યાય તથા ધ્યાન પ્રમુખ અગીકાર કરે તો ઠમ' રૂપ રોગ મટે અને સિદ્ધ ગતિમા અનંત લક્ષ્મી પામે; જે આદરવાયોગ્ય છે

૨, જેમ લેરીનો વગાડનાર પુરુષ શબ્દના હુકમ પ્રમાણે લેરી વગાડે નહિ, તો રાજા ઠેપાયમાન થઈ દ્રવ્ય આપે, નહિ, તેમ અવિનીત શિષ્ય વીર્ય કરની તથા ગુર્વાદિકની આજ્ઞા પ્રમાણે સૂત્રાદિકની સ્વાધ્યાય, ધ્યાન કરે નહિ તો તેમનો ઠમ'રૂપ રોગ મટે નહિ અને સિદ્ધ ગતિનું સુખ પામે નહિ, જે છાવવાયોગ્ય છે

૧૪ આવીરી-તેના બે પ્રકાર-૧ આવીર સ્ત્રી-પુરુષ બેકે આમથી પાસેના શહેરમાં વાલવા આડમા વૃત્ત ભરી વેચવા ગઈ ત્યાં બબ્બરમાં ઉતારવા વૃત્તનું ભાજન, વાસણ ફૂટી ગયું વૃત્ત છવી ગયું પુરુષે સ્ત્રીને ઘણા કપકાવાળા કુવચનો કહ્યા, ત્યારે સ્ત્રીએ જણાવે તે ભર્તાને સામા કુવચનો કહ્યા, આખરે વૃત્ત ઢોળાઈ ગયું ને જન્ને બહુ ઘોઠ કસ્વા લાગ્યાં. જમીન પરનું વૃત્ત પાછળથી છુટી લીધું ને વેચ્યું, ક્ષીમત મળી, તે લઈ સાંજે ગામ જતા, ઘોડાએ છુટી લીધી બહુ નિરાશ થયા. ઘોડાએ પૂછવાથી સર્વ વર્તાત કહ્યો. ઘોડાએ કપકો લીધો. તેમ શુરુએ બ્યાબ્યાન ઉપદેશમા આપેલ સાર-વૃત્તને લક્ષ્ય-અલક્ષ્ય કરી ઢોળી નાખે ને ઉવટે કહેવા કરી દુર્ગતિ પામે. આ મોટા હાંકવાયોગ્ય છે

૨. વૃત્ત ભરી શહેરમા જતાં બબ્બરમા ઉતારતા વાસણ ફૂટકે કે તસ્ત જ બેકાદમ મળી લેવા થઈ તે વૃત્ત ભરી લીધું પણ, બહુ તુકસાન થવા લીધું નહિ. તે વૃત્તને વેચી પૈસા મેળવી સારા સંઘાત સાથે ગામમાં મુજે મુજે જેમ અન્ય સુસ પુરુષો પહેલે, તેમ વિનીત શિષ્ય મોટા શુર પાસેથી વાણી સાંભળી શુદ્ધ જ્ઞાનપૂર્વક તે અર્થ સુવને ખારી રાખે, સાચવે, અજખલિત કરે, વિશ્વૃતિ થાય તો શુર પાસે ફરી ફરી માગી માગી ખારે, પૂછે, પણ કંઠલાટ અલક્ષ્ય કરે નહિ. જે ઉપર શુર પ્રસન્ન થાય. સચમ, જ્ઞાનની શુદ્ધિ થાય, પરિણામે સદ્ગતિ મળે આવા મોટા આદરીયણ છે

પાંત્રીસ બોલ.

પહેલે બોલે-ગતિ ચાર, ૧ નારકી, ૨ તિર્યંચ, ૩ મનુષ્ય, ૪ દેવતા.

બીજે બોલે-જાતિ પાંચ. ૧ એકેન્દ્રિય, ૨ બેધન્દ્રિય, ૩ તેધન્દ્રિય, ૪ ચૌરેન્દ્રિય, ૫ પચેન્દ્રિય

ત્રીજે બોલે-કાય છ, ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેજકાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬, ત્રસકાય

ચોથે બોલે-ઇન્દ્રિય પાંચ ૧ શ્રોતેન્દ્રિય, ૨ ચક્ષુર્ન્દ્રિય, ૩ શ્રોત્રેન્દ્રિય, ૪ રસેન્દ્રિય, ૫ સ્પર્શેન્દ્રિય

પાંચમે બોલે-પર્યાપ્ત છ. ૧ આહાર, ૨ શરીર, ૩ ઇન્દ્રિય, ૪ શ્વાસોચ્છવાસ, ૫ ભાષા, ૬ મન.

છઠે બોલે-પ્રાણ દશ. પાંચ ઇન્દ્રિયના ૫ પ્રાણ, ૬ મનબળ. ૭ વચનબળ. ૮ કાયબળ, ૯ શ્વાસોચ્છવાસ, ૧૦ આયુષ્ય.

સાતમે બોલે-શરીર પાંચ, ૧ ઔદારિક, ૨ ગૈકિય, ૩ આહારક, ૪ તૈજસ. ૫ કાર્મણ.

આઠમે બોલે-યોગ પદર ૧ સત્ય મનયોગ, ૨ અસત્ય મનયોગ, ૩ મિશ્ર મનયોગ. ૪ વ્યવહાર મનયોગ, ૫ સત્ય વચનયોગ, ૬ અસત્ય વચનયોગ, ૭ મિશ્ર વચનયોગ, ૮ વ્યવહાર વચનયોગ, ૯ ઔદારિક કાયયોગ, ૧૦ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ, ૧૧ ગૈકિય કાયયોગ. ૧૨ ગૈકિય મિશ્ર કાયયોગ, ૧૩ આહારક કાયયોગ, ૧૪ આહારક મિશ્ર કાયયોગ, ૧૫ કાર્મણ કાયયોગ

નવમે બોલે-ઉપયોગ બાર ૧ મતિજ્ઞાન, ૨ શ્રુતજ્ઞાન, ૩ અવધિજ્ઞાન, ૪ મન પર્યાવજ્ઞાન, ૫ કેવળજ્ઞાન, ૬ મતિ અજ્ઞાન ૭ શ્રુત અજ્ઞાન, ૮ વિભગ જ્ઞાન, ૯ ચક્ષુદર્શન ૧૦ અચક્ષુદર્શન, ૧૧ અવધિ દર્શન, ૧૨ કેવળ દર્શન

દશમે બોલે-કર્મ આઠ ૧ જ્ઞાનાવરણીય, ૨ દર્શનાવરણીય, ૩ વેદનીય, ૪ મોહનીય, ૫ આયુષ, ૬ નામ, ૭ ગોત્ર ૮ અતરાય.

અગિયારમે બોલે-શુભકાળા ચૌદ ૧ મિથ્યાત્વ, ૨ સાસ્વાદાન, ૩ મિશ્ર, ૪ અવિરતિ, સમ્યગ્ દષ્ટિ, ૫ દેશવિરતિ, (શ્રાવક) ૬ પ્રમત્ત

પુષ્કળ ફળ્ય આપે, તેમ વિનીત શિષ્ય તીર્થંકર તથા ગુર્વાચિની આજ્ઞા પ્રમાણે સૂત્રાદિકની સ્વાધ્યાય તથા ધ્યાન પ્રમુખ યજીકર કરે તો કર્મ રૂપ રોગ મટે અને સિદ્ધ અતિમાં અને ત ભક્તી પામે; એ આશ્વસાયોચ્ય છે

૨, જેમ ભેરીનો વગાડનાર પુરુષ રાજાના હુકમ પ્રમાણે ભેરી વગાડે નહિ, તો રાજા ક્રોધાચમાન થઈ ફળ્ય આપે, નહિ, તેમ અવિનીત શિષ્ય તીર્થંકરની તથા ગુર્વાચિની આજ્ઞા પ્રમાણે સૂત્રાદિકની સ્વાધ્યાય, ધ્યાન કરે નહિ તો તેમનો કર્મરૂપ રોગ મટે નહિ અને સિદ્ધ અતિનું મુખ પામે નહિ, એ છાંડવાયોચ્ય છે

૧૪ આલીરી-તેના બે પ્રકાર-૧ આલીર સ્ત્રી-પુરુષ એક આમથી પાસેના શહેરમાં ચાલતાં યાદમાં વૃત્ત ભરી વેળવા જતાં ત્યાં બબરમાં ઉતારતાં વૃત્તનું ભાજન, વાસણ ફૂટી ગયું વૃત્ત બગી ગયું પુરુષે જીને ઘણા કષ્ટકાવાળા કુવચનો કહ્યાં, ત્યારે સ્ત્રીએ જાતે ભર્તારને સામાં કુવચનો કહ્યા, આખરે વૃત્ત ઢોળાઈ ગયું ને બને બહુ થોડા કસવા લાગ્યાં જમીન પરનું વૃત્ત પાછળથી છુટી લીધું ને વેચ્યું, ક્ષેમત મળી, તે લઈ સાંજે ગામ જતાં, ઘોડાએ છુટી લીધી બહુ નિરાશ થયા. ઢોડાએ પૂછવાથી સર્વ વર્તાવ કહ્યો. ઢોડાએ કપકો લીધા, તેમ ગુરુએ બ્યાખ્યાન ઉપદેશમા આપેલ સાર-વૃત્તને ક્ષણ-ઝલકો કરી ઢોળી નાંખે ને છેવટે કહેય કરી ફરજિ પામે આ મોતા છાંડવાયોચ્ય છે

૨ વૃત્ત ભરી શહેરમાં જતાં બબરમાં ઉતારતાં વાસણ ફૂટું કે તરત જ એકદમ મળી એજા થઈ તે વૃત્ત ભરી લીધું પણ બહુ નુકસાન થવા લીધું નહિ. તે વૃત્તને વેચી પૈસા મેળવી સારા સલાત સાથે ગામમાં મુજે મુજે જેમ અન્ય મુસા પુરુષો પહોંચે, તેમ વિનીત શિષ્ય મોતા ગુરુ પાસેથી વાણી સાંભળી શુદ્ધ બાનપૂર્વક તે અર્થ સ્વપ્ને પારી રાખે, સાચવે, અજાણિત કરે, વિસ્મૃતિ થાય તો ગુરુ પાસે ફરી ફરી માગી માગી પાડે, પૂછે, પણ કંઠલાટ ઝબકો કરે નહિ એ ઉપર ગુરુ મ્હનન થાય. સયમ, જ્ઞાનની શુદ્ધિ થાય, પરિણામે સફળતિ મળે આવા મોતા આલીરીયલું છે

મળી દશલેહ અરૂપી અજીવના તથા પુદ્ગલાસ્તિકાય (રૂપી અજીવ)ના ચાર લેહ. રૂક ધ, દેશ પ્રદેશ, પરમાણુ. નવ લેહ પુણ્યનાં. અન્નપુન્ને. પાણુપુન્ને લયણુપુન્ને શયનપુન્ને વથપુન્ને મનપુન્ને વચનપુન્ને કાયપુન્ને નમસ્કારપુન્ને એ ૯ અઠાર લેહ પાપના તે, અઠાર પાપસ્થાનક. વીશ લેહ આશ્રવના મિથ્યાત્વ, અવ્રત, પ્રમાદ, કષાય, અશુભયોગ, પ્રાણાતિપાત, મૃષાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ, શ્રોતે દ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય, ઘ્રાણેન્દ્રિય, રસેન્દ્રિય સ્પર્શેન્દ્રિય એ પાંચને મોકળી મૂકવી તે મન, વચન, કાયાને મોકળી મૂકવા તે ભંડોપગરણુની અચત્ના કરે તે; શુચિ કુસગ્ગ કરે તે વીશ લેહ સવરના; સમકિત, વ્રત પચ્ચદ્વખાણુ, અપ્રમાદ, અકષાય, શુભયોગ, જીવહયા સત્યવચન, અદત્તાદાન ત્યાગ, મૈથુનત્યાગ અપરિગ્રહ એ દશ તથા પાંચ ઇન્દ્રિયને ત્રણ જોગનું સવરવું તે, ભંડ ઉપકરણ, ઉપધિ ચત્નાએ લીએ મૂકે તે, શુચિ કુસગ્ગ ન કરે તે. આર લેહ નિર્જરાના; અણુસણુ, ઉણોહરી, વૃત્તિસક્ષેપ, રસપરિત્યાગ, કાયકલેશ, પ્રતિસલીનતા, પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, ગૈયાવચ્ચ, સજ્જાય, ધ્યાન, કાઉસગ્ગ ચાર લેહ બધના; પ્રકૃતિબધ, સ્થિતિબધ, અનુભાગબધ, પ્રદેશબધ. ચાર લેહ મોક્ષના, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, એમ ૧૧૫ બોલ થયા.

૫ દરમે બોલે—આત્મા આઠ પ્રકારના છે દ્રવ્યાત્મા, કૃષાયાત્મા, યોગાત્મા, ઉપયોગાત્મા, જ્ઞાનાત્મા, દર્શનાત્મા, ચારિત્રાત્મા, વીર્યાત્મા.

સોળમે બોલે—૬૩૬ ચોવીસ છે સાત નરકનો એક દંડક, દશ ભવનપતિના; અસુરકુમાર, સોવનકુમાર, વિદ્યુત્કુમાર, અગ્નિકુમાર. ક્ષીપકુમાર, ઉદધિકુમાર, હિશાકુમાર, વાયુકુમાર, સ્તનિતકુમાર પાંચ સ્થાવરના, પૃથ્વીરાય, અપકાય, તેઉકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય, ત્રણ વિકલેન્દ્રિયના. બેઈન્દ્રિય તેઈન્દ્રિય, ચૌરેન્દ્રિય, એક તિર્યચ પચેન્દ્રિય, એક મનુષ્યનો, એક વાણુવ્યતર દેવતાનો, એક જ્યોતિષી દેવતાનો, એક ગૈમાનિક દેવતાનો એમ ચોવીસ દંડક થયા.

સત્તરમે બોલે—લેશ્યા છ. કૃષ્ણ, નીલ, કાપૂત, તેજુ, પદ્મ, શુકલ

અઠારમે બોલે—દષ્ટિ ત્રણ, મિથ્યાત્વદષ્ટિ, સમામિથ્યાત્વ દષ્ટિ, સમ્યગ્દષ્ટિ.

સજ્જતિ, ૭ અગ્રમત્ત સજ્જતિ, ૮ નિવૃત્તિ બાહર, ૯ અનિવૃત્તિ બાહર, ૧૦ સૂક્ષ્મ સપરાય, ૧૧ ઉપચાત મોહનીય, ૧૨ ક્ષીણ મોહનીય, ૧૩ સયોગી કેવળી ૧૪, અયોગી કેવળી

આરમે બોલે-પાચ ઈદ્રિયોના વિષય ૨૩ શ્રોતે દ્રિયના ત્રણ વિષય. ૧ જીવ શબ્દ, ૨ અજીવ શબ્દ, ૩ મિશ્ર શબ્દ, અધુરિદ્રિયના પાચ વિષય ૧ કાળો, ૨ નીલો, ૩ લાલ, ૪ પીળો, ૫ ધોળો, ૬ પ્રાચ્છેદ્રિયના બે વિષય ૧ સુરભિગમ, ૨ દુરભિગમ, રસેદ્રિયના પાંચ વિષય ૧ ઠડવો, ૨ ઠસાયલો, ૩ ખાટો, ૪ મીઠો, ૫ તીખો. સ્પર્શ દ્રિયના આઠ વિષય ૧ સુવાળો, ૨ ખરખરો, ૩ હલકો, ૪ ભારે, ૫ ઘસ, ૬ ટાલો, ૭ લૂપો ૮ આપડયો.

તેરમે બોલે-પચીસ પ્રકારનું મિશ્યાત્વ. ૧ અભિવ્રદિક મિશ્યાત્વ, ૨ અનાભિવ્રદિક મિશ્યાત્વ, ૩ અભિનિવેશિક મિશ્યાત્વ, ૪ સાંસયિક મિશ્યાત્વ, ૫ અજ્ઞાસોગ મિશ્યાત્વ, ૬ લૌકિક મિશ્યાત્વ, ૭ લૌકોત્તર મિશ્યાત્વ, ૮ કુપ્રાવચન મિશ્યાત્વ, ૯ જિન માર્ગથી જોણ પદ્ધતે મિશ્યાત્વ, ૧૦ જિન માર્ગથી અધિક પદ્ધતે મિશ્યાત્વ, ૧૧ જિન માર્ગથી વિપરીત પદ્ધતે મિશ્યાત્વ, ૧૨ ધર્મને અધર્મ કહે તે મિશ્યાત્વ, ૧૩ અધર્મને ધર્મ કહે તે મિશ્યાત્વ, ૧૪ જીવને અજીવ કહે તે મિશ્યાત્વ, ૧૫ અજીવને જીવ કહે તે મિશ્યાત્વ, ૧૬ જિન માર્ગને અન્યમાર્ગ કહે તે મિશ્યાત્વ ૧૭ અન્યમાર્ગને જિનમાર્ગ કહે તે મિશ્યાત્વ, ૧૮ સાધુને કુસાધુ કહે તે મિશ્યાત્વ, ૧૯ કુસાધુને સાધુ કહે તે મિશ્યાત્વ, ૨૦ આઠ કર્મથી મુકાણા તેને નથી મુકાણા કહે તે મિશ્યાત્વ, ૨૧ આઠ કર્મથી નથી મુકાણા તેને મુકાણા કહે તે મિશ્યાત્વ, ૨૨ અવિનય મિશ્યાત્વ, ૨૩ અક્રિયા મિશ્યાત્વ, ૨૪ અજ્ઞાન મિશ્યાત્વ, ૨૫ આશાતના મિશ્યાત્વ.

ચૌદમે બોલે-નવતત્ત્વના બહુપણાના ૧૧૫ બોલ ચૌદ લેહ જીવના ૧ સૂક્ષ્મ જોડે દ્રિય, ૨ બાહર જોડે દ્રિય, ૩ બેઈ દ્રિય, ૪ તેઈ દ્રિય ૫ ચોર દ્રિય, ૬ અસહી પથે દ્રિય, ૭ સહી પથે દ્રિય તે દરેકના અપર્ણાના ને પર્ણાના ચૌદ લેહ અજીવના ધર્માસ્તિકામ, અધર્માસ્તિકામ આકાશાસ્તિકામ અને દરેના રક ધ, રેશ પ્રદેશ જોમ નવ, અને કર્મ

મળી-દશલેહ અરૂપી અજીવના તથા પુદ્ગલાસ્તિકાય (રૂપી અજીવ)ના ચાર લેહ. સ્કંધ, દેશ પ્રદેશ, પરમાણુ. નવ લેહ પુણ્યનાં. અન્નપુન્ને. પાણિપુન્ને લયણુપુન્ને શયનપુન્ને વથથપુન્ને મનપુન્ને વચનપુન્ને કાયપુન્ને નમસ્કારપુન્ને એ ૯ અઠાર લેહ પાપના તે, અઠાર પાપસ્થાનક. વીશ લેહ આશ્રવના : મિથ્યાત્વ, અમૃત, પ્રમાદ, કષાય, અશુભયોગ, પ્રાણાતિપાત, મૃધાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ, શ્રોતે દ્રિય, ચક્ષુર્નિદ્રિય, ઘ્રાણે દ્રિય, રસે દ્રિય સ્પર્શેન્દ્રિય એ પાંચને મોકળી મૂકવી તે મન, વચન, કાયાને મોકળી મૂકવા તે ભડોપગરણની અચત્ના કરે તે, શુચિ કુસંગ કરે તે વીશ લેહ સવરના; સમકિત, મત પચ્ચક્ષુઆણુ, અપ્રમાદ, અકષાય, શુભયોગ, જીવદયા સત્યવચન, અદત્તાદાન ત્યાગ, મૈથુનત્યાગ અપરિગ્રહ એ દશ તથા પાચ ઇન્દ્રિયને ત્રણ જોગનું સવરવું તે, ભંડ ઉપકરણ, ઉપધિ ચત્નાએ લીએ મૂકે તે, શુચિ કુસંગ ન કરે તે. આર લેહ નિર્જરાના, અણુસણુ, ઉણોહરી, વૃત્તિસંક્ષેપ, રસપરિત્યાગ, કાયકલેશ, પ્રતિસંલીનતા, પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, ગૈયાવચ્ચ, સન્નિધાય, ધ્યાન, કાઉસંગ ચાર લેહ બધના, પ્રકૃતિબધ, સ્થિતિબધ, અનુભાગબધ, પ્રદેશબધ. ચાર લેહ મોક્ષના, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, એમ ૧૧૫ બોલ થયા.

પદરમે બોલે—આત્મા આઠ પ્રકારના છે દ્રવ્યાત્મા, કષાયાત્મા, યોગાત્મા, ઉપયોગાત્મા, જ્ઞાનાત્મા, દર્શનાત્મા, ચારિત્રાત્મા, વીર્યાત્મા.

સોળમે બોલે—૬૩૬ ચોવીસ છે. સાત નરકનો એક ૬૩૬, દશ ભવનપતિના, અસુર કુમાર, સોવનકુમાર, વિદ્યુત્કુમાર, અગ્નિકુમાર. ક્ષીપ્રકુમાર, ઉદધિકુમાર, દિશાકુમાર, વાયુકુમાર, સ્તનિતકુમાર. પાચ સ્થાવરના; પૃથ્વીરાય, અપકાય, તેઉકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય, ત્રણ વિકલે દ્રિયના બેઈદ્રિય તેઈદ્રિય, ચૌરે દ્રિય, એક તિર્યચ પચે દ્રિય, એક મનુષ્યનો, એક વાણવ્ય તર દેવતાનો, એક જ્યોતિષી દેવતાનો, એક ગૈમાનિક દેવતાનો એમ ચોવીસ ૬૩૬ થયા.

સત્તરમે બોલે—લેશ્યા છ કૃષ્ણ, નીલ, કાપૂત, તેજ, પદ્મ, શુકલ.

અઠારમે બોલે—દષ્ટિ ત્રણ, મિથ્યાત્વદષ્ટિ, સમામિથ્યાત્વ દષ્ટિ, સમ્યગ્દષ્ટિ.

-ઓગ્રણીસમે બોલે-ધ્યાન ચાર આત્મધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન, કર્મ
ધ્યાન, શુદ્ધધ્યાન.

વીસમે બોલે-છ દ્રવ્યના ત્રીણ બોલ. તેમાં પાંચ બોલ પ્રસ-
સ્તિકાયના; દ્રવ્યયક્ષી એક, ક્ષેત્ર યક્ષી લોક પ્રમાણે, કાળયક્ષી અનાદિ
અનંત, ભાવયક્ષી અરૂપી, શુણ્યયક્ષી ચલણ સદાય. પાંચ બોલ અધર્મ-
સ્તિકાયના; દ્રવ્ય યક્ષી એક, ક્ષેત્રયક્ષી લોક પ્રમાણે, કાળયક્ષી અનાદિ
અનંત ભાવયક્ષી અરૂપી, શુણ્યયક્ષી ચિયસ્વરૂપ. પાંચ બોલ આકાશ-
સ્તિકાયના, દ્રવ્યયક્ષી એક, ક્ષેત્રયક્ષી લોકલોક પ્રમાણે, કાળયક્ષી અનાદિ
અનંત, ભાવયક્ષી અરૂપી, શુણ્યયક્ષી ભાજનશુણ્ય (અવકાશ) સ્વયં કોલ
કાળના. દ્રવ્યયક્ષી અનંત, ક્ષેત્રયક્ષી અલીકીપ પ્રમાણે, કાળયક્ષી અનાદિ
અનંત, ભાવયક્ષી અરૂપી શુણ્યયક્ષી વર્તવાનો શુણ્ય પાંચ બોલ પુરુષલક્ષ-
ક્રમયક્ષી અનંત, ક્ષેત્રયક્ષી લોક પ્રમાણે, કાળયક્ષી અનાદિ અનંત, ભાવ-
યક્ષી રૂપી. શુણ્યયક્ષી બળે ને મળે. પાંચ બોલ છવનમે દ્રવ્યયક્ષી અનંત,
ક્ષેત્રયક્ષી આખા લોક પ્રમાણે, કાળયક્ષી આદિ અતરદિત, ભાવયક્ષી
અરૂપી. શુણ્યયક્ષી ચેતન્ય શુણ્ય

એકવીસમે બોલે-રાશિ બે છવરાશિ, અછવરાશિ.

બાવીસમે બોલે-શ્વાચકના મત બાર, તેના ભાગ્ય ૪૮

ત્રેવીસમે બોલે-સાપુના પાંચમહામત, તેના ભાગ્ય ૨૫૨.

ચોવીસમે બોલે-પ્રમાણ ચાર પ્રત્યક્ષ, અનુમાન, આગમ,
ઉપમાન.

પચીસમે બોલે-ચાલિત્ર પાંચ. સામાયિક ચાલિત્ર, ઉદોપસથ-
મનીય ચાલિત્ર, પરિહારવિશુદ્ધ ચાલિત્ર, સૂક્ષ્મસપ્તશય ચાલિત્ર, કથા
જ્ઞાત ચાલિત્ર.

છવીસમે બોલે-સાત નય. નૌગમનય, સમદનય, અવકાશ-
નય, સ્પર્શસૂત્રનય, શબ્દનય, સમસિદ્ધનય, એવમૂતનય.

સતાવીસમે બોલે-નિષેપા ચાર. નામનિષેપ, સ્થાપના નિષેપ,
દ્વનિષેપ, ભાવનિષેપ.

અઠ્ઠાવીસમે બોલે-સમકિત પાંચ. ઉપચસમકિત, ક્ષયોપચમ
સમકિત, ક્ષયિક સમકિત, સાસ્વાદાનસમકિત, વેદકસમકિત.

ઓગણત્રીશમે બોલે-રસ નવ: શૃંગારરસ, વીરરસ; કંઠુરસ, હાસ્યરસ, રૌદ્રારસ, ભયાનકરસ, અદ્ભુત રસ, બિભત્સરસ, શાંતરસ.

ત્રીશમે બોલે-ભાવના બાર. અનિત્યભાવના, અશરણભાવના, સંસારભાવના. એકત્વભાવના, અન્યત્વભાવના, અશુચિભાવના-આશ્રવ-ભાવના, સવરભાવના, નિર્જરાભાવના, લોકસ્વરૂપ ભાવના, બોધિભાવના ધર્મભાવના.

એકત્રીશમે બોલે-અનુયોગ ચાર છે; દ્રવ્યાનુયોગ, ગણિતાનુ-યોગ, ચરણકરણાનુયોગ, ધર્મકથાનુયોગ

બત્રીશમે બોલે-દેવતત્ત્વ, ગુરુતત્ત્વ, ધર્મતત્ત્વ. એ ત્રણ તત્ત્વ.

તેત્રીશમે બોલે-સમવાય પાંચ કાળ, સ્વભાવ, નિયત, પૂર્વ-કૃત (કર્મ), પુરુષાકાર (ઉદ્ધમ).

ચોત્રીશમે બોલે-પાપ હીના ત્રણસે ત્રેસઠ લેહ, ક્રિયાવાદીના ૧૮૦, અક્રિયાવાદીના ૮૪ વિનયવાદીના ૩૨, અજ્ઞાનવાદીના ૬૭.

પાંત્રીશમે બોલે-શ્રાવકના ગુણ એકવીશ, ૧ અશુદ્ધ, ૨ રૂપ-વંત, ૩ સૌમ્ય પ્રકૃતિવાળો, ૪ લોકપ્રિય, ૫ અકૂર, ૬ પાપભીર ૭ શાંતચરહિત, ૮ ચતુરાઈવાળો, ૯ લજ્જાવત, ૧૦ દયાળુ, ૧૧ મધ્યસ્થ પરિણામી. ૧૨ સુદૃઢિવાળો, ૧૩ ગુણાનુરાગી, ૧૪ સારો પક્ષધારણ કરનાર, ૧૫ દીર્ઘદૃઢિવત, ૧૬ વિશેષજ્ઞ, ૧૭ અદ્વિપારભી, ૧૮ વિનીત. ૧૯ કૃતજ્ઞ, ૨૦ પરહિતકારી ૨૧ લબ્ધલક્ષી.

પાંત્રીશ બોલ સમાપ્ત

સિદ્ધ દ્વાર.

૧ પહેલી નરકના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય

૨. બીજી નરકના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૩ ત્રીજી નરકના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૬૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૪ ચોથી નરકના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૬૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૫ ભવનપતિના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૬૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૬ ભવનપતિની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૫૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૭ પુશ્પીકામના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ ૪૨ સિદ્ધ યાત્ર.

૮ અપકામના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૪૨ સિદ્ધ યાત્ર.

૯ વનસ્પતિકામના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૭ સિદ્ધ યાત્ર.

૧૦ તિર્થંકર ગર્ભજના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૬૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૧૧ તિર્થંકરની નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૬૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૧૨ મનુષ્ય ગર્ભજના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૬૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૧૩ મનુષ્યની નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૧૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૧૪ વાણીવરના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૫૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૧૫ વાણીવરની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૫૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૧૬ જ્યોતિષીના નીકળેલ, એક સમયે, જપન્ય, એક સિદ્ધ યાત્રુ ઉત્કૃષ્ટ, ૬૪ સિદ્ધ યાત્ર.

૧૭ જ્યોતિષીની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૧૮ ભૈમાનિકના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૧૯ ભૈમાનિકની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૨૦ સ્વલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૧ અન્યલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૨૨ ગૃહસ્થલિંગી, એક સમયે જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૨૩ સ્ત્રીલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૨૪ પુરુષલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૫ નપુસકલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૨૬ ઊર્ધ્વ લોકમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૨૭ અધો લોકમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૨૮ તિર્યક્ (તીર્થી) લોકમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૯ જઘન્ય અવગાહનાના, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૩૦ મધ્યમ અવગાહનાના, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૩ ત્રીજી નરકના નીકળેલ, એક સમયે જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૩૫ સિદ્ધ થાય.

૪ બોધી નરકના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૫ ભવનપતિના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૬૫ સિદ્ધ થાય.

૬ ભવનપતિની દેવીના નીકળેલ; એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, પાંચ સિદ્ધ થાય.

૭ પૃથ્વીકાયના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ચાર સિદ્ધ થાય.

૮ અપકાયના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૯ વનસ્પતિકાયના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૭ સિદ્ધ થાય.

૧૦ તિર્યંચ ગર્ભજના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૬૫ સિદ્ધ થાય.

૧૧ તિર્યંચણીના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૬૫ સિદ્ધ થાય.

૧૨ મનુષ્ય ગર્ભજના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૬૫ સિદ્ધ થાય.

૧૩ મનુષ્યણીના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીસ સિદ્ધ થાય.

૧૪ વાણુવતરના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, પાંચ સિદ્ધ થાય.

૧૫ વાણુવતરની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, પાંચ સિદ્ધ થાય.

૧૬ જ્યોતિષીના નીકળેલ, એક સમયે, જ્ઞાન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૬૫ સિદ્ધ થાય.

૧૭ જ્યોતિષીની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૧૮ ગૈમાનિકના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૧૯ ગૈમાનિકની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૨૦ સ્વલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૧ અન્યલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ઠશ સિદ્ધ થાય.

૨૨ ગૃહસ્થલિંગી, એક સમયે જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૨૩ સ્ત્રીલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૨૪ પુરુષલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૫ નપુસકલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, ઠશ સિદ્ધ થાય

૨૬ ઉર્ધ્વ લોકમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૨૭ અધો લોકમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૨૮ તિર્યક્ (તીર્થી) લોકમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૯ જઘન્ય અવગાહનાના, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૩૦ મધ્યમ અવગાહનાના, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૩૧ ઉત્કૃષ્ટ અવમાહનાના, એક સમયે, જમન્ય, એક સિદ્ધ યામ; ઉત્કૃષ્ટ, બે સિદ્ધ યામ.

| ૩૨ સુમુદ્રમાહી, એક સમયે, જમન્ય, એક સિદ્ધ યામ, ઉત્કૃષ્ટ, બે સિદ્ધ યામ.

૩૩ નદી પ્રમુખ જલમાહી, એક સમયે જમન્ય, એક સિદ્ધ યામ; ઉત્કૃષ્ટ, ત્રણ સિદ્ધ યામ.

૩૪ વીથી સિદ્ધ યામ તો એક સમયે, જમન્ય એક; સિદ્ધ યામ; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ યામ.

૩૫ અવીથી સિદ્ધ યામ તો, એક સમયે, જમન્ય, એક સિદ્ધ યામ; ઉત્કૃષ્ટ, ૬૪ સિદ્ધ યામ.

૩૬ વીથીઠર સિદ્ધ યામ તો, એક સમયે, જમન્ય, એક સિદ્ધ યામ; ઉત્કૃષ્ટ વીથ સિદ્ધ યામ.

૩૭ અવીઠર સિદ્ધ યામ તો, એક સમયે, જમન્ય, એક સિદ્ધ યામ, ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ યામ.

૩૮ સ્વયંભાષ સિદ્ધ યામ તો, એક સમયે, જમન્ય, એક સિદ્ધ યામ; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ યામ.

૩૯ પ્રતિભાષ સિદ્ધ યામ તો, એક સમયે જમન્ય એક સિદ્ધ યામ, ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ યામ.

૪૦ ભુખભોહી સિદ્ધ યામ તો, એક સમયે જમન્ય, એક સિદ્ધ યામ; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ યામ.

૪૧ એક સિદ્ધ યામ તો, એક સમયે, જમન્ય, એક સિદ્ધ યામ; ઉત્કૃષ્ટ, એક સિદ્ધ યામ.

૪૨ અતેક સિદ્ધ યામ તો, એક સમયે, જમન્ય, બે સિદ્ધ યામ; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ યામ.

૪૩ વિજય વિજય પ્રતિ, એક સમયે, જમન્ય, એક સિદ્ધ યામ; ઉત્કૃષ્ટ, વીથ સિદ્ધ યામ.

૪૪ ભદ્રશાલ વનમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય
ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૪૫ નદન વનમાં એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય,
ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૪૬ સોમનસ વનમાં એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય,
ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૪૭ પડગવનમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ,
બે સિદ્ધ થાય.

૪૮ અકર્મભૂમિમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય;
ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૪૯ કર્મભૂમિમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય,
ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૫૦ પંડિતે આરે, એક સમયે, જઘન્ય એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ
દશ સિદ્ધ થાય

૫૧ ખીજે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ,
દશ સિદ્ધ થાય.

૫૨ ત્રીજે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય,
ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય

૫૩ ચોથે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય;
ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ સિદ્ધ થાય

૫૪ પાચમે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય;
ઉત્કૃષ્ટ દશ સિદ્ધ થાય

૫૫ છઠ્ઠે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ
દશ સિદ્ધ થાય.

૫૬ અવસર્પિણીમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય,
ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૫૭ ઉત્સર્પિણીમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય;
ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૫૮ નોઉત્સર્પિણી, નોઅવસર્પિણીમાં એક સમયે, જમન્ય, એક સિદ્ધ યાચ; ઉત્પદ, ૧૦૮ સિદ્ધ યાચ.

એ ૫૮ યાચ અતર સહિત, એક સમયે, જમન્ય, ઉત્પદ, સિદ્ધ યાચ તે કહ્યા.

હવે અતર રહિત, આઠ સમય સુધી, સિદ્ધ યાચ તે કહ્યા સિદ્ધ યાચ તે.

૧ ખહેલા સમયે જમન્ય, એક સિદ્ધ યાચ; ઉત્પદ ૧૦૮ સિદ્ધ યાચ.

૨ બીજા સમયે જમન્ય, એક સિદ્ધ યાચ; ઉત્પદ ૧૦૨ સિદ્ધ યાચ.

૩ ત્રીજા સમયે જમન્ય, એક સિદ્ધ યાચ, ઉત્પદ ૯૬ સિદ્ધ યાચ.

૪ ચોથા સમયે જમન્ય, એક સિદ્ધ યાચ, ઉત્પદ ૮૪ સિદ્ધ યાચ.

૫ પાંચમા સમયે જમન્ય, એક સિદ્ધ યાચ; ઉત્પદ ૭૨ સિદ્ધ યાચ.

૬ છઠ્ઠા સમયે જમન્ય, એક સિદ્ધ યાચ; ઉત્પદ ૬૦ સિદ્ધ યાચ.

૭ સાતમા સમયે જમન્ય, એક સિદ્ધ યાચ; ઉત્પદ ૪૮ સિદ્ધ યાચ.

૮ આઠમા સમયે જમન્ય, એક સિદ્ધ યાચ; ઉત્પદ ૩૨ સિદ્ધ યાચ.

આઠ સમય પછી અતર પઠયા વિના સિદ્ધ યાચ નહિ.

હતિ સિદ્ધ દ્વાર સંપૂર્ણ

જળદ્રીપ વિચાર

જળદ્રીપ-૧ લાખ ચોજનનો લાગિ ને પહેળો છે તે વર્તુળ, તેલના પુઠલાને આકારે છે ૧ વર્તુળ રચના પૈકાને આકારે છે, ૨ વર્તુળ કમળની કર્ણિકાને આકારે છે ૩ વર્તુળ પૂર્ણ ચક્ર માને આકારે છે, ૪ તેની પરિમી ૩ લાખ, ૧૬ હજાર, ૨૨૭ ચોજન, ૩ કોશ ૧૨૮ મનુષ્ય ને ૧૩૫ આંગુલ અધિક છે, જળદ્રીપના ૧૦ દ્વારની

ગાથા

૧	૨	૩	૪	૫	૬
ખડા	ભેયજ	વાસા	પન્વમ	કુઠા	મ તિથ
૭	૮	૯	૧૦		
સેહિઓ;	વિજય	હક	સહિલાઓ	પિંડએ	હોઈ સવકળી.

એ દશ દ્વાર છે, તેમાં પ્રથમ ખંડ દ્વાર છે. જાબૂદીપના ભરત સરળા ૧૬૦ ખંડ છે ભરત ક્ષેત્રનો ૧, ચુલહિમવત પર્વતના ૨, હેમવતક્ષેત્રના ૪, મહાહિમવત પર્વતના ૮. હરિવર્ષ ક્ષેત્રના ૧૬, નિપથ પર્વતના ૩૨, મહાવિદેહ ક્ષેત્રના ૬૪, નીલવત પર્વતના ૩૨, રમ્યદ્રવર્ષ ક્ષેત્રના ૧૬, રૂપી પર્વતના ૮, હિરણ્યવત ક્ષેત્રના ૪, શિખરી પર્વતના ૨, ઇરવત ક્ષેત્રનો ૧, એ પ્રમાણે સર્વ મળીને પહોળાપણે દક્ષિણ ઉત્તરે થઈને ભરત જેવડા પહોળાપણે ૧૬૦ ખંડ છે. ઇતિ પહેલો ખંડદ્વાર સમાપ્ત ૧.

૨ જો યોજનદ્વાર :-જાબૂદીપના ચારે હાંસે યોજન-યોજનનાના ખંડ કરીએ ત્યારે સાતસે નેવું કોડ, છપન લાખ ચારાણુ હજાર, એકસો ને પચાસ ચતુરસ્ર થાય ઉપર ૧ કોશ ને પદ્મસે પંકર ધનુષ્ય વધે. ઉપર ૬૦ અગુલ વધે. ઇતિ ૨ જો યોજન-દ્વાર સમાપ્ત ૨

૩ જો વર્ષદ્વાર-જાબૂદીપને વિષે છ વર્ષ-ક્ષેત્ર છે. તે ભરત ૧ હેમવત ૨, હરિવર્ષ ૩, મહાવિદેહ ૪, રમ્યદ્રવર્ષ ૫, હિરણ્યવત ૬, ઇરવત ૭ એ ૭ ક્ષેત્ર તથા એક મહાવિદેહના ૪ ભાગ ગણીએ તો પૂર્વ મહાવિદેહ પશ્ચિમ મહાવિદેહ ૮, દેવકુરૂ ૯, ઉત્તરકુરૂ ૧૦, એ પ્રમાણે ૧૦ ક્ષેત્ર થાય તેનું વિષ્કલપણુ ૧, ખાંડા ૨, જીવા, ૩, ધનુષપીઠ ૪ એ ૪ કહે છે -ભરતક્ષેત્રના ૨ ભેદ દક્ષિણ ભરત ૧, ઉત્તર ભરત ૨, દક્ષિણભરતનું વિષ્કલપણુ ૨૩૮ જોજન ને ૩ કળાનું એની ખાંડા નથી તેની જીવા ૯૭૪૮ જોજન ને ૧૨ કલા તેની ધનુષપીઠ ૯૭૬૬ જોજન ને કલાઅધિક (૧) ઉત્તરભરતનું વિષ્કલપણુ ૨૩૮ જોજન ને ૩ કલાનું તેની ખાંડા ૧૮૯૨ જોજન ને સાડીસાત કલાની તેની જીવા ૧૪૪૭૧ જોજન ને ૬ કલામાં કાઈક ન્યૂન, તેની ધનુષપીઠ ૧૪૫૨૮ જોજન ને ૧૧ કલાની (૨) એજ પ્રમાણે ઇરવત ક્ષેત્રનું પણ જાણવું (૩) હેમવત ૧ હિરણ્યવત ૨ એ ૨ ક્ષેત્રનું પહોળાપણુ ૨૧૦૫ જોજન ને ૫ કલાનું, તેની ખાંડા ૬૭૫૫ જોજન ને ૩ કલા તેની જીવા ૩૭૬૭૪ જોજન ને ૧૬ કલા તેની ધનુષપીઠ ૩૮૭૪૦ જોજન ને ૧૦ કલા (૪) હરિવર્ષ ૧, રમ્યદ્રવર્ષ ૨, એ ૨ ક્ષેત્રનું વિષ્કલપણુ ૮૪૨૧ જોજન

ને ૧ કલા તેની બાંધા ૧૩૩૬૧ ભોજનને ૬ કલા તેની છાયા ૭૩૬૦
ભોજન ને ૧૭ કલા તેની ધનુષપીઠ ૮૪૦૧૬ ભોજન ને ૪ કલા (૫)
મહાવિરોહ ક્ષેત્રનું વિષ્ણુભક્ષુ ૩૩૬૮૪ ભોજન ને ૪ કલા તેની બાંધા
૩૩૭૬૭ ભોજન ને ૭ કલા તેની છાયા ૧ લાખ ભોજનની તેની
ધનુષપીઠ ૧૫૮૧૧૩ ભોજન ને ૧૬ કલા અધિક (૬) દેવકુરુ ઉત્તરુ
એ ૨ ક્ષેત્રનું વિષ્ણુભક્ષુ ૧૧૮૪૨ ભોજન ને ૨ કલાનું તેની બાંધા
નથી. તેની છાયા ૫૩૦૦૦ ભોજનની. તેની ધનુષપીઠ ૬૦૪૧૮ ભોજન
ને ૧૨ કલા (૭) ઇતિ ૩ એ વર્ષદાર સમાપ્ત ૩

૪ યો પર્વતદ્વાર-જ બૃહદીપને વિષે ૨૬૬ પર્વત છે ૧૫૫૨
પર્વત ૬, મેરુ ૧, ચિત્ત ૧, વિચિત્ત ૧, વમક ૨, કમનગિરિ ૨૦૦,
વખાર અજકતા ૪, વખારા ૧૬, લાંબા ભૈતાકય ૩૪, વતુળ ભૈતાકય
૪, એ સર્વ મળીને ૨૬૬ પર્વત છે તેનું ભક્ષુભક્ષુ ૭૬૫૫, વિષ્ણુ
ભક્ષુ, બાંધા, છાયા ધનુષપીઠ આ પ્રમાણે મુદ્ધિમવત ૧, શિખરી
૨, એ બે પર્વત સો સો ભોજનના ઊંચા છે અને પચીસ પચીસ
ભોજનના ધરતીમા ઊંડા છે તેમનું પહોળાપણુ ૧૦૫૨ ભોજનનું ને ૧૨
કલાનું છે તેમની બાંધા ૫૩૫૦ ભોજન ને ૧૫ કલા તેમની છાયા
૨૪૬૩૨ ભોજન ને અર્ધ કલામા યોદ્ધી ન્યૂન, તેમની ધનુષપીઠ ૨૫૨૩૦
ભોજન ને ૪ કલા (૨) મહાદ્ધિમવતને કૃષ્ણી એ બે પર્વત બસે બસે
ભોજનના ઊંચા અને પચાસ પચાસ ભોજનના ધરતીમા ઊંડા છે તેમનું
વિષ્ણુભક્ષુ ૪૨૧૦ ભોજન ને ૧૦ કલાનું, તેમની બાંધા ૬૨૭૬ ભોજન
ને ૬ કલા, તેમની છાયા ૫૩૬૩૧, ભોજન ને ૬ કલા અધિક તેમની
ધનુષપીઠ ૫૭૨૬૩ ભોજન ને ૧૦ કલા (૪) નિવધ ૧ નીલવત ૨, એ બે
પર્વત વ્યારસો વ્યારસો ભોજનના ઊંચા છે અને સો સો ભોજનના
ધરતીમા ઊંડા છે તેમનું વિષ્ણુભક્ષુ ૧૬૮૪૨ ભોજન ને ૨ કલાનું
તેમની બાંધા ૨૦૧૬૫ ભોજન ને ૨ કલા, તેમની છાયા ૬૪૧૫૬
ભોજન ને ૨ કલા તેમની ધનુષપીઠ ૧૨૩૪૬ ભોજન ને ૬ કલા એ
૬ પર્વત યથા (૬) મેરુ પર્વત એક લાખ ભોજનનો છે, તેમાં ૧ હબ્દ
ભોજન ધરતીમાં ઊંડો છે તેમાં પ્રથમ ૨૫૦ ભોજન પૃથ્વીમય છે,
૨૫૦ ભોજન પાવાણ્ણમય છે ૨૫૦ ભોજન વજ્ર દ્વીપમય છે, ૨૫૦

જોજન શર્કર પૃથ્વીમય છે, એમ ૧ હજાર જોજનનો ઊંડો છે. એ પ્રથમ કાંડ તે ઉપર નવાણું હજાર જોજનનો મેરુ ઊંચો છે, તેમાં પોણાસોળ હજાર જોજન અકરત્નમય છે, પોણાસોળ હજાર જોજન સ્ફટિક રત્નમય છે, પોણાસોળ હજાર જોજન પીળા સુવર્ણમય છે, પોણા સોળ હજાર જોજન રૂપામય છે, એ ૬૩ હજાર જોજનનો બીજો કાંડ; તે ઉપર ત્રીજો કાંડ છત્રીસ હજાર જોજનનો જબૂનદ રાતા સુવર્ણમય છે એ સર્વ મળીને ૧ લાખ જોજનનો મેરુ પર્વત છે તે મૂળે ૧૦૦૬૦ જોજન ને એક જોજનના ૧૧ ભાગ કરીએ તેવા ૧૦ ભાગ એટલો ધરતીને મૂળે પહોળો છે, દશ હજાર જોજનનો ધરતીને સમભૂતળે લાંબો પહોળો છે. ધરતીથી અગિયાર હજાર જોજન ઊંચા જઈએ ત્યાં નવ હજાર જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે, એમ અગિયાર અગિયાર હજારે ૧ હજાર ઘટાડતા શિખરે ૧ હજાર જોજનનો લાંબો પહોળો છે. તેની ત્રિગુણી અધિક પરિધી છે મેરુને ૪ વન છે, ભદ્રશાલ વન ૧, નંદન વન ૨, સૌમનસ વન ૩ પડગ વન ૪, ભદ્રશાલ વન તે મેરુને ચારે બાજુ ધરતી ઉપર છે તે પૂર્વ પશ્ચિમે બાવીશ હજાર જોજન લાંબુ છે, અને અઢીસો જોજન ઉત્તર દક્ષિણે પહોળુ છે તેને એક પદ્મવર-વેદિકા ને એક વન ખડ સઘળે, ચારે બાજુએ છે મેરુ પર્વત થકી પૂર્વ દિશાએ ૫૦ જોજન વનમાં જાય ત્યાં એક સિદ્ધાયતન છે તે ૫૦ જોજનનુ લાંબુ ને ૨૫ જોજનનુ પહોળુ છે અને ૩૧ જોજનનું ઊંચુ છે. અનેક સ્તભ છે. તે સિદ્ધાયતનને ૩ બારણાં છે. પૂર્વ ૧, દક્ષિણે ૨, ઉત્તરે ૩, તેના દરવાજા આઠ આઠ જોજનના ઊંચા છે ને ૪ જોજનના પહોળા છે તે સિદ્ધાયતનના મધ્ય દિશ વિભાગને વિષે એક મણિમય પીઠિકા છે, તે ૮ જોજનની લાંબી ને પહોળી છે. ૪ જોજનની જડપણે છે, ને સર્વ રત્નમય છે તે ઉપર ૧ દેવછદો (ગભારો) છે તે ૮ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે, અને ૮ જોજનનો અધિક ઊંચો છે. ત્યાં જિનપ્રતિમા છે તેનું વર્ણન આ પ્રમાણે છે. દેવછદોબધ ધુપના કડુછા છે એમ એક સિદ્ધાયતનનું વર્ણુ કહ્યું તેમ ચાર દિશે ૪ સિદ્ધાયતન છે ચાર દિશે. મેરુ પર્વતથી ૫૦ જોજન ઇશાન કોણુ વનમા જાય ત્યાં ૪ વાવડીઓ છે મેરુ પર્વતથી ૫૦ જોજન અગ્નિકોણુ વનમા જાય ત્યાં ૪ વાવડીઓ

ને ૧ કલા. તેની ખાંડા ૧૩૪૬૧ ભોજનને ૬ કલા. તેની છાયા ૭૩૬૦૧
ભોજન ને ૧૭ કલા. તેની ધનુષપીઠ ૮૪૦૧૬ ભોજન ને ૪ કલા. (૫)
મહાવિદેહ ક્ષેત્રનું વિષ્ણુભાષણ ૩૩૬૮૪ ભોજન ને ૪ કલા. તેની ખાંડા
૩૩૭૬૭ ભોજન ને ૭ કલા. તેની છાયા ૧ લાખ ભોજનની. તેની
ધનુષપીઠ ૧૫૮૧૧૩ ભોજન ને ૧૬ કલા. અધિક (૬) દેવકુર ક્ષેત્રનું
જો ૨ ક્ષેત્રનું વિષ્ણુભાષણ ૧૧૮૪૨ ભોજન ને ૨ કલાનું તેની ખાંડા
નથી. તેની છાયા ૫૩૦૦૦ ભોજનની. તેની ધનુષપીઠ ૬૦૪૧૮ ભોજન
ને ૧૨ કલા. (૭) કલિ ૩ જો વર્ષદ્વાર સમાપ્ત ૩

૪ થો પર્વતદ્વાર—જ બુદ્ધીપને વિષે ૨૬૬ પર્વત છે. વર્ષદ્વાર
પર્વત ૬, મેરૂ ૧, ચિત્ત ૧, વિચિત્ત ૧, વમક ૨, કલ્પનચિરિ ૨૦૦,
વખાર ગજલતા ૪, વખાયા ૧૬, લાંબા ભૈતાલક ૩૪, વતુળ ભૈતાલક
૪, જો સુવં મળીને ૨૬૬ પર્વત છે. તેનું ક્ષિપ્રપણું કિડાપણું, વિષ્ણુ
ભાષણ, ખાંડા, છાયા, ધનુષપીઠ આ પ્રમાણે સુલક્ષિતવત ૧, શિખરી
૨, જો જો પર્વત સો સો ભોજનના કિયા છે અને પચીસ પચીસ
ભોજનના ધરતીમાં કિયા છે તેમનું પહેળાપણું ૧૦૫૨ ભોજનનું ને ૧૩
કલાનું છે તેમની ખાંડા ૫૩૫૦ ભોજન ને ૧૫ કલા. તેમની છાયા
૨૪૬૩૨ ભોજન ને અર્ધ કલામાં થોડી ન્યૂન, તેમની ધનુષપીઠ ૨૫૨૩૦
ભોજન ને ૪ કલા. (૨) મહાલક્ષ્મિવતને રૂપી જો જો પર્વત બસે બસે
ભોજનના કિયા અને પચાસ પચાસ ભોજનના ધરતીમાં કિયા છે તેમનું
વિષ્ણુભાષણ ૪૨૧૦ ભોજન ને ૧૦ કલાનું, તેમની ખાંડા ૬૨૭૬ ભોજન
ને ૬ કલા, તેમની છાયા ૫૩૬૩૧, ભોજન ને ૬ કલા અધિક. તેમની
ધનુષપીઠ ૫૭૨૬૩ ભોજનને ૧૦ કલા. (૪) ત્રિપથ ૧ નીલવત ૨, જો જો
પર્વત બારસો ચારસો ભોજનના કિયા છે અને સો સો ભોજનના
ધરતીમાં કિયા છે તેમનું વિષ્ણુભાષણ ૧૬૮૪૨ ભોજન ને ૨ કલાનું
તેમની ખાંડા ૨૦૧૬૫ ભોજન ને ૨ કલા. તેમની છાયા ૬૪૧૫૬
ભોજન ને ૨ કલા. તેમની ધનુષપીઠ ૧૨૩૪૬ ભોજન ને ૬ કલા. જો
૬ પર્વત થયા (૬) મેરૂ પર્વત જોકે લાખ ભોજનનો છે, તેમાં ૧ કલ્પ
ભોજન ધરતીમાં કિયા છે તેમાં પ્રથમ ૨૫૦ ભોજન પૃથ્વીમથ છે,
૨૫૦ ભોજન પાવાણુમથ છે ૨૫૦ ભોજન વજ્ર હીરામથ છે, ૨૫૦

જેજન શર્કર પૃથ્વીમય છે, એમ ૧ હજાર જેજનનો ઊંડો છે, એ પ્રથમ કાંડ તે ઉપર નવાણુ હજાર જેજનનો મેરુ ઊંચો છે, તેમાં પોણાસોળ હજાર જેજન અકરત્નમય છે, પોણાસોળ હજાર જેજન સ્ફટિક રત્નમય છે, પોણાસોળ હજાર જેજન પીળા સુવર્ણમય છે, પોણા સોળ હજાર જેજન રૂપામય છે, એ ૬૩ હજાર જેજનનો બીજો કાંડ; તે ઉપર ત્રીજો કાંડ છત્રીસ હજાર જેજનનો બાબૂનદ રાતા સુવર્ણમય છે. એ સર્વ મળીને ૧ લાખ જેજનનો મેરુ પર્વત છે તે મૂળે ૧૦૦૬૦ જેજન ને એક જેજનના ૧૧ ભાગ કરીએ તેવા ૧૦ ભાગ એટલો ધરતીને મૂળે પહોળો છે, દશ હજાર જેજનનો ધરતીને સમભૂતળે લાંબો પહોળો છે. ધરતીથી અગિયાર હજાર જેજન ઊંચા જઈએ ત્યાં નવ હજાર જેજનનો લાંબો ને પહોળો છે, એમ અગિયાર અગિયાર હજારે ૧ હજાર ઘટાડતાં શિખરે ૧ હજાર જેજનનો લાંબો પહોળો છે. તેની ત્રિગુણી અધિક પરિધી છે મેરુને ૪ વન છે, લદ્રશાલ વન ૧, નદન વન ૨, સૌમનસ વન ૩ પંડગ વન ૪, લદ્રશાલ વન તે મેરુને ચારે બાજુ ધરતી ઉપર છે તે પૂર્વ પશ્ચિમે બાવીશ હજાર જેજન લાંબુ છે, અને અઢીસો જેજન ઉત્તર દક્ષિણે પહોળુ છે તેને એક પદ્મવર-વેદિકા ને એક વન ખડ સઘળે, ચારે બાજુએ છે. મેરુ પર્વત થકી પૂર્વ દિશાએ ૫૦ જેજન વનમાં જાય ત્યાં એક સિદ્ધાયતન છે તે ૫૦ જેજનનુ લાંબુ ને ૨૫ જેજનનુ પહોળુ છે અને ૩૧ જેજનનુ ઊંચું છે. અનેક સ્તલ છે. તે સિદ્ધાયતનને ૩ બારણા છે. પૂર્વ ૧, દક્ષિણે ૨, ઉત્તરે ૩, તેના દરવાજા આઠ આઠ જેજનના ઊંચા છે ને ૪ જેજનના પહોળા છે તે સિદ્ધાયતનના મધ્ય દિશ વિભાગને વિષે એક મણિમય ખીઠિકા છે, તે ૮ જાજનની લાંબી ને પહોળી છે ૪ જેજનની જડપણે છે, ને સર્વ રત્નમય છે તે ઉપર ૧ દેવછદો (ગભારો) છે તે ૮ જેજનનો લાંબો ને પહોળો છે, અને ૮ જેજનનો અધિક ઊંચો છે ત્યાં જિનપ્રતિમા છે તેનું વર્ણન આ પ્રમાણે છે દેવછ દોબવ ધુપના કડુછા છે એમ એક સિદ્ધાયતનનું વર્ણુ કહ્યું તેમ ચાર દિશે ૪ સિદ્ધાયતન છે. ચાર દિશે. મેરુ પર્વતથી ૫૦ જેજન ઇશાન કોણુ વનમા જાય ત્યાં ૪ વાવડીઓ છે મેરુ પર્વતથી ૫૦ જેજન અગ્નિકોણુ વનમા જાય ત્યાં ૪ વાવડીઓ

છે મેરુ પર્વતથી ૫૦ લેજન નૈઋત્યકોણે વનમા બધ ત્યા ૪
 વાવડીઓ છે મેરુ પર્વતથી ૫૦ લેજન વાયવ્યકોણે વનમા બધ
 ત્યા ૪ વાવડીઓ છે તે એકેકી વાવડી ૫૦ લેજનની લાંબી અને ૨૫
 લેજનની પહોળી છે, અને ૬૪ ૬૪ લેજનની ઊંડી છે તેઓ ચારે
 દિશા તોરણ સહિત છે તે ચારચાર વાવડીઓના મધ્યમાં એક એક
 મહેલ છે તે તે દક્ષિણની બે બાજુમાં (અગ્નિ ને નૈઋત્યકોણમાં)
 શકેશ્વરના ને ઉત્તરની બે બાજુમાં (ઇશાન ને વાયવ્યમાં) ઇશાનેશ્વરના
 મહેલ છે તે ચારે પાંચસો પાંચસો લેજનના ઊંચા છે, અને અહીંસો
 અહીંસો લેજનના લાંબા ને પહોળા છે તથા ઊંચા શિખરબદ્ધ છે,
 ભદ્રશાલ વનમા ૮ ડિગ્રહસ્તિ કુટ છે ભદ્રશાલ વનથી પાંચસે લેજન
 મેરુ ઉપર જઈએ ત્યાં નંદનવન આવે. તે નંદનવન ૫૦૦ લેજન
 ચક્રવાલ વિષ્કભપણે ફરતુ વર્તુળ વલયને આકારે છે તે મેરુપર્વતની
 નજીક છે, ત્યાં ઘણા દેવ-દેવાગના હાસ્પરતિ ખેલે છે ત્યાં ૫૫ ૪
 સિદ્ધાચતન છે, ૧૧ વાવડીઓ છે ૪ મહેલ છે, પહેલાના પેઠે છે,
 ૫૫ ત્યાં ૬ કુટ છે વળી નંદનવનથી સાડીઝાસઠ હજાર લેજન ઊંચા
 જઈએ ત્યાં સૌમતસ વન આવે, તે ૫૦૦ લેજન ચક્રવાલ વિષ્કભ
 પણે ફરતુ વર્તુળ-વલયને આકારે છે મેરુને વીંટી રહ્યું છે સિદ્ધાચ
 તન છે ૧૬ વાવડીઓ છે, ૪ મહેલ છે ત્યાંથી ૩૬ હજાર લેજન
 મેરુને શિખરે જઈએ ત્યાં પડમવન આવે, તે ૪૬૪ લેજન ચક્રવાલ
 વિષ્કભપણે ફરતુ વર્તુળ-વલયને આકારે છે મેરુની ચુલિકાને વીંટી
 રહ્યું છે પડમ વનને વિષે એક ચુલિકા છે તે ૪૦ લેજનની ઊંચી
 છે ૧૨ લેજનની મૂળે પહોળી છે, અને ૪ લેજનની મધ્યાળે પહોળી
 છે આઠ લેજનની વચમાં પહોળી છે ગામતા પૂછને આકારે છે
 સર્વ વૈરૂપ્ય સ્તનમય છે તેની એક પદ્મવર વેદિકા છે ઉપર ઘણી સમ
 રમણિક ભૂમિકા છે તે ચુલિકા ઉપર એક સિદ્ધાચતન છે તે ૧
 કોશનું લાણુ ને અર્ધ કોશનું પહોળું છે અને ૬૪ ઉચ્ચ કોશ ઊંચું
 છે, અનેક સ્તંભો છે, બધા કુપતા કડુછા છે તે પડમ વનમાં ૪
 સિદ્ધાચતન છે ૧૬ વાવડીઓ છે, ૪, મહેલ છે, તે પહેલાંની પેઠે બધુર્વ
 પડમ વનમાં ૪ અભિષેક શિલા છે, તેના નામ પાંડુ શિલા ૧,
 પાંડુ કબલ શિલા ૨, રકત શિલા ૩, રકતકબલ શિલા ૪, એ ચાર

શિલા અર્ધ ચદ્રમાને આકારે છે પૂર્વ પશ્ચિમની શિલા ઉત્તર, દક્ષિણે
 પાંચસો પાંચસો જોજનની લાંબી છે અને પૂર્વ, પશ્ચિમે અઢીસો અઢીસો
 જોજનની પહોળી છે ઉત્તર દક્ષિણની શિલા પૂર્વ પશ્ચિમે પાંચસો
 પાંચસો જોજનની લાંબી છે અને ઉત્તર દક્ષિણે અઢીસો અઢીસો જોજ-
 નની પહોળી છે, ૪ જોજનની જડપણે છે, સર્વ કનકમય છે એ ૪
 ને ત્રણ દિશે પગથીઆં છે પૂર્વ પશ્ચિમની શિલા ઉપર બે બે સિંહા-
 સન છે, અને ઉત્તર દક્ષિણની શિલા ઉપર એકેકું સિંહાસન છે, તે
 પાંચસો પાંચસો ધનુષના લાંબા ને પહોળા છે અને ૨૫૦ ધનુષના
 ઊંચા છે ત્યા તીર્થ કર દેવનો જન્મ મહોત્સવ કરે છે જંબૂદ્વીપમા
 જઘન્ય ૨ તીર્થ કરનો ઉત્કૃષ્ટ ૪ તીર્થ કરનો જન્મ મહોત્સવ એકી
 વખતે થાય છે, મેરુનાં ૧૬ નામ, મહર ૧, મેરુ ૨, મનોરમ ૩,
 સુદર્શન ૪, સ્વયંબ્રહ્મ ૫, ગિરિરાજ ૬, રત્નોચ્ચય ૭, તિલકોપમ
 ૮, લોકમધ્ય ૯, લોકનાભિ ૧૦, રત્ન ૧૧, સૂર્યાવર્ત ૧૨, સૂર્યાવરણ
 ૧૩ ઉત્તમ ૧૪, દિશાદિ ૧૫, અવતશ ૧૬, ચિત્ત ૧, વિચિત્ત ૨,
 એ બે પર્વત દેવકુરુક્ષેત્રમા છે નિષધ પર્વતથી ઉત્તરે ૮૩૪ જોજનને
 એક જોજનના ૭ ભાગ કરીએ તેવા ૪ ભાગ જઈએ ત્યા સિતોદા
 નદીને પૂર્વ પશ્ચિમને કાંઠે છે ૨ યમક પર્વત ઉત્તર કુરુક્ષેત્રમા છે
 નીલવત પર્વતથી દક્ષિણે ૪૩૪ જોજન ને એક જોજનના ૭ ભાગ
 કરીએ તેવા ૪ ભાગ જઈએ ત્યાં સિતા નદીને પૂર્વ પશ્ચિમને કાંઠે
 છે ચિત્ર ૧, વિચિત્ત ૧ યમક ૨ એ ૪ પર્વત ૧ હજાર જોજનના
 ઊંચા છે અને અઢીસો જોજનના ધરતીમા ઊંડા છે એક હજાર
 જોજનના મૂળે લાંબા પહોળા છે સાડાં સાતસે જોજનના વચમાં
 લાંબા પહોળા છે ઉપર પાંચસો જોજનના લાંબા પહોળા છે તેની
 ત્રિશુભી અગ્નિ પરિધી છે બસે કચનગિરિ પર્વત સિતા સિતોદા
 નદીની વચ્ચે પાંચ પાંચ દ્રહની બે બાજુએ છે તે એકેક દ્રહ પાસે
 કેકી કોરે દશ પર્વત છે એમ બીજી પાસે પણ દશ દશ પર્વત
 , એ ૧૦ દ્રહને બેઉ કાંઠે બસે કચનગિરિ પર્વત છે તે સો
 જોજનના ઊંચા છે, પચીસ પચીસ જોજનના ધરતીમા ઊંડા છે
 મૂળે સો જોજનના લાંબા અને પહોળા છે, વચ્ચે પોણાસો જોજનના
 લાંબા ને પહોળા છે, ઉપર પચાસ જોજનના લાંબા ને પહોળા છે.

તેમની ત્રિગુણી અધિક પરિધી છે (૨૧૧) ૪ ગજહતા કહે છે, ગજ-
માદન ૧ માદવત ૨, વિદ્યુતપ્રભ ૩, સૌમનસપ્રભ ૪ નિવધથી
બે, નીલવતથી બે ગજહતા નીકળીને મેરુ પાસે ચારે આવીને અડધી
રહ્યા છે તે ૩૦૨૦૬ ભેજન ને ૬ કલાના લાંબા છે, નિવધ ને નીલ
વતને અડધા ચારસો ચારસો ભેજનના કીચા છે, અને સો સો ભેજનના
ધરતીમાં કીડા છે, અને પાંચસો પાંચસો ભેજનના પહોળા છે. મેરુ
પાસે જમ્બે ત્યાં પાંચસો પાંચસો ભેજનના કીચા છે, અને સવાસો
સવાસો ભેજનના ધરતીમાં કીડા છે ઘટતા અગુલને અસખ્યાતમે જાને
પહોળા છે એ હસ્તીના હાંતને આકારે છે (૨૧૫) સોલ વખારા પર્વત
ચિત્ત ૧, વિચિત્ત ૨, નહીન ૩, એકરૌલ ૪, ત્રિકુટ ૫, ભૈશ્વમણ ૬,
અજન ૭, માદજન ૮, અકાવતી ૯, પદાવતી ૧૦, આશિવિવ ૧૧,
સુખાવહ ૧૨, ચક્ર ૧૩, સૂર્ય ૧૪, નાગ ૧૫, દેવ ૧૬, એ ૧૬ તે
૧૬૫૬૨ ભેજન ને ૨ કલાના લાંબા છે, પાંચસો પાંચસો ભેજનના
પહોળા છે નિવધ નિલવતથી નીકળતા ચારસો ચારસો ભેજનના કીચા
છે, અને સો સો ભેજનના ધરતીમાં કીડા છે સિતા સિતોદા નદીની
પાસે પાંચસો પાંચસો ભેજનના કીચા છે અને સવાસો સવાસો ભેજનના
ધરતીમાં કીડા છે પાંચસો પાંચસો ભેજનના પહોળા છે વખારા પર્વત
ધોમના ખાખને આકારે છે (૨૩૧) ધાત્રીય લાંબા ગૈતાહમ તેમા ૧
ભરતનો ગૈતાહમ ૧ ઇરવતનો ગૈતાહમ અને ૩૨ વિજયના, એ ૩૪
ગૈતાહમ તે પચીસ પચીસ ભેજનના કીચા છે અને સવા ૭ ભેજનના ધર-
તીમાં કીડા છે પચાસ પચાસ ભેજનના પહોળા છે તેમની જાંઠા
૪૮૮ ભેજન ને ૧૬ કલા ઝાંઝેરી છે તેમની જાંઠા ૧૦૭૨૦ ભેજનને
૧૨ કલાની તેમની પ્રતુપપીઠ ૧૦૭૪૩ ભેજન ને ૫૫ કલા એકેક
ગૈતાહમે બે બે શુદ્ધ છે તમિસ્રશુદ્ધ ૧ ખડમપાતશુદ્ધ ૨ એ ૨ શુદ્ધો
પચાસ પચાસ ભેજનની લાંબી છે અને ૧૨ ભેજનની પહોળી છે,
અને આઠ ભેજનની કીચી છે તેમા બે બે નદી છે, તેના નામ ઉમગ
જલા ૧ નિમગજલા ૨ એકવીસ ભેજન જમ્બે ત્યાં ઉમગજલા નદી
આવે. તે ત્રણ ભેજન પટમાં છે તેમાં હાધી, ધોડા, બળક, મનુષ્યન
કેવેર, કચરો પડે તેને ત્રણવાર ભમાડી ઉછાળી બહાર નાખે તે કારણે
ઉમગજલા કહેવાય છે ત્યાંથી ૨ ભેજન આધા જમ્બે ત્યાં નિમગજલા

શ્રી જંબૂદ્વીપ વિચાર

નદી છે, તે ૩ જોજનના પટમાં છે. તેમાં હાથી, ઘોડા, મનુષ્ય, બળદનું કલેવર અને રૂં પુદ્ગલ પડે તેને ત્રણ વાર ભમાડીને હેઠું બેસાડે તે કારણે નિમગ્નલા કહીએ. શેષ ૩૨ દ્વીર્ધ ગૈતાલય મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં છે, તે પશુ એ સરખા છે, પશુ બાંકા, જીવા, ધનુષપીઠ નથી. તે પલંગને આકારે છે. (૨૬૫) ૪ વર્તુલ ગૈતાલય શબ્દાપતિ ૧, વિકટાપતિ ૨, ગધાપતિ ૩, માલવત ૪. એ ૪ વર્તુલ ગૈતાલય : જુગલિયાના ક્ષેત્રમાં છે. તે ૧ હજાર જોજનના ઊંચા છે ૨૫૦ જોજનના ધરતીમાં ઊંડા છે. મૂળ ૧ હજાર જોજનના લાંબા ને પહોળા છે. ધાન્યના કોઠારને આકારે છે, તેની ૩૧૬૨ જોજન અધિક પરિધી છે. પ્રવેત વણું છે. એવં સર્વ મળીને ૨૬૯ પર્વત થયા.

ઇતિ ૪ થો પર્વત દ્વાર સમાપ્ત ૪.

૫ મો કુટકાર : જંબૂદ્વીપમાં પરપ કૂટ છે. તેમાં ૪૬૭ કૂટ પર્વત ઉપર છે. તેનું વિવરણ કહે છે: ૩૪ દ્વીર્ધ ગૈતાલય. નિષધ ૧, નીલવંત ૨, મેરૂ ૩, એ પર્વત અને વિદ્યુતપ્રભ ૧, માલવંત ૨, એ ૨ વખાર ગજદંત એ ૩૯ પર્વત ઉપર નવ નવ કૂટ છે ૩૯ ને નવે શુણ્તાં ૩૫૧ કૂટ થાય. ચુલહિમવત ને શિખરી એ એ પર્વત ઉપર અગિયાર અગિયાર કૂટ છે એ ૨૨ થયા મહાહિમવંત ને રૂપી એ ૨ પર્વત ઉપર આઠ આઠ કૂટ છે એ ૧૬ કૂટ સોલ વખારા પર્વત ઉપર ચાર ચાર કૂટ છે, એ ૬૪ કૂટ સૌમનસ ૧, ગધમાદન ૨, એ ૨ વખાર ગજદંત ઉપર સાત સાત કૂટ છે, એ ૧૪ કૂટ, એ સર્વ મળીને ૪૬૭ કૂટ પર્વત ઉપરના થયા, અને શેષ ૫૮ કૂટ ભૂમિ ઉપરના છે, તે કહે છે, ૩૪ ઋષભકુટ તે ૧ ભરતનો. ૧ ઇરવતનો, અને ૩૨ વિજયના એ ૩૪, અને ભદ્રશાલ વનના ૮, દેવકુરના ૮, ઉત્તરકુરના ૮, એ સર્વ મળીને ૫૮ કૂટ ભૂમિ ઉપરના થયા, એ સર્વ મળીને પરપ કૂટ થયા.

ઇતિ ૫ મો કુટકાર સમાપ્ત ૫.

૬ હો તીર્થકાર : જંબૂદ્વીપ મધ્યે ૧૦૨ તીર્થ છે, તે ૩૨ વિજય ૧ ભરત, ૧ ઇરવત, એ ૩૪ તેમાં દરેકમા ત્રણ ત્રણ તીર્થ છે, માગધ ૧ વરદામ ૨, પ્રભાસ ૩ એ ૩ તે અગ્નિકોણે ૧, નૈરૂત્યકોણે

૨, વાયવ્યકોણે ૩, ક્ષે ૩૪ ત્રિ, ૧૦૨ તીર્થ માય,

ધૃતિ ૬ ક્ષે તીર્થદ્વાર સમાપ્ત ૬

૭ મો શેણીદ્વાર : જ જૂદીપમા ૧૩૬ શેણીઓ છે, તે ગૈતાઢય પર્વત ઉપર ૬૪ ૬૪ એકન ક્રિયા ચઢીએ ત્યાં ૧ હક્ષિણે ને ૧ ઉત્તરે એ બે વિદ્યાધરની શેણીઓ છે, તેમજ ભરતના ગૈતાઢય ઉપર, એકન વલ્લભાદિક ૫૦ નગર હક્ષિણની શેણીએ છે, અને ૨૪ આઠવાણાદિક ૬૦ નગર ઉત્તરની શેણીએ છે, એમજ ઇશ્વરના ગૈતાઢય ઉપર ૬૦ નગર હક્ષિણની શેણીએ છે, અને ૫૦ નગર ઉત્તરની શેણીએ છે, મહાવિદેહના ૩૨ ગૈતાઢય ઉપર હક્ષિણ ઉત્તરની શેણીએ ૫ ચાવન ૫ ચાવન નગર છે, સર્વ મળીને ૩૭૪૦ નગર વિદ્યાધરની શેણીએ છે, એ ૩૪ કુ ૬૮ વિદ્યાધરની શેણી, વંશી વિદ્યાધરની શેણીથી ૧૦ એકન ક્રિયા ચઢીએ ત્યાં અભિયોગ દેવની બે શેણી આવે, હક્ષિણ ૧ ને ૧ ઉત્તરે એ પ્રમાણે ૩૪ કુ ૬૮ શેણી અભિયોગ દેવની છે, એ સર્વ મળીને ૬૮ વિદ્યાધરની ને ૬૮ દેવની એ ૧૩૬ શેણીઓ છે

ધૃતિ ૭ મો શેણીદ્વાર સમાપ્ત ૭

૮ મો વિજયદ્વાર : વિજય કહેતા જ જૂદીપમા ૩૪ વિજયરૂપ સ્થાનક છે, તેના નામ કમ્બા ૧, સુકમ્બા ૨, મહાકમ્બા ૩, કમ્બગાવતી ૪ આવર્ષી ૫, મગલા ૬ પુષ્કલા ૭, પુષ્કલાવતી ૮ એ વિજય, સીતા મહાનદીને ઉત્તર વિશે પૂર્વ મહાવિદેહને વિશે શ્રી શેરુપવતથી માંચીને સિતામુખવનસુધી પ્રથમ ખાડવું બણવું (૧) વત્સા ૬ સુવત્સા ૧૦, મહાવત્સા ૧૧ વત્સાગાવતી ૧૨ રમ્બા ૧૩, રમ્બકા ૧૪ રમ્બિકા ૧૫, મગલાવતી ૧૬ એ ૮ વિજય, સીતા નદીને હક્ષિણ પાસે સીતામુખવનથી માંચીને શેરુ સુધી માયજન વખારા પર્વતસુધી બીજી ખાડવું બણવું (૨) પદ્મા ૧૭, સુપદ્મા ૧૮, મહા પદ્મા ૧૯ પદ્માગાવતી ૨૦ ચખા ૨૧, કુસુદા ૨૨ નલીના ૨૩, નલીનાવતી ૨૪ એ ૮ વિજય, સીતોદ્ધા તરીને હક્ષિણને, કાંઠે વિદ્યુત પ્રભ ગજહત પછી અઠાવતી વખારા પવતથી ને સીતોદ્ધામુખ વન સુધી ત્રીજી ખાડવું બણવું (૩) વદ્મા ૨૫, સુવદ્મા ૨૬, મહાવદ્મા ૨૭,

વપ્રગાવતી ૨૮, વલ્લુ ૨૯, સુવલ્લુ ૩૦, ગંધિલા ૩૧, ગંધિલાવતી ૩૨, એ ૮ વિજય, તે સીતોદા મુખવનથીમાંડીને સીતોદા નદીને કાઠે દેવ વખારા પર્વત સુધી ચોથું ખાંડું બાણું (૪). એ ૩૨ વિજય મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં છે તે સઘળી વિજય ૧૬૫૯૨ જોજન ને ૨ કલાની ઉત્તર દક્ષિણે લાંબી છે અને ૨૨૧૩ જોજનમાં કાંઈક ન્યૂનની પૂર્વ પશ્ચિમે પહોળી છે ૧ ભરત, ૧ ઇરવત, એ ૩૪. ત્યાં ૩૨ વિજયની, ૧ ભરતની, ૧ ઇરવતની, એ ૩૪ રાજધાની છે તે, ને ૩૪ તમિસ્ત્રગુફા, ૩૪ ખ ઉપપાતગુફા, ૩૪ રૂપલકૂટ, એટલા શાશ્વત છે,

ધૃતિ ૮ મો વિજયદ્વાર સમાપ્ત ૮.

૯ મો દ્રહદ્વાર • જંબૂદ્વીપમાં ૧૬ દ્રહ છે. તેનાં નામ :

પદ્મદ્રહ ૧, મહાપદ્મ દ્રહ ૨, પુરિકદ્રહ ૩, મહાપુરિકદ્રહ ૪, તિગિહદ્રહ ૫, કેશરીદ્રહ ૬ એ ૬૦ દ્રહ વર્ષધર પર્વતના ૫ દ્રહ દેવકુરને વિષે છે, નિષધદ્રહ ૧, દેવકુરદ્રહ ૨, સૂર્યદ્રહ ૩, સુલસદ્રહ ૪, વિદ્યુતપ્રભદ્રહ ૫, એ પાચ દ્રહ દેવકુરક્ષેત્રમાં સીતોદા નદીની વચ્ચે છે એમજ ઉત્તર કુરક્ષેત્રને વિષે સીતા નદીને મધ્ય ભાગે પાંદ્રહ છે, તેનાં નામ નીલવતદ્રહ ૧, ઉત્તરકુરદ્રહ ૨, ચદ્રદ્રહ ૩, ચૈરાવતદ્રહ ૪, માલવતદ્રહ ૫, એ ૧૦ ને ૬ ઉપરના એ પ્રમાણે ૧૬ દ્રહ થયા ૧ પદ્મ દ્રહ અને ૨ પુરિકદ્રહ એ ૨ દ્રહ ૧ હજાર જોજન લાંબા અને ૫૦૦ જોજનના પહોળા છે, ૧૦ જોજનના ધરતીમાં જોડા છે. એ પ્રમાણે જ દેવકુર, ઉત્તરકુરના ૧૦ દ્રહ બાણવા. એકેકા દ્રહમાં ૧૨૦૫૦૧૨૦ કમલ છે સઘળા રત્નમય છે પદ્મદ્રહ મધ્યે ૧ મોટું કમલ છે, તે શ્રીદેવીનું છે, અને ૧૦૮ કમલ શ્રીદેવીના ભાંડારીના છે ૪ કમલ મહત્તરિકાના છે ૭ કમલ અણિકાના અધિપતિનાં છે ૧૬ હજાર કમલ આત્મરક્ષક દેવના છે ૪ હજાર કમલ સામાનિક દેવના છે, ૫ હજાર કમલ માંહેલી પરિધાનાં છે ૧૦ હજાર કમલ વચલી પરિધાનાં છે ૧૨ હજાર કમલ બહારની પરિધાનાં છે. તેને ફરતા ૩ કોટ કમલના છે, તેમાં ૩૨ લાખ કમલ પહેલા કોટનાં છે ૪૦ લાખ કમલ વચલા કોટના છે ૪૮ લાખ કમલ બહારના કોટના છે એ સર્વ મળીને ૧૨૦૫૦૧૨૦ કમલ થયા તેમાં મોટું કમલ ૧ જોજનનું લાંબુ ને

મહોદધી છે, અર્ધ જોજનનું બહુ છે, ૧૦ જોજનનું પાણીમાં ભેડ
 છે, ૧૨ કોશ પાણીથી ભર્યું છે, ૧૦ જોજન અધિક સર્વાંગે છે તે
 કમલનું વજન સ્તનમય મૂળ છે, સ્પિષ્ટ સ્તનમય કંઠ છે, ભૈરવ સ્તનમય
 ત્રીલવર્ણ, બહારનાં પાંદડાં છે, જાણુનદી શતા સ્તન સુવર્ણમય મહિલા
 પાદ્ય છે, તપાભા સોનામય કેશરા છે, નાના પ્રકારની મણિમય જે
 ઉપર પાંખડિયો છે, સોનાની કણિકા લાંબી ને પહોળી છે, એક કોશનો
 ભૂડપણે ઢોઢા છે, તે ઉપર મહુ રમણિક છે, મહુ જ મમ્મદેશ ભાગે
 શ્રીદેવીનું ધર છે, તે ૧ કોશનું લાણુ ને અર્ધ કોશનું પહોળુ છે,
 અને દેશે ઉર્ધ્વ કોશ ભર્યું છે અનેક સ્તભા છે, મઠારો સુવર્ણ
 ઠરી તે જોવાયોગ્ય છે તે ભુવનને ૩ બારણાં છે 'પૂર્વે' ૧ દક્ષિણે ૨,
 કિશોરે ૩ તે બારણાં ૫૦૦ ધનુષનાં ભર્યાં છે, અહીંસે ધનુષનાં
 પહોળાં છે, તે ભુવનમાં એક મણિપીઠિકા છે તે ૫૦૦ ધનુષની લાંબી
 ને પહોળી છે ૨૫૦ ધનુષની ભર્યા છે, તે મણિપીઠિકા ઉપર ૧
 દેવશક્તિ રહેવાનો પદમ છે મહાપદ્મશ્રદ્ધ ૧ મહાપુરિષદ્ધ
 ૧૨ ૦ ૦ ૧૨ દ્વંદ્વ એકેકો ૨ કબર જોજનનો લાંબો ને ૧ કબર જોજ
 નો પહોળો છે, અને ૧૦ જોજનનો ધરવીમાં ભેડા છે ૧ મહાપદ્મ
 શ્રદ્ધા શ્રીદેવી રહે છે મહાપુરિષદ્ધમાં ભુદિદેવી રહે છે એનાં
 કમલ શ્રીદેવીની પેઠા બાણનાં, પણ કમલનું માન જમણુ ભણુ તેમાં
 શ્રદ્ધ કમલ ૨ જોજનનું લાણુ ને પહોળુ છે અને ૧ જોજનનું ભેડ
 છે તિગિષદ્ધ ૧, કેશરીદ્ધ ૨, એ બે દ્વંદ્વ એકેકો ૪ કબર જોજ
 નો લાંબો ને ૨ કબર જોજનનો પહોળો છે, ૧૦ જોજનનો ધર
 વીમાં ભેડ છે તિગિષદ્ધમાં શ્રીદેવી રહે છે, કેશરીદ્ધમાં શ્રીદેવી
 છે અને શ્રદ્ધ કમલ ૪ જોજનનું લાણુ ને પહોળુ છે અને ૨ જોજ
 નનું ભેડ છે કમલ શ્રીદેવીની પેઠા બાણનાં. એમ સોદે દ્વંદ્વ
 ૧૨૦૫૦૧૨૦ કમલને ૧૬ જુજા કરવા શાયત્ત ૧૬૨૬૦૧૬૨૦ કમલ
 શાય ૫ દ્વંદ્વ દેવકુશમાં, ૫, ઉત્તરકુશમાં એ ૧૦ દ્વંદ્વ ધરવી ઉપર છે
 તેને નામે જોજનાં નામ છે એક પદ્મનું આયુષ્ય છે અને સુલક્ષિમવત
 પર્વત ઉપર પદ્મશ્રદ્ધ છે ત્યાં શ્રી દેવીનો વાસ છે શિખરીપવત
 ઉપર પુરિષદ્ધ છે, ત્યાં લક્ષ્મીદેવીનો વાસ છે મહાલક્ષ્મિવત
 પર્વત ઉપર મહાપદ્મશ્રદ્ધ છે ત્યાં શ્રીદેવીનો વાસ છે કૃષ્ણપર્વત ઉપર

મહાપુરિકા દ્રહ છે, ત્યાં બુદ્ધિદેવીનો વાસ છે. નિષધ પર્વત ઉપર તિગિહદ્રહ છે. ત્યાં ઘૃતિદેવીનો વાસ છે નીલવત પર્વત ઉપર કેશરીદ્રહ છે, ત્યાં કીર્તિદેવીનો વાસ છે, એ છ દેવીઓ ભવનપતિની, જ્ઞાતિની જાણવી, તેનું આયુષ્ય ૧ પદ્યનું છે. ઇતિ ૬ મો દ્રહદ્વાર સમાપ્ત ૬

૧૦ મો સલિલા દ્વાર-જંબુદ્વીપ મધ્યે ૧૪૫૬૦૬૦ નદીઓ છે. તેમાં પદ્મદ્રહને પૂર્વદિશિને તોરણથી ગંગા નીકળી ૫૦૦ જોજન પૂર્વ સામી ગઈ ત્યાં ગંગાવર્તન કુટ છે ત્યાં અક્ષણાણી, ત્યાંથી દક્ષિણ દિશે ચાલી, તે પર ૩ જોજન ને ૩ કલા દક્ષિણ દિશે પર્વત ઉપર ગઈ. ત્યાં મોટા ઘડાના મુખમાંથી પાણી પડે તેમ મોતીના હાર સંરખું મહામગરમચ્છના મુખને આકારે પરનાલી જ્વલિકામાંથી કાંઈક અધિક ૧૦૦ જોજન ઉચ્ચથી પાણી પડે છે, તે જ્વલિકા અર્ધ જોજન લાંબી છે અને સવા છ જોજનની પહોળી છે પ્રનાલી મગરમચ્છના મુખ વિકસ્યા તેને સ્થાને છે સર્વ વજ્રમય છે આછો તેજવત છે તેમાંથી પાણી પડે છે. ત્યાં મોટો ગંગાપ્રપાત નામે કુડ છે. તે કુડ ૬૦ જોજન લાંબો ને પહોળો છે ૧૦ જોજનનો ઊંડો છે તે કુડની રૂપામય ઉપકંઠ પાલી છે, વજ્ર પાષાણ તળું છે. સુખે માહે ઉતરીએ તેવું છે. નાના મણિરત્ને કરી તેનો કાંઠો બાંધ્યો છે. સુવર્ણ રજત ને મણિમય વેળું છે. ગભીર શીતલ જળ છે અને તે કમલને પાદે છાયું છે. ઘણા ઉત્પલ કમલ છે. કુસુમ, નલીન, પુરિક શતપત્ર કમલ ઘણાં છે, ગંગા કુડને બારણાં ૩ છે, ત્રણ દિશે પગથિયાનું વર્ણન છે, પૂર્વ દિશે ૧, દક્ષિણ દિશે ૨, પશ્ચિમ દિશે ૩, પગથિયાં છે જેમ પાષાણ તેનો ઉપરનો ભાગ રિષ્ટ રત્નમય છે, વૈરૂડયરત્નમય સ્તંભ છે, સોના રૂપાનાં પાટિયા છે, લોહિતાક્ષ રત્નમય ખીલા છે, વજ્રમય સાંધો જડી છે, મણિના આલબન પકડવાને પગથિયા આગળ પ્રત્યેક પ્રત્યેક તોરણ છે, તે મણિ સુવર્ણ મુકતાક્ષ હારે કરી શોભે છે, તે ગંગાપ્રપાત કુડની વચ્ચે ૧ ગંગાદ્વીપ નામે દ્વીપ છે, તે ૮ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે, ૨ કોશ પાણીથી ઉચો છે, સર્વ વજ્ર રત્નમય છે, ગંગાદ્વીપની ઉપર ઘણું રમણિક છે, તે ઉપર ૧ ગંગાદેવીનું ભવન છે તે ૧ કોશનું લાંબુ ને અર્ધ કોશનું પહોળું છે અને દેશે ઉણુ કોણુ જાણુ છે. અનેક

સ્ત્રીઓ છે, તેનું પાણી નીચેની પાંચે બાજુનું ગામનું સામંત નામ
છે, તે ગામમાંથી કુડના કક્ષિણ દિશાના બારણાથી ગામ નદી નીકળીને
ઉત્તર ભરતમધ્યે વહેતી વહેતી ૭ કલમ નદી સાથે જોડાયા પછી તે
વેતારા પાસેથી છેડે મળે છે. દક્ષિણમાં ભરતમા વહેતી બીજી ૭ કલમ
નદી મળતી થઈ સર્વ ૧૪ કલમ નદીને, પરિવાર જગતીને
લેઈને પૂર્વના લવણસમુદ્રમાં મળી, એમજ સિંધુ પણ પશ્ચિમ
દિશે બાજુની જગતીપમા ૧૪૫૬૦૬૦ નદીઓ છે તેનું વિવરણ
ગામ ૧, સિંધુ ૨, રક્તા, ૩, રક્તાવતી ૪, એ ૪ નદીઓ મૂળથી
નીકળતાં સુધા છે એજનની પહોળી અને અર્ધ ગાઉની જાડી છે, છેડે
સમુદ્રમાં મળતાં સાડીબાસક એજનની પહોળી અને સુધા એજનની
જાડી છે એકેકીનો ચૌદ, ચૌદ કલમ નદીઓનો પરિવાર બાજુવેલ સર્વ
મળીને ૧૪ થોડું ૫૬૦૦૦ નદીઓ થઈ રાહિતા ૧, રાહિતાયા ૨, એ
૨, નદીઓ હેમવલ ક્ષેત્રમાં છે, અને સુવર્ણકલા ૧ ને રૂપકલા ૨ એ ૨
નદીઓ હિરણ્યવલ ક્ષેત્રમાં છે એ ૪ નદી નીકળતા સાડીબાર એજનની
પહોળી અને ૧ ગાઉની જાડી છે, છેડે સમુદ્રમાં મળતા સુધાસો એજ
નની પહોળી અને અડી એજનની જાડી છે એકેકીનો અઠ્ઠાવીસ
અઠ્ઠાવીસ કલમ નદીઓનો પરિવાર બાજુવેલ સર્વ મળીને એક લાખ
ને ૧૨ કલમ નદીઓ થઈ, હરિતા ૧, હરિસલિલા ૨, એ ૨ નદીઓ
હરિવાસ ક્ષેત્રમાં છે અને નરકતા ૧, નારીકતા ૨ એ ૨ નદીઓ
રમ્યકલાસ ક્ષેત્રમાં છે, એ ૪ નદીઓ મૂળે નીકળતાં પચીસ પચીસ
એજનની પહોળી છે અને ૨ ગાઉની જાડી છે, છેડે સમુદ્રમાં મળતાં
અડીસો અડીસો એજનની પહોળી છે અને પાંચ પાંચ એજનની જાડી
છે એકેકી નદીનો પરિવાર ત્રેપન કલમ નદીઓનો બાજુવેલ એ ૪ થઈને
૨ લાખ ને ૨૪ કલમ નદીઓ થઈ ચીતા ૧, ચીતા ૨, એ ૨
નદીઓ મહાવિરહ ક્ષેત્રમાં છે તે મૂળે ૫૦ એજનની પહોળી છે આ
આ ગાઉની જાડી છે છેડે સમુદ્રમાં મળતા પાંચસો પાંચસો એજ
નની પહોળી છે દશ દશ એજનની જાડી છે, એકેકીનો પાંચલાખ ને અઠીસ
કલમનો પરિવાર છે એ ૨ નો પરિવાર ૧૦ લાખ ને ૬૪ કલમ
નદીઓનો બાજુવેલ મહાવિરહ ક્ષેત્રની ૧૬ વિજયમા ગામ ૧, સિંધુ
૨ છે તે ૧૬ કુ ૩૨ ~ ~ અને ૧૬ વિજયમા રક્તા ૧, રક્તાવતી

૨ છે તે પણ ૧૬ હુ ૩૨ થઈ એમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ૬૪ નદીઓ છે ૬૪ નુ પહોળપણુ ભરતની ગ ગાની પેઠે જાણુવુ. તે એકેકીનો ચૌદ ચૌદ હજાર નદીઓનો પરિવાર જાણુવો ચોસઠં ને ૧૪ હજારે ગુણુતાં ૮ લાખ ને ૯૬ હજાર નદીઓ થાય, અને દેવકુરૂની ૮૪ હજાર અને ઉત્તરકુરૂની ૮૪ હજાર એ ૧ લાખ ને ૬૮ અને ૮ લાખ ને ૯૬ હજારમા મેળવીએ એટલે ૧૦ લાખ ને ૬૪ હજાર થાય એટલો પરિવાર સીતા, સીતોદ્ધાનો જાણુવો અને શેષ ૧૨ નદીઓનો પરિવાર ૩ લાખ ને ૯૨ હજાર, એ સર્વ મળીને ૧૪ લાખ ૫૬ હજાર નદીઓ થાય. અને ૯૦ મોટી નદીઓ જાણુવી. હવે ૧૨ અતર નદીઓ મહાવિદેહક્ષેત્રમા છે, તે ૮ વિજયનુ ૧ ખાડવું, તેમાં ૩ નદીઓ પૂર્વ મહાવિદેહને ઉત્તરને ખાડવે અને દક્ષિણને ખાડવે ૩, એ ૬, એમજ પશ્ચિમ મહાવિદેહને ઉત્તરને ખાડવે ૩ અને દક્ષિણને ખાડવે ૩, એમ ૧૨ અતર નદીઓ છે તે એકેકી સવાસો સવાસો યોજનની પહોળી છે, અને અઢી અઢી યોજનની ઊંડી છે. ૧૬૫૯૨ યોજન ને ૨ કલાની લાખી છે, તે ૧૨ અતર નદીના નામ કહે છે, ગ્રાહવતી ૧, દ્રહાવતી ૨, પકાવતી ૩ તપ્તજલા ૪, મત્તજલા ૫, ઉવમત્તજલા ૬, ક્ષીરોદ્ધા ૭, સિંહશ્રોતા ૮, અતોવાહિણી ૯, ઉર્મેમાલિની ૧૦ ફેણુમાલિની ૧૧, ગભીરમાલિની ૧૨, એ સર્વ થઈ મોટી નદીઓ થઈને ૧૪, ૬૪, ૧૨ થઈને ૯૦ નદીઓ થઈ. એનો પરિવાર સર્વ નદીઓ થઈને ૧૪૫૬૦૯૦ નદીઓ થાય

ઇતિ ૧૦ મો સલિલાદ્વાર સમાપ્ત. ૧૦

ઇતિ જ ખૂદ્ધીપ વિચાર સ પૂર્ણ.

ગર્ભ વિચાર.

ગુરુ-હે શિષ્ય ! પન્નવણા સૂત્રનો તથા ત્રયકારોનો અભિપ્રાય જોતા, સર્વ જન્મ - ને મરણના હુ ખનો મુખ્યતાએ કરીને, ચોથા મોહનીય કર્મના ઉદયમા સમાવેશ ધાય છે તે મોહનીયમા જ્ઞાનાવણીય, દર્શનાવણીય અને અતરાય કર્મ, એ ત્રણનો સમાવેશ થાય છે એ ચારે કર્મ એકાત પાપ ૩ તેનું ક્રૂણ અસાતા અને હુ ખ છે આ ચારે કર્મના આકર્ષણથી જાલુ-૫ કર્મ બધાય છે તે

આમુષ્ય, શરીરમાં રહીને ભોગવાય છે તે ભોગવવાનું નામ વેદનીય કર્મ કહેવાય છે, તે વેદનીયમાં સાતા તથા અસાતા વેદનીયનો સમાવેશ થાય છે તેની સાથે જ નામ તથા જોત્ર કર્મ ભેદાયેલા હોય છે, અને તે આમુષ્ય કર્મ સાથે સંબંધ રાખે છે આ ચાર કર્મ શુભ તથા અશુભ, એવા બે પરિણામથી બધાય છે તેથી તે મિશ્ર કહેવાય છે. તેના ઉદ્ભવ ઉપરથી પુણ્ય તથા પાપની ગણના કરી શકાય છે, આ પ્રમાણે આઠ કર્મ બધાય છે અને તે જન્મ મરણરૂપ ક્રિયા કરી ભોગવાય છે, તેમાં મોહનીય કર્મ રાજ છે તેનો હીવાન આમુષ્ય કર્મ છે મન તેઓનો હજુરી સેવક છે તે મોહ રાજાના આદેશ મુજબ, નિત્ય નવાં કર્મોનો સચય કરી બંધ બાંધે છે તે સર્વ પન્નવણાળના કર્મપ્રવૃત્તિ પદથી સમજવું મન હમેશાં ધ્યયન અને સ્વપ્ન છે અને તે કર્મસચય કરવામાં અપ્રમાદી અને કર્મ ઉત્કર્ષમાં પ્રમાદી છે તેથી દોષમાં રહેલા જડ ચૈતન્યરૂપ પદાર્થો સાથે, રાજ દેવની મહાવરે, ભેદાય બાય છે તેથી તેને મનભોગ કહીને બોલાવાય છે, એવા મનભોગથી નવા કર્મોની આવક આવે છે તેનો ખાંધ ઇદ્રિયદ્વારે ભોજોપભોગ કરે છે, એમ એક પછી એક વિપ્રાક્રમે ઉદ્ભવ થાય છે, તે સર્વનું મૂળ મોહ છે, તે પછી મન તે પછી ઇદ્રિય વિષય, અને તેનાથી પ્રમાદ વધે છે, તેવા પ્રમાદને વશ પડેલો પ્રાણી ઇદ્રિયોનું પોષણ કરવાના રસ સિવાય, સ્વત્રયાત્મક અસેદાનદના આનંદની હહેરનો રસીલો થઈ શકતો નથી. તે બહલ બિચારીય કર્મોના એવાણથી નરક વગેરે વ્યર્થે અતિમાં બન્યાવ કરે છે તેમાં વિશેષ કરીને દેવવ્રતિ સિવાય ત્રણ અતિનાં જન્મ અશુભિથી ભરેલા છે તેમાં પણ નરકકુટમાં દેવળ મળમૂવ અને માસ, રૂષિસ્ત્રો કાઢવ ભરેલો છે તેમાં છેદન લેદન થવાનું ભયકર કુળ છે તે કુળનો ચિતાર સુચગડાંજ સૂત્રથી બણવો ત્યાંથી મનુષ્ય, તિર્થ નની ગતિના આવે છે ત્યાં જર્ણવાસ મળે છે, તે દેવળ અશુભ અને અશુભિનો ભયર છે પાપખાનાની અપેક્ષાએ જોતાં તે કાયમ અમૃત ક્રિયાથી ભરેલો છે તે જર્ણસ્થાન નરકસ્થાનનું જ્ઞાન કરાવે છે, તેમજ ઉપજનારો જીવ નારહીના નમુનાનું જ્ઞાન કરાવે છે, ફેર માત્ર ખાટલો જ કે નરકમાં

છેદન; ભેદન, તાડન; તરજણા, ખાંડણ, પીસણ અને દહન સાથે દશ પ્રકારની ક્ષેત્ર વેદના છે તે ગર્ભમાં નથી, પણ ગતિના પ્રમાણમાં ભયંકર કષ્ટ ને દુઃખ છે.

ઊપજનારની સ્થિતિનું તથા ગર્ભસ્થાનનું વિવેચન.

શિષ્ય-હે ગુરુ ! ગર્ભસ્થાનમાં આવી ઊપજનારો જીવ, ત્યાં કેટલા દિવસ, કેટલી રાત્રિ, કેટલી મુહૂર્ત રહે ? અને તેટલા વખતમાં કેટલા શ્વાસોચ્છવાસ લે છે ?

ગુરુ-હે શિષ્ય ! ઊપજનારો જીવ ખસે ને સાડી સતોતેર અહો-રાત્રિ રહે છે વાસ્તવિક રીતે જોતા એટલો જ ગર્ભનો કાળ છે. તે જીવ આઠ હજાર ત્રણસે ને પચાસ મુહૂર્ત ગર્ભસ્થાનમાં રહે છે. ચૌદ લાખ દશ હજાર ખસેડ ને પચીસ શ્વાસોચ્છવાસ લે છે. તેમ છતાં વધઘટ થતી જણાય છે તે સર્વ કર્મવિપાકનો વ્યાઘાત સમજવો. ગર્ભસ્થાનને માટે સમજવાનું કે માતાના નાભિમંડળ નીચે ફૂલને આકારે બે નાડી છે તે બેની નીચે ઉઘા ફૂલને આકારે એક ત્રીજી નાડી છે તે યોનિ નાડી કહેવાય છે. તે યોનિ જીવને ઊપજવાનું ઠેકાણું છે. તે ઠેકાણામાં પિતા તથા માતાના પુદ્ગલનું મિશ્રણ થાય છે. ને યોનિરૂપ ફૂલની નીચે આંખાની માજરને આકારે, એક માસની પેશી હોય છે, તે પેશી દરેક મહિને પ્રવાહિત થવાથી સ્ત્રી ઋતુધર્મમાં આવે છે, તે રૂધિર ઉપરની યોનિ નાડીમાં બળ આવ કરે છે, કેમકે તે નાડી ખુલેલી જ હોય છે, થોથે દિવસે ઋતુસ્થાવ બધ પડે છે, પણ અભ્યંતરમાં સૂક્ષ્મ સ્થાવ રહે છે, ત્યારે સ્નાન કરી શુચિ થવાય છે, પાંચમે દિવસે યોનિ નાડીમાં સૂક્ષ્મ રૂધિરનો જોગ હોય છે, તે જ વખતે વિર્યબિંદુની પ્રાપ્તિ થઈ હોય, તો તેટલા વખતને મિશ્ર યોનિ કહેવાય છે, અને તે રૂઝ પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય ગણાય છે તેવું મિશ્રપણું બાર મુહૂર્ત પહેલે છે, તેટલી હદસુધીમાં જીવ ઊપજી શકે છે, તેમાં એક બે અને ત્રણ વગેરે નવ લાખ સુધી ઊપજે છે, તેઓનું આઉપુજધન્ય અતમુંદૂર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટ, ત્રણ પદ્યોપમ સુધીનું હોય છે, તે જીવનો પિતા એકજ હોય જ છે, પણ બીજી અપેક્ષાએ જોતા, જેવટ નવસે પિતા સુધી શાસ્ત્ર કહે છે, તે સજોગથી નહિ પણ

નદીના પ્રવાહ સામે બેઠી; સ્નાન કરવા વખતે, હિપસ્વાટેથી ખેંચાઈ આવતા પુરુષના બિંદુના સેકડો રજકણે, સ્ત્રીના શરીરમાં પિત્તકારીના આકર્ષણની રીતે આવી ભરાય છે કમંભેગે તેનો કવચિત્ મક્કાં બની બાય છે તેમાં જેટલાં રજકણે આવેલા હોય તે સર્વ તેના પિતા સ્વરૂપે મણાય છે એકી સાથે હયા કમર મુધી ગભાં પાકે છે તે મચ્છી તથા સર્પની માતાનો ન્યાય છે મનુષ્યને ત્રણ સુધી પાકે છે બાકી મરણ પામે છે એક જ વખતે નવ લાખ ઉપજી મરણ પામ્યા હોય તો તે સ્ત્રી, જ મ વાઝણી રહે છે બીજી રીતે સ્ત્રી કામાધ ઘડને અનિશ્ચિત રીતે વિષય સેવે અથવા અભિચારિણી બનીને હદ ઉપરાત પરપુરુષ સેવે તે સ્ત્રી વાઝણી યાય છે તેના બીજકને નાશ યાય છે તેના શરીરમાં ઝેરી લવે હિપજે છે તેના કમળી વિકાર વધે છે તેથી તે સ્ત્રી દેવ, ગુરુ, ધર્મ દૂળની મર્યાદા તથા શિયળ મતને લાયક સ્ત્રી શકતી નથી તેવી બીજકભગ સ્ત્રીનો સ્વભાવ નિહમ અને અશત્વવાદી હોય, છે જે સ્ત્રી હયાગુ અને સત્ત્વવાદી હોય તે સ્ત્રી પોતાના શરીરનું જતન કરે છે કામવાસનાને કબજે રાખે છે પોતાની પ્રજાનું રક્ષણ કરવા અર્થે, સસારી મુખના પ્યારની હદ મર્યાદા કરે છે તેથી તેની સ્ત્રીઓ પુત્રપુત્રીનું સારું દૂળ પામે છે એકલા રૂધિરથી કે એકલા બિંદુથી પ્રજા પ્રાપ્ત થતી નથી તેમજ જાતના રૂધિર સિવાય બીજા રૂધિર પ્રજાપ્રાપ્તિને કામે આવતા નથી એક અધકાર કહે છે, કે સૂક્ષ્મ રીતે સોળ દિવસ સુધી રૂતુઆવ રહે છે તે શાગીને નહિ પણ નિશાથી શરીરવાળી સ્ત્રીને તેમ યાય છે અને તે પ્રજાપ્રાપ્તિને લાયક કહેવાય છે તે સોળમાથી પહેલા ત્રણ દિવસને અધકારો નિષેધ છે તેવો નીતિમાર્ગનો ન્યાય છે અને તે ન્યાય પુણ્યમાત્રના લવે કબૂલ રાખે છે બીજે મતે ચાર દિવસનો નિષેધ છે કારણ કે જોયે દિવસે ઉપજેલો જન, જોયે જ વખતમાં મરે છે ત લવે તે શક્તિહીન યાય, ને માળાપને જોલરૂપ નીવડે છે પાંચમાથી સોળમા સુધીના દિવસો નીતિશાસ્ત્રના ન્યાય મુજબ અજાધાન સસ્કારના અણાય છે તેમાંનું એક બાળ-બીજક ચડતા ચડી અજિગ્ધવર રૂપમાં તેજમા, બુદ્ધિમાં અને જો વગેરે સર્વ સસ્કારોમાં મેલ તથા દીર્ઘમુખ્યવાળું અને મુદુળપાલક નીવડે છે પાંચથી સોળમી સુધીની અજિયાર રાત્રી છે, તેમાંથી છઠ્ઠી, આઠમી, દશમી, બારમી,

ને ચૌદમી એ પાંચ એકીની રાત્રીનું બીજક બહુવચ્ચને પુત્રીરૂપ ફળ આપે છે. તેમાં વિશેષ એ છે કે પાંચમી રાત્રીમાં, ઉપજેલી પુત્રી જન્મવા પછી ઘણી પુત્રીઓની માતા થાય છે, પાંચમી, સાતમી, નવમી, અગિયારમી, તેરમી, અને, પદરમી એ એકીની રાત્રીનું બીજક પુત્રરૂપે જન્મી બહાર આવે છે અને તે ઉપર કહેલા ગુણવાળું નીવડે છે. દિવસનું બીજક શાસ્ત્રથી નિષેધ છે, તેમ છતાં થાય તો કુટુંબની અને વ્યવહારિક સુખની તથા ધર્મની હાનિ કરનાર નીવડે છે.

બીજકની રીત—બિડુના રજકણો વધારે અને રૂધિરનાં થોડાં હોય તો પુત્રરૂપ ફળ નીપજે છે રૂધિર વધારે ને બિંદુ થોડું હોય તો પુત્રીરૂપ ફળ નીપજે છે જે સરખાં હોય તો નપુંસકરૂપ ફળ નીપજે છે. (હવે તેનું ઠેકાણું કહે છે) માતાની જમણી કૂખે પુત્ર, ડાબી કૂખે પુત્રી અને બે કૂખની વચ્ચે નપુંસક પાકે છે, (હવે તે ગર્ભની સ્થિતિ કહે છે) મનુષ્ય ઉત્કૃષ્ટો બાર વરસ ગર્ભમાં જીવતો રહી શકે છે, તે પછી મરે છે, પણ શરીર રહે છે, તે શરીર ચોવીસ વરસ સુધી રહી શકે છે. તે સૂક્ષ્મ શરીરમાં ચોવીસમે વરસે નવો જીવ ઉપજે તો મહાં મુશીબતે જન્મે ન જન્મે તો માતા મરે સગીં તિર્યંચ આઠ વરસ સુધી ગર્ભમાં જીવતો રહી શકે છે (હવે આહારની રીત કહે છે) યોનિ ક્રમણમાં આવી ઊપજનારો જીવ, પ્રથમ માતાપિતાનાં મળેલા મિશ્ર પુદ્ગલનો આહાર કરીને પછી ઊપજે છે તેનો અર્થ પ્રજાદ્વારથી નાણુવો વિશેષ એટલું જ કે અહીંના આહારમાં માતા-પિતાનાં પુદ્ગલ કહેવાય છે તે આહારથી સાત ધાતુ નીપજે છે તેમાં પહેલું રસી, બીજું લોહી, ત્રીજું માસ ચોથું હાડ, પાંચમું હાડની મજ્જા, છઠ્ઠું ચર્મ, સાતમું, વીર્ય ને નશા જાળ, એ સાતે મળીને બીજી શરીર પર્યાય અર્થાત્ સૂક્ષ્મ પૂતળું કહેવાય છે છ પર્યાય બધાય પછી તે બીજક સાત દિવસમાં ચોખાના ઘોવણુ જેવો તોલદાર થાય છે ચૌદમા દિવસ સુધીમાં પાણીના પરપોટા જેવા આકારમાં આવે છે એકવીશમા દિવસ સુધીમાં નાકના સ્તંભ જેવો અને અઠ્ઠાવીશમા દિવસ સુધીમાં અડતળીશ માસા જેટલો વજનદાર થાય છે, પૂરે મહિને ધોરના ઠળીઆ જેવડો, અગર છોટી

કેરીની ગોટલી જેવો ધાય છે તેનું વજન એક કરખણુ છે, એક
 પળનું ધાય છે તે પણ એને કહેવાય છે, કે સોગ માસનું એક કરખણુ
 સેવા ધાર કરખણુના તોલને પણ કહેવાય છે, બીજે માસે કાની કેરી
 જેવો, ને ત્રીજે માસે પાછી કેરી જેવો ધાય છે તે વખતથી ગર્ભ
 ગ્રમાણે માતાને ઠંડાળા (દોહક-ભાવ) ધાય છે, અર્થાત્ સારે ગર્ભે જિવા
 ય નરસે ગર્ભે નીચા મનોરથ ધાય છે અને તે કર્મ પ્રમાણે ફળે છે, તે
 ઉપરથી સારા નરસા ગર્ભની પરીક્ષા ધાય છે. કોઈ માસે કણકના પીંડ
 જેવો ધાય, તેથી માતાનું શરીર પુષ્ટિ પામે છે. પાંચમે માસે પાંચ અંગુલ
 ફૂટે છે તેમાં બે હાથ, બે પગ, પાંચમું મસ્તક, છઠ્ઠે માસે રૂધિર વધા
 શામ, નખ ને કેશની વૃદ્ધિ ધાય છે, તેમાં સાઠાત્રણ કોઠ શામ છે.
 તેમાંથી બે કોઠ ને એકાવત્ લાખ ગળા ઉપર અને નવાણું લાખ ગળા
 નીચે છે, બીજે મટે તેટલી સખ્યાનાં શામ ગાઠરનાં કહેવાય છે તે
 વિચારી એતાં બાજબી લામે છે, એકેકા શામને જિગવા જેટલી જગ્યામાં
 પાણીબેલી કાંઈક વધારે શામ ભરેલા છે તેનો સુરવાળો ગણતર પાણી છ
 કોઠ ઉપરાંત રાગ ધાય છે અને તે પુરુષના ઉદયથી હકાએલા રહે છે.
 બાહીથી શામ આઠાશની શરૂઆત થવાનો સંભવ છે તત્ત્વ તુ સર્વક
 ગમ્ય તે આઠાર, માતાના રૂધિરનો સમે સમે દેવામાં આવે છે ને
 સમે સમે પ્રગમે છે, સાતમે માસે સાતસે શીરા જેટલે રસહસ્તી
 નાડીઓ બંધાય છે તે દ્વારે શરીરનું પોષણ ધાય છે, તેથી ગર્ભને પુષ્ટિ
 મળે છે તેમાંથી સ્ત્રીને છયેને સિત્તેર નપુસકને છસે ને એકી
 અને પુરુષને સાતસે પુરી હોય છે. પાંચમે માસની પેશીમે બંધાય છે
 તેમાંથી સ્ત્રીને ત્રીસ ને નપુસકને બીસ બોલી હોય છે, તે પેશીવડે હાક
 હકાએલા હોય છે તે હાડમા સર્વ મળીને ત્રણસે ને સાઠ સાંધા છે
 એકેકી સાથ ઉપર આઠ આઠ મર્મનાં ઠેકાણાં છે, તે મર્મસ્થાન ઉપર
 એક ટકોર વાગતાં મરણ પામે છે બીજે મટે એકસોને સાઠ સાધિ
 અને એકસોને સિત્તેર મર્મનાં સ્થાનક કહેવાય છે, ઉપરાંત સર્વગમ્ય
 તે શરીરના છ અંગ હોય છે તેમાંથી માસ, દોહી અને મસ્તકની
 મજબ (લેબુ) એ ત્રણ અંગ માતાનાં છે, તેમજ હાડ હા ની મજબ
 અને નખ, કેશ, શામ એ ત્રણ અંગ પિતાના છે. આઠમે માસે સર્વ
 અંગ ઉપાંગ પૂર્ણ નીપજી રહે છે, ગર્ભને લગુ નીવ, વઘી નીવ,

શ્લેષ્મ, ઉધરસ, છીક બગાસુ, ઓડકાર, વગેરે કાંઈ હોતું નથી, તે જે જે આહાર ખેચે છે, તે આહારના રસવડે ઈન્દ્રિયોને પુષ્ટિ મળે છે. હાડ, હાડની મજ્જા, ચરબી, નખ, કેશની વૃદ્ધિ થાય છે. તે આહાર લેવાની બીજી રીત એ છે, કે માતાની તથા ગર્ભની નાભી ઉપરની રસહરણી નાડી એ બે પરસ્પરમા વાળાના આંટાની જેમ વી ટાઇ રહી છે. તેમાં ગર્ભની નાડીનું મોટું માતાની નાભીમાળેડાયેલું છે. માતાના કોઠામાં આહારનો પેલો કવલ પડે છે, તે નાભી પાસે અટકે છે. તેનો રસ બને છે. તે રસ, ગર્ભ પોતાની ભેડાયેલી રસરહરણી નાડીથી ખેચી પુષ્ટ થાય છે તે શરીરમાં ઘોંતેર કોઠા છે, તેનાં પાંચ કોઠા મોટા છે. તેમાંથી શિયાળામાં બે કોઠા આહારના એક કોઠો પાણીનો, ઉનાળામાં બે કોઠા પાણીના, એક કોઠો આહારનો, ચોમાસામાં બે કોઠા આહારના અને બે કોઠા પાણીનાં કહેવાય છે એક કોઠો સ પાળ આહારના અને બે કોઠા પાણીનાં કહેવાય છે એક એક કોઠો સદ બાલી રહે છે સ્ત્રીને એક છઠ્ઠો કોઠો વધારે છે, તેમાં ગર્ભ રહે છે. પુરુષને બે કાન, બે ગાંધુ, બે નાસિકા, સુખ લગુ નીત અને વડી નીત એ નવ દ્વાર અપવિત્ર અને સદા કાળ વહેતા રહે છે સ્ત્રીને બે સ્તન અને ગર્ભદ્વાર એ ત્રણ મળીને બાર દ્વાર સદા કાળ વહેતા રહે છે. તે શરીરમાં અઢાર પૃષ્ઠકડક નામની પાસળીઓ છે તે વાંસાની કરોડ સાથે ભેડાયેલી છે તે સિવાય બે પાસાની બાર કડક પાંમળીઓ છે, તે ઉપર સાત પડ ચામડીના મઢાયેલાં છે છાતીના પડદામાં બે કાળજ છે, તેમાં એક પડદા સાથે જડાયેલો ને બીજો કાંઈક લટકતો છે. પેટના પડદામાં બે અંતસ (નળ) કહ્યા છે, તેમાં પહેલો સ્થૂળ છે તે મળસ્થાન અને બીજો સુક્ષ્મ છે તે લઘુનીત સ્થાન કહેવાય છે. વળી બે પ્રણવસ્થાન એટલે ભોજન, પાન ગમવાની જગા છે. દક્ષિણ (જમણે પાસે) પ્રગમે તો દુઃખ બપોળે છે, વામ (ડાબે પાસે) પ્રગમે તો સુખ બપોળે છે. સોળ આંતરા છે. ચાર આગળની ગ્રીવા (કાંક) છે ચાર પળની જીભ છે બે પળની આંખો છે ચાર પળનું મસ્તક છે નવ આગળની જીભ છે, બીજો મતે સાત સાત આંગળની કહેવાય છે આઠ પળનું હૃદય છે પચીસ પળનું કાળજુ છે. (હવે સાત ધાતુના પ્રમાણ-માપ કહે છે.) તે શરીરમાં

એક આઠો રૂપિરનો અને અરધો આઠો માસનો હોય છે એક માથો માથાનો જેને એક આઠો લંબુનીત, એક પાથો વડી નીતનો છે કંઠ પિત્ત, ને શ્લેષ્મ એ ત્રણનો એકેકો કલ્પ અને અઠધો કલ્પ ત્રીજોનો હોય છે એ સર્વને મૂળ ધાતુ કહેવાય છે, એ ધાતુ ઉપર શરીરનો ટકાવ છે એ સાતે ધાતુ પોતાના વજન પ્રમાણે રહે ત્યાં સુધી શરીર નિરોગી અને પ્રકાશવાળું રહે છે, તેમા વધવટ થવાથી શરીર રોગને, અધિન થાય છે

નાડીનું વિવેચન :- તે શરીરમા યોગશાસ્ત્રને ત્યાંએ ભેતેર હજાર નાડી છે તેમાથી નવસે નાડી ઓટી છે, તેમાથી નવ નાડી ધમધી ને ઓટી છે તેના મઝકારા ઉપરથી રોગની તથા સ્થિત શરીરની પરીક્ષા થાય છે તે બે પગની કુટી નીચે છે, એક નાડીની એક હૃદયની, એક તાળવાની, બે લમણાની અને બે હાથની, બે નવ, એ સર્વ નાડીઓની મૂળ શબ્દમાની 'નાડી' છે તેની વિસ્ત એ છે કે નાડીની એકસો ને સાઠ નાડી, પેટ તથા હૃદય ઉપર પથરાઈને ઠેક બેસે મસ્તક સુધી પહોંચી છે તેના બધનથી મસ્તક સ્થિર રહે છે તે નાડીઓ મસ્તકને નિયમ મુજબ રસ પહોંચાડે છે, તેથી મસ્તક સ્તેજ, આરોગ્ય ને તર રહે છે તે નાડીઓમા નુકસાન હોય ત્યારે આખ, નાક, કાન અને હૃદય એ સર્વ કમજોર થાય છે, રોગિષ્ટ બને છે, શૂળ, આમર વગેરે અધિઓનો પ્રકોપ થાય છે

નાડીથી બીજી એકસો ને સાઠ નાડી નીચી ચાલે છે, તે પચમ તળીમા સુધી પહોંચી છે તેનાં આકર્ષણથી ગમનાગમન કરવાનું બિંબુ સ્થેવાનું તથા બેસવાનું બને છે તે નાડીઓ ત્યાં સુધી રસ પહોંચાડી આરોગ્ય રાખે છે તે નાડીમા નુકસાન થવાથી સંધિવા, પશ્ચપાત સાયલના ચસકા, કળતર, તોડ, ફાટ, માથાના શેબનો દુ ખાવો અને આધારીથી વગેરે રોગનો પ્રકોપ થાય છે

નાડીથી ત્રીજી એકસો ને સાઠ નાડી તીસી થાલીને બે હાથની આંગળીઓ સુધી પહોંચી છે તેટલો ભાગ તેનાથી મજબૂત

રહે છે. તેને નુકસાન થવાથી માસાશૂળ, પેટનાં અનેક દરદો, મુખપાકનાં, દાંતના દર્દો વગેરે અનેક રોગનો પ્રકોપ થાય છે.

નાભીથી થાથી એકસો ને સાઠ નાડી નીચી મર્મસ્થાન ઉપર પથરાઈને, અપાન દ્વાર સુધી પહોંચી છે તેની શક્તિવડે બધે જ રહી શકે છે. તેને નુકસાન થવાથી લઘુનીત, વડીનીતની કબજાઆત અથવા અનિયમિત છૂટ થઈ પડે છે તેમજ વાયુ, કૃમિપ્રકોપ, ઉદરવિકાર, હરસ, આંદો, પ્રમેહ, પવનરોધ, માંડુરોગ, જળોદર, કઠોદર, ભગદર, સગહણી વગેરેનો પ્રકોપ થાય છે, નાભીથી પચીસ નાડી ઊપડીને ઊંચી શ્લેષ્મ દ્વાર સુધી પહોંચી છે, તે શ્લેષ્મની ધાતુને પુષ્ટિ આપે છે, તેની નુકસાનીથી શ્લેષ્મ, પીનસનો રોગ થાય છે તેમજ બીજી પચીસ નાડી તે તરફ આવીને પિત્ત ધાતુને પુષ્ટિ આપે છે. તેની નુકસાનીથી પિત્તનો પ્રકોપ અને જવરાદિક રોગ થાય છે. તેમજ ત્રીજી દસ નાડી વીર્ય ધારણ કરનારી છે, તે વીર્યને પુષ્ટિ આપે છે તેમા નુકસાન થવાથી સ્વપ્નધાતુ, મુખલાળ, ખરાબ પેસાબ વગેરેથી નબળાઈમા વધારો થાય છે એ સર્વે મળીને સાતસે નાડી રસ ખેચી પુષ્ટિ આપે છે અને તે શરીરને ટકાવી રાખનારી છે તે નિયમિત રીતે ચાલવાથી નિરોગ, અને નિયમભગ થવાથી રોગ થાય છે તે સિવાયની બસે નાડી ગુપ્ત ને જાહેર રીતે શરીરનું પોષણ કરે છે, તેથી નવસે નાડી કહેવાય છે.

ઉપરની રીતે નવમા માસની હદ સુધીમા, સર્વ અવયવ સાથે શરીર મજબૂત થઈ જાય છે જ્યારથી ગર્ભનું બીજક રોપાયારી ખબર પડે, ત્યારથી જે સ્ત્રી ધ્રુવચારિણી રહે છે તેનો ગર્ભ ઘણો ભાગ્યશાળી, મજબૂત બાધાનો, બળીઆવર અને સ્વરૂપ ન થાય છે તથા ન્યાય નીતિવાળો અને ધર્મી નાવડે છે તે ઉભયના કુળનો ઉદ્ધાર કરી, માતા પિતાને યશ અપાવે છે, અને તે પાચે ધર્મિયો ચોકબી પામે છે જે સ્ત્રી ગર્ભ રહ્યો જાણે છે, તેમ છતાં જન્મવાના છેલ્લા દિવસ સુધી, નિર્દય બુદ્ધિ રાખી કુશીલ સેવ્યા કરે તેમા જો પુત્રી ગર્ભમા હોય તો, તેના માતા પિતા દુષ્ટમા દુષ્ટ, પાપીમા પાપી, રૌ રૌ નરકના અધિકારી થાય છે, તેમજ તેનો ગર્ભ

મરણ પામે છે; તેમ છતાં જીવતાં રહે તો કાણા, કુળક, કૌલીજા, કુલા, પાંતળા, બોમઠા, મૂંગા, ઇન્દ્રિયહીણ, કુરૂપ, કુબળા, શક્તિહીણ બાધાના તથા બાટ વગરના મધ બાંધ છે, કોખી, રીસાળ, કલેશી, પ્રપચી અને જોડી ચાલે ચાલનારાં નીવડે છે, એમ સમજી પોતાની પ્રબલ બહુ ધમ્મજ્ઞતાથી જે માતાઓ ગર્ભકાળથી શિવજીવતી બને છે. તેઓને ખન્ય છે.

વિશેષમાં ઉપર બતાવેલા ગર્ભવાસના સ્થાનકમાં, મહા કષ્ટ ને પીડા લોગવવી પડે છે તેનું કાર્ય તો એ છે, કે જેમ કોઈ પુરુષનું શરીર કોઈ તથા પત્નિ રોગથી નીગળતું હોય તેને સાડાત્રણ કિડ સોમ, અગ્નિમાં ધખાવીને તેનાં સાડાત્રણ કોઈ રૂંવાડાંમાં પડાવે, તેના ઉપર ખાર ને ચુનાનું પાણી છાંટે, તે પછી આજ્ઞા યામકાથી મહીને તઠકે તાપે અને હડાની જેમ અથડાવે તે વખતની પીડાનું વજન કેટલું બમકર છે ? તે તે લોગવનારો તથા સર્વંશ પરમાત્મા બંધે દેખે છે એવી ગર્ભ વેદના પદ્ધતિ રહિને લોગવવી પડે છે તેથી બીજે મહિને બમણી, ત્રીજે મહિને ત્રમણી, એમ ચડતાં ચઢતા નવમે મહિને નવગણી પીડા માય છે, અથાત્ કશક રૂંવાડે નવ નવ સૂઈ પડાવવા ત્યાંની પીડા સમજવી. ગર્ભવાસની જગા નાની છે, અને ગર્ભનું સ્થૂળ મોટું છે તેથી સજ્જડ થી સાઈને, કેરીની માફક ભરે માથે લટકીને રહેવું પડે છે તે વખતે બે હીમણ છાતીમાં ભરાવેલા, અને બે હાથની મુઠી આપે આડી હીમણી હોય છે ગર્ભજીવે બીજાને ત્રીજા ગર્ભ જોડે હોય તો તે વખતની સકડાશનું અને મુલવણનું તોલ કરી ચકાતું નથી. માતા જ જલ બાંધ ત્યારે ગર્ભના નાકની દબી ઉપર ઘર્ષ કાલ થાય છે ખરાબમાં ખરાબ માદળામાં પડેલો હોય છે જેઠેલી માતા બીજી થાય, તે વખતે ગર્ભ બંધે છે, કે હું આસમાનમાં ફાકાઈ ગયો છું હેઠે બેસતી વખતે બંધે છે હું પાતાળમાં પડ્યો છું અથવા બેસતી વખતે બંધે છે કે હું મલકમાં ભરેલા રૂંવાડાંની માફક ડબોળાઈ છું રસોઈ કરવા વખતે બંધે છે કે હું ઇંટની ભડીમાં ભરાઈ બળુકું થઈએ બેસતી વખતે બંધે છે કે હું કુશારના વાકડે ચડ્યો છું માતા અત્તી સુવે ત્યારે ગર્ભ બંધે છે મારી છાતી ઉપર સવામણની શિલા પડી

છે કુશીલ સમયમાં ગર્ભને ઉપજાવવાનું ન્યાય મળે છે એવી રીતે માતા પિતાના કરેલા તથા ગર્ભસ્થાનથી મળેલા એવા બે જાતનાં હું ખોથી પીડાયેલા, ફૂટાયેલા, ખડાયેલા અને અશુદ્ધિથી તરબોળ થયેલા હું ખી પ્રાણીની દયા, શિયળવંતા ધર્તિમા માતા-પિતા વિના કોણ રાખી શકે ? અર્થાત્ પાપી સ્ત્રી-પુરુષોમાંથી કોઈ નહિ. ગર્ભને જીવ માતાને સુખે સુખી અને માતાને હું ખે હું ખી હોય છે. જેવા સ્વભાવવાળી માતા હોય તેવા સ્વભાવની છાયા, ગર્ભમાં પડે છે. ગર્ભમાંથી બહાર આવવા પછી, તે પુત્ર-પુત્રીના આચાર, વિચાર, આહાર, વ્યવહાર વગેરે સર્વ માતાના સ્વભાવ મુજબ નીવડે છે, તે ઉપરથી માતા-પિતાના ઉચ્ચ, નીચ બીજકની તથા જશ-અપજશ વગેરેની પરીક્ષા, પ્રભરૂપ ફોટોગ્રાફ ઉપરથી વિવેકી સ્ત્રી-પુરુષો કરી શકે છે, કેમકે તે ચિત્ર માતા-પિતાની પ્રકૃતિને આધારે ચિત્રાયેલું છે. માતા ધર્મ ધ્યાનમાં, ઉપદેશ શ્રવણ કરવામાં, તથા દાન પુણ્ય કરવામાં અને ભલી ભાવના ભાવવામાં જોડાઈ હોય તો ગર્ભ પશુ તેવા વિચારમાં હોય છે તે વખતે ગર્ભનું મરણ થાય તો દેવલોકમાં જઈ શકે છે, તેમજ માતા આર્ત ને રોદ્ર ધ્યાનમાં હોય, તો ગર્ભ પશુ આર્ત, રોદ્ર ધ્યાની હોય છે, તે વખતે તે ગર્ભનું મરણ થાય તો તે નરકમાં જાય છે, માતા મહા કપટમાં જોડાઈ હોય તે વખતે તે ગર્ભનું મરણ થાય તો તે તિર્યચમાં જાય છે. માતા મહા ભદ્રિક અને પ્રપચ વગરના વિચારમાં જોડાઈ હોય, તે વખતે ગર્ભ મરે તો તે મનુષ્યમાં જાય છે. એમ ગર્ભમાંથી ચારે ગતિમાં જઈ શકે છે. ગર્ભકાળ પૂરો થાય, ત્યારે માતા તથા ગર્ભની નાભીની વિંટાયલી રસહરણી નાડી ઊખડી જાય છે, ત્યારે જન્મ થવાની તૈયારી થાય છે. તેમાં માતા તથા ગર્ભના પુણ્યનું તથા આયુષ્યનું બળ હોય, તો સીધે રસ્તે જન્મ થઈ શકે છે, તે વખતે કેટલાક માથા તરફથી, તો કેટલાક, પણ તરફથી જન્મે છે, પણ જો બન્ને ભારે કર્મી હોય તો ગર્ભ આડો પડી જાય છે તેથી બેઠું મરણ પામે છે, અથવા માતાના બચાવની ખાતર પાપી ગર્ભના જીવ પર ખેદ કરીને છરીના શસ્ત્રથી ખડોખડ કરી જિંદગી પારની શિક્ષાએ પહોંચાડે છે તેનો કોઈને શોક સતાપ થતો નથી સીધે રસ્તે જન્મ લેનારાઓ

સોના-રૂપાના તાર જેવા છે માતાનું શરીર જ તરસે છે જેમ સોની તાર જેવે, તેમ ગર્ભ જે માઈ કોટી કષ્ટે બહાર આવે છે, અર્થાત્ નવમે મહિને કહેલી પીડાને કોઠ ગણી કરતા જે દુખ ધાય છે, તે દુઃખ જન્મ વખતે ધાય છે અને મરતી વખતે તે દુખને કોઠોગ્રા- ગણ કરતા જે દુખ ધાય છે, તે સર્વ દુઃખ બેઠક છે તે સર્વ પોતાના કરેલા પુણ્ય-પાપનાં ફળ છે અને તે ઉદય કાળમાં લોગવાય છે, એ સર્વ મોહનીય કર્મના સત્તાપ છે

ઉપર મુજબ ગર્ભકાળ, તથા ગર્ભસ્થાન, અને ગર્ભમાં ઉપજનારા છવની સ્થિતિનું વિવેચન એ સર્વ 'તદુદ્ભવિયાલીઆ પચન્ના' તથા 'ભગવતીજી' અને અન્ધ પ્રધાતરના ન્યાય મુજબ સુરુએ શિષ્યને ઉપ દેશમાં કહી બતાવ્યું છેવટમાં કહ્યું કે જન્મવા પછી ભગીઆણીને દરજ્જે લઈ માતાએ ધણી સભાળાથી ઉછેરી પુખ્ત ઉમરનો કીર્મી છે, તે પ્રભતી આશામાં માતાનું યૌવન-હુટાસુ છે, આવહારિક, સુખપર તિલાંજલિ કરી છે, તે સર્વને તથા ગર્ભવાસના અને જન્મવા વખતના દુખોને ભૂલી જઈ યૌવન-મદમાં છહેલાં પુત્રપુત્રીઓ, મહા ઉપકારી માતાને તિસ્ત્રારની દષ્ટિવડે ધિક્કાર, આપી અનાદર કરે છે, વચ્ચાલક રથી શોભિતા બને છે તેલ, કુલેલ, ચુવા, બજન, ઘાંધા ચમેલી, અરર તગર, અમર અને અત્તર વગેરેમાં ગરકાવ બની કુલહાર ને ગજરા ખારણુ કરે છે, તેની સુગંધના અભિમાનની આધીમાં એમ માનવા લાગે, કે આ સર્વ શોભા અને સુગંધ મારા આમદાથી વિટાયલા શરીરમાંથી બહાર આવતી હશે. તેવી શોભા અને સુગંધ માતા-પિતા વગેરે કોઈના આમદામાં નથી એવા મિશ્ચાલિમાની આધીમાં પડેલ બેશાન અમાન પ્રાણીને માટે ગભવાસના તથા તરક-નિર્જોદના અનંત, દુઃખ તૈયાર છે પણ એટલું તો સિદ્ધ છે કે સર્વ બગાડો પાપી માતાની ગેરસમજવાનું સ્વભાવને અને કર્મભાગ્ય ઉપજનારા પાપી ગભના વડા કર્મને છે. હવે બીજા પક્ષમાં વિવેચી અને ધર્માત્મા તથા શિવજીવત ખારણુ કરનારી સગર્ભા માતાઓનાં પુત્રપુત્રીઓ જન્મી ઉછેરે છે તેઓની જન્મક્રિયા પણ તેવી જ છે પણ માત્ર સ્વભાવની છાયા પાડવાનો ફેર છે તેવી વ્રતાઓના સ્વભાવનું સ્તનપાન કરી, પુખ્ત ઉમર પહોંચેલા પુત્રપુત્રીઓ પણ પોતાપોતાના પુણ્યના ઉદય મુજબ સર્વ યેતવનો ઉપલોભ કરે છે.

તેમ છતાં પોતાનાં માતા-પિતા સાથે વિનયપૂર્વક વર્તી શકે છે, ગુરુ જનોમાં લકિતપરાયણ નીવડે છે, લજ્જા, દયા, ક્ષમાદિ ગુણોમાં અને પ્રભુપ્રાર્થનામાં આગળ વધે છે, અભિમાનથી વિમુખ રહી મૈત્રીલાવની સન્મુખ થાય છે. જિન્દગીના સાર્થક યોગ્ય સત્સંગ કરી જ્ઞાન મેળવે છે અને શરીરસ પત્તિ વગેરેથી ઉદાસ રહી આત્મ-સ્મરણમાં જિન્દગી પૂર્ણ કરે છે. તેમજ અર્વ કોઈ વિવેકદષ્ટિવાળા સ્ત્રી-પુરુષોએ આ અશુચિથી પ્રાપ્ત થયેલા ગદા શરીરની નિપજ ઉપર ધ્યાન રાખી મમતા ઘટાડવી જોઈએ, મિથ્યાભિમાનથી પાછા હઠવું જોઈએ, મળેલી જિન્દગીનું સાર્થક કરવા માટે, શુભ કાર્યો કરવામાં ઉદ્યોગ કરવો જોઈએ, જેથી કરીને ઉપર કહેલાં ગર્ભવાસનાં દુઃખને અધીન થવું ન પડે.

ઇતિ ગર્ભવિચાર સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી ખત્રીસ અસજ્જાયા,

(આ ખત્રીસ પ્રકારની અસજ્જાયા વખતે સૂત્ર સિદ્ધાંત વાંચવા નહીં)

૧ નજીકમાં હાડકાં પડ્યાં હોય.	૧૩ અકાળે ગાજવીજ થાય.
૨ માસ પડ્યું હોય.	૧૪ અકાળે વીજળી થાય.
૩ લોહી પડ્યું હોય.	૧૫ અકાળે કડાકા થાય.
૪ વિષ્ટા પડી હોય.	૧૬ બાળ અદ્રમા વખતે.
૫ સ્મશાન હોય.	(ખીજના ચંદ્રને રોજ ચાર-ઘડી)
૬ અદ્રમહણ હોય	૧૭ આકાશમાં નવીન ચિન્હ થાય.
૭ સૂર્યઅહણ હોય	૧૮ ધુમસ પડતી હોય.
૮ મોટું (અખ્યાત) માણસ	૧૯ ઠાર તથા ઝાકળ પડતો હોય
જુજરી ગયું હોય	૨૦ ઘણો તોફાની પવન વાતો હોય,
૯ રાજ્યમા વિદ્ન હોય	૨૧ અશાડ સુદ ૧૫ ને 'રોજ'
૧૦ નજીકમાપ્યેન્દ્રિયનું કલેવર હોય.	૨૨ અશાડ વદ ૧૭
૧૧ તારા ખર્યા હોય	૨૩ ભાદરા શુદ્ધ ૧૫
૧૨ દશે દિશા રાત્રી થઈ હોય	૨૪ ભાદરવા વદ ૧
(દિશાઓ પડી હોય)	૨૫ કાર્તિક શુદ્ધ ૧૫.

૨૬ ઠારતક વદ ૧

૨૭ યૈત્ર શુદ્ધ ૧૫

૨૮, યૈત્ર વદ ૧

૨૯ પ્રભાતે ૨ ઘડી સુધી

(સૂર્ય ઉગ્યા પહેલાં)

૩૦ મધ્યાહ્ને બે ઘડી સુધી

૩૧ સાંજે બે ઘડી સુધી (સૂર્યઅસ્ત થયા પછી).

૩૨ મધ્ય રાત્રે બે ઘડી સુધી.

સૂત્ર ભણનારાઓએ આ અસંખ્યાય અવશ્ય બાણી તે પ્રમાણે વર્તવું બોધ્યું, અર્થાત્ સૂત્રની મૂળ ગાથાઓ (પાઠ) નો સ્વાધ્યાય, અસંખ્યાય વખતે કરવો બોધ્યો નહીં

અધ્યયનો (અર્થ સાથે)

૧ શ્રી મહાવીર સ્તુતિ (પુષ્કિસ્તુ છુ)

પુષ્કિસ્તુ છુ સમણા માહણાય,	આગારિણો યા પરિતિત્થિયા થ	
સે કેઈ લેખવદિય મમ્મમાહુ,	અણેલિય સાહુસમિકખયાએ	૧
કહ ચણણુ કહ હસણુ સે,	સીલ કહ નાયસુવસસ આસિ	૧
બણાસિ છુ ભિક્ષુ જહાવહેણ,	અહાસુમ બૂદિ જહાણિસવ	૨
બેમનનો સે કુસલે-મહેસી,	અણુતનાણી ચ અણુતહસી;	
જસન્નિણો અકપુપહે ઠિયસ,	અણાહિ મમ્મ ચ પિઈ ચ પેહિ	૩
ઉડું અહે કવિરિય વિસાસ,	તસા ચ જે ધાવર જે ન પાણ;	
સેણિચણિચ્છેદિ સમિકખ પન્ને,	હીવે ન મમ્મ સમિકખ ઉદાહુ	૪
સે સંવહસિ અભિભૂયનાણી,	ણિરામજપે પિઈમ ઠિયમ્મ	
અણુતરે સંવજગસિ વિજજ,	જથા અમ્મએ અભયે અણાણિ	૫
સે મૂઈપદ્યે અણિયે અચારી,	ઓહતરે ખીરે અણુતચકપા	
અણુતર તપ્પઈ સૂરિએ વા,	વધશમણિ દે ન તમ પગાસે	૬
અણુતર મમ્મભિણુ જિણણુ,	લેયા મુણી કાસવ આસુપન્ને	
ઈઈવ દેવાણુ મહાણુલાવે,	સહસસલેયા દિવિ છુ વિસિદ્ધે	૭
સે પન્નથા અરૂપયસાગરે વા,	મહોદ્ધી વા વિ અણુતપાર;	
અણુવિલે વા અકસાઈ ભિક્ષુ	સકહે વ દેવાદિવઈ સુઈમ	૮

- સે વીરિએણુ પડિપુન્નવીરિએ, સુદંસણે વા ભુગસંવસેકે ;
સુરાલએ વા સિ મુદાગરે સે, વિરાયએ ભેગગુણોવવેએ. ૯
- સય સહસ્સાણુ ઉ ભેયણાણુ, તિકંડગે પડગવેજયંતે ;
સે ભેયણે ભુવણુવધંસહસ્સે, ઉડુસ્સિતો હેકુ સહસ્સમેગં. ૧૦
- પુકે ભુલે ચિદંધ ભૂમિવાદંધે, જ સૂરિયા આણુપરિવદંધતિ ;
સે હેમવન્ને બહુનદણે ય, જંસી રતિ વેદ્યતી મહિદા. ૧૧
- સે પંવએ સદ્મહાપગાસે, વિરાયતી કચણુદંધવન્ને ;
આણુતરે ગિરિસુ ય પંવદુગે, ગિરીવરે સે જલિએવ ભોમે. ૧૨
- મહીએ મજ્જા મિ કિએ ભુગિંદે, પન્નાયતે સૂરિએ સુદ્ધલેસે ;
એવં સિરીએ ઉ સ ભૂરિવન્ને મણારમે ભેયંધ અચ્ચિમાલી. ૧૩
- સુદંસણુસેવ જસો ગિરિસ્સ, પવુચ્ચંધ મહતો પંવચસ્સ ;
એતોવમે મમણે નાયપુતે, જતીજસોદસણુનાણુમીલે. ૧૪
- ગિરીવરે વા નિસહાડડયયાણુ, રૂયએ વ સેકું વલયાયતાણું ;
તઓવમે સે જગભૂધંપન્ને, મુણીણુ મજ્જે તમુદાહુ પન્ને. ૧૫
- આણુતર ધમ્મમુધરતા, આણુતર આણુવરં ઝિયાંધં,
સુસુક્કસુક્ક અપગ ડસુક્ક, સખિ હુએગતવદાતસુક્કં. ૧૬
- આણુતરગગ પરમ મહેસી, અસેસકમ્મ સ વિસોહંધંતાં,
સિદ્ધિં ગએ સાંધંમણુતપેત્ત, નાણેણુ સીલેણુ ય દસણેણુ. ૧૭
- રૂંખેસુ ભાએ જહ સામલી વા, જસિ રંધ વેદંધં સુવન્ના,
વણેસુ વા ભુદણુમાહુ સેકું, નાણેણુ સીલેણુ ય ભૂતિપન્ને. ૧૮
- થણિય વ સદાણુ આણુતરે ઉ, ચ દો વ તારાણુ મહાણુભાવે,
ગંધેસુ વા ચદણુમાહુ સેકું, એવ મુણીણુ અપડિન્નમાહુ. ૧૯
- જહા સયભૂ ઉદહીણુ સેકું, નાગેસુ વા ધરણિદમાહુ સેકું,
ખોઓદએ વા રસ વેજયતે, તવોવહાણુ મુણિવેજયતે. ૨૦
- હંથીસુ એરાવણુમાહુ નાએ, સીહો મિગાણુ સલિલાણુ ગગા,
પકખીસુ વા ગરુલે વેણુદેવો, નિંવાણુવાદીણુહ નાયપુતે. ૨૧

ભેદેસુ નાએ જહ વીસસેલે, પુણેસુ વા જહ અરવિદમાહુ,
 ખતીલુ સેઈ જહ કવચકે, ઇસીલુ સેઈ તહ વદમાલે. ૨૨
 કાણાલુ સેઈ અભયપયાલુ, સમ્બેસુ વા અણુવજ્જવમતિ,
 તવેસુ વા ઉત્તમ બભચેર, હોગુત્તમે સમલે નાયપુતે. ૨૩
 ઈઈલુ સેઈ દવસત્તમા વા, સમા સુહમ્મા વ સમાલુ સેઈ,
 નિંબાલુસેઈ જહ સમ્બધમ્મા, ન નાયપુત્તા પરમત્તિ નાલી. ૨૪
 પુઠાવમે કુલુઈ વિગમ્મોહિ, ન સવિલુઈ કુન્વઈ આસુપન્ને,
 તરિઈ સમુદ્ધ ચ મહાભવોવ, અભયકરે વીર અણુતથાજ્જ. ૨૫
 કોહ ચ માલુ ચ તહેવ મામ, હોભ ચઉત્તમ અજ્જત્તમહોલા,
 એવાલિ વવા અરહા મહેસી, લુ કુન્વઈ પામ લુ કારવેઈ. ૨૬
 કિરિયાકિરિય વેલુઈમાલુવાય, અવલુલિયાલુ પરિચચ્ચ કાલ,
 સે સમ્બવાય ઇઈ વેયઈત્તા, ઉવટ્ઠિએ સજ્જમદીકરાય. ૨૭
 સે મારિયા ઈસી સરાઈભત, ઉવહાલુવ કુદ્ધઅખયઈમાલે,
 હોમ વિહિત્તા આર પાર ચ, સમ્બ પમૂ મારિય સમ્બવાર. ૨૮
 સોમ્માય મમ્મ અરહતભાસિય, સમાદિય અઈપહોવસુદ્ધ,
 ત સદ્ધાલુ ચ જણા અણાણિ, ઇદા વ હેવાહિ વ આગમિસ્સંતિ. ૨૯

અર્થ-૧ શ્રી સુધર્મા સ્વામી પ્રત્યે જ બૃહસ્વામીએ પૂછ્યું કે
 ભગવાન ! મમલો, પ્રાણલો, ચૂદસ્સો અને પરલીશીઓ મને પૂછે
 છે કે, એકાત હિતકારી અને બેના જેવો બીજો કોઈ છે નહિ એવો
 ધર્મ કયાસ્થિત કોણે ઠહો છે ? ૨ તે જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીર દેવનું
 જ્ઞાન કેવું હતું ? તેનો શીલાચાર કેવો હતો ? તે કે બિમ્બ ! તમે
 જાણો છો, તે જેમ તમે સાલગ્ન્ય હોમ અને ખાયું હોય તેમ કહો !
 ૩ તે (ભગવાન) સસારી જીવોના દુઃખના બાણ, કર્મકાપવામાં કુચળ,
 અનત-જ્ઞાની, અનતદશી, મોટા મથસ્વી અને હોઠના ચમુજીત એવા
 શ્રી મહાવીર દેવના પ્રવૃત્તિના ધર્મને તથા તેમની ખીરજને જાણુ અને
 રૂખ ૪ બિન્ની, નીચી અને તીસી એ ત્રણે દિશાઓને વિષે જે, ત્રણ
 અને સ્થાવર જીવા છે તેને, પ્રજાવત મહાવીરદેવે, નિત્યાનિત્ય ભેટે

સમ્યક્ પ્રકારે જાણીને સંસાર સમુદ્રમાં યુક્તતા જીવોને રાખવા સારુ દીપ્યમાન અને સમભાવી એવો ધર્મ કહ્યો છે ૫ તે ભગવાન લોકો-લોકને દેખનારા બાવીશ પરિઘદ્ જીતીને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત છે એવા મૂળ તથા ઉત્તરગુણે સયમના પાળનારા ધૈર્યવાન, સર્વ કર્મ નાશ થવાથી સ્થિત આત્મવત સર્વ જગતને વિષે પ્રધાન જ્ઞાનવાન, બાહ્ય અને અભ્યંતર પરિઘદ્ રહિત, સાત ભય રહિત અને ચાર ગતિના આયુષ્ય રહિત શ્રી મહાવીરદેવ હતા, ૬ એ ભગવત અનંત જ્ઞાન-વાળા અપ્રતિબદ્ધ વિહારી, સંસાર-સમુદ્રને તારનાર, ધીરજવાન અનંતજ્ઞાન રૂપ અક્ષુવાળા તથા સૂર્ય જેમ સર્વથી અધિક તપે છે તેમ જ્ઞાને કરી સર્વોત્તમ છે. વિરોચન અગ્નિ જેમ સળગવાથી ઇંદ્રની પેઠે અધકારને દૂર કરી પ્રકાશ કરે છે તેમ શ્રી મહાવીરદેવ પણ અજ્ઞાન રૂપ અધકાર દૂર કરી પ્રકાશ કરે છે ૭ દેવલોકને વિષે ઇંદ્ર જેમ દેવોમાં મહાપ્રભાવાન, હજારો દેવોનો નાયક અને સર્વોત્તમ છે તેમ સર્વ તીર્થ કારોએ પ્રરૂપેલો આ જે સર્વોત્તમ ધર્મ તેને પ્રકાશ કરનાર કાશ્યપ ગોત્રી કેવળજ્ઞાની શ્રી મહાવીરદેવ સર્વથી ઉત્તમ છે, ૮ તે ભગવાન પ્રજાએ કરી અક્ષય તથા જેમ સ્વયંભૂરમણ નામે મોટો સમુદ્ર અનંત, અપાર અને નિર્મળ જળવાળો છે તેમ ભગવાનનું જ્ઞાન નિર્મળ છે વળી તે ભગવત કપાયરહિત તથા ભિક્ષાએ આજીવિકા કરનાર અને દેવતાના અધિપતિ શકેન્દ્રની પેઠે તેજસ્વી છે, ૯ તે ભગવાન બળે કરી પ્રતિપૂર્ણ બળવાન છે સર્વ પર્વતોમાં મેરુ પર્વત જેમ શ્રેષ્ઠ છે તેણે ભગવાન પણ વીર્યાદિક ગુણે કરી સર્વોત્તમ છે. મેરુ પર્વત જેમ સ્વર્ગવાસી દેવોને હર્ષ ઉત્પન્ન કરે છે. તથા અનેક ગુણોએ કરી શોભે છે તેમ ભગવંત પણ અનેક ગુણોએ કરી શોભે છે. ૧૦ તે મેરુ પર્વત એક લાખ જોજનનો છે તેના એક-ભૂમિમય, બીજો સુવર્ણમય અને ત્રીજો વૈદુર્ય રત્નમય એવા ત્રણ કાન્ડ છે, તથા તે મેરુ પર્વતની ટોચ ઉપર પડગવન ધ્વજની નાંદક-શોભી રહ્યું છે તે મેરુ પર્વત નવાણું હજાર જોજન ઊંચો અને એક હજાર જોજન નીચે જમીનમાં છે ૧૧ તે મેરુ પર્વત આકાશને સ્પર્શી રહ્યો છે ભૂમિને અવગાહી રહ્યો છે, એટલે ઊંચા, નીચા અને તીરછા લોકને સ્પર્શી રહ્યો છે જે મેરુ પર્વતની આસપાસ સૂર્ય

પ્રમુખ જ્યોતિષી દેવો પ્રશ્નિષ્ઠા કરી રહ્યા છે, ને મેરુ પર્વત સુવર્ણના જેવી કાંતિવાળો છે તેના ઉપર ઘણાં એટલે ચાર નંદનવન છે, જેને વિષે માટા ઈંદ્રો પણ આવીને રતિસુખ લેખે છે ૧૨ વળી તે મેરુ પર્વત-૧ મહિર, ૨ મેરુ, ૩ મનોરમા, ૪ સુદર્શન, ૫ સ્વયંપ્રભ, ૬ ગિરિશાજ, ૭ રત્નોચ્ચય, ૮ તિલકાપ્રભ, ૯ લોકમધ્ય ૧૦ લોકનાભિ, ૧૧ રત્ન, ૧૨ સૂર્યાવર્ત ૧૩ સૂર્યાવરણ, ૧૪ ઉત્તમ ૧૫ વિશાદિ અને ૧૬ અવતરણે સોળ નામે કરી મહા પ્રકાશવાન થાય છે તથા સુવર્ણની પેઠે શુદ્ધ વર્ણવાળો, સર્વ પર્વતોમાં પ્રધાન, મેઘ લાગે કરી વિપ્રમ અને વળી તે ગિરિશાજ મહિ અને ઔષધિઓને કરી દેહીધ્યમાન છે, તેથી જમીનની પેઠે જગજગમમાન ધર્મ રહે છે ૧૩ પૃથ્વીના મધ્ય ભાગમાં રહેલો સર્વ પર્વતોના ઈંદ્ર મેરુ પર્વત સૂર્યની પેઠે શુદ્ધ દેશધાવત પ્રકર્ષે કરીને જણાય છે ઉપર કહી એવી શોભાએ કરી તથા અનેક પ્રકારના રત્નોના વર્ણોએ કરી મનને કંઈ છે અને સૂર્યની પેઠે સર્વ દિશાઓને હીપાવે છે ૧૪ આ જથ મેરુ ગિરિશાજ પર્વતના કહેવાય છે એ પૂર્વોક્ત ઉપમાએ મમજ ભગવાન જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીરદેવ ભવિષ્યે, ચથે, હથને, જ્ઞાને એવ આચાર સર્વોત્તમ છે ૧૫ લાખા પર્વતોમા નિષ્ઠ પવત માટે છે, ગોળાકાર પવતોમા રૂચક પર્વત શ્રેષ્ઠ છે, તે ઉપમાએ શ્રી મહાવીરદેવ જગતમાં પ્રજાએ કરી શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે તથા સર્વ મુનિઓને વિશે પ્રજાવત કહ્યા છે ૧૬ તે ભગવાન પ્રધાન ધર્મ પ્રકાશિત પ્રધાન, ઉચ્ચવળમાં ઉચ્ચવળ, દોષરહિત ઉચ્ચવળ, શય અને ચાહમાની પેઠે એકાંત ઉચ્ચ વળ, સર્વ ધ્યાનમાં સર્વોત્તમ એવુ શુદ્ધ ધ્યાન ધ્યાન છે, ૧૮ તે પ્રાચ્ય ઋષીશ્વર (મહાવીરદેવ) તમસ્ત ઠમ ખપાવીને જ્ઞાને કરી, ચારિત્રે કરી હથને કરી, સર્વોત્તમ લોકોને અભલાવે ઉત્કૃષ્ટી સાકિ અનંત ભાગે સિદ્ધિજતિને પામ્યા, ૧૮ જેમ વૃક્ષોને વિષે શામલી વૃક્ષ પ્રસિદ્ધ છે, જે વૃક્ષને વિષે સુવર્ણકુમાર દેવતાઓ રતિસુખ વેદે છે વનને વિષે જેમ નંદનવન શ્રેષ્ઠ કહ્યું છે તેમ શ્રી મહાવીરદેવ જ્ઞાને અને ચારિત્રે કરી પ્રજાવત છે ૧૯ શબ્દોમાં જેમ મેઘની ગજાનો શબ્દ, વાશઓને વિષે જેમ ચક્રમા અને સુગંધીઓમાં જેમ ચંદન શ્રેષ્ઠ છે તેમ મુનિઓમા આકાંક્ષારહિત એટલે આલોક પરલોકની વાછના રહિત શ્રી મહાવીરદેવ

શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે ૨૦ જેમ સર્વ સમુદ્રોમા સ્વયભૂરમણ સમુદ્ર, નાગકુમાર દેવતાઓમાં ધરણેદ્ર અને રસમાં શેરડીનો રસ શ્રેષ્ઠ છે તેમ તપોપધ્યાને કરી મુનિઓમા શ્રી મહાવીરદેવ શ્રેષ્ઠ છે ૨૧ હાથીઓને વિષે જેમ ઐરાવત હાથી, મૃગાદિક જનાવરોમાં સિંહ, પાણીમાં ગંગા નદીનું પાણી, પક્ષીઓને વિષે ગરૂડ પક્ષી (વેણુદેવ) પ્રધાન છે, તેમ નિર્વાણવાદીઓમાં જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીરદેવ પ્રધાન કહ્યા છે ૨૨ યોદ્ધાઓમાં જેમ વિશ્વસેન (ચક્રવર્તી,) કુલોમાં જેમ અરવિંદ કમળ, ૧ ક્ષત્રીઓમા જેમ દાતાવાક્ય (વચન) પાળનારો એવો જે ચક્રવર્તી તે શ્રેષ્ઠ છે તેમ ઋષિઓને વિષે શ્રી વર્ધમાન સ્વામી શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે ૨૩ દાનમાં અભયદાન, સત્ય વચનમા અનવદ્ય વચન અને તપને વિષે બ્રહ્મચર્ય શ્રેષ્ઠ કહ્યું છે, તેમ સર્વ લોકમા ઉત્તમ શ્રમણ જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીરદેવ શ્રેષ્ઠ છે. ૨૪ સ્થિતિવાળા લોકોમાં જેમ લવ સપ્તમ દેવે (પાંચ અનુત્તર વિમાનવાસી દેવતા) સલાઓમાં સૌધર્મ સલા, અને સર્વ ધર્મોમાં જેમ મોક્ષધર્મ શ્રેષ્ઠ છે તેમ જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીરદેવથી કોઈ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાની નથી એટલે શ્રી મહાવીરદેવ સર્વથી શ્રેષ્ઠ જ્ઞાની છે ૨૫ જેમ પૃથ્વી સર્વ વસ્તુને આધારભૂત છે તેમ શ્રી મહાવીરદેવ પણ પૃથ્વી સમાન તથા આઠ પ્રકારના કર્મ અપાવીને અભિલાષારહિત, દ્રવ્યસનિધિ તે ધન, ધાન્ય, હુપદ અને ચતુષ્પદાદિ અને ભાવસનિધિ તે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ બે પ્રકારની સનિધિ ન કરનાર, એવા પ્રજાવાન ચાર ગતિરૂપ મોટા સમુદ્રને તરીને મોક્ષ પામ્યા છે અભય કરનાર શૂરવીર તથા અનંત ચક્ષુવાળા છે ૨૬ ક્રોધ, માન, માયા તેમજ ચોથો લોભ એ ચાર અધ્યાત્મ દોષોને ત્યાગીને અરિહત અને મોટા ઋષિ થયા તેથી પાપકર્મ કરે નહિ અને કરાવે પણ નહિ ૨૭ ક્રિયાવાદીના ૧૮૦, અક્રિયાવાદીના ૮૪, વિનયવાદીના ૩૨ તથા અજ્ઞાનવાદીના ૬૭ એ સર્વ ૩૬૩ પાપકર્મ કરે નહિ અને કરાવે પણ નહિ ૨૮ ક્રિયાવાદીના (હુર્ગતિ જવાના કારણ) જાણીને તેનો ત્યાગ કરી ચારિત્રરૂપ ધર્મને વિષે જાણીને સુધી સાવધાનપણે રહ્યા ૨૯ તે ભગવાન રાત્રિ-ભોજનરહિત, સ્ત્રી-ભોગનું નિવારણ કરીને અષ્ટ કર્મરૂપ હું ખનો ક્ષય કરવાને

અર્થે ઉપધ્યાનવાન (તપસ્યાવટે જેઠ સુકાવી નાખ્યો એવા) થયા. જાતી
તે પ્રભુએ આ લોક અને પરલોકના સ્વરૂપ બાણીને સર્વ પ્રકારના પાપના
સ્થાનકોને ધણીવાર નિવારણ કર્યા ૨૯ જે જી. સમ્યક્ પ્રકારે જઈ અને
ખડવડે શુદ્ધ એવા અરિહંત બાપિત ધર્મને સાંભળીને તથા સમજીને
બધા લોકો અનામુષ સિદ્ધ થયા અને જે લોકોને કનં બાદી રહ્યા હતા
તે લોકો દેવોના અધિપતિ તથા ઇદ્રાણિક ધર્મ આમમિક કાળે સિદ્ધ થયો
(તિ બેમિ)

પરશુરમ્ણુ ગાથાઓ (મૂળ)

મય-મહાવય-મુવય-મૂલ, સમય-મણાઈલ સાધુ મુશ્ચીલ ;
વેશવિશમણપજ્જવસાણ સવસમુદ્ધમોદધી તિલ ૧
તિલ કર્કશિ સુદેસિયમગ્ગ નરમ-તિસ્થિ વિવલ્લિતમગ્ગ ;
મગ્ગ પવિત્ત મુનિમિયસાર, સિદ્ધિવિમાલ, અવમુય-દાર ૨
દેવ નરિંદ નમમિય-પૂંધ, સવજગુત્તમ-મગ્ગ-મગ્ગ ;
દુદરિસ મુલ-નામગમેક, મોક્ષપપક્કસ-વડિસમભૂષ ૩
ધમ્મારામે ઘરે ભિક્ષુ ધિક્કમ ધમ્મ-સારથી,
ધમ્મારામેરયા-દત્તે, બલચેર-નમાદિએ ૪
દેવ-દાણવ-ગધ્યા, જ્જપ-રૂપક્ક-કિન્નર,
બલયાદિ નમસતિ, દુક્કર જે કરતિ ૫
એસ ધમ્મે પુવે નિચ્ચે નાસમે નિલુદેસિએ;
સિદ્ધા સિદ્ધાંતિ આણેણ, નિલિધ્ધસુ નિ વહાવ ૬
અરહંત સિદ્ધ પવપણ સુરે મેર બહુસુએ તવસીયુ,
વચ્છવયા થ લેસિ, અભિક્ષમનાલોવઓલે ૭
કસણ વિજય નાવરુએ ય, મીરુવ્વએ નિરપ્પારે;
ખણુવ તથ ચિય્યાઅ વયાવચ્ચ નમાદીએ ૮
નુ વનાણા પુ મુખતી પવ્વપમે પખાવણ્યા;
અનદિ કા વલ્લિ, નિયરત્ત વહાં હમે ૯

જિણુવયણેઆહુરતા,	જિણુવયણ જે કરતિ ભાવેણ;
અમલા અસંકિલિટ્ટા,	તે હુતિ ય પરિત્તમ સારિ. ૧૦
એવ ખમુ નાણીણો સાર,	જ ન હિ સંઘ કિંચણ;
અહિ સા-સમય એવ,	એતાવત્ત વિચાણિયા. ૧૧
જાઈય વુરિંદ ચ ઇજ્જ-પાસં,	ભૂતેહિં જાણે પડિલેહ સાય,
તમ્હાપિવિજ્જને-પરમંતિ જુઆ	સમ્મત્તદ સી જુ કરેઈ પાવં. ૧૨
ઉમ્મુચ્ચપાસ ઇહમચ્ચિએહિ,	આર ભજીવીઉજ્જપયાણુપરસી,
કામેસુ ગિદ્ધ જિચય કરતિ,	સ સ્થિતમાણા પુણુરેતિગમં. ૧૩
સાવણેનાણેવિન્નાણે,	પચ્ચમેક્ખાણેયસ જઓ;
અણુએહુએ તવે એવ,	વોદાણે અકિરિયાસિદ્ધિ. ૧૪
સારં દ સણુ નાણુ,	સાર તવ નિયમ સંજમ સીલં,
સારં જિણુવર ધમ્મં,	સારં સલેહણા પંડિયમરણુ. ૧૫
કલ્લાણુકોડીકારિણિ,	હુગઈહુહનિઠવણી,
સંસારજલતારણી,	એગ તહોઈજીવદયા. ૧૬
આર હો નત્થિ દયા,	મહિલએસંગનાસાંઈખલં,
સ કાએનાસઈસમ્મત્તં,	એવ્વજ્જાઅત્થગહણું ચ. ૧૭
મજ્જ વિસયકસાયા,	નિંદાવિકહાયપ ચમીભણિયા;
એએપચપ્પમાયા,	જીવા પાડ તિસ સારે ૧૮
લખ્ખંતિ વિમલાભોએ	લખ્ખલ તિ સુરસ પેયા,
લલ્લ તિ પુત્તમિત્ત ચ,	એગોધમ્મો ન લખ્ખલઈ ૧૯
એગોહ નત્થિ મે કોઈ,	નાહ મન્નસસ કદ્દસઈ,
એવ અદ્દીણુમણુરસા,	અપ્પાણુમાણુ સાસઈ ૨૦
એગો મે સાસઓ અપ્પા,	નાણુદ સણુસ જઓ,
સેસા મે બાહિરા ભાવા,	સવ્વ સન્નેગ લખ્ખણા. ૨૧
નવિસુહીદેવતાદેવલોએ,	નવિસુહીપુઠવીમઈરાયા,
નવિસુહીસેઠિસેણુવઈ	ચ, એગ તસુહીમુણીવીયરાગી ૨૨

નમરી સોહંતિ જલ વૃક્ષ મૂલા, રાબ સોહતા ચતુરત્રી સેના;
 નારી સોહંતિ સુશીલવતી, સાધુ સોહતા નિરવલ વાણી. ૨૩
 ચૌદ પુરવ ધર ઠહીએ, જ્ઞાન ચાર વખાણીએ
 જિન નહિ પણ જિન સરિખા, સુધર્મા સ્વામી બાણીએ. ૨૪
 માત, પિતા, કુલ બાત નિર્માળ, કૃપ અનૂપ વખાણીએ
 દેવતાને વલ્લભ એવા, જગૃસ્વામી બાણીએ. ૨૫

દશવૈકલિકસૂત્રનું પહેલું અધ્યયન

ધર્મો મગલમુક્તિ, અર્હિસા સજ્જો તવો
 દેવાવિ ત નમસતિ, જસ ધર્મો સમા મલો. ૧
 જહા કુમરસ પુષ્પેસુ, ભમરો આવિચઈ રસ,
 જુ મ પુષ્પ કિલામેઈ, સો મ પીલેઈ અપય. ૨
 એમેએ સમણા મુત્તા, જે લોએ સતિ સાદુલો,
 બિહગમા વ પુષ્પેસુ, શણભત્તેસણા સ્થા. ૩
 વય ચ વિત્તિ લખામો, જુ મ કોઈ ઉવહમ્મઈ,
 અહામહેસુ રીમતે, પુષ્પેસુ ભમરા જહા. ૪
 મહુકારસમા જુહા, જે ભજંતિ અણિસિસા
 નાણાપિંડરયા હવા, તેજુ વુચ્ચતિ સાદુલો. ૫ (તિ ભેમિ)

અર્થ :- ધર્મ-કર્મકાંક્ષા માંગલિક છે જીવનમાં, સત્તર સેડે સધન અને બાર પ્રકારે તપ એ ધર્મનું લક્ષણ છે, એવા ધર્મને તિરે જેનું સદાય મન છે, તેને દેવતા અને ચક્રવર્તી આદિ મનુષ્યો નમસ્કાર કરે છે. ૨ જેમ વૃક્ષના ફૂલને વિરે ભમરો નર્પાદાએ રસ પીને પોતાના આત્મા તૃપ્ત કરે છે, પણ ફૂલને પી. ઉપમાવતો નથી. ૩ તેમ લોકોને વિરે પરિનહથી મુકાએવા અને ધારિત્ર પાળનારા સાધુ ભમરાની માર્ગ ગરેબનાને વિરે વિચરે છે તેમ નૃપચક્રે પોતાને અર્થ દીધેલા અને કોઈ પ્રાણી ન હણાય તેવી નાહારની વૃત્તિને નમે પામશું. ૪ જે ભમરા ચરખા, તત્ત્વના લ્લજુ ગાયુ, નેશા પ્રતિજધરદિત નાના પ્રકારના

આહારને વિષે અનુરકત અને ઇંદ્રિયોના હમણુહાર છે તેને ચારિત્રીઆ સાધુ કહીએ, એમ હું માનુ છું.

દશવૈકલિક સૂત્રનું બીજું અધ્યયન

કહ નુ કુળજ સામણુ, જો કામે ન નિવારએ; ૧
પએપએ વિસીયતો સ કપ્પસ્સ વસં ગએ. ૧
વતથગંધમલકાર, ઈત્થીઓ સયણાણિ ચ; ૨
અચ્છદા જે ન ભુજતિ, ન સે ચાઇત્તિ વુચ્ચઇ. ૨
જે ચ કતે પિએ લોએ, લલ્લે વિપિટ્ઠિ કુવ્વઇ; ૩
સાહીણે ચચઇ લોએ, સેહુ 'ચાઇ'—ત્તિ વુચ્ચઇ. ૩
સમાએ પેહાએ પરિવવતો, સિયા મણે નિસ્સરઇ બહિદ્ધા, ૪
ન સા મહ નોવિ અહ પિ તીસે, ઇચ્ચેવ તાઓ વિણુએજ્જ રાગ. ૪
આયાવયાહી ! ચચ સોગમલ્લ, કામે કમાહી કમિય ખુ હુક્ખ, ૫
છિંદાહિ દોસ વિણુએજ્જ રાગ, એવ સુહી હોહિસિ સ પરાએ. ૫
પક્ખ દે જલિય જોઇ, ધૂમકેઉ હુરાસય, ૬
નેચ્છન્તિ વતય લોત્તુ કુલે જાયા અગ ધણે. ૬
ધિરત્થુ તેડજ્જસોકામી, જો તં છવિયકારણા, ૭
વત ઇચ્છસિ આવેઉ, સેય તે મરણુ ભવે. ૭
અહં ચ લોગરાયસ્સ, ત ચડસિ અ ધગવણ્ણિણે; ૮
મા કુલે ગ ધણુ હોમો, સજ્જમ નિહુઓ ચર. ૮
જઇ ત કાહિસિ ભાવ, જા જા દિચ્છસિ નારિઓ; ૯
વાયાઇદ્ધો વ્વ હોહો, અટ્ઠિઅપ્પા ભવિસ્સસિ ૯
તીસે સો વેયણુ સોચ્ચા, સ જ્ઞયાએ સુભાસિય; ૧૦
અ કુસેણુ જહા નાગો, ધમ્મે સ પડિવાઇઓ. ૧૦
એવ કરેતિ સ ખુદ્ધા, પડિયા પવિયક્ખણા, ૧૧
વિપ્પિયકુતિ લોગેસુ, જહા સે પુરિસુત્તમો. ૧૧
(ત્તિ ગેમિ.)

અર્થ-૧ કેવા વિચારથી સાધુ ચારિત્ર પાળે? જે કોઈ કામ સોજની
 બૂઝી વાચ્છના નિવારે નહિ તે પગલે પગલે વિખવાઈ પામતો ઘડો માથ
 અધ્યવસાયને વશ થાય. જેને વસ્ત્ર, સુખંધી વસ્તુ, અલકાર, આલસ્ય,
 સ્ત્રીઓની ભવિ, સમ્યા, આસન એટલાં વાનાં પોતાને નથી અને
 સોજવતો મુજબ નથી મુજબ સોમત્રવાતાં પશ્ચાદ્ધખાણુ કર્યા નથી તેને ત્યાગી
 કહીએ નહિ. ૩ જે કોઈ વહાલામાં વહાલા સોજ પામ્યા છે, એમ
 સોગ પોતાને વશ કરતાં, છોડે, મેગળા કરે અર્થાત્ પશ્ચાદ્ધખાણુ કરે તેને
 નિષ્કે ત્યાગી કહીએ. ૪ સમતા પરિણામના વિચારમાં વિશ્વસ્ત સાધુનું
 મન કદાચિત્ સમમથી બહાર (પ્રથમનું સસારસુખ સાંભળવાથી)
 નીકળે ત્યારે વિચારે કે, શ્રી મારી નથી તેમ તે સ્ત્રીને હું નથી, જેમ
 વિચારીને મન વશ કરવા નિમિત્તે તે સ્ત્રી ઉપરથી સ્નેહ રાગ નિવારે
 ૫ તડકાની આવાપના લીએ, સુકોમળપણું છોડે, નિષ્કે સર્વ હું અને
 ઉત્તરધવાને અર્થે કામસોજને છોડે, દેવને છેડે અને રાગને ઠાલે, જેમ
 કરવાથી સસારને વિષે કુખી થાય. ૬ રાજેમતી રહનેમિતુ પ્રધાંત કહે
 છે અજ મન કુળમાં ઉપજેલા નાજ, યજ્ઞહળવી, વીરુષુ મુખાકાણી
 અને સહન ન થાય તેવી અગ્નિમાં પેચી, બળી મરણું કબૂલ કરશે,
 પણ પોતાના વમેલા ઝેરને કહી પણ પાણુ લેવા ઇચ્છા કરશે નહિ. ૭
 પ્રિકાર છે તુજને કે અપજ્ઞયના કામી! જે તું અસચમ અવિવચ્ચને
 કાણે વમેલા સોગને પાછા લેવાની ઇચ્છા કરે છે? તેથી તુજને મરણું
 લહું છે ૮ હું સોજક રાજાની પૌત્રી અને ઉચ્ચસેન રાજાની પુત્રી
 છું; અને તું જાધકવિશ્વનુનો પૌત્ર અને સમુદ્રવિજય રાજાનો પુત્ર છે
 માટે રમે ગજનકુળના સર્પ સરખો થા. અર્થાત્ વચ્ચ સોજને
 પાછા લેવાની ઇચ્છા કરીશ તહિ પણ સચમ નિષ્કામ મનથી પાળ
 ૯ જે તું સ્ત્રીઓને દેખીને મનને વિષે સોગની ઇચ્છા કરીશ તે
 જેમ વાયરે કરી કહડ નામે વૃક્ષનાં મૂળ અસ્થિર થાય છે તેમ સ્ત્રીઓને
 દેખીને કામ સોગની ઇચ્છાથી વારા આત્મા અસ્થિર થશે. ૧૦ જેમ
 અકુશે કરી હાથી ઠેકાણે નાવે તેમ સાધ્વી રાજેમતિનાં કુડાં વચન
 સાંભળીને રહનેમિ મગને વિષે સમ્યા પ્રકારે સ્થિર થયા. ૧૧ જેમ
 પુરુષમહિ ઉત્તમ રહનેમિ સોજથી નિવર્ત્યા તેમ વત્તવના બાણ, પશિવ

અતિશય ડાહ્યા, તે પ્રમાણે કરે (લોગથી નિવર્તે) એમ હું કહું છું. ઇતિ.

દશવૈકલિક સૂત્રનું ત્રીજું અધ્યયન

સંજમે	સુકૃતિઅપાણ,	વિષ્ણુમુક્ષાણ,	તાઈણું;	
તેસિમેયમણાઈણું,		નિગ્ગંથાણ,	મહેસિણ.	૧
ઉર્વેસિય	કીયગડ	નિયાગ	અભિહડાણિ	ય;
રાઈભત્તે	સિણાણે	ય,	ગધ	મદ્દે ચવીયણે;
સન્નિહી	ગીહિમત્તે	ય,	રાયપિડ	કિમિચ્છએ;
સવાહણા	દતપહોયણા	ય,	સપુચ્છણા	દેહપહોયણા. ૩
અટ્ટાવએ	ય	નાલીએ,	છત્તસ્સ	ય ધારણુટ્ટાએ,
તેગિચ્છ	પાણહા	પાએ,	સમારભ	ય ભેઈણા. ૪
સિન્નભયરપિંડ	ય,	આસદ્દીપલિય	કએ;	
ગિહિ તરનિસેજ્જા	ય,	ગાયસ્સુવવટ્ટણાણિ	ય	૫
ગિહિણા	વેઆવડિય,	ભ	ય આજીવવત્તિયા,	
તત્તાનિવુડલોઈત્ત,		આઉરસ્સરણાણિ	ય.	૬
મૂલએ	સિંગમેરે	ય,	ઉચ્છુખડે	અનિવુડે;
કંદે	મૂલે	ય સચ્ચિત્તે,	ફલે	ખીએ ય આમએ ૭
સોવચ્ચલે	સિંધવે	લોણે,	રામાલોણે	ય આમએ,
સામુદ્દે	પસુખારે	ય,	ઠાલાલોણે	ય આમએ. ૮
ધૂવણેત્તિ	વમણે	ય,	વત્થીકમ્મવિરેયણે,	
અજણે	દતવણે	ય,	ગાયજ્જભગવિમૂસણે.	૯
સંવમેયમણાઈજ્જ		નિગ્ગથાણ	મહેસિણ,	
મંજમમ્મિ	અ	જુત્તાણ,	લહુભૂયવિહારિણું.	૧૦
પંચાસવપરિણુયાયા,		તિગુત્તા	છસુ	સંજયા,
પંચનિગ્ગહણા	ધીરા,	નિગ્ગન્થા	ઉજ્જહંસિણા.	૧૧

આયાવયતિ	ગિમ્હેસુ,	હેમ તેસુ	અપાઉમ)
વાસાસુ	પડિસ લીલા,	સજયા	સુસમાહિયા ૧૨
પરિસહરિભિહતા		ધૂમ્મોહા	બિષ્ટિયા;
સંવદ્ધપ્રખમ્મીલુકા,		પક્કમતિ	મહેસિલે ૧૩
કુકકરાઈ	કરિત્તાણ,	કુસકકાઈ	સહિજુ ૧૪
કેમડત્ય	દેવલોભેસુ,	કેમ સિજ્જતિ	નીરયા ૧૪
ખવિત્તા	પુલ્લકમ્માઈ,	સજ્જમેલુ	તવેલુ ૧૫
સિદ્ધિમંભલુપ્પત્તા,		તાઈલે	પરિલિલુકા ૧૫

(તિ ભેમિ)

અર્થઃ — અયમને વિષે જેણે ભલ્લી રીતે આત્માને સ્થાપ્યો છે, જે વિવિધ પ્રકારના પરિનિવૃત્તિ મુકાણા છે અને છકાયના રખવાળ છે એવા, તથા ચાત્રિના પાળનારા નિર્મલ, મોગ સ્વીચરને આત્મજ કહેણ તે અનાચરણ આચરવા યોગ્ય નથી તે જાવન અનાચરણના નામ કહે છે ૧ આધાકમી આહાર લેવો તે, ૨ પૈસા આપી લાવેલી વસ્તુ લેવી તે, ૩ નિત્ય ચાર પ્રકારનો આહાર લે તે, ૪ સામી મઆવીને વસ્તુ લેવી તે, ૫ રાત્રિ સોજન કરે તે, ૬ નાહવું તે, ૭ મુગાંધી, ચરીરે વચાવે તે, ૮ કુલ પ્રમુખની માગા પહેરે તે, ૯ પખાધી વાધરા લે તે ૧૦ શતપાત્રી આહાર રાખે તે, ૧૧ ગૃહસ્થના વાસણમાં જમે તે, ૧૨ રાધર્ષિક (શબ્દને વાસ્તે ઘણા વિગયધી અને બલિષ્ઠ આહાર ખતાવેલો હોય તે) લોખને તે, ૧૩ હાન દેવાને વાસ્તે કાઢેલો આહાર લે તે, ૧૪ ચરીરે નર્દન કરવું ત. ૧૫ હાન સાફ કરવા તે, ૧૬ ગૃહસ્થને પુલ ખખર પૂછવા તે, ૧૭ વપાળ આદિના મોડુ ભોણુ તે, ૧૮ નર્મ ઉપાજનને કારણે પાપા ૧ છપા અને ગેરજ આદિ રનજ રનવી તે તથા જુગે રમે તે ૧૯ હનકબલ આદિ માથે રાખે, રખાયે ત, ૨૦ મેક કરવું કરાવવું તે, ૨૧ પાળાં પગરખા પહેરવા તે, (કપાળા અપથ નામના) ૨૨ ચારત કર તે, ૨૩ અગ્નિના અરજ કરે તે, ૨૪ સ્માનકના પત્રીના આહાર દિકા લે તે, ૨૫ ઠોલીના, પલ ૧ અને પુરથી ૫૨ પલ ત ૨૬ ગૃહસ્થને ઘર ગેરે તે, ૨૭ ચરીરના આગને વિલપન

કરવાં તે (પીઠી પ્રમુખનાં) ૨૮ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચ કરે તે ૨૯ પોતાની
જાતિ જણાવી આજીવિકા કરવી તે, ૩૦ મિશ્ર એટલે કાંઈક જીવના
પ્રદેશ રહી ગયા હોય તેવાં કાચાં, પાકા આહાર પાણી-લોગવવા તે, ૩૧
ભૂખ તૃષાદિક અથવા રોગાદિક પીડા જીવજવાથી ગૃહસ્થનુ શરણ લે તે,
૩૨ કાચા મૂળા, ૩૩ કાચુ આદુ, ૩૪ શેરડીના કટકા લોગવે તે, ૩૫
સુરણ આદિ કઠ લોગવે તે, ૩૬ વૃક્ષના મૂળ સચિત લોગવે તે, ૩૭
કાચાં ફળ, ૩૮ કાચાં ખીજ લેવા તે, ૩૯ સચળ, સિંધવ, ૪૦ મીઠું,
૪૧ અગરનુ કાચુ મીઠું લોગવવું તે, ૪૨ સમુદ્રનુ મીઠું, ૪૩ ખારી
ધૂળથી નીપજેલુ મીઠું ૪૪ કાળુ મીઠું કાચુ લોગવવુ તે, ૪૫ વસ્ત્રા-
દિકને ધુપ દેવો અથવા ઘોવાં તે, ૪૬ ઔષધથી વમન કરવુ તે, ૪૭
ગળાથી નીચેના વાળ સમારવા તે, ૪૮ જીલાળ લેવો તે, ૪૯ આંખમાં
અજન કરવું તે, ૫૦ દાતણ કરવું તે, ૫૧ શરીરે તૈલાદિક વિલેપન
કરવુ તે, ૫૨ શરીરની સુશ્રૂષા કરવી તે અનાચાર દોષ એ સર્વ અના-
ચરણ દોષ નિર્ગંથ મોટા ઋષિવર, સયમને વિષે જોડાયેલા અપ્રતિ-
બધપણે વિચરનારને આચરવા યોગ્ય નહિ ૧૧ પાચ આશ્રવ માઠા
જાણી છોડનાર, ત્રણ ગુપ્તિ ગોપવનાર, છકાય જીવની સમ્યક્ પ્રકારે
ચત્ના કરનાર, પાંચ ઇન્દ્રિયો નિગ્રહ કરનાર, ધૈર્યવત, નિર્ગંથ, સરલ
દૃષ્ટિએ સયમ પાળનાર ૧૨ ઉનાળાની ઋતુને વિષે આતાપના લીએ,
શિયાળાની ઋતુને વિષે વસ્ત્ર દૂર મૂકી ટાઢ સહન કરે વર્ષાકાળે અ ગો-
પાગને સવરી એક ઠામ જેસે સમ્યક્ પ્રકારે ચત્નાના કરણહાર, ભલી
સમાધિવત, જ્ઞાનાદિકના ધરણહાર ૧૩ જેણે પરિષદરૂપ વેરીને દમ્યા,
મોહને દૂર કર્યો, ઇન્દ્રિયને જીત્યા એવા મોટા ઋષીશ્વર, શારીરિક અને
માનસિક દુખ ટાળવાને અર્થે ઉદ્યમ કરે છે ૧૪ દુષ્કર કર્તવ્ય કરીને
દુષ્કર-સહી ન શકાય તેવા પરિષદ સહીને તે માહેલા કેટલાક મુનિ-
રાજે દેવલોકને વિષે જીપજે અને કેટલાક મિદ્ધ થાય ૧૫ પાછલા
ભવનાં કર્મને, સયમે કરી, તપે કરી, ખપાવીને મોક્ષ માર્ગ પામ્યા
થકા છકાય જીવને તારનાર અને અતિશય શીતળ થયા, એમ હું
કહું છું

શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સુત્રનું ત્રીજું અધ્યયન

અત્તારિ	પરમ ગાણિ	દુસ્તલકાણીકે	જન્મુલ્લે,	
માણુસત્ત	સુધ	સદા	સ જન્મિ	મ વીરિય ૧
સમાવન્ના	જુ	સ સારે,	નાણાગોત્તાસુ	બીરિયુ,
કમ્મા	નાણાવિકા	કદુ,	પુઠો	વિસ્ત્રભયા પથા ૨
એગયા	રેવલોએમુ,	નરએમુવિ	એગયા,	
એગયા	આસુર	કામ,	આહાકમ્મેઈ	અગ્રમ્ ૩
એગયા	અત્તિએ	હોઈ,	તએ	ચવડાલબુક્કસો,
તએ	કીકપય એ	ય,	તએ	કુન્નુપિપીલિયા ૪
એવમાવદ્દએણીસુ,		પાણિલો	કમ્મકિલ્લિસા,	
ન	નિવિલ્લન્તિ	સ સારે,	સવ્વેરુમુ	વ અત્તિયા ૫
કમ્મસ એહિ	સમ્મૂહા,	દુકિખયા	બદ્ધવેયણા;	
અમાણુસાસુ	એણીસુ,	વિલ્લિકમ્મન્તિ	પાણિલો	૬
કમ્માણુ	તુ	પદ્ધાએ,	આણુપુલ્લી	કયાઈ ૭
હવા	સોદ્ધિમણુપ્પત્તા,	આમયન્તિ	મણુસ્સવ,	૮
માણુસ્સ	વિગ્ગહ	લખુ,	સુધ	ધમ્મસ્સ દુસ્તલકા;
જા	સોમ્મા	પઠિવલ્લન્તિ,	તવ	અન્તિમહિસય ૯
આહમ્મા	સવણુ	લખુ,	સદા	પરમદુસ્તલકા,
સોમ્મા	નેઆઉય	મગ્ગ,	બદ્ધવે	પરિભસ્સઈ ૧૦
સુધ	અ	લખુ સદા ચ,	વીરય	પુણુ દુસ્તલકા,
બદ્ધવે	રોયમાણાવિ,	નો ચ લુ	પઠિવલ્લન્તે	૧૧
માણુસત્તમિ	આયાએ	એ	ધમ્મ	સોમ્મા સરહે;
તવસ્સી	વીરિય	લખુ	સવુઠે	નિમ્મુલ્લે ૧૨
સોદ્ધી	ઉગ્ગમ	બુદ્ધસ્સ,	ધમ્મો	સુદ્ધસ્સ ચિંદ્ધ;
નિન્વાણુ	પરમ	બાઈ	ધમ્મસિત્ત	વ પાવએ. ૧૩
વિમિય	કમ્મુલ્લો	રેઈ	જસ	સચિલુ અતિએ,
સરીર	પાદવ	કિમ્મા,	ઉકુ	પકકમઈ દિસ ૧૪

વિસાલિસેહિં, સીલેહિં, જકખા, ઉત્તરઉત્તરાં,
 મહાસુકેકાં વ દિપ્પન્તા, મન્નતા અપુણ્ણચરવં. ૧૪
 અપિપયાં દેવકામાણુ, કામરૂપવિઉગ્ગિણો,
 ઉદ્ધ. કપ્પેસુ ચિટ્ઠન્તિ, પુન્વા વાસસયાં બહુ ૧૫
 તત્થ ઠિચ્ચા જહાઠાણુ, જકખા આઉકખચ્ચે ચુયા;
 ઉવેન્તિ માણુસ ભેણિં, સે દસ ગેડભિજ્ઞયધ ૧૬
 ખેત્ત વત્થુ હિરણ્ણું ચ, પસવો દાસપોરુસં;
 ચત્તારિ, કામખન્ધાણિ, તત્થ સે ઉવવજ્જઞ. ૧૭
 મિતવ જયવ હોધ, ઉચ્ચાગોગ્ગે ચ વણ્ણુવં,
 અપાયકે મહાપન્ને, અભિજ્ઞચ્ચે જસોબલે. ૧૮
 ભોચ્ચો માણુસચ્ચે ભોચ્ચે, અપ્પડિરૂવે અહાઉય,
 પુન્નિ વિસુદ્ધસદ્ધમ્મે, કેવલ ખોહિ ખુજ્જિયા. ૧૯
 ચઉરગ દુલ્લહ નચ્ચા, સજ્જમ પડિવન્નિજ્ઞયા,
 તવસા ધુયકમ્મસે, સિદ્ધે હવધ સાસચ્ચે. ૨૦
 (ત્તિ ખેમિ.)

અર્થ :—૧ મોક્ષ પામવાનાં ઉત્કૃષ્ટાં ચાર અગ્ર તે, ૧ મનુષ્ય-
 પણુ ૨ સૂત્રનુ સાંભળવુ, ૩ ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા અને, ૪ સચમને વિષે
 બળનુ ફેરવવુ એ ચાર મોટાં કારણુ આ સસારમાં જીવને મળવાં
 હર્લાલ છે ૨ સસારમાં રહેલા જીવોએ નાનાં (અનેક) પ્રકારનાં ગોત્ર-
 તથા જાતિને વિષે જ્ઞાનાવરણુદિક, અનેક પ્રકારનાં કર્મો કરી જુદી જુદી
 એકે દ્રિયાદિક જાતિથી સર્વ લોક ભર્યો છે ૩ એકદા શુભ કર્મો કરી
 જીવ દેવલોકમાં જાય એકદા પાપકર્મો કરી નરકગતિમાં જાય અને
 એકદા અસુરની જાતિમાં જાય, એ પ્રમાણે જોવાં કર્મો કરે તેમ જાતિએ
 જાય છે ૪ એકદા ક્ષત્રી (રાજા) થાય છે, ત્યારપછી ચંડાળ થાય,
 ખુકકસ થાય, કીડો થાય, પતંગીઓ થાય અને કીડી થાય છે ૫ એ
 પ્રમાણે જીવા ચોરાશીલક્ષ જીવાર્યોનિમા પરિવ્રમણુ કરે છે કર્મરૂપ મેલથી
 મંદિન થયેલા જીવો સસાર સમુદ્રથી નિવર્તે નહિ જેમ સર્વ અર્થને

૧ મોતા બ્રાહ્મણી, પિતા ચંડાળ હોય તેને ખુકકસ કહીએ.

વિષે રાજા પાછો હોઈ નહિ તેમ કમ કરવામાં હવ પાછો હોઈ નહિ.
 ૬ કમને ચોગે હવ મૂઠ યાચ, દુઃખીઓ યાચ, બહી વેદના ભોગવવા
 વાળો યાચ અને મનુષ્યથી છિતરતી ચોનિમા વિશેષ હણાય છે ૭ અનેક
 ભવ પરિબ્રમણ કરી કેટલેક કાળે હવ અશુભકર્મને હણી વિશુદ્ધકર્મને
 પામવાથી મનુષ્યપણુ અગ્નિકાર કરે છે ૮ મનુષ્યનુ શરીર પામીને
 ધર્મ સાંભળવાનુ મળવું હોયછું છે, જે ધર્મ સાંભળવાથી હવ ભાર
 પ્રકારે તપ, ક્ષમા અને હથા અગ્નિકાર કરે છે ૯ કહાય ધર્મનું સાંભળવું
 પામે તો ધર્મમાં શુદ્ધ મદ્દા થવી જાતિ દુલભ છે, કેમકે ન્યાયમાર્ગ
 (મોક્ષમાર્ગ) સાંભળીને પણ જમાણી પ્રમુખ ઘણા લોકો જાણ થાય છે.
 ૧૦ વળી ધર્મનું સાંભળવું, અને મદ્દા પામે પણ સમયને વિષે જળ
 ફેરવવું દુલભ છે, કેમકે મેષ્ટિકાદિ ઘણા લોકો ધર્મને આહવા યજ્ઞ પણ
 આસ્ત્રિધર્મ અગ્નિકાર કરી શકતા નથી. ૧૧ મનુષ્ય ભવ પામીને જે
 કોઈ ધર્મ સાંભળીને સરદહે અને તપસ્વી થઈ સમયને વિષે જળ
 ફેરવે તે પુરુષ સામ્ય રૂપી કર્મરૂપ રજને ટાળે. ૧૨ વળી કથાવર્ણ
 મેલ ટાળીને નિર્મળ યાચ, જિનભાવિત શુદ્ધધર્મને વિષે નિશ્ચળ જ્યે
 રહે અને ઉત્કૃષ્ટી મોક્ષગતિને પામે થીજો સ્ત્રીચેલ અગ્નિની પેઠે તપ
 તેજે કરી દીધે. ૧૩ મિષ્ટાત્વાદિ કર્મના હેતુને ટાળે. હથ પ્રકારે ક્ષમા
 આહરીને સમયનો સમય કરે તે, માટીના કાચા ભાજન જેવું (મૌદ્રિક
 શરીર છંદીને મોક્ષ, દેવલોક આદિ ઉચ્ચ ગતિએ જાય ૧૪ અનેક
 પ્રકારની આહરી ક્રિયાઓ કરીને સાધુ ક્રિયામા છિયા દેવતાઓ ભાવ છે.
 ચંદ્રમા, સૂર્યની મારફત જાતિ તેજે રૂપિતા યજ્ઞ, મશ્વુ નથી જોવું માની
 સુખે રહે છે ૧૫ દેવતાનાં કામસોગ બન્યા છે તેમાં આસક્ત થઈ,
 ચિતવે. તેવાં રૂપ વિદ્યુર્વંતા યજ્ઞ અસખ્યાતા પૂર્વ સુધી ક્રિયા દેવલોકમાં
 રહે છે ૧૬ દેવતા પોતાના સ્થાનકને વિષે રહેતા યજ્ઞ આજીવુ થય
 યથેથી જવીને મનુષ્યની ચોનિપ્રત્યે હથ અગે સપૂર્ણ જન્મે છે ૧૭
 ઉવાદી જનીન તે એતર, વાદી તથા ઢાકી જનીન તે ધર પ્રમુખ,
 ચોતુર્યુ મોઠાક્ષથી ઘસઘાસી, પાથકળ જો ચાર પ્રકારના રૂઢિ જ્યાં
 હોય ત્યાં તેઓ જિપજે છે ૧૮ તેઓ મિત્રવત, સ્વજનવત, ઉચ્ચમોત્રના
 ધણી, રૂપવત, નિશામી, મદ્દા પ્રજાવત વિનયવત, અશવત, બળવત
 અને કાળ કરવામાં સમર્થ હોય છે ૧૯ પૂર્વજન્મને વિષે નિર્મળ
 ધર્મને સેવવાથી તેઓ અત્યુપમ રૂપવાળા થઈ મનુષ્ય સળથી ભોગ

ભોગવીને જીવતાં સુધી ચોક્કસ સમ્યક્ત્વ પામે ૨૦ મનુષ્યાદિ ચાર અંગ
મળવાં હુલ્લ નાણીને સયમ અગીકાર કરી, તપે કરી કર્મરૂપ મેલને
ટાળીને શાશ્વતા સિદ્ધ થાય છે એમ હું કહું છું.

શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સુત્રનું ચોથું અધ્યયન.

અસખ્યં જીવિય મા પમાયએ,	જરોવણીયસ્સ હું નતિય તાણુ;	
એવ વિચાણુહિ જણે પમત્તે	કિણ્ણુવિહિંસા અજ્યા ગહિન્તિ.	૧
જે પાવકમ્મેહિ ધણુ મણુસા,	સમાયયન્તી અમર્થ ગહાય,	
પહાય તે પાસપયદિએ નરે,	વેરાણુબદ્ધા નરય ઉવેન્તિ	૨
તેણે જહા સન્ધિમુઢે ગહીએ.	સકમ્મણુ કિચ્ચઈ પાવકારી;	
એવ પયા પેચ્ચ ઇહ ચ લોએ,	કડાણુ કર્મમાણુ ન મુક્કખ અતિય	૩
સ સારમાવન્ન પરસ્સ અટ્ટા,	સાહારણુ જં ચ કરેઈ કર્મ,	
કમ્મસ્સ તે તસ્સ ઉ વેયકાલે,	ન બન્ધવા બન્ધવયં ઉવેન્તિ	૪
વિત્તેણુ તાણુ ન લલે પમત્તો,	ઇમમ્મિ લોએ અહુવા પરત્થા,	
દીવખ્પણુદ્દેવ અણુન્તમોઢે,	નેયાઉય દુર્કમદુર્કમેવ	૫
સુત્તેસુ ચાવી પડિબુદ્ધજીવી,	ન વીસસે પહિડએ આસુપન્ને,	
ઘોરા મુહુત્તા અબલ સરીર,	ભારડપક્કખી વ ચરેડખમત્તો	૬
ચરે પયાઈ પરિસ કમાણો,	જ કિચ્ચિ પાસે ઇહ મણુમાણો;	
લાભ તરે જીવિયા ખૂહઈતા,	પચ્છા પરિન્નાય મલાવધ સ્ત્રી	૭
છન્દનિરોહિણુ ઉવેઈ મોક્કખં,	આસે જહા સિક્કિખયવન્નધારી,	
પુન્નાઈ વાસાઈ ચરેખમત્તો,	તમ્હા મુણી ખિખ્પમુવેઈ મોક્કખ	૮
સ પુન્નમેવ ન લલેજ્જ પચ્છા,	એસોડવમા સાસયવાઈયાણુ,	
વિસીયઈ સિદ્ધિલે આઉયમ્મિ,	કાલોવણીએ સરીરસ્સ લેએ	૯
ખિખ્પ ન સકકેઈ વિવેગમેઉ,	તમ્હા સમુટ્ટાય પહાય કામે,	
સમિચ્ચ લોય અમયામહેસી,	અખ્પાણુરક્કખી ચરેડખમત્તો	૧૦
મુહુ મુહુ મોહણુણે જયન્ત,	અણેગરૂવા સમણુ ચરન્ત,	
દાસા કુસન્તિ અસમંજસ ચ,	ન તેસિ સિકખૂ મણુસા પઉસ્સે	૧૧
મન્ઠા ચ દાસા બહુલોહિણિજ્જ,	તહખ્પગારેસુ મણું ન કુજ્જ,	
રકિખજ્જ કોહ વિણુએજ્જ માણુ,	માય ન સેવેજ્જ પહેજ્જ લોહં	૧૨

જેડસ પ્રયા તુમ્હપરખવાઇ, તે પિન્હડોસાલુમમા પરબ્બા,
એએ સ્થાએતિ દુમ્હમાલો, ઠખે શુભે બવ સરીસેક. ૫૩
(નિ ભેમિ)

અર્થ—૧ આઉપુ સધાય તેમ નથી માટે છે જીવ । પ્રમતે વિરે
પ્રમાદ ન કર જરાવત જીવને નિર્ધે કોઇ ત્રાણ શરણુ નથી માટે એકું
બાણ કે હિંસક, અજિતે દ્વિય અને પ્રમાદી જીવો કોને શરણુ જશે ? ૨
જે મનુષ્ય પાપકર્મ કરીને ધન મેળવે છે અને એ ધન નાફ ફાલ
દાળશે એમ બાણી અમૃતની પેઠે ગ્રહી રાખે છે, તેઓ તે ધન છોડીને
શ્રીપુત્રાદિના પાશમાં રહ્યા થકા વેર—બુધ બાખીને નરકે ભય છે ૩
જેમ આતર પડતા આતરને માટે પકડાએલો પાપી શ્વર પોતાના કર્મ કરી
પીડા પામે છે તેમ જીવ બાલોક અને પરલોકમાં પીડા પામે છે કારણ કે
કરેલા કર્મ લોગવ્યા સિવાય છૂટે નહિ ૪ સસારી જીવ ખરને તથા
પોતાને માટે જે સાધારણ કર્મ કરે છે તે કર્મ લોગવવાને વખતે કે
પર જીવો બાધવપણે સ્ફેટા નથી એટલે દુ ખમા ભાગ લેતા નથી ૫
પ્રમાદી જીવ ધને કરીને બાલોક અને પરલોકને વિરે ત્રાણ—શરણુ પામે
નહિ. સમકિલ્લમ હીવો બુઝાવાયી મોહનો ઉદય થાય છે તેથી મોહ
માર્ગને કીકો, અણુરીકો કરે છે ૬ પંક્તિ, શીષ પ્રજાવત પુરુષ, કન્ન
નિદ્રાએ સૂતો થકો પણ ભાવથી ભગતો થકો સચમ જીવિત જે જીવે
અને પ્રમાદનો વિશ્વાસ ન કરે કારણ કે ભલકર કાળ બલ છે અને
શરીરબળશક્તિ ઘટુ બાલ છે, માટે ભાર ૫ પૂળીની પેઠે પ્રમાદરક્તિ ચાહે
છે ૭ જે કોઈ મૂળ ગુણ તથા ઉપરગુણને વિરે ફોવ ન લાગે તેમ શકો
ચાહે અને સસારને પાપ સરખો માને તથા જ્ઞાન, કર્મન અને શા
સ્ત્રાદિક કોઈ બલનો, બાલ મળે ત્યાં સુધી સચમ જીવિત બનુને વધારીને
પછી મરણને અવસરે કર્મકૃપ મળ તથા શરીરને દાણે ૮ શીખવેલા
અને કવચ ખરનાર શોકાની પેઠે સાધુ પોતાની નરજી અટકાવીને
મોહને પામે થણા પૂર્વે સુધી પ્રમાદરક્તિ વીતરાગને માર્ગે ચાહે તે
સુનિ શીષ મોહ બલ છે ૯ જે પુરુષ પ્રથમ ખર્મ ન કરે અને એમ
માને કે અવકાળે ખર્મ કરીય, તે પુરુષ પછી પણ ખર્મ કરી શકતો
નથી એ ઉપમા કેવળીને છાજે પણ ખીજા પુરુષોને છાજે નહિ ।
જે જીવ ! તુ શીષ વિવેકે (ખર્મ) પામી શકતો તથા માટે સાવધાન

થઇ કામભોગને છાંડીને મોટા ઋષીશ્વરની પેઠે સદ્ગુણાં પ્રાણીઓને સમભાવે ખરાંખર જાણીને આત્માની રક્ષા કરતો થકો અપ્રમાદી થકો વિચર. ૧૧ મોહના ગુણોને છૂટતાં સયમને વિષે વિચરતા સાધુને અનેક પ્રકારના આકરા કે સુવાળા શબ્દાદિ વિષયો વારવાર હરકત કરે છે પણ તે ઉપર સાધુ મને કરીને પ્રણ દ્વેષ ન કરે. ૧૨ શબ્દાદિ વિષયોનો ક્રમશઃ ઘણાં જીવોને મદ પાડે છે અને લોભ ઉપજાવે છે. માટે તેવા વિષયોમાં મન ન રાખવું તથા ક્રોધ ન રાખવો, માનને ટાળવું માયા ન સેવવી અને લોભને છાંડવો. ૧૩ જો કોઈ તત્ત્વજ્ઞાન વિના સસ્કૃત ભાષા બોલવાના ડોળ ઘાલનાર અને પારકાં શાસ્ત્રના પરપણુહાર, રાગદ્વેષસંહિત પરવશ પડ્યા છે તેને મિથ્યાત્વી ગણી તેમનાથી દૂર રહી જાવજીવ સુધી જ્ઞાનાદિક ગુણની વાછના કરવી. ॥ ઈતિ ॥

શ્રી નમિપ્રવચન્યાનું નવમું અધ્યયન (ઉત્તરાધ્યયન)

અધિજીવ દેવલોગાઓ, ઉવવન્નો માણુસમિ ક્ષોગમિ; ૧
ઉવસન્તમોહણિજ્જને, સરથ પ્રોરાણિય નર્થ ૧
નર્થ સરિત્ત ભયવ, સહસ બુદ્ધ અણુત્તરે દુમ્મે; ૨
પુત્ત કવેત્ત રજ્જે, અભિણિદ્રુખમર્થ નમી રાયા. ૨
સો દેવલોગસરિસે, અન્તેઉરવરગઓ વરે લોએ; ૩
ભુજિત્ત નસી રાયા, બુદ્ધો લોગે પરિચયથ. ૩
મિહિલ સપુરજણુવય, બલમોરોહ અ પ્રિયણુ સંવ; ૪
ચિચ્ચા અભિણિદ્રુખન્તો, એગન્તમહિડ્ડો ભયવ ૪
કોલાહલગભૂય, આસી મિહિલાએ પંવયન્તમિમ, ૫
તર્થયા રાયરિસિમિ, નમિમિમ અભિણિકખમન્તમિમ. ૫
અખ્ખુકિય રાયરિસિં, પંવજ્જનહાણુમુત્તમ, ૬
સકકો મહાણુરૂવેણુ, ઈમ વયણુમખ્ખવી ૬
કિણુણુલો ! અજ્જ મિહિલાએ, કોલાહલગસ કુલા ૭
સુવન્તિ દારણા સદા, પાસાએસુ ગિહેસુ ય ૭
એયમદ્દ નિમામિત્તા, હેઊકારણુચોધઓ; ૮
તઓ નમી રાયરિસી, દેવિન્દ ઈણુમખ્ખવી ૮

મહિલાએ	લેધએ	વચ્છે,	સીમજીએ	મણોરમે;
પત્ત-પુત્ર-દેસો-વેએ,			બહુલુ	બહુ-સુલે સયા ૬
વાએણુ	હીરમાણુમિ,		લેધયમિ	મણોરમે;
હુલિયા	અસરણુ	અત્તા,	એએ ઠહન્તિ	લો ખયા ૧૦
એથમદું	નિસામિત્તા,		હેલિ-કારણ-ચાઇએ;	
તએા	નમી	રાયરિસિ,	હેવિન્દો -	ઇલુમખીવી ૧૧
એસ અચ્ચી	ચ વાલિ	ચ,	એથ ઠહન્તિ મન્દિર;	
ભયવ	અન્તેકર	તેણુ,	હીસ લુ	નાવપેદખલ ૧૨
એથમદું	નિસામિત્તા,		હેલિ-કારણ-ચાઇએ;	
તએા	નમી	રાયરિસી,	હેવિન્દ	ઇલુમખીવી ૧૩
મુલ	વસામો	જીવામો,	જેસિ મો	નતિ કિંચલ;
મહિલાએ	ઠહન્તમાણીએ,		ન મે ઠહન્ત	કિંચલ ૧૪
અત્ત-પુત્ત-ઠહન્તસ,			નિન્વાવારસ	સિદ્ધપુલે;
પિય ન	વિજ્ઞાઈ,	કિંચિ,	અપિયપિ	ન વિજ્ઞાઈ ૧૫
બહુ	ધુ	સુલિલો	ભલં	અલુખારસ
સંવએા	વિપ્પમુઠ્ઠસ,		એઅન્તમલુપસએા.	૧૬
એથમદું	નિસામિત્તા,		હેલિ-કારણ-ચાઇએ;	
તએા	નમી	રાયરિસિ,	હેવિન્દો	ઇલુમખીવી ૧૭
ખાખાર	કાર્થંચાણુ,		ગોપુરદાહમાલિ	ચ;
ઉસુલરગસથચીએા,			તએા	અખજિ
એથમદું	નિસામિત્તા,		હેલિ-કારણ-ચાઇએ;	
તએા	નમી	રાયરિસી,	હેવિન્દ	ઇલુમખીવી ૧૮
સહ	નખર	કિંચા,	તવ-સ	વર-મગ્ગલ;
અન્તિ	નિલણુ-ખાખાર		તિણુત્ત	દુપ્પથ સથ ૨૦
મલ્લુ	પરક્રમ	કિંચા,	જીવ	ચ પરિય સયા;
પિઈ ચ	કેમણુ	કિંચા,	સચ્ચેણુ	પલિમન્જએ ૨૧
તવ-નાથયણુતેણુ			ભિત્તુ	કમ્મ-કમુથ ;
મુલ્લી	વિજય-સ ગામો,		ભવાએા	પરિમુજએ ૨૨

એયમદ્	નિસામિત્તા,	હૃગિ-કારણ-ચોઇઓ,	
તઓ નમિં	રાયરિસિ,	દેવિન્દો	ઇણમખખવી. ૨૩
પાસાએ	કારઇત્તાણ,	વદ્ધ-માણ-ગિહાણિ	ય;
વાલગ-પોઇયાઓ	ય,	તઓ ગચ્છસિ	ખતિયા. ૨૪
એયમદ્	નિસામિત્તા,	હૃગિ-કારણ-ચોઇઓ;	
તઓ નમી	રાયરિસી,	દેવિન્દ	ઇણમખખવી. ૨૫
સંસયં ખલુ સો કુણઇ,	જત્યેવ ગન્તુમિચ્છેજ્જ,	જો મગ્ગે કુણઇ ધરં,	તત્થ કુવેજ્જ સાસય. ૨૬
એયમદ્	નિસામિત્તા,	હૃગિ-કારણ-ચોઇઓ;	
તઓ નમિં	રાયરિસિ,	દેવિન્દો	ઇણમખખવી. ૨૭
આમોસે લોમહારે	ય,	ગ ઠિલેએ	ય તક્કરે ;
નગરસ્સ ખેમ કાઊણ,		તઓ ગચ્છસિ	ખતિયા. ૨૮
એયમદ્	નિસામિત્તા,	હૃગિ-કારણ-ચોઇઓ;	
તઓ નમી	રાયરિસી,	દેવિન્દ	ઇણમખખવી. ૨૯
અસઇ તુ મણ્ણસેહિં,		મિચ્છા દ ડો	પણુજઇ;
અકારિણોડત્થ યજ્જઞન્તિ,		મુચ્ચઇ કારઓ	જણો. ૩૦
એયમદ્	નિસામિત્તા,	હૃગિ-કારણ-ચોઇઓ;	
તઓ નમિં	રાયરિસિ,	દેવિન્દો	ઇણમખખવી. ૩૧
જે કેઇ પત્થિવા તુજ્જ,		નાનમન્તિ	નરાહિવા,
વસે તે ઠાવઇત્તાણ,		તઓ ગચ્છસિ	ખતિયા ૩૨
એયમદ્	નિસામિત્તા,	હૃગિ-કારણ-ચોઇઓ,	
તઓ નમી	રાયરિસી,	દેવિન્દ	ઇણમખખવી ૩૩
જો સહસ્સ સહસ્સાણ,		સ ગામે હુજ્જએ	જિણે,
એગ જિણેજ્જ અપ્પાણ,		એસ સે પરમે	જઓ. ૩૪
અપ્પણમેવ જુજ્જઞહિ,		કિં તે જુજ્જેણ	યજ્જઓ,
અપ્પણમેવમમપ્યાણ,		જઇત્તા	સુહમેહએ ૩૫
પ ચિન્દિયાણિ	કોહ,	માણ માયં તહેવ લોહ	ય,
હુજ્જય ચેવ અપ્પાણ,		સંવ અપ્પે	જિએ જિય. ૩૬

એવમર્હું નિસામિત્તા, હેલિકારણ્યોષ્ઠો;
 તઓ નર્મી રાયરિસિ, દેવિન્દો ૩૭ ઇલુમળ્લવી ૩૭
 અધતા વિજીદે જન્ને, સોષતા સમણમાહણે
 દુષ્ણા સોષ્યા ચ કિર્દા ચ, તઓ અમ્હસિ ખતિયા ૩૮
 એવમર્હું નિસામિત્તા, હેલિકારણ્યોષ્ઠો,
 તઓ નર્મી રાયરિસિ, દેવિન્દો ૩૯ ઇલુમળ્લવી ૩૯
 એ સહસ્ત્ર સહસ્તાણ, માસે માસે ગજ ૪૦ ઇમે
 તસ્તુવિ સજ્જો સેઓ, અદિન્તસ્તુવિ કિંચલ ૪૦
 એવમર્હું નિસામિત્તા, હેલિકારણ્યોષ્ઠો;
 તઓ નર્મી રાયરિસિ, દેવિન્દો ૪૧ ઇલુમળ્લવી ૪૧
 ઘોરાસમ અધતાણ, અન્ન ખરેસિ આસમર
 ઇદિવ પોસહરઓ, ભવાનિ મણુચાહિવા ૪૨
 એવમર્હું નિસામિત્તા, હેલિકારણ્યોષ્ઠો;
 તઓ નર્મી રાયરિસિ, દેવિન્દો ૪૩ ઇલુમળ્લવી ૪૩
 માસે માસે તુ જો બાદે, પ્રસન્નેષુ તુ સુજ્જો
 ન સો સુવક્ષ્યાયજ્ઞમ્મસ્ત, કલ અગ્ધપ સોલસિ, ૪૪
 એવમર્હું નિસામિત્તા, હેલિકારણ્યોષ્ઠો,
 તઓ નર્મી રાયરિસિ, દેવિન્દો ૪૫ ઇલુમળ્લવી ૪૫
 કિસ્વણુ સુવણુ મણિમુત્ત, કલ કલ ચ વાહણ;
 કોસ વર્તુવાધતાણ, તઓ અમ્હસિ ખતિયા ૪૬
 એવમર્હું નિસામિત્તા, હેલિકારણ્યોષ્ઠો
 તઓ નર્મી રાયરિસિ, દેવિન્દો ૪૭ ઇલુમળ્લવી ૪૭
 સુવણુરુપ્પસ્ય ઉ પખ્યાભાવે, સિયા હુ કેલાસસમા અસખ્યા;
 નરસ્તુદ્ધસ્ત ન તેહિ કિંચિ ઇમ્હા હુ આગાસસમા આણુતિવા ૪૮
 પુલ્લી સાલી જવા એવ કિરણુ પમુનિસ્તહ;
 પરિપુણુ નાલમેજસ્ત, ઇધ વિજ્ઞા તવ નરો ૪૯
 એવમર્હું નિસામિત્તા, હેલિકારણ્યોષ્ઠો
 તઓ નર્મી રાયરિસિ, દેવિન્દો ૫૦ ઇલુમળ્લવી ૫૦

અચ્છેરગમખુદ્યે,	લોએ	ચયસિ	પતિવા ;
અસન્તે કામે	પત્યેન્નિ,	સ કપ્પેણ	વિહમ્મસિ ૫૧
એયમહું	નિસામિત્તા,	હેઊકારણ્યોઘંઓ,	
તઓ નમી	રાયરિસી,	દેવિન્દં	ઇણમખ્ખવી ૫૨
સદ્દલં કામા	વિસં કામા,	કામા	આસીવિસોવમા;
કામે	ય	પત્યેમાણા,	અકામા જન્તિ દોગ્ગઘં. ૫૩
અહે	વચન્તિ	કોહેણ,	માણેણ અહમા ગઘં;
માયા	ગઘપડિગ્ધાઓ,	લોભાઓ	દુહઓ લય. ૫૪
અવઉન્નિઝઊણ	માહણુરૂવ,	વિઉવ્વિઊણ	ઈન્દતં,
વન્દઘં	અભિત્યુણ્ણન્તો,	ઇમાહિ	મહુરાહિ વગ્ગૂહિં. ૫૫
અહો તે નિન્નિજઓ	કોહો,	અહો માણો	પરાન્નિઓ,
અહો તે નિર	છિયા માયા,	અહો	લોભો વસીકઓ. ૫૬
અહો તે અન્નવં	સાહું,	અહો તે	સાહું મદ્વં ;
અહો તે	ઉત્તમા ખન્તી,	અહો તે	મુત્તિ ઉત્તમા ૫૭
ઇહં સિ	ઉત્તમો ભન્તે,	પચ્છા	હોહિસિ ઉત્તમો,
લોણુત્તમુત્તમં	ઠાણુ,	સિદ્ધિ	ગચ્છસિ નીરઓ ૫૮
એવ	અભિત્યુણ્ણન્તો,	રાયરિસિં	ઉત્તમાએ સદ્દાએ,
પયાહિણુ	કરેન્તો,	પુણો,	પુણો વન્દઘં સક્કો ૫૯
તો	વન્દિઊણ	પાએ,	ચક્ક કુસલક્રખણે
આગાસેણુપ્પઘઓ,			મુણિવરસ્સ,
નમી નમેઘં	અપ્પાણુ,	સક્રખ	સકકેણુ ચોઘઓ,
ચઘઊણ	ગેહુ ચ	વેદેહી,	સામણ્ણે
એવ	કરેન્તિ	સબુદ્ધા,	પડિયા
વિશ્ચિયદ્દન્તિ	લોગેસુ,	જહા	સે નમી રાયરિસિ. ૬૨

(ત્તિ બેમિ)

અર્થ :—૧ નમી રાજર્ષિનો જીવ પાત્ર પ્રદ્ધ દેવલોકથી ચવીને મનુષ્ય લોકને વિષે ઉત્પન્ન થયો, દર્શન મોહનીય કર્મ ઉપશમાવીને

પાછલા ભવની જાતિ સહારવાથી બતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું ૨
 બતિસ્મરણ જ્ઞાને ઠરી પાછલા ભવ સહારીને ભુગવત જ્ઞાનવત
 પોતાની મેળે ઉત્કૃષ્ટ પ્રધાન ધર્મને પામીને તે નમી રાજ્ય પોતાના
 પુત્રને રાજ્ય સોંપીને ધરથી દીક્ષા લેવાને નીકળ્યા ૩ તે નમી રાજ્ય
 અતેઠરને વિષે રહી રેવલોકના જેવા ઉત્તમ ભોગ ભોગવીને, તત્તના
 બાલુ નમી રાજ્યે ભોગને છાંડ્યા ૪ તે નમી રાજ્ય મિથિલાનગરી,
 બીજા શહેરા, ચતુરગીસેના, અતેઠર, સ્વજનાદિક સર્વ છોડીને
 એકાત રાજદેવરક્ષિત, નિરુપદીપણે મોટા મહિના અને મોટા સમનના
 ધણી નમી રાજ્ય ધરથી બહાર નીકળ્યા ૫ રાજ્યે નમી રાજ્ય દીક્ષા
 લેવાને ધરથી બહાર નીકળ્યા ત્યાં મિથિલાનગરીમાં લોકો વિદ્યાપ્રાપ્તિ
 ચુખ્ડોથી કોલાહલ કરવા લાગ્યા ૬ તે નમી રાજ્યે દીક્ષા લેવાને ઉત્તમ
 સ્થાનકને વિષે સાવધાન થયા તે અવસરે ચુકે પ્રાણવૃદ્ધે આવીને જુ
 પ્રમાણે વચન કહેવા લાગ્યા ૭ અહો નમી રાજ્ય! આને મિથિલાનગરી
 રાજ્યગૃહમાં અને સામાન્ય ગૃહને વિષે હૃદયને અને મનને ઉદ્વેગ કરે
 એવા ઘણા ચુખ્ડોથી કોલાહલે કરી કેમ વ્યાસ ધર્મ? ૮ ઘણા લોકોને
 હું ખનું કારણ તે તારી દીક્ષા છે અને પરુ લવને જેથી હું ખંડિયને તે
 પરિજનમણું કારણ છે એ અર્થ સાંભળીને તમા વિચારીને ત્યારપણે
 નમી રાજ્યે રેવેદ્ર પ્રત્યે આ (નીચ) પ્રમાણે વચન કહે છે ૯ મિથિલા
 નગરીને વિષે, ઉદ્યાનમાં એક શીતળ છાયાવાળું, મનને રમણિક પત્રે
 ફૂલે રૂળે ઠરી સુદિત પક્ષી આદિક ઘણા જીવોને સદા અલગ કરનાર
 એવું એક વૃક્ષ છે ૧૦ અહો વિપ્ર! વનમાં છે તે મનોરમ વૃક્ષ
 વાયરે ઠરી હાલવાથી હું ખીખી અને શરણરક્ષિત થયેલાં પખીઓ
 હું ખંખી પીડા પામીને આક્રંદ કરે છે તેમાં કાઠનો દોષ નથી ૧૧ એ
 અર્થ સાંભળીને, વિચારીને હેતુ પાર પાડવા નિમિત્તે નમી રાજ્યે પ્રત્યે
 રેવેદ્ર આ પ્રમાણે વચન કહે છે ૧૨ હે નમી રાજ્ય! તારાં ઘર અને
 અત પુર વગેરે અગ્નિ અને વાયરે ઠરી પ્રત્યક્ષ બળતાં દેખાવ છે તે
 તુ શા માટે નથી જોતો? ૧૩ એ અર્થ સાંભળીને હેતુ પાર પાડવા
 નિમિત્તે નમી રાજ્યે રેવેદ્ર પ્રત્યે આ પ્રમાણે કહે છે ૧૪ વિપ્ર! મને
 જેમ સુખ લેખને છે તેમ હું વૃક્ષ છું અને લવું છું - તે બળતા ઘરમાં
 કિમિતમાત્ર પણ નાશ નથી, તેથી મિથિલાનગરી બળવાથી મારું ધર્મ

પણ ખંજન નથી. ૧૫ જેણે પુત્ર, સ્ત્રી આદિ તથા સર્વ જાતના વ્યાપાર
છાંડ્યા છે એવા સાધુને લોકમાં કોઈ પણ વસ્તુ પ્રિય કે અપ્રિય નથી.
૧૬ અણુગાર (સાધુ) જે સર્વથા પ્રકારે આરભ પરિગ્રહથી વિશેષે મુકાણાં
છે અને હું એકલો છું એમ એકત્વપણાને વિચારે છે તે સાધુને નિશ્ચે
ઘણું કેલ્યાણ થાય છે. ૧૭ એ અર્થ સાંભળીને હેતુ કારણ પ્રેર્યો થકો
નમી રાજર્ષિ પ્રત્યે દેવેદ્ર આ પ્રમાણે કહે છે ૧૮ હે ક્ષત્રી ! તારા
ગામને ગઢ, કોટ, કનોડ ભોગળ, કોટ ઉપરનાં યુદ્ધ કરવાનાં સ્થાનક,
પ્રગટ ખીંઈ, ગુપ્ત ખાઈ તથા સૌ મનુષ્યનો ઘાત કરે તેવા શતઘ્ન શસ્ત્ર
કરાવીને ત્યાર પછી ઘર મૂકીને જાને ૧૯ એ પ્રમાણે દેવતાનું કહેવું
સાંભળીને નમી રાજર્ષિ આ પ્રમાણે કહે છે ૨૦ હે બ્રાહ્મણ ! મેં શુદ્ધ
શ્રદ્ધાસ્થ નગર-કથું છે બાર પ્રકારે તપસ્વ કમાડ કર્યા છે, સવર સ્વ
ભોગળ કરી છે, ક્ષમાસ્થ-ગઢ કર્યો છે અને ત્રણ ગુપ્તસ્થ ત્રણ કોટ
કર્યો છે, તે કોઈથી જીતી શકાય નહિ ૨૧ પરાક્રમસ્થ ધનુષ્ય-કથું છે,
ધર્મ-સંમિતિસ્થ તેની પાંચ, ધૈર્યસ્થ કમાન અને સંત્યસ્થ ગાપડે કરી
ધનુષ આધ્ય છે. અર્થાત્ મનાદિયોગ સત્યે કરી બાધ્યા છે ૨૨ તપસ્થ
લોકાનાં બાણ કરી સંહિત ધનુષ્ય છે તેણે કરીને સાધુ લોકિક સંબ્રામથી
નહીં પણ લાવસંબ્રામથી કમસ્થ વેરીને વિદારે (જીતે) અને સંસાર
સમુદ્રથી મુકાય ૨૩ એ પ્રમાણે નમી રાજર્ષિનું કહેવું સાંભળીને ત્યાર
પછી દેવતા આ પ્રમાણે કહે છે ૨૪ હે ક્ષત્રી ! મોટા ઘર કરાવી,
તેમાં મોટા ગોખ મેલાવી તથા તળાવમાં કીડા કરવાના મહેલ કરાવીને
તે પછી તું જાને ૨૫ એ પ્રમાણે દેવતાનું કહેવું સાંભળીને નમી
રાજર્ષિ દેવેદ્ર પ્રત્યે આ પ્રમાણે કહે છે ૨૬ જેને પરલવનો સંશય
હોય તે જ નિશ્ચય ધર કરે, હું તો જ્યાં જવા ઇચ્છું ત્યાં જ શાશ્વત્
ઘર કરીશ ૨૭ એ પ્રમાણે નમી રાજર્ષિનું કહેવું સાંભળીને દેવેદ્ર
આ પ્રમાણે કહે છે ૨૮ હે ક્ષત્રી ! બાટપાંડુ, શસીઆ, ગઢીછોડા
એવા ચોર છે તેને નિષેધીને, નગરને કુશળ કરી પછી જાને
૨૯ એ પ્રમાણે દેવતાનું કહેવું સાંભળીને નમીરાજ આ પ્રમાણે
કહે છે અનેક વાર મનુષ્યલવે અજ્ઞાન અને અહ કારણે અપરાધીને
અને નિરપરાધીને જોડી શિક્ષા થાય એટલે ઘણી વખતે ચોરી ન કરનાર
મનુષ્યને બાધે છે અને ચોરી કરનારને મૂકે છે પણ ઇદ્રિયના

વિકારરૂપી જે ઘોર છે તેને કોઈ મોહવત બાધી શકતો નથી. ૩૧ જે પ્રમાણે નમી રાજપિતૃ કહેવું સાબળીને દેવેદ્ર આ પ્રમાણે કહે છે. ૩૨ છે ક્ષત્રી ! જે કોઈ શબ તને નમતા નથી તે સર્વને વશ કરીને જાએ અને ૩૩ જે પ્રમાણે દેવેદ્ર કહેવું સાબળીને નમી રાજપિતૃ આ પ્રમાણે કહે છે ૩૪ છે વિપ્ર ! દશલાખ મોહાઓ છતવા ડોહવા છે, તેને કોઈ સત્તામને વિષે છતી શકશે. પણ પોતાના આત્માને છતી શકે તે દશલાખ મોહાના છતનાર કરતાં ઉત્કૃષ્ટો છતનાર બલુચો. ૩૫ આપણે પોતાના આત્માથી જ મુક્ત કરવું, મનુષ્ય સાથે જાણવું કસ્વાથી શું થાય ? અર્થાત્ કોઈ નહિ પણ આપણે પોતાનો આત્મા છતવાથી મોક્ષનાં સુખ પામશું. ૩૬ પાત્રધ્રિયો, કોષ, માન, માયા તેમજ દોષ એ સર્વ છતવી બહુ ડોહાલી છે પણ જેણે પોતાના આત્માને છત્યો છે તેણે સર્વને છત્યા છે ૩૭ જે પ્રમાણે નમી રાજપિતૃ કહેવું સાબળી દેવેદ્ર આ પ્રમાણે કહે છે ૩૮ છે ક્ષત્રી ! મોટા યજ્ઞ કરી, બ્રાહ્મણોને જમાડી, ગાય, સુવર્ણદિવાન કષ મનોહર સોતવીને, યજ્ઞ સ્તંભ સ્થાપીને પછી તું જાએ ૩૯ જે પ્રમાણે દેવેદ્ર કહેવું સાબળીને નમી રાજપિતૃ આ પ્રમાણે કહે છે ૪૦ જે કોઈ મહિને ૨ હિને દશલાખ ગાયોનું દાન કોઈને આપે, તેને જે લાભ થાય તેમ કરતા સયન (ચારિત્ર) લેનારને ધણો જ વધારે લાભ થાય છે માટે આયોનાં દાન દેવાની શક્તિ ન હોય તેણે પણ સમય લેવો એ વધારે કસ્વાણું કારણ છે ૪૧ જે પ્રમાણે નમી રાજપિતૃ કહેવું સાબળીને દેવેદ્ર આ પ્રમાણે કહે છે ૪૨ છે મનુષ્યના અધિપતિ ! ઘોર આશ્રમ છંડીને બીજે આશ્રમ શા સારું હમ્મે છે ? આગુહસ્વાશ્રમમાં જ રહીને પોષધાહિને વિષે અનુરક્ત થાઓ. ૪૩ જે પ્રમાણે દેવેદ્ર કહેવું સાબળીને નમી રાજપિતૃ આ પ્રમાણે કહે છે ૪૪ છે બ્રાહ્મણ ! કોઈ અજ્ઞાની મૂખ પ્રાણી માસ માસ ખમણને પારણે કાલની અણી ઉપર રહે એટલો આદાર કરે પણ તે પુરુષ નિરવલ ચારિત્રરૂપ ધર્મને સોળમે ભાજે પણ પહેલે નહિ અર્થાત્ અજ્ઞાનપણામાં ગમે તેવી આકરી કરેલી ક્રિયા ખરા ચારિત્ર ધર્મને કાંઈ જાયે આવી શકે નહિ, માટે મને બુદ્ધસ્માશ્રમ છંડી ચારિત્ર આચરવું શ્રેય છે ૪૫ જે પ્રમાણે નમી રાજપિતૃ કહેવું સાબળીને દેવેદ્ર આ પ્રમાણે કહે છે ૪૬ છે ક્ષત્રી ! યોનારૂપાના વજર ઘડેલા

અને ઘડેલા અલકારો મણિ, મોતી, કાંસાનાં વાસણ, વસો, અશ્વાદિક વાહનો અને કોઠાર વધારીને પછી જાળે, ૪૭ એ પ્રમાણે દેવતાનું કહેવું સાંભળીને નમી રાજર્ષિ આ પ્રમાણે કહે છે. ૪૮ હે બ્રાહ્મણ ! કદાચિત્ સોના રૂપના મૈરૂ પર્વત જેવડા અસખ્યત પર્વતો હોય તો લોભી મનુષ્યને કદચિત્ માત્ર સતોષ થાય નહિ કારણ કે તૃષ્ણા અનત આકાશસરખી છે. ૪૯ સઘળી પૃથ્વી સાળ-જવ આદિ ૪૨ જાતના ધાન્યથી, સોના-રૂપથી તથા પશુ આદિથી ભરી આપે તો પણ એક લોભી મનુષ્યની ઇચ્છા પૂર્ણ થાય નહિ પણ હું એવું જાણીને લોભીથી નિવર્તી, સતોષની વૃત્તિરૂપ તપ આચરીશ ૫૦ એ પ્રમાણે નમી રાજર્ષિનું કહેવું સાંભળીને દેવેન્દ્ર આ પ્રમાણે કહે છે. ૫૧ હે રાજર્ષિ ! મને ઘણું આશ્ચર્ય ઉપજે છે કે પોતાને, મળેલા કામલોગને છાડીને હવે પછીથી (અછત) મળવાના લોગની ઇચ્છા રાખે છે ! પણ ઇચ્છા રાખેલા લોગ મળશે કે નહિ એવા સંકલ્પે વિકલ્પે કરી હણાઇશ, માટે છતાં લોગને છાડીશ નહિ પર એ પ્રમાણે દેવતાનું કહેવું સાંભળીને નમી રાજર્ષિ આ પ્રમાણે કહે છે. ૫૩ હે બ્રાહ્મણ ! એ કામ કામલોગ શલ્યસરખા છે, ઝેરસરખા છે, દષ્ટિવિષવાળા સર્પની ઉપમા સરખા છે જો કે તે કામલોગ મળી શકે તેમ નથી, લોગવી શકે તેમ નથી, તો પણ આકરી અભિલાષા રાખે છે, એવા જીવ તદુલ મચ્છની માફક નરકને વિષે માઠી ગતિએ ઉપજે છે, ૫૪ કેયે કરી નરકાદિક અધોગતિએ જાય છે, અહકારે કરી માઠી ગતિએ જાય છે, માયાકપટે કરી સદ્ગતિને વિનાશ થાય છે અને લોભે કરીને આ લોક તથા પરલોકનો ભય થાય છે. ૫૫ દેવેન્દ્ર બ્રાહ્મણનું રૂપ છોડી દેવતાનું રૂપ ધારણ કરી નમી રાજર્ષિને વાંદી, નમસ્કાર કરી નીચે પ્રમાણે મધુરે વચને સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. ૫૬ હે રાજર્ષિ ! ઇતિ આશ્ચર્ય ! ભલું તમારૂં સરલપણ, ઇતિ આશ્ચર્ય ! ભલું તમારૂં નિરહકારપણ ઇતિ આશ્ચર્ય ! તમારી ઉત્તમ ક્ષમા, ઇતિ આશ્ચર્ય ! તમારી ઉત્તમ નિર્લોભતા ૫૮ હે પૂજ્ય ! તમે આ ભવને વિષે ઉત્તમ છો, પરભવને વિષે ઉત્તમ થશો અને કર્મરૂપ રજરહિત થઈ લોકમા અતિ પ્રધાન, ઉત્તમ સ્થાનક ને મુક્તિપદ પામશો. ૫૯ દેવતાઓનો ઇદ્ર તે શકેન્દ્ર એ પ્રમાણે સ્તુતિ કરતો રાજર્ષિ પત્યે ઉત્તમ શ્રદ્ધા મહિત ભક્તિ

કરે છે તમો પ્રશ્નિષ્ઠા કરીને પારવાર વહણા નમસ્કાર કરે છે
 ૬૦ ત્યાર પછી એક થક અકુશ આદિ લેણા સહિત ઈશ્ર, નમી
 રાજ્યપિના પત્રને વાંદીને મનોહર થયજા કુળજ તથા મુખર્ત આદિ
 સેવકાદિથી સહિત એવા સકેત્ર આકાશને વિષે એટલે દેવદોષમાં
 પોતાને ઠેકાણે ગયા, સાક્ષાત્ થકેત્ર નમી રાજ્યપિને આશિષ ન દેવા
 સમર્થી વાદવિવાદ કરી યજ્ઞાવર્ષી માંડયા તો પછે તે યજ્ઞના નર્દિ
 જનને ઘર, દેશ, વિદેશ, સર્વ છાડીને નમી રાજ્યએ પોતાના આત્માને
 નમીથી એટલે ગૌરાવ્યમાં લીન કરીને આશિષને વિષે ઉદ્દમવર્ષ
 થયા. ૬૨ જેમ નમી રાજ્યે સસારના ભોગથી નિવર્ત્યા તેમ વર્તવા
 બાંધે પંડિત, અતિ વિચક્ષુષ્ઠ હોય તે કિયામાં પ્રવીણ થાય અને
 વિશેષ ભોગથી નિવર્તે એમ હું કહું છું

શ્રી મુખાપુત્રનું ૧૬ મું અધ્યયન (કિતરાધ્યયન)

મુખીવે	નમરે	૨૨મી,	હાણુલ્લભસુસેદિભો,	
રાયા		બલભરિતિ,	મિયા	તસ્સંગમાહિસી. ૧
તેસિ	પુત્તે	બલસિરી,	મિયાપુત્તેતિ	વિસ્તુભે
અન્નમાપિજિલ્લ		હમ્બે,	બુવરાયા	હમીસરે. ૨
નન્નલે	સો	ક	પાસાળે,	કીલળે
દેવે	દોહનુલે	લેવ,	નિશ્વ	મુખન-માલુસો. ૩
મલિ-રમણુ-કેદિમલલે,			પાસામ-લોચલુદિભો,	
આલોલેલ		નગરસસ,	ચીક્રતિમચમ્બરે	૪
અહ	તત્તમ	અધ્યન્ત,	પાસઈ	સમણસજવ,
તથ-નિથમ-સજમથર,			સીલકુ	મુણમાચર. ૫
ત	દેહઈ	મિયાપુત્તે,	દિટ્ટીએ	અલિનિસાએ ક
કર્દિ	મન્નેરિસ	રૂવ	દિટ્ટપુન્ન	મએ પુશ. ૬
સાહુસસ	કરિસલે	તસસ,	અન્નવસાણુમિ	સોહલે,
મીહ	ગમસસ	સન્તસસ,	ભાઈસરલે	સમુપ્પન્ન. ૭
દેવલોચ		અલોસતો,	માણુસજવમાજો,	
સાન્નમાલે		સમુપ્પન્ને,	ભાઈસરલે	પુશવણ. ૮

જાઈસરણે	સમુપનને,	મિયાપુત્તે	મહિદ્ધિએ;
સરઈ	પોરાણિયં	જાઈ,	સામણું ચ પુરા કયં. ૯
વિરુએહિ	અરજજન્તો,	રજજન્તો	સંજમમ્મિય;
અમ્મા-પિયર-મુવાગમ્મ,	ઈમ		વયણમખખવી. ૧૦
સુયાણિ મે	પચમહંવયાણિ,	નરએસુ હુકખ	ચ તિરિક્ખનેણિસુ,
નિવિણ્ણકામેમિ	મહણ્ણવાઓ	આણ્ણાણ્ણ	પંવઈસ્સામિ અમ્મો. ૧૧
અમ્મ તાય મએ	લોગા,	ભુત્તા	વિસક્કોવમા;
પરૂછા	કડુય-વિવાગા,	આણ્ણખંધહુકાવહા	૧૨
ઈમ સરીર	અણિચ્ચ,	અસુઈસ ભવ,	
અસાસયા-વાસમિણ,		હુકખ કેસાણ્ણ	ભાયણ. ૧૩
અસાસએ	સરીરમ્મિ	રઈ નો	વલલામહ,
પરૂછા પુરા વ	ચઈયંવે,	કેણ્ણુખુખ્ખુયસન્નિલે.	૧૪
માણ્ણસત્તે	અસારમ્મિ,	વાહીરોગાણ્ણ	આલએ;
જરામરણ્ણંતથ્થમ્મિ,		ખણ્ણપિ ન	રમામહં ૧૫
જમ્મં હુકખ	જરા હુકખ,	રોગાણિ	મરણ્ણાણિ ચ;
અહો હુકખો	હુ સસારો,	જત્ય કીસન્તિ	જન્તવો. ૧૬
ખેત્ત વત્ય	હિરણ્ણ ચ,	પુત્તહાર ચ	ખન્ધવા,
ચઈત્તાણ્ણ	ઈમ દેહ,	ગન્તંવ-મવસસ્સ	મે. ૧૭
જહા	કિમ્પાગ-ફલાણ્ણ,	પરિણામો ન	સુન્દરો;
એવ	ભુત્તાણ્ણ	પરિણામો ન	સુન્દરો. ૧૮
અદ્ધાણ્ણ	ને મહન્ત તુ,	અધ્યાહિઓ	પવજજઈ,
ગરુજન્તો	સો હહી હોઈ.	છહા-તણ્ણાએ	પીડિઓ. ૧૯
એવ ધમ્મ	અકાળિણ,	ને ગચ્છઈ	પચ ભવ,
ગરુજન્તો	સો હહી હોઈ,	વાહીરોગેહિં	પીડિઓ. ૨૦
અદ્ધાણ્ણ	સો મહન્ત તુ,	સપાહેઓ	પવજજઈ;
ગરુજન્તો	સો સુહી હોઈ,	છહા-તણ્ણા-વિવન્જિઓ	૨૧
એવ ધમ્મ	ડપિ કાળિણ,	ને ગચ્છઈ	પર શવ;
ગરુજન્તો	સો સુહી હોઈ,	અપ્પકમ્મે	અવેયણે ૨૨

જહાં એકે પવિત્રમિ,	તસ્મ એકસ્મ એ પદ્મ,
સારભણાણિ નીલેષ	અસાર અવર્ણ્ય ૨૧
એવં દોષે પવિત્રમિ,	જરાએ મરણેષ મ્
ધર્મપાણુ તારકિસામિ,	તુલ્યેદિ અણુમનિજો. ૨૪
ત બિન્તમ્માપિયરો,	સામણુ પુત્ર દુઃખર,
શુભાણુ તુ સહસ્સાઈ,	ધારેયન્વાઈ નિદ્રાણુલે, ૨૫
સમયા સત્ત્વભૂએસુ	સત્ત્વ-મિત્તેસુ વા જમે,
પાણાઈ-વાય-વિરઈ	બાવજીવાએ દુઃખર ૨૬
નિમ્બકાદૃપ-મત્તેણુ,	મુસા-વાય-વિવજ્જણુ,
ભાસિયન્વ હિય સચ્ચ,	નિમ્બાઉત્તેણુ દુઃખર ૨૭
ઇન્તસોહણુ-માઇસ્સ,	અદત્તસ્સ વિવજ્જણુ,
અણુવજ્જણુ-માઇસ્સ,	િવહણુ અવિ દુઃખર ૨૮
વિરઈ અબન્નજેરસ્સ,	કામ-લોખ-રસ-તુણા,
ઉન્ન મહન્વચ બન્ન,	ધારેયન્વ સુદુઃખર ૨૯
ધણુ-ધન-પેસવન્નેસુ,	પરિગ્ગહ-વિવજ્જણુ,
સુન્વારન્ન-પરિગ્ગાણો,	નિમ્મમત્ત સુદુઃખર ૩૦
અલ્લિલ્લેડિ આહારે,	રાઇસોયણુ-વજ્જણુ,
અન્નિહી-સચ્ચો એવ,	વજ્જેયન્વો સુદુઃખર ૩૧
પ્રહાતણ્ણા ય સીઉણ્ણ,	હસમ સમવેયણુ,
અલ્લોસા દુક્ખસેવ્વ મ,	તણુ-કાસા જજ્જમેવ ૩૨
તાણ્ણા તજ્જણુ એવ,	વહ્ણન્ન-પરીસહા,
દુક્ખ નિદ્રાપાયરિયા,	ભયણુ ય અલાભયા. ૩૩
કાવોયા ભ ઈમા વિત્તી,	કેત્તલોઓ ય દારણો,
દુક્ખ બન્નન્વચ ઘોર,	ધારેઈ ય મહાપણે. ૩૪
સુહોઈઓ તમ પુત્તા,	સુકમાલો સુમન્નિજો,
ત દુ સી પમ્ તમ પુત્તા	સામણુ-મણુપાલિયા. ૩૫
બાવજીણ-મવિન્સામો,	પુણાણુ ત મહન્નરો,
સુરુઓ લાહનારૂ વ્વ,	એ પુત્તા હોહિ દુન્નહો. ૩૬

આગાસે	ગાગાસોઉ	વ્વ,	પડિસોઉ	વ્વ	હુતરો;	
બાહાહિં	સાગરો	ચેવ,	તરિયવો		ગુંથોદંહી	૩૭
વાહુયાકવલો		ચેવ,	નિરસાએ	ઉ	સ જ મે;	
અસિધારા-ગમણુ		ચેવ,	હુકકર	ચરિઉ	તવો.	૩૮
અહી	વેગન્ત-દિટ્ટીએ,		ચરિત્તે	પુત્ત	હુકકરે;	
જવા	લોહમયા	ચેવ,	ચાવેયવ્વા	-	સુહુકકર	૩૯
જહા	અગિસિહા	દિત્તા,	પાઉ	હોઇ	સહુકકર,	
તહા	હુકકર	કરેઉ	જે,	તારૂણુ	સમણુ	૪૦
જહા	હુકખ	ભરેઉ	જે,	હોઇ	વાયસ્સ	કેત્યલો;
તહા	હુકખ	કરેઉ	જે,	કીમેણુ	સમણુ	૪૧
જહા	તુલાએ	તોલેઉ,	હુકકરો	મન્દરો	ગિરી,	
તહા	નિહુય	નીસક,	હુકકર		સમણુ	૪૨
જહા	ભૂયાહિં	તરિઉ,	હુકકર		ચણાયરો,	
તહા		અણુવસન્તેણુ,	હુકકર		દમસાગરો.	૪૩
બુજ	માણુસ્સએ	લોગે,	પચલકખણુએ		તુમ,	
બુત્તલોગી	તઓ	બયા,	પચ્છા	ધમ્મ	ચરિસ્સસિ,	૪૪
સો	ખિંતડમ્માપિયરો,	એવમેય	જહા	કુક,		
ઇહ	લોએ,	નિખિવાસ્સ,	નત્થિ	કિંચિવિ	હુકકર	૪૫
સારીરમાણુસા		ચેવ,	વેયણુઓ		અનન્તસો,	
મએ	સોઢાઓ	ભીમાઓ,	અસઈ	હુકખલયાણિ	ય	૪૬
જરામરણુ-કાન્તારે,			ચાઉરન્તે		ભયાગરે,	
મએ	સોઢાણિ	ભીમાણિ,	જમ્માણિ	મરણુાણિ	ય	૪૭
જહા	ઇહ	અગણી	ઉણ્હો,	એત્તોડણુન્તણુ	તહિ,	
નરએસુ	વેયણુ	ઉણ્હા,	અસ્માયા	વેઇયા	મએ	૪૮
જહા	ઇમ	ઇહ	સીય,	એત્તોડણુન્તણુ	તહિ,	
નરએસુ	વેયણુ	સયા,	અસ્માયા	વેઇયા	મએ	૪૯
કન્દન્તો		કન્દુકુમ્ભીસુ,	ઉદ્દપાઓ		અહોસિરો;	
હુયાસણુ		જલન્તમ્મિ,	પકપુવો		અણુન્તસો	૫૦

મહાદવગિસ કાસે,	મરુગિમ	વધસ્વાહુએ;
કલમ્બવાહુયાએ	ય, - કલુપુન્વો	અણુન્તસે, ૫૧
રસન્તા	કન્દુકમ્બીસુ,	કલુ બહો
કરવન્ત-કરકયાકલિ,	છિન્નપુન્વો	અણુન્તસે ૫૨
અર્ધ-તિશ્ન-ક ટગા-ઈવણે,	તુગે	સિમ્બલિપાવણે;
ખેવિય	પાસબદેણુ,	કલોકલુકલિ
મહાજન્તેસુ	કમ્બુ વા,	આરસન્તો
પીડિઓડમિ	સકમ્બેલિ	પાવકમ્બો
કૂવન્તો	કાલસુણુએલિ,	સામેલિ
પાડિઓ	કાલિઓ છિન્નો,	વિષ્કુન્તો
અસીલિ	અચસિવવણુલિ,	બકલેલિ
છિન્નો	બિન્નો વિબિન્નો ય,	બોધવણો
અવસો	લોહરકે	જલન્તે
બોધબે	તોત્તજુતેલિ,	રાજનો વા
હુયાસણે	જલન્તગિમ,	બિલાસુ
કલો પાકો	ય અવસો,	પાવ-કમ્બેલિ
બલા-સ ડસ-તુવટેલિ,	લોહતુવટેલિ	પકિબલિ;
વિશુતો	વિલવન્તો	ક કમિલેલિડણુન્તસે.
તવડાકિલન્તો	ધાવન્તો,	પતો
જલ	પાલિલિ	વેશરિણિ
ઉવડાભિવત્તો	સ પતો,	અસિપત્ત
અસિપત્તલિ	પકન્તેલિ,	છિન્નપુન્વો
સુઅરેલિ	સુસ લીલિ,	સુલેલિ
ગયા	સ જગગજતેલિ,	પત્ત કુદ્ધ
ખુરેલિ	તિશ્નપાણેલિ,	કપ્પણીલિ
કપિઓ	કાલિઓ છિન્નો,	લકિલ્લો

પાસેહિં,	કૂડનલેહિં,	મિઓ વા અવસો અહ,	
વાહિઓ ખદ્ધરુદ્ધો વા,	ખાડૂ ચેવ વિવાધઓ. ૬૪		
ગલેહિં,	મગરનલેહિં,	મરુઓ વા અવસો અહ,	
ઉલિલઓ ફલિઓ ગહિઓ,	મારિઓ ય અણુન્તસો. ૬૫		
વીઠંસઓહિં નલેહિં,	લોખાહિં સઉણો વિવ,		
ગાહિઓ લગ્ગો ખદ્ધો ય,	મારિઓ ય અણુન્તસો. ૬૬		
કુહાડ-ફરસુ માઈ હિં,	ખદ્ધુવેહિં હુમો વિવ;		
કુટિઓ ફલિઓ છિન્નો,	તચ્છિઓ ય અણુન્તસો ૬૭		
ચવેડ-મુઠ્ઠિ-માઈ હિં,	કુમારેહિં અય પિવ,		
તાડિઓ કુટિઓ ભિન્નો,	ચુણિણુઓ ય અણુન્તસો. ૬૮		
તત્તાઈ તમ્મ-લોહાઈ,	તઉયાઈ સીસણાણિ ય,		
પાઈઓ કલકલન્તાઈ,	આરસન્તો સુલેરવં. ૬૯		
તુહ પિયાઈ મ સાઈ,	ખણ્ડાઈ સોલલગાણિ ય,		
ખાઈઓમિ સ-મ સાઈ,	અગિવણ્ણાઈડણેગસો. ૭૦		
તુહં વિયા સુરા સીહૂ,	મેરઓ ય મહૂણિ ય,		
પાઈઓમિ જલન્તીઓ,	વસાઓ રહિરાણિ ય. ૭૧		
નિચ્ચં ભીઓણુ તત્થેણુ,	હુહિઓણુ વહિઓણુ ય;		
પરમા હુહંસંપ્રદા,	વેચણુ વેદિતા મઓ. ૭૨.		
તિવ્વચણ્ણપગાઠાઓ,	લોરાઓ અઈહુસ્સહા;		
મહુખલયાઓ ભીમાઓ,	નરઓસુ વેદિતા મઓ. ૭૩		
ભરિસા માણુસે લોઓ,	તાયા દીસન્તિ વેચણુ,		
એત્તો અણુન્તણુણિયા,	નરઓસુ હુહંખવેચણુ ૭૪		
સંવલવેસુ અરસાયા,	વેચણુ વેદિતા મઓ,		
નિમેસન્તરમિત્ત ડપિ,	જ સાતા નત્થિ વેચણુ ૭૫		
ત ખિન્તમ્માપિયરો,	છન્દેણુ પુત્ત ખવયા,		
નવરં પુણુ સામણ્ણે,	હુહંખ નિચ્ચડિકમ્મયા. ૭૬		

સો ભ્રમ અમ્માપિયરો, એવમેવ જહા કુહ્ય
 પડિકમ્મ કો કુલુધ, અરવલ્લે મિયપકિમલુ ૭૭
 એમખ્ખલ્લે અરવલ્લે વ, જહા ઉ ચરઈ મિએ, ૧
 એવ ધમ્મ ચરિક્કામિ, સજ્જમેલુ તવેલુ ૭૮
 જહા મિત્તસ આય કો મહારવલ્લમિ અયઈ,
 અચ્ચન્ત રુપમૂલમિ, કો લુ તાહે તિગમ્મિઈ ૭૯
 કો વા સે ઓસહ દેઈ, કો વા સે પુમ્મઈ સુહ,
 કો સે ભત્ત થ પાલુ વા, આહરિતુ પસામએ ૮૦
 જહા સે સુહી દોઈ, તથા ગમ્મઈ ઓયર,
 ભત્તપાલુસ અઠ્ઠાએ, વલ્લરાણિ સરાણિ ૮૧
 ખાઈતા પાણિય ખઈ, વલ્લરેઈ સરેઈ ૮૨
 મિત્તચારિય ચરિતાણ, ગમ્મઈ મિત્તચારિય ૮૩
 એવ સમુદ્ધિએ મિદ્ધુ એવમેવ અલ્લેગએ,
 મિત્તચારિય ચરિતાણ, ઉઠ્ઠ પક્કમઈ રિસ ૮૪
 જહા મિએ એગ અલ્લેગચારી, અલ્લેગવાસે પુવવોચરે ૮૫
 એવ મુદ્ધિઓયરિય પવિઠ્ઠ નોહીલએ નોવિય મિસએલ્લ ૮૬
 મિગચારિય ચરિક્કામિ, એવ પુત્તા જહા મુજો
 અમ્માપિચિઈલ્લુન્નાઓ, જહાઈ ઉવઈ તહા ૮૭
 મિત્તચારિય ચરિક્કામિ, સન્નપુદ્ધપિમોદ્ધપણિ, ૮૮
 તુખ્ખેઈ એખ્ખલ્લુન્નાઓ, જહા પુત્તા જહા મુહ ૮૯
 એવ સો અમ્માપિયરો, અલ્લુમાણિતાણ અદુવિહા ૯૦
 મમત ઇન્દઈ તાહે, મહાનાઓ એવ કચુવ ૯૧
 ઇહી વિત્ત ત મિત્તે ય, પુત્તચાર ચ નાયએ, ૯૨
 રેલુય વ પટે લગ, નિપુણિતાણ નિગાએ ૯૩
 પચ્ચમદ્ધવચ્ચુત્તે, પચ્ચિસમિઓ વિશુત્તિતો વા
 ચન્નિન્નારણાદિરખો, તવોઠ્ઠમસિ ઉલ્લુઓ ૯૪

અધ્યયનો (અર્થ સાથે)

નિમ્મમે નિરહંકારો, નિસ્સંગો ચત્તગારવો,
સમે ય સવભૂએસુ, તસેસુ ધાવરેસુ ય. ૯૦
લાલાલાભે સુહિ હૃદ્યે, હૃવિગે મરણે તહા;
સમે નિન્દાપત્ર સાસુ, તહા માણાવમાણ્યો. ૯૧
ગારવેસુ કસાએસુ, દણ્ડસૂત્રલએસુ ય;
નિયત્તો હાસ-સોગાઓ, અનિયાણો અખન્ધણો ૯૨
અણુસ્મિઓ ધંહ લોએ, પરલોએ અણુસ્મિઓ,
વાસીચન્દણકપો ય, અસણે અણુસણે તહા. ૯૩
અપસત્યેહિ દારેહિં, સન્વઓ પિહિયાસવે,
અનઝપનઝાણુએગેહિં, પસત્ય-દમસાસણે ૯૪
એવં નાણુણુ ચરણેણુ, દંસણેણુ તવેણુ ય,
ભાવણાહિ ય સુદ્ધાહિં, સમ્મ ભાવેત્તુ અપ્પયં. ૯૫
ખડુયાણુ ઉ વાસાણુ, સામણુ-મણુપાલિયા,
માસિએણુ ઉ ભત્તેણુ, મિદ્ધિ પત્તો આણુત્તર ૯૬
એવ કરન્તિ સ યુદ્ધા, પહિડયા પવિદ્રખાણુ,
વિણ્ણિઅદ્દન્તિ લોગેસુ, મિયપુત્તે જહારિમી ૯૭
મહાપભાવસ્સ મહાજસસ્સ મિયાઈ પુત્તસ્સ નિસમ્મ ભાસિય,
તવપ્પહાણુ ચરિય ય ઉત્તમ, ગઈપ્પહાણુ ચ તિલોગવિસ્સુત. ૯૮
વિયાણિયા હૃદ્ગવિવદ્ધણુ ધણુ, મમત્તખન્ધ ય મહાભયાવહં;
સુહાવહં ધમ્મધુર આણુત્તર, ધારેજજ નિન્વાણુ ગુણાવહં મહં ૯૯
(ત્તિ ખેમિ)

અર્થ—મહોટા વૃક્ષોવાળાં શોભનિક વનથી રમણિક સુગ્રીવ નગરને વિષે ખળભદ્ર નામે રાજા હતો તેને મૃગાવતી નામે પદ્મરાણી હતી ૨ તે ખળભદ્ર રાજાની મૃગાવતી રાણીને એક પુત્ર હતો તે ખળશ્રી નામે તથા અપર નામે મૃગાપુત્ર લોકપ્રસિદ્ધ હતો, માતા-પિતાને ઘણા જ વહાલો હતો. પાટવી કુવર (યુવરાજ) હતો અને સસારમા રહ્યા છતાં ઇદ્રિયોને દમનાર એટલે વશ રાખનાર હતો

૩ તે મુગાપુત્ર આનહકારી ધરને વિષે ત્રાસત્રિશક દેવતાની જે નિરતર પ્રમોદવત રહેતો થકો લોગને વિષે પોતાની સ્ત્રીઓ સહે હર્ષ સહિત મુખ લોગવે છે ૪ મધિ-સ્ને જડિત ભ્રમંધ લેતલી આવાળા મ્હોટા મ્હોલના જોખને વિષે જ્યા આર રસ્તા લેત્રા થાય છે તેવા થોડ અને ત્રણ રસ્તા લેત્રા થાય છે તેવા ત્રિકને રસ્તા ઉપરના મ્હોલમાં બેઠાં નગરની ચર્ચા જોયા કરે છે ૫ તે જોખને વિષે બેઠા થકો બેઠલા બાર પ્રકારે તપ કરનાર અભિગ્રહધારી, સત્તર લેટ્ટે સમમ પાળનાર, અઢાર હજાર શીર્ષાવશના ધરનાર તથા જ્ઞાનાલોક અતિ સુલોવાળા સાધુને જોયા ૬ તે મુનિને દેખી મુગાપુત્ર બેઠે નજરે જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યા કે 'પૂર્વે' મેં ક્યાંય આર્તુ સ્વરૂપ હીકું છે એટલે આવા સાધુને મેં 'પૂર્વે' જોયેલા છે ૭ તે સાધુના દર્શન થવાથી મુગાપુત્રને શુભધ્યાને, શુભ-અધ્યવસાયે મોઢ ઉપશમ્યો અને તેથી ઠરી પૂર્વ ભવોને જલ્પાવનારૂં અતિસ્મરણજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે ૮ અતિસ્મરણજ્ઞાન ઉત્પન્ન થવાથી એવું હીકું કે હું દેવલોકથી ચવીને આ મનુષ્ય ભવમાં આવ્યો છું, સહી પચ્ચિદિવ માથી આવે તેને અતિસ્મરણજ્ઞાન ઊપજે, પૂર્વ ભવોની વાતો સાંભરી આવે તેને અતિસ્મરણજ્ઞાન ઠહેવાય છે ૯ મોટી ઋદ્ધિવાળા મુગાપુત્રને અતિસ્મરણજ્ઞાન ઊપજવાથી પોતાની પાછલી અતિ સભારતાં દેખાયું કે મેં પૂર્વ ભવે વ્યગ્રિત પાળ્યું છે ૧૦ વિષયોને વિષે અપ્રીતિ ધરતા અને સયમને વિષે પ્રીતિ ધરતા મુગાપુત્ર માતા-પિતા પાસે ગયો આ પ્રમાણે કહે છે ૧૧ કે માતાપિતા ! મેં પૂર્વ ભવમાં પાશ મહાજત પાળ્યા હતા તે સાંભરી આવ્યાં છે તથા તિર્મંજની યોનિને વિષે જે દુખ લોગવ્યા છે તે પણ સાંભરી આવ્યાં છે, તેથી કામ લોગ ઉપરથી મારી ઈચ્છા છીકી ગઈ છે અને મારું મન વૈરાગ્યવાન થયું છે, માટે મને દીક્ષા લેવાની રજા આપો ૧૨ કે માતાપિતા ! જો લોગ લોગવતા થકાં વિપક્ષજ (કિંપાકષજ) સરખાં છે જેમ કિંપાકષજ ખાખાથી મીઠા લાગે પણ પ્રગમ્યાથી છવ અને કાચા જુદા કરે છે તેમ લોગ હજવા વિપાકવાળા અને નિરતર દુખના દેનાર છે ૧૩ આ શરીર અનિત્ય, અપવિત્ર, અશાશ્વત અને અશુભિમાથી

ઉત્પન્ન થયેલું છે તેમજ આ શરીરમાં જીવનો વાસ પણ અશાશ્વતો છે એટલે થોડે વખત રહેવાનો છે અને આ શરીર હુંખ, કલેશ અને વ્યાધિ વગેરેનું ભાજન છે ૧૪ આ અશાશ્વતુ શરીર વૃદ્ધપણે અથવા બાળપણે અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય અને પાણીના પરપોટાની માફક ક્ષણભગુર છે તેથી હું એવા શરીરને વિષે જરાપણ આનંદ પામતો નથી.

૧૫ મનુષ્યપણુ વ્યાધિ-રોગનું ઘર છે અને જરા તથા મરણથી અસ્ત છે એવા અસાર મનુષ્યપણુમાં હું ક્ષણ માત્ર સુખ પામતો નથી. ૧૬ અહો ! ઇતિ આશ્ચર્ય ! આ સ સારમા રહેલા જીવો કેવાં કેવાં હું ખ ભોગવે છો જન્મનું હુંખ, જરાનું હુંખ, રોગનું હુંખ, મરણનું હુંખ તેમજ અનેક હુંખોથી જીવ ઘણો કલેશ પામે છે. ૧૭ મારે ગામ, નગર, વાડી, રહેવાના મહેલ, સોનું રૂપ તથા પુત્ર, સ્ત્રી, ભાઈ ઇત્યાદિ સગાંવહાલાં તેમજ આ ઔદારિક શરીર છોડીને અવશ્ય જવું પડશે, જેમ કિપાક વૃક્ષનાં ફળ ખાતા મીઠાં લાગે પણ પરિણામે પ્રાણ લેનાર એટલે સારાં નથી, તેમ ભોગ ભોગવતાં મીઠાં લાગે પણ તેનું પરિણામ સાડું નથી ૧૮ જે પુરુષ મોટા પંથને વિષે ભાતું લીધા વગર જાય છે તે ક્ષુધા-તૃષ્ણાએ થકો હુંખી થાય છે

૨૦ એ પ્રમાણે ધર્મરૂપી ભાતુ લીધા વગર (સત્કર્મ કર્યા વગર) જે જીવ પરભવને વિષે જાય છે તે વ્યાધિ અને રોગથી પીડાણો થકો હુંખી થાય છે

૨૧ જે પુરુષ ભાતુ લઈને મોટા પંથને વિષે જાય છે તે ક્ષુધા-તૃષ્ણા રહિત થઈને સુખી થાય છે ૨૨ એ પ્રમાણે જે જીવ ધર્મ કરીને પરભવે જાય છે, તે જીવ અદ્યકર્મી અને વેદનારહિત થઈ સુખી થાય છે ૨૩ જેમ ઘરમા અગ્નિ લાગવાથી તે ઘરનો માલિક સારસાર વસ્તુ એટલે ઘણી કિમતી અને તોલમા હલકી વસ્તુ હોય તે કાઢી લીએ છે અને અસાર એટલે થોડી કિમતવાળી અને તોલદાર વસ્તુ છોડી દીએ છે તેમ ૨૪ એ પ્રકારે જન્મ, જરા અને મરણથી બળતા આ લોકમાથી તમારી આજ્ઞા લઈ હું મારા આત્માને બહાર કાઢીશ (તારીશ), માટે તમે મને દીક્ષા લેવાની રજા આપો

૨૫ મુજાપુત્રના આવા વચન સાંભળીને માતાપિતા કહે છે કે, હે પુત્ર! આરિત્ર પાળવું અતિ દુષ્કર છે, કારણ કે સાધુને મૂળશુદ્ધ અને ઉત્તર શુદ્ધ રૂપ હોય તો ધારણ કરવા પડે છે ૨૬ વળી સાધુને જાવજીવ સુખી જન્મમાં સર્વ જીવો ઉપર એટલે યત્રુ મિત્ર ઉપર સમભાવ રાખવો પડે છે, તેમજ માણાતિપાતની એટલે જીવ દિસાની વિરતિ કરવી પડે છે, માટે આરિત્ર પાળવું દુષ્કર છે ૨૭ હમેશાં અપ્રમાદપણે મુખવાદને છાંડવો પડશે. હિતકારક તત્ત્વ વચન બોલવું પડશે માટે આ મત પાળવું પણ દુષ્કર છે ૨૮ કાત ખોતરવાની સળી પણ તેના માલિકની રથ સિવાય દેવાય નહિ નિરવધ અને એવલિક એટલે દોષ વિનાનો આહાર લેવો પડશે તે પણ દુષ્કર છે ૨૯ પ્રજ્ઞાનયનની વિરતિ કરવી અને પામેલા કામલોગના સ્વાદથી નિવર્તનિ મળ્યા, આકરા પ્રજ્ઞાનજ મતને ધારણ કરવું એ સર્વ, ઘણું દુષ્કર છે

૩૦ ખન, ધાન્ય, દાનદાસી તથા પશુ વગેરે ઉપરથી મોટું ઉત્કરણ, સર્વ આરભ છાડવો અને નિર્મમત્વપણે, વિચરવું તે અતિ, દુષ્કર છે ૩૧, અન્ન, પાણી, મેવો અને મુખવાસ વગેરે ચાર પ્રકારનો આહાર રાત્રિએ ન કરવો એટલે રાત્રિભોજનનો ત્યાગ કરવો તથા ઘી, ગ્રાણ, સુખાદી વગેરેને કાળ ઉપરાત રાખવા તે સ્નિગ્ધ સચચ કહેવાય, તેન કરવો, એ સર્વ ઘણું દુષ્કર છે ૩૨ શુધા, તુષા, ટાક, તાપ તથા ઝસ મચ્છરથી થતી વેદના સહન કરવી, આકોશ વચન સહન કરવા, કુંજ મધ ઉપાશ્રમમાં રહેવું, તુષાનો સ્પર્શ તથા મેલનો પરિવહ સહન કરવો એ ઘણું દુષ્કર છે ૩૩ ચપેટાદિકનો પ્રહાર, આંજળી જેવાડી તિરસ્કાર કરી ભજ ઉપધવવો 'લાકીનો માર, દોરડાનું ભધન તથા શુદ્ધસ્થને ઘેર બિદ્યા માટે ફરવું અને ફરતા છતાં પણ આહારની અપ્રાપ્તિ વગેરે પરિવહ સહન કરવા તે ઘણું દુષ્કર છે ૩૪ કષૂતર વગેરે પશુઓ જેમ પોતાનો આહાર ખંડણ કરવા ચક્રા સહિત વસે છે અને ખાધા પછી કાંઈ ખાસે રાખતા નથી તેમ ચાણુઓ પણ આહાર લેવામાં દોષ લાગવાનો જરૂર પ્રવર્તે છે અને આહાર કર્યા પછી ઘસે કાંઈ રાખતા નથી. વળી સાધુઓએ કેશનો લોચન કરવો પડે છે તે ઘણું ભયંકર છે અને મહાપ્રમા પુરુષો જે પ્રજ્ઞાનયનમત ધાર કરે છે તે અધૈર્વાન પુરુષને પાળવું અતિ દુષ્કર છે

૧ ઉપ હે પુત્ર ! તું સુખ ભોગવવા યોગ્ય અને શરીરે સુકોમળ છે તેથી ચારિત્ર પાળવાને નિશ્ચે સમર્થ નથી ૩૬ ચારિત્રરૂપી મોટો ભાર લોઢાના ભારની પેઠે અત્યંત ભાર છે અને સદાકાળ વિશ્રામ લીધા વગર ઉપાડવો પડે છે, એટલે ચારિત્ર જવજીવ સુધી પાળવું પડે છે ૩૬ આકાશગંગાના પ્રવાહ સામું જવું ઘણું દુષ્કર છે એટલે ચુલહિમવત પર્વત ઉપરથી પડતા ગંગા નદીના પ્રવાહ સામું જવું, તેમ જ બે હાથે સમુદ્ર તરવો જેમ દુષ્કર છે, તેમ ગુણોનો સમુદ્ર જે ચારિત્ર તે તરવો ઘણો દુષ્કર છે. ૩૮ જેમ વેળુના કોળીઆ નીરસ હોવાથી ખાવા દુષ્કર છે તથા તરવારની ધાર ઉપર ચાલવું દુષ્કર છે તેમ ચારિત્ર, તપ આચરવું ઘણું દુષ્કર છે. ૩૯ સર્પ જેમ આડું અવળું જોયા વગર એકાત દષ્ટિએ ચાલે છે તેમ સાધુઓ ચારિત્રને વિષે જ દષ્ટિ રાખી ધર્મ સમિતિ શોધના વિચરે છે તથા જેમ લોઢાના જવ ચાવવા મુશ્કેલ છે, તેમ ચારિત્ર પાળવું મુશ્કેલ છે.

૪૦ જેમ ધગધગાયમાન અગ્નિ પીવો દુષ્કર છે તેમ યૌવનવયને વિષે ચારિત્ર પાળવું અતિ દુષ્કર છે ૪૧ જેમ લુગડાનો કોથળો વાયરાથી ભરવો દુષ્કર છે તેમ કાયર પુરુષને સયમ પાળવો દુષ્કર છે ૪૨ જેમ મેરુ પર્વત ત્રાજવે કરી તોળવો દુષ્કર તેમ નિશ્ચે ને નિ શક્યણે સંયમ પાળવો અતિ દુષ્કર છે ૪૩ જેમ ભુજાએ કરી સમુદ્ર તરવો દુષ્કર છે, તેમ જે પુરુષનું મન વિષયથી ઉપશાંત થયું નથી તેને ઇદ્રિયોનો દમ વારૂપ સમુદ્ર તરવો દુષ્કર છે ૪૪ હે પુત્ર ! મનુષ્ય સખધી પાત્ર પ્રકારનાં પચે દ્રિયના વિષયસુખ ભોગવ અને પછી ભુક્ત ભોગ વૃદ્ધપણે ચારિત્ર અંગીકાર કરજે, આ માતાપિતાનાં વચન સાભળી મૃગાપુત્ર નીચે પ્રમાણે કહે છે. ૪૫ હે માતાપિતા ! તમે જે કહ્યું તે સત્ય છે પણ આ લોકને વિષે જે પુરુષ નિરુપૃહી છે તેને ચારિત્ર પાળવું મુશ્કેલ નથી ૪૬ મે શારીરિક, માનસિક અને અતિ દુખ ઉપજાવે એવી મહાભયકર વેદના અનતવાર ભોગવી છે ૪૭ દેવતા, મનુષ્ય, તિર્થંચ અને નરકરૂપ ચાર ગતિવાળા તથા જરા અને મરણરૂપ અટવી જેવા સસારને વિષે મે જન્મ તથા મરણની રૌદ્ર વેદના ભોગવી છે ૪૮ આ મનુષ્ય લોકમાં જેવી ઉબણવેદના છે તેથી અનતગણી ઉબણ અશાંતા વેદના નરકને

વિષે મેં જોયલી છે ૪૬ ત્યાં મનુષ્ય લોકમાં જેવી થીવ (ઠાક) વેદના
 છે તેથી નરકમાં મેં અશ્વત્થાશ્વ અને તમણી થીવ વેદના સહન કરી છે.
 ૫૦ નરકને વિષે કુંભીમા પગ જાણ્યા અને માથું નીચું ઝેડ્યું છે.
 માથે રહી દેવતાએ વિકુવેલી ધનધનવી અગ્નિને વિષે હું આક્રંદ કર્યો
 પૂર્વે અત્તવવાર ચેકાયો છું ૫૧ મોટો દાવાતળ ઘણી મારવાડ દેવની
 વજ્રમય રેલી જેવી ધનધન છે તેથી અનત ગણી ધનધનવી નરકમાં
 રહેલી કલમ વાલુકા નદીની રેલીમાં પૂર્વે મને અનતવાર બાળ્યો છે.
 પર જુએ પાડતો બાધવ રહિત, આડની શાખાએ જાણે માથે બાંધી
 કુંભીમાં લટકતો રાખી મને કરવતે કરીને અનતવાર છેલ્લે ૫૩ ત્રિ
 વીક્ષુ કાટવાળા, શાકમલી વૃક્ષ સખ્ત બાધીને પરમાધામીએ મને સામુદ્રમાં
 ધસીને ધક્કું હું ખું લીધું ૫૪ જેમ કોલમ શેરડી પીલે તેમ મોટા કુત્રને
 વિષે આક્રંદ કરવો, અવકરપણે મને પરમાધામીએ અનતવાર પીચ્યો
 અને હું મારાં પોતાના પાપકર્મો કરી અત્તવવાર હું ખ ખાંચે ૫૫
 સૂવરના મુખ જેવા શામ નામે અને કૂતરાનાં મુખ જેવા સબળ નામે
 પરમાધામીએ બન્નેએ મળી મને બ્રહ્મપર પકાડીને લવું વસતી
 પેટે ફાળ્યો અને વૃક્ષની પેટે ઉઘો. એવી પીઠાએ તરફડતાં અને ફેર
 શખ્ત કરતાં મેં નરકમાં અનતવાર હું ખ જોય્યાં ૫૬ મ્હારાં પાપ
 કર્મો કરી નરકને વિષે હું જાણ્યો ત્યાં અજરનીનાં કૂલ વણું જેવા
 તલવાર ભાલ્યાં તથા ધીબ નીપર ચણે કરી છેઢાણો, લેઢાણો અને ઝીણાં ઝીણાં
 કટકા ઘસ્યા ૫૭ હે માતા-પિતા ! પરવશપણે મને લોહાના રથને વિષે
 ધનધનતા ધાંત્રશ અને સામેલથી બેતરે અને લાકડી આદિ પ્રકાડી કરી
 જેમ રાજને હેઠો પાઠ તેમ મને માર મારી હેઠો પાડ્યો ૫૮ જેમ પાપી
 લોકો પાળને અગ્નિમાં હોમે છે તેમ પરમાધામીએ વેડિય દીપક
 બલ્લવમ્પમાન અગ્નિમાં મને બાળ્યો, પકાડ્યો, શેક્યો અને લડગુ કહ્યું
 એવી રીતે હું પરવશપણે પાપ-કર્મ કરીને ઘણું હું ખ ખાંચે ૫૯
 યમના જેવી વીક્ષુ અને લોહાના જેવી અખત ધાંત્રવાળા કાંક અને ઝીંખ
 પખીઓએ મને અનતવાર બગાડ્યો માથો, તેથી હું વારવાર ઘણો વિલાપ
 કરવા લાગ્યો ૬૦ નરકને વિષે તૂપાએ પીડાવાથી ઢોડતો ઢોડતો વેતરણ
 નરીને વિષે પટ્ટાએ ત્યાં જઈ પાળી પીવા માં પુ તો છરીની ધાર
 સરખા પાળીથી માફુ નજુ છેઢાંડમુ ૬૧ તાપની પી ! ઘનાથી ઘાચતી

આશાએ, ઝાડના મોટા વનમાં ગયો ત્યાં ખડ્ગ જેવાં પાંદડાંથી હું
અનેકવાર છેદાણો. ૬૨ હે માતા ! નરકને વિષે લોહાના મુગદળ, મુંસળ,
સાંબેલા, ત્રિશૂળ અને ગદાએ કરી મહારા શરીરના ચૂરેચૂરા કરી નાખ્યા
એવાં અનંતવાર દુઃખ પામ્યો. ૬૩ તીક્ષ્ણ ધારવાળાં અસ્ત્રો, છરી અને
કાતરોથી જેમ વસ્ત્ર કતરાય તેમ હું કતરાણો અને ફડાયો. એવી રીતે
શરીરની ગ્રામડી ઉતારી નાખી એવી વેદના મેં અનેકવાર સંકેત કરી.
૬૪ મને પરવશપણે કપટની જાળમાં મૃગની માફક પાશમાં બાંધ્યો,
રુધિરો અને ઘાંધી વાર પરમાધામીએ માર્યો. ૬૫ માછલાંની જાળમાં મને
પકડ્યો, તેમાં કાંટાવડે મારું ગળું વીંધાયું અને મંગરના રૂપવાળા
પરમાધામીએ મને બળાત્કારે પકડીને ઉછાળ્યો, ચીર્યો, ફાંચ્યો,
પકડ્યો અને અનંતવાર માર્યો ૬૬ સીંચાણ પક્ષીની
મીઠું બંધનથી, જાળથી, લેપથી અને સરેશથી કરીને હું અનંતવાર
પકડાયો, ચાંચ્યો, બંધાયો અને મને અનંતવાર માર્યો ૬૭ કુહાડા
તથા ફરસી પ્રમુખે કરી સુતાર જેમ વૃક્ષને વાઢી નાના નાના કટકા
કરે છે તેમ મને ફાંચ્યો, ફૂંચ્યો, છેદ્યો અને એ પ્રમાણે અનંતવાર
પરમાધામીએ ત્રાસ પમાડ્યો ૬૮ જેમ લુહાર લોહાને ટીપે-છે તેમ મને
પરમાધામીએ અનંતવાર ચપેટા તથા મુઘિટ આદિ પ્રહારે કરી તાડ્યો
ફૂંટ્યો, છેદ્યો અને ઝીણા ઝીણા કટકા કર્યા ૬૯ પરમાધામીએ મને
તેંપેલી તથા કકળતા તાંબા, લોહાં, કથીર અને સીસા પાયાં તેથી હું
ભયંકર રીતે વિલાપ કરવા લાગ્યો ૭૦ હે માતા-પિતા ! પરમાધામી મને
કે કે, તને માંસ બહુ પ્રિય હતું અને માંસના કટકા કરી તેને પકાવી,
તેળામી, ખાવાને બહુ ગમતા હતા માટે તું આ તારું જ માંસ ખા,
એમ કહી મારાં જ શરીરનાં માંસના કટકા કરી, પકાવી, અગ્નિવૈણી
લાલચાળે કરી શેકીને મને અનંતવાર ખવડાવ્યા. ૭૧ વળી પરમાધામી
કહે કે, તને આગલે ભવે મદિરા, તાડી તથા જવ વગેરેનો દારૂ તથા
મધ ઘાંધુ પ્રિય હતું એમ કહી મને મારાં હાડકાનો રસ તથા માગ
શરીરનું લોહી તેપાવી જાળવલ્યમાન કરી પાચું. ૭૨ હે માતા ! નિત્યે
ભયે કરી, ત્રાસે કરી, દુખે કરી, પીડાએ કરી, પરમ ઉત્કૃષ્ટ દુઃખે
કરી કપાયમાન શરીરે મેં વેદના લોગવી ૭૩ તીવ્ર ઉત્કૃષ્ટ, અતિ
આકરી, ઘોર, સહેતાં અતિ દુષ્કર, મોટા ભયને ઉપજવનાર, સાલજતા

પણ જય ક્રિપ્તને જોવી વેદના નરકને વિષે મેં લોગવી છે જા
મનુષ્ય-લોકમાં જેવી ટાક, તાપની વેદના વતે છે, તેથી અનતરથી
અશાતા, વેદના નરકને વિષે છે

૭૫ નવું જાવને વિષે મેં અશાતા વેદના લોગવી છે જા
મીઝીને ઉઘાડીએ જોટલો સૂક્ષ્મ વખત પણ શાતા લોગવી નથી હવે
મુજાપુત્ર પ્રત્યે માતા-પિતા કહે છે ૭૬ હે પુત્ર ! તારી ઈચ્છા હીજા
મહણ કરવાની છે તો ખુશીથી હીજા મહણ કર પરંતુ આટલું વિશેષ
કે ચારિત્રને વિષે દુઃખ ઘવાથી હવા કરાવી શકાવી નથી જોટલે સાવજ
વેદ કરાવી શકાતું નથી ૭૭ મુજાપુત્ર માતા-પિતા પ્રત્યે કહે છે કે
આપનું કહેવું સત્ય છે પણ અરણ્યને વિષે રહેલાં મુજ વગેરે જનવરો
અને પક્ષીઓને રોજ આવ્યાથી કોણ મટાડી શકે છે ? અર્થાત્ વેરો
આવી તેની હવા કરતા નથી. ૭૮ જેમ એકલો મુજ અટવીને વિષે
જાત્યાં કરે છે તેમ હું પણ સત્તર લોકે સયમ અને વાર
પ્રકારે તપે કરી ધર્મને આચરીશ ૭૯ જેમ મોટા અરણ્યને વિષે મોઢ
મુજને રોગ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે તે મુજ ઝાડ નીચે બેસે છે ત્યાં તે
મુજનું વેદ કોણ કરે છે ?

૮૦ તે રોગથી પીડાએલા મુજને ક્યો વૈદ આવીને ઔષધ
આપે છે ? કોણ તેને સુખશાતા પૂછે છે ? અને ખાવાને વાસ્તે ખાહાર
પાણી (ખોરાક), કોણ લાવી આપે છે ? ૮૧ જ્યારે તે મુજ સુખી હોય
ત્યારે તે પોતાની મેળે ખાવા પીવાને માટે ચરવાની જગ્યા-વનમાં
જેતરમાં તથા સરોવર તરફ જાય છે ૮૨ તે મુજ મુગચર્ચા કરીને જોટલે
જેતરમાંથી પોતાનો ખોરાક ખાઈ અને સરોવરમાંથી પાણી પીને પોતાની
મરજ મુજબ વનમાં ફરે છે ૮૩ જેમ સયમને વિષે ઉપસવત સાધુ
મુગની પેઠે અનિચત ઠેકાણે રહે અને અનેકવાર નિશાચી અવસ્થાને
અનિચત સ્થાનકને વિષે ઓચરીએ વિચરે તે ઉપ્પ દિશીએ જોટલે દેવલોક
મોકલે વિષે જય ૮૪ જેમ મુગ એક ઠેકાણે રહેતો નથી અને અનેક
ઠેકાણે વસે છે તેમ અનેક ઠેકાણે ચારે ચારે છે તેમ સાધુ ઓચરીએ ફરતા
મોકા નીરસ ખાહાર મળે તોપણ ગૃહસ્થને કે પોતાના આત્માને હીલે
કે નિંદે નહિ ૮૫ જ્યારે મુજાપુત્રે માતા-પિતા પાસે કહ્યું કે જાત્રવ
કલા મુજબ મુગચર્ચાની માફક સયમ આચરીશ ત્યારે માતા-પિતા

કહે છે કે પુત્ર ! જેમ સુખ ભોજન તેમ કરો, એટલે ખુશીથી દીક્ષા મહાણ કરો. માતા-પિતાએ આજ્ઞા દીધા પછી મૃગાપુત્રે પરિમહનો ત્યાગ કર્યો ૮૬ હે માતા-પિતા ! હું તમારી આજ્ઞાએ કરી સર્વ દુઃખથી મુકાવનારી મૃગચર્યા રૂપ દીક્ષા અગીકાર કરીશ ત્યારે માતા-પિતાએ કહ્યું કે હે પુત્ર ! જાઓ અને જેમ સુખ ભોજન તેમ કરો. ૮૭ એમ મૃગાપુત્રે માતાપિતાની આજ્ઞા લઈને જેમ મોટો નાગ કાંચળી છોડીને નાશે તેમ ઘણે પ્રકારે મમત્વ લાવને છાંડ્યો. ૮૮ જેમ લુગડે વળગેલી રજા ઝાટકી નાખે તેમ મૃગાપુત્ર રાજ્ય ઋદ્ધિ, સુવર્ણાદિ ધન મિત્ર, પુત્ર, સ્ત્રી અને સગાવડાલાં સર્વ છાંડીને નીકળ્યા ૮૯ મૃગાપુત્ર પચમહાવ્રત, પાંચ સમિતિ, ત્રણ શુષ્પિત, છ પ્રકારે અભ્યતર^x અને છ પ્રકારે બાહ્ય⁺ એમ બાર પ્રકારે તપ એ સર્વને વિષે ઉદ્યમવત થયા ૯૦ તે મૃગાપુત્ર મમતારહિત અહંકારરહિત, સ્ત્રી આદિના સગરહિત, ઋદ્ધિ વગેરે ત્રણ ગારવ રહિત અને ત્રસ તથા સ્થાવર જીવો ઉપર સરખો લાવ રાખનાર થયા. ૯૧ તે મૃગાપુત્ર આહાર પાણી મળે અથવા ન મળે સુખ અથવા દુઃખને વિષે, જીવિતવ્ય અને મરણને વિષે, નિંદા તથા પ્રશસાને વિષે અને માન તથા અપમાનને વિષે, એ સર્વ ઉપર સમભાવ રાખનાર એટલે રાગદ્વેષ રહિત થયા. ૯૨ તે મૃગાપુત્ર ત્રણ ગારવથી ચાર કષાયથી ત્રણ દુઃકથી, ત્રણ શલ્યથી, સાત લયથી, હાસ્યથી, શોકથી, અને રાગદ્વેષથી બંધન રહિત થયા એટલે તેનાથી નિવર્ત્યા. ૯૩ તે મૃગાપુત્ર આ લોક તથા પરલોકના સુખની ઇચ્છા નહિ રાખનાર, પોતાના શરીરને ચઢન લગાવનાર અથવા છેદનાર ઉપર અને આહાર કરવામાં અથવા આજીવન કરવામાં સરખો લાવ

x ૧ પ્રાયશ્ચિત્ત, ૨ વિનય, ૩ યાવચ્ચ, ૪ સજ્જાય, ૫ ધ્યાન ૬ કાઉસ્સગ, એ છ આભ્યતર તપ કહેવાય છે.

+ ૧ અણુશણુ, ૨ ઉણોદરિ, ૩ વૃત્તિસંક્ષેપ, ૪ રસપરિત્યાગ, ૫ કાંચકલેશ, ૬ ઇન્દ્રિય પ્રતિસંલિનતા, એ છ બાહ્ય તપ.

† ૧ મનોદંડ, ૨ વચનદંડ, ૩ કાયદંડ, એ ત્રણ દંડ.

‡ ૧ માયા, ૨ નિદાન, ૩ મિથ્યાદર્શન, એ ત્રણ શલ્ય.

રાખેનાર જોઈલે સુમાન દષ્ટિવાળા થયા હૃદ તે મુગાપુત્ર અપ્રમથસ્ત
 જોઈલે હિસાબિક પાપના દારવી નિવૃત્ત થયા, તેથી સર્વ પ્રકારે
 આશ્વના બારણાં બંધ થયા અને અધ્યાત્મ પ્રાપ્તિની મોજે કરી
 ધરિયોને હમનારા અને સર્વપ્રણીત સિદ્ધાંતમાં શુભધ્યાનના મોજથી
 ઉપયોગવત અથવા શુભઉપશમવાળા થયા હૃદ-હૃદે જે પ્રમાણે જ્ઞાને
 કરી, આરિત્રે કરી સમ્યક્ત્વે કરી, તપે કરી, પચીશ ભાવનાએ કરી,
 બંધધા અનિત્ય આદિ બાર ભાવનાએ કરી, નિર્મળ પરિણામે કરી
 પોતાની આત્માને સમ્યક્ પ્રકારે ભાવતાં વણા વર્ષ સુધી શીમાન્ત
 આરિત્ર પાળીને એક માસનું અણુસણુ કરીને સર્વોચ્ચ-પ્રધાન શ્રીકૃ
 ઝંતિને પામ્યા. હૃદ જે પ્રકારે જે વત્તવના બાણ, પડિત વિચિત્રણ
 હૃદ તે મુગાપુત્ર જાણે, લોગથી નિવૃત્ત તેમ નિવૃત્તે હૃદ મોટા
 પ્રધાનવાળા અને મોટા મથવાળા મુગાપુત્રનું સંસારની અસંતોષ
 રૂપાંતર ઉપદેશરૂપ ભાવણુ તથા તેમનું બાર પ્રકારની વધેથી પ્રધાન
 અને ગતિપ્રધાન જોઈલે શ્રીકૃ જવાને નાટ મોજી આ આરિત્ર સંસારીની
 જે આચરે તે ત્રણ લોકમાં પ્રસિદ્ધ એવી શ્રીકૃઝંતિને પામી.
 હૃદ અને તે હૃદનું વધારનાર બાણીને તથા મમત્વને સંસારી બંધન
 બાણીને તેમ જ બન અને મમત્વ, ધૌરાદિકના મોટા બંધ ઉપશમનાર
 બાણીને સુખની પ્રાપ્તિ કરનાર તથા શ્રીકૃ શુભને સોંપનાર અને
 અનંતસીધા વગેરે શુભોને લાવનાર એવું બર્મશનું પાંચુ પાંચુ
 કરીને એમ કું કું કું

કૃતિ આધ્યમનો સમાપ્ત

પદ

મુગાપુત્ર મુનિરાજ, ધન્ય ધન્ય મુગાપુત્ર, ૩૭૦
 વિષયરૂપ વિષયરને છાંડ્યા, ત્યાગ કયું નિવ રાજ-ધન્ય
 માતા-પિતાને શુભ સમબલી, ધન્ય વત્તવમય તાજ-ધન્ય
 મુગજન સમ આ ભવજા, બાણે, નિધન તનમુખ તાજ-ધન્ય
 શુભ અરિત્ર આ ભવિ છવોને, ભવસમુદ્રની પાંચ-ધન્ય

અથ શ્રી ભક્તામર સ્તોત્ર.

[વસંતતિલકા વૃત્તમ્]

ભક્તામરપ્રણતમૌલિમણિપ્રભાણા—

મુઘોતક દલિતપાપતમોવિતાનમ્ ।

સમ્યક્ પ્રણમ્ય જિનપાદયુગં યુગાદા—

વાલમ્બનં ભવજલે પતતા જનાનામ્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ :- ભકિત કરનારા દેવો પગે લાગે છે, તે વખતે તેમના નમેલા મુગટની અદર રહેલા મણિઓની કાન્તિને પણ પ્રકાશ આપનાર, પાપરૂપી અધકારના સમૂહનો નાશ કરનાર, અને યુગાદિથી સસારરૂપી સમુદ્રમાં પડેલા માણસોને આશ્રયરૂપ, એવા શ્રી જિનેન્દ્રસ્વામીના બંને ચરણને રૂપાપ્રકારે નમસ્કાર કરીને—૧

યં સસ્તુતઃ સકલવાડ્મયતત્ત્વબોધા—

હૃદ્બૂતબુદ્ધિપટુભિ સુરલોકનાથૈઃ ।

સ્તોત્રેજંગત્ત્રિયચિત્તહરૈરુદ્ધરૈઃ

સ્તોત્ર્યે કિલાહમપિ ત પ્રથમં જિનેન્દ્રમ્ (યુગ્મમ્) ॥૨॥

ભાવાર્થ :-તમામ શાસ્ત્રોનુ તત્ત્વ જાણવાથી ઉત્પન્ન થયેલી નિયુષ્ઠ બુદ્ધિવડે, ત્રણે લોકનુ ચિત્ત હરણ કરે એવા ઉદાર સ્તોત્રથી ઇંદ્ર દેવે પણ જેમની સ્તુતિ કરી છે, એવા પ્રથમ જિનેન્દ્ર શ્રી આદિનાથ સ્વામીની હું પણ સ્તુતિ કરીશ ૨ (પ્રથમના આ શ્લોકનુ યુગલ છે)

બુદ્ધયા વિનાડપિ વિબુધાર્થિતપાદપીઠં ।

સ્તોતું સમુદતમતિર્વિગત્રયોડહમ્ ।

બાલ વિહાય જલસ સ્થિતમિન્દુભિરમ્બ—

મન્ય ક ઇચ્છતિ જન સહસા શ્રીહીતમ્ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ :-જેના પગ મૂકવાના આસનની પણ દેવતાઓએ પૂજા કરેલી છે, એવા હે જિનેન્દ્ર ! જેમ કોઈ પણ સમજી માણસ જુદાની અદર પડેલા અંદરના પ્રતિર્ણિબને એકદમ અહણુ કરવાને ઇચ્છતો નથી, પણ માત્ર બાળક જ ઇચ્છે છે, તેમ મે પણ બુદ્ધિ વિના લજ્જા રહિત થઈને તમારી સ્તુતિ કરવામા પ્રવૃત્તિ કરી છે ૩ (તે ખરેખર બાળચેષ્ટા જેવું જ ગણાય એમ છે.)

વહતું શુભાનશુભસમુદ્ર ! શશાકકાન્તાન્,
કસ્તે ક્ષમ મુરશુરપ્રતિભોડપિ બુદ્ધમા ! ।

કસ્પાન્તકાલપવનોદતનકચક ,

કેા વા તરીતુમલમમ્બુનિર્મિ ભુબ્બચામ્ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ —હે શુભસમુદ્ર ! સહારકાગના પવનવડે જેની અંદર મગર જાણિ પ્રાણીઓ ઉછળી રહ્યાં છે એવા સમુદ્રને હાથવડે તરવાને કોણ સમર્થ થાય છે ? (અર્થાત્ કોઈ નહિ) તેમ ચક્રના જેવા મનોહર તમારા શુભોને કહેવાને બૃહસ્પતિ જેવા બુદ્ધિમાન પણ ક્યાંથી સમર્થ થાય ? (ભાવાર્થ કે એવા પણ સમર્થ ન થાય તો પછી મારી શક્તિ તો તેમાં ક્યાંથી જ આવે ?) ૪

સોડક તથાપિ તથ ભક્તિવશાન્મુનીચ ,

કર્તુ સ્તવ વિગતશક્તિરપિ પ્રવૃત્ત ।

પ્રીત્યાત્મવીર્યમવિચાર્ય મુજો મુખેદ્રમ ,

નાભ્યેતિ કિં નિજશિશો પરિપાલનાયમ્ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ —હે મુનિશ્વર ! એ પ્રમાણે હું તમારી સ્તુતિ કરવામાં અશક્ત છું, છતાં પણ તમારી ભક્તિને આધિન થઈને જેમ મુચ્છશ્ચ પોતાના બાળકની પ્રીતિની આધિન થઈને તેનું રક્ષણ કરવાને પોતાના બળનો વિચાર છોડી દઈને પણ (પોતે તેના સામું થવાને અશક્ત છતાં પણ) સિંહની સામે થાય છે, તેમ હું પણ (મારી શક્તિનો વિચાર ત્યજી દઈને) તમારી સ્તુતિ કરવાને પ્રવૃત્ત થયો છું ૫

અભ્યમુત મુતવતાં પરિકાસધામ,

ત્વદ્ભક્તિરેવ મુખરીકુરુતે બલ્લાન્મામ્ ।

યદ્દોકિલ કિલ મધૌ મધુર વિરૌતિ

તપ્ચારુચ્યારુચ્યમ્ભલિકાનિકરેકેતુ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ : જેમ સૈત્ર માસને વિષે આખાના મોરના પ્રભાવથી કોયલ મધુર શબ્દો ઉપચારે છે, તેમ મને પણ, હું થોડું બલ્લનાર [મૂર્ખ] અને શાસ્ત્રોના (વિદ્વાનોના) હાસ્થનું પાત્ર છતાં તમારી ભક્તિ (ના પ્રભાવથી) જ બળાત્કારથી બોલાવે છે ૬ (આ સ્તુતિ કરવામાં પ્રવૃત્ત કરે છે)

ત્વત્સંતવેન ભવસ તતિસન્નિબદ્ધં
 પાપ ક્ષણાત્ક્ષણમુપૈતિ શરીરભાજમ્ ।
 આકાંતલોકમલિનીલમશેષમાશુ
 સૂર્યાશુભિન્નમિવ શાર્વરમ ધકારમ્ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ :- જેમ સૂર્યના પ્રકાશથી, રાત્રિને વિષે વ્યાપેલું ભ્રમરના જેવું કાળુ અધારું તત્કાળ નાશ પામે છે, તેમ જ તમારી સ્તુતિ કરવાથી, દેહધારીઓનાં, જન્મપરપરાનાં બાંધેલા તમામ પાપે ક્ષણમાત્રમાં નાશ પામે છે. ૭

મત્વેતિ નાથ તવ સંસ્તવન મયેદ-
 મારાજ્યતે તનુધિયાપિ તવ પ્રભાવાત્ ॥
 ચેતો હરિષ્યતિ સતાં નલિનીદલેષુ
 મુક્તાફલદ્યુતિમુપૈતિનનૂર્ણિદુઃ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ :- અને એ પ્રમાણે સમજીને, જો કે હું અદ્ય બુદ્ધિવાળો છું, તોપણ તમારી આ સ્તુતિ કરવાનો આરભ કરું છું, તે જેમ કમળ-પત્રની અદર પડેલું પાણીનું ટીપું, કમળપત્રના પ્રભાવથી મોતીના જેવી શોભા પામે છે, તેમ જ આ સ્તોત્ર પણ તમારા પ્રભાવથી સજ્જનોના મનનું હરણ કરશે ૮ (એવા શોભાયમાન-પ્રીતિ ઉપજાવનાર-થશે)

આસ્તાં તવ સ્તવનમસ્તસમસ્તદોષં,
 ત્વત્સ કથાડપિ જગતાં હુરિતાનિહન્તિ ।
 દ્વરે સહસ્રકિરણ કુરુતે પ્રભૈવ,
 પદ્માકરેષુ જલગ્નિ વિકાશભાજિ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ :- જેમ સૂર્યઘણે છેટે રહ્યો છે, તોપણ તેનાં કિરણો વડે જ સરોવરને વિષે રહેલા કમળો પ્રકુલિલ થાય છે, તેમ જ સર્વ પાપોનો નાશ કરનાર તમારું સ્તવન ભલે દૂર હો, પણ તમારી કથા માત્ર લોકનાં પાપોનો નાશ કરે છે । ૯

નાત્યદ્ભૂત ભુવનભૂષણભૂત ભૂતનાથ ।
 ભૂતૈર્ગુણૈર્ભૂવિ ભવન્તમભિષ્ટુવન્ત ।

તુલ્યા ભવન્તિ ભેવતો નનુ તેન કિં વદ્ય
ભૂત્યામિત ય ઇહ નાત્મસમ કરોતિ ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ :- હે ભુવનભૂતણુ ! હે ભૂતનાથ ! તમારા અનેક
સત્ય ગુણો વડે કરીને તમારી સ્તુતિ કરનાર, 'આ દેહમાં જ
તમારા સંરખો માયે, એમા વિશેષ માશ્વર્ય શુ છે ? કેમકે દેહમાં
પણ જેનો આશ્રય કરીને રહે છે, તે તેને સપત્તિવડે પોતાના સમાન
નથી કરતો શુ ?' કરે છે જ ૧૦

દમ્પવા ભવન્તમનિમેષવિદ્દેહનીય
નાન્યત્ર તોષમુપયાતિ જનસ્ય ચક્રુ
પીત્વા પય યશિકસ્થુતિદુગ્ધસિન્ધીઃ
ક્ષાર જલ જલનિષેરશિતું ક ઇચ્છેત ? ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ :- હે મનુષ્ય ! એકી નજરે એઈ રહેવા ચોખ
આખું સ્વરૂપ (એકવાર) ભેંચા પછી, માણસના નેત્ર બીજે કોણે સતીષ
પામતાં-કરતાં નથી, કેમકે ચંદ્રના કિરણ જેવું ઉજ્જવળ કિરણાકરણ
રૂપ પીધા પછી જળના સમુદ્રના ખારા પાણીને પીવાને કોણ ઇચ્છે છે ?
કોઈ નહિ ૧૧

યે શાન્તરાત્રમુચિભિ પરમાણુભિસ્ત્વ
નિર્માપિતસ્ત્રિભુવૌકલલામભૂત
તાવન્ત એવ ખલુ તેડમ્યણુવ પૃથિવ્યા
યત્તે સમાનમપર નહિસ્ત્યમસ્તિ ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ - હે ત્રણ ભુવનને વિષે એક જ માત્ર આખૂણુરૂપ જે
શાંતરાત્રની છાયાના પર પાણુ ઓગડે આ નિર્માણેલા છે, તે પરમાણુ એ
પૃથ્વીને વિશે તેટલા જ હાવાથી તમારા નમાન બીજાનું રૂપ જ નથી ૧૨

વક્ત્ર કવ તે સુરનરોચનેત્રહારિ,
નિ યેપનિર્મિત તત્તિતયો રમાનમ
ખિમ્ય કલકનલિન કવ નિશાકરસ્ત્વ
યદાન્તરે ભવતિ યાદુલાશકરપમ્ ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ - દેવતાઓ, મનુષ્યો અને નાગ પ્રમુખના નેત્રોનું હરણ કરનાર એવું; અને ત્રણે જગતને વિષે રહેલા ચંદ્ર કમળ આદિક ઉપમાનને જીતનાર એવું તમારું મુખ કયાં ? અને દિવસને વિષે ખાખરાના પાનના જેવું પીકું પડી જનારું એવું; તેમ જ વળી કલ કવાણું, એવું ચંદ્રમાનું બિંબ, તે કયાં ? ૧૩

સમ્પૂર્ણમણ્ડલશશાકકલાકલાપ-

શુભ્રા શુભ્રાસ્ત્રિભુવન તવ લઘયન્તિ ।

યે સશ્રિતાસ્ત્રિજગદ્દીપ્તર । નાથમેક,

કસ્તાન્નિવારયતિ સચરતો યથેષ્ટમ્ ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ - સ પૂર્ણ ચંદ્રની કાન્તિ જેવા તમારા ઉજ્જવળ શુભ્રા, ત્રણે જગતને ઉલ્લસન કરીને વ્યાપી રહ્યા છે, કેમકે ત્રણે જગતના આપ એકલા જ સ્વામી છો, તેથી તમારો આશ્રય કરીને રહેલા તે શુભ્રાને, ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તતાં કોણ અટકાવી શકે એમ છે ? ૧૪

ચિત્ર કિમત્ર યદિ તે ત્રિદશાગનાભિ-

ર્નીતં મનાગપિ મનો ન વિકારમાર્ગમ્ ।

કલ્પાન્તકાલમરુતા ચલિતાચલેન,

કિં મન્દરાદ્રિશિખર ચલિત કદાચિત્ ? ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ - હે પ્રભુ ! દેવાગનાઓ તમારા મનમા કિંચિત્ માત્ર પણ વિકાર (કામવિકાર) લાવી શકી નહિ, તેમા શુ આશ્ચર્ય છે ? કેમકે સહારકાળના પવનથી તમામ પર્વતો ડાલે છે, તોપણ મન્દરાદ્રિ પર્વતનું શિખર કદાપિ ડાલે છે, શુ ? (નહીં જ) ૧૫

નિધૂમવર્તિરપવન્નિર્જાતૈલપૂર

કૃત્સન જગત્ત્રયમિદં પ્રકટીકરોપિ ।

ગમ્યો ન જાતુ મરુતા ચલિતાચલાના

દીપોઽપરસ્તવમસિ નાથ ! જગત્પ્રકાશ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ - હે નાથ ! જેની અદરથી ધુમાડો નીકળતો નથી, જેને દીવેટની જરૂર નથી, અને તેલની પણ જરૂર નથી, જે આ સમગ્ર ત્રણે જગતને પ્રકાશિત કરે છે અને પર્વતોને પણ ડાલાવી

નાખે એવો પવન પણ જેની ખાસે જઈ શકતો નથી; એવા વિલક્ષણ
દીપ્ત રૂપે આ જગતને વિશે તું પ્રકાશે છે ૧૬

નાસ્ત કલ્યાણિદુપયાસિ ન રાહુમમ્ય.

રૂપચીક્રેષાપિ સહસા યુગપન્નજન્તિ ।

નામ્બોધરોદરનિરુદ્ધમહાપ્રભાવ

સૂર્યાડિતિથાયિમહિમાડસિ સુનીન્દ્ર । લોકે ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ:- હે સુનીન્દ્ર ! જગતને વિશે તમે સૂર્યના કરતાં પણ
વધારે મહિમાવાન છો । (સૂર્યની પેઠે) રાહુ તમને ઘેરી શકતો નથી,
તમે કદી પણ અસ્ત પામતા નથી, એમ તમારા પ્રભાવનો અવશેષ કદી
શકતો નથી, અને એકે કાળે તમો ત્રણે જગતને પ્રકાશિત કરો છો,
(તેથી સૂર્યના કરતાં પણ તમે અધિક મહિમાવાન છો, એ સ્પષ્ટ જ છે ૧૭

નિત્યોદય દલિતમોદમહાનધકાર

મમ ન રાહુવદનસ્ય ન વારિહાનામ્ ।

વિભ્રાજતે તવ મુખાપ્પમનરૂપકાન્તિ ।

વિદ્યોતમન્નજગદ્ધૂવંશશાકભિન્નમ્ ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ:- જોનો ઉદય હમેશાં છે, જેણે આકાશી અંધકારનો
નાશ કરેલો છે જોનો રાહુથી માત્ર ઘસી શકતો નથી, જોને એમ પણ
ઘેરી શકતો નથી, તેમ જ જેની કાંતિ કદી પણ ઓછી થતી નથી, જેનું
પ્રભાવે મુખકમળ જગતને વિશે અપૂર્વ અદ્ભુતની પેઠે શોભી રહે છે ૧૮

કિં ચર્ચરીષુ શશિનાડન્ડિ વિવસ્વતા વા ।

મુખમુખે દુરલભિતેષુ તમસ્સુ નાથ । ॥

નિષ્પન્નશાસિવનશાસિનિ ભુવલોકે

કાચં કિયન્નલધરેન્નલભાસનમૈ । ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ:- હે નાથ ! તમારા મુખરૂપી અદ્ભુત પ્રભાવને અંધકારનો
નાશ થાય છે ત્યાર પછી રાત્રિને વિશે ભગવાત અદ્ભુતનાં શું કામ છે ?
તેમજ દિવસે ઉદય પામતા સૂર્યનું પણ શું કામ છે ? કેમકે શોભાપ્રમાણ
કે બરતું માન્ય માઠી રૂઝ્યા પછી, આકાશમાં ઘડી આવેલા વરસાદનું શું

પ્રયોજન રહે છે ? (ભાવાર્થ કે તે જેમ નિરર્થક છે તેમ જ સૂર્ય, ચંદ્ર
પણ તમારા મુખના પ્રકાશ આગળ નિરર્થક જ છે !) ૧૯

જ્ઞાનં યથા ત્વયિ વિભાતિ કૃતાવકાશં,

નૈવં તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ ।

તેજઃ સ્ફુરન્મણિષુ યાતિ યથા મહત્ત્વ,

નૈવ તુ કાચશકલે કિરણાકુલેડપિ ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ - હે પ્રભુ ! તમારા વિષે જ્ઞાન જેવી રીતે વ્યથાવકાશથી
શોભી રહે છે, તેવું હરિ, હર ઇત્યાદિક દેવોને વિષે શોભતું નથી જ.
કેમકે પ્રકાશમાન રત્નોના સમૂહને વિષે જેવું તેજનું પ્રાપ્ત્ય ભાસે છે,
તેવું કાચના ચળકતા કટકાને વિષે પણ જણાતું નથી જ. ૨૦

મન્યે વર હરિહરાદ્ય એવ દષ્ટા,

દષ્ટેષુ યેષુ હૃદય ત્વયિ તોષમેતિ ।

કિં વીક્ષિતેન ભવતા ભુવિ ચેન નાન્યઃ

કશ્ચિન્મનો હરતિ નાય ! ભવાન્તરેડપિ ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ - હે સ્વામી ! હરિ, હર ઇત્યાદિક દેવો (મારી) દષ્ટિએ
પડ્યા તે સારુ જ થયું છે કેમકે તેમને દીઠાથી મારું હૃદય તમારે
વિષે જ (તે સર્વેને દીઠાથી અને તે સર્વેથી તમે શ્રેષ્ઠ છો એમ જાણ્યાથી)
સંતોષ પામે છે આ લોકમાં તમને જોવાથી શું થયું છે ? (તો એટલું જ
કહેવાનું છે કે) ભવાન્તરને વિષે પણ અન્ય કોઈ દેવ મારું મન હરણ
કરી શકનાર નથી. ૨૧

સ્ત્રીણાં શતાનિ શતશેઃ જનયન્તિ પુત્રાન્

નાન્યાં સુત ત્વદુપમ જનની પ્રસૂતે ।

સર્વાં દિશેઃ દધતિ ભાનિ સહસ્રરશ્મિં

પ્રાચ્યેવ દિગ્જનયતિ સ્ફુરદશુભલમ્ ॥ ૨૨ ॥

ભાવાર્થ - જેમ તારાઓના સમૂહોને સર્વે દિશાઓ ધારણ કરે છે,
પણ તેજસ્વી સૂર્યને તો માત્ર પૂર્વદિશા જ જન્મ આપે છે, તેમ જ
સેકડો સ્ત્રીઓ ઘણાં પુત્રોને જન્મ આપે છે, છતાં તમારા સમાન
પુત્રને તો બીજી કોઈ જન્મેતા (સ્ત્રી) ઉત્પન્ન કરતી જ નથી ! ૨૨

ત્વામનન્તિ મુનય પરમ પુમાસ-
 માદિત્યવર્ણમમલ તમસા પુરસ્ત્યાત્ ।
 ત્વામેવ સમ્યગુપલસ્ય જયન્તિ મૃત્યુ
 નાન્ય. શિવ શિવપદસ્ય મુનીન્દ્ર ! પન્થા ॥ ૨૩ ॥

સાવાર્થ:- હે મુનીન્દ્ર ! તમને મુનિઓ પરમ પુરુષ માને છે, અને તમે અધકાર આગળ નિર્મળ સૂર્ય જેવા છે, વળી તમને રૂઢે પ્રકારે પામવાથી (જાણવાથી) મૃત્યુને પણ હતી શકાય છે અને (જે જાણવાથી) તમારા સિવાય બીજો (કોઈપણ) મોક્ષ (મુક્તિ) પામવાનો કલ્યાણકારક માર્ગ નથી જ ! ૨૩

ત્વામબ્યય વિબુધચિન્ત્યમસ ખ્યમાય
 પ્રજ્ઞાલુભીશ્વરમનન્તમન ગકેતુમ્ ।
 યોગીશ્વર વિદિતયોગમનેકમેક
 જ્ઞાનસ્વરૂપમમલ પ્રવદન્તિ સન્ત ॥ ૨૪ ॥

સાવાર્થ:- હે પ્રભુ ! તમને અબ્યય, વિબુ, અમિત્ય, અસખ્ય આદ્ય, પ્રજ્ઞા, ઉશ્વર, અનંત અનગ-કેતુ યોગીશ્વર, યોગને જાણનાર અનેક, અને એક, એવી રીતે સત્પુરુષો અનેક વિશેષણોથી જ્ઞાનના સાક્ષાત્ સ્વરૂપ રૂપે અને વળી નિર્મળ પણ કહે છે । ૨૪

પુદ્ગલસ્તમેવ વિબુધાર્થિતબુદ્ધિબોધાત
 ત્વ ચકરોડસિ ભુવનત્રયચકરત્વાત્ ।
 ધાતાડસિધીર ! શિવમાર્ગવિધિવિધાનાત્ ॥ ૨૫ ॥
 અચકત ત્વમેવ ભગવન્ પુરુષોત્તમોડસિ ॥ ૨૫ ॥

સાવાર્થ:- હે વિબુધાર્થિત ! તમે બુદ્ધિનો બોધ કરો છો તેથી પુદ્ગલ છે. તમે ત્રણે જગતનું કલ્યાણ કરનાર છો તેથી ચકર રૂપે જ છો અને કલ્યાણકારક માર્ગના વિધિને પારણ કરનારા-જાણનારા છો તેથી તેમ જ ધાતા છો અને હે ભગવન્ તમે સ્પષ્ટ પુરુષોત્તમ એટલે નારાયણ રૂપ છો. ૨૫

તુભ્ય નમઃશિબુવનાર્તિહરાય નામ,
 તુભ્ય નમઃ ક્ષિતતલોમલભૂપણાય ।

તુલ્ય નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય,
તુલ્ય નમો જિન ! ભવોદ્ધિશોષણાય ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ :- હે નાથ ! ત્રણે જગત્ની પીડાને હરણ કરનાર આપને મારા નમસ્કાર હો ! પૃથ્વીના તળ ઉપર અમલ-નિર્મળ-ભૂષણ રૂપ આપને મારા નમસ્કાર હો ! વળી ત્રૈલોકના પરમેશ્વર એવા આપને મારા નમસ્કાર હો ! હે જિન ! આ સંસાર રૂપ સાગરનું શોષણ કરનાર-નહીં સરખો કરી દેનાર-આપને મારા નમસ્કાર હો ! ૨૬

કો વિસ્મયોડત્ર યદિ નામ શુભૈરશેષૈ-
સ્ત્વ સશ્રિતો નિરવકાશતયા મુનીશ ! ।
દ્વૌષૈરુપાત્તવિવિધાશ્રયન્તતર્થૈ ,
સ્વપ્નાન્તરેડપિ ન કદાચિદ્દીપીક્ષિતોડસિ ॥ ૨૭ ॥

ભાવાર્થ :- હે મુનીંદ્ર તમામ શુભો જ તમારામાં પરિપૂર્ણ રીતે આશ્રય કરીને રહેલા છે, તેમા શુ આશ્ચર્ય છે ! કેમકે અનેક સ્થળે આશ્રય મળવાથી જેમને ગર્વ ઉત્પન્ન થએલો છે, એવા દોષોએ તો તમને સ્વપ્નાતરે-સ્વપ્નમા-પણુ જોયેલા જ નથી ! (ભાવાર્થ કે તમારામાં શુભુ સિવાય દોષ બિલકુલ છે જ નહી) ૨૭

ઉચ્ચૈરશોકતરુસશ્રિતમુન્મયૂખ-
માભાતિ રૂપમમલ ભવતો નિતાન્તમ ।
સ્પષ્ટોદ્ભસત્કિરણમસ્તતમોવિતાન
ખિન્ન રવેરિવ પયોધરપાર્શ્વવર્તિ ॥ ૨૮ ॥

ભાવાર્થ - હે જિનેશ્વર ! જેમ મેઘના સમીપમા રહીને, અધકારનો નાશ કરીને, અને સ્પષ્ટ બિયા કિરણો પ્રસારીને, સૂર્ય શોભી રહે છે, તેમ જ અશોકવૃક્ષની નીચે રહેલું આપનું સ્વરૂપ (પાપરૂપી અધકારનો નાશ કરીને અને) બિયા કિરણ પ્રસારીને, અત્યંત નિર્મળ શોભી રહે છે ૨૮

સિંહાસને મણિમયૂખશિખાવિચિત્રે

વિભ્રાજતે તવ વપુ કનકાવદાત્મ ।

બિમ્બ વિષદ્વિલસદ્ગુણતાવિતાન

તુલગોદ્યાદ્વિશિરસીવ સહસ્રસ્ત્રમેઃ ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ - જેવી રીતે જિઆ ઉદ્યાચળ પર્વતના ઉપર, આમઝને વિષે પ્રકાશમાન કિરણો રૂપી લતાઓના સમૂહવડે, સૂર્યનું બિંબ શોષે છે, તેવી જ રીતે હે બિંનેદ્ર ! મહિઓના કિરણોની પકિતઓવડે કરીને વિચિત્ર દેખાતા સિંહાસનને વિષે, સુવર્ણ જેવું મનોહર આપનું શરીર અત્યંત શોષે છે ૨૬

કુન્દાનકાતયલયામરચાક્રયોભ,

વિભ્રાજ્યતે તવ વપુઃ કલપોત્કાન્તમ્ ।

ઉદ્યમ્બશાંકશુચિનિર્ભરવારિધાસ-

મુખ્યેસ્તટ સુરગિરેરિવ શાતકૌમ્ભમ્ ॥ ૩૦ ॥

ભાવાર્થ - જેમ ઉદય પામેલા અદ્ભુતમાના જેવી નિર્મળ પાણીના કર્ણવૃન્દી ધારાઓ વડે મેરુપર્વતનું સુવર્ણમય જિમ્મુ શિખર શોભી રહે છે, તેમ મોગરાના યુગ્મ જેવા ધોળા વીંળતા (ફરતા) ચામરો વડે, સોનાના જેવું મનોહર આપનું શરીર શોભી રહે છે ૩૦

છત્રત્રમ તવ વિભાતિ શશાકકાન્ત-

મુખ્યે સ્થિત સ્થગિતભાનુકર પ્રતાપમ્ ।

મુકતાકલપકરભલવિવૃદ્ધયોભમ્

પ્રખ્યાપયત્તિજગતઃ પરમેષ્ઠત્વમ્ ॥ ૩૧ ॥

ભાવાર્થ - હે ભગવન્ ! (તારા સહિત) ચક્રના જેવા મનોહર, સૂર્યનાં કિરણના તાપનું નિવારણ કરનાર, અને મોતીઓના સમૂહની રચનાથી શોભામમાન, એવા તમારા ઉપર રહેલાં તમારાં ત્રણ છત્રો શોભી રહ્યાં છે, તે બધે તમારું ત્રણે જગતનું અધિપતિપણ જ બહાર કસ્યું તેમ શોષે છે નહીં શું ? ૩૧

ગમ્ભીરતારસ્વપૂરિતવિજિભાગ-

ભૈલોકમલોકશુભસઝમભૂતિદમ્ ।

સદ્ભરણજયલોચણપીપકઃ સન્ ।

ખે કુકુભિર્ધ્વનતિ તે મથસ પ્રવાહી ॥ ૩૨ ॥

ભાવાર્થ:- ઊંચા અને ગંભીર શબ્દવડે જેણે દિશાઓના વિભાગો પૂરી લીધા છે ત્રણે જગતના લોકોને શુભ સમાગમની સપત્તિ આપવામાં જે કુશળ છે અને સત્યધર્મના રાજના જયના શબ્દને જે બહાર કરે છે, એવો તમારો જે દુહુલિ તે આકાશને વિષે ગજના કરી રહ્યો છે ! ૩૨

મંદારચુંદરનમેરુસુપારિજાત-

સન્તાનકાદિકુસુમોત્કરવૃષ્ટિરદ્ધા ।

ગન્ધોદ્ધણિ દુશુભમન્દમરુતપ્રપાતા

દિવ્યા દિવ પતતિ તે વચસાં તતિર્વા ॥ ૩૩ ॥

ભાવાર્થ:- મંદાર, સુદર નમેરુ, પારિજાત, અને સન્તાનક ઇત્યાદિ વૃક્ષોનાં ફૂલોની જે દિવ્ય વૃષ્ટિ, સુગંધીદાર પાણીનાં ઊંડુઓ વઠે શીતળ અને મદવાયુએ પ્રેરાયેલી, સ્વર્ગમાંથી ઘણી જ પડે છે, તે બધું તમારા ભાવણની દિવ્યમાળા જ પડતી હોય, નહીં શું ! ૩૩

શુભ્રપ્રભાવલયભૂરિવિભા વિલોસ્તે,

લોકત્રયદ્યુતિમતાં દ્યુતિમાક્ષિપન્તી ।

પ્રોદ્યદ્દિવાકરનિરન્તરભૂરિસખ્યા

દ્વીપ્ત્યા જ્યત્યપિ નિશામપિ સોમસૌમ્યામ્ ॥ ૩૪ ॥

ભાવાર્થ :- હે વિભુ ! શોભાયમાન છે પ્રભામગ્ન જેનું, એવી ઘણી જ તેજસ્વી તમારી કાન્તિ । ત્રણે જગતના તેજસ્વી પદાર્થોનું તેજ આપુ પાડે છે-જીતે છે-આકેષ કરે છે તે તમારી કાન્તિ, અસખ્ય સૂર્યના સરખી તેજસ્વી હોવા છતાં, ચંદ્રના જેવી શીતળ પ્રભાથી રાત્રીને પણ જીતે છે । ૩૪

સ્વર્ગાપવર્ગગંમમાર્ગવિમાર્ગભ્રુષ્ટ

સદ્ધર્મતત્ત્વકથનૈકપટુશ્ચિલોકયાં ।

દિવ્યધ્વનિભાવતિ તે વિશદ્ધર્થ સર્વા-

ભાષાસ્વભાવપરિણામગુણૌપ્રયોજ્ય ॥ ૩૫ ॥

ભાવાર્થ :- સ્વર્ગ અને મોક્ષનો માર્ગ બતાવવામાં ઇષ્ટ, તેમ જ ત્રણે લોકને વિષે સત્યધર્મનું તત્ત્વ કહેવામાં જે એક જ માત્ર

નિપુણ છે, એવો તમારો જે દિવ્યશ્વનિ તે નિર્મળ અર્ધવાણો દેવાથી
સર્વ ભાષાના સ્વભાવના શુણ્ણને પામીને (સર્વત્ર) યામ છે ૩૫ ,

ઉન્નિદ્રદેમનવપદ્મપુલકાન્તી-

પદ્મસ્વસન્નખમયૂજશિખાભિરામૌ ।

પાદૌ પદ્માનિ તવ મત્ર જિનેન્દ્ર ! મત્ર

પદ્માનિ તત્ર વિભુધા પરિકલ્પયન્તિ ॥ ૩૬ ॥

ભાવાર્થ :- હે જિનેન્દ્ર ! સુવર્ણના નવાં ખીલેલા કમળોના
સમૂહની કાંતિ જેવા પ્રસરી રહેલા નખોનાં કિરણોની પંકિત વડે જે
સુદર દેખાય છે, એવા તમારા પગો, પૃથ્વી ઉપર ભ્રમ્યાં ભ્રમ્યાં ડગલાં
ભેરે છે, (તમે ભ્રમ્યાં ભ્રમ્યાં વિચરો છો) તે ઠંકાણે દેવતાઓ કમળની
રૂપના-સ્વના-કરે છે ૩૬

૩૭

ઈત્ય મમા તવ વિભૂતિરભૂજિજ્જનેન્દ્ર !

૮ મર્મેપિદેશનવિધૌ ન તથા પરસ્મ ।

સાદ્દૃ પ્રજા દિનકૃત પ્રહતાન્ધકારા

લાદ્દૃક્તો ગ્રહમણ્યસ્ય વિકાશિનોઽપિ ॥ ૩૭ ॥

ભાવાર્થ :- હે જિનેન્દ્ર ! એ પ્રકારની (પાછળ જણાવેલા
અષ્ટ પ્રાવિદ્યાર્થની) તમને જે જે સપત્તિઓ પ્રમાણે ઉપદેશ કરવી
બળ્યતે (સમવસરણમા) થઈ, તે પ્રમાણે અન્યને (હરિહરશિક્ષિ પર
પ્રમાણ દેવાને કહી પણ) થઈ, નથી (તે યોગ્ય જ છે) કેમકે
અધિકારનો સમૂળ નાશ કરનાર સૂર્યની જેવી પ્રજા છે તેવી પ્રકાશ
પામેલા ગ્રહોની પણ ક્યાંથી જ હોય ? ૩૭

સ્મ્યોતન્મહાવિદ્યવિદ્યોત્કયોલભૂલ-

મત્તજમદ્ભ્રમરનાદવિવૃદ્ધકોપમ્ ।

એરાવતાભગિભસુદતમાપતન્ત

દમ્દવા ભય ભવતિ નો ભવદ્દામિતાનામ્ ॥ ૩૮ ॥

ભાવાર્થ :- જેનું અડચણ ગરતા મદવડે કરીને ખરડાએ
છે, વળી જે માણુ મુણામા કરે છે અને તેની બાબુબાબુ સમતા
ઉંમત્ત ભમરાઓના શુભારવ વડે, જેનો કોપ વૃદ્ધિને પામેલો છે,

વળી જે ઉદ્ધત ઐરાવત જેવો છે, એવો હાથી પણ જો (કદાચ) સામો આવે, તોપણ તેને દેખીને તમારો જે આશ્રિત હોય છે તેને ભય ઊપજતો નથી. ૩૮

ભિન્નેભક્તુર્ભગલદુર્જનવલશોણિતાકત-

મુકતાશ્લપ્રકરભૂષિતભૂમિભાગઃ ।

અદ્ધકંભઃ કંભગતં હરિણાધિપોડધિ

નાકામતિ કંભયુગાયલસશ્રિત તે ॥ ૩૯ ॥

ભાવાર્થ :- જેણે હાથીઓના કુલસ્થળ છેદીને, તેમાંથી ગળતાં ઉજ્જવળ અને લોહીથી ખરડાયેલા મોતી વડે પૃથ્વી શોભાવી છે, એવા બળવાન દોડતા સિંહની દોડમા જે માણસ આવી પડ્યો હોય, તે પણ જો તમારા ચરણ રૂપી પર્વતનો આશ્રય લે, તો તેને તેવો સિંહ પણ (મારી શકતો નથી) આક્રમણ કરી શકતો નથી-પંજમા લઈ શકતો નથી. ૩૯

કલ્પાન્તકાલપવનોદ્ધતવહ્નિકલ્પ

દાવાનલ જ્વલિતમુજ્જવલમુત્સ્ફુલિગમ્ ।

વિશ્વ જિઘત્સુમિવ સમ્મુખમાપતન્ત

ત્વન્નામકીર્ત્તનજલ શમયત્યશેષમ્ ॥ ૪૦ ॥

ભાવાર્થ :- જો પ્રલયકાળના પવનથી ઉદ્ધત થયેલા અગ્નિ જેવો, જેની અદરથી ઘણા ઓઠા (તણખા) જાડે છે એવો, અને ઘણા જ પ્રકાશવાળો એવો દાવાનળ-વનનો અગ્નિ, જાણે જગતને બાળી નાખવાની જ ઇચ્છા કરતો હોય નહિ ! તેમ જોરમા સળગતો સળગતો સન્મુખ આવે, તો તેને પણ તમારા નામનું કીર્તન રૂપી-તમારું સ્તવન રૂપી-જળ અશેષ સમાવી દે છે, સમગ્ર બ્રહ્માવી નાખે છે.

રકતેક્ષ્ણું સમદકોઠિલકણ્ઠનીલ

કોપોદ્ધત દ્રષ્ટિનમુત્સુભાપતન્તમ્ ।

આકામતિ કંભયુગેન નિરસ્તશક-

સ્ત્વન્નામનાગદમની હૃદિ યસ્ય પુન્સ ॥ ૪૧ ॥

ભાવાર્થ - લાલચોળ ઝાંખોવાળો, મહોન્મત્ત કામલના કક (અળ) જેવો કાળો, અને કોષે કરીને ઉદ્ધત, (છેડાયેલો) એવો સર્પ જીવી ફેલુ કરીને સામો ધમ્મી 'આવતો હોય તેને પણ જે માણસની પાસે તમારા નામરૂપી નાગદમની (સર્પનું દમન કરનાર ઝોયધી) હોય છે, તે માણસ નિશ્ચયપણે જીવળી જાય છે । (ભાવાર્થ કે એવો ગ્રામ પણ તમારા ભક્તને કરી શકતો નથી.) ૪૧

વસ્તુત્તર ઝંઝગગ્નિતભીમનાદ-
માતૃૌ બલ બલવતામપિ ભૂપતીનામ્ ।
ઉદ્ધિવાકરમભૂખશિખાપવિદ
ત્વસ્ત્રીચંનાત્તમ ધિવાશુ ભિદામુપૈતિ ॥ ૪૨ ॥

ભાવાર્થ - જેની અંદર ઘોડાઓ દૂરી રહ્યા છે અને હાથીઓની ગજનાના ભયાનક શબ્દો થઈ રહ્યા છે, એવા રણને વિષે રહેલા બલવાન ભૂપતિના સૈન્યને પણ, જેમ ઉદય પામેલા સૂર્યનાં કિરણોની શિખાઓ વહે, અધકારનો નાશ કરી શકાય છે, તેમ જ તમારા કીર્તિ નથી લેલી શકાય છે । (ભાવાર્થ કે તમારી ભક્તિથી એવું સૈન્ય પણ છૂટી શકાય છે) ૪૨

કુતાશ્ચિન્નગજશોણિતવારિવાહ-
વેગાવતાસ્તરણાતુરમોખમીમે ।
મુદ્ધે જય વિજિતકુલ્યજયપદ્મા-
સ્વત્પાદપદ્મવનામયિણો લલન્તે ॥ ૪૩ ॥

ભાવાર્થ - ભાલાઓની અણીઓ વહે છેદાઈ ગયેલા હાથીઓના કુશિરનો પ્રવાહ જ્યાં આગળ વહે છે અને જ્યાં તે પ્રવાહની અંદર મોહાઓ તરવામાં આતુર થઈ ગયેલા છે એવા ભયાનક મુદ્ધને વિષે, જેને તમારા ચરણકમળરૂપી વનનો આશ્રય હોય છે, તેઓ જાલત શત્રુઓને પણ છૂટી શકે છે ૪૩

અમ્બોનિધૌ પ્રુભિતભીષણનકચક-
પાદી ન પીઠભયદોહવલ્લવાઠવાન્નૌ ।

રંગત્તર ગણિખરસ્થિતયાનપાત્રા-

આસ વિહાય ભવતઃ સ્મરણુદ્વજ તિ ॥ ૪૪ ॥

ભાવાર્થ - ભય કર મગરમચ્છ આદિ નકરચક જળચર જંતુઓ જેની અંદર ઊછળી રહ્યા છે અને ભયાનક વાડવાગિન જેની અંદર અતિ-શય પ્રજ્વલિત થઈ રહ્યો છે, તથા મોટાં મોટાં મોજાઓ જેની અંદર ઊછળી રહ્યાં છે, એવા તોફાની સમુદ્રની અંદર જે વહાણો (વહાણુની અંદરના મનુષ્યો) આવી પડેલા હોય છે, તે પણ તમારા સ્મરણુથી નિર્ભય-પણે જઈ શકે છે । (સમુદ્રમા જોખમાયા સિવાય રહી શકે છે.) ૪૪

ઉદ્ભૂતભીષણુજલોદરભારભુગ્ના;

શોચ્યા દશામુપગતાશ્ચ્યુતજીવિતાશા ।

ત્વત્પાદપકજરજોડમૃતદિગ્ધદેહા

મર્ત્યા ભવન્તિ મકરદંવજતુલ્યરૂપા ॥ ૪૫ ॥

ભાવાર્થ :- ભય કર જળોદર રોગના ભારથી નમી ગયેલા અને તેથી કરીને જેમણે જીવતરની આશા છોડી દીધી છે, એવી મહા દુઃખદ્ અવસ્થાને જેઓ પામેલા હોય છે, તેઓ પણ તમારા ચરણકમળની રજરૂપી અમૃતનુ જે પોતાના શરીરને લેપન કરે તો [રોગથી રહિત થઈને] કામદેવ જેવા સુંદર શરીરવાળા થાય છે । ૪૫

આપાદકઠમુરુશૃખલવેષ્ટિતાંગાં,

ગાઢ બૃહન્નિગડકોટિનિઘૃષ્ટજઘા ।

ત્વન્નામમન્ત્રમનિશ મનુજા સ્મરન્ત,

સદા સ્વય વિગતખન્ધભયા ભવન્તિ ॥ ૪૬ ॥

ભાવાર્થ - પગથી તે ગળાસુધી જડેલી ઝેડીઓવડે જેના અંગ ચિંટાઈ ગયા છે, અને-તે મોટી ઝેડીઓના ગાઢ બંધનથી તેની કોટીઓની ઝીણી ઝીણીઓતળે જેમની બાંધો ઘસાયા કરે છે, તે માણસો પણ જે તમારા નામનું નિરતર સ્મરણુ કરે છે, તો ઉતાવળા પોતાની મેળે જ બંધનના ભયથી મુક્ત થઈ જાય છે (કેદમાથી છૂટે છે) ૪૬

મત્તદિપેન્દ્રમૃગરાજ્યદવાનલાદિ-

સ આમવાશિષિમહોદરજનન્ધનોત્થમ્ ।

તસ્માદ્ નાશમુપયાતિ ભય ભિયેવ

ચસ્તાનક સ્તવમિમ મતિમાનમીતે ॥ ૪૭ ॥

। ભાવાર્થઃ :- જે બુદ્ધિમાન માણસ તમારુ આ સ્તવન [આ ભક્ત્યામાર સ્તોત્ર] ભણે છે :- પાઠ કરે છે, -તેના, મહોન્મત હામીથી સિંહથી, / દાવાનળ અગ્નિથી, યુદ્ધથી, સમુદ્રથી અને જ્યોત્સ્ના તથા બધનથી (પાછલાં કાળ્યેમાં જણાવેલાં) એ સર્વેથી ઉત્પન્ન થએલા ભય ભયથી જ જેમ નાશ પામતો હોય તેમ (આ સ્તોત્રના પાઠથી) બંધ નાશ પામે છે । ૪૭

સ્તોત્રસજ તવ જિનેન્દ્ર । ગુરૌર્નિબદ્ધાં

ભક્ત્યા મયા કુચિશ્વલ્લુવિચિત્રપુષ્પામ્ ।

મત્તે જનો ય ધરિ કણ્ઠગતામજ્જ

ત માનતુર્જીમવથા સમુચેતિ લક્ષ્મીઃ ॥ ૪૮ ॥

। ભાવાર્થઃ :- હે જિનેન્દ્ર । આ સ્તોત્રરૂપી માળા મે તમારા શુભરૂપી દોરાવડે, વિચિત્ર અક્ષરરૂપી રત્નવાળાં પુષ્પોદયથી લક્ષિતબદ્ધે ઝુલેલી છે, તેને જે માણસ હંમેશાં પોતાના કંઠને વિશે પારણુ કરશે, તે (સન્માન થશે જો આ થયેલા બેવા હોઈને) સ્વતત્ર લક્ષ્મી પામશે ૪૮

શ્રી કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર (પદ્યાનુવાદ)

[હરિગીત છંદ]

કલ્યાણનુ મંદિર અને ઊદાર ઇચ્છિત આપવે,
ફાતા અભય લયલીતને સમર્થ દુરિત કાપવે;
સંસાર દરિયે ડૂબતાને નાવરૂપે જે વળી,
નિર્દોષ પ્રભુના પદકમળને પ્રથમ હું પ્રેમે નમી. ૧

સાગર સમા જેના મહિમાની સ્તુતિ કરવા વિષે,
વિશાળ બુદ્ધિ સુરશુર તે છેક શક્તિ હીણ દીસે,
વળી કમઠ કેરા ગર્વાને જે બાળવે અગ્નિ અરે,
તીર્થેશની સ્તુતિ કરીશ જ તેમની હું તો ખરે. ૨

સામાન્ય રીતે પણ તમારા રૂપને વિસ્તારવા,
જિનરાજ ! શક્તિમાન હલંભ મૂઠ મુજ સમ છે થવા,
દિન અધ ધીરજવાન બચ્યુ ધૂડતુ જે તેહથી,
નહિ સૂર્ય કેરા રૂપને વર્ણી શકશે સ્નેહથી. ૩

અનુભવ કરે તુજ ગુણતણો જન મોહના ટળવા થકી,
નહિ પાર પામે નાથ ! તે પણ આપ ગુણ ગણતાં કદી,
જયમ પ્રલયકાળવડે ખસેલા જળથકી જ સમુદ્રના,
બુદ્ધિ થયેલા રત્ન ઢગલા કો'થી માપી શકાય ના ૪

દેદીખ્યમાન અસખ્ય ગુણની ખાણ નાથ તમારી હું,
આરભ તો કરવા સ્તુતિ પણ મદ બુદ્ધિમાન છું;
શું બાળ પણ કે'તું નથી ? લંબાવી બેઝ હાથને,
નિજ બુદ્ધિના અનુસારથી જ સમુદ્રના વિસ્તારને. ૫

હે ઇશ યેગી પણ તમારા ગુણ જે ન કહી શકે;
સામર્થ્ય મારુ કયાથી વર્ણુન મુજથી તેનું થઈ શકે.
વિચાર વિણતું કાર્ય આ ગણાય મારું તેહથી,
પણ પક્ષી શું પોતાતણી ભાષા કહે! વદતાં નથી ! ૬

અર્થિત્ય મહામાવાન સ્તુતિ આપની હો જિનરે,
 તુજ નામ પણ સસારથી ત્રેલોકનું રક્ષણ કરે
 જ્યમ ગ્રીષ્મકેર સખત તાપવડે મુચાકર ને દુઃખી,
 તે ધ્યાય કરીજ તળાવ કેર શીતળ વામુથી સુખી. ૭
 હે સ્વામી આપ હૃદય વિરે આવો તહા પ્રાણીતણ,
 ક્ષણમાત્રમાં દહ કર્મભંધન જ્યમ તૂટી જગતણ,
 ૫ વનમા મયૂરો મધ્યમાં જેવી રીતે આવ્યા ધરી,
 ચંદનતણાં તરુથી જ સર્પો સદા છૂટે છે નહીં. ૮
 દર્શન બહો જિનેશ્વર માત્ર મનુષ્યને જો થાય છે,
 તે સેકડો દુઃખ ભય ભરેલાં સહેજમાં ટળી જાય છે
 ચોવાળ કિંવા સૂચ તેજસ્વી તણા દીકાં ધરી,
 પશુઓ મુકામે સધ જેવા નાસતા ચારો ધરી. ૯
 તારક તમે જિનરાજ કેવી રીતથી સસારીનાં ?
 તમને હૃદયમા ખારી ઉલટા તારતા સસારીઆ,
 આત્મચ' છે પણ ચર્મકેરી મસકથી સાચુ કરે,
 અહર ભરેલા વામુના આધારથી જળને તરે. ૧૦
 હરિ, હર અને પ્રાણાદિના જ પ્રભાવને જેણે હૃદયે
 ક્ષણમાત્રમા તે રતિપતિને સહેજમાં આપે હૃદયે,
 ને પાણી અગ્નિ જન્યને યુગાવતુ પણ વારમા,
 તે પાણીને વગવાનજે પીધુ ન શુ હૃણવારમા ? ૧૧
 હે સ્વામી ! અતિથય ભારવાળા આપને પામ્યા પછી,
 કેવી રીતે પ્રાણી બહો ? નિજ હૃદયમાં ધાર્યા મકી,
 અતિ લઘુપણે ભવરૂપ દરિયો સહેજમાં તરી જાય છે,
 અથવા મહાન જનોતણા મહિમા અર્થિત્ય ગણાય છે ? ૧૨
 હે પ્રભુ ! જગારે પ્રથમથી આપે હૃદયે, તે જોખને,
 આત્મચ' ત્યારે કેગ બાળ્યા કર્મરૂપી ચારને ?
 અથવા નહીં આ અવનિમા શુ રેખવામા આવતુ ?
 શીતળ પડે ને હિમ તે લીલા વનોને બાળતુ ॥ ૧૧

હે જિન ચોળી આપને પરમાત્મ રૂપેથી સદા,
નિજ હૃદય કમળે જ્ઞાનરૂપી ચક્ષુથી અવલોકતા;
પુનિત નિર્મળ કાંતિવાળા કમળનું બી સંભવે,
શું કમળકેરી કણિકાને મધ્ય વિણ બીજે સ્થળે. ૧૪

ક્ષણમાત્રમાં જિનરાજ ભવિજન આપકેરા ધ્યાનથી,
પામે દશા પરમાત્મની તજ દેહને પ્રભુ જ્ઞાનથી;
જ્યમ તિવ્ર અગ્નિ તાપથી મિશ્રિત ધાતુ હોય તે,
પથરપણાને ત્યાગીને તત્કાળ સોનુ થાય છે. ૧૫

હે જિન હમેશાં ભવ્ય જન જે દેહના અંતર વિષે,
ધરતાં તમારું ધ્યાન તેનો નાશ કરતા કેમ તે;
અથવા સ્વભાવ મહાન્ જન મધ્યસ્થનો એવો સદા,
વિઅહતણો કરી નાશ ને શાંતિ પ્રસારે ઉભયથા. ૧૬

નહીં ભેદ હે પ્રભુ આપને આત્મા વિષે આ બુદ્ધિથી,
ચિંતન કરે પડિત અહીં તે આપ સમ થાયે નકી;
જે જળ વિષે શ્રદ્ધાથકી અમૃતતણુ ચિંતન કરે,
તે જળ ખરેખર વિષના વિકારને શું ના હરે ? ૧૭

તમને જ અજ્ઞાને રહિત પરધમી પણ નામાંતરે,
વિભુ હરિહરાર્દિક બુદ્ધિથી નિશ્ચય કરી પામે ખરે;
કમળાતણા રોગેથી જેનાં નેત્ર પ્રભુ પીળાં રહે,
તે સાફ ઘોળા શખને શું પીતવણી નહીં કહે ? ૧૮

ધર્મોપદેશતણા સમયમા આપના સહવાસથી,
તરૂ પણ અશોક જ થાય તો શું મનુજનું કે'વું પછી ?
જ્યમ સૂર્યના ઉગ્યા થકી ના માત્ર માનવ જગતાં,
પણુ વૃક્ષ પલ્લવ પુષ્પ સાથે સહેજમા પ્રકુલિત થતાં. ૧૯

ચારે દશિએ દેવ જે પુષ્પોતણી વૃષ્ટિ કરે,
આશ્રય નીચા મુખવાળા ડીટથી તે કયમ પડે;
હે મુનીશ અથવા આપનું સામીપ્ય જળ પમાય છે,
પડિત અને પુષ્પોતણા બધન અધોમુખ થાય છે. ૨૦

જે આપના ગણીર હૃદય સમુદ્રમાંથી ઊપજે,
તે વાણીમાં અમૃતપણુ લોકો કહે તે સત્ય છે;
કઠિ કરીને પાન પરમાનંદને ભજતા મહા,
ભવિજન બહો એથી કરીને શીઘ્ર અજસમર યતા. ૨૧
દેવો વીંઝે જે પવિત્ર વ્યામર, સ્વામી આપ સમીપ તે,
હું ધાતુ છું નીચા નમી કિચા જતા એમ જ કહે;
મુનિશ્લેષ એવા પાશ્વને જે નમન કરશે સ્નેહથી.
તે શુદ્ધ ભાવી કિંમ્વ' ગતિને પામશે નિઃશયથી. ૨૨

સુવણ્વ' રત્નોથી બનેલા કિજળા સિંહાસને,
અણીર વાણીવાન રૂપે સ્થામ સ્વામી આપને;
ઉત્સુક મહને ભવ્ય જનરૂપી મધૂરો નીરવે,
મેઠશિરે અતિ ગાજતા નવ મેઘ સમ પ્રીતિમટે. ૨૩

કિંમ્વે જતી દુમ સ્થામ ભામઠળતણી કાંતિવડે,
લોપાય રજ બચોઠ કેરા પાનનો સ્વામી અણ;
પ્રાણી સચેતન તે પછી વીતરાગ આપ સમાજમે,
રે કોણ આ સસારમા પામે નહિ વૈશબને. ૨૪

રે રે પ્રમાદ વલો અને આવી ભલો આ નાથને,
જે મોઢપુરીમા જતા બ્યાપારી પાશ્વ'નાથને;
સુર હુહુલીનો શબ્દ જે આઠાશમાં બ્યાપી રહે,
હું માતું છું કે દેવ તે ત્રેલોકને એમ જ કહે. ૨૫

કે નાથ ત્રેલોકમા પ્રકાશ જળ આપે કર્ણો;
તાશ સહિત આ ચદમા તવ હીણા અધિકારી કર્ણો;
મોલી સમૂહો ચોખતાં ત્રણ છત્રના મીસે કરી,
તે આબો પ્રભુની પાસ તે, નહી રૂપ ત્રણ બાણે ખરી. ૨૬

કીર્તિ પ્રતાપ જ કાંતિકેરા સમૂહથી ત્રેલોક આ,
ગોળમરૂપે જગવાન જગમ આપે પૂરેલા લોપ ના;
રૂપ સુવણ્વ' બને વળી માણેકયથી નિમિત્ત ખરે,
લોપાસથી શોભી રહ્યાં ત્વમ આપ ત્રણ કિન્દલાવટે. ૨૭

પડંતી પ્રભુ તુમ પાદમાં દેવેદ્ર નમતા તેમની,
રત્ને રચિત મુગટો તજીને દિવ્યમાળા પુષ્પની;
હું માનું છું મનમાં ખરે એ યોગ્ય થાય સર્વથી;
વિભુ ! આપનો સગમ થતાં સુમનસો ખીજે રમતાં નથી. ૨૮
હે નાથ ! આ સસારસાગરથી તમે વિમુખ છો,
નિજ આશ્રિતોને તારતા વિશ્વેશ તે તો યોગ્ય છે;
લોકો તરે માટીતણા ઘટ કર્મ પાક સહિતથી,
આશ્રય વિભુ ! પણ આપ છો રહિત કર્મ વિપાકથી.

વિશ્વેશ, જનપાલક ! છતાં પણ આપ દુર્ગત દીસતા,
હોઝશ અક્ષર છો, તથાપિ રહિત લિપિ સર્વથા,
વળી દેવ છે અજ્ઞાનીને પણ તારનાર સદૈવ જે,
વિચિત્ર તે ત્રેલોક બોધકજ્ઞાન આપ વિષે સ્ફુરે. ૨૯

સાંકાશ આચ્છાદિત કરે એવી અતિશય ધૂળ જે,
શઠં કર્મઠં દૈત્યે ક્રોધથી ઉડાડી સ્વામી આપને,
છાયા પરતુ નાથ તેથી આપની ઠકાઈ નથી !
ઉલટો છવાયો દુષ્ટ પોતે કૃત્ય પોતાના થકી ! ૩૦

વિજળી સહિત ઘનઘોર મુશળધારથી વળી વર્ષતો,
વર્ષાદ હુસ્તર કર્મઠં દૈત્યે છેડિયો પ્રભુ ! ગાજતો,
તેણે અહો જિનરાજ ! ઉલટું રૂપ ત્યાં સહેજે ધર્યું,
તીક્ષ્ણ ભુરી તલવારકેરુ કામ તે સામુ ક્યું !! ૩૧

વિક્રાળ ઊંચા કેશ લટકે માળ શખના શિરની,
ભયકારી અગ્નિ મુખ વિષેથી નીકળે જેના વળી;
એવો સમૂહ પિશાચનો જે આપ પ્રત્યે ગ્રેરિયો,
હે દેવ ! પ્રતિભવ દુ ખઝારી તેહને તે તો થયો. ! ૩૨

હે ત્રણ ભુવનના નાથ ? જેઓ અન્ય કાર્યો છોડીને,
ત્રિકાળ વિધિવત પૂજતા તુજ ચરણને ચિત્ત બેડીને,
વળી ભકિતના ઉલ્લાસથી રોમાચવાળો દેહ છે,
આ પૃથ્વીમા તે ભવ્યજનને હે પ્રભુ ! ધન્ય છે. ૩૩

હે ઝુનીશ ! આ સસાર રૂપ અપાર સાગરને વિષે,
 હું માનું છું તુમ નામ નહીં મુજ અવલુમાં આવ્યું હશે;
 મુશ્કયા છતામ પવિત્ર મત્રરૂપી તમારા નામને,
 આપત્તિ રૂપી સર્પિણી શુ સમીપમાં આવી શકે ! ૩૫

હે દેવ ! જન્માંતર વિષે પણ આપના બે અરણ્ય જે,
 બળવાન ધમ્મિહત આપવે તે, મેં નહીં પૂજ્યા હશે;
 હે ઝુનીશ તેથી કરી હું, જરૂર આ ભવને વિષે,
 સ્થળ હૃદય વેધક પરાભવનું તે થયો જાતે દીસે. ૩૬

નિઃશય/અરે ! મોહાધિકારે બ્યાપ્ત એવાં નેત્રથી
 પૂર્વે કરી મેં એક વેળા પણ પ્રભુ ભોધા નથી;
 કેવી રીતે મધ હૃદયએક અન્યથા પીઠે મને,
 બળવાન બધનની જતિ વાળા અનર્થો શરીરને ૩૭

કહી સાંભળ્યા પૂજ્યા ખરેખર આપને નિરન્ન્યા હશે;
 પણ પ્રીતિથી ભક્તિવડે નહિ હૃદયમાં ખાઈ હશે;
 જનમધુ ! તેથી દુ અપાત્ર થયેલ છું ભવને વિષે,
 કાંકે ક્રિયા ભાવે રહિત નહીં આપતી ફળ કાંઈજે. ૩૮

મુખકારી શરણાગત પ્રભુ હિતકારી જન દુઃખિયાતણુ
 હે યોગીઓનાં મેષ ! સ્થળ કરુણા અને પુણ્ય જ તણુ
 ભક્તિયથી નમતો હું તે મહેશ મોરા ઉપર
 તત્પર થયો દુ ખ અકુશને ટાળવા કરુણાવડે. ૩૯

અસુખ બળનું શરણુ ! ને વળી શરણુ કરવા યોગ્ય જે,
 અસ્તિનાયથી મધ કીર્તિ એવા આપના પગ કમળને;
 શરણે છતા પણ ભુવનપાવન ! પ્યાનથી કરી હીણ તે,
 હું પ્રથમથી જ હણાયલો હણવા જ માટે યોગ્ય જો. ૪૦

હે અખિલ વસ્તુ બલુનારા ! વલ્ય હે દેવેશ'ને,
 સંસારના તારક ! અને ભુવનાધિનાથ ! પ્રભુ ! તમે;
 ભયકારી દુ ખ દરિયાયથી આજે પવિત્ર કરો અને,
 કરુણાવણુ હે સિધુ ! તારો દેવ ! દુ ખિયાને - મને. ૪૧

હે નાથ ! આપ ચરણ કમળની નિત્ય સંચિત જે કરી,
તે ભક્તિ કરી સંતતિનું હોય ફળ કદી જો જરી;
તો શરણ કરવા યોગ્ય માત્ર જ આપને શરણે રહ્યો,
તે અહીં અને ભવ અન્યમાં પોતે જ મુજ સ્વામી થજો. ૪૨

એ રીતથી રૂઢે પ્રકારે સ્થિર બુદ્ધિવાન ને,
અતિ હૃષીકા રામાચી જેના શરીર કેરા અંગ તે;
તુજ મુખકમળ નિર્મળ વિષે જિનેન્દ્ર ! બાંધી દષ્ટિને,
જે ભવ્યજન હે પ્રભુ ! રચે છે આપ કેરી સ્તુતિને.

[પુણિતાગ્રા છંદ]

જન નયન કુમુદચંદ્ર સ્વામી,
ચળકતી સપદ સ્વર્ગની જ પામી,
નિર્મળમય મનના થવા થકી એ,
તુરત જશે જન મોક્ષને વિષે તે.

૪૪

શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર

(શાદ્રલ્લ છંદ)

*કિં કર્પૂરમય સુધારસમય કિ ચિન્દ્રરોચિમંથ ।
કિં લાવણ્યમય મહામણિમયં કારુણ્યકેલિમય ॥
વિશ્વાનદમય મહોદયમયં શોભામય ચિન્મયમ્ ।
શુકલધ્યાનમયં વપુર્જિનપતેભૂયાદભવાલમ્બનમ્ ॥ ૧ ॥

*કિં શબ્દ આશ્ચર્ય સૂચવે છે. એનો અર્થ અહા ! જેવો
થાય છે, તો-દરેક વિશેષણની શરૂઆતમા વાપરી લેવો

ભાવાર્થ:- શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાનનું શરીર, અહા ! કપૂર જેવું
શ્વેત, અમૃત જેવું મિષ્ટ, ચંદ્રની કાન્તિ જેવું શીતળ અને પ્રકાશિત,
સુહર, મોટા મણિ જેવું પ્રકાશિત, કરુણતાનું ભૂમિકારૂપ, સમગ્ર વિશ્વને
આનંદમય, મહા ઉદયવાણ, શોભાવાણ સચિત્ત સ્વરૂપ, શુદ્ધ આત્મા
નિમગ્ન, એવા શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન સ સારના આધાર રૂપે છે ॥ ૧ ॥

પાતાલ કલયન્ ધર્મ ધવલમન્નાકાશ મા પૂર્યન્ ।

દિગ્વ્યક્ર કમયન્ મુરમુરનરમેણિ ચ વિસ્માયયન્ ॥

બ્રહ્માંડ સુખયન્ જલ્લાનિ જલધે. દેનમ્બલ્લાલોભયન્ ।

શ્રી ચિતામણિપાર્શ્વ સમયશોભ સચ્ચિર રાજતે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ - પાતાળમાં પશુ પ્રવેશ કરી રહેલો પૃથ્વીને ઉજ્જવલ
કરતો, આકાશમાં સર્વ ક્ષયે વ્યાપ્ત થતો, દિશાઓના ચક્રને પશુ
ઉલ્લસી જતો, દેવ દાનવોને વિસ્મય આપતો, ત્રણે જગતને સુખ
પ્રમાદતો, સમુદ્રમાં શ્વેત શીલુથી શોભાયમાન જળને કંદોળી નાંખતો,
એવો શ્રી પાર્શ્વનાથ ચિતામણિનો યશરૂપી હ સ ચિરકાળ શોભે છે ॥૨॥

પુરયાના વિપણિસ્તભોદિનમણિ. કામેભદ્ર સે સધિ- ।

મોક્ષ નિસ્કરણિ મુરેદ્રકલ્પી જ્યોતિઃ પ્રકાસારણિ ॥

દાને દેવમણિર્નતોત્તમજનમેણિ કૃપાસારિણી ।

વિશ્વાનંદસુધાવૃણિભંવલિહે શ્રી પાર્શ્વચિતામણિઃ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ - પુરયાના હાટ (ભંડાર) રૂપ, પાણીની અંધકારમાં
સૂર્યરૂપ, વિષયરૂપી હાથી વગેરે કરવામાં અકુશરૂપ, મોક્ષમાં ગમત
કરવા માટે નિસરણીરૂપ, આત્મજ્ઞાનરૂપ, જ્યોતિને પ્રકાશ આપવામાં
અરણીના વૃક્ષ સમાન, દાન દેવામાં ઈદ્ર સમાન, એમની (શ્રી
પાર્શ્વનાથની) આજ્ઞા નમન કરી રહેલી સજ્જન પુરુષોની પકિતને
કૃપાની નદી સમાન, વિશ્વમાં આનંદરૂપી અમૃતના તરંગ સમાન
શ્રી પાર્શ્વચિતામણી (ભગવાન) સ સારસમુદ્રનું ઉન્નતન કરનાર
આપ જ છે. ॥૩॥

શ્રીચિતામણિપાર્શ્વવિશ્વજનતાસ જીવનસ્ત્વ મથા ।

હૃદયતાત ! તત. શિવ. સમભવન્નાશકમાયકિણ્મ ॥

મુકિત. કીડતિ હસ્તયોર્ગાહુવિધ સિદ્ધ મનોવાંચિત ।

દુર્દૈવં દુરિત ચ દુર્દિનલય કષ્ટ પ્રણુષ્ટં મમ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ - હે તાત ! (હે શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ !)
આખા વિશ્વના જીવનરૂપ, સચ્ચિદાનંદ શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ !
જ્યારથી મને આપના દર્શન થયા છે, ત્યારથી જ ઈન્દ્ર દેવ તથા
ચક્રવર્તી પર્યંતની સમૃદ્ધિ મને પ્રાપ્ત થઈ છે મારા હસ્તમાં જ
મુકિત રૂપી દેવી કીડા કરી રહી છે, મારી વિવિધ પ્રકારની મનની
અંધિલાષાઓ સિદ્ધ થઈ છે અને મારું દુર્દૈવ, મારું પાપ અને મારું
દુઃખ તથા દરિદ્રતાનો મારો લય સમૂળ નાશ પામ્યો છે ॥ ૪ ॥

યસ્ય પ્રૌઢતમપ્રતાપતપનં પ્રોદામધામા જગ-

જજઘાલં કલિકાલકેલિદલનો મોહાન્ધવિધ્વસકં ॥

નિત્યોદ્યોતપદ સમસ્તકમલાકેલિગૃહં રાજતે ।

સ શ્રીપાર્શ્વજિનો જને હિતકરશ્ચિતામણિ પાતુ મામ્ ॥૫॥

ભાવાર્થ :- હે અતિશય પ્રતાપવાન સૂર્યરૂપ, અતિ ઉત્કટ
જગત્સૂરૂપી ધામને તથા કળીકાળના મહિમાને દહન કરનારા, મોહરૂપી
અંધકારનો નાશ કરનારા અને જેનું સમસ્ત પ્રકારની સમૃદ્ધિ ધારણ
કરનાર પદ હમેશા શોભી રહ્યું છે એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ લગવાન,
જગતના જીવોનું હિત કરનાર ચિંતામણિ મારું રક્ષણ કરો. ॥ ૫ ॥

વિશ્વવ્યાપિતમો હિનસ્તિ તરણિર્બાલોડપિ કલ્પાકુરો ।

દારિદ્રાણિ ગળવલી હરિશિશુ કષ્ટાનિ વન્હે કણુ ॥

પીયુષસ્ય લવોડપિ રોગનિવહ ચદ્રતથા તે વિલો ।

મૂર્તિં સ્ફુર્તિમતીસતી ત્રિજગતીકષ્ટાનિ હર્તુ ક્ષમા ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ - સૂર્ય બાહ્યાવસ્થામાં હોવા છતાં પણ વિશ્વમાં વ્યાપી
રહેલા અંધકારનો નાશ કરે છે, કલ્પવૃક્ષનો એક જ અકુર (ફળુગો)
દરિદ્રતાનો નાશ કરવામાં સમર્થ છે સિ હવે એક નાનું બાળક જ
હાથીઓના સમૂહનો નાશ કરે છે, અગ્નિનો એક સૂક્ષ્મ કણ કાષ્ટના જથ્થાને
સસ્મવત્ કરી નાખે છે, અમૃતનું એક જ ઊંદુ રોગને નિર્વાશ કરે છે, તે

જ પ્રમાણે છે વિશે ! મનુષ્યની, મતિમાં સ્ફુરણ કરનારુ સરીર ત્રણે જગતનાં દુઃખો હણવાને માટે સમર્થ છે ॥ ૬ ॥

શ્રી ચિતામણિમત્રમોદિતિયુત હ્રીંકારસાશ્રિત ।
 શ્રી મહાન્નમિલિલુપાશકલિત ત્રેલોક્યવસ્થાવહમ્ ॥
 દેધાભૂતવિવાયક વિવહર મેધાપ્રભાવાશ્રમ ।
 સોલ્લાસ વસહાકિત બિનકુલ્લિગાનદન દેહિનામ્ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ - ઠીં શબ્દની આકૃતિવાળો હ્રીંકારથી મુક્ત શ્રી મહાન્નમિલિલુપા મત્રથી બુદ્ધ થયેલો ત્રણે લોકને વશ વર્તાવનાર, વિવહરપી એરનો નાશ કરનાર, કલ્યાણકારક, પ્રભાવવાળો, વાં સ હ, ઈત્યાદિ અક્ષરોથી મુક્ત એવા મનુષ્ય માત્રને જ્ઞાનરૂપ શ્રી ચિતામણી નામનો મત્ર છે ॥ ૭ ॥

હ્રીં શ્રી કારવર નમોક્ષરપર ધ્યાયન્તિ ચે યોગિનો ।
 હૃત્વદમે વિનિવેશ પાશ્વમધિપ ચિતામણિસત્કમ્ ॥
 ભાલે વામકુળે ચ નાભિકરમૃગે ભુજે દક્ષિણે ।
 પદ્માદ્યદેવેષુ તે શિવપદ દ્વિત્રયવૈર્વાત્મકો ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ - હ્રીં શ્રી, ઈત્યાદિ આકારથી મુક્ત મત્રનું જે યોગીઓ હૃદયકમળમાં અધિષ્ઠાતા ભગવાનના ચિતામણિની સજાવાળો જેની પૂર્વમાં નમો' મૂકેલા છે એવો હ્રીં શ્રીકારાદિ ઉત્તમ વણુમુક્ત મત્રને હૃદયકમળમાં ધારણ કરીને કપાળને વિષે, ઠાળા હાથને વિષે, નાભિમાં અને ધણે ભાગે જગણા હાથમાં અને ત્યાર પછી આઠે હોતેને વિષે ધ્યાન કરે છે તે જે ત્રણ ભવ પછી મોક્ષ પ્રાપ્તમાં સિધાવે છે, એ યુ આર્યવંશનક નથી । ॥ ૮ ॥

(અગ્રરા ૭૬)

નો રોગા નૈવ શોકા ન કલકલના નારિમારિપ્રચાર ॥
 નૈવાધિનાંસમાધિનય દરદુસ્તિ દુષ્ટકારિતા નો ॥
 નો શાકિન્યો શ્વહાનો ન હરિકશિગણા બ્યાલનૈતાલબલા ॥
 ભયન્તે પાશ્વચિતામણિનતિવશત પ્રાણિનાં ભક્તિભાવમ્ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ:- જે ભક્તિવાન પ્રાણીઓ શ્રી ચિતામણિ પાર્શ્વનાથમાં પોતાની વૃત્તિ, ભેડે છે, તેઓને રોગ, શોક, કલેશ, અશાન્તિ, ભય, પાપ, દુષ્ટ, દારિદ્રપણું, શત્રુદારા ભિષ્મતી વ્યાધિ તથા શાકિની, ભૂત પ્રશાય વગેરે હાથી તથા સિંહના સમૂહો દુઃખરૂપ થઈ શકતા નથી ॥ ૯ ॥

(શાર્દૂલ છંદ)

ગીર્વાણદ્રુમધેનુકુ ભમણ્યસ્તસ્યાગણે રંગિણો ॥

દેવા દાનવમાનવા. સવિનય તસ્મૈ હિતધ્યાયિન ॥

લક્ષ્મીસ્તસ્ય વશાડવશેવ ગુણિનાં પ્રહ્લાંડસ સ્થાયિનીઃ ।

શ્રી ચિંતામણિપાર્શ્વનાથમનિશ સસ્તૌતિ યો ધ્યાયતિ ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ:- જે પ્રાણી શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની હ્રમેશ સ્તુતિ કરે છે તથા ધ્યાન ધરે છે તેના આંગણમાં રાગાદિ આનંદ થયા જ કરે છે. તેને કલ્પવૃક્ષ, કામદુગ્ધા ધેનું, પારસમણિ ઇત્યાદિ અલૌકિક પદાર્થ પ્રાપ્ત થાય છે, દેવ, દાનવ અને મનુષ્ય સુદ્ધા વિનયથી તેના હિતનુ જ ચિંતવન કર્યા કરે છે, ગુણવાન પુરુષોને આ પ્રહ્લાંડમાં પ્રાપ્ત થતી સમસ્ત લક્ષ્મી તેને વશ વર્તે છે. ॥ ૧૦ ॥

ઇતિ જિનપતિપાર્શ્વ પાર્શ્વપાર્શ્વખ્યયક્ષ ।

પ્રદક્ષિતે દુરિતૌઘ. પ્રીણિતપ્રાણિસાર્થઃ ॥

ત્રિભુવનજનવાચ્છાદાનચિંતામણિકં ।

શિવ્રપદતરુણીજ ઝાધિનીજ દદાતુ ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ:- આ પ્રમાણે જિનપતિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પાસે રહેનારા પાર્શ્વ નામનો યક્ષ, જેના પાપકર્મો નષ્ટ થઈ ગયા છે, અને તે ભગવાને જનસમુદાયને સતુષ્ટ કર્યા છે, અને જે ત્રણે ભુવનની વાંચ્છા પૂર્વમાં ચિંતામણિ સંમાન છે, તે મોક્ષપદરૂપી વૃક્ષનુ ખીજરૂપ સમકિત મને અર્પણ કરો ॥ ૧૧ ॥

શ્રી ધર્મસિંહ મુનિ વિરચિત શ્રીખામધુના અઠાવીસ બોલ

- ૧ પહેલે બોલે, જેની શુદ્ધ મદ્દા હોય તેનો ઉપદેશ સંભળવો.
- ૨ બીજે બોલે, જે જે મત-પચ્ચક્ષુઆણુ કરીએ તેનો નિર્બંધ કરવો એટલે બરાબર શુદ્ધ રીતે પાળનાં, પણ દોષ લગાડવો નહિ.
- ૩ ત્રીજે બોલે, કુલ્લન મિત્રથી કામ એકને પાડવું, નહિ એ પાછળથી અવશ્ય પડવાનું પડે.
- ૪ ચોથે બોલે, જે માણસ લટપટ કરતો આવે તેની સાથે એકદમ વગર વિચારું બળી જવું નહિ. અર્થાત્ તે માણસની ખરીયા કરીને જ મિત્રાઈ કરવી.
- ૫ પાંચમે બોલે, જે / ધરમાં એકલી સ્ત્રી અથવા / એકલો પુરુષ હોય તે ધરમાં એકદમ ધાઈને પેસવું નહીં. કદાપિ અન્યથે પેઠા તો ઘિલા રહેવું નહીં, અથવા તરત પાછા વળવું, / કારણ કે સામાને સંદેહ પડે માટે.
- ૬ છઠ્ઠે બોલે, કાંઈ રૂઠા અથવા વાલેશરી મિત્ર એ શીખામણ દે, તો પ્રમાણ કરી માનવી.
- ૭ સાતમે બોલે, જેના બોલવામાં દગ-મટા ન હોય તેની સાથે મળી જવું નહિ, અર્થાત્ જે પુરુષો બોલ્યું પાળતા હોય તેમનો જ પરિચય કરવો.
- ૮ આઠમે બોલે એક સમકિત અને બીજું શિયળ-તેને કંઈ કરી રાખીએ અર્થાત્ સમકિત અને શિયળમાં દોષ નહિ લગાડતા શુદ્ધ રીતે પાળવું.
- ૯ નવમે બોલે, વિકલ માણસથી પ્રીતિ ન કરીએ અર્થાત્ કુશિલીઆની સગવડ કરીએ નહિ. તેમ છતાં કરે તો અવશ્ય ખાત્રી લાગે, એટલું જ નહિ, પણ આખર-ઈજ્જત પણ પડે.
- ૧૦ દસમે બોલે આપણા વાલેશરીને તથા રૂઠા મિત્રને કંઈ ન કરીએ પરંતુ પ્રેમ વધારીએ.

૧૧ અગિયારમે બોલે, કુસંગીની સગત ન કરીએ, ને કરીએ તો આપણી પ્રતીત ઘટે

૧૨ બારમે બોલે, પોતાના વડેરામાં ભૂલચૂક પડી હોય તો વારંવાર સંભારીએ નહિ, કારણ કે આપણાથી મોટા છે માટે

૧૩ તૈરમે બોલે, અણુવિવેકી, અણુસમજુને ધર્મની શીખામણુ દેતા રહીએ, ને અક્કલ આવે અથવા ન આવે, પણ ઉપદેશ દેતા રહીએ.

૧૪ ચૌદમે બોલે, પોતાના વડેરાનો વિનય કરીએ, કદાપિ વડેરા ઘણુ કરી માને અર્થાત્ વડેરા ના કહે તોપણ વિનય ન મૂકીએ

૧૫ પંદરમે બોલે, દોલ (દુખ), સોલ (સુખ) ખમીએ તથા રૂડા કુળની અને ખરા ધર્મની મર્યાદા ન મૂકીએ

૧૬ સોળમે બોલે, પોતાના ગુણ પોતાના મોઢથી પ્રકાશીએ નહિ, તેમ છતા પ્રકાશીએ તો અવશ્ય હલકાપણુ દેખાય

૧૭ સત્તરમે બોલે, કોઈને મોઢે દુલીએ નહિ અર્થાત્ કોઈને મોઢે ખોડુ મનાવીએ નહીં, પરંતુ કામ તો નોંધને જ પાડીએ

૧૮ અઠારમે બોલે, કોઈપણ માણસની પૂઠે અવણુંવાદ ન બોલીએ કારણ કે તેમાથી અવગુણ નીપળે માટે.

૧૯ ઓગણીશમે બોલે, મૂખ માણસને ઉદ્દેશીને શીખામણુ દઈએ નહિ કારણ કે ને કદી અવળી પ્રગમે તો ઉલટી આપણી જ ખોડ કાઢે

૨૦ વીશમે બોલે, એક શિયળ અને બીજું સમકિત, એ બેને સારી રીતે યત્ન કરી રાખીએ, કારણ કે તેના અળાવનાર ઘણા મળે, તોપણ ચળીએ નહીં, કોની પેઠે, તો કે રાજેમતી તથા દ્રૌપદી સતીની પેઠે

૨૧ એકવીશમે બોલે, ખલ (મૂખ) માણસને છેડીએ નહિ, ને છેડીએ તો જરૂર પૂઠે અવણુંવાદ બોલે

૨૨ બાવીશમે બોલે, જ્યાં બે જણુ છાની વાત કરતા હોય

ત્યાં બિલા રહીએ નહિ, કારણ કે તે વાત જ્યારે બહાર પડે ત્યારે ખરી-ન ખરી કરવી પડે એટલે સાહેલી પૂરવી પડે.

૨૩ ત્રેવીશમે બોલે, પોતાના મનની માત કાઢ બેવા તેણે માણસને મોટે કરીએ નહિ, બે કરીએ તો જરૂર પાછળ પુણ્યાવાપ થાય.

૨૪ ચોવીશમે બોલે ક્રોધ ચક્રો હોય તો જેમ તેમ બાલીએ નહિ અર્થાત્ ક્રમ જેથીને રહીએ, નહિ તો પછી પસ્તાવું પડે.

૨૫ પચીશમે બોલે, અવહાર સાચવવો અને નિઃશ્ચય ઉપદેશો રાખવો. જે નિઃશ્ચય છે તે સોનાની મહોર છે, અને જે અવહાર છે તે કપડાં છે.

૨૬ છવીશમે બોલે, પોતાના વડેચમી સામી ન માંધીએ બે કદાપિ તેઓ વાણી આવે તો આપણે ઢીણ મૂકવું, પરન્તુ સામા થવું નહિ.

૨૭ સત્તાવીશમે બોલે, સંસારનાં કામ કાઢ કિંવંસ પૂર્ણ કર્યાં નથી, થવાનાં નથી અને થશે પણ નહિ માટે પોતાના ખર્મફલની મે વધી અવશ્ય કાઢી લેવી અર્થાત્ છેવટે કિંવંસની સાક વડીમાં મે વડી પણ ખર્મજ્ઞાન કરવું.

૨૮ અઠ્ઠાવીશમે બોલે, આગળ પાછળ પરીક્ષા કરીને જે ક્રમ કરીએ તો તે કામ શીઘ્ર પાર પડે અને ચાર લોકમાં ચતુર કહેવાઈએ અને પચમ પૂછાઈએ.

વ્યાખ્યાન—આરભે બોલાતી મહાવીર પ્રજ્ઞની સ્તુતિ.

હવે ઈંદ્રા કણે કોણુ જે બાણવા, શ્રી શ્રી ક્રમણુ ભજવત, શ્રી શ્રી મહાવીર દેવ, દેવાધિદેવ, પરમભાર, પરમવાણુ, કપાનિધિ, કરુણાગરસાગર, ભાનુભાસ્કર, હૃદયપ્રતિપાલ, કર્મશત્રુના કાળ, મહામાહલુ, મહાજોવાલ પરમનિર્વાનિક, પરમવૈદ્ય, પરમગ્રાહી, પરમસનાતન, અનાથના નાથ, અશરણના શરણુ, અખંધવના બંધવ, બ્રાહ્મણના ભેડ, સતજીવાણુ શિવમુખકારણુ, સચરાચરપુરુષ, હસપુરુષ, સુપાત્રપુરુષ, નિર્મલપુરુષ

નિઃકલ્કી, પુરુષ, નિર્મોહીપુરુષ, નિર્વિકારીપુરુષ, ઇચ્છાનિરોધ, તપસ્વી,
 ચોત્રીશઅતિશયે કરી બિરાજમાન, પાંત્રીસ પ્રકારની સત્ય વચનવાણી-
 ગુણેકરી સહિત, એકહજાર અષ્ટ ઉત્તમ લક્ષણના ધરણુહાર, શ્રી શ્રી
 સિદ્ધાર્થનંદન, ત્રિહુજગવદન, શીતળયદન, દીનદયાળ, પરમભાયાલ,
 પરમકૃપાળ, પરમપવિત્ર, પરમસજ્જન, પરમમિત્ર, પરમવાલેશ્વરી,
 પરમહિતવચ્છક, પરમઆધાર, સફરીજહાજસમાન, જગતત્રાતા,
 જગતમાતા, જગતબ્રાતા જગતજીવન, જગતમોહન, જગત-
 સોહન, જગતપાવન, જગતભાવન, જગતઈશ્વર, જગતવીર, જગતધીર,
 જગતગંભીર, જગતઈષ્ટ, જગતમિષ્ટ જગતશ્રેષ્ઠ, જગતમિત્ર, જગતવિભુ,
 જગતપ્રભુ, જગતમુગટ, જગતપ્રગટ, જગતનંદન, જગતવદન, ચૌદ
 રાજલોકને વિષે ચુડામણી મુકુટસમાન, ભવ્યજીવના હૃદયના નવેસરહોર,
 શિયલપુજ, જગતશિરોમણિ, ત્રિભૂવનતિલક, સમવસરણુના સાહેબ,
 સરસ્વતીના તુરંગ, ગણધરના ગુરુરાજ, છકાયના છત્ર, ગરીબના
 નિવાજણુહાર, મોહના ધરદ, વાણીના પદ્મસરોવર, સાધુના સેહરા,
 લોકના અગ્રેસર, અલોકના સાધણુહાર, ત્રાસિતના શરણાગત, મોક્ષના
 દ્વેશ્વરી, ભવ્યજીવનાં લોચન, સતોષના મેરુ, સુજશના કમલ, સુખના
 સમુદ્ર, ગુણના હસ, શબ્દના કેસરી, જમના જિતણુહાર, કાલના
 ભક્ષણુહાર, મનના અકુશ, મનુજના કલ્પવૃક્ષ, સમદષ્ટિના માત-પિતા,
 ચતુર્વિધ સઘના ગોવાલ, ધરતીના ઇન્દ્રિયજ, આકાશના સ્થાલ,
 મુક્તિના વરરાજ, કેવળના દેવણુહાર, ચોસઠ ઇંદ્રના વદનિક, પૂજનિક,
 અર્ચનિક, સ્મરણુનિક, એવા દીનોદ્ધાર, દીનબધુ, દીન આધાર, સખદેવકા-
 જેવ, સર્વ મુનિના નાથ, યોગીના ઠાકુરપુરુષ, તરણુતારણુ, દુઃખનિવારણુ,
 અધમ ઉદ્ધારણુ ભવદુખભજન, સમતાના સિંધુ, દયાના સાગર, ગુણના
 આગરરત્નસમાન, પાર્શ્વમણિસમાન કામદુઘાઘેનુસમાન, ચિત્રાવેલસમાન
 મોહનવેલસમાન, અમૃતરસકુભસમાન, સુખના કરણુહાર, દુઃખના
 હરણુહાર, પાપહલતિમિરના ટાલણુહાર, ચંદ્રમાની પેરે શીતળદશાના
 ધણી, સૂર્યની પેરે ઉદ્યોતના કરણુહાર, સમુદ્રની પેરે ગભીર, મેરુની
 પેરે અડોલ, વાયુની પેરે અપ્રતિબધવિકારી, ગગનની પેરે

નિરાલસી, માશ્વાડી વૃષભધારીસમાન, પચ્ચાનનકેશરીસિંહસમાન, એવા
લોકોત્તર પુરુષ, અભયદાતા, અશ્વદાતા, માર્ગદાતા,

જોકલાં થરમ જિનેશ્વર, જગમણી,
જિન શાસન શણગાર,
ભાવ ધરીને સમસ્તાં,
પાત્રી જે ભવપાર.

એવા તત્ત્વાનદી, તત્ત્વવિદ્યામી, અનતાસુષુપ્ત મણી, અલક
સુષુપ્ત મણી, અનતભળના મણી, અનતરૂપના મણી, અનત તેજના
મણી, અનત અભ્યાભાષ આત્મિક સુખના ધરણુદાર, સદૃશતામ ને
સદૃશ્યોત્તરના ધરણુદાર, 'મ હલો મ હલો' સખના પ્રકાશણુદાર,
અહો ભવ્યજીવો એ કોઈ જીવને હલુચો તો હલુવવાં પડશે, છોડ્યો
તો છોડાવવાં પડશે સેડ્યો તો સેડાવવા પડશે, કર્મ ભાષ્યો તો
ભોજવવા પડશે, એહવા 'મ હલો મ હલો' સખના પ્રકાશના
કરણુદાર, શ્રમણુ ભગવતમહાવીર, ઉપનનાણુકસણુધરે, અહોજિણુ
કેવલી, અપરિભવી કહેતાં—અનાશ્વિ પુરુષ, તે પણુજના ધુલુ કદામાં
નાવે, મવ્યામા નાવે, વણુવ્યામાં નાવે, એવા અકલત્ત્વરૂપી, જિનેશ્વર
દેવ, તે પ્રભુએ સાગભાર વળાને પદર દિવસ સુખી મહા મહેનત
કરી કર્મને ટાળી, કર્મને ગાળી કર્મપ્રભાળી, કર્મને દૂર છડી,
કર્મનાં રેણું દઈ કરી, કર્મથી નિઃકરણ થઈ કરી, કેવળશ્રી વરી,
આત્મદયા પ્રકટ કરી, જિનેશ્વરદેવ, વીતરાજ દેવ, મોક્ષનગરે પધાર્યા

પણુ જગતવાસી જાણુજીવને ઉપકાર નિમિત્તે, શાતા નિમિત્તે
કદમાણુ કરવા નિમિત્તે, ભવ્યજીવના દુષ્ઠ મટાડવા વાસ્તે, આશ્રતિ,
ચોવીસ દહક, ચોરાચીલકા જીવાયોનિને વિષે, એક કોઠ સાડી
સત્તાણુલાખ કોઠ કુલને વિષે, જીવ અટન—પરિભ્રમણુ કરે છે, સંયોગી
શરીરિક, માનસિક વેદનાઓ સહન કરે છે, તે મટાડવા માટે
પરમેશ્વરદેવે સિદ્ધાંતરૂપ વાણી ભાવસેદ્ધવૃત્તાત, વિસ્તારપણે વણુવ્યા

પાંચ જ્ઞાન

૧ જ્ઞેય. ૨ જ્ઞાન, ૩ જ્ઞાની, તેના અર્થ.

૧ જ્ઞેય, જાણવા યોગ્ય તે સામો પદાર્થ, ૨ જ્ઞાન તે જીવનો ઉપયોગ જીવનું લક્ષણ, જાણપણું તે ૩ જ્ઞાની તે જાણુ તે-જાણવાવાળો જીવ-અસંખ્યાત પ્રદેશી આત્મા.

જ્ઞાન શબ્દોનો વિશેષ અર્થ

- ૧ જોણું કરી વસ્તુને જાણીએ તે જ્ઞાન,
- ૨ જે થકી વસ્તુને જાણીએ તે જ્ઞાન.
- ૩ જેને વિષે વસ્તુને જાણીએ તે જ્ઞાન,
- ૪ જાણવું તે જ્ઞાન, એ ચાર અર્થ કહ્યા

જ્ઞાનના ભેદ

જ્ઞાનના પાંચ ભેદ છે ૧ મતિજ્ઞાન, ૨ શ્રુતજ્ઞાન, ૩ અવધિ-જ્ઞાન, ૪ મન પર્યાવજ્ઞાન, ૫ કેવળજ્ઞાન

મતિજ્ઞાનના બે ભેદ

- ૧ સામાન્ય ૨ વિશેષ.
- ૨ સામાન્ય પ્રકારે તે મતિ કહીએ,
- ૩ વિશેષ પ્રકારે તે મતિજ્ઞાન તથા મતિઅજ્ઞાન કહીએ.
સમ્યગ્દષ્ટિ મતિ તે મતિજ્ઞાન
મિથ્યાદષ્ટિની મતિ તે મતિઅજ્ઞાન.

શ્રુતજ્ઞાનના બે ભેદ

- ૧ સામાન્ય, ૨ વિશેષ
- ૧ સામાન્ય પ્રકારે શ્રુત કહીએ
- ૨ વિશેષ પ્રકારે તે શ્રુત અજ્ઞાન તથા શ્રુત જ્ઞાન કહીએ.
સમ્યગ્દષ્ટિ શ્રુત તે શ્રુત જ્ઞાન.
મિથ્યાદષ્ટિનું શ્રુત તે શ્રુત અજ્ઞાન.

૧ મતિ જ્ઞાન. ૨ મુત જ્ઞાન એ બે જ્ઞાન અન્યોન્ય પરસ્પર માંહોમાંહે ક્ષીરનીરની પેરે મળી રહે છે, જીવ ને અવ્યતર યરીશની પેરે છે ત્યારે બે જ્ઞાન સાથે હોય ત્યારે પણ પહેલા મતિ, મુત હોય છે અહીં બે જ્ઞાનને વિષે આચાર્ય વિશેષે કરી સમજાવે છે

જીવ મતિએ કરી જાણે તે મતિજ્ઞાન, મુતે કરી જાણે તે મુતજ્ઞાન.

મતિજ્ઞાનનું વર્ણન,

મતિજ્ઞાનના બે ભેદ

૧ મુત નિમિત્ત—તે સામળ્યા વચનને અનુસારે મતિ વિસ્તરે

૨ મુત નિમિત્ત—તે નહિ સામળ્ય, નહિ એકુ તોપણ તેમાં મતિ વિસ્તરે.

અમુત નિમિત્તના ચાર ભેદ.

૧ ઔત્પાતિકા ૨ વૈનચિકા, ૩ કાર્મિક ૪ પારિણામિકા.

૧ ઔત્પાતિકા શુદ્ધિ—તે પૂર્વે નહિ એકુ નહિ સામળ્ય તેમાં એકદમ વિશુદ્ધ અર્થગ્રાહી શુદ્ધિ થાય, ને તે શુદ્ધિ, રૂપને ઉત્પન્ન કરે તેને ઔત્પાતિકા શુદ્ધિ કહીએ.

૨ વૈનચિકા શુદ્ધિ—તે ગુરુ-વડાને વિનય ભક્તિ કરવાથી શુદ્ધિની ઉત્પત્તિ થાય, શાસ્ત્રના અર્થ-સ્ફુલ્લ સમજે તેને વૈનચિકા શુદ્ધિ કહીએ.

૩ કાર્મિકા—(કામીયા) શુદ્ધિ—તે જ્ઞેતાં, જ્ઞાતાં, ચિતરતાં, ભણતા, સાંભળતા, દેખતા, વણતાં, વાવતાં, શીવતાં એ આદિ અનેક શિષ્યકળા વગેરેનો અભ્યાસ કરતા તેમાં કુશળ થાય તે કાર્મિકા (કામીયા) શુદ્ધિ કહીએ.

૪ પારિણામિકા શુદ્ધિ—તે જેમ જેમ વય પરિવર્તે તેમ તેમ શુદ્ધિ પરિવર્તે તથા બહુસૂત્રી સ્થવિર; પ્રત્યેકબુદ્ધાદિ પ્રમુખને આલોચન કરતાં શુદ્ધિમા વૃદ્ધિ થઈ; અતિસ્મરણાદિ જ્ઞાન થાય તેને પારિણામિકા શુદ્ધિ કહીએ.

શ્રુત નિશ્ચિત જ્ઞાનના ચાર ભેદ.

૧ અવગ્રહ, ૨ ઇંદ્રિય, ૩ અવાય ૪ ધારણા.

અવગ્રહના બે ભેદ.

૧ અર્થાવગ્રહ, ૨ વ્યંજનાવગ્રહ

વ્યંજનાવગ્રહના ચાર ભેદ.

૧ શ્રોત્રે દ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ, ૨ ઘ્રાણે દ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ, ૩ રસે દ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ, ૪ સ્પર્શે દ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ.

વ્યંજનાવગ્રહ-તે જે પુદ્ગલોને ઇંદ્રિયોને વિષે સામાં આવી પડે (પુદ્ગલો ઇંદ્રિયોને સ્પર્શે) ને ઇંદ્રિયો તે પુદ્ગલોને ગ્રહે, સરાવલાને દષ્ટાતે, તેને વ્યંજનાવગ્રહ કહિયે

અક્ષુધદ્રિય ને મન તે રૂપાદિ પુદ્ગલની પ્રત્યક્ષ થઈ સ્પર્શ કર્યા વગર તેમને ગ્રહે છે, માટે અક્ષુધન્દ્રિય ને મન એ બેને વ્યંજનાવગ્રહ નથી ને શેષ ચાર ઇંદ્રિયોને વ્યંજનાવગ્રહ છે

શ્રોત્રે દ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ તે-કાને કરી શબ્દના પુદ્ગલને ગ્રહે
ઘ્રાણે દ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ તે-નાસિકાથી ગંધના પુદ્ગલને ગ્રહે
રસે દ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ તે જીહવાએ કરી રમના પુદ્ગલને ગ્રહે
સ્પર્શે દ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ તે-શરીરે કરી સ્પર્શના પુદ્ગલને ગ્રહે,
વ્યંજનાવગ્રહને સમજવાને—

૧ પડિબોહગ દિઠ્ઠતેણુ, ૨ મલ્લગ દિઠ્ઠતેણુ, આ બે દષ્ટાત આપે છે.

પડિબોહગ દિઠ્ઠતેણુ-પ્રતિબોધક (જગાડવાનું) દષ્ટાત; જેમ કોઈ પુરુષ સૂતો છે, તેને બીજા કોઈ પુરુષે બોલાવ્યો, ‘હે દેવદત્ત’ ત્યારે તેણે સાલળીને બગીને ‘હું’ ઉત્તર આપ્યો ત્યારે શિષ્ય સમજવાને શકાથી પૂછે છે, હે સ્વામિન્! તે પુરુષે હુંકારો આપ્યો તે શું તેણે એક સમયના, કે બે સમયના, કે ત્રણ સમયના, કે ચાર સમયના, કે પાંચ સમયના, કે અસંખ્યાત સમયના પ્રવેશ્યા શબ્દપુદ્ગલને ગ્રહ્યા ?

ગુરુ કહે છે—એક સમયનાં નહિ, બે—ત્રણ—ચાર થાવત સખ્યાત સમયના નહિ પણ અસખ્યાત સમયના પ્રવેશ્યા શબ્દપુદ્ગલને પ્રમાણ.

એમ ગુરુના કહેવાથી પણ શિષ્યને સમજણ પડી નહિ ત્યારે બીજી મઠીક (સરાવાણા) નું દૃષ્ટાત કહે છે —

જેમ, કુભારના નીલાકામાથી તરતનું લાવેલું ઠાડુ સરાવણું હોય ને તેમા એક જળબિંદુ મૂકે, પણ જે જળબિંદુ જણાય નહિ એમ બે, ત્રણ, ચાર, ઘણા જળબિંદુ મૂકે પણ તે સરાવણું ભરાવત બીજાય નહિ, પણ ઘણાં જળબિંદુથી બીજાયા પછી જળબિંદુ એક કરે ને એમ કરતાં વધતા વધતા પાંચ સરાવણું થાય પછી કાંઈ ને ઘણી વખતે પૂછું ભરાય પછી તે સરાવણું ઊભરાય, તેમ જ્ઞાનનાં એક સમયનાં પ્રવેશ્યા (પિંડો) પુદ્ગલને પ્રમાણ થકે નહિ જેમ એક જળબિંદુ સરાવણામાં જણાય નહિ, એમ બે, ત્રણ, ચાર, અસખ્યાત સમયનાં પણ પુદ્ગલને પ્રમાણ થકે નહિ પણ બ્યજન ભવજડમાં અસખ્યાત સમય એઈએ ને તે અસખ્યાત સમયનાં પ્રવેશ્યા પુદ્ગલ આપે જ્ઞાનમા ભરાય અને ઊભરાઈ જાય ત્યારે હું એમ કહી શકે પણ સમજે નહિ એ કોનો શબ્દ, એ બ્યજનાવગ્રહ.

અર્થાવગ્રહના છ ભેદ.

૧ ઓતેદ્રિય અર્થાવગ્રહ ૨ ચક્ષુષ્ટદ્રિય અર્થાવગ્રહ, પ્રાણેદ્રિય અર્થાવગ્રહ, ૪ રસેદ્રિય અર્થાવગ્રહ ૫ સ્પર્શેદ્રિય અર્થાવગ્રહ, ૬ નોઈદ્રિય (મન) અર્થાવગ્રહ.

એ બ્યજનનાં નામ માત્ર છે તેના અર્થ સમજાવે છે
ઓતેદ્રિય અર્થાવગ્રહ—તે કણે કરી શબ્દના અર્થને પ્રકે.
ચક્ષુષ્ટદ્રિય અર્થાવગ્રહ—તે ચક્ષુએ કરી રૂપના અર્થને પ્રકે.
પ્રાણેદ્રિય અર્થાવગ્રહ—તે નાસિકાએ કરી ગંધના અર્થને પ્રકે.
રસેદ્રિય અર્થાવગ્રહ—તે જીભાએ કરી રચના અર્થને પ્રકે.
સ્પર્શેદ્રિય અર્થાવગ્રહ—તે શરીરે કરી સ્પર્શના અર્થને પ્રકે.
નોઈદ્રિય અર્થાવગ્રહ—તે મનોદ્વાર દ્વિતીક પદ્ધતિના અર્થને પ્રકે.

વ્યજનાવગ્રહના ચાર લેદ અને અર્થાવગ્રહના છ લેદ મળી અવગ્રહના એ દશ લેદ છે અવગ્રહે કરી સામાન્ય પ્રકારે અર્થને ગ્રહે, પણ જાણે નહીં, જે એ કોના શબ્દ વા ગદ્ય પ્રમુખ છે ? પછી ત્યાંથી ઇહા મતિજ્ઞાનમાં પ્રવેશ કરે. ઇહા તે વિચારે, જે અમુકનો શબ્દ વા ગદ્ય પ્રમુખ છે, પણ નિશ્ચય થાય નહીં. પછી અવાય મતિજ્ઞાનમાં પ્રવેશ કરે અવાય તે નિશ્ચય કરવો, જે એ અમુકનો જ શબ્દ વા ગદ્ય પ્રમુખ છે પછી ધારણા મતિજ્ઞાનમાં પ્રવેશ કરે. ધારણા તે ધારી રાખે, જે અમુક શબ્દ વા ગદ્ય પ્રમુખ આ પ્રકારે હોતો.

એમ ઇહાના છલેદ શ્રોતેદ્રિય ઇહા, યાવત્ નોઈદ્રિય ઇહા.
એમ અવાયના છ લેદ શ્રોતેદ્રિય અવાય, યાવત્ નોઈદ્રિય અવાય.
એમ ધારણાના છ લેદ શ્રોતેદ્રિય ધારણા, યાવત્ નોઈદ્રિય ધારણા.

તેમનો કાલ કહે છે અર્થાવગ્રહનો કાલ, એક સમય અસખ્યાત સમયથી પ્રવેશ્યા પુદ્ગલને છેલ્લા સમયે જાણે, જે મને કોઈક ખોલાવે છે

ઇહાનો કાલ, અતર્મુદ્ધૂર્ત, તે વિચાર ચાલ્યા કરે કે જે મને ખોલાવે છે તે આ હશે કે એ ?

અવાયનો કાલ, અતર્મુદ્ધૂર્ત-નિશ્ચય કરવાનો, જે મને અમુકે જ ખોલાવ્યો છે શબ્દ નિશ્ચય કરે

ધારણાનો કાલ, સખ્યાતા વર્ષ અથવા અસખ્યાતા વર્ષ સુધી ધારી રાખે, જે અમુક વેળાએ અમુકનો શબ્દ સાલજ્યો હતો તે આ પ્રકારે હતો એ અવગ્રહના દશ લેદ, ઇહાના છ લેદ, અવાયના છ લેદ, ધારણાના છ લેદ, સર્વ મળી શ્રુતનિશ્ચિત મતિ જ્ઞાનના ૨૮ લેદ

મતિજ્ઞાન સસુચ્ય ચાર પ્રકારે - ૧ દ્રવ્યથી ૨ ક્ષેત્રથી ૩ કાલથી ૪ ભાવથી, ૧ દ્રવ્યથી મતિજ્ઞાની સામાન્યથી આદેશે X કરી સર્વ દ્રવ્ય જાણે પણ દેખે નહિ, ૨ ક્ષેત્રથી મતિજ્ઞાની સામાન્યથી

આદેશે કરી સર્વજ્ઞેત્રની વાત બાણે પણ દેખે નહિ. કાલથી મતિજ્ઞાની સામાન્યથી આદેશે કરી સર્વ કાલની વાત બાણે પણ ન દેખે, ય ભાવથી સામાન્યથી આદેશે કરી સર્વ ભાવની વાત બાણે પણ દેખે નહિ, નહીં દેખવાનું કારણ મતિજ્ઞાનને દશન નથી.

ભગવતી સૂત્રમા પાસર્ધ પાઠ છે તે પણ મદ્દા વિષે છે, પણ એવું તેમ નથી, ઈતિ મતિજ્ઞાન સપૂર્ણ

સૂત્ર (શ્રુત) જ્ઞાનનું વર્ણન

શ્રુત જ્ઞાનના ૧૪ લોક ૧ અક્ષર શ્રુત ૨ અનક્ષર શ્રુત ૩ સમીશ્રુત ૪ અસમી શ્રુત ૫ સમ્યક્ શ્રુત ૬ મિથ્યા શ્રુત ૭ સાદિ શ્રુત ૮ અનાદિ શ્રુત ૯ સપર્થવસિત શ્રુત ૧૦ અપર્થવસિત શ્રુત ૧૧ ત્રિધિ શ્રુત ૧૨ આગમિક શ્રુત ૧૩ અગમવિષ્ટ શ્રુત ૧૪ અનગમવિષ્ટ શ્રુત (અગમહિર)

૧ અક્ષરશ્રુત તેના ત્રણ લોક ૧ સજ્ઞા અક્ષર ૨ વ્યજનઅક્ષર ૩ લઙ્ગિય અક્ષર

સજ્ઞા અક્ષર શ્રુત તે અક્ષરના આકારનું જ્ઞાન, જેમકે ક, ખ ૧, પ્રમુખ સર્વ અક્ષરની સજ્ઞાનું જ્ઞાન. ૪ અક્ષરનો ઘાટ દેખી કહે જે એ ખ નહિ, જ, નહિ. એમ સર્વ અક્ષરની ના કહીને કહે કે એ તો ક જ છે એમ સસ્કૃત, પ્રાકૃત, બોડી, ફારસી, દ્રાવિડી, હિંદી એ આદિ અનેક પ્રકારની લિપિમા અનેક પ્રકારના અક્ષરના પ્રાટ છે તેવું જે જ્ઞાન તે સજ્ઞા અક્ષર શ્રુત જ્ઞાન.

૨ વ્યજન અક્ષર શ્રુત તે હ્રસ્વ, દીર્ઘ, કાનો, માત્રા, અનુસ્વાર પ્રમુખની સંયોજનાએ કરી બોલવું તે વ્યજનાક્ષર શ્રુત.

૩ લઙ્ગિય અક્ષર શ્રુત તે ઇદ્રિયાર્થના બધુપણાની લઙ્ગિય અક્ષરનું જ્ઞાન યામ તે તેના ૭ લોક

૧ ઓતેદ્રિય લઙ્ગિય અક્ષરશ્રુત ત કાને સેરી પ્રમુખનો શબ્દ સાલણી કહે જે એ સેરી પ્રમુખનો શબ્દ છે તો સેરી પ્રમુખ અક્ષરનું જ્ઞાન ઓતેદ્રિય લઙ્ગિયથી થયું તે માટે ઓતેદ્રિય લઙ્ગિય અક્ષરશ્રુત કહીએ

૨ ચક્ષુ ઇન્દ્રિય લબ્ધિ અક્ષર શ્રુત તે આંખે આખા પ્રમુખનુ રૂપ દેખીને કહે જે એ આંખા પ્રમુખનુ રૂપ છે, તા આખા પ્રમુખ અક્ષરનુ જ્ઞાન ચક્ષુઇન્દ્રિય લબ્ધિથી થયુ, તે માટે ચક્ષુઇન્દ્રિય લબ્ધિ અક્ષરશ્રુત કહીએ.

૩ ઘ્રાણેન્દ્રિય લબ્ધિ અક્ષર શ્રુત તે નાસિકાએ કેતકી પ્રમુખની ગંધ લઇને જાણે જે એ કેતકી પ્રમુખની ગંધ છે, તે ઘ્રાણેન્દ્રિય લબ્ધિથી કેતકી પ્રમુખ અક્ષરનુ જ્ઞાન થયુ, માટે ઘ્રાણેન્દ્રિય લબ્ધિ અક્ષરશ્રુત કહીએ.

૪ રસેન્દ્રિય લબ્ધિ અક્ષર શ્રુત તે જીહવાયે કરી સાકર પ્રમુખનો જાણીને એ સાકર પ્રમુખનો સ્વાદ છે એ અક્ષરનુ જ્ઞાન રસેન્દ્રિયથી થયુ, માટે રસેન્દ્રિય લબ્ધિ અક્ષર શ્રુત કહીએ.

૫ સ્પર્શેન્દ્રિય લબ્ધિ અક્ષર શ્રુત તે શીત, ઉષ્ણ, આદિ સ્પર્શ થવાથી જાણે જે એ શીત વા ઉષ્ણ છે, માટે તે અક્ષરનુ જ્ઞાન સ્પર્શેન્દ્રિયથી થયુ, માટે સ્પર્શેન્દ્રિય લબ્ધિ શ્રુત કહીએ.

૭ નોઇન્દ્રિય લબ્ધિ અક્ષર શ્રુત તે મને કરી ચિંતવતા, વિચારતા સ્મરણ થયુ જે એ અમુક ચિંતવ્યુ વા વિચાર્યુ તો તે સ્મરણના અક્ષરનુ જ્ઞાન મનથી-નોઇન્દ્રિયથી થયુ, માટે નોઇન્દ્રિય લબ્ધિ અક્ષરશ્રુત કહીએ, એ લબ્ધિ અક્ષરશ્રુતના છ ભેદ સ પૂર્ણ. ઇતિ અક્ષરશ્રુતના ભેદ.

૨ અનક્ષર શ્રુત-તે અનેક પ્રકારે છે તે અક્ષરના ઉચ્ચાર કર્યા વિના શબ્દ, છીંક ઉધરસ, ઉછ્વાસ, નિ શ્વાસ, ખગાસા, નાક નિષીકવું તથા નગારા પ્રમુખનો શબ્દ, અનક્ષરી વાણી માટે, એને અનક્ષર શ્રુત કહીએ.

૩ સંજ્ઞી શ્રુત-તેના ત્રણ ભેદ, ૧ સંજ્ઞી કાલિકોપદેશ ૨ સંજ્ઞી હેતુપદેશ ૩ સંજ્ઞી દષ્ટિવાદોપદેશ

૧ સંજ્ઞી કાલિકોપદેશ-તે શ્રુત સાક્ષીને વિચારે તે ૧ વિચારવુ ૨ નિશ્ચય કરવુ, ૩ સમુચ્ચય અર્થનુ ગવેષવુ, ૪ વિશેષ અર્થનુ ગવેષવુ, ૫ ચિંતવવુ, ૬ નિશ્ચય કરી વળી વિચારવુ એ છ બોલ સંજ્ઞી જીવને હોય તે સંજ્ઞી કાલિકોપદેશ શ્રુત

૨ સ સ્ત્રી હેતુપદેશ-તે સ્ત્રી ખારી રાખે.

૩ સ સ્ત્રી દષ્ટિવાદોપદેશ તે ક્ષયોપશમ ભાવે સાંભળે એટલે કે સ્ત્રી શ્રુત તે શાસ્ત્રને હેતુ સહિત; ક્ષય અર્થ સહિત, કારણ મુક્તિ સહિત ઉપયોગ સહિત, પૂર્વાપર વિચાર સહિત; ભણે, ભણાવે સાંભળે તે માટે સ્ત્રી શ્રુત કહીએ.

૪ અસ સ્ત્રી શ્રુતના ત્રણ ભેદ. ૧ અસ સ્ત્રી કાલિકોપદેશ ૨ અસ સ્ત્રી હેતુપદેશ. ૩ અસ સ્ત્રી દષ્ટિવાદોપદેશ.

૧ અસ સ્ત્રી કાલિકોપદેશ શ્રુત-તે સાંભળી પણ વિચાર નહિ સહીને છ બોલ છે; તે અસ સ્ત્રીને નથી

૨ અસ સ્ત્રી હેતુપદેશ શ્રુત-તે સાંભળી ખારી રાખે નહિ.

૩ અસ સ્ત્રી દષ્ટિવાદોપદેશ શ્રુત તે ક્ષયોપશમ ભાવે ન સાંભળે તે ત્રણ બોલ અસ સ્ત્રી આશ્રી કહ્યા એટલે કે અસ સ્ત્રી શ્રુત, તે ભાવાર્થ સહિત; વિચાર તથા ઉપયોગ શૂન્ય, પૂર્વાપર આલોચન સહિત; નિષ્કર્ષ સહિત એક ન જાણે ભણે તથા ભણાવે, વા સાંભળે તે માટે અસ સ્ત્રી શ્રુત કહીએ.

સમ્યક્ શ્રુત તે અરિહંત, વીર્ય કર, કેવળજ્ઞાની, કેવળજ્ઞાની, દ્વાદશ ગુણે કરી સહિત બહાર દોષ સહિત, ચોત્રીસ અતિશય પ્રમુખ અને ત્રણના ખારક, તેમના પ્રરૂપેલાં બાર અ. ૧ અર્થરૂપ આગમ, તથા મણુધર પુરુષોએ-શ્રુતરૂપ (મૂલરૂપ) બાર આગમ વૃથા તે, તથા ચૌદ પૂર્વીએ તેર પૂર્વીએ, બાર પૂર્વીએ, અગિયાર પૂર્વીએ, તથા હથ પૂર્વીએ જે શ્રુત તથા અર્થરૂપ વાણી પ્રકાશી તે સમ્યક્ શ્રુત. હથ પૂર્વમા ન્યૂન જેને જ્ઞાન હોય, તેમના પ્રકાશેલાં સમશ્રુત હોય વા મિશ્યાશ્રુત હોય.

૬ મિશ્યાશ્રુત-તે જે પૂર્વોક્ત ગુણસહિત, રામરૂપસહિત પુરુષોએ પોતાનાં મતિ કંપનાએ કહી, મિશ્યાત્વ દષ્ટિએ કરી જે શાસ્ત્ર રચ્યા જેવા ભારત, રામાયણ ગૌડિક વ્યોતિષ તથા ૨૬ વ્યવહાર પાપશાસ્ત્ર પ્રમુખ અથ તે મિશ્યાશ્રુત તે મિશ્યાશ્રુત, તે મિશ્યાત્વ દષ્ટિને મિશ્યાશ્રુતપણે પરિણમે (સાચા કરી ભણે માટે) પણ એ સમ્યક્ તેની સાથે મેગવતા જુઠાં બાળી ત્યજે તે સમ્યક્

શ્રુતપણે પરિણુમે. તે જ મિથ્યાશ્રુત સમ્યક્ત્વવાન પુરુષને સમ્યક્ બુદ્ધિએ કરી વાંચતા સમ્યક્ત્વના રસે કરી પરિણુમે, તે બુદ્ધિનો પ્રભાવ જાણવો. વળી આચારાગાદિક સમ્યક્ શાસ્ત્ર તે પણ સમ્યક્ત્વના પુરુષને સમ્યક્ થઈ પરિણુમે ને મિથ્યાત્વ દષ્ટિવાન પુરુષને તે જ શાસ્ત્ર મિથ્યાત્વપણે પરિણુમે એ રહસ્ય છે

૭ સાદિ શ્રુત, ૮ અનાદિ શ્રુત, સપર્યાવસિત શ્રુત, ૧૦ અપર્યાવસિત શ્રુત, એ ચાર પ્રકારના શ્રુતનો ભાવાર્થ સાથે છે. ખાર અગ વ્યવચ્છેદ થયાં આશ્રી આદિ અતસહિત અને વ્યવચ્છેદ ન થયા આશ્રી આદિ અત રહિત તે સમુચ્ચય ચાર પ્રકારે છે તે દ્રવ્યથી એક પુરુષે લાણુવા માડ્યું તેને સાદિ સપર્યાવસિત કહીએ, ને ઘણા પુરુષ પરપરા આશ્રી અનાદિ અપર્યાવસિત કહીએ ક્ષેત્રથી ૫ ભરત, ૫ ઇરવત, દશ ક્ષેત્ર આશ્રી સાદિ સપર્યાવસિત. ૫ મહાવિદેહ આશ્રી અનાદિ અપર્યાવસિત, કાલથી ઉત્સર્પિણી આશ્રી સાદિ સપર્યાવસિત નોઉત્સર્પિણિ નોઅવસર્પિણિ આશ્રી અનાદિ અપર્યાવસિત. ભાવથી તીર્થ કરોએ ભાવ પ્રકાશ્યા તે આશ્રી સાદિ સપર્યાવસિત. ક્ષયોપશમભાવ આશ્રી અનાદિ અપર્યાવસિત અથવા ભવ્યનું શ્રુત તે આદિ અતસહિત અભવ્યનુ શ્રુત તે આદિ અતરહિત તે ઉપર દષ્ટાત છે, સર્વ આકાશના અનત પ્રદેશ છે તે એકેક આકાશ પ્રદેશમા અનત પર્યાય છે તે સર્વપર્યાયથી અનત ગુણ અધિક એક અગુરુલઘુ પર્યાય અક્ષર થાય અક્ષર તે ક્ષરે નહીં, અપ્રતિહત, પ્રધાન, જ્ઞાન, દર્શન જાણવું તે અક્ષર કેવલ સપૂર્ણ જ્ઞાન જાણવું તેમાથી સર્વ જીવને સર્વ પ્રદેશે અક્ષરના અનતમા ભાગે જાણુપણુ સદાકાળ ઉઘાડું રહે છે શિષ્ય પછે છે, હે સ્વામિન્ ! જો તેટલું જાણુપણુ ઢકાય તો શું થાય ? ત્યારે ગુરુ કહે છે-કે, જો તેટલું જાણુપણુ ઢકાય તો જીવપણુ મટીને અજીવ થાય, અને ચૈતન્ય મટીને જડપણુ થાય, માટે હે શિષ્ય ! જીવના સર્વ પ્રદેશે અક્ષરના અનતમા ભાગે જ્ઞાન સદા ઉઘાડું છે જેમ વર્ષાકાળે કરી ચંદ્ર તથા સૂર્ય ઢાકયા થયા પણ સર્વથા ચંદ્ર તથા સૂર્યની પ્રભા ઢાકી 'જાતી નથી' તેમ અનત જ્ઞાનાવરણીય

કર્મના આવરણનો ઉદય થયા છતાં પણ ચૈતન્યપણુ સર્વથા અવરાતું (હઠાતું) નથી નિગોદના જીવને પણ અકરના અનતમા જાને સદા જ્ઞાન ઉપાડુ રહે છે.

૧૧ ગામિક મુત તે બારમુ અગ દષ્ટિવાદ બહીવાર સરખા પાઠ આવે તે માટે

૧૨ આગમિક મુત તે કાલિક મત ૧૧ અગ આચારાંગ પ્રમુખ

૧૩X અગમવિષ્ટ—બાર અગ (આચારાંગાદિથી દષ્ટિવાદ સુધી) સૂત્રમા તેનો વિસ્તાર થયો છે, ત્યાંથી જોવું

૧૪ અનગમવિષ્ટ—સમુખ્ય બે પ્રકારે ૧ આવશ્યક ૨ આવશ્યકે વ્યાપારક ૧ આવશ્યકના છ અધ્યયન, સામાયિક પ્રમુખ ૨ આવશ્યકે વ્યાપારિકતાના બે લેહ-૧ કાલિક મુત, ૨ ઉત્કલિક મુત

૧ કાલિક મુત—તેના અનેક પ્રકાર છે તે ઉત્તરાધ્યયન, દશમવસ્ત્રક, બૃહત્કલ્પ, વ્યવહાર પ્રમુખ જ્યોત્સ્વીય સૂત્ર કાલિકનાં નામ નદીસૂત્ર મધ્યે આખ્યા પછાન્ના સિદ્ધાંત બલુવા જેમ અવલોકેવના ૮૪૦૦૦ પછાન્ના તથા મધ્ય ૨૨ તીર્થંકરના સંખ્યાતા હજાર પછાન્ના તથા મહાવીર સ્વામીના ૧૪ હજાર પછાન્ના તથા સર્વ ગણધરના કર્યા તથા પ્રત્યેક જુદના કર્યા પછાન્ના તે સર્વ કાલિક બલુવા, એ કાલિક મુત

૨ ઉત્કલિક મત—તે અનેક પ્રકારના છે, તે દશવકાલિક પ્રમુખ ૨૬ પ્રકારના શાસ્ત્રના નામ નદિસૂત્રમા આખ્યા છે તે આદિ

Xઅથવા સમુખ્ય બે પ્રકારે મત કહ્યા છે તે અગમવિષ્ટ (અગમવિષ્ટ તથા અગમવિષ્ટ (અનગમવિષ્ટ) ગામિક તથા આગમિકના લેહનાં સમાવેશ સૂત્રકારે કર્યો છે મૂળમા જુદાં પણ નામ આખ્યા છે અપહેલે પહેાર તથા ઘોઘે પહેાર સ્વાધ્યાય યામ તેને કાલિક મુત કહીયે નઅસ્વાધ્યાયનો વખત વળી ચારે પહેાર સ્વાધ્યાય યામ માટે ઉત્કલિક કહીયે.

ઠઈને અનેક પ્રકારનાં શાસ્ત્ર છે પણ વર્તમાનમાં ઘણું વ્યવચ્છેદ છે.

દ્વાદશાંગ સિદ્ધાંત આચાર્યની પેટી સમાન, અતીત કાલે અનંત જીવો આજ્ઞાએ આરાધીને સસાર દુખથી મુક્ત થયા, વર્તમાનમાં સખ્યાતા જીવો દુખથી મુક્ત થાય છે, અનાગત કાલે આજ્ઞાએ આરાધી અનંત જીવો દુખથી મુક્ત થશે એમ સૂત્ર વિરોધીને ત્રણે કાળ આશ્રી સસારમા રખડવા વિષે જાણવું શ્રુતજ્ઞાન (દ્વાદશાંગરૂપ) સદાકાળ લોક આશ્રી છે

શ્રુતજ્ઞાન—સમુચ્ચય ચાર પ્રકારે છે દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી.

દ્રવ્યથી—શ્રુતજ્ઞાની ઉપયોગે કરી સર્વ વ્ય જાણે દેખે, તે શ્રદ્ધાએ કરી, તથા સ્વરૂપ આલેખવે કરી

ક્ષેત્રથી—શ્રુતજ્ઞાની ઉપયોગે કરી સર્વ ક્ષેત્રની વાત જાણે દેખે, પૂર્વવત્

કાલથી—શ્રુતજ્ઞાની ઉપયોગે કરી સર્વ કાલની વાત જાણે, દેખે

ભાવથી—શ્રુતજ્ઞાની ઉપયોગે કરી સર્વ ભાવ જાણે, દેખે, ઇતિ શ્રુતજ્ઞાનનું વર્ણન

અવધિ જ્ઞાનનું વર્ણન

૧ અવધિજ્ઞાનના મુખ્ય બે ભેદ ભવપ્રત્યયિક, ક્ષાયોપશમિક.

૧ ભવપ્રત્યયિકના બે ભેદ તે, ૧ નારકીને, ૨ દેવ (ચાર પ્રકારના) ને હોય, તે ભવ સખધી જ્યારથી ઉત્પન્ન થાય, તે ભવના અત સુધી હોય

૨ ક્ષયોપશમિકના બે ભેદ તે ૧ સજી મનુષ્યને, ૨ સજી તિર્થંચ પચેન્દ્રિયને; ક્ષયોપશમ ભાવથી ઉત્પન્ન થાય તે, અથવા ક્ષમા દિકે ગુણે સહિત અણુગારને ઉત્પન્ન થાય

અવધિજ્ઞાનના છ પ્રકાર સક્ષેપથી કહ્યા તે તેના નામ. ૧ અનુગામિક ૨ અનાનુગામિક ૩ વર્ધમાન, ૪ હાયમાન ૫ પ્રતિપાતિ, ૬ અપ્રતિપાતિ

અનુગામિક જ્યાં જ્યાં તે સાથે આવે. તે જ પ્રસર
છે ૧ અતગત, ૨ મધ્યગત

૧ અતગત અવધિજ્ઞાનના ત્રણ પ્રકાર.

૧ પુરત અતગત-(પુરબો અતગત) તે શરીરના આગળ
ભાગના ક્ષેત્રમાં જાય છે.

૨ માર્ગત. અતગત-(મગ્ગાઓ અતગત) તે શરીરના પૃષ્ઠ
ભાગના ક્ષેત્રમાં જાય છે.

૩ પાશ્વત અતગત-(પાસાઓ અતગત) તે શરીરના બે
પાશ્વરભાગના ક્ષેત્રમાં જાય છે.

અતગત અવધિ ઉપર દર્શાવેલ છે, જેમ કેાઈ પુરુષ કર્મોઈ
દીપ પ્રમુખ અગ્નિનું ભાજન તથા મહિપ્રમુખ હાથમાં લઈને આવળ
કરી આલેતો જ્યાં તે આવળ છે. જો પૂઠે શયે તે પૂઠે છે, તેમ જ
પડે શયે તે પડે છે, જે પાસે શયે તે તરફ છે,
બીજી બાજુ ન છે જે રહસ્ય છે વળી જે બાજુ તરફ જાય છે, જે તે
બાજુ તરફ સંખ્યાતા, અસંખ્યા યોજન લગી જાય છે.

૨ મધ્યગત-તે સર્વ દિશી તથા વિદિશી તરફ (ઔતર)
સંખ્યાતા યોજન લગી જાય છે, પૂર્વોક્ત દીપ પ્રમુખ ભાજન માથે
મૂકીને ચાલે તે ઔતર છે તેમ.

૨ અનાનુગામિક અવધિજ્ઞાન તે જે સ્થાનમાં અવધિજ્ઞાન
લેખ્યુ હોય તે સ્થાને રહીને જાય છે, અન્યત્ર તે પુરુષ જ્યાં તે ન
જાય છે, તે ચારે દિશાએ સંખ્યાતા અસંખ્યાતા યોજન સહસ્ર તથા
અસહસ્રપણે જાય છે. જેમ કેાઈ પુરુષે દીવી પ્રમુખ અગ્નિનું ભાજન
તથા મહિપ્રમુખ કેાઈ પણ સ્થાન પ્રતિ મૂક્યુ હોય તે, તે સ્થાન પ્રતિ
ઔતર છે તે પણ અન્યત્ર ન છે તેમ અનાનુગામિક અવધિજ્ઞાન
જાય છે.

૩ વર્ણમાન અવધિજ્ઞાન-તે પ્રશસ્ત દેશના અધ્યવસાયે કરી,
તથા વિશુદ્ધ ચારિત્ર્ય પાલન કરી, સર્વ પ્રકારે અવધિ જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય
તેને વર્ણમાન અવધિજ્ઞાન કહીએ. જે જ્યાં-જ્યાં સૂક્ષ્મ નિર્જોડીઆ આવે ત્યાં

સમય ઉત્પન્ન થયામાં શરીરની જે અવગાહના ખાંધી હોય એટલું ક્ષેત્ર જાણે, ઉત્કૃષ્ટથી 'સર્વ' અગ્નિના જીવ, સૂક્ષ્મ, ખાદ્ય, પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત એ 'ચાર' જાતિના તે પણ જે સમયે ઉત્કૃષ્ટ હોય તે અગ્નિના જીવ, એકેક આકાશ પ્રદેશે અતર રહિત મૂકતાં જેટલાં અલોકમાં લોક જેવડાં અસંખ્યાતા ખંડ (ભાગ વિકલ્પ) ભરાય તેટલું ક્ષેત્ર સર્વ દિશી વિદિશીએ દેખે, અવધિજ્ઞાન રૂપી પદાર્થ દેખે એ રહસ્ય છે - મધ્યમ અનેક ભેદે-છે' તે કહે છે, વૃદ્ધિ ચાર પ્રકારે થાય. ૧ દ્રવ્યથી ૨ ક્ષેત્રથી. ૩ કાલથી ૪ ભાવથી, તે આ પ્રમાણે.

૧ કાલથી 'જાણપણુ' વધે ત્યારે શેષ ત્રણ ખોલનું જાણપણુ વધે.

૨ ક્ષેત્રથી જાણપણુ વધે ત્યારે, કાલની ભજના તથા દ્રવ્ય, ભાવના જાણપણુની વૃદ્ધિ થાય.

૩ દ્રવ્યથી જાણપણુ વધે ત્યારે, કાલની તથા ક્ષેત્રની ભજના ભાવના વૃદ્ધિ

૪ ભાવથી જાણપણુ વધે શેષ ત્રણ ખોલની ભજના

તે વિસ્તારથી સમજાવે છે - સર્વ વસ્તુમાં કાલનું જાણપણુ સૂક્ષ્મ છે. જે કોઈ ચોથા આરાનો જન્મ્યો, નીરોગી બલિષ્ઠ શરીર, ને વજ્રઋષભનારાય સહનનવાળો ઓગણપચાસ પાનની ખીડી લઈને તે ઉપર સારા લોહની સુઈ હોય તેણે કરીને વિંધે, એ વિંધતા એક પાનથી ખીજ પાનમાં સુઈ પહોંચતા અસંખ્યાતા સમય થઈ જાય છે, એવો કાલ સૂક્ષ્મ છે. ૧. તેથી ક્ષેત્ર અસંખ્યાત ગુણો સૂક્ષ્મ છે જેમ એક આગુલ પ્રમાણે ક્ષેત્રમાં અસંખ્યાતી શ્રેણી છે અકેડી શ્રેણીમાં અસંખ્યાતા આકાશ પ્રદેશ છે. સમય સમય પ્રતિ અકેક આકાશ પ્રદેશ જો અપહરાય તો તેટલામાં અસંખ્યાતા કાલચક્ર વહી જાય, તો એક શ્રેણી પૂરી થાય નહીં એવું ક્ષેત્ર સૂક્ષ્મ છે. ૨. તેથી દ્રવ્ય અનતગણુ સૂક્ષ્મ છે. એક આગુલ પ્રમાણે ક્ષેત્રમાં અસંખ્યાત શ્રેણી લઈએ. આગુલ પ્રમાણે લાખી ને એક પ્રદેશ પ્રમાણે પહોળી તેમાં અસંખ્યાત આકાશ પ્રદેશ છે અકેક આકાશ પ્રદેશ ઉપર અનંત પરમાણુઓ તથા દ્વિપ્રદેશી, ત્રિપ્રદેશી, અનંત

પ્રદેશી, યાવત્ સ્કંધ પ્રમુખ દ્રવ્યો છે દ્રવ્યમાંથી સમય સમય પ્રતિ
 અંકેક દ્રવ્ય અપહરતા અનંત કાલચક્ર યાય, તોપણ ખૂટે નહીં,
 એવું દ્રવ્ય, ક્ષેત્રથી સૂક્ષ્મ છે ૩ દ્રવ્યથી ભાવ અનંતગણ સૂક્ષ્મ છે
 પૂર્વોક્ત એણીમા જે દ્રવ્યો કહ્યા છે તે દ્રવ્યોમા અંકેક દ્રવ્યમા અનંત
 પચવ (ભાવ) છે તે જેમ એક પરમાણુમાં એક વર્ણ, એક ગ્રંથ
 એક રસ, બે સ્પર્શ છે તેમા એક વર્ણમાં અનંત પચવ છે તે
 એકગુણ કાળો, દ્વિગુણ કાળો, ત્રિગુણ કાળો યાવત્ અનંતગુણ કાળો
 છે એમ પાંચે બાલમા અનંત પચવ છે, એમ પાંચે વર્ણમાં બે
 ગ્રંથમા, પાંચ રસમા ને આઠ સ્પર્શમા અનંત પચવ છે દ્વિપ્રદેશી
 સ્કંધમા ૨ વર્ણ ૨ ગ્રંથ, ૨ રસ ૪ સ્પર્શ છે એ દ્વય લેકમાં
 પણ પૂર્વોક્ત રીતિએ અનંત પચવ છે એમ સર્વ દ્રવ્યમા પચવની
 ભાવના કરવી એમ સર્વ દ્રવ્યના પચવ એકઠા કરીએ. પછી સમય
 સમય પ્રતિ અંકેકપચવને અપહરતા અનંત કાળચક્ર (ઉત્સર્પિણી,
 અવસર્પિણી) યાય ત્યારે પરમાણુ દ્રવ્યના પચવ પૂરા માત્ર એમ
 દ્વિપ્રદેશી સ્કંધોના પચવ ત્રિપ્રદેશી સ્કંધોના પચવ, યાવત્ અનંત
 પ્રદેશી સ્કંધોના પચવ અપહરતા અનંત અનંત કાલચક્ર બધા, તોપણ
 પૂર્ણ યાય નહીં (ખુટે નહીં) એવો દ્રવ્યથી ભાવ સૂક્ષ્મ છે ૪, ૧
 કાલને અણુની ઉપમા ૨ મેત્રને બરની ઉપમા ૩ દ્રવ્યને તલની
 ઉપમા ૪ ભાવને ખસખસની ઉપમા સમજવાને આપી છે

પૂર્વ વાર પ્રકારની વૃદ્ધિની રીત કહી તેમા ક્ષેત્રથી અને
 કાલથી કેવી રીતે વર્ધમાન જ્ઞાન યાય તે કહે છે.

૧ ક્ષેત્રથી આગુલનો અસખ્યાતમો ભાગ બહે, દેખે, તે કાલથી
 અવલિકાના અસખ્યાતમા ભાગની વાત અતીત, અનાગત બહે, દેખે.

૨ ક્ષેત્રથી આગુલનો સખ્યાતમો ભાગ બહે, દેખે, તે કાલથી
 અવલિકાના અસખ્યાતમા ભાગની વાત અતીત અનાગત બહે, દેખે.

૩ ક્ષેત્રથી આગુલ માત્ર ક્ષેત્ર બહે, દેખે, તે કાલથી આવ
 વલિકામા કંઈક ન્યુન બહે, દેખે.

૪ ક્ષેત્રથી પૃથક્ (બિધી નવ સુધી) આગુલની વાત બહે,
 દેખે તે કાલથી આવલિકા સપૂર્ણ કાલની વાત અતીત અનાગત
 બહે, દેખે.

૫ ક્ષેત્રથી એક હાથ પ્રમાણ ક્ષેત્ર જાણે, દેખે, તે કાલથી અંતર્મુહૂર્ત (મુહૂર્તમાં ન્યૂન) કાલની વાત અતીત અનાગત જાણે, દેખે.

૬ ક્ષેત્રથી ધનુષ્ય પ્રમાણ ક્ષેત્ર જાણે, દેખે, તે કાલથી પ્રત્યેક મુહૂર્તની જાણે દેખે

૭ ક્ષેત્રથી ગાઉ પ્રમાણ ક્ષેત્ર જાણે, દેખે, તે કાલથી એક દિવસમાં કાંઈક ન્યૂન વાત જાણે, દેખે.

૮ ક્ષેત્રથી એક ચોજન પ્રમાણ ક્ષેત્ર જાણે દેખે, તે કાલથી પ્રત્યેક દિવસની વાત જાણે, દેખે.

૯ ક્ષેત્રથી પચીસ ચોજન ક્ષેત્રના ભાવ જાણે, દેખે, તે કાલથી પક્ષમાં ન્યૂનની વાત જાણે, દેખે

૧૦ ક્ષેત્રથી ભરત ક્ષેત્ર પ્રમાણ ક્ષેત્રના ભાવ જાણે, દેખે, તે કાલથી પક્ષ (અર્ધ માસ) પૂર્ણની વાત જાણે, દેખે

૧૧ ક્ષેત્રથી જળુદ્રીપ પ્રમાણ ક્ષેત્રની વાત જાણે, દેખે તે કાલથી માસ એક ઝાઝેરાની વાત જાણે, દેખે

૧૨ ક્ષેત્રથી અઢી દ્રીપની વાત જાણે દેખે, તે કાલથી એક વર્ષની વાત જાણે, દેખે.

૧૩ ક્ષેત્રથી પદરમા ફચક દ્રીપ સુધી જાણે, દેખે, તે કાલથી પૃથક્ક વર્ષની વાત જાણે દેખે.

૧૪ ક્ષેત્રથી સખ્યાતા દ્રીપ સમુદ્રની વાત જાણે, દેખે તે કાલથી સખ્યાતા કાલની વાત જાણે દેખે

૧૫ ક્ષેત્રથી સખ્યાતા તથા અસખ્યાતા દ્રીપ સમુદ્રની વાત જાણે, દેખે. તે કાલથી અસખ્યાતા કાલની વાત જાણે, દેખે. એ પ્રમાણે બિંબલોક, અધ લોક, તિર્યક્લોક એ ત્રણે લોકમાં વધતા વર્ધમાન પરિણામે અલોકમાં અસખ્યાતા લોક પ્રમાણે ખડા જાણવાની શક્તિ પ્રકટ થાય એ વર્ધમાન અવધિ જ્ઞાન.

૪ હાથમાન અવધિજ્ઞાન. અપ્રગટ લેશમાના પરિણામે કરી અશુભ ધ્યાનો કરી અવિશુદ્ધ ચારિત્રના પરિણામથી (ચારિત્રના મલિન પણાથી) વર્ષમાન અવધિજ્ઞાનની હાનિ થાય, ઘોડે ઘોડે ઘટતુ બધતેને હાથમાન અવધિ જ્ઞાન કહીએ હાથમાન અવધિ જ્ઞાન

૫ પ્રતિપાતી અવધિજ્ઞાન-જે અવધિજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું તે જોઈ વખતે જ નાશ પામે તે જયન્ય, ૧ આગુલનો અસખ્યાતમો ભાગ, ૨ આગુલનો સખ્યાત ભાગ. ૩ વાલાશ્ર. ૪ પૃથક્ વાલાશ્ર. ૫ વિંખ, ૬ પૃથક્ વિંખ, ૭ મૂકા (જૂ), ૮ પૃથક્ જૂ, ૯ જવ ૧૦ પૃથક્ જવ, ૧૧ આગુલ ૧૨ પૃથક્ આગુલ, ૧૩ પગ, ૧૪ પૃથક્ પગ, ૧૫ વહેત, ૧૬ પૃથક્ વહેત, ૧૭ હાથ, ૧૮ પૃથક્ હાથ, ૧૯ કુક્ષિ (ભિ હાથ) ૨૦ પૃથક્ કુક્ષિ, ૨૧ ધનુષ્ય, ૨૨ પૃથક્ ધનુષ્ય, ૨૩ ગાઉ, ૨૪ પૃથક્ ગાઉ, ૨૫ યોજન, ૨૬ પૃથક્ યોજન, ૨૭ સો યોજન, ૨૮ પૃથક્ સો યોજન, ૨૯ સહસ્ર યોજન, ૩૦ પૃથક્ સહસ્ર યોજન, ૩૧ લક્ષ યોજન, ૩૨ પૃથક્ લક્ષ યોજન, ૩૩ કોટ યોજન, ૩૪ પૃથક્ કોટ યોજન, ૩૫ કોટકોટ યોજન, ૩૬ પૃથક્ કોટકોટ યોજન એ પ્રમાણે ક્ષેત્ર, અવધિજ્ઞાનથી જુએ, પછી નાશ પામે. ઉત્કૃષ્ટ લોક પ્રમાણ ક્ષેત્ર જુએ, પછી નાશ પામે. દીવો જેમ પવનને યોગે કરી હોલવાઈ બધ તેમ એ પ્રતિપાતી અવધિ જ્ઞાન

૬ અપ્રતિપાતી (અપરિવાઈ) અવધિ જ્ઞાન-તે આગુ બધ નહિ તે સપ્ત ઔદ રાજલોક જાણે, રેખે, ને અલોકમાં એક આકાશ પ્રદેશ માત્ર ક્ષેત્રની વાત જાણે, રેખે, તોપણ પડે નહિ. જોમ જે પ્રદેશ તથા ત્રણ પ્રદેશ, યાવત્ લોક પ્રમાણ અસખ્યાત અહ બલુવાની શક્તિ થાય, તેને અપ્રતિપાતી અવધિ જ્ઞાન કહીએ. અલોકમા રૂપી પદાર્થ નથી. એ ત્યાં રૂપી પદાર્થ હોત તો દેખત; જોઈએ એટલી શક્તિ છે એ જ્ઞાન વીર્ય'કર પ્રમુખને બાળપણેથી જ હોય, કેવળજ્ઞાન પામ્યા પછી એ ઉપયોગ ન હોય એ છ લેહ અવધિ જ્ઞાનના કલા.

સમુચ્ચય અવધિજ્ઞાનના ચાર પ્રકાર છે ૧ દ્રવ્યથી અવધિ જ્ઞાની જયન્ય અનંત રૂપી દ્રવ્ય જાણે, રેખે, ઉત્કૃષ્ટ સર્વરૂપી દ્રવ્ય જાણે રેખે ૨ ક્ષેત્રથી અવધિજ્ઞાની જયન્ય આગુલનો અસખ્યાતમો ભાગ ક્ષેત્ર

જાણે, દેખે ઉત્કૃષ્ટ લોક જેવડા અસંખ્યાત ખડો અલોકમાં દેખે. ૩ કાળથી અવધિ જ્ઞાની જઘન્ય આવલિકાના અસંખ્યાતમા ભાગની વાત જાણે, દેખે, ઉત્કૃષ્ટ અસંખ્યાત ઉત્સર્પિણી, અવસર્પિણી, અતીત, અનાગત કાળની વાત જાણે, દેખે, ૪ લવથી જઘન્ય અનંત ભાવને જાણે, ઉત્કૃષ્ટ સર્વ ભાવના અનંતમા ભાગને જાણે, દેખે, (વર્ણાદિક પર્યાયને)

સંસ્થાન અવધિજ્ઞાનનો દેખવાનો આકાર, ૧ નારકીને અવધિ, ત્રામાને આકારે છે ૨ લવનપતિને પાલાને આકારે છે, ૩ તિર્યંચ તથા મનુષ્યને અનેક પ્રકારે છે ૪ વ્યતરને પટહ-વાણંત્ર આકારે છે. ૫ જ્યોતિષીને ઓલરને આકારે છે, ૬ ખાર દેવલોકના દેવને ઉર્ધ્વ મૃદગને આકારે છે ૭ નવ ગ્રૈવેયકને કુલની ચગેરીને આકારે છે ૮ પાંચ અનુત્તર વિમાનના દેવને અવધિ, કચુકીને આકારે છે

નારકી, દેવને-અવધિજ્ઞાન-૧ અનુગામિક ૨ અપ્રતિપાતી, ૩ અવસ્થિત, એ ત્રણ પ્રકારનું છે

મનુષ્ય ને તિર્યંચને અવધિજ્ઞાન-૧ અનુગામિક, ૨ અનનુગામિક, ૩ વર્ધમાન, ૪ હાયમાન, ૫ પ્રતિપાતી, ૬ અપ્રતિપાતી, ૭ અવસ્થિત, ૮ અનવસ્થિત છે

એ વિષયદ્વાર પ્રમુખ પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના ૩૩ મા પદથી લખ્યો છે. નહીસૂત્ર મધ્યે સંક્ષેપમા છે

ઈતિ અવધિ જ્ઞાનનું વર્ણન સંપૂર્ણ

અવધિ જ્ઞાનનો વિષય (દેખવાની શક્તિ)

વિષય	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
વિષય	સ્વાપ્ન	શાક રમણ	વસ્તુપ્રમાણ	પદપ્રમાણ	ધુમ્ર પ્રમાણ	વસ પ્રમાણ	વસત્પ્રમાણ
વસ્તુપ્રમાણ	૩૫ ગાઉ	૩ ગાઉ	૨૫ ગાઉ	૨ ગાઉ	૧૫ ગાઉ	૧ ગાઉ	૦.૫ ગાઉ
ધુમ્ર પ્રમાણ	૪ ગાઉ	૩ ગાઉ	૩ ગાઉ	૨ ગાઉ	૨ ગાઉ	૧ ગાઉ	૧ ગાઉ

વિષય	અસુર પ્રમાણ	૬ નિગમ	વિષય પદ	સગી	બ્યોધિવો	રેવણી	રેવણી
વસ્તુ	૨૫ ધોળ	૨૫ ધોળ	અસુર પ્રમાણ	અસુર પ્રમાણ	સુધા	૧-૨	૩-૪
ધુમ્ર	અસુર પ્રમાણ	અસુર પ્રમાણ	અસુર પ્રમાણ	અસુર પ્રમાણ	સુધા	૧-૨	૩-૪
રેવણી	૨૫ ધોળ	૨૫ ધોળ	અસુર પ્રમાણ	અસુર પ્રમાણ	સુધા	૧-૨	૩-૪

વિષય.	દેવલોક ૫-૬	દેવલોક ૭-૮	દેવલોક ૯-૧૩-૧૧-૧૨	પહેલેનો છઠ્ઠી ક્રોવેયક	૭-૮-૯ ક્રોવેયક	૫ અનુત્તર વિમાન.
જઘન્ય દેખે	આગુલનો અસ ખ્યાત ભાગ	આગુલનો અસ ખ્યાત ભાગ	આગુલનો અસ ખ્યાત ભાગ.	આગુલનો અસ ખ્યાત ભાગ	આગુલનો અસ ખ્યાત ભાગ	ચોઠ રાજ-લોકમાં કાંઈક ઓછુ દેખે
ઉછૂટ દેખે	ત્રીજી નર-કનો હેઠલો ચરમાત	ચોથી નર-કનો હેઠલો ચરમાત	પાંચમી નર-કનો હેઠલો ચરમાત	છઠ્ઠી નર-કનો હેઠલો ચરમાત	સાતમી નર-કનો હેઠલો ચરમાત.	"

વૈમાનિક જોયા પોતપોતાના વિમાનની ધ્વજ સુધી દેખે. ત્રિજા લોકમાં અસ ખ્યાત

દીપ સમુદ્ર દેખે ૫ ત્રમાં અધેલોક આવી કહ્યું છે

ઘટિ વિષયકાર સંપૂર્ણ

૧ અવધિજ્ઞાન	આભ્ય તર.	ખાલ	૨ અવધિજ્ઞાન	દેશથી	સર્વથી.
નારકી-			નારકીદેવતા,		
દેવતાને,	લાલે	૦	તિર્થંચ	લાલે	૦
નિર્ભયમ	૦	લાલે.	મનુષ્ય.	લાલે	લાલે.
મનુષ્યમાં-	લાલે	લાલે			

૧. અવધિજ્ઞાન આભ્ય તર બાહ્ય દ્વાર ચંત્રથી જાણવો.

૨ અવધિજ્ઞાન દેશથી સર્વથી ચંત્રથી જાણવો

મન પર્યાવ જ્ઞાનનો વિસ્તાર

આ મનના ચાર પ્રકાર બાણવા.

- ૧ લલિષ્મન તે અનુત્તરવાસી દેવોને હોય
- ૨ સજ્ઞામન તે સજ્ઞી મનુષ્ય ને સજ્ઞી તિર્થંકરોને હોય.
- ૩ વર્ગજ્ઞામન તે નારકી ને અનુત્તર વિમાનવાસી વિના પીચ દેવોને હોય.
- ૪ પર્યાયમન તે મન:પર્યાવ જ્ઞાનીને હોય.

મન:પર્યાવ જ્ઞાન કોને ઉત્પન્ન થાય તે

- ૧ મનુષ્યને ઉત્પન્ન થાય, અમનુષ્યને ન થાય.
 - ૨ સજ્ઞી મનુષ્યને ઉત્પન્ન થાય, અસજ્ઞી મનુષ્યને ન થાય.
 - ૩ કર્મભૂમિ સજ્ઞી મનુષ્યને ઉત્પન્ન થાય, અકર્મભૂમિ સજ્ઞી મનુષ્યને ન થાય.
 - ૪ કર્મભૂમિ સંજ્ઞાતા વર્ષના આયુષ્યવાળાને ઉત્પન્ન થાય, પણ અસંજ્ઞાતા વર્ષના આયુષ્યવાળાને ઉત્પન્ન ન થાય.
 - ૫ સંજ્ઞાતા વર્ષના આયુષ્યમાં પર્યાસને ઉત્પન્ન થાય, અપર્યાસને ન થાય.
 - ૬ પર્યાસમાં પણ સમદષ્ટિને ઉત્પન્ન થાય, મિશ્રાદષ્ટિ ને સમમિશ્રાદષ્ટિને ન થાય.
 - ૭ સમદષ્ટિમાં પણ સચતિને ઉત્પન્ન થાય, પણ અપ્રતી સમદષ્ટિ ને દેશપ્રતીવાળાને ન ઉત્પન્ન થાય.
 - ૮ સચતિમાં પણ અપ્રમત્ત સચતિને ઉત્પન્ન થાય. પ્રમત્ત સચતિને ન થાય.
 - ૯ અપ્રમત્ત સચતિમાં પણ લલિષ્વાનને ઉત્પન્ન થાય, અલલિષ્વાનને ન થાય.
- મન:પર્યાવ જ્ઞાન બે પ્રકારે છે:-૧ ઋતુમતિ મન:પર્યાવ

જ્ઞાન, ૨ વિપુલમતિ મન:પર્યાવ જ્ઞાન, ઋજુમતિ તે સામાન્યપણે જાણે, વિપુલમતિ તે વિશેષપણે જાણે.

મન:પર્યાવ જ્ઞાનના સમુચ્ચય ચાર પ્રકાર છે:—૧ દ્રવ્યથી, ૨ ક્ષેત્રથી, ૩ કાળથી ૪ ભાવથી

૧ દ્રવ્યથી, ઋજુમતિ અનત અનત પ્રદેશી સ્કંધ જાણે, દેખે તે. સામાન્યથી વિપુલમતિ તેથી અધિક સ્પષ્ટપણે નિર્ણય સહિત જાણે, દેખે

૨ ક્ષેત્રથી, ઋજુમતિ જઘન્ય અગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ, ઉત્કૃષ્ટ નીચે રત્નપ્રભાના પ્રથમ કાંડનો ઉપરનો નાનો પ્રતર તેના હેઠલા તલ સુધી, એટલે સમભૂતળ પૃથ્વીથી ૧૦૦૦ યોજન નીચે દેખે. ઊર્ધ્વ-ન્યોતિથીના ઉપરના તળ સુધી દેખે, એટલે સમભૂતળથી ૬૦૦ યોજન ઊંચું દેખે. ત્રિષ્ટુ દેખે તો મનુષ્ય ક્ષેત્રમા અઢી ક્રીપ તથા બે સમુદ્રને વિષે સગી પંચેદ્રિય પર્યાપ્તના મનોગત ભાવ જાણે, દેખે વિપુલમતિ તે (ઋજુમતિ) થી અઢી અગુલ અધિક વિશેષ સ્પષ્ટ નિર્ણય સહિત જાણે, દેખે.

૩ કાલથી ઋજુમતિ જઘન્ય પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગની વાત જાણે, દેખે; ઉત્કૃષ્ટ પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગની અતીત, અનાગત કાળની વાત જાણે, દેખે વિપુલમતિ તે (ઋજુમતિ) થી વિશેષ સ્પષ્ટ નિર્ણય સહિત નિર્માળ જાણે, દેખે

૪ ભાવથી ઋજુમતિ તે જઘન્ય અનત દ્રવ્યના ભાવ (વર્ણાદિ પર્યાય) ને જાણે દેખે, ઉત્કૃષ્ટ સર્વ ભાવોના અનતમે ભાગે જાણે, દેખે. વિપુલમતિ તેથી સ્પષ્ટ નિર્ણય સહિત વિશેષ અધિક જાણે, દેખે

મનપર્યાવ જ્ઞાની અઢી ક્રીપમા રહેલા સગી પંચેદ્રિયના મનોગત ભાવને જાણે છે. અનુમાનથી જેમ ધૂમાડો દેખી અગ્નિનો નિશ્ચય થાય તેમ મનોગત ભાવથી દેખે છે.

ઇતિ મન:પર્યાવ જ્ઞાન સંપૂર્ણ.

કેવળ જ્ઞાનનું વર્ણન.

કેવળ જ્ઞાનના બે ભેદ. ૧ ભવસ્થ કેવળ જ્ઞાન, ૨ સિદ્ધ કેવળ

જ્ઞાન. ભવસ્થ કેવળ જ્ઞાનના બે ભેદ. ૧ સયોગી ભવસ્થ કેવળ જ્ઞાન ૨ અયોગી ભવસ્થ કેવળ જ્ઞાન વગેરે. તેનો વિસ્તાર સૂત્રથી બહુવેલો. સિદ્ધ કેવળ જ્ઞાનના બે ભેદ. ૧ અનંતર સિદ્ધ કેવળ જ્ઞાન ૨ પરપર સિદ્ધ કેવળ જ્ઞાન, તેનો વિસ્તાર સૂત્રથી બહુવેલો. તે કેવળ જ્ઞાન સમુચ્ચયના પ્રકાર છે ૧ દ્રવ્યથી ૨ ક્ષેત્રથી, ૩ કાળથી, ૪ ભાવથી.

૧ દ્રવ્યથી કેવળજ્ઞાનની સર્વ રૂપી, અરૂપી દ્રવ્ય બહે, કેમે.

૨ ક્ષેત્રથી કેવળજ્ઞાનની સર્વ ક્ષેત્ર (લોકાલોક)ની વાત બહે, કેમે.

૩ કાળથી કેવળજ્ઞાનની સર્વ કાળની ભૂત, ભવિષ્ય, વર્તમાન, બે ત્રણ કાળની વાત બહે, કેમે.

ભાવથી કેવળજ્ઞાનની સર્વ રૂપી, અરૂપી દ્રવ્યના ભાવને અનંત ભાવે સર્વ પ્રકારે બહે, કેમે.

કેવળ જ્ઞાન આવરણરહિત વિશુદ્ધ લોકાલોક પ્રકાશક એક જ પ્રકારે સર્વ કેવળીને હોય.

ઈતિ કેવળ જ્ઞાન સંપૂર્ણ

ઈતિ પાંચ જ્ઞાનનું વિવેચન સંપૂર્ણ

વ્યવહાર સમક્રિતના ૬૭ બોલ.

આ. સડસઠ બોલોના પ્રથમ બાર દ્વાર કહે છે. (૧) સદ્ગુણ ચાર. (૨) લિંગ ત્રણ. (૩) વિનયના દસ પ્રકાર, (૪) શુદ્ધતાના ૩ ભેદ. (૫) લક્ષણ પાંચ. (૬) ભૂષણ પાંચ (૭) દૂષણના પાંચ ભેદ. (૮) પ્રભાવના ૮ (૯) આગાર છ. (૧૦) જયણા છ (૧૧) સ્થાનક છ. (૧૨) ભાવના છ. હવે તે દ્વાર વિસ્તારથી કહે છે.

(૧) સદ્ગુણ ચાર પ્રકારની—(૧) પરમત્થ સથવો—નવ તત્ત્વ બાણીને જ્ઞાન, દર્શન, સુખ, વીર્ય સ્વરૂપ આત્માનો અનુભવ કરવો (૨) પરમાર્થના બાણવાવાળા સવિગ્ન ગીતાર્થની ઉપાસના કરવાથી શુદ્ધ શ્રદ્ધાને ધારણ કરે (૩) પોતાના મતના પાસત્યા ઉસન્ના અને કુલિંગી આદિકની સોખત ન કરે એ ત્રણેનો પરિચય કરવાથી શુદ્ધ તત્ત્વની પ્રાપ્તિ થઈ શકે નહિ. (૪) પરતીર્થનો અધિક પરિચય ન કરે. અધર્મ પાપ ડીઓની પ્રશસા ન કરે.

(૨) લિંગના ત્રણ ભેદ—(૧) ધર્મરાગ જેમ જીવાન પુરુષ રગરાગ ઉપર રાચે તેમ ભવ્યાત્મા શ્રી જૈનશાસન પર રાચે. (૨) સુશ્રુષા— જેમ કુધાવાન પુરુષ ખીર—ખાડના ભોજનને પ્રેમસહિત આદર કરે તેમ વીતરાગની વાણીનો આદર કરે જેમ વ્યવહારિક જ્ઞાન શીખવાની તીવ્ર ઇચ્છા હોય, ને શીખવાડનાર મળે ત્યારે શીખીને આ લોકમાં સુખી થાય તેમ વીતરાગનાં કહેલાં સૂત્રોનું હમેશાં સૂક્ષ્માર્થ ન્યાયવાળું જ્ઞાન શીખીને આ લોક ને પરલોકમાં મનોવાછિત સુખને પ્રાપ્ત કરે. (૩) દેવ ગુરુની વૈયાવચ્ચ— યથાપરમેષ્ઠીની યથા-યોગ્ય ભક્તિ સુપાત્રદાન.

(૩) વિનયના દશ ભેદ—(અરિહંતનો વિનય કરે. (૨) સિદ્ધનો વિનય કરે, (આચાર્યનો વિનય કરે. (૪) ઉપાધ્યાયનો વિનય કરે. (૫) સ્થવિરનો વિનય કરે (૬) ગણ (ઘણા આચાર્યોનો સમૂહ)નો વિનય કરે. (૭) કુલ (એક આચાર્યોના શિષ્યનો સમૂહ) નો વિનય

કરે. (૮) સ્વધર્મીનો વિનય કરે. (૯) સધનો વિનય કરે. (૧૦) સંભોગીનો વિનય કરે એ દશનો માનપૂર્વક વિનય કરે જૈનશાસનના વિનય મૂલ્ય ધર્મ કહેવાય છે વિનય કરવાથી અનેક સદ્ગુણોની પ્રાપ્તિ થાય છે.

(૪) શુદ્ધતાના ત્રણ ભેદ—(૧) મનશુદ્ધતા—મનથી અસ્થિત દેવ કે જે ૩૪ અતિશય, ૩૫ વાણી, ૮ મહા પ્રાતિહાર સહિત ૧૮ દ્વય સહિત, ૧૨ શુભ સહિત, એવા જે દેવ તે જ અમર દેવ છે, તે જ સાચા દેવ છે એના સિવાય બીજા કબજે ૬૫૮ પદે તોપણ સરાગી દેવોને મનથી પણ સ્મરણ ન કરે. (૨) વચનશુદ્ધતા—વચનથી શુદ્ધકીર્તન એવા અસ્થિતના કરે, જે સિવાય બીજા સરાગી દેવોનાં ન કરે. (૩) કાયા શુદ્ધતા—કાયાથી અસ્થિત સિવાય બીજા સરાગી દેવોને નમસ્કાર ન કરે.

(૪) લક્ષણના પાંચ ભેદ—(૧) સમ—શુદ્ધ મિત્ર ઉપર સમ ભાવ રાખવો. (૨) સવેગ—વૈરાગ્ય ભાવ અને મોક્ષનું ધ્યેય અને સંસાર અસાર છે, વિષય અને કપાયથી અનતોક્ષાલ ભવજનમણુ કરે છે, તો આ ભવમાં સારી સામગ્રી મળી છે, તો ધર્મને આરાધવો, ઇત્યાદિ વિચાર કરવો. (૩) નિવેદ—શરીર અથવા સંસારના અનિત્યપણાનું ચિંતન કરવું અને ત્યાંસુખી આ મોહમય જગતથી અલગ રહેવું અથવા જગતારક જિનરાજની દીક્ષા લઈ ધર્મ શુભોને લટીને સિદ્ધ પદને પ્રાપ્ત કરવાની હમેશાં અસિદ્ધાવા (ભાવના) રાખવી. (૪) અનુકંપા પોતાની તથા પરના આત્માની અનુકંપા કરવી અથવા દુઃખી લોકોને સુખી કરવા. (૫) આસ્થા—ત્રિભૌત પૂજનિક શ્રી વીતરાગ દેવતા વચ્ચે ઉપર હૃદ મહા રાખવી ને ક્રિતાક્રિતનો વિચાર કરવો અથવા અસ્થિત ભાવમાં રમણતા કરવી એજ અવહાર સમક્રિતનું લક્ષણ છે તો જે વાતની અપૂરાય હોય તેને પૂરી કરવી, અવહારથી ત્રણ તત્ત્વ—કેવલ, શુદ્ધ અને ધર્મની મહા, નિઃસ્વયી નિજસ્વરૂપ કેવળજ્ઞાન, દશન અને સુખમય છે એવી મહા.

(૬) ભૂપણના પાંચ ભેદ-(૧) જૈનશાસનમાં કુશળપણું, ધૈર્યવંત હોય ને શાસનમાં દરેક કાર્યો ધૈર્યતાથી કરે. (૨) દેવગુરુની ભક્તિ (૩) શાસનમાં ક્રિયામાં સ્થિરતા. (૪) શાસનમાં ચતુર હોય. શાસનનાં દરેક કાર્ય એવી ચતુરાઇથી (બુદ્ધિબળથી) કરે કે જેથી નિર્વિદ્વંતાથી પાર પડી જાય. (૫) તીર્થસેવા, શાસનમાં ચતુર્વિધ સંઘની ભક્તિ તથા બહુમાન કરવાવાળો હોય આ પાંચ ભૂપણોથી શાસનની શોભા રહે છે.

(૭) દૂષણના પાંચ ભેદ-(૧) શકા-જનવચનમાં શકા કરે (૨) કેળા-ખીજ મતોના આડબર દેખી તેની વાંચછા કરે (૩) વિતિગિચ્છા-ધર્મ કરણીના ક્ષણમા સદેહ કરે કે આનુ ક્ષણ હશે કે નહિ ? અત્યારે વર્તમાન તો કાઈ દેખાતુ નથી એવો સદેહ કરે (૪) પરપાખડીનો હમેશાં પરિચય કરે. (૫) પરપાખડીઓની પ્રશસા કરવી. એ પાંચ સમક્રિતનાં દૂષણ કહેવાય તે જરૂર ટાળવાં જોઈએ

(૮) પ્રભાવનાના આઠ પ્રકાર-(૧) જે કાળમા જેટલાં સૂત્રાદિ હોય તેને ગુરુગમથી જાણે એ શાસનનો પ્રભાવક બને છે. (૨) ધર્મ કથા, વ્યાખ્યાન, કરીને શાસનના જ્ઞાનની પ્રભાવના કરે. (૩) મહાન વિકટ તપશ્ચર્યા કરીને શાસનથી પ્રભાવના કરે (૪) ત્રણ કાળ અથવા ત્રણ મતનો જાણનાર હોય. (૫) તર્ક, વિતર્ક, હેતુ, વાદ, યુક્તિ ન્યાય તથા વિદ્યાદિ બળથી વાદીઓના શાસ્ત્રાર્થથી પરાજય કરીને શાસનની પ્રભાવના કરે. (૬) પુરુષાર્થવાળો પુરુષ દીક્ષા લેખને શાસનની પ્રભાવના કરે (૭) કવિના કરવાની શક્તિ હોય તો કવિતા કરીને શાસન પ્રભાવના કરે (૮) પ્રજ્ઞચર્ય આદિ કોઈ મોટા વ્રત લે તો પ્રગટ રીતે ઘણા માણસોની વચમા લે કારણકે એથી લોકોને શાસન પર શ્રદ્ધા અથવા વ્રતાદિ લેવાની રુચિ વધે છે. અથવા દુર્બળ, સ્વધર્મી ભાઈઓને સહાયતા કરવી એ પણ પ્રભાવના છે, પરંતુ આજકાલ ચોમાસામાં અભક્ષ્ય વસ્તુની તથા લાડવા આદિની પ્રભાવના કરે છે, તો દીર્ઘદષ્ટિથી વિચાર કરવો જોઈએ કે એ પ્રભાવનાથી શાસનની કઈ પ્રભાવના થઈ કહેવાય ? અથવા એથી કેટલો લાભ ? એનો બુદ્ધિવાન પોતાથી વિચાર કરી શકે છે અને

પ્રભાવતાને આપણો સાચો પ્રેમ હોય તો નાની નાની વસ્તુજ્ઞાનમય જોપડીઓની પ્રભાવના કરે કે જેથી આપણા બાઈઓને આત્મજ્ઞાનપ્રી પ્રાપ્તિ થાય.

આચારના છ ભેદ—સમકિતની અદર છ પ્રકારના આચાર છે (૧) રાજાનો આચાર (૨) દેવતાનો (૩) ન્યાયનો (૪) માતાપિતાનો ને યુરુનો (૫) બળદકારનો (૬) મુશ્કાળમાં સુખથી આનંદનિકા ન વાલે તો એ છ ગાંઠાગાંઠ કારણથી લાચારીથી સમકિતમાં કેઈ કોઈ લાગી બાધ તો વિશ્વ પસાર થયે હોય માટે પશ્ચાત્તાપ કરી છૂટ થવું

(૧૦) જયજ્ઞાના છ પ્રકાર—(૧) ભાલાપ—સ્વધર્મી બાઈઓની સાથે એકવાર બોલે. (૫) સલાપ—સ્વધર્મી બાઈઓની સાથે વારવાર બોલે. (૩) મુનિને જ્ઞાન હેતુ અથવા સ્વધર્મી બાઈઓની વાત્સલ્યતા કરવી. (૪) એવું વારવાર પ્રતિજિન કરે. (૫) સુલ્લિજનોનાં સુલુ પ્રગટ કરે. (૬) તથા વહન નમસ્કાર બહુમાન કરે તથા

(૧) મિશ્માત્વી સાથે વગર બેલાએ બોલવું નહિ.

(૨) „ „ વારવાર બોલવું નહિ.

(૩) „ ને ધર્મ નિમિત્તે નહિ પણ અનુકંપા ચોખ્ખો હોય તો જ્ઞાન હેતુ

(૪) „ ની પ્રશ્ન કરવી નહિ.

(૫) „ સ્તુતિ કરવી નહિ.

(૬) „ ને વહના, નમસ્કાર કરવાં નહિ.

(૧૧) સ્થાનના છ પ્રકાર—(૧) ધર્મરૂપી નગર તથા સમકિતરૂપી હરવાળા (૨) ધર્મરૂપી વૃક્ષ તથા સમ્બંધત્વરૂપી ઘડ (૩) ધર્મરૂપી પ્રાસાદ તથા સમકિતરૂપી નીલ (પાપો) (૪) ધર્મરૂપી લોજન તથા સમકિતરૂપી ઘાલ (૫) ધર્મરૂપી માલ તથા સમકિતરૂપી મુકાન (૬) ધર્મરૂપી રત્ન તથા સમકિતરૂપી તિલ્લેરી, એ-છ ભેદ.

(૧૨) ભાવનાના છ પ્રકાર—૭૫ ચૈતન્ય લક્ષણ મુકલ અસખ્યાત પ્રદેશી નિષ્કલક અમૂર્તિ છે (૨) અનાદિ કાલથી ૭૫ અને કમોન્નિ સયોગ છે જેમ રૂપમા મૂલ તથા વલમાં તેલ, મૂળમાં

ધાતુ, ફૂલમાં સુગંધ, ચંદ્રની કાંતિમાં અમૃત એ પ્રમાણે અનાદિ સંયોગ છે (૩) જીવ સુખદુઃખનો કર્તા છે અને ભોક્તા છે નિશ્ચય નયથી કર્મનો કર્તા કર્મ છે અને વ્યવહારનયથી જીવ છે (૪) જીવ, નિત્ય દ્રવ્ય છે, ગુણ પર્યાય, પ્રાણ અને ગુણસ્થાનક સહિત છે (૫) ભવ્ય જીવનો મોક્ષ થાય છે. (૬) જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર એ મોક્ષનો ઉપાય છે, એ છ ભેદ

આ થોકડાને કઠસ્થ મોઢે કરીને વિચાર કરો કે આ ૬૭ બોલ વ્યવહાર સમકિતના છે એમાંથી મારામાં કેટલા છે અને પછી અધૂરા હોય તેમા આગળ વધારવાની કોશીશ કરો અને પુરુષાર્થ દ્વારા એને પ્રાપ્ત કરો

ઇતિ વ્યવહાર સમકિતના ૬૭ બોલ સંપૂર્ણ.

પટ્ટદ્રવ્ય પર ૩૧ દ્વાર.

૧ નામદ્વાર, ૨ આદિ, ૩ સંઠાણુ, ૪ દ્રવ્ય, ૫ ક્ષેત્ર, ૬ કાળ. ૭ ભાવ. ૮ સામાન્ય વિશેષ, ૯ નિશ્ચય. ૧૦ નય, ૧૧ નિક્ષેપ, ૧૨ ગુણ, ૧૩ પર્યાય, ૧૪ સાધારણુ, ૧૫ સાધર્મી, ૧૬ પરિણામિક, ૧૭ જીવ, ૧૮ ભૂતિ, ૧૯ પ્રદેશ, ૨૦ એક, ૨૧ ક્ષેત્ર-ક્ષેત્રી, ૨૨ ક્રિયા, ૨૩ કર્તા ૨૪ નિત્ય, ૨૫ કારણુ, ૨૬ ગતિ, ૨૭ પ્રવેશ, ૨૮ પૃચ્છા, ૨૯ સ્પર્શના, ૩૦ પ્રદેશસ્પર્શના અને ૩૧ અલ્પદ્વાર

નામદ્વાર - ૧ ધર્મ, ૨ અધર્મ, ૩ આકાશ, ૪ જીવ, ૫ પુદ્ગલાસ્તિકાય, ૬ કાળદ્રવ્ય

૨ આદિદ્વાર-દ્રવ્યાપેક્ષા બધા દ્રવ્ય અનાદિ છે ક્ષેત્રાપેક્ષા લોકવ્યાપક છે તેમાં જીવ તથા પુદ્ગલ તે સાદિ છે પણ ધર્માસ્તિકામ્ય, અધર્માસ્તિકામ્ય અને આકાશ અનાદિ છે કાળાપેક્ષા ૫૨ દ્રવ્ય અનાદિ છે ભાવાપેક્ષા ૫૬ દ્રવ્યમા ઉત્પાદ, વ્યય અપેક્ષાએ સાદિસાન્ત છે.

૩ સઠાણુદ્વાર-ધર્માસ્તિકામ્યનું સઠાણુ આકાશ ઓધણુ જેવું

આ રીતે જમતા લોકાન્ત સુધી અસખ્ય પ્રદેશી છે એવું જ

અધર્માસ્તિકામ્યનું સઠાણુ, આકાશાસ્તિકામ્યનું સઠાણુ લોકમાં ડાકના ઠાગીના જેવું, અલોકમાં ઓધણુકાર, જીવ તથા પુદ્ગલનાં સઠાણુ અનેક પ્રકારનાં અને કાળને આકાર નહિ, પ્રદેશ નથી માટે

દ્રવ્યદ્વાર-ગુણપર્યાયના સમૂહ મુકત હોય તેને દ્રવ્ય કહે છે ફરક દ્રવ્યના મૂળ છ સ્વભાવ સામાન્ય છે અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, દ્રવ્યત્વ, પ્રમેયત્વ, સત્ત્વ, અનુરુદ્ધત્વ ઉત્તર-સ્વભાવ અનંત છે વશા-નાસ્તિત્વ, નિત્ય, અનિત્ય, એક, અનેક, સેક, અસેક, ભવ્ય, અભવ્ય, જકતવ્ય, પરમ ઈત્યાદિ, ધર્મ, અધર્મ આકાશ એક એક દ્રવ્ય છે જીવ, પુદ્ગલ, કાળ અનંત છે વિશેષ સ્વભાવ પોતપોતાના કુણ છે કે જેમ છ દ્રવ્યો અરસપરસ ભિન્નતા ધરાવે છે

૫ ક્ષેત્રદ્વાર-ધર્મ, અધર્મ, જીવ અને પુદ્ગલ લોકવ્યાપક છે આકાશ લોકાલોક વ્યાપક છે અને કાળ રાત્રી દીપમા પ્રવર્તનરૂપ છે અને ઉત્પાદ, વ્યય રૂપે લોકાલોક વ્યાપક છે

૬ કાળદ્વાર-ધર્મ, અધર્મ, આકાશ દ્રવ્યાપેક્ષા અનાદિ અનંત છે ઉત્પાદ, વ્યય અપેક્ષાથી સાદિસાત છે પુદ્ગલ, દ્રવ્યપેક્ષા અનાદિ અનંત સ્કધર્મ મળવું વિખરાવીને અપેક્ષાથી સાદિસાત છે કાળદ્રવ્ય દ્રવ્યાપેક્ષા અનાદિ અનંત, સમયાપેક્ષા સાદિસાત છે

૭ ભાવ દ્વાર-પુદ્ગલ રૂપી છે રોપ ૫ દ્રવ્યો અરૂપી છે

૮ સામાન્ય વિશેષ દ્વાર સામાન્યથી વિશેષ બગવાન છે જેમ સામાન્યત દ્રવ્ય ૧ છે વિશેષત છ છે ધર્માસ્તિકામ્યનો ખાસ

શુણુ ચલન સહાય છે. અધર્માં નો સ્થિર સહાય, આકાશાસ્તિઓનો અવગાહનદાન, કાળનો વર્તના, જીવાસ્તિઓનો ચૈતન્ય, પુદ્ગલાસ્તિઓનો પૂરણુ, ગલન, વિધ્વસન શુણુ અને ખીન્ન શુણુ છે. દ્રવ્યોનાં અનંત છે.

૯ નિશ્ચય વ્યવહાર દ્વાર-નિશ્ચયથી બધા દ્રવ્ય પોતપોતાના શુણુમાં પ્રવર્તે છે, વ્યવહારમાં અન્ય દ્રવ્યોને પોતાના શુણુથી સહાયતા આપે છે. જેમ લોકાકાશમાં બધા દ્રવ્યો રહે છે તો તેને આકાશ અવગાહનમાં સહાયક થાય છે, પણ અલોકમાં અન્ય દ્રવ્યો નથી તો અવગાહનમાં સહાયતા નથી દેતી. છતાં અવગાહન શુણુમાં અશુરુલ્લુશુણુથી પદ્મશુણુ હાનિ વૃદ્ધિ સદા થયા કરે છે એવી જ રીતે દ્રવ્યો માટે જાણુ

૧૦ નય દ્વાર-અશ જ્ઞાનને નય કહે છે નય ૭ છે તેનાં નામ-૧ નૈગમ ૨ સમ્રહ ૩ વ્યવહાર, ૪ ઋજુસૂત્ર, ૫ શબ્દ, ૬ સમલિરૂઢ અને ૭ એવભૂત નય. એ સાતે નયવાળાની માન્યતા કેવી છે ? એ જાણુવા માટે જીવ દ્રવ્ય ઉપર ૭ નય ઉતારે છે

૧ નૈગમ નયવાળો-જીવ નામના બધાને દ્રવ્યપ્રાણુ અને બાહ્યક્રિયાથી

અહણુ કરે

૧ સમ્રહ	„	„	જીવ કહેવાથી જીવના અસખ્ય પ્રદેશો અહણુ કરે
૩ વ્યવહાર	„	„	„ ત્રણ સ્થાવર જીવોને શુણુસ્થાનવર્તી વ્યવહારિક ક્રિયા અહણુ કરે
૪ ઋજુસૂત્ર	„	„	„ સુખદુઃખ ભોગવતા જીવના ઉપયોગને અહણુ કરે છે
૫ શબ્દ	„	„	„ જીવના ભાવપ્રાણુને અહણુ કરે છે.
૬ સમલિરૂઢ નયવાળો	-જીવ કહેવાથી કેવળજ્ઞાની, ક્ષાયક, સમકિત વગેરે શુદ્ધ શુણુ બતાવે છે		

૭ એવમૂત " " " સિદ્ધ અવસ્થા (સપૂર્ણ શુદ્ધ અવસ્થા)
બતાવે છે

એ રીતે સાતેય નય બધા દ્રવ્યો પર ઉતારી શકાય.

૧૧ નિક્ષેપ દ્વાર-નિક્ષેપ ૪ છે, ૧ નામ, ૨ સ્થાપના, ૩ દ્રવ્ય
અને ૪ ભાવનિક્ષેપ.

૧ દ્રવ્યના નામ માત્રને નામનિક્ષેપ કહેવે.

૨ દ્રવ્યની સદૃશ કે અસદૃશ સ્થાપના (આકૃતિ) ને સ્થાપના
નિક્ષેપ કહેવે.

૩ દ્રવ્યની ભૂત કે ભવિષ્ય પર્યાયને વર્તમાનમાં કહેવી તે દ્રવ્ય
નિક્ષેપ.

૪ દ્રવ્યની મૂળ ગુણગુહ્ય વશાને ભાવ નિક્ષેપ કહે છે

૫ દ્રવ્ય પર એ ચાર નિક્ષેપ ઉતારીને પશુ બોધ કરી શકાય.

૧૨ ગુણ દ્વાર-પ્રત્યેક દ્રવ્યમાં ચાર ચાર ગુણો છે

૧ ધર્માસ્તિકાયના ૪ ગુણ-અરૂપી, અચેતન, અક્રિય અને ચલન સહાય

૨ અધર્માં , ૪ " , " " " " સ્થિર "

૩ આકાશાસ્તિ , ૪ , , , , , અવગાહનશીલ

૪ જીવાસ્તિ ૪ , અરૂપી ચેતન, સક્રિય અને ઉપયોગ મા
જ્ઞાન, વર્ચન ચાસ્ત્રિ અને વીર્ય

૫ કાળ દ્રવ્યના , ૪ , અરૂપી અચેતન, અક્રિય, અને વર્તનાગુણ

૬ પુદ્ગલાસ્તિ , ૪ , રૂપી, અચેતન, સક્રિય, અને પૂરણ, ઝલન

૧૩ પર્યાય દ્વાર-પ્રત્યેક દ્રવ્યની ચાર ચાર પર્યાયો છે

૧ અધર્માસ્તિ ની ૪ પર્યાય-સ્થાય, દેશ પ્રદેશ અને અગુરુદ્ધ

૨ અધર્માસ્તિ , " , , , " "

૩ આકાશાસ્તિ " , " , " "

- ૪ જીવાસ્તિ ૪ અન્યાબાધ, અનાવગાહ, અમૂર્ત, ,,
 ૫ પુદ્ગલાસ્તિ ૫ વર્ણ ગન્ધ, રસ, સ્પર્શ.
 ૬ કાળદ્રવ્ય ૬ ભૂત, લવિષ્ય, વર્તમાન, અગુરુલઘુ.

૧૪ સાધારણ દ્વાર-સાધારણ ધર્મ જે અન્ય દ્રવ્યમાં પણ લાભે, જેમ ધર્માસ્તિમાં અગુરુલઘુ અસાધારણ ધર્મ જે અન્ય દ્રવ્યમાં ન લાભે જેમ ધર્માસ્તિકાયમાં ચલનસહાય ઇત્યાદિ.

૧૫ સાધર્મી દ્વાર-ષટ્ દ્રવ્યોમાં પ્રતિસમય ઉત્પાદ-વ્યયપણુ છે, કેમકે અગુરુલઘુ પર્યાયમાં ષટ્ ગુણ હાનિ વૃદ્ધિ થાય છે તે છયે દ્રવ્યોમાં પ્રવર્તે છે

૧૬ પરિણામી દ્વાર-નિશ્ચય નયથી છયે દ્રવ્યો પોતપોતાના ગુણોમાં પરિણમે છે, વ્યવહારથી જીવ અને પુદ્ગલ અન્યાન્ય સ્વભાવમાં પરિણમે છે જેમ જીવ મનુષ્યાદિરૂપે અને પુદ્ગલ બે પ્રદેશી યાવત અનંત પ્રદેશી સ્કંધ રૂપે પરિણમે છે.

૧૭ જીવ દ્વાર-જીવાસ્તિકાય જીવ છે, શેષ ૫ દ્રવ્ય અજીવ છે.

૧૮ મૂર્તિ દ્વાર-પુદ્ગલ રૂપી છે શેષ અરૂપી છે કર્મ સંગે જીવ પણ રૂપી છે

૧૯ પ્રદેશ દ્વાર-૫ દ્રવ્ય સપ્રદેશી છે કાળ દ્રવ્ય અપ્રદેશી છે. ધર્મ-અધર્મ અસખ્ય પ્રદેશી છે આકાશ (લોકાલોક અપેક્ષા) અનંત પ્રદેશી છે એકેક જીવ અસખ્ય પ્રદેશી છે અનંત જીવોના અનંત પ્રદેશ છે. પુદ્ગલ પરમાણુ અપ્રદેશી છે પરંતુ પુદ્ગલ સ્કંધ ધ્વીયાવત અનંત પ્રદેશી છે સ્કંધમાં રહેલ એક પરમાણુ પુદ્ગલ પ્રદેશ ગણાય છે.

૨૦ એક દ્વાર-ધર્મ, અધર્મ, આકાશ એકેક દ્રવ્ય છે, શેષ ૩ અનંત છે

૨૧ ક્ષેત્રક્ષેત્રી દ્વાર-આકાશ ક્ષેત્ર છે બાકીના ક્ષેત્રી છે એટલે કે પ્રત્યેક લોકાકાશ પ્રદેશ પર પાચેય દ્રવ્ય પોતપોતાની ક્રિયા કરવા છતાં એક બીજામાં મળી જતા નથી

૨૨ ક્રિયા દ્વાર-નિશ્ચયથી બધા દ્રવ્યો પોતપોતાની અગુરુલઘુ-ગુણથી સક્રિય ઉત્પાદ, વ્યયરૂપે ક્રિયા કરે છે. વ્યવહારથી જીવ અને પુદ્ગલ ક્રિયા કરે છે શેષ અક્રિય છે

૨૩ નિત્ય દ્વાર-દ્રવ્યસ્થિતક નમથી બધા દ્રવ્ય નિત્ય છે
પર્યાય અપેક્ષાથી બધા અનિત્ય છે, વ્યવહાર નમથી ગતિ આદિ
પર્યાય આશ્રી હવ, પુદ્ગલ અનિત્ય છે શેષ ૪ દ્રવ્ય નિત્ય છે

૨૪ કારણ દ્વાર-પાશિય દ્રવ્ય હવને કારણ છે, પણ હવ
કેઈને કારણ નથી. જેમ હવ કર્તા અને ધર્મા કારણ મળવાથી
હવને ચલન કાર્યની પ્રાપ્તિ થઈ એમ જ બીજા દ્રવ્યો સમજવા

૨૫ કર્તા દ્વાર-નિશ્ચયથી બધા દ્રવ્ય પોતપોતાના સ્વભાવ
કાર્યના કર્તા છે વ્યવહારથી હવ અને પુદ્ગલ કર્તા છે શેષ
અકર્તા છે

૨૬ આપેક્ષતા-આકાશની આપેક્ષતા લોકલોકમા છે શેષની
લોકમાં છે

૨૭ પ્રવેશ દ્વાર-એક એક આકાશ પ્રદેશ પર પાશિય
દ્રવ્યોના પ્રવેશ છે તેઓ પોતપોતાની ક્રિયા કરે' ભય છે છતાં
એક બીજા મળી જતાં નથી જેમ એક નરમા ૫ માણસ પોત
પોતાના કાર્ય કરતાં રહે પણ એકરૂપ ન થાય

૨૮ પુચ્છા દ્વાર-શ્રી ઔતમસ્વામી શ્રી વીરપ્રભુને સવિનયે
નીચેના પ્રશ્ન કરે છે

૧ ધર્માના ૧ પ્રદેશને ધર્માં કહેવાય છે શુ ? ઉત્તર-નહિ
(જેવ ભૂત નમપેક્ષા) ધર્માના ૧-૨-૩ જાવ સખાત, અસખાત
પ્રદેશ જેમા ધર્માનો ૧ પણ પ્રદેશ બાકી હોય ત્યાંસુધી ધર્માં
ન કહેવાય, સ પૂર્ણ પ્રદેશ યુક્તને જ ધર્માં કહે છે

૨ કેવી રીતે ? જેવ ભૂત નમવાળો મોઢા પણ દુટેલા અપૂર્ણ
પદાર્થને પદાર્થ ન માને, અખંદિત દ્રવ્યને જ દ્રવ્ય કહે. તેમ બધા
દ્રવ્યો માટે સમજવું

૩ લોકનો મધ્ય પ્રદેશ કયાં છે ?

ઉ૦ સ્તનપ્રભા ૧૮૦૦૦૦ ચોજનની છે તેની નીચે ૨૦૦૦૦
ચોજન ધનોદધિ છે તેની નીચે અસખ્ય ચોજન ધનવાયુ, અસ૦
ચો૦ તન વાયુ અને અસ૦ ચો૦ આકાશ છે તે આકાશના
અસખ્યાતમા ભાગમા લોકનો મધ્ય ભાગ છે

૪ અધોલોકનો મધ્યપ્રદેશ કયાં છે? ઉ પકપ્રભા નીચેના

આકાશ પ્રદેશની સાંધિકમાં.

૫ ભિર્વ , , , ? ઉ ૦ ધ દેવલોકના ત્રીજા રિષ્ટ પ્રતરમાં.

૬ તીર્થ , , , ? ઉ મેરુપર્વતના ૮ રૂચક પ્રદેશોમાં છે.

એજ રીતે ધર્માં, અધર્માં, આકાશા, કાળ (દ્રવ્ય)ના પ્રશ્નોત્તર સમજવા. જીવનો મધ્ય પ્રદેશ ૮ રૂચક પ્રદેશોમાં છે, કાળનો મધ્ય પ્રાં વર્તમાન સમય છે

૨૯ સ્પર્શના દ્વાર-ધર્માસ્તિકાય, અધર્માં લોકાકાશ, જીવ અને પુદ્ગલ દ્રવ્યને સ્પર્શી રહી છે કાળને કયાય સ્પર્શે, કયાંય ન સ્પર્શે, એવી જ રીતે શેષ ૪ અસ્તિકાય સ્પર્શે, કાળ દ્રવ્ય ૨૧ દ્વીપમાં બધાં દ્રવ્યો ને સ્પર્શે. અન્ય ક્ષેત્રમાં નહિ

૩૦ પ્રદેશ, સ્પર્શના દ્વાર

ધર્માંનો ૧ પ્રદેશ ધર્માંના કેટલા પ્રદેશને સ્પર્શે? જ. ૩ પ્રાં ઉ ૬ પ્રાંને સ્પર્શે.

” ” અધર્માં ” , ” ? જ ૪, ઉ. ૭ ” ”
 ” ” આકાશાં ” ” ” ? જ ૭, ઉ ૭ ” ”
 ” ” જીવ-પુદ્ગલ, ” ” ? જ અનંત પ્રદેશોને સ્પર્શે.
 ” ” કાળ દ્રવ્યના કેટલા સમયને,, ? સ્યાત્ અનંત સ્પર્શે.
 સ્યાત્ નહિ

એવ અધર્માસ્તિકાયની પ્રદેશ સ્પર્શના જાણવી.

આકાશાંનો ૧ પ્રદેશ ધર્માંના જાં ૧-૨-૩ પ્રદેશ, ઉ ૦ ૭ પ્રદેશને પણ સ્પર્શે શેષ પ્રદેશ સ્પર્શના ધર્માસ્તિકાયવત્ જાણવી જીવનો ૧ પ્રદેશ ધર્માં જ ૪ ઉ ૭ પ્રદેશને સ્પર્શે } શેષ પ્ર સ્પ-
 પુદ્ગલાં ” ” જ ૪ ઉ ૭ ” ” } ર્શના ધર્મા-
 કાળ દ્રવ્યનો ૧ સમય,, પ્રદેશને સ્યાત્ સ્પર્શે. સ્યાત્ નહિ } સ્તિકાયવત્
 પુદ્ગલાંના ૨ પ્રદેશ, જ બમણાથી ૨ અધિક (૬) પ્રદેશને સ્પર્શે અને
 ઉ પાચગણાથી ૨ અધિક ૫×૨=૧૦+૨=૧૨
 પ્રદેશ સ્પર્શે.

એવી જ રીતે ૩-૪-૫ જાવ અનંત પ્રદેશ જાન અમલગાથી ર અધિક ૭૦ પાચગણાથી ર અધિક પ્રદેશને સ્પર્શે

૩૧ અસ્પષ્ટદુત્ત્વ દ્વાર- દ્રવ્ય અપેક્ષા-ધર્મ અધર્મ આકાશ પરસ્પર સુલ્ય છે તેથી જ વ દ્રવ્ય અનંતગણા, તેથી પુદ્ગલ અનંત ગણા તેથી કાળ અનંતો.

પ્રદેશ અપેક્ષા-સવધી ઘોડા ધર્મ, અધર્મના પ્રદેશ તેથી જીવના પ્રદેશ અનંતગણા તેથી પુદ્ગલના પ્રાં અનંત, તેથી કાળદ્રવ્યના પ્રાં અનંત, તેથી આકાશ પ્રદેશ અનંતગણા

દ્રવ્ય અને પ્રદેશને લેજો અસ્પષ્ટદુત્ત્વ -સૌથી ઘોડા ધર્મ, અધર્મ આકાશના દ્રવ્ય, તેથી ધર્મ અધર્મના, પ્રદેશ અસંખ્ય તેથી જીવ દ્રવ્ય અનંત તેથી જીવના પ્રદેશ અસંખ્ય તેથી પુદ્ગલ દ્રવ્ય અનંત તેથી પુાં પ્રદેશ અસંખ્ય, તેથી કાળના દ્રવ્ય પ્રદેશ અનંત, તેથી આકાશ પ્રદેશ અનંતગણા

ધૃતિ પદ્ધત્ત્વ પર ૩૧ દ્વાર સંપૂર્ણ

(૫૭) ચાર ધ્યાન

ધ્યાન ૪ લેક-આર્ત, રૌદ્ર, ધર્મ અને શુકલધ્યાન

(૧) આર્તધ્યાનના ૪ પાયા-૧ મનોરૂ વસ્તુની અભિલાષા કરે, ૨ અમનોરૂ વસ્તુનો વિયોગ ચિતવે, ૩ રોગાદિ અનિષ્ટોનો વિયોગ ચિતવે અને ૪ પરભવના સુખ માટે નિવાલુ કરે.

આર્તધ્યાનના ૪ લક્ષણ-૧ ચિતા-શોક કરવો. ૨ અસુખાવ કરવો. ૩ આક્રંદ (વિલાપ) શબ્દ કરીને શત્રુ અને ૪ છાતી, માથુ આદિ દૂરીને શત્રુ

(૨) રૌદ્રધ્યાનના ૪ પાયા-હિંસામા જુઠાના જે રીમાં, કારા ગુહમાં દસાવવામાં જાનક માનવો (જે પાવ કરીને કે કરવામાં જુશી જવું)

રૌદ્રધ્યાનના ૪ લક્ષણ-૧ ઘોડા અપરાધ પર મલો ગુસ્સો, દેવ કરે, ૨ વધુ અપરાધ પર અત્યંત ગુસ્સો દેવ કરે ૩ અજ્ઞાન તાથી દેવ રાખે અને જાવજીવ સુખી દેવ રાખે

(૩) ધર્મધ્યાનનાં ૪ પાયા - વીતરાગની આજ્ઞાનું ચિંતવન કરે
૨ કર્મ આવવાનાં સ્થાન (કારણ)ને વિચારે, ૩ શુભાશુભ કર્મ વિપાકને
વિચારે અને ૪ લોક સસ્થાનનો વિચાર કરે.

ધર્મધ્યાનનાં ૪ લક્ષણ-૧ વીતરાગ-આજ્ઞાની રૂચિ, ૨
નિસર્ગ (જ્ઞાનાદિ ઉપજવાથી થયેલી) રૂચિ, ૩ ઉપદેશ રૂચિ અને
સૂત્ર (સિદ્ધાંતઆગમ) રૂચિ

ધર્મધ્યાનનાં ૪ અવલબન-વાંચના, પૃછના, પરાવર્તના
અને ધર્મકથા.

ધર્મધ્યાનની ૪ અનુપ્રેક્ષા-૧ એગચ્ચાણુપેહા=જીવ એકલો
આબો, એકલો જશે, એવા જીવના એકલાપણાનો વિચાર, ૨ અણિ-
ચ્ચાણુપેહા=સ સારની અનિત્યતાનો વિચાર, ૩ અસરણુપેહા=સ સા-
રમાં કોઈ કોઈનું શરણુ નથી ઇં વિચાર, અને ૪ સ સારાણુપેહા=
સ સારની સ્થિતિ (દશા)નો વિચાર કરવો.

૪ શુકલધ્યાનના ૪ પાયા-૧ એક એક દ્રવ્યમાં ભિન્ન
ભિન્ન અનેક પર્યાય-ઉપપન્ને વા, વિગમે વા, ધ્રુવે વા-ભાવોનો વિચાર
કરવો, ૨ અનેક દ્રવ્યોમાં એક ભાવ (અગુરુલઘુ આદિ)નો વિચાર
કરવો. ૩ અચળાવસ્થામાં ત્રણેય યોગોનું નિરૂદ્ધપાણું વિચારે, ૪
ચૌદમા શુણ્ણસ્થાનની સૂક્ષ્ણ ક્રિયાથી પણ નિવર્તવાનું ચિંતવે.

શુકલધ્યાનનાં ૪ લક્ષણ-૧ દેવાદિના ઉપસર્ગથી ચલિત
ન થાય, ૨ સૂક્ષ્મભાવ (ધર્મની ઝીણવટ) સાલણીને ગ્લાનિ ન લાવે,
૩ શરીર-આત્માને ભિન્ન ચિંતવે અને ૪ શરીરને અનિત્ય સમજી
પુદ્ગલને પરવસ્તુ બાણીને તેમનો ત્યાગ કરે

શુકલધ્યાનનાં ૪ અવલબન-૧ ક્ષમા, ૨ નિર્લોભતા,
૩ નિષ્કપટતા, ૪ મદરહિતતા

શુકલધ્યાનની ૪ અનુપ્રેક્ષા-૧ આ જીવે અનતવાર
સ સાર ભ્રમણુ કર્યું છે, એમ વિચારે, ૨ સ સારની બધી પૌદ્ગલિક
વસ્તુ અનિત્ય છે, શુભ પુદ્ગલ અશુભ રૂપે અને અશુભ, શુભ રૂપે
પરિણમે છે માટે શુભાશુભ પુદ્ગલોમાં આસક્ત થાનીને રાગદ્વેષ ન

કરવે. ૩ સસાર પરિભ્રમણનું મૂળ કારણ શુભા શુભ કર્મ છે, કર્મ બંધના મૂળ કારણ ૪ હેતુ છે એમ વિચારે અને ૪ શુ-કર્મ-હેતુઓને છોડીને સ્વસત્તામા રમણતા કરવાનો વિચાર. આવા વિચારોમાં તન્મય (એક રૂપ) થઈ જવાય તે શુદ્ધ ધ્યાન

ધૃતિ ચાર ધ્યાન સપૂર્ણ,

રૂપી અરૂપીના બોલ

જાણા -કર્મકૃ પાપક્રાણ્ણા ય, મણુ વચ્ચેગા ય કન્મદેહે :

સુહુમરૂપએસી ખમિ, એ સંવે ચઉ ક્રાસા ૧

અર્થ:-કર્મ ૮ (જ્ઞાનાવરણીયાદિ આઠ કર્મ) પાપસ્થાનકે (પ્રાણાતિપાતાદિ બહાર પાપસ્થાનક) ૧૮ કુલ ૨૬ ૨૭ મનયોગ, ૨૮ વચનયોગ, ૨૯ કાર્મણુ શરીર અને ૩૦ સૂક્ષ્મપ્રદેશી સ્કંધ, એ સર્વે ત્રીણ બોલ રૂપી ચક્રસ્પર્શી છે તેમા સોળ બોલ લાસે-૫ વણ, ૨ ગમ ૫ રસ અને ૪ સ્પર્શ (ચીત, ઇન્દ્રિય, રૂક્ષ અને સ્નિગ્ધ)

ધણુ તણુવાય ઘણોલકિ, પુદવિ સત્તે વ સત્તનિરીમાણુ;

અસખેજ દીવ સસુદ્ધા, કરૂપા ગેવિજ્ઞ અણુત્તરા સિદ્ધિ ૨

અર્થ -૧ ધનવાત. ૨ તનવાત. ૩ ધનોદધિ, પૃથ્વી સાત ૧૦ ૧૧ અસખ્યાતા દ્રીપ ૧૨ અસખ્યાતા સસુદ્ધા બાર દેવલોક ૨૪, નવ પ્રેવેશક-૩૩ પાત્ર અનુત્તર વિમાન ૩૮, સિદ્ધશિલા ૩૬

ઉરાસિયા ચઉદેહા પુગ્ગલકાય છ દંબ લેસ્સા ૪;

તલેવ કાયભેગેણુ, એ સંવેણુ અક્ર ક્રાસા ૩

અર્થ :-૪૦ ઔદારિક શરીર, ૪૧ ગૈકિય શરીર, ૪૨ આહારક શરીર ૪૩ તૈજસ શરીર (એ ચાર દેહ), ૪૪ પુદ્ગલ સ્તિકાયનો બાહર સ્કંધ, ૭ દ્રવ્ય લેસ્સા (કૃષ્ણાદિક) ૧૦ ૫૧ કાયયોગ

એ સર્વ મળી એકાવન બોલરૂપી આઠ સ્પર્શી, છે. તેમાં વીશ બોલ લાભે (૫ વર્ણ ૨ ગધ, ૫ રસ અને ૮ સ્પર્શી).

પાવઠાણા વિરધ, ચઉ ચઉ બુદ્ધિ ઉગાહે ;
સન્ના ધર્મમતિ પ ચ ઉઠાણુ . ભાવલેસસા તિદિઠિ ય. ૪)

અર્થ :-અહારે પાપસ્થાનકની નિવૃત્તિ ૧૮, ચાર બુદ્ધિ તે ૧૬ ઔત્પાતિકા, ૨૦ જૈનચિકા, ૨૧ કાર્મિકા અને ૨૨ પરિણામિકા, ચાર મતિ તે ૨૩ અવગ્રહ, ૨૪ ઇહા, ૨૫ અવાય અને ૨૬ ધારણા, ચાર સજ્ઞા ને ૨૭ આહાર, ૨૮ ભય, ૨૯ મૈથુન અને ૩૦ પરિગ્રહ સજ્ઞા, પાંચ અસ્તિકાય તે ૩૧ ધર્માસ્તિકાય, ૩૨ અધર્માસ્તિકાય, ૩૩ આકાશાસ્તિકાય, ૩૪ કાળ, અને ૩૫ જીવાસ્તિકાય, પાંચ ઉઠાણુ તે ૩૬-ઉત્થાન ૩૭ કર્મ ૩૮ વીર્ય, ૩૯ બળ અને ૪૦ પુરુષાકાર પરાક્રમ, છ ભાવ લેશ્યા ૪૬ અને ત્રણ દષ્ટિ તે-૪૭ સમકિત દષ્ટિ, ૪૮ મિથ્યાદષ્ટિ અને ૪૯ મિશ્રદષ્ટિ

દસણુ નાણુ સાગરા, અણાગરા ચઉવીસે દડગા જીવ;
એ સઠ્ઠે અવન્ના, અરૂપી અફાસગા એવ. ૫

અર્થ :-દર્શન ચાર તે-૫૦ ચક્ષુદર્શન, ૫૧ અચક્ષુદર્શન, ૫૨ અવધિદર્શન, અને ૫૩ કેવળદર્શન, જ્ઞાન પાંચ તે ૫૪ મતિજ્ઞાન, ૫૫ શ્રુતજ્ઞાન, ૫૬ અવધિજ્ઞાન, ૫૭ મન પર્યાવ જ્ઞાન અને ૫૮ કેવળ જ્ઞાન, ૫૯ સાકારોપયોગ તે જ્ઞાનનો ઉપયોગ. ૬૦ અનાકારોપયોગ તે દર્શનનો ઉપયોગ, ૬૧ ચોવીસે દડકના જીવો.

એ સઘળા ૬૧ બોલમા વર્ણ, ગધ, રસ, સ્પર્શ ન લાભે કારણ કે એ સર્વ બોલ અરૂપીના છે.

ઇતિ રૂપી અરૂપીના બોલ સ પૂર્ણ.

પ્રમાણુ નય

શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્ર અને અન્ય ગ્રન્થોને આધારે ૨૪ દ્વાર કહેવાય છે (૧) સાત નય (૨) ચાર નિરોપ, (૩) દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય, (૪) દ્રવ્ય ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ, (૫) દ્રવ્ય-ભાવ, (૬) કાર્ય-કારણ.

(૭) નિશ્ચય-વ્યવહાર, (૮) ઉપાદાન-નિમિત્ત, (૯) ચાર પ્રમાણ, (૧૦) સામાન્ય-વિશેષ (૧૧) ગુણ-ગુણી, (૧૨) જ્ઞેય, જ્ઞાન, જ્ઞાની, (૧૩) ઉપને વા, ધ્રુવે વા, (૧૪) આધેય-આધાર, (૧૫) આલિસાવ, તિરોલાવ, (૧૬) ઔણતા-મુખતા, (૧૭) ઉત્સર્ગ-અપવાહ, (૧૮) ત્રણ આત્મા, (૧૯) ચાર આત્મા, (૨૦) ચાર અનુયોગ, (૨૧) ત્રણ ભ્રૂતિ, (૨૨) નવ આત્મા, (૨૩) આઠ પક્ષ, (૨૪) સમ્પત્તિ.

૧ નય-(પદાર્થના અશને બ્રહ્મ કરે તે) પ્રત્યેક પદાર્થના અનેક અનેક ધર્મ છે અને એ દરેકને બ્રહ્મ કરનાર એકેક નય ત્રણ. એ રીતે અનંત નય થઈ શકે, પણ અત્રે સંક્ષેપથી ૬ નય વર્ણવાયે.

નયના મુખ્ય ૨ ભેદ છે-દ્રવ્યસ્તિક (દ્રવ્યને બ્રહ્મનારી) અને પર્યાયાસ્તિક (જે પદાર્થોને બ્રહ્મ કરે તે) દ્રવ્યસ્તિક નયના ૧૦ ભેદ, ૧ નિત્ય, ૨ એક, ૩ સત્, ૪ વસ્તુ, ૫ અશુદ્ધ, ૬ અન્વય, ૭ પરમ, ૮ શુદ્ધ, ૯ સત્તા, ૧૦ પરમ ભાવ-દ્રવ્યસ્તિક નય પર્યાયાસ્તિક નયના ૬ ભેદ-દ્રવ્ય, દ્રવ્ય અજન, ગુણ, ગુણ અજન, સ્વભાવ અને વિભાવ-પર્યાયાસ્તિક નય આ બન્ને નયોના ૭૦૦ ભાગા ધર્મ થઈ છે.

નય સાત-૧ નૈમિત્ત, ૨ સમ્યક્, ૩ વ્યવહાર, ૪ કલ્પસમ્યક્, ૫ શબ્દ ૬ સમસિદ્ધ, ૭ એવશ્યુત નય, એમાંથી પહેલી ૪ નયોને દ્રવ્યસ્તિક, અર્થ કે ક્રિયાનય કહે છે અને પાછલી ત્રણને પર્યાયાસ્તિક, શબ્દ કે જ્ઞાન-નય કહે છે હવે તેનો વિસ્તાર કહે છે.

(૧) નૈમિત્ત-નય જેનો એક (ગમ) સ્વભાવ નથી, અનેક માન, ઉન્માન, પ્રમાણથી વસ્તુ માને ત્રણે કાળ, ૪ નિશ્ચય, સામાન્ય-વિશેષ આદિ માને તેના ૩ ભેદ-

[૧] અશ-વસ્તુના અશને બ્રહ્મીને વસ્તુ માને, જેમ નિવેશને સિદ્ધ સમાન માને.

[૨] આશય-શૂન, ભવિષ્ય અને વર્તમાન, ત્રણે કાળનો વર્તમાનમાં આશય કરે.

[૩] વિકલ્પ-અધ્યવસાય ઉત્પન્ન થાય તે, એવા ૭૦૦ વિકલ્પ થઈ શકે તે.

શુદ્ધ નૈગમ નય અને અશુદ્ધ નૈગમ નય એમ બે ભેદ પણ છે.

[૧] સંગ્રહ નય-વસ્તુની મૂળ સત્તાને ગ્રહણ કરે. જેમ સર્વ જીવોને સિદ્ધ સમ જાણે. જેમ એગે આયા આત્મા એક છે. (એક સરખા સ્વભાવ અપેક્ષા.) ૩ કાળ, ૪ નિર્લેખા અને સામાન્ય માને, વિશેષ ન માને.

[૩] વ્યવહાર નય-અંતઃકરણ [આત્મિક દશા]ની દરકાર ન કરતાં બાહ્ય વ્યવહાર માને, જેમ જીવને મનુષ્ય તિર્યચ, નારક, દેવ માનવા જન્મ્યો, મર્યો વગેરે. પ્રત્યેક રૂપી પદાર્થોમા વર્ણ, ગંધ આદિ ૨૦ બોલ સત્તામાં છે પણ બાહ્ય દેખાય તે જ માને, જેમ હસનો ધોળો, ગુલાબને સુગંધી, સાકરને મીઠી માને, તેના પણ શુદ્ધ, અશુદ્ધ ૨ ભેદ, સામાન્ય સાથે વિશેષ માને, ૪ નિર્લેખા, ત્રણે કાળની વાતને માને.

[૪] ઋજુસૂત્ર-ભૂત, લવિષ્યની પર્યાયોને છોડી માત્ર વર્તમાન-સરળ-પર્યાયને માને વર્તમાન કાળ, ભાવનિર્લેખ અને વિશેષને જ માને, જેમ સાધુ છતાં ભોગમાં ચિત્ત ગયું તેને ભોગી અને ગૃહસ્થ છતાં ત્યાગમાં ચિત્ત ગયું તેને સાધુ માને

એ ચાર દ્રવ્યાસ્તિક નય છે. એ ચાર નય સમક્ષિત, દેશવ્રત, સર્વવ્રત, ભવ્ય, અભવ્ય બન્નેમાં હોય પણ શુદ્ધોપયોગ રહિત હોવાથી જીવનું કલ્યાણ નથી થતું.

[૫] શબ્દ નય-સરખા શબ્દોનો એક જ અર્થ કરે, વિશેષ, વર્તમાનકાળ અને ભાવનિર્લેખને જ માને લિંગભેદ ન માને. શુદ્ધ ઉપયોગને જ માને જેમકે-શકેન્દ્ર, દેવેન્દ્ર, પુરેન્દ્ર, સૂચિપતિ એ બધાને એક માને.

[૬] સમક્ષિદ્ધ નય-શબ્દના લિન્ન લિન્ન અર્થને માને, જેમ શકસિંહાસન પર બેઠેલાને જ શકેન્દ્ર માને. એક અશ ન્યૂન હોય તેને પણ વસ્તુ માની લે, વિશેષ ભાવનિર્લેખ અને વર્તમાન કાળને જ માને.

(૭) નિશ્ચય-વ્યવહાર, (૮) ઉપાદાન-નિમિત્ત, (૯) ચાર પ્રમાણ, (૧૦) સામાન્ય-વિશેષ (૧૧) ગુણ-ગુણી, (૧૨) જ્ઞેય, જ્ઞાન, જ્ઞાની, (૧૩) ઉત્પન્ને વા, પ્રુવે વા, (૧૪) આધેય-આધાર, (૧૫) આવિર્ભાવ, તિરોભાવ, (૧૬) ઔણત્ય-સુખતા, (૧૭) ઉત્સર્ગ-અપવાહ, (૧૮) ત્રણ આત્મા, (૧૯) ચાર ધ્યાન, (૨૦) ચાર અનુભોગ, (૨૧) ત્રણ વ્યવૃત્તિ, (૨૨) નવ વ્યાખ્યા, (૨૩) આઠ પક્ષ, (૨૪) સપ્તભગી.

૧ નય-(પદાર્થના અશને શ્રદ્ધા કરે તે) પ્રત્યેક પદાર્થના અનેક અનેક ભાગ છે અને એ કહેકને શ્રદ્ધા કરનાર એકેક નય જણાવે એ રીતે અનંત નય થઈ શકે, પણ અત્રે સંક્ષેપથી ૬ નય વર્ણવાયે.

નયના મુખ્ય ૨ લેહ છે-દ્રવ્યાસ્તિક [દ્રવ્યને શ્રદ્ધાનારી] અને પર્વાયાસ્તિક [જે પર્વાયિને શ્રદ્ધા કરે તે] દ્રવ્યાસ્તિક નયના ૧૦ લેહ, ૧ નિત્ય, ૨ એક, ૩ સત્, ૪ વસ્તુત્વ, ૫ અશુદ્ધ, ૬ અન્વય, ૭ પરમ, ૮ શુદ્ધ ૬ સત્તા, ૧૦ પરમ ભાવ-દ્રવ્યાસ્તિક નય પર્વાયાસ્તિક નયના ૬ લેહ-દ્રવ્ય, દ્રવ્ય અવગત ગુણ, ગુણ અવગત સ્વભાવ અને વિભાવ-પર્વાયાસ્તિક નય આ બન્ને નયોના ૭૦૦ ભાગા થઈ શકે છે.

નય સાત-૧ નૈગમ ૨ સમ્યક્, ૩ વ્યવહાર, ૪ અનુસંધાન, ૫ શબ્દ ૬ સમભિદ્ધ, ૭ એવબૂત નય, એમાંથી પહેલી ૪ નયોને દ્રવ્યાસ્તિક, અર્થ કે કિંચિત્તય કહે છે અને પાછલી ત્રણને પર્વાયાસ્તિક, શબ્દ કે જ્ઞાન-નય કહે છે હવે તેનો વિસ્તાર કહે છે.

(૧) નૈગમ-નય જેનો એક (અમ) સ્વભાવ નથી, અનેક માન્ય ઉન્માન્ય, પ્રમાણથી વસ્તુ માને, ત્રણે કાળ, ૪ નિશ્ચય, સામાન્ય-વિશેષ આદિ માને, તેના ૩ લેહ-

[૧] અશ-વસ્તુના અશને શ્રદ્ધાને વસ્તુ માને, જેમ નિઝાદને સિદ્ધ સમાન માને.

[૨] આરોપ-ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન, ત્રણે કાળનો વર્તમાનમાં આરોપ કરે.

[૩] વિકલ્પ-અધ્યવસાય ઉત્પન્ન થાય તે, એવા ૭૦૦ વિકલ્પ થઈ શકે તે.

શુદ્ધ નૈગમ નય અને અશુદ્ધ નૈગમ નય એમ બે ભેદ પણ છે.

[૧] સગ્રહ નય-વસ્તુની મૂળ સત્તાને ગ્રહણ કરે. જેમ સર્વ જીવોને સિદ્ધ સમ જાણે. જેમ એગે આયા આત્મા એક છે. (એક સરખા સ્વભાવ અપેક્ષા.) ૩ કાળ, ૪ નિર્લેપા અને સામાન્ય માને, વિશેષ ન માને.

[૩] વ્યવહાર નય-અંતઃકરણ [આંતરિક દશા]ની દરકાર ન કરતાં બાહ્ય વ્યવહાર માને, જેમ જીવને મનુષ્ય તિર્યચ, નારક, દેવ માનવા જન્મ્યો, મર્યો વગેરે. પ્રત્યેક રૂપી પદાર્થોમા વર્ણ, ગંધ આદિ ૨૦ બોલ સત્તામાં છે પણ બાહ્ય દેખાય તે જ માને, જેમ હંસને ધોળો, ગુલાબને સુગંધી, સાકરને મીઠી માને, તેના પણ શુદ્ધ, અશુદ્ધ ૨ ભેદ, સામાન્ય સાથે વિશેષ માને, ૪ નિર્લેપા, ત્રણે કાળની વાતને માને.

[૪] મહુસૂત્ર-ભૂત, લવિષ્યની પર્યાયોને છોડી માત્ર વર્તમાન સરળ-પર્યાયને માને. વર્તમાન કાળ, ભાવનિર્લેપ અને વિશેષને જ માને, જેમ સાધુ છતાં ભોગમાં ચિત્ત ગયું તેને ભોગી અને ગૃહસ્થ છતાં ત્યાગમાં ચિત્ત ગયું તેને સાધુ માને

એ ચાર દ્રવ્યાસ્તિક નય છે. એ ચાર નય સમકિત, દેશવ્રત, સર્વવ્રત, ભવ્ય, અભવ્ય બન્નેમાં હોય પણ શુદ્ધોપયોગ રહિત હોવાથી જીવનું કલ્યાણ નથી થતું.

[૫] શબ્દ નય-સરખા શબ્દોનો એક જ અર્થ કરે, વિશેષ, વર્તમાનકાળ અને ભાવનિર્લેપને જ માને. લિંગભેદ ન માને. શુદ્ધ ઉપયોગને જ માને. જેમકે-શકેન્દ્ર, દેવેન્દ્ર, પુરેન્દ્ર, સૂચિપતિ એ બધાને એક માને.

[૬] સમભિદ્ધ નય-શબ્દના લિન્ન લિન્ન અર્થને માને, જેમ શકસિંહાસન પર બેઠેલાને જ શકેન્દ્ર માને. એક અશ ન્યૂન હોય તેને પણ વસ્તુ માની લે, વિશેષ ભાવનિર્લેપ અને વર્તમાન કાળને જ માને.

(૭) એવંશુત નય—એકે અથ પણ કમ ન હોય એને વસ્તુ માને શેષને અવસ્તુ માને વિશેષ, વર્તમાનકાળ અને ભાવનિક્ષેપાને જ માને

જે નયથી જ એકાત પક્ષ મહત્ત્વ કરે તે નમાભાસ (મિશ્રાત્વી) કહેવાય છે જેમ સાત આંધળાએ ૧ હાથીના અનુક્રમે ઢલુશળ, સ્પર્શ, કાન, પેડ, પગ, પૂછડુ અને કુલસ્થળ પકડીને કહેવા લાગ્યા કે હાથી સામિલા જેવો, હડુમાન જેવો, સુપડા જેવો, ઠાઠી જેવો, ચામણ જેવો, ચામર જેવો કે ઘડા જેવો છે તો સમદષ્ટિ તો બધાને એકાતવાદી સમજી મિશ્રા માનશે, પણ બધી નયો મેળવવાથી સત્ય સ્વરૂપ ઘાસ છે અને તે જ સમદષ્ટિ કહેવાય.

૨ નિક્ષેપ ચાર—એકેક વસ્તુના જેમ અનંત નય હોઈ શકે તેમ નિક્ષેપ પણ અનંત હોઈ શકે પણ અહીં મુખ્ય ચાર નિક્ષેપો વર્ણવ્યા છે નિક્ષેપાનુસારાન્ય રૂપ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન છે વસ્તુ તત્ત્વમહત્ત્વમા અતિ આવશ્યક છે તેના ચાર ભેદ -

(૧) નામનિક્ષેપ—જીવ કે અજીવનુ અર્થ શૂન્ય, અધાર્થ કે અઅધાર્થ નામ રાખવું તે

(૨) સ્થાપના નિક્ષેપ— જીવ કે અજીવની સદૃશ (સદ્ભાવ) કે અસદૃશ (અસદ્ભાવ સ્થાપના (આકૃતિ, કે ઓડુ) કરવી તે સ્થાપના નિક્ષેપ.

(૩) દ્રવ્ય નિક્ષેપ—જીવ અને અવિધ્યકાળની દૃશાને વર્તમાનમાં ભાવ શૂન્ય છતાં કહેવી—માનવી, જેમ યુવરાજને કે પદ્મજીવ રાજાને શબ્દ માનવો, કોઈના કહેવર (મજા)ને એના નામે બોલવું

(૪) ભાવ નિક્ષેપ—વપૂર્ણ સુખયુક્ત વસ્તુને જ વસ્તુરૂપે માનવી.

દષ્ટાંત—મહાવીર નામ તે નામ નિક્ષેપ, તેગમે તેનું નામ રાખ્યું હોય, મહાવીર લખ્યું હોય, ચિત્ર કર્યું હોય, મૂર્તિ હોય કે કોઈ શીજ મૂકીને એને મહાવીર તરીકે કહીએ, તે મહાવીરનો સ્થાપના નિક્ષેપ, કેવળજ્ઞાન ધયા પહેલાના સચારી જીવનને કે નિર્વાણ પામ્યાના જીવ

શરીરને મહાવીર માનવા તે મહાવીરનો દ્રવ્ય નિક્ષેપ. અને મહાવીર પોતે કેવળજ્ઞાન, દર્શન મહિત ગિરાજતા હોય તેમને જ મહાવીર કહેવા તે ભાવ નિક્ષેપ માનવો. એ રીતે જીવ, અજીવ આદિ સર્વ પદાર્થોનું ચાર નિક્ષેપા ઉતારી જ્ઞાન થઈ શકે.

૩ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય દ્વાર-ધર્માસ્તિકાય આદિ જેમ છ દ્રવ્ય છે, ચલન સહાય આદિ સ્વભાવ તે દરેકના બુદ્ધિ ગુણ છે; અને દ્રવ્યોમાં ઉત્પાદ, વ્યય, આદિ પરિવર્તન થવું તે પર્યાયો છે મૂળ ગુણ અને દ્રવ્ય ધ્રુવ છે.

દૃષ્ટાંત-જીવ તે દ્રવ્ય, જ્ઞાન-દર્શન આદિ ગુણ, મનુષ્ય, તિર્યંચ, દેવ, સાધુ આદિ દશા તે વ્યયન પર્યાય સમજવી અને ગુણોમાં ઉપયોગ આશ્રી પરિવર્તન દશાને અર્થ પર્યાય.

૪ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, દ્વાર-દ્રવ્ય તે જીવ, અજીવ આદિ; ક્ષેત્ર તે આકાશ પ્રદેશ, કાળ તે સમય, ઘડી, જાત કાળચક્ર, ભાવ વર્ણ ગંધ, રસ, સ્પર્શ આદિ જીવ, અજીવ બધા ઉપર દ્રવ્ય ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ ઉતારી શકાય

૫ દ્રવ્ય-ભાવ-દ્વાર-ભાવને પ્રકટ કરવામાં તે સહાયક દ્રવ્ય છે જેમ દ્રવ્યથી જીવ અમર, શાશ્વત છે, ભાવથી અશાશ્વત છે દ્રવ્યથી લોક શાશ્વત છે, ભાવથી અશાશ્વતો છે એટલે કે દ્રવ્ય તે મૂળ વસ્તુ છે, સદૈવશાશ્વતી છે, ભાવ તે વસ્તુની પર્યાય છે, -અશાશ્વતી છે

જેમ લમરો લોકકું કોતરે છે તેમા 'ક' જેવો આકારબની ગયો દ્રવ્ય 'ક' અને કોઈ પડિતે સમજીને 'ક' લખ્યો તે ભાવ 'ક' બાણવો

૬ કારણ-કાર્ય દ્વાર-કાર્ય (સાધ્ય)ને પ્રગટ કરનાર પહોંચા-કનાર તે કારણ છે કારણ વિના કાર્ય ન થાય જેમ ઘડો બનાવવો તે કાર્ય છે, તો માટી, કુંભાર, ચાકડો આદિ કારણ અવશ્ય બોધ્યો. માટે કારણ મુખ્ય છે

૭ નિશ્ચય વ્યવહાર-નિશ્ચયને પ્રકટ કરનાર તે વ્યવહાર છે, વ્યવહાર બળવાન છે. વ્યવહારથી જ નિશ્ચયને પહોંચી શકાય છે

જેમ નિઃશ્વયમાં કર્મના કર્તા કર્મ છે, બ્યવહારથી જીવ કર્મોના કર્તા મનાય છે જેમ નિઃશ્વયથી આપણે ચાલીએ છીએ અને બ્યવહારથી કહીએ કે આમ આભુ પાણી સુવે તેને કહીએ કે નાગ સુવે છે ઇત્યાદિ.

૮ ઉપાદાન-નિમિત્ત-ઉપાદાન તે મૂળ કારણ જે સ્વય કાર્યરૂપ પરિણામે જેમ ઘડાનું ઉપાદાન કારણ માટી અને નિમિત્ત તે સહકારી કારણો જેમાં ઘડો બનાવવામાં કુભાર, પાવઠો ચાકઠો, વગેરે, શુદ્ધ નિમિત્ત કારણ હોય તો ઉપાદાનને સાધક માય અને અશુદ્ધ નિમિત્ત હોય તો ઉપાદાનને સાધક પણ માય.

૯ ચાર પ્રમાણુ-પ્રત્યક્ષ, આગમ, અનુમાન અને ઉપમા પ્રમાણુ પ્રત્યક્ષના ૨ ભેદ- ૧ ઇન્દ્રિય પ્રત્યક્ષ (પાંચ ઇન્દ્રિયોથી થતું પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન) અને ૨ નોઇન્દ્રિય પ્રત્યક્ષ (ઇન્દ્રિયોની સહાય વિના માત્ર આત્મશુદ્ધતાથી પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન થાય તે) તેના ૨ ભેદ-૧ દેશથી તે અવધિ મનપર્મય જ્ઞાન અને ૨ સર્વથી તે કેવલજ્ઞાન.

આગમ પ્રમાણુ-શાસ્ત્રવચન, આગમોની હકીકતોને પ્રમાણુ માનવી અનુમાન પ્રમાણુ-જે વસ્તુ અનુમાનથી જણાય તે. તેના ૫ ભેદ

૧ કારણથી-જેમ ઘડાનું કારણ, માટીનું કારણ ઘડો નથી.

૨ શુભથી-જેમ પુષ્પમાં સુગંધ, સુવર્ણમાં કામળતા, જીવમાં જ્ઞાન.

૩ આસરણ જેમ ધુમાડી અગ્નિ, વિજળીથી નાહળાં આદિ ભણવું તે.

૪ આવધવેણુ-જેણે કૃત્યળથી હાથી, સુગ્રીબોથી ભૈરી, શાસન રૂચિથી સમઠિલી જણાય.

૫ દિક્ષિસામન્ત-સામાન્યથી વિશેષને બાજે જેમ ૧ રૂપીઆને બેઠ પગાને બાજે ૬ માણસને ભેવાથી આખા દેશના માણસોને બાજે.

ભલા ખૂરા ચિન્હ બેઠને ત્રણેય કાળના જ્ઞાનની કમળના અર્ધ માનથી ઘઈ શકે છે

ઉપમા પ્રમાણુ-ઉપમા આવી, સરખામણીથી જ્ઞાન કરવું તેના ૪ ભેદ [૧] યથાર્થ વસ્તુને યથાર્થ ઉપમા [૨] યથાર્થ વસ્તુને

અયથાર્થ ઉપમા, [૩] અયથાર્થ વસ્તુને યથાર્થ ઉપમા અને [૪] અયથાર્થ વસ્તુને અયથાર્થ ઉપમા.

૧૦ સામાન્ય-વિશેષ-સામાન્યથી વિશેષ બળવાન છે સમુદાય રૂપ જાણવું તે સામાન્ય. વિવિધ ભેદાનુભવથી જાણવું તે વિશેષ જેમ દ્રવ્ય સામાન્ય, જીવ અજીવ વિશેષ.

જીવ દ્રવ્ય સામાન્ય, સંસારી, સિદ્ધ વિશેષ ઇત્યાદિ.

૧૧ ગુણ-ગુણી-પદાર્થમાં ખાસ વસ્તુ (સ્વભાવ) છે તે ગુણ છે. અને એ ગુણ જેમાં છે તે વસ્તુ [ગુણધારક] ને ગુણી કહે છે. જેમ જ્ઞાન તે ગુણ અને જીવ ગુણી સુગંધ ગુણ, પુષ્પ ગુણી; ગુણ અને ગુણી અભેદ [અભિન્ન] રૂપે રહે છે.

૧૨. જ્ઞેય-જ્ઞાન-જ્ઞાની જાણવા યોગ્ય [જ્ઞાનતા વિષયભૂત] સર્વ દ્રવ્યો જ્ઞેય છે, દ્રવ્યોનું જાણવાપણું તે જ્ઞાન છે, અને પદાર્થોને જાણનાર તે જ્ઞાની છે જેમ દ્યેય, ધ્યાન, ધ્યાની વગેરે.

૧૩ ઉપપન્ને વા, વિહન્ને વા, ધ્રુવે વા-જીવન્નું, નાશ થવું અને નિશ્ચળ રૂપે રહેવું, જેમ જન્મનું, મરવું અને જીવપણું કાયમ [અમર] રહેવું

૧૪. આધેય-આધાર-ધારી રાખે તે આધાર, તેને આધારે રહે તે આધેય, જેમ-પૃથ્વી આધાર, ઘટાદિ પદાર્થો આધેય જીવ આધાર, જ્ઞાનાદિ આધેય.

૧૫. આવિર્ભાવ-તિરોભાવ-તિરોભાવ જે પદાર્થ દૂર છે, અને જે પદાર્થ-ગુણ નજીકમાં છે તે આવિર્ભાવ જેમ દૂધમાં ધીનો તિરોભાવ છે અને માખણમાં ધીનો આવિર્ભાવ છે

૧૬ ગૌણતા-મુખ્યતા-અન્ય વિષયો છોડીને આવશ્યક વસ્તુનું વ્યાખ્યાન કરાય તે મુખ્યતા, અને જે વસ્તુ મુખ્યપણે-અપ્રધાન પણે રહી હોય તે ગૌણતા છે જેમ-જ્ઞાનથી મોક્ષ થાય છે, એમ કહેવામાં જ્ઞાનની મુખ્યતા રહી અને દર્શન, ચારિત્ર તપાદિની ગૌણતા રહી

૧૭ ઉત્સર્ગ-અપવાદ-ઉત્સર્ગ તે ઉત્કૃષ્ટ માર્ગ છે, અને અપવાદ તેનો રક્ષક છે, ઉત્સર્ગ માર્ગથી પતિત અપવાદનું અવલન લઇને ફરીથી ઉત્સર્ગ (ઉત્કૃષ્ટ) માર્ગે પહોંચી શકે છે જેમ સદા ૩, યુગ્મિથી રહેવું તે ઉત્સર્ગ માર્ગ; અને ૫ સમિતિ તે યુગ્મિના રક્ષક-સહાયક-અપવાદ માર્ગ છે ઇત્યાદિ પદ્ધત્યર્થ પશુ ભણવા.

૧૮ પ્રથમ આત્મા-બહિરાત્મા, અતરાત્મા અને પરમાત્મા-બહિરાત્મા-શરીર, ધન, ધાન્યાદિ સમૃદ્ધિ, કુટુંબપરિવાર આદિમાં તસ્લીન થવું તે મિથ્યાત્વી.

અતરાત્મા-આજીવ વસ્તુને પર સમજી તેને ત્યાગવા શાહે-ત્યાગે તે ૪
શ્રી ૧૨ અણુસ્થાનવાળા

પરમાત્મા-સર્વ કાચ સિદ્ધ થયા, કર્મમુક્ત થયા સ્વ-સ્વરૂપમાં હીન
છે તે સિદ્ધ પરમાત્મા તથા અરિહત.

૧૯ ચાર ધ્યાન-૧ પદસ્થ-પચ પરમેષ્ઠિના કુલોર્થ
શબ્દોર્થો મનમાં બોલીને ધ્યાન કરવું તે.

૨ પિંડસ્થ-શરીરમાં રહેલ અનવ અણુયુક્ત મૈતન્દ્ર
અધ્યાન-ધ્યાન કરવું

૩ રૂપસ્થ-અરૂપી છતાં કર્મયોગે આત્મા સસારમાં અને રૂપ
પારણ કરે છે એ વિચિત્ર સસાર અવસ્થાનો
વિચાર અને સસારથી છૂટવાના ઉપાય ચિંતનવા તથા
અરિહતના સ્વરૂપનો વિચાર.

૪ રૂપાતીત-સમ્યક્જ્ઞાન, અજન્મ નિરાકાર નિરજન, સિદ્ધ
પ્રણુ ધ્યાન કરવું શુદ્ધ આત્મગુણોનો અનુભવ
કરવો.

૨૦ ચાર અનુયોગ-૧ દ્રવ્યાનુયોગ-જીવ-અજીવ, મૈતન્દ્ર
જન (કર્મ) આદિ તત્ત્વોનાં સ્વરૂપનું જેમા વળુન દોષ ૨ મણિતા
નુયોગ-જેમા ક્ષેત્ર પદ્મા, નદી દેવલોક નાશી, જ્યોતિષી આદિના

ગણિત-માપનુ વર્ણન હોય. ૩ ચરણકરણાનુયોગ જેમાં સાધુ-શ્રાવકનો આચાર, ક્રિયાનુ વર્ણન હોય ૪ ધર્મકથાનુયોગ જેમાં શ્રાવક, રાજા, રક આદિના વૈરાગ્યમય બોધદાયક જીવન-પ્રસંગોનું વર્ણન હોય.

૨૧ જાગરણા ત્રણ-(૨) બુદ્ધ જાગરિકા-તીર્થંકર અને કેવળીઓની દશા. (૨) અબુદ્ધ જાગરિકા-છદ્ધસ્થ મુનિઓની, અને (૩) સુદ્ધ જાગરિકા-શ્રાવકોની

૨૨ વ્યાખ્યા નવ-એકેક વસ્તુની ઉપચાર નયથી ૬-૬ રીતે વ્યાખ્યા કરાય.

(૧) દ્રવ્યમાં દ્રવ્યનો ઉપચાર-જેમ કાષ્ટમા વશલોચન.

(૨) દ્રવ્યમા શુભનો „ - „ જીવ જ્ઞાનવત છે

(૩) „ પર્યાયનો „ - „ આ જીવ સ્વરૂપવાન છે

(૪) શુભમા દ્રવ્યનો „ - „ અજ્ઞાની જીવ છે

(૫) „ શુભનો „ - „ જ્ઞાની છતાં બહુ ક્ષમાવત છે

(૬) „ પર્યાયનો „ - „ આ તપસ્વી ધણા રૂપાળા છે

(૭) પર્યાયમાં દ્રવ્યનો „ - „ આ પ્રાણી દેવતાનો જીવ છે

(૮) „ શુભનો „ - „ આ મનુષ્ય બહુ જ્ઞાની છે

(૯) „ પર્યાયનો „ - „ આ મનુષ્ય સ્થામ વર્ણનો છે. ઇં

૨૩ પક્ષ આઠ-એક વસ્તુનાં અપેક્ષાએ અનેક વ્યાખ્યા થઈ શકે છે એમા મુખ્યતવાચ આઠ પક્ષ લઈ શકાય - નિત્ય, અનિત્ય, એક અનેક, સત્, અસત્ વક્તવ્ય, અવ્યક્તવ્ય. આ આઠ પક્ષ નિશ્ચય અવહારથી જીવ પર ઉતારે છે.

પક્ષ	વ્યવહાર નય અપેક્ષા	નિઃશય નય અપેક્ષા
નિત્ય	એક અતિમાંદ્રશતા નિત્ય છે	જ્ઞાન, દર્શન અપેક્ષા નિત્ય
અનિત્ય	સમય સમય આધુન્ય ક્ષય મતાં અનિત્ય છે	છે અનુભવ આદિ પર્વા મયી અનિત્ય છે
એક	અતિનાં વર્તવાએ દશાએ	ચૈતન્ય અપેક્ષા છવ એક છે
અનેક	એક છે યુગ ભાષ્ય, આદિ સગપણે અનેક છે	અસખ્ય પ્રદેશાપેક્ષા અનેક છે
સત્	સ્વગતિ સ્વક્ષેત્રાપેક્ષા સત્ છે	જ્ઞાનાદિ શુદ્ધાપેક્ષા સત્ છે
અસત્	પરગતિ, પરક્ષેત્રાપેક્ષા અસત્ છે	પરશુદ્ધ અપેક્ષા અસત્ છે
વકતવ્ય	શુદ્ધસ્થાન આદિની વ્યાખ્યા મધ્ય શકે તે	સિદ્ધતા શુદ્ધિને ને વ્યાખ્યા મધ્ય શકે
અવકતવ્ય	ને વ્યાખ્યા કેવળી પણ ન કરી શકે તે અનુક્રમ વગર વ્યાખ્યા મધ્ય શકે	સિદ્ધતા સર્વ શુદ્ધિની વ્યા ખ્યા ન મધ્ય શકે તે તેમજ કેાઈપણ એક શુદ્ધ જેમકે કેવળ જ્ઞાન તેની સર્વજ્ઞ વ્યાખ્યા કરી શકાય નહિ

૨૫ સૂત્રભાગી-૧ સ્થાત્ અસ્તિ, ૩ સ્થાત્ નાસ્તિ ૩ સ્થાત્
અસ્તિ નાસ્તિ, ૪ સ્થાત્ અવકતવ્ય, ૫ સ્થાત્ અસ્તિ અવકતવ્ય, ૬
સ્થાત્ નાસ્તિ અવકતવ્ય, ૭ સ્થાત્ અસ્તિ-નાસ્તિ અવકતવ્ય.

આ સૂત્રભાગી હરેક પદાર્થ (દ્રવ્ય) પર ઉતારી શકાય છે.
તેમાં જ સ્થાદ્વાદનું સ્વસ્થ રહેલું છે એકેક પદાર્થને અનેક અપેક્ષાએ
જેનાર સદા સમભાષી હોય.

દર્શ્યત માટે સિદ્ધ પર તત્મા પર સૂત્રભાગી ઉતારે છે:-

૧ સ્થાત્ અસ્તિ-સિદ્ધો સ્વશુદ્ધ અપેક્ષા એ સિદ્ધ છે સિદ્ધતા
સિદ્ધતા શુદ્ધ છે.

૨ સ્થાત્ નાસ્તિ-સિદ્ધો પર શુદ્ધ અપેક્ષા નથી (પરશુદ્ધોનો અભાવ છે)

૩ સ્થાત્ અસ્તિ નાસ્તિ-સિદ્ધોમાં સ્વશુદ્ધોની અસ્તિ અને પરશુદ્ધોની
નાસ્તિ છે.

૪. સ્યાદવકતવ્ય-અસ્તિ-નાસ્તિ યુગપત્ છે છતાં એક સમયમાં કહી શકાતી નથી.
૫. સ્યાદસ્તિ અવકતવ્ય-સ્વગુણો અસ્તિ છે છતાં ૧ સમયમાં કહી નથી શકાતા.
૬. સ્યાન્નાસ્ત્યવકતવ્ય-પરગુણોની નાસ્તિ છે અને એક સમયમાં કહી નથી શકાતા.
૭. સ્યાદસ્તિનાસ્ત્યવકતવ્ય-અસ્તિ-નાસ્તિ બંને છે પણ એક-સમયમાં કહી નથી શકાતા.

એ સ્યાદાદ સ્વરૂપ સમજીને સદા સમભાવી બનીને રહેવું, જેથી આત્મકલ્યાણ થાય.

ધૃતિ નય પ્રમાણુ વિસ્તાર સમ્પૂર્ણ.

*

(૧) મંગલમય મહાવીર

મંગલમય મહાવીર, અમારા મંગલમય મહાવીર.
શાસનનાયક, વીર જિનેશ્વર, ઉતારો ભવ તીર...અમારાં ૧
ચંદનખાળા સતી શીલવ તી, લાવ્યા બાકળા પ્રતિવીર....અમારાં ૨
ચરણે ડસ્યો ચક્ર નાગ કોશીઓ, દૂધનુ વહ્યુ રૂધિર...અમારાં ૧

(૨) શ્રી ચોવીશ જિનની આરતી

જય મુકિતદાતા, પ્રભુ જય મુકિતદાતા
તુજને વદન કરીએ (૨), ગુણ તારા ગાતાં, જયદેવ, જયદેવ. એ ટેક.
આદિનાથ અજીત, સભવ સુખકારી, પ્રભુ સભવ સુખકારી,
કબૂટ અમારાં કાપો (૨) હે ભવ ભયહારી. જયં ૧
અભિનદન સુમતિ, પદ્મ તું મુજ ખ્યારો, પ્રભુ પદ્મ તું મુજ ખ્યારો,
સુપાદ્મ ચંદ્ર સુવિધિ (૨), શીતળ ભવતારો જયં ૨
ત્રેયાંસુ વાસુ વિમળ, અનંત ગુણ ભરીઆ, પ્રભુ અનંત ગુણ ભરીઆ;
કબૂટ ભવોનાં કાપી (૨), શીવ રમણી વરીઆ જયં ૩

ધર્મ' મુરધર નાથ, આપ વરયા મુકિત, પ્રભુ આપ વરયા મુકિત,
શાન્તિનાથ સુવેા મવણે (૨) હાસતણી પુકિત. જ્યં ૪

પ્રુષ્ણનાથ કોઠે, કાઠમ પ્રુવનખામી, પ્રભુ કાઠમ પ્રુવનખામી,
અર મસ્તિને પ્રભુમુ (૨), તારે કર સામી. જ્યં ૫

મુનિસુમત મહારાજ, અમણિત મુજ ખામી. પ્રભુ અમણિત મુજ ખામી,
વડુ શીર હું નામી (૨), તારે ખતરખામી. જ્યં ૬

નમિ નાથ ભગવાન, ભાવ ધરી ભાળે, પ્રભુ ભાવ ધરી ભાળે,
નિર્મળ નેમ નખીના (૨), હુ ખ સવે ટાળે. જ્યં ૭

પાન્થ' પરમ કૃપાળ, જન પાલનદારે. પ્રભુ જન પાલનદારે,
વર્ણમાન જિન વડુ (૨), ભવજળથી તારે. જ્યં ૮

શ્રીવીર જિન ભક્તિ, ભાવ ધરી કરશે પ્રભુ ભાવ ધરી કરશે,
જન્મ મરણ હુ ખ ટાળી (૨), મુકિતને વરશે. જ્યં ૯

નમી તુજને કહે નેમ, નાથ તું છે નારે પ્રભુ નાથ તું છે મારે,
ક્ષેત્ર મવર્તક મઠળ (૨) શાસન સદુ તારે. જ્યં ૧૦

(૩) પાન્થ'નાથ ભગવાનના ગુણ

તારે, તારે પાન્થ'નાથ તારે, તમારા શુભ નહિ ભૂક;
તમે બળતો ઉઠારો કાળે નાજ દે, તમારી વાત શુ બાલુ । ટેક
સાખીઃ- કમઠ પાંચ અગ્નિ તપે, બાળ તપસ્વી રાજ;
નાગ બળે છે કાષ્ટમાં, ભુવે અવધિસાને જિનરાજ દે, તમારી. ૧
કાષ્ટ વિરાવી કાઢીઓ, સબળાઓ નવકાસ, ૨
ધરણુ ઇન્દ્રપદ પામીઓ કોવે મોટો પ્રભુનો ઉપકાર દે, તમારી. ૩
જોગ લોગની વાતઠી સમજાવે શુભ, પેર;
પણ શિખામણથી વસ્યુ કમઠબાવાની આખમાં ડેર દે, તમારી. ૪
કમઠ મેલવાળી ઘેરો, પ્રભુ કાઉંસજમાં ખીર;
જળ વરસાવે જોરમાં, આવી નાકે અઠ્યા છે નીર દે, તમારી ૫

ધરણુ ઈંદ્ર આસન ચળ્યુ, આઠ્યો પ્રભુની પાસ;
નાગ રૂપ કરીને ઉચકીયા, શિરછત્ર ફણા આકાશ રે, તમારી. ૫
થાક્યો કમઠાસુર હવે, નમ્યો પ્રભુને પાય;
ચંદ્ર કંઠે ગુણ પાશ્વના, જૈન શાળાની બહેનો ગાય રે, તમારી. ૬

(૪) શ્રી મહાવીરને વદન.

સ્નેહ સ્નેહે સભારુ શ્રી ભગવાન, વીરને વદન કરીએ,
વહાલું વહાલુ મહાવીર તારુ નામ, વીરને વદન કરીએ ૧
ચૈત્ર શુદ્ધિ તેરશનો દહાડો, ત્રિશલાની ફૂંખે તુ જાઓ,
ત્રણે ભુવનમાં વર્ત્યો જય જય કાર, વીરને વદન કરીએ ૨
દેવ દેવી સૌએ હુલારાવ્યા, મેરુ ઉપર પ્રેમે નવરાવ્યા;
જેની ભક્તિનુ થાય નહિ ધ્યાન, વીરને વદન કરીએ. ૩
માત-પિતાની ભક્તિ કરવા, બ્રાતૃપ્રેમને નહિ વિસરવા,
ત્રીશે વરસે હકાર્યું દીક્ષા વહાણુ, વીરને વદન કરીએ. ૪
તપ જપ સયમને બહુ પાળી, કષ્ટ ઘણાને નહિ ગણકારી,
ઝગમગ જ્યોતિસમ પામ્યા કેવળજ્ઞાન, વીરને વદન કરીએ ૫
અધમઉદ્ધારણુ ભવિજનતારક, ગુણ અનતાના જે ધારક,
એવા વીરને છે વદન વારવાર, વીરને વદન કરીએ. ૬
વદન કરીએ ભાવે સ્મરીએ, ત્રિકાળ તારુ ધ્યાન જ ધરીએ,
તારા નામે સદાય સુખ થાય, વીરને વદન કરીએ. ૭

(૫) ચેત ! ચેત ! નર ! ચેત !

પરલોકે સુખ પામવા, કર સારો સકેત,
હજી બાજી છે હાથમા ચેત ચેત નર ચેત ૧
ભેર કરીને જીતવું, ખરેખર રણુ ખેત,
દુશ્મન છે તુજ દેહમા, ચેત ચેત નર ચેત.

માપીલ રહીશ અમાર તું,	ફેગટ ઘઈશ કબેલ	
હવે જરૂર હોશિયાર ઘઈ,	ચેત ચેત નર ચેત	૩
તન ખન તે તારાં નથી	નથી પ્રિયા પરચેત	
ખાછળ સૌ રહેશે પડયા;	ચેત ચેત નર ચેત	૪
પ્રાણ જશે જ્યાં પિંડથી,	પિંડ ગણાશે પ્રિય	
માટીમાં માટી ઘશે,	ચેત ચેત નર ચેત	૫
રણા ન રાણા રાણા,	સુર નર મુનિ સમેત	
તું તો તરણ તુલ્ય છે,	ચેત ચેત નર ચેત	૬
રજકણ તારાં રખડશે,	જેમ રખડતી રેત	
પછી નર-તન પામીશ ક્યાં	ચેત ચેત નર ચેત	૭
કાળા કેશ મટી ગયા,	સૂત્રો બન્ધા મ્હેત	
જોખન જોર જગુ રણ,	ચેત ચેત નર ચેત	૮
માટે મનમા સમજીને,	વિચારીને કર વેત	
ક્યાંથી આવ્યો ક્યાં જવું	ચેત ચેત નર ચેત	૯
શુભ શિખામણ સમજ તો,	પ્રભુ સાથે કર હેત	
અતે અવિચળ જોજ છે,	ચેત ચેત નર ચેત	૧૦

(૧) મોક્ષાર્થીને વદના.

જુઓરે જુઓરે જૈનો, ।	કેવા મતધારી ?
કેવા મતધારી આજે,	ઘયા નરનારી-જુઓરે ૦ જો-ટેક
જુઓ જુઓ જ બૂસ્વામી,	બાળ વચે બોધ પામી
તણ રાજ્યરિદ્ધિ જેણે,	તણ આઠ નારી;
તણ આઠ નારી,	તેને વદના અમારી જુઓરે ૧
જુજસુકમારમુનિ,	ધણે શિરપર ધૂનિ,
અડમ રણા તે ધ્યાને,	હબ્બા ન લગારી;
હબ્બા ન લગારી,	તેને વદના અમારી જુઓરે ૨

કેશ્યાનાં સંહિર મધ્યે, રહ્યા મુનિ સ્થૂલીભદ્ર,
વેશ્યા સંગ વાસો તોયે, થાય ન વિકારી;
થયા ન વિકારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે. ૩

સતી તો રાણુલ જેવી, જગમાં ન જોડી એવી,
પતિમત આટે કન્યા, રહી એ કુવારી;
રહી એ કુવારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે. ૪

જનકસુતા જે સીતા, વરસ તો બાર વીત્યાં,
ધણું હુખ વેઠ્યુ તોયે, ડગ્યાં ન લગારી;
ડગ્યાં ન લગારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે. ૫

સતી કળાવંતી નામે, થયા શખપુર ગામે,
કર નિજ કાખ્યા તોયે, રહ્યા ટેકધારી,
રહ્યા ટેકધારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે. ૬

હુખડાં તો દીધાં દેવે, સદ્યાં એ તો કામદેવે,
ધણું હુખ વેઠ્યુ તોયે, ડગ્યા ન લગારી,
ડગ્યા ન લગારી, તેને વંદના અમારી જુઓરે. ૭

ધન્ય ધન્ય નરનારી, એવી દઢ ટેકધારી,
શુભિત સુધાર્યું જેણે, પામ્યા ભવ પારી;
પામ્યા ભવ પારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે. ૮

(૭) આત્મોપદેશ (હરિગીત)

રે આત્મ ! તહારો વખત સારો વેગે વીતી જાય છે,
તે ધ્યાનમાં ઉતાર તુ પરતત્રતા તેમ થાય છે;
નથી ભાર રહેવો એ ઘડી એવી દશા તુજને થશે
તેવા સમે પ્રભુ ભક્તિમાં સદ્ધુદ્ધિ શું તુજ આવશે ! ૧

કેવાં કરુ કાર્યોં અને કેવો બનું આ વિશ્વમાં,
કઈ રીતિથી વખણાઈ ને કેમ; મથ પામું સર્વમાં
આવી અહોનિશ ધારણા, તુજ અતરે લાગી રહી
હા ! હા ! જનું પણ શીમયી, જો કેમ સમજ્યો તુ નહિ ! ૨

વિલાસિનીના વિલાસતા વિલાસમા બહુ હર્ષથી,
તાતા અને માતા વળી લોજન કરે અતિ હર્ષથી
અમુક પર્મત આણને વર્તાવી જોજો શબ્દ
ભેને સૂતા ત્રણ હાથથી ભૂમિ વિશે હા ! હા ! વર્તા ૩

બહુ અને ભેવુ અને શેવુ અરે આ' માહું,
માતા અને પિતા વળી પુત્રો વધુ ને સાસર;
આવી સ્મિતિ સહુ લોકમાં આરે કિયે, આપી રહી,
પણ કોઈએ પ્રભુ પાદમાં, આ જિગરને સોંપ્યું નહિ ૪

શિશુપલ્લુ રમત કરી અજ્ઞાનમાં વિવાહિત,
તારુણ્યે તે તરુણીતણા પ્રવાહમાં હા ગાળીયું;
છુટ્ટાપણુ આવી રહ્યું જિંતાતણા જોગ્યાનમાં,
હા ! હા ! જનું પુણ્ય પ્રાપ્ત લોક-મનુષ્યપણું જોગ્યાનમાં ૫

પાંડુ ઘવા સહુ કેમ સુદર, જાન્યે કઈ કતાવળી,
અમુ તણી લીધતા બની, અન્ધેન્દ્રિયો પણ અઈ ગળી;
સહુ કાઠ કંપે અજના રે લાકડી લેવાઈ અઈ,
તોરે અરે પ્રમદા તણા આનન વિશે દષ્ટિ રહી ૬

તું કે ત્વજ છળ કપટ સમજા મોહ માયાથી ભર્ષા,
સહુ તાપ દળ્યો તાહરા જે પાપથી છવે કર્ષા;
આનંદ થયે બહુ અતરે, ને સુખ લહેરા ભ્રમ્યે,
સ પૂજા તારી સત્ત્વ સ્ત્રીમાં હર્ષથી આવી જશે ૭

(૧) શ્રી ઋષભનાથજીનું સ્તવન.

ઋષભ જિનેશ્વર પ્રીતમ (૧) માહરો રે, ઔર (૨) ન ચાહુંરે કંથ, (૩)
 રીઝયો સાહિબ સંગ ન પરિહરે રે, ભાંગે (૪) સાદિ અનંત. ઋં ૧
 પ્રીત સગાઈ રે જગમાં સહુ કરે રે, પ્રીત સગાઈ ન કોય,
 પ્રીત સગાઈરે નિરુપાધિક (૫) કહી રે, સોપાધિક (૬) ધન ખોય ઋં ૨
 કોઈ કંથ કારણ કાઠ લક્ષણ (૭) કરે રે, મળશુ કંથને ધાય; (૮)
 એ મેળો નવિ કંઈએ સભવે રે, મેળો ઠામ ન ઠાય. ઋં ૩
 કોઈ પતિરજન (૯) અતિઘણો (૧૦) તપ કરે રે, પતિરજનત નતાપ (૧૧)
 એ પતિરજન મેં નવિ ચિત્ત ધર્યું રે, રજન ધાતુમેળાપ (૧૨) ઋં ૪
 કોઈ કહે લીલા રે અલખ અલખ (૧૩) તણી રે, લખ (૧૪) પૂરે મન આશ,
 દોષ રહિતને લીલા નવિ ઘટે રે, લીલા દોષ વિલાસ (૧૫) ઋં ૫
 ચિત્તપ્રસન્ને રે પૂજન કૃણ કહ્યું રે, પૂજા અખડિત (૧૬) એહ,
 કપટ રહિત થઈ આતમ અરપણા રે, આન દધન પદ રેહ (૧૭) ઋં ૬

*

(૨) શ્રી અજિતનાથજીનું સ્તવન

પથડો (૧) નિહાળુ (૨) બીજા જિનતણો રે, અજિત (૩) અજિત શુણ્ધામ,
 જે તે જીત્યા રે તેણે હું જીતીયો રે, પુરુષ કિરુચુ મુજ નામ પં ૧
 ચરમ (૪) નયણ કરી મારગ જોવતા રે, ભૂલ્યો સયલ (૫) સસાર,
 જેણે નયને કરી મારગ જોઈએ રે, નયણ તે દિવ્ય (૬) વિચાર પં ૨
 પુરુષ પરપર (૭) અનુભવ જોવતા રે, અધોઅધ પુલાય,
 વસ્તુ વિચારે જો આગમે કરી રે, ચરણધરણ (૮) નહિ ઠાય પં ૩

(૧) શુણ્ધાથી વહાલો (૨) બીજો, અન્ય (૩) ભવસમુદ્રમાંથી દોરનાર
 (૪) સાદિ અનંત ભાગો-એ જોઈને સિદ્ધાંતનું વચન છે કે જેની
 આદિ છે પણ અત નથી એવા ભાગે કરીને (૫) ઉપાધિ વગરની.

તકાં વિચારે જે વાદ પરપરા છે, પાર ન પહેચે કોય,
અભિમત(૬) વસ્તુ જે વસ્તુમતે ઠહેરે, તે વિરલા(૧૦) જગ કોય ૫૦ ૪
વસ્તુ વિચારે જે દિવ્ય નયણુ તણે છે, નિરહ (૧૧) પઠયો નિરખાર(૧૨)
તરતમ ભેગે જે તરતમ વાસના છે, વાસિત બોધ આધાર ૫૦ ૫
કાળલગ્નિ(૧૩) લહી પથ નિહાળશું જે, એ આશા અવલગ (૧૪),
એ જન છને જે જિનજી ભણુએ જે, આનંદ દુઘન મત અબ (૧૫) ૫૦ ૬

(૧) ઉપાધિવાળી (૭) સતી યાચ છે અર્થાત બળી મરે છે (૮) દોષીને
(૬) પતિને રાજી કરવાં (૧૦) જહુજ (૧૧) શરીરને તપાવવું (૧૨)
પ્રકૃતિના મળવાથી, (૧૩) ન લખી શકાય તેવી (૧૪) લાગે. (૧૫)
દોષની લહેર (૧૬) શુદ્ધ પૂજા, સાચી પૂજા (૧૭) રજા.

(૧) માગ (૨) ભેગ (૩) કોઈથી ન છુટાઈ એવા કુષોના
ઘર (૪) જ્ઞાનથી અતર દષ્ટિ વગરનું ભોવું તે ઘરમ-આમકાની જે
બાહ્ય વસ્તુ વડે ભોવું કહેવાય (૫) સફળ, બધા (૬) જ્ઞાનદષ્ટિ,
મહાન વિચારવાળી નજર (૭) પરપરા-આલવી આવેલી કૃદિ (૮)
પગ મૂકવાની જગ્યા નથી (૬) મળવા લાયક (૧૦) કોઈક જ (૧૧)
વિયોગ-અતર (૧૨) આધાર વગરનો (૧૩) ભવસ્થિતિ પાકશે
ત્યારે (૧૪) આધાર (૧૫) આગિ.

આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર.

*

- જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પામ્યો દુઃખ અનંત,
સમજ્યાવું તે પદ નમુ, શ્રી સદ્ગુરુ ભગવંત. ૧
- વર્તમાન આ કાળમાં, મોક્ષ માર્ગ બહુ લોપ,
વિચારવા આત્માથીને, લાખ્યો અત્ર અગોપ્ય. ૨
- કોઈ ક્રિયા-જડ થઈ રહ્યા, શુષ્કજ્ઞાનમાં કોઈ,
માને મારગ મોક્ષને, કરુણા ઉપજે જોઈ. ૩
- બાહ્ય ક્રિયામાં રાચતા, અંતર ભેદ ન કાંઈ,
જ્ઞાનમાર્ગ નિષેધતા, તેહ ક્રિયાજડ આંહિ. ૪
- બંધ મોક્ષ છે કલ્પના, લાખે વાણીમાંહિ,
વર્તે મોહાવેશમાં, શુષ્કજ્ઞાની તે આંહિ. ૫
- ગૌરાગ્યાદિ સફળ તો, જો સહ આત્મજ્ઞાન,
તેમજ આત્મજ્ઞાનની, પ્રાપ્તિલણ નિહાન ૬
- ત્યાગ વિરાગ ન ચિત્તમાં, થાય ન તેને જ્ઞાન,
અટકે ત્યાગ વિરાગમાં, તો ભૂલે નિજ ભાન. ૭
- ન્યાં ન્યાં જે જે યોગ્ય છે, તહાં સમજવું તેહ,
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માથી જન એહ ૮
- સૈવે સદ્ગુરુ ચરણને, ત્યાગી દઈ નિજપક્ષ,
પામે તે પરમાર્થને, નિજપદનો લે પક્ષ. ૯
- આત્મજ્ઞાન સમદર્શિતા, વિચરે ઉદયપ્રયોગ,
અપૂર્વ વાણી પરમશ્રુત, સદ્ગુરુ લક્ષણ યોગ્ય. ૧૦
- પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ સમ નહી, પરોક્ષ જિત ઉપકાર,
એવો લક્ષ થયા વિના, જોગે ન આત્મવિચાર. ૧૧
- સદ્ગુરુના ઉપદેશ વણ, સમજાય ન જિનરૂપ,
સમજ્યાવણ ઉપકાર શો, સમજ્યે જિન સ્વરૂપ. ૧૨

આત્માદિ અસ્તિત્વનાં, જેઠ નિરૂપક શાસ્ત્ર,
 પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ મોગ નહિ, ત્યાં આધાર સુધાત્ર. ૧૩
 અથવા સદ્ગુરુએ કહ્યાં, જે અવગાહન કાજ,
 તે તે નિત્ય વિચારવા કરી મર્તાવર ત્યાજ ૧૪
 શકે છવ સ્વમ્મહ તે, પામે અવશ્ય મોક્ષ,
 પામ્યા એમ અનત છે, સામ્યુ જિન નિર્દોષ ૧૫
 પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ મોગથી, સ્વમ્મહ તે રાજાજ,
 અન્ય ઉપાય ક્યાં ધક્કી પ્રાયે બમણો શુભ. ૧૬
 સ્વમ્મહ મત આગ્રહ તણ વતે' સદ્ગુરુ લક્ષ,
 સમકિત તેને ભાળિયુ, કારણ ગણી પ્રત્યક્ષ ૧૭
 માનાદિક શત્રુ મહા, નિજ છડે ન મરાય,
 ભવાં સદ્ગુરુ શરણમાં, અહ્ય પ્રમાણે ભય ૧૮
 જે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી, પામ્યો કેવળજ્ઞાન,
 શુરુ રહ્યા છયસ્થ પણ, વિનય કરે ભગવાન ૧૯
 એવો માર્ગ વિનયવણે, ભાખ્યો શ્રી વીતરામ
 મૂળ હેતુ એ માર્ગનો, સમજે કાઈ સુભાગ્ય ૨૦
 અસદ્ગુરુ એ વિનયનો, લાભ લહે એ કાઈ,
 મહામોહની કમંધી, બૂઠે ભવજળ માંદિ. ૨૧
 હોય સુમુક્ષુ છવ તે, સમજે, જેઠ વિચાર,
 હોય મતાર્થી છવ તે, અવળો છે નિર્ધાર, ૨૨
 હોય મતાર્થી તેહને, માય ન આતમલક્ષ,
 તેહ મતાર્થી લક્ષણો, અહીં કહ્યાં નિર્ણય ૨૩

મતાર્થી લક્ષણ

બાહ્યત્યાગ પણ જ્ઞાન નહિ, ને માને શુરુ સત્ય,
 અથવા નિજકુળધર્મના, તે શુરુમાં જ મમત્વ ૨૪
 જે જિનદેહ પ્રમાણ ને, સમવસરણાદિ સિદ્ધ,
 વર્ણન સમજે જિનનું, શક્તિ રહે નિજ શુદ્ધિ. ૨૫

પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુયોગમાં, વર્તે દષ્ટિ વિમુખ;
 સદ્ગુરુને દઢ કરે, નિજમાનાર્થે મુખ્ય. ૨૬
 દેવાદિ ગતિ ભગમાં, જે સમજે શ્રુતજ્ઞાન;
 માને નિજમત વેષનો, આગ્રહ મુક્તિ નિદાન. ૨૭
 લલ્યું સ્વરૂપ ન વૃત્તિનું, અલ્યુ વ્રત અભિમાન;
 અહે નહીં પરમાર્થને, લેવા લૌકિક માન. ૨૮
 અથવા નિશ્ચય નય અહે, માત્ર શબ્દની માંય;
 લોપે સદ્વ્યવહારને, સાધન રહિત થાય. ૨૯
 જ્ઞાનદશા પામે નહીં, સાધન દશા ન કાંઈ;
 પામે તેનો સંગ જે, તે ખૂડે ભવમાંહિ. ૩૦
 એ પણુ છવ મતાર્થમાં, નિજ માનાદિ કાજ;
 પામે નહિ પરમાર્થને, અન — અધિકારીમાંજ. ૩૧
 નહિ કષાય ઉપશાંતતા, નહિ અતર ઔરાગ્ય,
 સરળપણુ ન મધ્યસ્થતા, એ મતાર્થિ દુર્ભાગ્ય. ૩૨
 લક્ષણુ કલ્યા મતાર્થીના, મતાર્થ જવા કાજ;
 હવે કહું આત્માર્થીના, આત્મ અર્થ સુખસાજ. ૩૩

આત્માર્થિલક્ષણુ

આત્મજ્ઞાન ત્યા મુનિપણુ, તે સાચા ગુરુ હોય,
 બાકી કુળગુરુ કલ્પના, આત્માર્થી નહિ જોય. ૩૪
 પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુપ્રાપ્તિનો, ગણે પરમ ઉપકાર,
 ત્રણે યોગ એકત્વથી, વર્તે આજ્ઞાધાર. ૩૫
 એક હોય ત્રણુ કાળમાં, પરમારથનો પથ,
 પ્રેરે તે પરમાર્થને, તે વ્યવહાર સમત. ૩૬
 એમ વિચારી અતરે, શોધે સદ્ગુરુ યોગ,
 કામ એક આત્માર્થનું, ખીજે નહિ મનરોગ ૩૭
 કષાયની ઉપશાંતતા, માત્ર મોક્ષ અભિલાષ,
 ભવે ખેદ પ્રાણીદયા, માત્ર આત્માર્થ નિવાસ. ૩૮

આત્માદિ અસ્તિત્વનાં, જેહ નિરૂપક શાસ્ત્ર,
 પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ યોગ નહિ, ત્યાં આધાર સુધાર. ૧૩
 અથવા સદ્ગુરુએ કહ્યાં, જે અવગ્રાહન કાજ,
 તે તે નિત્ય વિચારવાં, કરી મતાંતર ત્યાજ ૧૪
 શકે હવ સ્વમ્મહ તે, પામે અવરય મોક્ષ,
 પામ્યા એમ અનત છે, ભાષ્યુ જિન નિર્દોષ. ૧૫
 પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ યોગથી, સ્વમ્મહ તે શકાય,
 અન્ય ઉપાય કર્યાં કદી પ્રાપ્તે જમણે માય. ૧૬
 સ્વમ્મહ મત આપ્રકૃત તણ વર્તે સદ્ગુરુ લક્ષ,
 સમક્ષિત તેને ભાષિયુ, કારણુ જણી પ્રત્યક્ષ. ૧૭
 માનાદિકે યત્ર મહા, નિજ છડે ન મતય,
 જાતાં સદ્ગુરુ શરણુમાં, અરૂપ પ્રમાણે ભય. ૧૮
 જે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી, પામ્યો કેવળજ્ઞાન,
 ગુરુ રહ્યા હમસ્થ પણ, વિનય કરે ભગવાન. ૧૯
 એવો માર્ગ વિનયતણે, ભાષ્યો શ્રી વીતરાજ,
 મૂળ હેતુ એ માર્ગના, સમજે દેહ સુસામ્ય. ૨૦
 અસદ્ગુરુ એ વિનયનો. લાભ લહે એ કાઈ,
 મહામાહત્તની કર્મથી, જૂઠે ભવજ્ઞ માર્ગિ. ૨૧
 હોય સુસુક્ષ્મ હવ તે, સમજે, એક વિચાર,
 હોય મતાર્થી હવ તે, અવગો છે નિર્ધાર. ૨૨
 હોય મતાર્થી તેહને, માય ન આતમલક્ષ,
 તેહ મતાર્થી લક્ષણે, બહોં કહ્યાં નિર્ધેશ. ૨૩

મતાર્થી લક્ષણ.

બાહ્યભાજ પણુ જ્ઞાન નહિ, ને માને ગુરુ સત્ય,
 અથવા નિજકુળધર્મના, તે ગુરુમાં જ મમત્વ. ૨૪
 જે જિનદેહ પ્રમાણુ ને, સમવચરણાદિ સિદ્ધ,
 વણુંન સમજે જિનનું, શાસ્ત્ર રહે નિજ જુદી. ૨૫

દશા ન એવી જ્યાં મુખી, જીવ લહે નહિ ભેગ્ય,
 મોક્ષમાર્ગ પામે નહિ, મટે ન અતર શબ. ૩૬
 આવે જ્યાં એવી દશા, સદ્ગુરુભોધ સુહાસ,
 તે જોષે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રગટે સુખદાસ. ૪૦
 જ્યાં પ્રગટે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રગટે નિબજાન,
 જે જ્ઞાને ક્ષય મોહ ઘર્ષ, પામે મદ નિર્વાણ. ૪૧
 ક્રિપજે તે સુવિચારણા, મોક્ષમાર્ગ સમજાસ,
 ગુરુ શિષ્ય સવાદથી, ભાષુ પદપદ આદિ. ૪૨
 આત્મા છે તે નિત્ય છે, છે કર્તા નિવકર્મ,
 છે શોકતા વળી મોક્ષ છે, મોક્ષ ઉપાય મુખર્મ. ૪૩
 વદે સ્થાનક સંજોપર્મ, વદે દશન પલ્લુ તેલ,
 સમજવા પરમાર્થને, ઠણા જ્ઞાનીએ એક. ૪૪

ચક્રા-શિષ્ય ઉવાચ

નથી દષ્ટિમા આવતો, નથી જણાવુ કુપ,
 બીજો પણ અનુભવ નહિ, તેથી ન જીવસ્વરૂપ. ૪૫
 અથવા હેલ જ આવતો, અથવા ઇદ્રિય પ્રાણ,
 મિથ્યા જુદો માનવો, નહિ જુદુ એમાણ. ૪૬
 વળી જો આત્મા હોય તો, જણાય તે નહિ કેમ,
 જણાય એ તે હોય તો, ઘટ પટ આદિ જેમ. ૪૭
 મોટે છે નહિ આત્મા, મિથ્યા મોક્ષ ઉપાય,
 જો અતર ચક્રા તણો, સમજાવો સદુપાય. ૪૮

સમાધાન-સદ્ગુરુ ઉવાચ

ભાસ્યો હેલાખ્યાસધી, આત્મા હેલસમાન,
 પણ તે બન્નેભિન્ન છે પ્રગટ લક્ષણે ભાન. ૪૯
 ભાસ્યો હેલાખ્યાસધી આત્મા, હેલસમાન,
 પણ તે બન્નેભિન્ન છે, જેમ અસિ ને અજાન. ૫૦

જે દ્રષ્ટા છે દૃષ્ટિનો,	જે જાણે છે રૂપ,	
અબાધ્ય અનુભવ જે રહે,	તે છે જીવસ્વરૂપ.	૫૧
છે ઇન્દ્રિય પ્રત્યેકને,	નિજ નિજ વિષયનું જ્ઞાન,	
પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયનું,	પણ આત્માને જ્ઞાન.	૫૨
દેહ ન જાણે તેહને,	જાણે ન ઇન્દ્રિય પ્રાણ,	
આત્માની સત્તા વડે,	તેહ પ્રવર્તે જાણ.	૫૩
સર્વ અવસ્થાને વિષે,	ન્યારો સદા જણાય,	
પ્રગટરૂપ ચૈતન્યમય,	એ એ ધાણ સદાય.	૫૪
ઘટ, પટ, આદિ જાણુ તુ,	તેથી તેને માન,	
જાણનાર તે માન નહિ,	કહિયે કેવું જ્ઞાન,	૫૫
પરમ બુદ્ધિ કૃષ દેહમા,	સ્થળ દેહ મતિ અલપ,	
દેહ હોય જો આત્મા,	ઘટે ન આમ વિકલ્પ.	૫૬
જડ ચેતન તો ભિન્ન છે,	કેવળ પ્રગટ સ્વભાવ,	
એકપાણુ પામે નહિ,	ત્રણે કાળ દ્રવ્યભાવ.	૫૭
આત્માની શકા કરે,	આત્મા પોતે અપ,	
શકાનો કરનાર તે,	અચરજ એહ અમાપ.	૫૮

શકા-શિષ્ય ઉવાચ.

આત્માનાં અસ્તિત્વના,	આપે કહ્યો પ્રકાર,	
સભવ તેનો થાય છે,	અંતર કયે વિચાર	૫૯
ખીજી શકા થાય ત્યા,	આત્મા નહીં અવિનાશ,	
દેહયોગથી ભિન્ન,	દેહવિયોગે નાશ.	૬૦
અથવા વસ્તુ ક્ષણિક છે,	ક્ષણે ક્ષણે પલટાય,	
એ અનુભવથી પણ નહીં,	આત્મા નિત્ય જાણાય.	૬૧

સમાધાન-સદ્ગુરુ ઉવાચ.

દેહ માત્ર સયોગ છે,	વળિ જડ રૂપી દ્રશ્ય,	
ચેતનનાં ઉત્પત્તિ લય,	કોના અનુભવ વશ ?	૬૨

- જેના અનુભવવશ્ય એ, ઉત્પન્ન થયું જ્ઞાન,
 ૧૪ તે તેથી જુદા વિના, ધાય ન કેમે, જ્ઞાન ૬૩
- જે સંયોગો રૂઝિયે, તે તે અનુભવ રૂઝ,
 ૧૫ કીપજે નહિ સંયોગથી, આત્મા નિત્ય પ્રત્યક્ષ ૬૪
- જડથી ચિત્તન કીપજે, ચિત્તનથી જડ ધાય,
 એવો અનુભવ કોઈને, ક્યારે કરી ન ધાય ૬૫
- કોઈ સંયોગોથી નહી, જેની ઉત્પત્તિ ધાય,
 ૧૬ નાશ ન તેનો, કોઈમાં, તેથી નિત્ય સદાય ૬૬
- પ્રેમાદિ તરતમ્યતા, સર્પાદિકની માંય,
 પૂર્વજન્મ સરકાર તે, હવ નિત્યતા ત્યાંય ૬૭
- આત્મા રૂબે નિત્ય છે, પરમિ પેલટાય
 ૧ માળાદિ વય ત્રણનું, જ્ઞાન એકને, ધાય ૬૮
- અથવા જ્ઞાન ક્ષણિકનું, જે બાણી વહનાર,
 વહનારે તે ક્ષણિક નહિ, કર અનુભવ નિર્ધાર ૬૯
- ક્યારે કોઈ વસ્તુનો, કેવળ હોય ના નાશ,
 ચિત્તન પામે નાશ તો, કેમાં ભળે તપાસ. ૭૦

ચક્રા શિષ્ય ઉવાચ

- કર્તા હવ ન કર્મનો કર્મ જ કર્તા કર્મ
 અથવા સદૃશ સ્વભાવ કાં, કર્મ હવનો કર્મ ૭૧
- આત્મા સદા અસંગ ને, કરે પ્રકૃતિ જાણ,
 ૭૨ અથવા ઇશ્વરપ્રેરણા, તેથી હવ અજાણ ૭૨
- માટે મોક્ષ ઉપાધનો, કોઈ ન હેતુ જણાય,
 કર્મવશુ કર્તાપણુ, કા નહિ, કા નહિ બ્યથ. ૭૩

સમાધાન સદ્ગુરુ ઉવાચ

- હોય ન ચિત્તનપ્રેરણા, કોણ બ્રહે તો કર્મ
 ૭૪ જય સ્વભાવ નહિ પ્રેરણા જુઓ વિચારી મર્મ, ૭૪

જો ચેતન કરતુ નથી, નથી થતાં તો કર્મ,
 તેથી સહેજ સ્વભાવ નહિ, તેમજ નહિ જીવધર્મ. ૭૫
 કેવળ હોત અસ ગ જો, ભાસત તને ન કેમ ?
 અસ ગ છે પરમાર્થથી, પણ નિજ ભાને તેમ ૭૬
 કર્તા ઇશ્વર કોઈ નહિ, ઇશ્વર બુદ્ધ સ્વભાવ,
 અથવા પ્રેરક તે ગણ્યે, ઇશ્વર દોષ પ્રભાવ. ૭૭
 ચેતન જો નિજ ભાનમાં કર્તા આપ સ્વભાવ,
 વર્તે નહિ નિજ ભાનમાં, કર્તા કર્મ પ્રભાવ. ૭૮

શકા-શિષ્ય ઉવાચ

જીવ કર્મ કર્તા કહો, પણ ભોકતા નહિ સૌય;
 શું સમજે જડ કર્મ કે, ક્ષણપરિણામી હોય ૭૯
 ક્ષણદાતા ઇશ્વર ગણ્યે, ભોકતાપણું સધાય,
 એમ કહ્યો ઇશ્વરતાણુ. ઇશ્વરપણુ જ જાય, ૮૦
 ઇશ્વરસિદ્ધ થયા વિના, જગત્ નિયમ નહિ હોય.
 પ્રાણી શુભાશુભ કર્મનાં, ભોગ્યસ્થાન નહિ કોય. ૮૧

સમાધાન-સદ્ગુરુ ઉવાચ.

ભાવકર્મ નિજકલ્પના, માટે ચેતનરૂપ,
 જીવવીર્યની સ્ફૂરણા, અહણુ કર જડરૂપ ૮૨
 ઝેર સુધા સમજે નહીં, જીવ ખાય ક્ષણ ધાય,
 એમ શુભાશુભ કર્મનું, ભોકતાપણુ જણાય. ૮૩
 એક રાકને એક નૃપ, એ આદિ જે ભેદ,
 કારણુ વિના ન કાર્ય તે, તે જ શુભાશુભ વેદ ૮૪
 ક્ષણદાતા ઇશ્વરતણી, એમા નથી જરૂર,
 કર્મ સ્વભાવે પરિણમે, થાય - ભોગ્યથી દૂર ૮૫
 તે તે ભોગ્ય વિશેષના, સ્થાનક દ્રવ્ય સ્વભાવ,
 ગહન વાત છે શિષ્ય આ, કહી સક્ષેપે સાવ. ૮૬

જેના અનુભવવશ્ય છે,	ઉત્પન્ન થયું જ્ઞાન,	
તે, તેથી જુદા વિના,	ધાય ન કેમે, જ્ઞાન	૬૩
જે સયોગો દુખિયે,	તે તે અનુભવ રૂપ,	
જિપજો નહિ સયોગથી,	આત્મા નિત્ય પ્રત્યક્ષે	૬૪
જડથી ચેતન જિપજો,	ચેતનથી જડ ધાય,	
જોવો અનુભવ કોઈને,	ક્યારે કદી ન થાય	૬૫
કોઈ સયોગોથી નહી,	જેની ઉત્પત્તિ ધાય,	
નાશ ન તેનો કોઈમાં,	તેથી નિત્ય સદાય	૬૬
પ્રેમાદિ તસ્તમ્યતા	સર્પાદિકની માં,	
પૂર્વજન્મ સસ્કાર તે,	જન નિત્યતા ત્યાં	૬૭
આત્મા દ્રવ્યે નિત્ય છે,	પર્યાયે પેલટાય	
બાળાદિ વય ત્રણનું,	જ્ઞાન એકને, ધાય	૬૮
અથવા જ્ઞાન ક્ષણિકનું,	જે બાણી વહનાર,	
વહનારો તે ક્ષણિક નહિ.	કર અનુભવ નિર્ધાર	૬૯
ક્યારે કોઈ વસ્તુનો,	કેવળ હોય ના નાશ,	
ચેતન ધારે નાશ તો	કેમા જો તપાસ	૭૦

ચક્રા : શિષ્ય ઉવાચ.

કર્તા જીવ ન કર્મનો,	કર્મ જ કર્તા, કર્મ	
અથવા સદૃશ સ્વભાવ કાં,	કર્મ જીવનો કર્મ	૭૧
આત્મા સદા અસંગ ને,	કર પ્રકૃતિ જાય,	
અથવા ઇશ્વરપ્રેરણા,	તેથી જીવ અજાય	૭૨
માટે યોગ ઉપાયનો	કોઈ ન હેતુ જણાય,	
કર્મવલ્લુ કર્તાપિલ્લુ,	કા નહિ કા નહિ બાય	૭૩

સમાધાન : સદ્ગુરુ ઉવાચ

હોય ન ચેતનપ્રેરણા,	કોણ મહે તો, કર્મ,	
જય સ્વભાવ નહિ પ્રેરણા,	જુઓ વિચારી મર્મ,	૭૪

જો ચેતન કરતુ નથી, નથી થતાં તો કર્મ,
 તેથી સંહજ સ્વભાવ નહિ, તેમજ નહિ જીવધર્મ. ૭૫
 કેવળ હોત અસંગ જો, ભાસત તને ન કેમ?
 અસંગ છે પરમાર્થથી, પણ નિજ ભાને તેમ. ૭૬
 કર્તા-ધર્મર કોઈ નહિ, ધર્મર બુદ્ધ સ્વભાવ,
 અથવા પ્રેરક તે ગણ્યે, ધર્મર દોષ પ્રભાવ. ૭૭
 ચેતન જો નિજ ભાનમાં કર્તા આપ સ્વભાવ,
 વર્તે નહિ નિજ ભાનમાં, કર્તા કર્મ પ્રભાવ. ૭૮

શકા-શિષ્ય ઉવાચ

જીવ કર્મ કર્તા કહો, પણ ભોકતા નહિ સૌય;
 શું સમજે જડ કર્મ કે, ક્ષણપરિણામી હોય. ૭૯
 ક્ષણદાતા ધર્મર ગણ્યે, ભોકતાપણુ સધાય,
 એમ કહ્યો ધર્મરતણુ. ધર્મરપણુ જ જાય, ૮૦
 ધર્મરસિદ્ધ થયા વિના, જગત્ નિયમ નહિ હોય;
 પછી શુભાશુભ કર્મના, ભોગ્યસ્થાન નહિ કોય. ૮૧

સમાધાન-સદ્ગુરુ ઉવાચ.

ભાવકર્મ નિજકલ્પના, માટે ચેતનરૂપ,
 જીવવીર્યની સ્ફૂરણા, અહણુ કર જડધૂપ. ૮૨
 ઝેર સુધા સમજે નહીં, જીવ ખાય ક્ષણ થાય,
 એમ શુભાશુભ કર્મનુ, ભોકતાપણુ જણાય. ૮૩
 એક રાકને એક નૃપ, એ આદિ જે ભેદ,
 કારણ વિના ન કાર્ય તે, તે જ શુભાશુભ વેદ. ૮૪
 ક્ષણદાતા ધર્મરતણી, એમા નથી જરૂર,
 કર્મ સ્વભાવે પરિણમે, થાય - ભોગથી દૂર. ૮૫
 તે તે ભોગ્ય વિશેષના, સ્થાનક દ્રવ્ય સ્વભાવ,
 ગહન વાત છે શિષ્ય આ, કહી સંજોષે સાવ. ૮૬

શુકા-શિખ્ય ઉવાચ

કર્તા ક્ષોભતા જીવ હો, મધુ તેનો નહિ મોક્ષ
 વીત્યો કાળ અનત મધુ, વર્તમાન છે દોષ ૮૭
 શુભ કરે ક્ષણ સોગવે, દેવાદિ ગતિ માંધ
 અશુભ કરે નર્કાદિ ક્ષણ, કર્મ રહિત ન કર્માચ ૮૮

સમાધાન-સદ્ગુરુ ઉવાચ.

એમ શુભાશુભ કર્મપદ, બધ્યાં સુક્ષ્મ પ્રમાણ
 તેમ નિવૃત્તિ સુક્ષ્મતા, માટે મોક્ષ સુબાણ ૮૯
 વીત્યો કાળ અનત તે, કર્મ શુભાશુભ ભાવ
 તેહ શુભાશુભ છેલ્યાં, ક્ષિપ્તે મોક્ષ સ્વભાવ ૯૦
 દેહાદિક સંયોજનો, આત્મતિક વિયોજ
 સિદ્ધ મોક્ષ શાશ્વત પદે, નિજ અનત સુખ સોજ ૯૧

શુકા-શિખ્ય ઉવાચ.

હોય કદાપિ મોક્ષપદ, નહિ અવશ્ય / ઉપાય
 કર્મો કાળ અનતનાં, શાશ્વી છેલ્યાં બધાં ૯૨
 અથવા મત કશુંન મધુ, કહે ઉપાય બનેકા
 તેમાં મત સાચો કમો, બને ન કોઈ વિવેક ૯૩
 કઈ ભતિમાં મોક્ષ છે, કયા વેદમાં મોક્ષ
 કોનો નિશ્ચય ના બને, ધણા ભેદ એ દોષ ૯૪
 તેથી એમ જણાય છે, નબે ન મોક્ષ ઉપાય
 દેવાદિ બધમા તણા, ગો ઉપકાર જ માય ૯૫
 પાતે ઉત્તરધી યયુ, સાધાન સર્વાંગુ
 સમજુ મોક્ષ ઉપાય તો દેહ ઉદય સદ્ભાગ્ય ૯૬

સમાધાન-સદ્ગુરુ ઉવાચ.

પાષ્ઠ ઉત્તરની યઈ, આત્મ વિષે પ્રતીત;
 યારો મોહોપાયની, સદજ પ્રતીત એ રીત ૯૭

ધર્મ-ભાવ અજ્ઞાન છે,	મોક્ષભાવ	નિજવાસ;	
અધિકાર અજ્ઞાનસમ,	નાશે	જ્ઞાનપ્રકાશ	૯૮
જે જે કારણ બધનાં,	તેહ બંધનો	પંથ;	
તે કારણ છેદક દશા,	મોક્ષ-પંથ	ભવ અત.	૯૯
રાગ દ્વેષ અજ્ઞાન એ,	મુખ્ય કર્મની	અથ;	
થાય નિવૃત્તિ જેહથી,	તે જ મોક્ષનો	પથ.	૧૦૦
આત્મા સત્ ચૈતન્યમય,	સર્વાભાસ	રહિત,	
જેથી કેવળ પામિયે,	મોક્ષપથ	એ રીત.	૧૦૧
કર્મ અનત પ્રકારના,	તેમા મુખ્યે	આઠ,	
તેમાં મુખ્યે મોહનીય,	હણાય તે	કહુ પાઠ.	૧૦૨
કર્મ મોહનીય ભેદ બે,	દર્શન ચારિત્ર	નામ,	
હણે બોધ વીતરાગતા,	અચૂક ઉપાય	આમ.	૧૦૩
કર્મબધ ક્રોધાદિથી,	હણે ક્ષમાદિક	તેહ,	
પ્રત્યક્ષ અનુભવ સર્વને,	એમાં શ્રો	સ દેહ ?	૧૦૪
છેડી સત દર્શનતણે,	આગ્રહ તેમ	વિકલ્પ,	
કહ્યો માર્ગ આ સાધશે,	જન્મ તેહના	અલ્પ.	૧૦૫
પદ પદના પદ તે,	પૂછ્યા કરી	વિચાર,	
તે પદની સર્વાંગતા,	મોક્ષ માર્ગ	નિર્ધાર.	૧૦૬
જાતિ વેષનો ભેદ નહિ,	કહ્યો માર્ગ જે	હોય,	
સાધે તે મુકિત લહે,	એમાં ભેદ ન	કેમ.	૧૦૭
કથાયની ઉપશાંતતા,	માત્ર મોક્ષ	અભિલાષ,	
ભવે ખેદ અતર દયા,	તે કહિયે	જિજ્ઞાસ	૧૦૮
તે જિજ્ઞાસુ જીવને,	થાય સદ્ગુરુ	બોધ,	
તો પામે સમકિતને,	વર્તે અતર	શેષ	૧૦૯
મત-દર્શન આગ્રહ તણ,	વર્તે સદ્ગુરુ	લક્ષ,	
લહે શુદ્ધ સમકિત તે,	જેમા ભેદ ન	પક્ષ.	૧૧૦

શુકા-શિષ્ય ઉવાચ.

કર્તા લોકતા હવ હો, પણ તેનો નહિ મોક્ષ;
વીત્યો કાળ અનૃત પણ, વર્તમાન છે દોષ ૮૭
શુભ કરે ફળ ભોગવે, દેવાદિ ગતિ માંખ;
અશુભ કરે નકાદિ ફળ, કર્મ રહિત ન કસાંચ ૮૮

સમાધાન—સદ્ગુરુ ઉવાચ.

એમ શુભાશુભ કર્મજન, ભવમાં સફળ પ્રભાણ;
તેમ નિવૃત્તિ સફળતા, માટે મોક્ષ મુબલ ૮૯
વીત્યો કાળ અનૃત તે, કર્મ શુભાશુભ ભાવ;
તેહ શુભાશુભ ઉદર્તા, ક્ષિપવે મોક્ષ સ્વભાવ ૯૦
દેહાદિક સંયોજનો આત્મવિક વિયોગ;
સિદ્ધ મોક્ષ શાશ્વત પદે, નિજ અનૃત મુખ ભોગ ૯૧

શુકા-શિષ્ય ઉવાચ.

હોમ કદાપિ મોક્ષપદ, નહિ અવશ્ય ઉપાય;
કર્મો કાળ અનૃતના, શામી ઉઘા ભાષ ૯૨
અથવા મત હર્શન ધણુ, કરે ઉપાય અનેક;
તેમાં મત સાધ્ય કર્યો, બને ન બેહ વિવેક ૯૩
કઈ અતિમા મોક્ષ છે કયા વેધમાં મોક્ષ;
એનો નિર્દય ના બને, ધણુ લેહ એ દોષ ૯૪
તેથી એમ જણાય છે, મળે ન મોક્ષ ઉપાય;
હવાદિ ભવ્યા તણા, મો ઉપકાર જ શામ ૯૫
પાતે ઉત્તરથી ધણુ, મમાધાન સર્વાંગ;
સમગ્ર મોક્ષ ઉપાય તો, હવ ઉદય સદ્ભામ્ય ૯૬

સમાધાન—સદ્ગુરુ ઉવાચ.

પાયે ઉત્તરની ધર્મ, આત્મ વિષે પ્રતીત;
માયે મોગોપાયની, સહજ પ્રતીત એ રીત ૯૭

ધર્મ-લાવ અજ્ઞાન છે,	મોક્ષલાવ નિજવાસ,	
અંધકાર અજ્ઞાનસમ,	નાશે જ્ઞાનપ્રકાશ	૯૮
જે જે કારણ બધનાં,	તેહ બધનો પંથ;	
તે કારણ છેદક દશા,	મોક્ષ-પંથ લવ અત.	૯૯
રાગ દ્વેષ અજ્ઞાન એ;	મુખ્ય કર્મની અથ;	
થાય નિવૃત્તિ જેહથી,	તે જ મોક્ષનો પથ.	૧૦૦
આત્મા સત્ ચૈતન્યમય,	સર્વાલાસ રહિત;	
જેથી કેવળ પામિયે,	મોક્ષપથ એ રીત.	૧૦૧
કર્મ અનત પ્રકારનાં,	તેમા મુખ્યે આઠ,	
તેમાં મુખ્યે મોહનીય,	હણાય તે કહું પાઠ.	૧૦૨
કર્મ મોહનીય ભેદ બે,	દર્શન ચારિત્ર નામ,	
હણે બોધ વીતરાગતા,	અચૂક ઉપાય આમ.	૧૦૩
કર્મબધ ક્રોધાદિથી,	હણે ક્ષમાદિક તેહ,	
પ્રત્યક્ષ અનુભવ સર્વને,	એમા શ્રો સદેહ ?	૧૦૪
છોડી મત દર્શનતણે,	આગ્રહ તેમ વિકલ્પ,	
કહ્યો માર્ગ આ સાધશે,	જન્મ તેહના અલ્પ.	૧૦૫
ષટ્ પદના ષટ્ તે,	પૂછ્યાં કરી વિચાર,	
તે પદની સર્વાંગતા,	મોક્ષ માર્ગ નિર્ધાર.	૧૦૬
જાતિ વેષનો ભેદ નહિ,	કહ્યો માર્ગ જો હોય,	
સાધે તે મુક્તિ લહે,	એમા ભેદ ન કોય.	૧૦૭
કષાયની ઉપશાંતતા,	માત્ર મોક્ષ અભિલાષ,	
ભવે ખેદ અતર દયા,	તે કહિયે જિજ્ઞાસ	૧૦૮
તે જિજ્ઞાસુ જીવને,	થાય સદ્ગુરુ બોધ,	
તો પામે સમકિતને,	વર્તે અતર શોધ	૧૦૯
મતઃ દર્શન આગ્રહ તણ,	વર્તે સદ્ગુરુ લક્ષ,	
લહે શુદ્ધ સમકિત તે,	જેમાં ભેદ ન પક્ષ.	૧૧૦

વર્તે નિજ સ્વભાવનો, અનુભવ લક્ષ પ્રતીત,
 વૃત્તિ વહે નિજ ભાવમાં, પરમાર્થે સમક્રિત ૧૧૧
 વર્ધમાન સમક્રિત ઘણ, ટાળે મિથ્યાભાસ,
 ઉદય યાય ચારિત્રનો, વીતરાજપદ વાસ ૧૧૨
 કેવળ નિજ સ્વભાવનું, અખડ વર્તે જ્ઞાન
 કહિયે કેવળ જ્ઞાન તે, દેહ છતાં નિર્વાણ ૧૧૩
 કોટિ વર્ધનું સ્વપ્ન પણ, ભગૃત ઘલા શમાય,
 તેમ વિભાગ અનાદિનો, જ્ઞાન ઘલા દર માય ૧૧૪
 છુટે દેહાભ્યાસ તો, નહિ કર્તા તુ કર્મ,
 નહિ સોકતા તુ નેહનો એજ કર્મનો મર્મ ૧૧૫
 એજ કર્મથી મોક્ષ છે, તુ છે મોક્ષસ્વરૂપ,
 અનત હશું જ્ઞાન તુ, અભ્યાસ સ્વરૂપ ૧૧૬
 શુદ્ધ શુદ્ધ ચૈતન્યધન, સ્વયંભ્યોતિ સુખધામ,
 બીજી કહિયે કેટલું કર વિચાર તો પામ ૧૧૭
 નિશ્ચય સર્વ જ્ઞાનીઓ, આવી અત્ર શમાય,
 ધરી મૌનતા એમ કહી, સહજ સમાધિમાય ૧૧૮

શિષ્યબોધબીજપ્રાપ્તિ

સદ્ગુણના ઉપદેશથી, આબુ અપૂર્વ ભાન,
 નિજપદ નિજમાદી લક્ષ, દર ધનુ અજ્ઞાન ૧૧૯
 ભાસ્યુ નિજ સ્વરૂપ તે, શુદ્ધ ચૈતના રૂપ,
 અજરઅમર અપિનાશી ને, દેહાતીત સ્વરૂપ ૧૨૦
 કર્તા સોકતા કર્મનો, વિભાગ વર્તે ભાવ,
 વૃત્તિ વહી નિજભાવમાં, ધરો અકર્તા ત્યાય ૧૨૧
 અથવા નિજ પરિચામ જે, શુદ્ધ ચૈતનારૂપ,
 કર્તા સોકતા તેહના, નિર્બિકરૂપ સ્વરૂપ ૧૨૨
 મોક્ષ ક્યો નિજ શુદ્ધતા, તે પામે તે પય
 સમબંધો સંપ્રેષમા, સહજ માય નિર્મય ૧૨૩

અહો ! અહો ! શ્રી સદ્ગુરુ, કરુણાસિંધુ અપાર,
 આ પામર પ્રભુ કર્યો, અહો ! અહો ! ઉપકાર. ૧૨૪
 શુ પ્રભુ ચરણ કને ધરુ, આત્માથી સૌ હીન,
 તો તે પ્રભુએ આપિયો, વર્તુ ચરણાધીન. ૧૨૫
 આ દેહાદિ આજથી, વર્તે પ્રભુ આધીન,
 દાસ દાસ હું દાસ છું, તેહ પ્રભુનો દીન ૧૨૬
 પદ સ્થાનક સમજાવીને, શિન્ન બતાવ્યો આપ,
 મ્યાનથકી તરવારવત્, એ ઉપકાર અમાપ ૧૨૭

ઉપસહાર

દર્શન પટે સમાય છે, આ પદ સ્થાન માંડિ,
 વિચારતાં વિસ્તારથી, સશય રહે ન કાંઈ ૧૨૮
 આત્મબ્રાંતિ સમ રોગ નહિ, સદ્ગુરુ ગૌધ સુખાણુ;
 ગુરુઆજ્ઞા સમ પથ્ય નહિ, ઔષધ વિચાર ધ્યાન
 ભ્રેષ્ઠાં પરમાર્થ તો, કરો સત્ય પુરૂષાર્થ;
 ભવસ્થિતિ આદિ નામ લઈ, છેદો નહિ આત્માર્થ. ૧૩૦
 નિશ્ચય વાણી સાલણી, સાધન તજવા નોય,
 નિશ્ચય રાખી લક્ષમા, સાધન કરવા સોય. ૧૩૧
 નય નિશ્ચય એકાતથી, આમાં નથી કહેલ,
 એકાતે વ્યવહાર નહિ, બન્ને માથ રહેલ. ૧૩૨
 ગચ્છ મતની જે કલ્પના, તે નહિ સદ્વ્યવહાર;
 ભાન નહીં નિજરૂપનુ, તે નિશ્ચય નહીં સાર. ૧૩૩
 આગળ જ્ઞાની થઈ ગયા, વર્તમાનમા હોય,
 યાશે કાળ ભવિષ્યમા, માર્ગભેદ નહિ સાર ૧૩૪
 સર્વ જીવ છે સિદ્ધ સમ, જે સમજે તે થાય,
 સદ્ગુરુ આજ્ઞા નિજદશા, નિમિત્ત કારણ માંય ૧૩૫
 ઉપાદાનનુ નામ લઈ, એ જે તજે નિમિત્ત,
 પામે નહિ સિદ્ધત્વને, રહે બ્રાતિમા સ્થિત ૧૩૬

મુખથી જ્ઞાન કષે અને અતર છૂટયો ન મોહા
 તે પામર પ્રાણી કરે, માત્ર જ્ઞાનીનો દ્રોહ ૧૩૭
 દયા, શાંતિ, સમતા, સમા, સત્ય, ત્યાગ, ભૈરાવ્ય
 હોય મુમુક્ષુ ઘટ વિષે, એક સદાય મુખ્ય ૧૩૮
 મોહભાવ દ્વય હોય ભ્રમ, અથવા હોય પ્રયાત,
 તે કહિયે જ્ઞાની દશા, બાકી કહિયે બ્રાંત ૧૩૯
 સકળ જગત્ તે એકવત્ અથવા સ્વપ્નસમાન
 તે કહિયે જ્ઞાનીદશા, બાકી વાચા જ્ઞાન ૧૪૦
 સ્થાનક પાંચ વિચારીને, છૂં વર્તે જેહ
 પામે સ્થાનક પાંચમું, એમાં નહિ સંદેહ ૧૪૧
 દેહ છતાં જેની દશા, વર્તે દેહાવીત
 તે જ્ઞાનીના ધરણમા, હો ! વદન અમિત ૧૪૨

નીચેનાં કાવ્યો “શ્રીમદ્ રાજચ દ્ર” એ પુસ્તકમાંથી લીધેલાં છે

[અતર્જત ગુણુ મેણી સ્વરૂપ]

અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે ?
 ક્યારે ઘડશું બાહ્યાતર નિર્મય એ ?
 સર્વ સખધનું બધન લીલવું છેડીને
 વિચરશું કવ મહત્પુરુષને પથ એ ?... અપૂર્વ ૦ ૧
 સર્વ જાવથી બોહાસીન્ય વૃત્તિ કરી,
 માત્ર દેહ તે સયમ હેતુ હાય એ,
 અન્ય કારણે અન્ય કશું કર્યે નહી,
 દેહ પળ કિંચિત્ મૂર્છા નવ ભોગ એ અપૂર્વ ૦ ૨
 દર્શન મોહ બ્યલીન ઘણું જીવન્યો ભોધ જે,
 દેહ ભિન્ન કેવલ ચૈતન્યનું જ્ઞાન એ,
 તથી પ્રહીણ નાસ્ત્રિ મોહ વિદોષિયે,
 જતં અનું મુદ્ધ સ્વરૂપનું પ્થાન એ અપૂર્વ ૦ ૩

આત્મસ્થિરતા ત્રણ સંક્ષિપ્ત યોગની,
મુખ્યપણે તો વતે દેહ પર્યંત જો;
ઘોર પરિવહ કે ઉપસર્ગ લયે કરી,
આવી શકે નહીં તે સ્થિરતાનો અંત જો. અપૂર્વં ૪

સયમના હેતુથી યોગ પવર્તના,
સ્વરૂપ લક્ષે જિન આજ્ઞા આધીન જો;
તે પણ ક્ષણ ક્ષણ ઘટતી જાતી સ્થિતિમાં,
અંતે થાયે નિજ સ્વરૂપમાં લીન જો. અપૂર્વં ૫

પંચ વિષયમાં રાગદ્વેષ વિરહિતતા,
પચ પ્રમાદે ન મળે મનનો ફોલ જો;
દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર ને કાળ, લાવ પ્રતિબધવિણુ,
વિચરતું ઉદયાધીન પણ વિત લોલ જો. અપૂર્વં ૬

ક્રોધ પ્રત્યે તો વતે ક્રોધ સ્વભાવતા,
માન પ્રત્યે તો દીનપણાનું માન જો;
માયા પ્રત્યે માયા સાક્ષી ભાવની,
લોભ પ્રત્યે નહીં લોભ સમાન જો અપૂર્વં ૭

બહુ ઉપસર્ગ કર્તા પ્રત્યે પણ ક્રોધ નહીં,
વહે ચક્રી તથાપિ ન મળે માન જો;
દેહ જાય પણ માયા થાય ન રોમમાં,
લોભ નહીં છો પ્રબળ સિદ્ધિ નિદાન જો. અપૂર્વં ૮

નમ્રભાવ મુડલાવ સહ અસ્તાનતા,
અદંત ધોવન આદિ પરમ પ્રસિદ્ધ જો;
કેશ, રોમ, નખ કે અંગે શૂગાર નહીં,
દ્રવ્યભાવ સયમમય નિર્ઞય સિદ્ધ જો. અપૂર્વં ૯

શત્રુ મિત્ર પ્રત્યે વતે સમદર્શિતા,
માન અમાને વતે તે જ સ્વભાવ જો,

વતે' નિજ સ્વભાવનો, અનુભવ લક્ષ પ્રતીત,
 વૃત્તિ વહે નિજ ભાવમાં, પરમાર્થે' સમકિત. ૧૧૧
 વર્ધમાન સમકિત થઈ, ટાળે , મિથ્યાભાસ,
 ઉદય ધાય ચારિત્રનો, વીતરાગપદ વાસ. ૧૧૨
 કેવળ નિજ સ્વભાવનું, અખ ઠ વતે', જ્ઞાન,
 કહિયે કેવળ જ્ઞાન તે, દેહ છતાં નિર્વાણ. ૧૧૩
 કોટિ વર્ષનું સ્વપ્ન પણ, ભગૃત થતા સમાધ,
 તેમ વિભાજ અનાદિનો, જ્ઞાન થતા દૂર ભાસ. ૧૧૪
 છુટે દેહાધ્યાસ તો, નહિ કર્તાં તું કર્મ,
 નહિ સોઢતા તું નેહનો એ જ ધર્મનો મર્મ. ૧૧૫
 એ જ ધર્મથી મોક્ષ છે, તું છો મોક્ષસ્વરૂપ,
 અનંત હશે જ્ઞાન તું, અધ્યાત્મ સ્વરૂપ. ૧૧૬
 શુદ્ધ શુદ્ધ ચૈતન્યમન, સ્વમળ્યોતિ સુખધામ,
 બીજુ કહિયે કેટલું કર વિચાર તો પામ. ૧૧૭
 નિઃશય સર્વ જ્ઞાનીઓ આવી અત્ર સમાધ,
 ધરી મૌનતા એમ કહી, સદૃશ સમાધિર્માય. ૧૧૮

શિષ્યભાષણીજપ્રાપ્તિ

સદૃશજ્ઞતા ઉપદેશથી, આંખ અપૂર્વ જ્ઞાન,
 નિજપદ નિજમાંથી લક્ષ, દૂર થયું અજ્ઞાન. ૧૧૯
 ભાસ્ય નિજ સ્વરૂપ તે, શુદ્ધ ચૈતના રૂપ,
 અજરઅમર અવિનાશી ને, દેહાતીત સ્વરૂપ. ૧૨૦
 કર્તાં સોઢતા કર્મનો, વિભાજ વતે' જ્ઞાન,
 વૃત્તિ વહી નિજભાવમાં, થયો અકર્તા ત્યાય. ૧૨૧
 અથવા નિજ પરિણામ જે, શુદ્ધ ચૈતનારૂપ,
 કર્તાં સોઢતા તેહના, નિષિકર્મ સ્વરૂપ. ૧૨૨
 મોક્ષ કહો નિજ શુદ્ધતા, તે પામે તે પદ
 સમબળે સંસેપમા, સજ્જ માર્ગ નિર્મલ. ૧૨૩

અહો! અહો! શ્રી સદ્ગુરુ, કરુણાસિંધુ અપાર,
 આ પામર પ્રભુ કર્યો, અહો! અહો! ઉપકાર. ૧૨૪
 શું પ્રભુ ચરણ કને ધરુ, આત્માથી સૌ હીન,
 તો તે પ્રભુએ આપિયો, વર્તુ ચરણાધીન. ૧૨૫
 આ દેહાદિ આજથી, વર્તે પ્રભુ આધીન,
 દાસ દાસ હું દાસ છું, તેહ પ્રભુનો દીન. ૧૨૬
 ષટ્ સ્થાનકે સમજાવીને, સિન્ન બતાવ્યો આપ,
 મ્યાનથકી તરવારવત્, એ ઉપકાર અમાપ ૧૨૭
 ઉપસહાર

દર્શન ષટે સમાય છે, આ ષટ્ સ્થાન માંહિ,
 વિચારતા વિસ્તારથી, સશય રહે ન કાંઈ ૧૨૮
 આત્મબ્રાંતિ સમ રોગ નહિ, સદ્ગુરુ ગૌઘ સુખણુ;
 શુદ્ધઆજ્ઞા સમ પથ્ય નહિ, ઔપધ વિચાર ધ્યાન
 જોઈ ધર્યો પરમાર્થ તો, કરો સત્ય પુરુષાર્થ,
 ભવસ્થિતિ આદિ નામ લઈ, છેદો નહિ આત્માર્થ. ૧૩૦
 નિશ્ચય વાણી સાલણી, સાધન તજવા નોય,
 નિશ્ચય રાખી લક્ષમા, સાધન કરવાં સોય ૧૩૧
 નય નિશ્ચય એકાતથી, આમા નથી કહેલ,
 એકાતે વ્યવહાર નહિ, બન્ને માથ રહેલ. ૧૩૨
 ગરુડ મતની જે કલ્પના, તે નહિ સદ્વ્યવહાર;
 ભાન નહીં નિજરૂપનુ, તે નિશ્ચય નહીં સાર ૧૩૩
 આગળ જ્ઞાની થઈ ગયા, વર્તમાનમા હોય,
 થાશે કાળ ભવિષ્યમા, માર્ગભેદ નહિ સાર ૧૩૪
 સર્વ જીવ છે સિદ્ધ સમ, જે સમજે તે થાય,
 સદ્ગુરુ આજ્ઞા નિજદશા, નિમિત્ત કારણ માય ૧૩૫
 ઉપાદાનનું નામ લઈ, એ જે તજે નિમિત્ત,
 પામે નહિ સિદ્ધત્વને, રહે બ્રાતિમા સ્થિત. ૧૩૬

મુખથી જ્ઞાન કષ્ટે અને અતર છૂટયો ન મોહા
 તે પામર પ્રાણી કરે, માત્ર જ્ઞાનીનો દ્રોહ ૧૩૭
 હવા, શાંતિ, સમતા, ક્રમા, સત્ય, ત્યાગ, વૈરાગ્ય
 હોય મુમુક્ષુ ઘટ વિરે, જોઈ સદાય મુખગ્ય ૧૩૮
 મોહભાવ કય હોય જ્યા, અથવા હોય પ્રયાત;
 તે કહિયે જ્ઞાની હયા, બાકી કહિયે બ્રાત્ર ૧૩૯
 સકળ જન્મત તે જોઈત ત અથવા સ્વપ્નસમાપ્ત
 તે કહિયે જ્ઞાનીહયા બાકી વાચા ' જ્ઞાન ૧૪૦
 સ્થાનક પાથ વિચારીને, છૂટે વર્તે લેહ
 પામે સ્થાનક પાથમુ, જોમા નહિ સદેહ ૧૪૧
 દેહ છતાં જોની હયા, વર્તે દેહાવીત
 તે જ્ઞાનીનાં અણુમા, હો ! વહન અમણિત ૧૪૨

નીચેનાં કાવ્યો “શ્રીમદ્ રાજયદ્ર” એ પુસ્તકમાંથી લીધેલાં છે
 [અતર્ગત ગુણ મેણી સ્વરૂપ]

અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે ?
 ક્યારે ઘઈશુ બાહ્યાતર નિર્જીવ જો ?
 સર્વ સખધનુ બધન તીક્ષ્ણ છેદીને.
 વિચરશુ કવ મહત્પુરુષને પથ જો ?... અપૂર્વ ૦ ૧
 સર્વ ભાવથી જોદાસીન્ય વૃત્તિ કરી,
 માત્ર દેહ તે સયમ હેતુ હાય જો;
 અન્ન કારણે અન્ન કશુ કહ્યે નહીં,
 દેહ પણ કિંચિત્ મૂર્છા નવ જોય જો અપૂર્વ ૦ ૨
 દર્શન મોહ બંધીત ઘઈ જીવજ્યો બોધ લે,
 દેહ ભિન્ન કેવલ ચૈતન્યનું નાન જો;
 તેથી પ્રક્ષીણ ચાસ્ત્ર મોહ વિદોષિમે,
 વર્તે એવું શુદ્ધ સ્વરૂપનું જ્ઞાન જો. અપૂર્વ ૦ ૩

આત્મસ્થિરતા ત્રણ સંક્ષિપ્ત યોગની,
મુખ્યપણે તો વતે^૧ દેહ પર્યાંત જો;
ઘોર પરિવહ કે ઉપસર્ગ લયે કરી,
આવી શકે નહીં તે સ્થિરતાનો અંત જો. અપૂર્વ^૦ ૪

સયમના હેતુથી યોગ પવર્તના,
સ્વરૂપ લક્ષે જિન આજ્ઞા આધીન જો;
તે પણ ક્ષણ ક્ષણ ઘટતી જાતી સ્થિતિમાં,
અંતે થાયે નિજ સ્વરૂપમાં દીન જો. અપૂર્વ^૦ ૫

પંચ વિષયમા રાગદ્વેષ વિરહિતતા,
પચ પ્રમાદે ન મળે મનનો ક્ષોભ જો;
દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર ને કાળ, લાવ પ્રતિબધવિણુ,
વિચરું ઉદયાધીન પણ વિત લોભ જો. અપૂર્વ^૦ ૬

ક્રોધ પ્રત્યે તો વતે^૧ ક્રોધ સ્વભાવતા,
માન પ્રત્યે તો દીનપણાનુ માન જો;
માયા પ્રત્યે માયા સાક્ષી ભાવની,
લોભ પ્રત્યે નહીં લોભ સમાન જો. અપૂર્વ^૦ ૭

બહુ ઉપસર્ગ કર્તા પ્રત્યે પણ ક્રોધ નહીં,
વહે ચક્રી તથાપિ ન મળે માન જો;
દેહ જાય પણ માયા થાય ન રોમમાં,
લોભ નહીં છો પ્રબળ સિદ્ધિ નિદાન જો. અપૂર્વ^૦ ૮

નમ્રભાવ મુડભાવ સહ અસ્માનતા,
અહ ત ધોવન આદિ પરમ પ્રસિદ્ધ જો;
કેશ, રોમ, નખ કે અંગે શુ ગાર નહીં,
દ્રવ્યભાવ સયમમય નિર્મથ સિદ્ધ જો. અપૂર્વ^૦ ૯

શત્રુ મિત્ર પ્રત્યે વતે સમદર્શિતા,
માન અમાને વતે^૧ તે જ સ્વભાવ જો,

હવિત કે મરણે નહીં ન્યૂનાધિકતા,
ભવ મોક્ષે પણ શુદ્ધ વતે' સમભાવ ભે. અપૂર્વ' ૧૦

એકાકી વિશ્વરતો વળી સમશાનમાં,
વળી પવંતમાં વાધ સિદ્ધ સંયોગ ભે;
અરોહ આસન, ને મનમાં નહીં ક્ષોભતા,
પરમ મિત્રનો બાણે પામ્યા યોગ ભે. અપૂર્વ' ૧૧

શાસ્ત્ર તપશ્ચર્યામાં પણ મનને તાપ નહીં,
સરસ અન્ને નહીં મનને પ્રસન્ન ભાવ ભે;
રજઃકશ્ણ કે રિદિ ગૈમાનિક કેવની,
સર્વે માન્યા પુદ્ગલ એક સ્વભાવ ભે. અપૂર્વ' ૧૨

એમ પરાભ્ય કરીને આરિત્ર મોહને,
આવું ત્યાં જ્યાં કરણ અપૂર્વ ભાવ ભે;
એણી કૃપકૃતણી કરીને આકૃષ્ટતા,
અનન્ય ચિંતન અતિશય શુદ્ધ સ્વભાવ ભે. અપૂર્વ' ૧૩

મોહ સ્વયમ્ભૂરમણ સમુદ્ધ તરી કરી,
સ્થિતિ ત્યાં જ્યાં ક્ષીણ મોહ બુદ્ધસ્થાન ભે
અવ સમય ત્યાં પૂર્ણ સ્વરૂપ વીતરાગ ઘર્ષ,
પ્રગટાવું નિજ કેવળજ્ઞાન નિધાન ભે. અપૂર્વ' ૧૪

આર કમ' ઘનધાતી તે વ્યવચ્છેદ જ્યાં,
ભવના બીજતણે આત્મતિક નાશ ભે;
સર્વે ભાવ યાતા દૃષ્ટા સદે શુદ્ધતા,
કૃતકૃત્ય પ્રભુ વીધ અનત પ્રકાશ ભે. અપૂર્વ' ૧૫

વેદનીયાદિ આર કમ' વતે' જ્યાં,
બળી સીંદરીવત આકૃતિ માત્ર ભે;
તે દેહાયુવ આપીન જેની સ્થિતિ છે,
આયુષ્ય પૂણે, ગટિયે દેહિકપાન ભે. અપૂર્વ' ૧૬

મન, વચન, કાયા ને કર્મની વર્ગણા,
છૂટે જહાં સકળ પુદ્ગલ સખધ ને;
એવું અયોગી ગુણસ્થાનક ત્યાં વર્તતું,
મહા ભાગ્ય સખદાયક પૂર્ણ અખધ ને. અપૂર્વ ૦ ૧૭

એક પરમાણુ માત્રની મળે ન સ્પર્શતા,
પૂર્ણ કલક રહિત અડોલ સ્વરૂપ ને;
શુદ્ધ નિરંજન ચૈતન્યમૂર્તિ અનન્યમય,
અશુરલઘુ, અમૂર્ત સહજ પદ રૂપ ને. અપૂર્વ ૦ ૧૮

પૂર્વે પ્રયોગાદિ કારણના યોગથી,
ઉર્ધ્વગમન સિદ્ધાલય પ્રાપ્ત સુસ્થિત ને,
સોદિ અનંત અનંત સમાધિ સુખમા,
અનંત દર્શન, જ્ઞાન અનંત સહિત ને. અપૂર્વ ૦ ૧૯

જે પદ શ્રી સર્વજ્ઞે દીકું જ્ઞાનમા,
કહી શકયા નહીં પણ તે શ્રી ભગવાન ને,
તેહ સ્વરૂપને અન્ય વાણી તે શુ કહે?
અનુભવગોચર માત્ર રહ્યું તે જ્ઞાન ને. અપૂર્વ ૦ ૨૦

એહ પરમપદ પ્રાપ્તિનું કયું ધ્યાન મે,
ગુણવગર ને હાલ મનોરથ રૂપ ને,
તૌપણ નિશ્ચય રાજચક્ર મનને રહ્યો,
પ્રભુ આજ્ઞાએ થાશુ તેજ સ્વરૂપ ને. અપૂર્વ ૦ ૨૧

૬

કાળ કોઈને નહિ મૂકે

હરિજીત

મોલી 'તણી માળા બળામાં મૂક્યવલી મલકલી,
હીરા તણા શુભ હારથી બહુ કઠ કાંતિ બળકલી,
આબૂપણથી બોપતા સાચ્યા મરણને ભેળને,
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે કોઈને ૧

મહિમય મુગટ માથે ખરીને કણુ કુલળ નાખતા,
કાંચન કડાં કરમાં ખરી કરીએ કલાશ ન રાખતા,
પળભા પડ્યા પૃથ્વીપતિ એ જ્ઞાન ભૂતળ બોધને
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે કોઈને ૨

દશ આંખનીમાં માંગલિક મુદ્રા જલિત માલિકમથી,
જે પરમ પ્રેમે પ્રેરતા પોચી કળ બારીકથી
એ વેદ વીટી સર્વ ઉદી ઘાલિયા મુખ બોધને,
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે કોઈને ૩

મૂછ વાંકલી કરી કંકડા મધ લીંબુ ખરતા તે પદે,
કાપેલ રાખી કાતરી હરકોઈનાં હેવાં હરે;
એ સાંકડીમાં આવિયા છટકયા તણ સહુ સોધને,
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે કોઈને ૪

૭ ખડના અધિરાજ જે બહે કરીને નીપજ્યા,
પ્રહ્લાદમાં બળવાન મરને મૂપ ભારે ભિખ્યા,
એ ચતુર ચક્રી ઘાલિયા હોતા નહોતા કોઈને
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે કોઈને ૫

જે રાજનીતિ નિપુણતામાં ન્યાયવતા નીવડ્યા,
અવળા કયે' જેના બધા સવળા સદા પાસા પડ્યા,
એ સાચ્યાગી સાચિયા તે ખટપટો સો બોધને,
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે કોઈને ૬

તરવાર બહાદુર ટેક ધારી પૂર્ણતામાં વેળિયા,
હાથી હણે હાથે કરી એ કેશરી સમ દેખિયા,
એવા ભલા ભડવીર તે અંતે રહેલા કોઈને.
જન જાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે કોઈને ૭

✽

ખિના નયન પાવે નહી,	ખિના નયનકી ખાત,	૧
સેવે સદ્ગુરુકે ચરન,	સો પાવે સાક્ષાત્.	
ખૂઝી મહત્ જો પ્યાસકો,	હૈ ખૂઝનકી રીત;	
પાવે નહિ શુરુગમ ખિના,	એહી અનાદિ સ્થિત.	૨
અહિ નહિ હે કલ્પના,	એહિ નહિ વિભગ;	
કાય નર પંચમ કાળમેં,	દેખી વસ્તુ અભગ.	૩
નહિ દે તુ ઉપદેશકુ,	પ્રથમ લેહિ ઉપદેશ,	
સખસેં ન્યારા અગમ હૈ,	વો જ્ઞાનીકા આદેશ.	૪
જપ, તપ, ઔર વ્રતાદિ સખ,	તહાં લગી બ્રમ રૂપ,	
જહાં લગી નહિ સતકી,	પાઈ કૃપા અનૂપ.	૫
પાયાકી એ ખાત હૈ,	નિજ છદ્મકો છોડ,	
પિછે લાગ સત્પુરુષકે,	તો સખ બધન તોડ.	૬

❀

‘ત્યાગ વૈરાગ્ય ન ચિત્તમા,	થાય ન તેને જ્ઞાન,
અટકે ત્યાગ વૈરાગ્યમાં,	તો જૂલે નિજ ભાન.
જહાં કલ્પના જલ્પના,	તહા માનુ હુ ખ છાંઈ,
મિટે કલ્પના જલ્પના,	તો વસ્તુ તિન પાઈ,
પઠે પાર કહાં પામવો,	મિટે ન મનકી આશ,
જ્યૌ કોલુકો જોલકુ,	ધરહિ કોશ હજાર.

✽

અવિત કે મરણે નહીં ન્યૂનાધિકતા,
ભવ મોમે પણ શુદ્ધ વતે' સમભાવ એ અપૂર્વ' ૧૦

એકાકી વિચરતો વળી સ્મશાનમાં,
વળી પવંતમાં વાપ સિંહ સંયોગ એ,
અટોલ આસન, ને મનમાં નહીં છાજતા,
પરમ મિત્રનો ભણે પામ્યા યોગ એ અપૂર્વ' ૧૧

દોષ તપશ્ચર્માં પણ મનને તાપ નહીં,
સૂર્ય અન્ને નહીં મનને પ્રસન્ન ભાવ એ,
રજઃકરણ કે રિદિ વૈમાનિક કેવની,
સવે' માન્યા પુદ્ગલ એક સ્વભાવ એ અપૂર્વ' ૧૨

એમ પરબ્રહ્મ કરીને અસ્તિત્વ મોહનો,
આવું ત્યાં જ્યાં કરણ અપૂર્વ ભાવ એ,
મેણી કપકલણી કરીને આકૃષ્ટતા,
અનન્ત વિતન અતિશય શુદ્ધ સ્વભાવ એ અપૂર્વ' ૧૩

મોહ સ્વપ્નભૂરમણ સમુદ્ર તરી કરી,
સ્થિતિ ત્યાં જ્યાં થીણ મોહ શુષ્કસ્થાન એ
અવ સમય ત્યાં પૂર્ણ સ્વરૂપ વીતરાગ યદ્ય
પ્રમટાવું નિજ કેવળજ્ઞાન નિધાન એ અપૂર્વ' ૧૪

આર કમં મનધાવી તે અવચ્છેદ જ્યાં,
ભવનાં બીજવણે આત્મતિક નાશ એ,
સર્વ ભાવ જ્ઞાતા દષ્ટા સહ શુદ્ધતા,
કૃતકૃત્ય પ્રભુ વીચ અનત પ્રકાશ એ અપૂર્વ' ૧૫

વેદનીવાદિ આર કમં વતે' જ્યાં,
બળી સીંહરીવત આકૃતિ નાવ એ,
તે દેહાયુષ આધીન એની સ્થિતિ છે,
આયુષ્ય પૂર્ણ, મરિયે દેહિકાપાત એ અપૂર્વ' ૧૬

મન, વચન, કાયા ને કર્મની વર્ગણા,
છૂટે જહાં સકળ પુદ્ગલ સંગઘ જો;
એવું અયોગી ગુણસ્થાનક ત્યા વર્તતું,
મહા ભાગ્ય સખદાયક પૂર્ણ અઘ ઝો. અપૂર્વ ૧૭

એક પરમાણુ માત્રની મળે ન સ્પર્શતા,
પૂર્ણ કલંક રહિત અડોલ સ્વરૂપ જો;
શુદ્ધ નિરંજન ચૈતન્યમૂર્તિ અનન્યમય,
અશુરલઘુ, અમૂર્ત સહજ પદ રૂપ જો. અપૂર્વ ૧૮

પૂર્વે પ્રયોગાદિ કારણના યોગથી,
ઉર્ધ્વગર્ભન સિદ્ધાલય પ્રાપ્ત સુસ્થિત જો,
સાદિ અનંત અનંત સમાધિ સુખમાં,
અનંત દર્શન, જ્ઞાન અનંત સહિત જો. અપૂર્વ ૧૯

જે પદ શ્રી સર્વજ્ઞે ફીકું જ્ઞાનમાં,
કહી શક્યા નહીં પણ તે શ્રી ભગવાન જો,
તેહ સ્વરૂપને અન્ય વાણી તે શુ કહે?
અનુભવગોચર માત્ર રહ્યું તે જ્ઞાન જો. અપૂર્વ ૨૦

એહ પરમપદ પ્રાપ્તિનું કયું ધ્યાન મે,
ગભવગર ને હાલ મનોરથ રૂપ જો,
તોપણ નિશ્ચય રાજચક્ર મનને રહ્યો,
'પ્રભુ' આજ્ઞાએ થાશુ તેજ સ્વરૂપ જો. અપૂર્વ ૨૧

કાળ ક્રોધને નહિ મૂકે

હરિગીત

મોલી 'તણી' માળા ગળામાં મૂક્યવલી મલકવી,
હીરા તણા શુભ હારથી બહુ કંઠ કાંતિ વળકવી;
આભૂષણોથી જોપતા સાચા મરણને ભેળને,
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે ક્રોધને. ૧

મણિમય મુગટ માથે ધરીને કણું કુળ નાખતા,
કાંચન કદા કરમાં ધરી કરીએ ક્યાશ ન રાખતા;
પળમાં પડયા પૃથ્વીપતિ એ જ્ઞાન ભૂતળ જોઈને
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે ક્રોધને. ૨

કશ આંગળીમાં માંજલિક મુદ્રા જડિત માલિકવશી,
એ પરમ પ્રેમ પ્રેરતા પાત્રી કળ બારીકશી;
એ વેદ વીટી સર્વ છોડી ચાલિયા મુખ પાઈને,
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે ક્રોધને. ૩

મૂછ વાંકડી કરી ફાંકડા થઈ લીલુ ધરતા તે પદે,
કાપેલ રાખી કાતરી હરકોઈના હેથા હરે;
એ સાંકડીમાં આવિયા છટકયા તણ સહુ સોઈને,
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે ક્રોધને. ૪

છ ખડતા અધિરાજ એ ચડે કરીને નીપળ્યા,
પ્રહ્લાડમાં બળવાન થઈને ભૂપ ભારે ભિપળ્યા;
એ ચતુર ચક્રી ચાલિયા હોતા નહોતા હોઈને
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે ક્રોધને. ૫

એ રાજનીતિ નિપુણતામાં ન્યાયવતા નીવડ્યા,
અવળા કમે જેના બધા સવળા સદા પાસા પડ્યા;
એ સામ્યશાળી ભાગિયા તે ખટપટો સૌ જોઈને,
જન બાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે ક્રોધને. ૬

તરવાર બહાદુર ટેક ધારી પૂર્ણતામાં પેખિયા,
હાથી હણે હાથે કરી એ કેશરી સમ દેખિયા;
એવા લલા લડવીર તે અતે રહેલા કોઇને.
જન જાણીએ મન માનીએ નવ કાળ મૂકે કોઇને ૭

*

ખિના નયન પાવે નહી, ખિના નયનકી ખાત,
સેવે સદ્ગુરુકે ચરન, સો પાવે સાક્ષાત્. ૧
ખૂઝી મહત્ જો ખ્યાસકો, હૈ ખૂઝનકી રીત;
પાવે નહિ ગુરુગમ ખિના, એહી અનાદિ સ્થિત. ૨
અહિ નહિ હે કલ્પના, એહિ નહિ વિભગ;
કાય નર પચમ કાળમેં, દેખી વસ્તુ અભંગ. ૩
નહિ દે તું ઉપદેશકુ, પ્રથમ લેહિ ઉપદેશ,
સખસેં ન્યારા અગમ હૈ, વો જ્ઞાનીકા આદેશ. ૪
જપ, તપ, ઔર વ્રતાદિ સખ, તહાં લગી બ્રમ રૂપ,
જહાં લગી નહિ સંતકી, પાઈ કૃપા અનૂપ. ૫
પાયાકી એ ખાત હૈ, નિજ છદ્મકો છોડ,
પિછે લાગ સત્પુરુષકે, તો સખ બધન તોડ. ૬

❀

‘ત્યાગ ગૈરાગ્ય ન ચિત્તમાં, થાય ન તેને જ્ઞાન,
અટકે ત્યાગ ગૈરાગ્યમાં, તો બૂલે નિજ જ્ઞાન.
જહાં કલ્પના જલ્પના, તહાં માનું હુ બ છાંઈ,
મિટે કલ્પના જલ્પના, તો વસ્તુ તિન પાઈ,
પઢે પાર કહા પામવો, મિટે ન મનકી આશ,
જ્યૌ કોલુકો બેલકું, ધરહિ કોશ હનર.

*

હોત આસવા પરિસવા, નહિ ઇનમે સદેહ
 માત્ર દષ્ટિક્ષી ભૂલ છે, ભૂલ અમે ગત એકિ
 સ્થના જિન ઉપદેશકી, પુરયોત્તમ તિનું કાલ
 ઇનમે સખ મત રહત છે, કરતે નિજ સભાલ
 જિન ચોહી છે આતમા, અન્ય હોષ સો કર્મ;
 કર્મ કટે નિજ બચન સો, તત્ત્વજ્ઞાનિકો મર્મ
 જળ બન્યો નિજ રૂપકો, સખ બન્યો સખ લોક
 નહિ બન્યો નિજ રૂપ તે, સખ બન્યો સો રોક
 એકિ દિશાકી મૂંઢતા, છે નહિ જિનપે ભાવ;
 જિનસે ભાવ બિન કળૂ નહિ છૂટવ દુખદાવ
 વ્યવહારસે દેવ જિન, નિહચેસે હું આપ;
 એકિ બચનસે સમજ લે, જિન પ્રવચનકી છાપ
 એકિ નહી છે કલ્પના, એકી નહી વલજ,
 જળ બગેજે આતમા, તળ લાગેજે રંગ

૪ સુવ

જમ નિયમ સજમ આપ કિયો,
 વનવાસ લક્ષો મુખ મૌન ર્યો,
 મન પૌન નિરોધ સ્વ ભોધ કિયો,
 જપ લેહ જપે તપ ત્યોહિ તપે,
 સખ શાસ્ત્ર બકે નજધારિ કિયે,
 વહ સાધન બાર અનત કિયો,
 અળ ક્યો ન બિચારતહે મનસે,
 બિન સદ્ગુરુ કોષ ન લેહ લહે,
 કરુના હમ પાવત છે તુમકી,
 પલમે પ્રગટે મુખ આગલસે,
 તનસે, મનસે, ધનસે, સખસે,

પુનિ ત્વામ બિરાજ બધામ લક્ષો,
 હક આસન પદ લગાવ કિયો,
 હક ભોગ પ્રયોગ સુ નાર ભયો,
 ઉરસેહિ ઉદાસી, લહી સખપે
 મત મહન ખડન લેહ લિયે,
 તદપિ કહુ હાય હબૂ ન પર્યો
 કહુ ઓર રહા ઉત સાધનસે ?
 મુખ આબાલ છે કહ બાલ કહે ?
 વહ બાલ રહી સુગુરુ અમકી;
 જળ સદ્ગુરુ યાત્રી મુ પ્રેમ બસે,
 ગુરુદેવકી આન સ્વ આત્મ બસે.

તથા કારજ સિદ્ધ થને અપનો, રસ અમૃત પાવહિ - પ્રમ ઘનો.
વહ સત્ય સુધા હરસાવહિંગે, ચતુરાંગુલ હે દ્રગસે મિલ હે;
રસ દેવ નિરંજનકો પિવહી, અહીં જોગ જુગોજુગ સો જિવહી.
પર પ્રેમ પ્રવાહ બહે પ્રભુ સેં, સખ આગમ ભેદ સઉર બસે,
વહ કેવલકો બિજ ગ્યાનિ કહે, નિજકો અનુભો બતલાઈ દિયે

✽

હે પ્રભુ હે પ્રભુ શુ કહું,	દીનાનાથ દયાળ;	
હું નો દોષ અનતનુ,	સાજન છુ કરુણાળ.	૧
શુદ્ધ ભાવ મુજમાં નથી,	નથી સર્વ તુજ રૂપ;	
નથી લઘુતા કે દીનતા,	શુ કહું પરમ સ્વરૂપ.	૨
નથી આજ્ઞા ગુરુ દેવની,	અચળ કરી ઉરમાંહિ;	
આપ તણો વિશ્વાસ દે,	ને પરમાદર નાંહિ	૩
જોગ નથી સત્સંગનો,	નથી સત્ સેવા જોગ;	
કેવલ અર્પણતા નથી,	નથી આશ્રય અનુયોગ.	૪
‘હું પામર શુ કરી શકું’ ?	એવો નથી વિવેક;	
ચરણ શરણ ધીરજ નથી,	મરણ સુધીની છેક	૫
અચિત્ય તુજ માહાત્મ્યનો,	નથી પ્રકુલિત ભાવ;	
અશ ન એકકે સ્નેહનો,	ન મળે પરમ પ્રભાવ.	૬
અચળ રૂપ આસક્ત નહિ,	નહી વિરહનો તાપ;	
કથા અલભ તુજ પ્રેમની,	નહિ તેનો પરિતાપ.	૭
લકિત માર્ગ પ્રવેશ નહિ,	નહિ ભજન દેહ ભાન;	
સમજ નહીં નિજ ધર્મની,	નહિ શુભ દેશે સ્થાન.	૮
કાળ દોષ કળિથી થયો,	નહિ મર્યાદા ધર્મ,	
તોય નહિ વ્યાકુળતા,	જુઓ પ્રભુ મુજ કર્મ.	૯
સેવાને પ્રતિકૂળ જે,	તે બધન નથી ત્યાગ;	
દેહદ્રિય માને નહિ,	કરે બાહ્ય પર રાગ.	૧૦

તુજ વિયોગ સ્ફુસ્તો નથી,	વચન નમન થમ નાહિ,	
નહિ ઉદાસ અનભકતથી,	તેમ વૃક્ષાદિક માહિ.	૧૧
અહ ભાવથી રહિત નહિ,	સ્વ ધર્મ સચચ નાહિ,	
નથી નિવૃત્તિ નિર્મળપણે,	અન્ય ધર્મની કાંઈ	૧૨
એમ અનત પ્રકારથી,	સાધન રહિત હું,	
નહી એક સદ્ગુણ પણ,	સુખ બતાવું શું ?	૧૩
કેવલ કમુષ્ઠા મૂર્તિ છે,	દીનબધુ દીનનાથ,	
પાપી પરમ અનાથ છઉં,	એહો પ્રભુ હાથ.	૧૪
અનત કાળથી આચર્યો,	વિના જ્ઞાન ભગવાન,	
સેવ્યા નહિ ગુરુ સતને,	મૂકમુ નહિ અભિમાન.	૧૫
સત ચરણ આશ્રય વિના,	સાધન કયાં અનેક,	
પ્રાર ન તેથી પામિયો,	જીવ્યો ન અશ વિવેક	૧૬
સખુ સાધન જાધન યયાં,	સ્થો ન કોઈ ઉપાય,	
સત સાધન સમજ્યો નહી,	ત્યાં જાધન શું જાય ?	૧૭
મણુ મણુ લય લાગી નહી,	પણ્યો ન સદ્ગુરુ પામ,	
દીકા નહિ નિજ દોષ તો,	તરિયે કોણ ઉપાય ?	૧૮
અધમાધમ અધિકો પતિત,	સદૃવ જગતમા હું,	
એ નિશ્ચય આવ્યા વિના,	સાધન કરશે શું ?	૧૯
પડી પડી તુજ પદ પકલે,	કરી કરી માંસુ એ,	
સદ્ગુરુ સત સ્વરૂપ તુજ,	એ દહતા કરી દેજ	૨૦

ઉવસગ્ગહરં મહાપ્રભાવિક સ્તોત્રમ્

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મઘણુસુક્કં;
વિસહર-વિસ-નિનાસં, મંગલકલ્લાણુ - આવાસ ૧

વિસહર-કુલિંગ-મંત, ક ઠે ધારેઈ જો સયા મણુઓ;
તસ ગહ-રોગ-મારી, હુક-જરા જતિ ઉવસામં ૨

ચિઠ્ઠિ દૂરે મંતો, તુજ પણામો વિ બહુફલો હોઈ;
નરતિરિએસુ વિ જીવા, પાવતિ ન દુખખ-દોગચ્ચં ૩

ૐ અમરતર - કામધેણુ, ચિંતામણિ-કામ-કુલ-માધયા;
સિરિપાસ નાહ સેવા, ગહાણુ સવ્વે વિ દાસત્તમ્ ૪

ૐ હ્રીં શ્રીં ઐં તુહ દસણેણુ સામિય,
પણાસેઈ રોગ - સોગ - દુખખ - દોહગ્ગં;
કમ્પતરમિવ જાયઈ, ઐં તુહ દસણેણુ સવ્વફલહેઉ સ્વાહા ૫

ૐ હ્રીં નમિઉણુ વિગ્ધનાસય, માયાખીએણુ ધરણુ-નાગિંદં;
સિરિકામરાજ કલ્હીં, પાસજીણુંદ નમ સામિ ૬

ૐ હ્રીં સિરિપાસવિસહર-વિજ્જનમ તેણુ આણુ-આએજા;
ધરણુ - પરમાવઈ દેવી, ૐ હ્રીં કમ્મલ્યે સ્વાહા ૭

ૐ જયઉ ધરણિંદ - પઉમ - વઈ મ નાગિણી વિજ્જન,
વિમલ આણુ અહિયો, ૐ હ્રીં કમ્મલ્યે સ્વાહા ૮

ૐ થુણામિ પાસનાહ, ૐ હ્રીં પણુમામિ પરમલક્ષ્મીએ,
અકુકખર - ધરણે-દો, પઉમાવઈ પયડિયા કિત્તી ૯

હોત આસવા પરિસવા, નહિ ધનમે સદેહા
 માત્ર દષ્ટિકી ભૂલ છે, ભૂલ ગમે ગત એકિ
 રથના જિન ઉપદેશકી, પુરયોત્તમ તિનું કલ
 ધનમે સખ મત રહત છે, કરતે નિજ સલાહ
 જિન ચોહી છે આતમા, અન્ય હોય સો કર્મ;
 કર્મ કટે નિજ બચન સો, વત્તવજ્ઞાનિકો મર્મ
 જખ બન્યો નિજ રૂપકોં, સખ બન્યો સખ હોક
 નહિ બન્યો નિજ રૂપ તે, સખ બન્યો સો ફોક
 એકિ દિશાકી મૂલતા, છે નહિ જિનપે ભાવ
 જિનસે ભાવ જિન કબૂ નહિ છૂટવ દુખદાવ
 બ્યવહારસે રેવ જિન, નિકલેસે હે આપ
 એકિ બચનસે સમજ છે, જિન પ્રવચનકી છાપ
 એકિ નહી છે કથના, એહી નહીં વશન
 જખ બાગેગે આતમા, તખ લાગેગે રજ

૭૦ સત

યમ નિયમ સજમ આપ કિયો, પુનિ ત્યાગ બિરાગ અધાગ લલો,
 વનવાસ લલો મુખ મૌન રયો, હક આસન પદ લભાવ દિયો,
 મન પૌન નિરાધ સ્વ બોધ કિયો, હક ભોગ પ્રયોગ સુ નાર ભયો
 જપ લેહ જપે તપત્યોહિ તપે, ઉરસેહિ ઉદાસી લલો સખપે
 સખ શાસ્ત્ર બહે નય ખારિ દિયે, મત મન બન લેહ લિયે;
 વહ સાધન બાર અનત કિયો, તદપિ કહુ હાથ હજુ નુ પયો
 અખ ક્યો ન બિચારતહે મનસે, કહુ જોર રહા ઉન સાધનસે ?
 બિન સદ્ગુરુ કોય ન લેહ લહે, મુખ આળાલ છે કહ બાત કહે ?
 કરના હમ પાવત છે તુમકી, વહ બાત રહી મુગુરુ ઝમકી;
 પદમે પ્રગટે મુખ આગલસે, જખ સદ્ગુરુ ચન સુ પ્રેમ બસે,
 તનસે, મનસે, ધનસે, સખસે, ગુરુદેવકી જ્ઞાન સ્વ આત્મ બસે.

તબ કારજ સિદ્ધ બને અપનો, રસ અમૃત પાવહિ પ્રમ ઘનો.
વહ સત્ય સુધા હરસાવહિંગે, ચતુરાંગુલ હે દ્રગસે મિલ હે;
રસ દેવ નિરંજનકો પિવહી, પ્રહી ભેગ બુગોબુગ સો જિવહી.
પર પ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુ સે, સખ આગમ લેદ સઉર ખસે,
વહ કેવલકો બિજ ગ્યાનિ કહે, નિજકો અનુસો ખતલાઈ દિયે

*

હે પ્રભુ હે પ્રભુ શુ કહું, દીનાનાથ દયાળ;
હું નો દોષ અનતનુ, ભાજન છુ કરુણાળ. ૧
શુદ્ધ ભાવ મુજમાં નથી, નથી સર્વ તુજ રૂપ;
નથી લલુતા કે દીનતા, શુ કહું પરમ સ્વરૂપ. ૨
નથી આજ્ઞા શુરુ દેવની, અચળ કરી ઉરમાંહિ;
આપ તણો વિશ્વાસ દઢ, ને પરમાદર નાંહિ ૩
ભેગ નથી સત્સંગનો, નથી સત્ સેવા ભેગ;
દેવલ અર્પણતા નથી, નથી આશ્રય અનુયોગ. ૪
'હું પામર શુ કરી શકું'? એવો નથી વિવેક,
ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક ૫
અચિત્ય તુજ માહાત્મ્યનો, નથી પ્રકુલિત લાવ;
અશ ન એકકે સ્નેહનો, ન મળે પરમ પ્રભાવ. ૬
અચળ રૂપ આસક્ત નહિ, નહીં વિરહનો તાપ;
કથા અલલ તુજ પ્રેમની, નહિ તેનો પરિતાપ. ૭
લકિત માર્ગ પ્રવેશ નહિ, નહિ ભજન દઢ ભાન;
સમજ નહીં નિજ ધર્મની, નહિ શુભ દેશે સ્થાન. ૮
કાળ દોષ કળિથી થયો, નહિ મર્યાદા ધર્મ,
તોય નહિ વ્યાકુળતા, બુઝો પ્રભુ મુજ કર્મ. ૯
સેવાને પ્રતિકૂળ જે, તે બધન નથી ત્યાગ;
દેહેદ્રિય માને નહિ, કરે બાહ્ય પર રાગ. ૧૦

તુજ વિયોગ સ્ફુરતો નથી,	વચન નયન યમ નાહિ,	
નહિ ઉદાસ અનબકતથી	તેમ ગૃહારિક માહિ.	૧૧
અહભાવથી રહિત નહિ,	સ્વ ધર્મ સચચ નાહિ,	
નથી નિવૃત્તિ નિર્મળપણે,	અન્ય ધર્મની કાંઈ	૧૨
એમ અનત પ્રકારથી,	સાધન રહિત હુંય,	
નહી એક સદ્ગુણ પણ,	મુખ બતાવું શું ચ ?	૧૩
ઠેવણ કરુણા મૂર્તિ ઉ,	દીનબધુ દીનનાથ,	
પાપી પરમ અનાથ છઉં,	મહેા પ્રભૂ છાપ.	૧૪
અનત કાળથી આમડ્યો,	વિના જ્ઞાન ભગવાન,	
સેવ્યા નહિ શુર સતને,	મૂકમુ નહિ અભિમાન.	૧૫
સત ચરણ આશ્રય વિના,	સાધન કર્યાં અનેક;	
માર ન તેથી પામિયો,	જિજ્ઞો ન અચ વિવેક	૧૬
સદુસાધન બંધન ધર્મા,	રહ્યો ન કોઈ ઉપાય;	
સત્ સાધન સમજ્યો નહી,	ત્યાં બંધન શું ભય ?	૧૭
પ્રભુ પ્રજા હય લાગી નદી,	પડ્યો ન સદ્ગુરુ પામ;	
દીકા નહિ નિજ હોય તો,	તરિયે કોણ ઉપાય ?	૧૮
અધમાધમ અધિકો પતિત	સદૃવ જગતમા હું ય;	
એ નિશ્ચય આબ્યા વિના,	સાધન કર્યો શું ય ?	૧૯
પદ્મ પની તુજ પદ પકલે,	કરી કરી માગુ એ જ;	
સદ્ગુરુ સત સ્વરૂપ તુજ,	એ દલતા કરી દેજ	૨૦

ઉવસગ્ગહરં મહાપ્રભાવિક સ્તોત્રમ્

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મઘણુમુક્કં;
વિસહર-વિસ- નિન્નાસં, મંગલકલ્લાણુ - આવાસં ૧

વિસહર-કુલિંગ - મ તં, કંઠે ધારેઈ જો સયા મણુઓ;
તસ્સ ગહ-રોગ-મારી, દુઠ્ઠ-જરા જ તિ ઉવસામં ૨

ચિઠ્ઠિ દૂરે મ તો, તુજ્જ પણામો વિ બહુફલો હોઈ;
નરતિરિએસુ વિ જ્યા, પાવતિ ન દુખખ-દોગચ્ચં ૩

ૐ અમરતરૂ - કામધેણુ, ચિંતામણિ-કામ-કુંભ-માધયા;
સિરિ પા સ ના હ સે વા, ગહાણુ સંવે વિ દાસત્તમ્ ૪

ૐ હ્રીં શ્રીં ઐં તુહ દસણેણુ સામિય,
પણાસેઈ રોગ - સોગ - દુખખ - દોહગ્ગં:

કમ્પતરૂમિવ જાયઈ, ઐં તુહ દસણેણુ સંવફલહેઉ સ્વાહા ૫

ૐ હ્રીં નમિઉણુ વિઘ્નનાસય, માયાખીએણુ ધરણુ-નાગિંદ;
સિરિકા મ રા જ કલ્હીં, પા સ જણુ દ ન મ સા મિ ૬

ૐ હ્રીં સિરિપાસવિસહર-વિજ્જમ તેણુ ઝાણુ-ઝાએજ્જા;
ધરણુ - પરમાવઈ દેવી, ૐ હ્રીં કમ્મદ્યૂ સ્વાહા ૭

ૐ જયઉ ધરણિંદ - પઉમ - વઈ મ નાગિણી વિજ્જન,
વિ મ લ ઝા ણુ અ હિ ચો, ૐ હ્રીં કમ્મદ્યૂ સ્વાહા ૮

ૐ થુણામિ પાસનાહ, ૐ હ્રીં પણુમામિ પરમભત્તીએ,
અઠ્ઠકંખર - ધરણેન્દો, પઉમાવઈ પચડિયા કિત્તી ૯

જરુસ પયકમલમજ્જે, સયા વસેધ પકિમાવધ ય ધરણિદો
તરુસ નામધ સમલ, વિસહર - વિસ નાસે

તુલ સમુત્તે લહે ચિતામણિકપાપામ વન્ધકિમે
પાવતિ અવિગ્ધેણુ, જીવા અમરામર ઠાવ

ૐ નરુક - મયકાણે, પલુક - ઠમક - નક - સુસા
પરમક - નિદિ - અદે, અદુગુણુ ધિસર વ

ૐ ગરુદો વનિતાપુત્રે, નાગલક્ષ્મી મહાબલ
તેણુ સુમ્યત સુસા, તેણુ સુમ્યતિ પત્તગા

સ તુલ નામ સુદમત, સમ્મ લે જવેધ સુદમાવે
સો અમરામર ઠાણુ, પાવધ ન મ દોગધ કુખખ વા

ૐ પદુ-સમદર-દાહ, કાસ સાસ ચ સુદમાધ શિ
પાસ પદુ પમાવેણુ, નાસતિ સમલરોગાધ હ્રી સ્વાહા

ૐ વિસહર-દાવાનલ-સાધ શિ-વેયાલ-મારિ-આમકા,
સિરિનિલકઠ પાસરુસ, સરણુમિતેણુ નાસતિ

પત્તાસ ગોપીઠા કુરમહ, તુલ હસાથુ લય કાયે
આવિ ન હુતિ એ તહ વિ, તિસ જી ગુણિજ્ઞાસો

પીઠ જત ભગદર ખાસ, સાસ શૂળ તહ નિન્વાહ;
સિરિસામલપાસ મહત, નામ પછિર પછિલેણુ

ૐ હ્રી મૌ પાસધરણુ સ જ્ઞુત, વિસહરવિજ્ઞ જવેધ સુદમસે
પાવધ ઇન્દ્રિય સુલ ૐ હ્રી મૌ કમ્બ્યુ સ્વાહા ૧

ગેગ-જલ-જલણુ-વિસહર-ચીરાસિ-મદદ-ગમ-રણુ-સમાધ;
પાસજ્ઞુ નામ સકિતલેણુ, પસમતિ સન્વાધ-હ્રી સ્વાહા ૨

ૐ જયત ધરણિદ નમ સિમ પકિમાવધ પસુલ નિસેવિય પાયા;

ૐ ઠલ હ્રી મહાસિદ્ધિ, ઠરેધ પાસ જગનાદો ૨

ॐ હીં શ્રીં ત નમઃ પાસનાહં,
 ॐ હીં શ્રીં ધરણેન્દ્ર નમસિય દુહ વિણાસ;
 ॐ હીં શ્રીં જસસ પલાવેણુ સયા,
 ॐ હીં શ્રીં નાસતિ ઉવદ્ધવા બહવો રર
 ॐ હીં શ્રીં પઈ સમરતાણુ મણે,
 ॐ હીં શ્રીં ન હોઈ વાહિ ન ત મહાદુખખ,
 ॐ હીં શ્રીં નામે પિ હિ મતસમં,
 ॐ હીં શ્રીં પયડ નત્થીત્થ સદેહો ર૩
 ॐ હીં શ્રીં જલ-જલાણુ ભય તહ સખ્ય સિહ,
 ॐ હીં શ્રીં ચૌરારિ સભવે ખિખ્ય;
 ॐ હીં શ્રીં - સમરેઈ પાસપહુ,
 ॐ હીં શ્રીં કલીં પુહવિ કયા વિ કિં તસ્સ ર૪
 ॐ હીં શ્રીં કલીં હીં ઈહ લોગઠી પરલોગઠી,
 ॐ હીં શ્રીં ને સમરેઈ પાસનાહં,
 ॐ હીં શ્રીં હું હું ગાં ગીં ગું ગં,
 ત તહ સિજ્ઞઝઈ ખિ ખ્ય ર૫
 ઈહ નાહ સ્મરહ ભગવત, ॐ હીં શ્રીં કલીં ગાં શ્રી,
 હું-ચ કલીં કલીં શ્રીકલિકુહસ્વામિને નમ ર૬
 ઇચ્છા સથુચ્છો મહાયશ !, ભત્તિખલર-નિખલરેણુ હિયએણુ;
 તા દેવ દિજ્ઞઝ બોહિં ભવે ભવે પાસ જુણુચદ ર૭
 ॥ ॐ શાન્તિ ! ॐ શાન્તિ !! ॐ શાન્તિ: !!!

બાનુબાઈ (પચ્ચાદખાલુ પાળવા માટેનું કાચમી કોણક)

માર્ગ

૪૦૪

ક્ર. નં.	સુધોદય ક. મી.	સુધાસ્ત ક. મી.	નોંધારમી ક. મી.	પા. સી. ને પોરમી ને પોરમી ક. મી.	ક. મી.
૧	૭ ૨૭	૬ ૧૪	૮ ૧૫	૧૦ ૬	૧૨ ૫૧
૨	૭ ૮	૬ ૧	૮ ૧૬	૧૦ ૧	૧૨ ૫૨
૩	૭ ૨૬	૬ ૧૭	૮ ૧૭	૧૦ ૧૨	૧૨ ૫૫
૪	૭ ૫૭	૬ ૨૬	૮ ૧૮	૧૦ ૧૩	૧૨ ૫૭
૫	૭ ૩૦	૬ ૨૬	૮ ૧૮	૧૦ ૧૪	૧૨ ૫૮
૬	૭ ૨૬	૬ ૨૩	૮ ૧૭	૧૦ ૧૪	૧૩ ૦
૭	૭ ૨૭	૬ ૨૩	૮ ૧૫	૧૦ ૧૪	૧૩ ૦

ફેબ્રુઆરી

ક્ર. નં.	સુધોદય ક. મી.	સુધાસ્ત ક. મી.	નોંધારમી ક. મી.	પોરમી ને પોરમી ક. મી.	ક. મી.
૧	૭ ૨૭	૬ ૩૫	૮ ૧૫	૧૦ ૧૪	૧૩ ૧૧
૨	૭ ૨૫	૬ ૩૭	૮ ૧૩	૧૦ ૧૩	૧૩ ૧૫
૩	૭ ૨૩	૬ ૩૬	૮ ૧૧	૧૦ ૧૨	૧૩ ૧૫
૪	૭ ૨૦	૬ ૪૩	૮ ૮	૧૦ ૧૧	૧૩ ૧૫
૫	૭ ૧૭	૬ ૪૫	૮ ૫	૧૦ ૬	૧૩ ૧૫
૬	૭ ૧૪	૬ ૪૮	૮ ૨	૧૦ ૮	૧૩ ૧૫
૭	૭ ૦	૬ ૦	૮ ૦	૧૦ ૦	૧૩ ૦

ક્ર. નં.	સુધોદય ક. મી.	સુધાસ્ત ક. મી.	નોંધારમી ક. મી.	પોરમી ક. મી.	૨ પોરમી ક. મી.	૩ પોરમી ક. મી.
૧	૭ ૧૧	૬ ૪૬	૭ ૫૬	૧૦ ૧	૧૩ ૦	૧૫ ૫૪
૨	૭ ૭	૬ ૫૧	૭ ૫૫	૧૦ ૩	૧૨ ૫૬	૧૫ ૫૫
૩	૬ ૩	૬ ૫૩	૭ ૫૧	૧૦ ૧	૧૨ ૫૮	૧૫ ૫૫
૪	૬ ૫૮	૬ ૫૫	૭ ૪૬	૬ ૫૭	૧૨ ૫૭	૧૫ ૫૭
૫	૬ ૬૪	૬ ૫૫	૭ ૪૨	૬ ૫૫	૧૨ ૫૫	૧૫ ૫૭
૬	૬ ૪૮	૬ ૫૬	૭ ૩૬	૬ ૫૧	૧૨ ૫૪	૧૫ ૫૭
૭	૬ ૪૩	૭ ૦	૭ ૩૧	૬ ૪૭	૧૨ ૫૦	૧૫ ૫૭

એપ્રિલ

ક્ર. નં.	સુધોદય ક. મી.	સુધાસ્ત ક. મી.	નોંધારમી ક. મી.	પોરમી ને પોરમી ક. મી.	૩ પોરમી ક. મી.
૧	૬ ૪૨	૭ ૦	૭ ૩૦	૬ ૪૭	૧૨ ૫૧
૨	૬ ૩૮	૭ ૨	૭ ૨૬	૬ ૪૪	૧૨ ૫૦
૩	૬ ૩૫	૭ ૨	૭ ૨૩	૬ ૪૨	૧૩ ૪૬
૪	૬ ૩૦	૭ ૫	૭ ૧૮	૬ ૩૬	૧૨ ૪૮
૫	૬ ૨૫	૭ ૮	૭ ૧૩	૬ ૩૬	૧૨ ૪૭
૬	૬ ૨૧	૭ ૬	૭ ૬	૬ ૩૩	૧૨ ૪૫
૭	૬ ૧૮	૭ ૧૧	૭ ૬	૬ ૩૧	૧૨ ૪૫

એ

ક્ર. સ્થાન	સુરોદ્ધિય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોંધારસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	બે પોરસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.
૧	૧૬	૭૧૨	૭	૮૩૦	૧૨ ૪૪	૧૫ ૫૮
૫	૧૪	૭૧૪	૭	૮૨૯	૧૨ ૪૪	૧૫ ૫૮
૧૦	૧૧	૭૧૬	૬ ૫૯	૮૨૭	૧૨ ૪૪	૧૬ ૧
૧૫	૬	૭૧૭	૬ ૫૭	૮૨૬	૧૨ ૪૩	૧૬ ૧
૨૦	૬	૭૧૯	૬ ૫૫	૮૨૫	૧૨ ૪૩	૧૬ ૧
૨૫	૬	૭૨૧	૬ ૫૪	૮૨૫	૧૨ ૪૪	૧૬ ૩
૩૦	૬	૭૨૫	૬ ૫૨	૮૨૪	૧૨ ૪૫	૧૬ ૫

બુન

ક્ર. સ્થાન	સુરોદ્ધિય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોંધારસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	૨ પોરસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.
૧	૪	૭૨૫	૬ ૫૨	૮૨૪	૧૨ ૪૫	૧૬ ૬
૫	૪	૭૨૭	૬ ૫૨	૮૨૫	૧૨ ૪૬	૧૬ ૭
૧૦	૪	૭૨૮	૬ ૫૨	૮૨૫	૧૨ ૪૬	૧૬ ૭
૧૫	૪	૭૩૦	૬ ૫૨	૮૨૬	૧૨ ૪૭	૧૬ ૮
૨૦	૪	૭૩૧	૬ ૫૩	૮૨૭	૧૨ ૪૮	૧૬ ૯
૨૫	૪	૭૩૨	૬ ૫૪	૮૨૮	૧૨ ૪૯	૧૬ ૧૦
૩૦	૪	૭૩૩	૬ ૫૫	૮૨૯	૧૨ ૫૦	૧૬ ૧૧

બુલાઈ

૪૦૫

ક્ર. સ્થાન	સુરોદ્ધિય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોંધારસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	૨ પોરસી ક. મી.	૩ પોરસી ક. મી.
૧	૬	૭૩૩	૬ ૫૬	૮૨૯	૧૨ ૫૧	૧૬ ૧૩
૫	૬	૭૩૩	૬ ૫૭	૮૩૦	૧૨ ૫૧	૧૬ ૧૨
૧૦	૬ ૧૧	૭૩૩	૬ ૫૯	૮૩૨	૧૨ ૫૨	૧૬ ૧૨
૧૫	૬ ૧૩	૭૩૩	૭	૮૩૩	૧૨ ૫૩	૧૬ ૧૩
૨૦	૬ ૧૪	૭૩૩	૭	૮૩૪	૧૨ ૫૩	૧૬ ૧૨
૨૫	૬ ૧૭	૭૨૯	૭	૮૩૫	૧૨ ૫૩	૧૬ ૧૧
૩૦	૬ ૧૯	૭૨૭	૭	૮૩૬	૧૨ ૫૩	૧૬ ૧૦

એગારડ

ક્ર. સ્થાન	સુરોદ્ધિય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોંધારસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	૨ પોરસી ક. મી.	૩ પોરસી ક. મી.
૧	૬ ૧૯	૭૨૭	૭	૮૩૬	૧૨ ૫૩	૧૬ ૧૦
૫	૬ ૨૧	૭૨૪	૭	૮૩૭	૧૨ ૫૩	૧૬ ૯
૧૦	૬ ૨૩	૭૨૧	૭ ૧૧	૮૩૮	૧૨ ૫૨	૧૬ ૬
૧૫	૬ ૨૫	૭૧૮	૭ ૧૩	૮૩૮	૧૨ ૫૨	૧૬ ૬
૨૦	૬ ૨૭	૭૧૪	૭ ૧૫	૮૩૯	૧૨ ૫૧	૧૬ ૪
૨૫	૬ ૨૮	૭૧૦	૭ ૧૬	૮૩૯	૧૨ ૪૯	૧૫ ૫૯
૩૦	૬ ૩૧	૭	૭ ૧૯	૮૪૦	૧૨ ૪૮	૧૫ ૫૬

જરસ પયકમલમજ્જે, સમા વસેધ પડમાવધ મ ધરણિદો;
તરસ નામધ સયલ, વિસહર - વિસ નાસેધ ૧૦

તુલ સમુત્તે લલ્લે ચિતામણિકપાપાય વલ્લહિભો;
પાવતિ અવિગ્ધેષુ, છવા અમરામર ઠાણુ ૧૧

ૐ નહક - મમકાણે, પણુક - કમક - નહ - સસારે
પરમક - નિદિ - આઠે, આ ઠું ગુણાધિસર વહે ૧૨

ૐ મરૂડો વનિતાપુત્રો, નાગલક્ષ્મી મહાબલ
તેણુ સુમ્યત સુસા, તેણુ સુમ્યતિ પમત્રા ૧૩

સ તુલ નામ સુજમત, સમ્મ જો જવેધ સુલભાવેણુ;
સો અમરામર ઠાણુ, પાવધ ન મ દોગધ કુપખ વા ૧૪

ૐ પહુ-ભગદર-દાહ, કાસ સાસ ચ સુલભાધિ,
પાસ પહુ પલાવેણુ, નાસતિ સમલરોમાઈ હ્રી સ્વાહા ૧૫

ૐ વિસહર-દાવાનલ-સાધ હિ-વેમાલ-મારિ-આમકા,
સિરિનિલકઠ પાસરસ, સરણુમિતેણુ નાસતિ ૧૬

પલાસ ગોપીકા કુરમલ, તુલ દસણુ લમ કાયે;
આવિ ન હુતિ જો તહ વિ, તિસ જ્જ ગુણિભાસો ૧૭

પીક જત ભગદર ખાસ, સાસ શૂળ તહ નિબાલ,
સિરિસામલપાસ મહત, નામ પકીર પલ્લેણુ ૧૮

ૐ હ્રી મૌ પાસધરણુ સજ્જત, વિસહર વિજ્જ જવેધ સુલભણુ,
પાવધ ઇચ્છય સુલ ૐ હ્રી મૌ કમન્મૂ સ્વાહા ૧૯

ગોગ-જલ-જલણુ-વિમહર-ચીરારિ-મઈદ-મય-રણુ-લમાધ,
પાસજ્જુ નામ સકિત્તણુ પસમતિ સંવાઈ-હ્રી સ્વાહા ૨૦

ૐ જયક ધરણિદ નમસિમ પડમાવધ પસુલ નિસેવિય પામા;
ૐ કલ હ્રી મહાસિર્જિ કરેધ પાસ જનનાદો ૨૧

ॐ હ્રીં શ્રીં તં નમઃ પાસનાહ,
 ॐ હ્રીં શ્રીં ધરણેન્દ્ર નમસિયં દુહ વિણાસ;
 ॐ હ્રીં શ્રીં જસ્સ પભાવેણ સયા,
 ॐ હ્રીં શ્રીં નાસતિ ઉવદ્વા બહવો રર
 ॐ હ્રીં શ્રીં પંથ સમરતાણ મણે,
 ॐ હ્રીં શ્રીં ન હોઈ વાહિ ન ત મહાદુખખ,
 ॐ હ્રીં શ્રીં નામે પિ હિ મતસમં,
 ॐ હ્રીં શ્રીં પયહ નત્થીત્ય સદેહો ર૩
 ॐ હ્રીં શ્રીં જલ-જલણ ભય તહ સપ્પ સિંહ,
 ॐ હ્રીં શ્રીં ચોરારિ સભવે ખિપ્પ;
 ॐ હ્રીં શ્રીં સમરેઘ પાસપહુ,
 ॐ હ્રીં શ્રીં કલી પુહવિ કયા વિ કિં તસ્સ ર૪
 ॐ હ્રીં શ્રીં કલીં હી ઇહ લોગઠી પરલોગઠી,
 ॐ હ્રીં શ્રીં નો સમરેઘ પાસનાહ,
 ॐ હ્રીં હ્રીં હ્રીં ગાં ગીં શું ગં,
 તં તહ સિન્નઅથ ખિ પ્પ રપ
 ઇહ નાહ સ્મરહ ભગવત, ॐ હ્રીં શ્રીં કલીં ગાં શ્રીં,
 હ્રીં-અ કલીં કલીં શ્રીકલિકુડસ્વામિને નમઃ ર૬
 ઇમ સથુઓ મહાયશ !, ભત્તિબ્ભર-નિબ્ભરેણ હિયઓણુ;
 તા દેવ દિબ્બ ઓહિં ભવે ભવે પાસ જણુચદ ર૭
 ॥ ॐ શાન્તિ ! ॐ શાન્તિ ! ! ॐ શાન્તિ: ! ! !

ક્ર. ક્રો. પં.	મુઓદ્યમ ક. મી.	સુર્વાસ્ત ક. મી.	નોઝારમી ક. મી.	પોરમી ક. મી.	૨ પોરમી ક. મી.	૩ પોરમી ક. મી.
૧	૭ ૨૭	૬ ૧૪	૮ ૧૫	૧	૬ ૧૨ ૫૧	૧૧ ૩૩
૫	૭ ૨૮	૬ ૧૬	૮ ૧૬	૧	૧ ૧૨ ૫૨	૧૫ ૩૪
૧	૭ ૨૬	૬ ૨૦	૮ ૧૭	૧૦	૧૨ ૫૫	૧૫ ૩૮
૧૫	૭ ૩૦	૬ ૨૩	૮ ૧૮	૧	૧૩ ૧૨ ૫૭	૧૫ ૪૧
૨	૭ ૩૦	૬ ૨૬	૮ ૧૮	૧૦	૧૪ ૧૨ ૫૮	૧૫ ૪૨
૨૫	૭ ૨૬	૬ ૩	૮ ૧૭	૧૦	૧૪ ૧૩ ૦	૧૫ ૪૬
૩	૭ ૨૭	૬ ૩૩	૮ ૧૫	૧૦	૧૪ ૧૩ ૦	૧૫ ૪૬

ફેબ્રુઆરી

ક્ર. ક્રો. પં.	મુઓદ્યમ ક. મી.	સુર્વાસ્ત ક. મી.	નોઝારમી ક. મી.	પોરમી ક. મી.	૨ પોરમી ક. મી.	૩ પોરમી ક. મી.
૧	૭ ૨૭	૬ ૩૫	૮ ૧૫	૧	૧૪ ૧૩	૧૧૫ ૪૭
૫	૭ ૨૫	૬ ૩૭	૮ ૧૩	૧૦	૧૩ ૧૩	૧૧૫ ૪૬
૧૦	૭ ૨૩	૬ ૩૬	૮ ૧૧	૧	૧૨ ૧૩	૧૧૫ ૫૦
૧૫	૭ ૨૦	૬ ૪૩	૮ ૮	૧૦	૧૧ ૧૩	૧૧૫ ૫૧
૨૦	૭ ૧૭	૬ ૪૫	૮ ૫	૧૦	૬ ૧૩	૨૦૧૫ ૫૫
૨૫	૭ ૧૪	૬ ૪૮	૮ ૨	૧૦	૮ ૧૩	૧૧૫ ૫૪
૩૦	•	•	•	•	•	•

એપ્રિલ

ક્ર. ક્રો. પં.	મુઓદ્યમ ક. મી.	સુર્વાસ્ત ક. મી.	નોઝારમી ક. મી.	પોરમી ક. મી.	૨ પોરમી ક. મી.	૩ પોરમી ક. મી.
૧	૬ ૪૨	૭ ૦	૭ ૩૦	૬ ૪૭	૧૨ ૫૧	૧૫ ૫૫
૫	૬ ૩૮	૭ ૭	૭ ૨૬	૬ ૪૪	૧૨ ૫૦	૧૫ ૫૬
૧૦	૬ ૩૫	૭ ૭	૭ ૨૩	૬ ૪૨	૧૩ ૪૬	૧૫ ૫૬
૧૫	૬ ૩૦	૭ ૭	૭ ૧૮	૬ ૩૬	૧૨ ૪૮	૧૫ ૫૭
૨૦	૬ ૨૫	૭ ૭	૭ ૧૩	૬ ૩૬	૧૨ ૪૭	૧૫ ૫૮
૨૫	૬ ૨૧	૭ ૭	૭ ૬	૬ ૩૩	૧૨ ૪૫	૧૫ ૫૭
૩૦	૬ ૧૮	૭ ૧૧	૭ ૬	૬ ૩૧	૧૨ ૪૫	૧૫ ૫૬

ક્ર. સ્થાન	સુરોધિય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોંધારસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	બે પોરસી ક. મી.	૩ પોરસી ક. મી.
૧	૬ ૧૬	૭ ૧૨	૭ ૪	૯ ૩૦	૧૨ ૪૪	૧૫ ૫૮
૫	૬ ૧૪	૭ ૧૪	૭ ૨	૯ ૨૯	૧૨ ૪૪	૧૫ ૫૯
૧૦	૬ ૧૧	૭ ૧૬	૬ ૫૯	૯ ૨૭	૧૨ ૪૪	૧૬ ૧
૧૫	૬ ૯	૭ ૧૭	૬ ૫૭	૯ ૨૬	૧૨ ૪૩	૧૬ ૧
૨૦	૬ ૭	૭ ૧૯	૬ ૫૫	૯ ૨૫	૧૨ ૪૩	૧૬ ૧
૨૫	૬ ૬	૭ ૨૧	૬ ૫૪	૯ ૨૫	૧૨ ૪૪	૧૬ ૩
૩૦	૬ ૪	૭ ૨૫	૬ ૫૨	૯ ૨૪	૧૨ ૪૫	૧૬ ૫

ભુવન

ક્ર. સ્થાન	સુરોધિય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોંધારસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	૨ પોરસી ક. મી.	૩ પોરસી ક. મી.
૧	૪ ૬	૭ ૨૫	૬ ૫૨	૯ ૨૪	૧૨ ૪૫	૧૬ ૬
૫	૪ ૬	૭ ૨૭	૬ ૫૨	૯ ૨૫	૧૨ ૪૬	૧૬ ૭
૧૦	૪ ૬	૭ ૨૮	૬ ૫૨	૯ ૨૫	૧૨ ૪૬	૧૬ ૭
૧૫	૪ ૬	૭ ૩૦	૬ ૫૨	૯ ૨૬	૧૨ ૪૭	૧૬ ૮
૨૦	૪ ૫	૭ ૩૧	૬ ૫૩	૯ ૨૭	૧૨ ૪૮	૧૬ ૯
૨૫	૪ ૬	૭ ૩૨	૬ ૫૪	૯ ૨૮	૧૨ ૪૯	૧૬ ૧૦
૩૦	૪ ૭	૭ ૩૩	૬ ૫૫	૯ ૨૯	૧૨ ૫૦	૧૬ ૧૧

ક્ર. સ્થાન	સુરોધિય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોંધારસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	૨ પોરસી ક. મી.	૩ પોરસી ક. મી.
૧	૬ ૮	૭ ૩૩	૬ ૫૬	૯ ૨૯	૧૨ ૫૧	૧૬ ૧૩
૫	૬ ૯	૭ ૩૩	૬ ૫૭	૯ ૩૦	૧૨ ૫૧	૧૬ ૧૨
૧૦	૬ ૧૧	૭ ૩૩	૬ ૫૯	૯ ૩૨	૧૨ ૫૨	૧૬ ૧૨
૧૫	૬ ૧૩	૭ ૩૩	૭ ૧	૯ ૩૩	૧૨ ૫૩	૧૬ ૧૩
૨૦	૬ ૧૪	૭ ૩૩	૭ ૨	૯ ૩૪	૧૨ ૫૩	૧૬ ૧૨
૨૫	૬ ૧૭	૭ ૨૯	૭ ૫	૯ ૩૫	૧૨ ૫૩	૧૬ ૧૧
૩૦	૬ ૧૯	૭ ૨૭	૭ ૭	૯ ૩૬	૧૨ ૫૩	૧૬ ૧૦

ઓગસ્ટ

ક્ર. સ્થાન	સુરોધિય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોંધારસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	૨ પોરસી ક. મી.	૩ પોરસી ક. મી.
૧	૬ ૧૯	૭ ૨૭	૭ ૭	૯ ૩૬	૧૨ ૫૩	૧૬ ૧૦
૫	૬ ૨૧	૭ ૨૪	૭ ૬	૯ ૩૭	૧૨ ૫૩	૧૬ ૯
૧૦	૬ ૨૩	૭ ૨૧	૭ ૧૧	૯ ૩૮	૧૨ ૫૨	૧૬ ૬
૧૫	૬ ૨૫	૭ ૧૮	૭ ૧૩	૯ ૩૮	૧૨ ૫૨	૧૬ ૬
૨૦	૬ ૨૭	૭ ૧૪	૭ ૧૫	૯ ૩૯	૧૨ ૫૧	૧૬ ૪
૨૫	૬ ૨૮	૭ ૧૦	૭ ૧૬	૯ ૩૯	૧૨ ૪૯	૧૫ ૫૯
૩૦	૬ ૩૧	૭ ૫	૭ ૧૯	૯ ૪૦	૧૨ ૪૮	૧૫ ૫૬

ક્ર.સં.	સુચીક્રમ ક. મી.	સુચીસ્ત ક. મી.	નામરસી ક. મી.	પિરસી ક. મી.	ર પોરસીક પોરસી ક. મી. ક. મી.
૧	૩૧	૭	૭ ૧૬	૬ ૩૬	૧૨ ૪૭ ૧૫ ૫૫
૫	૬ ૩૨	૬ ૫૮	૭ ૨૦	૬ ૩૬	૧૨ ૪૫ ૧૫ ૫૧
૧૦	૬ ૩૨	૬ ૫૬	૭ ૨૦	૬ ૩૮	૧૨ ૪૪ ૧૫ ૫૦
૧૫	૬ ૩૫	૬ ૫૬	૭ ૨૩	૬ ૩૮	૧૨ ૪૨ ૧૫ ૪૬
૨૦	૬ ૩૬	૬ ૫૫	૭ ૨૪	૬ ૩૮	૧૨ ૪૧ ૧૫ ૪૪
૨૫	૬ ૩૭	૬ ૫૦	૭ ૨૫	૬ ૩૮	૧૨ ૩૬ ૧૫ ૪૦
૩૦	૬ ૩૮	૬ ૩૬	૭ ૨૬	૬ ૩૮	૧૨ ૩૭ ૧૫ ૩૬

ઓક્ટોબર

ક્ર.સં.	સુચીક્રમ ક. મી.	સુચીસ્ત ક. મી.	નામરસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	ર પોરસી ક પોરસી ક. મી. ક. મી.
૧	૬ ૪૦	૬ ૩૪	૭ ૨૮	૬ ૩૮	૧૨ ૩૭ ૧૫ ૩૬
૫	૬ ૪૦	૬ ૩૧	૭ ૨૮	૬ ૩૮	૧૨ ૩૬ ૧૫ ૩૪
૧૦	૬ ૪૨	૬ ૨૫	૭ ૩	૬ ૩૮	૧૨ ૩૪ ૧૫ ૩૦
૧૫	૬ ૪૩	૬ ૨૨	૭ ૩૧	૬ ૩૮	૧૨ ૩૩ ૧૫ ૨૮
૨૦	૬ ૪૫	૬ ૧૯	૭ ૩૩	૬ ૩૬	૧૨ ૩૨ ૧૫ ૨૫
૨૫	૬ ૪૮	૬ ૧૪	૭ ૩૬	૬ ૪૦	૧૨ ૩૧ ૧૫ ૨૨
૩૦	૬ ૫૧	૬ ૧૧	૭ ૩૬	૬ ૪૧	૧૨ ૩૧ ૧૫ ૨૧

ડીસેમ્બર

ક્ર.સં.	સુચીક્રમ ક. મી.	સુચીસ્ત ક. મી.	નામરસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	ર પોરસી ક પોરસી ક. મી. ક. મી.
૧	૬ ૫૧	૬ ૫૧	૭ ૩૯	૬ ૪૧	૧૨ ૩૧ ૧૫ ૨૧
૫	૬ ૫૪	૬ ૫૪	૭ ૪૨	૬ ૪૨	૧૨ ૩૧ ૧૫ ૨૦
૧૦	૬ ૫૭	૬ ૫૭	૭ ૪૫	૬ ૪૪	૧૨ ૩૧ ૧૫ ૧૮
૧૫	૭ ૦	૬ ૫૭	૭ ૪૮	૬ ૪૬	૧૨ ૩૨ ૧૫ ૧૮
૨૦	૭ ૩	૬ ૫૭	૭ ૫૧	૬ ૪૮	૧૨ ૩૩ ૧૫ ૧૮
૨૫	૭ ૬	૬ ૫૭	૭ ૫૪	૬ ૫૦	૧૨ ૩૪ ૧૫ ૧૮
૩૦	૭ ૧૦	૬ ૫૭	૭ ૫૮	૬ ૫૩	૧૨ ૩૬ ૧૫ ૧૬

સુર્ય ઉદય, અસ્ત, નોકારસી, પોરસી, બેપોરસી ત્રણપોરસીમાં નીચે લખેલા ગામ માટે નીચે મુજબ મીનીટ ઉમેરવી તથા ઘટાડવી.

ગામ	મીનીટ ઉમેરવી	ગામ	મીનીટ ઘટાડવી
પોરબંદર	૪	વાંકાનેર	૧
ગાંડલ	૦	વઢવાણ	૩
બુનાગઢ	૧	ધાંગપા	૩
જામનગર	૨	લીંબડી	૪
મોરબી	૦	ચુડા	૩
જેતપુર	૦	પાલીતાણા	૪
દારકા	૯	ખોટાદ	૫
		ભાવનગર	
		માંગરોળ	
		વેરાવળ	
		પ્રભાસપાટણ	૫

દાખલા તરીકે :- તારીખ ૧ લી ફેબ્રુઆરીના રોજ નીચે પ્રમાણે છે

સુર્ય ઉદય અસ્ત નોકારસી પોરસી બેપોરસી ત્રણપોરસી
ક મી. ક. મી. ક મી. ક. મી. ક. મી. ક. મી.

રાજકોટ ૭-૨૭ ૬-૩૫ ૮-૧૫ ૧૦-૧૪ ૧-૧ ૧૫-૪૭

જામનગર ૭-૨૯ ૬-૩૭ ૮-૧૭ ૧૦-૧૬ ૧-૩ ૧૫-૪૯
(૨ મીનીટ વધતાં)

લીંબડી ૭-૨૩ ૬-૩૧ ૮-૧૧ ૧૦-૧૦ ૧૨-૫૭ ૧૫-૪૩
(ચાર મીનીટ ઘટાડતાં)

એ મુજબ દરેક ગામ માટે ગણી લેવું,

જ્ઞાન ભણવાના નક્ષત્રો=મૃગશીર્ષ, આદ્રા, ત્રણ પૂર્વા, મૂળ હસ્ત, અશ્વિલેખા ચિત્રા, પુષ્ય,

દિશાના નક્ષત્રો=ત્રણઉત્તરા, રોહિણી, હસ્ત, અનુરાધા સતભીષા, પૂર્વાષાદ્રપદ, પુષ્ય, પુનર્વસુ, રેવતી, અશ્વીની, મૂળ શ્રવણ, સ્વાતી એ શુભ છે,

૧. ક્રોડકુ-જોકમને ચાનીવાર બીજને શુક્રવાર, ત્રીજને સુરવવાર, ચોથને બુધવાર, પાંચમને મંગળવાર છઠ્ઠે સોમવાર સાતમને સ્વીવાર આ ચોથ વિકાર તથા પ્રવેશમાં જાતનો છે.

૧ સ્વીર નક્ષત્રો-શેકીલી, જ્યુ ઉત્તર.

સ્વીચોમ મુખ-નક્ષત્રથી ગણતરી દિન નક્ષત્ર મુખી.

૪, ૬, ૮ ૧૦ ૧૩, ૨૦, ૨૭ નક્ષત્ર સ્વીચોમ ગણતરી, તે દરેક શુભ કામ તથા પ્રમાણુ વીગેરેમાં ઉત્તમ.

સોમવા નક્ષત્રો-પૂનવસુ, પુષ્ય, શ્રવણ બનીયો જો શુભ છે પ્રવેશ વિશાખા મધ્ય, ભરણી જો વર્ચ્ય છે બાકીના નક્ષત્રો મધ્યમ છે. ચાનીવાર મંગળવાર વર્ચ્ય છે. રીકતા (૪-૬-૧૪) છઠ્ઠ, ૮, ૯) વિધિ વર્ચ્ય છે.

નગર પ્રવેશ-હસ્ત, જ્યેષ્ઠીની ચિત્રા, જ્યુષ્ઠા, ઉત્તર ત્રણ શેકીલી, પુષ્ય, મુળ મુખીજ, રેવતી નક્ષત્ર સોમ, બુધ સુર, શુક્ર, સ્વીવાર શુભ છે.

સ્થાનકવાસી જોન સપ્તમય દરેક વિધિ સાંજના સમયે જે પ્રવર્તિમાન હોય તે જ ખર્ચ કાર્યમાં લખવા કરે છે.

—સમાપ્ત—

